

ਨਿਰਮਲ ਮੁਗਤਾ

ਨਿਰਮਲ ਜੁਗਤਾ

- : ਕਰਤਾ :-

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪੀ.ਡੀ.ਐਫ. ਫਾਰਮੇਟ ਵਿੱਚ
ਰਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਵੈਬਸਾਇਟ ਤੇ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕੀਤਾ ਜਾ
ਸਕਦਾ ਹੈ।

www.ratwarasahib.com

ਜੇ ਪਰਿੰਟ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੇਠ ਦਿਤੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਸਭ ਹੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

- ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ -

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੇਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ (ਨੇੜੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)

ਸੰਪਰਕ ਨੰ: ਦਫਤਰ-94172-14391, 79

ਦੇ ਸ਼ਬਦ

ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ - ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਮੋਢੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਈ ਇਹ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ-ਉਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਰਸ ਵਿੱਚ ਮਖਮੂਰ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ ਜਾਵੇ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 1699 ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਸੁਭ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਭੇਂਟ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਗਾ ਕੇ ਜਲਦੇ-ਬਲਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਆਨ-ਸ਼ਾਨ, ਸੇਵਾ-ਭਗਤੀ-ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜਾਦੀ ਸਮੇਂ ਇਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੱਡੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਏ। ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸੱਚਖੰਡ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਉਪਕਾਰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਅਸਥਾਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦੀ ਅਵਾਜ਼, ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ 24 ਘੰਟੇ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 1975 ਵਿੱਚ ਵੁਲਵਰ ਹੈਂਪਟਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕੀਤਾ, ਲੱਖਾਂ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਸਹਿਣਾ ਔਖਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰਾਈ ਖੇਤਰ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਰਾਮਪੁਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ (ਅਨਵਰੀਆ ਫਾਰਮ) ਵਿੱਚ ਇਕ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਅਪਣੀਆਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਅਸਹਿ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਸਹਿ ਨਾ ਸਕਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਮੋਹਰੇ ਹੰਝੂ ਡਿਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਅਖੀਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ. ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਗਏ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤੇ ਰੋਪੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਰੰਭਿਆ, ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਆਮ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ

ਕਿ ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਹਰ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਗਏ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤੇ ਮਾਨੋ ਇਕ ਲਹਿਰ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਬਹੁਤ ਗਿਰੀ ਹੋਈ ਅੰਤਰਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਬਲ ਲਗਾ ਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਚਾ ਚੁਕ ਦਿਤਾ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਨਾਮ-ਖੁਮਾਰੀ ਵਾਲੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਜਿਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਅਖੀਰ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਪਿਛੇ ਲੱਗ ਤੁਰੀਆਂ। ਹੁਣ ਲੋੜ ਸੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸੇਧ ਦੇਣ ਦੀ ਭਾਵ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ। ਆਪ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ ਵਾਸਤੇ ਯੋਗ ਜਗ੍ਹਾਂ ਭਾਲਣ ਲੱਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਥੇ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾਓ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਪਸੰਦ ਨਾ ਆਈ।

ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਰੋਪੜ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਆਏ 8 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਯਾਨੀ ਕੇ 1986 ਸੰਨ ਆ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਪੈਂਤਪੁਰ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਗਤਾਰ ਜਦ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੇ, ਆਪ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਤੇ ਉਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਉਮਰ 24-25 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਯੋਗ ਜਗ੍ਹਾਂ ਦੇਖੋ ਅਤੇ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ। ਪਿੰਡ ਰਤਵਾੜਾ ਅਤੇ ਪੈਂਤਪੁਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਮਾਗਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ 10 ਏਕੜ ਜਮੀਨ ਦਾਨ ਹੋਈ ਅਤੇ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖ ਕੇ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚੋਂ ਪੂਰੀ ਤਵੱਜੋ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਟਾਇਮ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਹੋਣੀ ਅਰੰਭ ਹੋਈ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਅਤੇ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਨੇ ਮਾਨੋ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਬਲ ਏਥੇ ਲਗਾ ਦਿਤਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਅੰਮਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਜੱਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਬਿਹੰਗਮ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਇਸੇ ਦੁਰਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਸਨ। ਸਰਕਾਰੇ-ਦਰਬਾਰੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਥਾਪਰ ਕਾਲਜ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਪੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਡਿਪਲੋਮਾ ਵੀ

ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਮਾਂ ਇਕ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਨਿਆਂਈ ਲੰਘਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਘਰ-ਬਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। 1990 ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ ਉਲੀਕ ਦਿਤਾ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਲਗਾਤਾਰ 12 ਅੰਤਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੋਏ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਸਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸੱਚਖੰਡ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਪਿਛੋਂ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਬੀਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਡੋਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਈ ਇਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਸਵੱਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਪੂਰੇ 12 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਕੋਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਯਾਨੀ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ 1 ਨਵੰਬਰ 2013 ਨੂੰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਛਲਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਹੋਰ ਵੱਡ ਮੋੜ ਲਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੈਰਾਗ ਮਈ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਲਗਾਤਾਰ ਆਪ ਜੀ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਦੁਰਾਨ ਅਮਰੀਕਾ, ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਘਰ ਹਰ ਸਾਲ ਪਹੁੰਚਦੇ ਰਹੇ ਜਿਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਟਿਕਾਅ ਅੰਦਰ ਕੀਰਤਨ ਹੋਏ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। 2013 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਛਪਦੇ ਤੁਰੇ ਆ ਰਹੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜੀ ਬਧ ਕਰਕੇ ਇਹ 600 ਕੁਝ ਪੇਜਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਅੰਦਰ ਜੋ ਅਡਵਾਂਸਡ ਸਟੇਜ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਅੰਦਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਹਨ। ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਹੰਢਾਏ, ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਅਨੁਭਵ ਜੋ ਇਕ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਵਾਸਤੇ ਜਰੂਰੀ ਨੁਕਤੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅੰਦਰ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਰਾਮ ਬਾਣ ਸਿਧ ਹੋਣਗੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਨਿਜ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ 'ਬ੍ਰਹਮੁ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਜੁਗਤਾ॥' ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਾਮ 'ਨਿਰਮਲ ਜੁਗਤਾ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਰੇ ਲਾਭ ਉਠਾਅ

ਸਕਣਗੇ।

ਇਹ ਕਿਤਾਬ, ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹਨ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿ ਕੇ "ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ" ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ "ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ" ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਢੋਲਕ ਵਜਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਹਰ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਸੈਟਲ ਕਰਨਾ, ਡਰਾਵਿੰਗ ਕਰਨੀ, ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਵੈਬਸਾਇਟ www.ratwarasahib.com ਤੇ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਣ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀ.ਡੀ.ਐਫ. ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ 103ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਹੜੇ ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤਰੀਕ : 17.06.2021

ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'

ਸੇਵਾਦਾਰ

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਤੱਤਕਰਾ

ਲੜੀ ਨੰ .	ਸਿਰਲੇਖ	ਪੰਨਾ ਨੰ.
1.	ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੇ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ	9
2.	ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ	28
3.	ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਰਾਖਾ	42
4.	ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ	59
5.	ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ	69
6.	ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ	81
7.	ਪੇਬੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਬਾਨੁ	99
8.	ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ.....।	110
9.	ਨਿਰਭਉ ਜਪੇ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ....॥	119
10.	ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ	127
11.	ਜਿਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ	142
12.	ਨਿੱਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ	150
13..	ਟੂਟੀ ਗਾਵਨਹਾਰ ਗੋਪਾਲ	159
14.	ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ	169
15.	ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ	180
16.	ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੀ	190
17.	ਪੁਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ	202
18.	ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੁਰਖਿ ਲਾਇਆ	213
19.	ਨਾਨਕ ਲੇਖੇ ਇਕ ਗਲ	223
20.	ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ	232

21.	ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥	243
22.	ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ	252
23.	'ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੁ ਰਹਿਓ	261
24.	ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ	266
25.	ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਵਹੁ ਸਦਾ ਚਿਰੁ ਜੀਵਹੁ	278
26.	ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਰਲੀ	288
27.	ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੀਜੈ ॥	299
28.	ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ	310
29.	ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ	319
30.	ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੁਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ	334
31.	ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ	347
32.	ਇੰਗਲੈਂਡ ਸੰਗਤ ਟੀ.ਵੀ. ਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ	357
33.	ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ	382
34.	ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ	393
35.	ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ	404
36.	ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ	417
37.	ਸੰਤੁ ਕਾ ਮਾਰਗੁ	430
38.	ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ	442
39.	ਨਹੀ ਮਰਤਾ	453
40.	ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ	462
41.	ਨਾਨਕ ਲੇਖੇ ਇਕ ਗਲ	469
42.	ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ	477

43	ਤਬ ਹਮ ਜਨਮ ਕਲੁ ਮਹਿ ਲੀਆ॥	487
44	ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ	498
45	ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ..॥	508
46	ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ॥	517
47	ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਬੀਰਾ	527
49	ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ	537
50.	ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ	547
51.	ਖਾਲਸ ਦੇਵ	557
52.	ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ	566
53.	ਜੀਵਨ ਪਦ ਕਾਰਨਿ	574
54.	ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ	586
55.	ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ	593
56.	ਅਉਖੜੁ ਨਾਮੁ	603
57	ਲੇਖੇ ਇਕ ਗਲ	611
58	ਦੀਰਘ ਰੋਗ	620
59	ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ	627
60	ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ	637

1

ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ

ਪੋਹ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 6 ਅਤੇ 7 ਪੋਹ ਦੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ 'ਅਨੰਦਾਂ ਦੀ ਪੁਰੀ' (ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਕੀਤਾ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ। 6 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਉਤੇ ਨਾਕੇ ਬੰਦੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ, ਅੰਨ-ਪਾਣੀ ਅੰਦਰ ਜਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਗੁਰੀਲਾ ਯੁੱਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਤੋਰਿਆ -

ਤਿਲਕ ਜੰਵੁ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ।
 ਕੀਨੋ ਬਠੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ।
 ਸਾਧਨਿਹੇਤਿ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ।
 ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ।
 ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ।
 ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਰੁ ਨ ਦੀਆ।
 ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕੀਏ ਕੁਕਾਜਾ।
 ਪ੍ਰਭ ਲੋਗਨ ਕਹ ਆਵਤ ਲਾਜਾ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਤਿਲਕ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਜੰਤੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ, ਜਦੋਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਹਾਕਮ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸਵਾ-ਸਵਾ ਮਣ ਜਨੇਊ ਉਤਾਰ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਫੇਰ ਅੰਨ ਜਲ ਛਕਣਾ ਹੈ। ਕਿੱਡਾ ਕੱਟੜ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨਸਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ - ਪਹਿਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ - metal type (ਸਖਤ ਧਾਤ ਦੀ ਕਿਸਮ) ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਐਨੇ ਸਖਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ aim of life ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ eat drink and be marry for we shall have to die.

ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਹਸਣਾ ਸਉਣਾ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਹੈ ਮਰਣਾ ॥

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਖੁਆਰੀ ਕੀਨੀ

ਪ੍ਰਿਯੁ ਜੀਵਣੁ ਨਹੀ ਰਹਣਾ ॥

ਅੰਗ-1254

ਦੂਜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ animal type ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਭੇਡਾਂ, ਭੇਡਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕੱਟੜਤਾਈ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਕੱਟੜ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਵੇ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ

ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰੇਗਾ, ਕਟੜ ਹਿੰਦੂ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਪਿਆਰੇ ਲਗਣਗੇ। ਇਸਾਈ ਕਟੜ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਾਈਅਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਲਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਕੱਟੜਤਾਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੌਮ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਕਰਮਕਾਂਡ ਉਹ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਨੇ ਇਹ ਗਿਆਨੀ, ਪਿਆਨੀ, ਪੰਡਤ, ਪੁਜਾਰੀ, ਜਮਾਤ, ਮੁਲਾ-ਮੁਲਾਣੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਲਾਮ ਸੂਫੀ ਮਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰੀਅਤ, ਤਰੀਕਤ, ਮਾਰਫਤ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਚਾਰ ਅਵਸਥਾ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਹਕੀਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ universal man (ਸਰਬਸਾਂਝਾ ਇਨਸਾਨ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ। vegetable ਕਿਸਮ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਜਿਵੇਂ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਚੰਦਰਮਾ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਪੁਨਿਉ ਪੂਰਾ ਚੰਦ ਅਕਾਸ਼ ॥

ਅੰਗ-344

ਕਿੰਨੀ ਠੰਢਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਰਾਤ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ universal man (ਸਰਬਸਾਂਝਾ ਇਨਸਾਨ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ as a moon type ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਠੰਢਕ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ moon type (ਚੰਦਰਮਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ) ਇਨਸਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਘੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅੱਜ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕੋਲ ‘ਸਿੰਘ’ ਆ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅਸੀਂ ਰਣ ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਬੜੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਏ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਹੈ! ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਕ ਸਾਧ ਹੈ ‘ਘਨਈਆ’ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਅੱਜ ਮੁਗਲ ਖਾਂ ਰੋਪੜ ਦੇ ਪਠਾਣ ਨੇ ਬੀੜਾ ਚੁਕਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਆਵਾਂਗਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਉਸ ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤਾ ਮਰਨ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਧ ‘ਘਨਈਏ’ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, ‘ਕਿ ਬਲਾਓ ਘਨਈਆ ਜੀ ਨੂੰ’ ਉਹ ਕਿਥੇ ਹਨ? ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਨ, ਰਾਤ ਵੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਮਸ਼ਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਪਾਣੀ-ਪਾਣੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਘਨਈਆ ਜੀ ਓਥੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚਕੇ, ਉਸਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਇਕ ਅਦਨੇ ਸਿਖ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਅਜ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਹਨ -

ਕੋਟਿ ਸੁਖ ਆਨੰਦ ਰਾਜ ਪਾਏ ਮੁਖ ਤੇ ਨਿਮਖ ਬੁਲਾਈ ॥

ਅੰਗ - 673

ਜੇ ਪਿਆਰਾ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੁਲਾ ਲਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਗਲ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰੀਆ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ? ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਕ ਸ਼ਕਾਇਤ ਆਈ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀਹਨੂੰ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀਆਂ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਬਗਾਨੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਗਈ ਹੁਣ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੂਸਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ-

ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੇ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ-272

ਜਿਨ ਕੈ ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਬਿਸੁਾਸੁ ॥

ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਸੁਆਮੀ ਕੀ ਸੋਭਾ ਆਨਦੁ ਸਦਾ ਉਲਾਸੁ ॥

ਅੰਗ-677

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ-846

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ, ਤੇਰੀ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੀ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਆਪਣਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆਈ, ਸੂਝ ਮਿਲੀ, ਤੇਰੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲੀ, ਪੂਰਬਲਾ ਕਰਮ ਜਾਗਿਆ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਬਰੁ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅਧੋਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ

ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥ ਅੰਗ - 204

ਮੇਰੀ ਸੁਰਤ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਜਾਗ ਗਈ ਜਾਗੇ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ -

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੇਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ-293

ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਸਚੁ ਨੇੜੀ ਪਾਇਆ ॥
ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣੁ ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰੁ ਗਵਾਇਆ ॥
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ
ਹਰਿ ਦਰਿ ਸੋਭਾ ਪਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - 124

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਪਛਾਨਿਆ ॥ ਅੰਗ - 221

ਸਾਧਸੰਗਿ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲ ਹੁਆ ॥

ਚਿੰਤ ਬਿਸਾਰੀ ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟੇਤਾ ॥

ਨਾਨਕ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਜਿਹ ਨੇੜਾ ॥

ਅੰਗ-246

ਪਾਵਨ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨਾ ॥

ਭਰਮ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸ ਗਿਆਨ ਗੁਰ ਅੰਜਨਾ ॥

ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨ ਪ੍ਰਭ ਨਿਰੰਜਨ

ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੁਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - 456

ਜਿਨਿ ਕਰਿ ਉਪਦੇਸੁ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਦੀਆ

ਇਨ੍ਹੀ ਨੇੜੀ ਜਗਤੁ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥

ਅੰਗ - 470

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨ ਨਾਮ ਬਿੰਜਨ ਭਏ ਸਗਲ ਸੀਗਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - 542

ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ
ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕਵਿਤਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ
ਹੈ -

ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਆ

ਪਿਆ ਸ਼ਿਕੈਤ ਲਗਾਵੇ।

ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਤੁਰਕ ਨੂੰ

ਪਾਣੀ ਆਣ ਪਿਲਾਵੇ।

ਆਪਣਾ ਹੋ ਕੇ ਭਾਈ ਕਨੂਯਾ

ਦੇਖੋ ਕਹਿਰ ਕਮਾਵੇ।

ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਲਸ਼ਕਰ

ਸਿੱਖਾਂ ਨੀਰ ਪਿਲਾਣਾ।

ਨਾ ਕਿ ਵੈਰੀ ਰਣ ਤੱਤੇ

ਪੁੱਤਾਂ ਵਾਂਗ ਖਿਡਾਣਾ?

ਰਣ ਤੱਤੇ ਦੀ ਨੀਤੀ - 'ਮਾਰਨ'

ਜਿਉ ਕਿਉ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੋਹੀਏ।

ਜੋ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਾਵੇ
 ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕਹੀਏ।
 ਸੱਦ ਕਰੂਯੇ ਗੁਰਾ ਨੇ ਪੁਛਿਆ
 ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ।
 ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਰੰਗਰਤੜੇ ਨੇ
 ਬਿਨੀਤੀ ਮੁਖੇ ਅਲਾਈ।
 ਤੈਨੂੰ ਪਿਆ ਪਿਲਾਵਾ ਪਾਣੀ
 ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਦੇ ਸਾਈ।
 ਤੁਰਕ ਅਤੁਰਕ ਨਾ ਦਿਸਦਾ ਮੈਨੂੰ
 ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਦਿਸ ਆਈ
 ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿਆਰ ਪਰੋਤਾ
 ਉਸ ਦੀ ਸੇਵ ਕਮਾਵਾ
 ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੇਵਾ
 ਪਾਣੀ ਉਨੂੰ ਪਿਲਾਵਾ
 ਹੱਸੇ ਤੇ ਗਲ ਲਾਇਆ ਪਿਆਰਾ
 ਡੱਬੀ ਹੱਥ ਫੜਾਈ
 ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਮਲੱਮ ਬੀ ਰੱਖੀ
 ਲੋੜ ਪਈ ਤੇ ਲਾਈ।

(ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ)

ਐਸਾ ਅੰਜਨ, ਉਹ ਸੁਰਮਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਆ, ਉਹ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹਨੂਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਸੰਸਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਬੇਗਾਨੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਜਦ ਤੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ, ‘ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿ ਪਾਣੀ ਤੂੰ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਪਤਿਸ਼ਾਹ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਨਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪਲਾਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਪਲਾਇਆ ਕਿਹਨੂੰ? ਕਹਿੰਦਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਇਹ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ, ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਆ, ਏਹਨਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਬੇਗਾਨੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਏ, ਆਪਣੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਏ,

ਪਰ ਅੱਜ ਤਾਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ -

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ-1299

ਜਦ ਤੋਂ ਆਹ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਫੇਰ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਬੈਰੀ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਬੇਗਾਨਾ ਨਹੀਂ -

ਇਕੁ ਸਜਣੁ ਸਭਿ ਸਜਣਾ ਇਕੁ ਵੈਰੀ ਸਭਿ ਵਾਦਿ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਦੇਖਾਲਿਆ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਸਭ ਬਾਦਿ ॥

ਅੰਗ - 957

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ -

ਜੜੁ ਤੜੁ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਰਮਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਬੁਰੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਪੈ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤਾਂ -

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ-1364

ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਹਨ।

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ- 1364

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੂਝ ਆ ਗਈ, ਆਮ ਇਕ ਬੁਝਾਰਤ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੁਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬੁਝਾਰਤ ਦਾ meaning (ਮਤਲਬ) ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਸੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਏਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਏਥੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਹੀ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦੂਸਰਾ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ -

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਵਾਇ ॥

ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ-1381

ਦੇਖਿਆ ਹੈ -

ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬੁਰਾਈ ਕਰਨੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣੇ।

ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਲਾਈ ਕਰਨੀ, ਇਹ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰ ਜਾਣੇ।

ਇਹ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਾਣੇ।

ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਦਰ ਹੈ, ਏਸ ਦਰ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦਾ -

ਕਬੀਰ ਜਿਹ ਦਰਿ ਆਵਤ ਜਾਤਿਅਹੁ

ਹਟਕੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥

ਸੋ ਦਰੁ ਕੈਸੇ ਛੋਡੀਐ ਜੋ ਦਰੁ ਐਸਾ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ-1367

ਪੇਖੁ ਸੁੰਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥

ਅੰਗ-135

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੇਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਕੈਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਇਹ -

ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਦੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥

ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥

ਦਰਿ ਵਾਟ ਉਪਰਿ ਖਰਚੁ ਮੰਗਾ ਜਬੈ ਦੇਇ ਤ ਖਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - 473

ਸਲਾਮੁ ਜਬਾਬੁ ਦੋਵੈ ਕਰੇ ਮੁੰਢਹੁ ਘੁਥਾ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - 474

ਜੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ pledge (ਪ੍ਰਤਿਗੀਆ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਪ੍ਰਤਿਗੀਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਤੈਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਏ, ਫੇਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਨਾ ਰਿਹਾ ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਮੇ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥

ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਉਘੈ ਸਰਗੁਨ

ਕੋਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥

ਅੰਗ-827

ਇਹ ਤੇਰੀ ਇਕ ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਤਿਚਰੁ ਆਖਦਾ ਜਿਚਰੁ ਹੈ ਦੁਹੁ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ-757

ਜਦੋਂ ਦੋ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਇਸ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਦਾਤੀ, ਇਸ ਨਾਰੀ ਦੀ, ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖੀਏ, ਦਵੈਤ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਮਾਂ, ਭੈਣ, ਧੀਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਉਲਟ ਕੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਰਕ ਹੈ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਲਗਾਈਏ ਉਹ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਨਜਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਅਜ ਰਮਾਇਣ ਦੇ ਇਸ ਕਾਂਡ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੁਲਸੀ ਜੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਲੰਕਾ ਦੀ ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਟੀਕਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਸੀਤਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਰਹੇ ਓਥੋਂ ਦੇ

ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਸਫੈਦ ਹੈ। ਹਨੂੰਮਾਨ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਤਾਂ ਲਾਲ ਹੈ। ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਸੰਵਾਦ ਹੋਇਆ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਸੰਵਾਦ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਠੀਕ ਹੋਈਏ, ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਵੇਖੋ, ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਰਾਵਣ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੀਤਾ ਜੀ ਸਨ, ਤਾਂ ਹਨੂੰਮਾਨ ਉਥੇ ਗਏ, ਪੂਰੇ ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਅਖਾਂ ਲਾਲ ਸਨ, ਇਹ ਲਾਲ ਅਖਾਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਆਇਆ, ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਚਿਟੇ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤ ਆਤਮਾ ਤੁਲਸੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚੋਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਰੰਗ ਸਫੈਦ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਇਹ ਹਨ। ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲ ਰਾਗ ਹੈ। ਬੇਗਾਨੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਦਵੈਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਕਲੇਸ਼ ਨੇ ਅਸਿਮਤਾ ਹੈ, ਅਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਅਵਿਨਿਵੇਸ਼ ਹੈ। ਨਜ਼ਰ 'ਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਅਸਲੀਅਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਟਿਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਰਾਏ ਰੂਪ ਤੇ ਚਲੀ ਜਾਵੇ -

ਰੂਪੇ ਕਾਮੇ ਦੋਸਤੀ ਭੂਖੇ ਸਾਦੇ ਗੰਭੁ ॥

ਲਬੈ ਮਾਲੈ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਉਘੈ ਸਉੜਿ ਪਲੰਘੁ ॥

ਅੰਗ- 1288

ਕਿੰਨੀਆਂ ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਧੂ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਚਲੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਸਰੂਪ ਤੇ ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਇਹ ਜੁਗਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਅੱਖਾਂ ਜਦੋਂ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਕੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੇ ਨਾਲ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਦੂਜਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜਿਹੜਾ 'ਨਾਮ', ਹੁਣ 'ਨਾਮ' ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਹ 'ਨਾਮ' ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, 'ਨਾਮ' ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਗਈ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੈਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ ॥ ਅੰਗ-520

ਉਹ ਜੇਹੜੀ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਉਤੇ ਮੈਲ ਪਈ ਹੈ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ

ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ-651

ਕੋਹਲੂ ਦੀ ਲੀਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਧੋਵੇ ਮੈਲ ਨਹੀਂ
ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ, ਇਸ ਮਨ ਨੂੰ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਮੈਲੀਆ ਹੋ
ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਤਕ ਲਗਦਾ ਹੈ -

ਮਨ ਅੰਨ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗ ਕੇ -

ਅੰਧਾ ਆਗੂ ਜੇ ਥੀਐ ਕਿਉ ਪਾਧਰੁ ਜਾਣੈ ॥

ਅੰਗ-767

ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ
ਜੀ, ਇਹ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਦਲ
ਦੇਂਦੀ ਹੈ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੇਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ ॥ ਅੰਗ-520

ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਚਿੱਤ ਹੈ, ਇਹ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿਤ ਚਿਤਵਨੀਆਂ
ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ, ਮੰਦਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਬੁਰਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਭਲਾ
ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਬੇਗਾਨੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਚਿਤਵਨੀਆਂ ਵਿਕਾਰ
ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ-

ਕਬੀਰ ਬਿਕਾਰਹ ਚਿਤਵਤੇ ਤੁਠੇ ਕਰਤੇ ਆਸ ॥

ਮਨੋਰਥੁ ਕੋਇ ਨ ਪੁਰਿਓ ਚਾਲੇ ਉਠਿ ਨਿਰਾਸ ॥

ਅੰਗ- 1375

ਮਨੋਰਥ ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀ ਹੈ, 'ਨਾਮ' ਤੱਕ ਸਥਿਤ ਹੋਣਾ, ਨਾਮ
ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋਣਾ। 'ਨਾਮ' ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਹਨ
-

ਦੂਜੈ ਬਹੁਤੇ ਰਾਹ ਮਨ ਕੀਆ ਮਤੀ ਖਿੰਡੀਆ ॥

ਬਹੁਤੁ ਪਏ ਅਸਗਾਹ ਗੋਤੇ ਖਾਹਿ ਨ ਨਿਕਲਹਿ ॥

ਅੰਗ-145

ਮਨ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਬੁੱਧ ਨੂੰ, ਬੁੱਧ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਚਿੱਤ ਨੂੰ, ਅਹੰਭਾਵ ਵਿੱਚ
ਆ ਕੇ, ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਇਹ ਚਾਰ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ। ਫੇਰ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੀ ਸਭ
ਕੁਝ ਹੈ -

ਜਬ ਲਗੁ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰੈ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਜੁ ਏਕੁ ਨਹੀ ਸਰੈ ॥

ਜਬ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਮਿਟਿ ਜਾਇ ॥

ਤਬ ਪ੍ਰਭ ਕਾਜੁ ਸਵਾਰਹਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - 1160

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਘੇਰਾ
ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮੁ ਗਿਆਨ ਦੇ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ

ਉਪਦੇਸ਼ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਤੂੰ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈਂ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਲਾਇਆ, ਜੇ ਪਾਣੀ ਪਲਾਇਆ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਪਲਾਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਹ ਤੇਰਾ ਮੰਡਲ ਜਿਥੇ ‘ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ’ ਤੋਂ ‘ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ’ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤੇ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਸਾਰੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੂਸਰਾ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਤੇਰੀ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ

**ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥
ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥**
ਅੰਗ- 1375

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ
ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥
ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਧਿ
ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ ॥
ਮਾਧਵੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਕੁਮੁ ਐਸਾ ॥
ਜੈਸਾ ਮਾਨੀਐ ਹੋਇ ਨ ਤੈਸਾ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ
ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ ॥
ਅਛਤ ਰਾਜ ਬਿਛਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ
ਸੋ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ ॥

ਅੰਗ-657

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹਾਂ ਫੇਰ ਤੂੰ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥
ਅੰਗ - 560

ਦੇ ਤਾਂ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਮਿਲ ਗਈ -

**ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥
ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥**
ਅੰਗ - 1365

ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਪੂਰਿਆਂ ਦੀ -

ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਿਆ ਪੂਰਾ ਜਾ ਕਾ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - 295

ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੂਰੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਅਧੂਰੇ ਹਾਂ -

**ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਆ ਕਰੈ
ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ ॥
ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੂਕ ॥**

ਅੰਗ - 1372

ਸਾਨੂੰ ਅਧੂਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੂਰਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਨੁਕਸ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ, self research ਕਰੀਏ, ਤੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ? ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਅਵਸਥਾ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਬਾਂਸ ਵਰਗੀ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਪਾਸਿਓਂ ਫੂਕ ਮਾਰੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਂਸ 'ਚ ਗੰਢਾਂ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਦੀਆਂ ਗੁਲਝਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਬਾਂਸ 'ਚ ਵੀ ਅਗਨ ਹੈ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅੱਗ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਗਨ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਆਤਮਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਐਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। **'ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥ ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥'**(ਅੰਗ - 1365)

**ਪਾਰਸ ਮੇਂ ਅਰੁ ਸੰਤੁ ਮੇਂ ਬਡੇ ਅੰਤਰੇ ਜਾਨ।
ਵਹ ਲੋਹਾ ਕੰਚਨੁ ਕਰੈ ਵਹ ਕਰੈ ਆਪਿ ਸਮਾਨੁ।**

ਪਾਰਸ 'ਚ ਨੁਕਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ ਪਾਰਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ -

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੁਕਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਹੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ।

ਹੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ! ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ-

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਨ ਚਲਈ ਨਾਲਿ ਖਸਮ ਚਲੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - 474

ਹੁਣ ਖਸਮ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ' ਐਸਾ ਉਸ ਗ੍ਰਹਿ 'ਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ, 'ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ' ਮਤਲਬ ਧਿਆਨ 'ਚ, ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਚਾਹੇ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਤੂੰ ਹੀ ਇਹ ਖੇਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

**ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥
ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥**

ਅੰਗ - 290

**ਨਿਰਗੁਨੁ ਆਪਿ ਸਰਗੁਨੁ ਭੀ ਓਹੀ ॥
ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਿਨਿ ਸਗਲੀ ਮੋਹੀ ॥**

ਅੰਗ - 287

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰੀ ਹੀ ਖੇਡ ਸਾਰੇ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਜੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਮੁੱਖ 'ਚ ਪਾਇਆ, ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ।

ਉਸ ਮੁਗਲ ਖਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਮੁੱਖ 'ਚ ਪੈਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਅਦਨਾ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਕੀਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਇਹ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾਂਗਾ ਜਾਂ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਤਹੱਈਆ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲੀ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲੀ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ।

ਹੁਣ ਮੁਗਲ ਖਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ -

**ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥ ਹਰਿ
ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੇਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥**

ਅੰਗ - 293

ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚੋਂ ਹੀ ਸਾਧ ਬਣ ਗਿਆ ਮੁਗਲ ਖਾਂ, ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਗ੍ਰਿਹ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਪ, ਤਤਿਕਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ।

ਕੀ ਸੀ ਮੁੱਖ 'ਚ ਪੈਣਾ? ਉਹ ਤਾਂ ਆਬ-ਏ-ਹਿਆਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੀ

-

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵੈ ਅਮਰੁ ਸੈ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 287

ਐਸਾ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, 'ਮ੍ਰਿਤੁ' ਮ੍ਰਿਤੁ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਭਾਈ ਘਨਈਆ! ਜਿੱਥੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਉਥੇ ਹੁਣ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਤੇ ਆਹ ਮਲੁਮ-ਪੱਟੀ ਵੀ ਲਾਇਆ ਕਰੀਂ। ਉਥੋਂ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਰੈਡ-ਕਰਾਸ ਹੈ, ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਭਾਲਣਾ, ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਇਹ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਦੀ 'ਅਨੰਦਪੁਰੀ' (ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਿਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਜ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਇਕ ਪੱਤਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਗੀਤਾ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਆਟੇ ਦੀ ਗਊ ਥਾਲੀ 'ਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਇਹ ਸੁਗੰਧਾਂ ਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਜਦੂਤ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਲੈ ਕੇ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਕ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਆ ਗਿਆ। ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਦੋਨੋਂ ਪੱਖ ਸੱਚੇ ਲੱਗਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮਕਾਰੀ ਸੀ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਸੀ, ਸਾਮ, ਦਾਮ, ਦੰਡ, ਭੇਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸੀ

-

ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ।

ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ।

(ਚੌਪਈ)

ਗੁਰੂ ਜਾਣਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਕੁਰਾਨ, ਗੀਤਾ ਦੀ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਉਸ 'ਅਨੰਦਪੁਰੀ' ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਉਸ 'ਅਨੰਦਪੁਰੀ' ਨੂੰ ਭੁੱਲ-ਭੁਲਾ ਕੇ ਸਭ ਕੁਛ ਛੱਡ ਆਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੁੱਲੇ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿਲਕ ਜੰਵੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤੇ। ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਰੱਖਿਆ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਹੀ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਇਲਾਕਾ (ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾ ਖੇੜੀ) ਦਾ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਰਸੇ ਦਰਿਆ 'ਤੇ ਆਏ, ਸਰਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਰਫੀਲੀਆਂ ਰਾਤਾਂ, ਕਹਿਰ ਦੀਆਂ ਰਾਤਾਂ, ਠੰਢ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਆਹ ਭੁੱਖ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ -

ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਗੈ ਭੁਖ ॥

ਉਤੁ ਭੁਖੈ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ ਦੁਖ ॥

ਅੰਗ - 9

ਹੁਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਸ ਸਮੇਂ? ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਹੁਣ ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੀ ਹਨ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਅਰਜਨ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀਹਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿਰ ਦੀ ਰਾਤ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਿੱਖ ਅਵੇਸਲੇ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਹ 'ਨਾਮ' ਨਾਲ ਜੁੜਨ। ਨੇਮ ਨਿਭਾਉਣ, ਨਿੱਤ ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਪਹੁ-ਫੁਟਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦੀ

ਕੀਮਤ ਕੀ ਚੁਕਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਭਾਈ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 500 ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਭੇਜੇ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਿਓ ਪਿਆਰਿਓ। ਉਠ ਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਓ, ਨਾਮ ਹੀ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ, ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਲ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੰਗੂ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿੱਥੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ? ਜਿੱਥੇ ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਕੋਟਲੇ, ਉਸ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ, ਅੱਗੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਹੈ, ਪਿਛੋਂ ਫੌਜ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਆ ਕੇ, ਤੇ ਉਹ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਵਾਈ ਸੁੱਤਾ ਹੈ। ਕਿੱਡੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਇਜ਼ਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਨੇ, ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਕਮਰੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਕੋਟਲੇ ਵਾਲਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਆਬੁਧ, ਮੇਰੀ ਇਜ਼ਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦੇਣੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਕਮਰੇ 'ਚ ਮੇਰਾ ਦਾਮਾਦ ਤੇ ਮੇਰੀ ਧੀ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ। ਕੈਸੀ ਇਹ ਖੇਡ ਹੈ -

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੇਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - 1412

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - 1102

ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ, ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੇ ਘਾਓ ॥

ਖੇਤੁ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੂਰਮਾ, ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੋ ਦਾਉ ॥

ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ, ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥

ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ, ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤ ॥

ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ

ਹੁਣ ਉਹ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਮਰੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਤਾਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਮੇਰੀ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਉਤੋਂ ਜਾਓਗੇ। ਕੈਸਾ ਇਹ ਪਿਆਰ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦੀਵਾਨਗੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ

ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਮੌਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ

-

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦਾ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਮੁਲਖਈਆ, ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਖੋ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ। ਹੁਣ ਨਿਹੰਗ ਕੋਟਲੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬੇਟੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅੱਬਾ ਜਾਨ! ਤੇਰੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਜੋ ਇਹ ਬਚਨ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦਾਮਾਦ, ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਇਸ ਕਮਰੇ 'ਚ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਮੁਮਤਾਜ, ਕਿੱਥੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ (ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ) ਇਸ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਦੂਰ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ, ਬੜੀ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਧਰਤੀ, ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਉਹ ਦਾਸਤਾਨ ਦਰਸਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੀਬਾ 138 ਸਾਲ ਦੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਸਰੀਰ 'ਚ ਰਹੀ। ਉਹ ਜੀਵਨ ਪਿਆਰ ਦੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਾ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਜੀਵਨ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਗਈ। ਇਹ ਅਮਰ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

**ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥ ਕਹਿ
ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ਅੰਗ - 694**

ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਏ ਉਹ ਅੱਗੇ ਚੱਲਣ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਵਾਈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ -

**ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥
ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥
ਗੁਰਿ ਪੁਰੇ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥**

ਅੰਗ - 259

ਦੁਖ ਦਾ ਫੇਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ, ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਜੇ ਉਸ ਦਵਾਈ ਤੱਕ ਇਥੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ (ਰੋਪੜ) ਵਿਖੇ ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਸਮੇਂ ਵੈਦ ਮੇਘਨਾਥ ਜੀ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਦਵਾਈਆਂ ਫਰੀ ਹਨ। ਉਹ ਦਵਾਈਆਂ ਅਸਰ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਦੋਂ?

-

**ਵੈਦਾ ਸੰਦਾ ਸੰਗੁ ਇਕਠਾ ਹੋਇਆ ॥
ਅਉਖਦ ਆਏ ਰਾਸਿ ਵਿਚਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ ॥**

ਅੰਗ - 1363

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਰਿਟਾਇਰਡ ਡਾਕਟਰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ

ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਟੈਸਟ ਅੱਧੇ ਰੇਟ 'ਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦਵਾਈਆਂ ਫਰੀ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹਨ।

**ਜੋ ਬਾਤ ਦਵਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ, ਸੋ ਬਾਤ ਦੁਆ ਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ।
ਕਾਮਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਤੋ ਬਾਤ ਖੁਦਾ ਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ।**

ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ 'ਚ, ਆਹ ਜਿੰਨੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਸੋ-

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 72

ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ -

**ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਏਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਆਮੁ ॥**

ਅੰਗ - 293

ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ। ਆਪਾਂ ਬੋਲ ਕੇ ਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆ, ਬੈਠਕੀ ਬਾਣੀ, ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਅੰਦਰ ਸੁਣੋ। ਕਿਵੇਂ ਸੁਣਨਾ। ਧੁੰਨ ਬਣਾ ਲਓ। ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ -

**ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥**

ਅੰਗ - 879

ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜੋ, ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਠਦੇ ਹੋਂ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਲਗ ਜਾਓ -

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਨਾਮ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੈ ਸਦ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ - 286

ਇਹੀ ਕੰਮ ਹੈ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੇ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - 12

ਸੋ ਇਹ ਸਬਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਿਤਾ ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀਏ ਤੇ ਉਸ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਪਰਪੱਕ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਗੁਰੂ'। ਰੀਡ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਕਰਕੇ ਬੈਠਣਾ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਛੱਡਣਾ, ਸਰੀਰ ਕੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ stress (ਅਕੜਾਅ) ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੱਥੇ 'ਚ ਕੋਈ ਵੱਟ ਨਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੇਟ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੇਟ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਵਾਸ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਪੇਟ ਹਿਲਾ ਲਿਆ ਕਰ, ਢਿੱਡ ਹਿਲਾ ਲਿਆ

ਕਰ। ਕਿਉਂ ਪੇਟੂ ਬਣਿਆ ਹੈਂ -

ਬੁਰੇ ਕਾਮ ਕਉ ਉਠਿ ਖਲੋਇਆ ॥

ਨਾਮ ਕੀ ਬੇਲਾ ਪੈ ਪੈ ਜੋਇਆ ॥

ਅੰਗ - 738

ਵਾਧੂ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਪੇਟ ਵਧਾ ਲਏ। ਫੇਰ ਰੋਗ ਲਗਦੇ ਨੇ ਬਹੁਤ -

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥

ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ - 1256

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ, ਪੇਟ ਵੀ ਖਾਲੀ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਭਾਰ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾ

ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗਾ ॥

ਅੰਗ - 611

ਐਸਾ ਸੰਜੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਡਾਕਟਰ ਵੈਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰੀਏ। ਜੇ ਲੋੜ ਪੈ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦਵਾਈ ਵੀ ਰਾਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਉਖਦ ਆਏ ਰਾਸਿ ਵਿਚਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ ॥

ਅੰਗ - 1363

ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲਓ। ਅੰਦਰ ਧੁਨ ਸੁਣੋ, 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਗੁਰੂ'। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸੁਸਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਯੋਗਕ ਨੀਂਦ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੁੰਦਰਾ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹੀ ਸੁਪਨੇ ਆਉਣਗੇ, ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਗਰਦਨ ਮੁੜ ਗਈ ਚੰਗੇ ਆਉਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ - 295

ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਕੇ ਸਵਾਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਕਰੋ, ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾ ਆਇਆ ਫੇਰ ਇਹਦੀ ਕੀ value (ਕੀਮਤ) ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ 'ਨਾਮ' ਅੰਦਰ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਕਰੰਟ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵਨ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਦਾ ਚਲਦਾ ਹੈ-

ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਤੁਧੁ ਉਪਾਏ

ਇਕਿ ਵੇਖਿ ਪਰਸਣਿ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - 918

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸੁਨਨ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਆਗਾਸ ਪਾਤਾਲ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲ ਆਕਾਰ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਪੁਰੀਆ ਸਭ ਭਵਨ ॥

**ਨਾਮ ਕੈ ਸੰਗਿ ਉਧਰੇ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰਵਨ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸੁ ਆਪਨੈ ਨਾਮਿ ਲਾਏ ॥
ਨਾਨਕ ਚਉਥੇ ਪਦ ਮਹਿ ਸੈ ਜਨੁ ਗਤਿ ਪਾਏ ॥**

ਅੰਗ - 284

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਵੇਖਣਾ ਕੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਅਉਗਣ ਦੇਖ। ਦੂਜੇ ਦੇ ਗੁਣ ਵੇਖ ਤੇ ਨਾਲ ਕੀ ਦੇਖ, ਅੰਦਰ self research ਕਰ (ਝਾਤ ਮਾਰ) ਅੰਦਰ ਕਿੰਨੇ ਹਟਨਾਲੇ ਨੇ, ਅੰਦਰ -

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੈਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - 695

ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈ। ਨਉਨਿਧੀ, ਨਾਮ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਭਰੇ ਨੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੋ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਸੰਗਤ 'ਚ ਦਸਦੇ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਸਾਇਆ ਆਓ ਇਹ ਕਰੀਏ। ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਛੱਡੀਏ। ਜੇ ਸੁਸਤੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਆ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨੀਂਦ, ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਯੋਗਕ ਨੀਂਦ, ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ-ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਬੈਠਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੁਰਤ ਹੋਸ਼, ਹਵਾਸ, ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਕੇਂਦਰਤ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਤਾਂ ਐਵੇ ਗਈ ਵਿਹਾਇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਬਕ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਦਸਿਆ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਕਰਕੇ, ਫੇਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ, ਉਹ ਫੇਰ ਦੁਆ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇਗੀ -

ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜੋਰੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਪੁਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - 819

ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਚਿੱਤ ਹੈ, ਇਹ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿਤ ਚਿਤਵਨੀਆਂ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ, ਮੰਦਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਬੁਰਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਭਲਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਬੇਗਾਨੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਚਿਤਵਨੀਆਂ ਵਿਕਾਰ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ-

ਕਬੀਰ ਬਿਕਾਰਹ ਚਿਤਵਤੇ ਝੁਠੇ ਕਰਤੇ ਆਸ ॥

ਮਨੋਰਥੁ ਕੋਇ ਨ ਪੁਰਿਓ ਚਾਲੇ ਉਠਿ ਨਿਰਾਸ ॥

ਅੰਗ- 1375

ਮਨੋਰਥ ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀ ਹੈ, 'ਨਾਮ' ਤੱਕ ਸਥਿਤ ਹੋਣਾ, ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋਣਾ। 'ਨਾਮ' ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਹਨ

ਦੂਜੈ ਬਹੁਤੇ ਰਾਹ ਮਨ ਕੀਆ ਮਤੀ ਖਿੰਡੀਆ ॥

ਬਹੁਤੁ ਪਏ ਅਸਗਾਹ ਗੋਤੇ ਖਾਹਿ ਨ ਨਿਕਲਹਿ ॥

ਅੰਗ-145

ਮਨ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਚਿਤ ਨੂੰ, ਚਿਤ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਬੁੱਧ ਨੂੰ, ਅਹੰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ, ਅੰਤਸਕਰਣ ਇਹ ਚਾਰ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ। ਫੇਰ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ

ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ -

**ਜਬ ਲਗੁ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰੈ ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਜੁ ਏਕੁ ਨਹੀ ਸਰੈ ॥
ਜਬ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਮਿਟਿ ਜਾਇ ॥
ਤਬ ਪ੍ਰਭ ਕਾਜੁ ਸਵਾਰਹਿ ਆਇ ॥**

ਅੰਗ - 1160

ਹੁਣ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਜ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਘੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮੁ ਗਿਆਨ ਦੇ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਤੂੰ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈਂ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਲਾਇਆ, ਜੇ ਪਾਣੀ ਪਲਾਇਆ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਪਲਾਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਹ ਤੇਰਾ ਮੰਡਲ ਜਿਥੇ 'ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ' ਤੋਂ 'ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ' ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤੇ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਸਾਰੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੂਸਰਾ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰ ਹੀ ਤੂੰ ਹੀ ਮੋਹਿਨਾ, ਤੂੰ ਹੀ ਤੂੰ ਹੀ ਮੋਹਿਨਾ।

**ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ
ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥**

ਅੰਗ-407

ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਤੇਰੀ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ

**ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥
ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥**

ਅੰਗ- 1375

**ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ
ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥
ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਧਿ
ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ ॥**

ਅੰਗ-657

2

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - 295
ਹਮ ਸਰਿ ਈਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ
ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਈਜੈ ॥ 1 ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥
ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਕੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ਅੰਗ - 694

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੋਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥
ਚਿਰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - 176

ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ॥
ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥
ਅੰਗ - 156

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਅੱਜ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ, ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੀ ਰੈਣ-ਸਬਾਈ, ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਵਿਖੇ, ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਬੈਠਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਜਿਹੜੇ ਦੁਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ, ਐਨੇ ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਦੇ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਠੰਢ ਬਹੁਤ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ -

ਝਕੜੁ ਝਾਗੀ ਮੀਹੁ ਵਰਸੈ ਭੀ ਗੁਰੁ ਦੇਖਣ ਜਾਈ ॥
ਅੰਗ - 757

ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਨੇਮ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਆਪ ਜੀ ਦੂਰੋਂ-ਨੇੜਿਓਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਂ। ਆਓ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੀਏ। ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ - ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਐਸਾ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਐਸਾ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ, ਜੋ ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਇਕਾਂਤ ਅਸਥਾਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਚਾਰਜ ਕੀਤੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਐਸਾ ਸਤਿਸੰਗ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ, ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ, ਕਿੰਨੀ-ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ। ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਈ ਧਰਤੀ 'ਤੇ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਨ ਤਪ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰੋਸਾਇਆ। ਸੋ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨ ਪੂੜ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਘ ਦੀ ਪੁੰਨਿਆ ਜੋ ਕਿ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਇਹ ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ 1376 ਈਸਵੀ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਤਰਨਾਰਥਲ ਤਲਾਅ ਦੇ ਕੋਲ, ਆਸ-ਪਾਸ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਪਿਤਾ ਰਘੂ ਜੀ ਸਨ, ਸੰਤੋਖਦਾਸ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਓਥੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ-

ਜਿਸੁ ਨੀਚ ਕਉ ਕੋਈ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ਅੰਗ - 386

ਜਿਹਨੂੰ ਨੀਚ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 40 ਸ਼ਬਦ ਨੇ, 16 ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਕਹਿ ਲਓ, ਭਗਤ ਕਹਿ ਲਓ, ਕੁਛ ਵੀ ਕਹਿ ਲਓ ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਅੱਗੇ ਚਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਥੇ ਹੀ ਫਸ ਕੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਭਗਤ ਬਾਣੀ, ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - 982

ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਡੇ ਇਸ਼ਟ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ light house (ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ) ਹਨ -

ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ॥ ਅੰਗ - 67

ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪੰਧ, ਇਹ ਰਸਤਾ, ਇਹ ਪੂਰਾ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ -

ਪੁਜਾ ਅਕਾਲ ਕੀ, ਦੀਦਾਰ ਖਾਲਸੇ ਕਾ, ਪਰਚਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾ।

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਈ, ਕਿਸੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਆਈ, ਭਗਤਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਭੱਟਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਗੁਰੂਆਂ ਰਾਹੀਂ; ਪਰ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਾਣੀ, 'ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥ (ਅੰਗ-628)

ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਇਹ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਣੀ ਆਈ ਹੈ -

**ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥
ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥
ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ॥
ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਸਾਚੁ ਵਖਾਨਾ ॥**

ਅੰਗ - 628

ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੀਚ ਜਾਤ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਤ ਦਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਤ ਦਾ ਨਾਮ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ -

ਸਾ ਜਾਤਿ ਸਾ ਪਤਿ ਹੈ ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - 1330

**ਜਾਤਿ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਮਹਿ ਜਾਤਾ
ਅਕਲ ਕਲਾ ਭਰਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ॥
ਤੂੰ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਫਤਿ ਸੁਆਲਿਉ
ਜਿਨਿ ਕੀਤੀ ਸੇ ਪਾਰਿ ਪਇਆ ॥**

ਅੰਗ - 469

ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਉਹੀ ਜੋਤਿ। ਜਿਹਨੂੰ ਸਿਫਤ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ -
**ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥**

ਅੰਗ - 5

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੌਤਕ ਨਿਆਰੇ ਸਨ। ਆਪ
ਕੋਲ ਆਪ ਰਾਮਾਨੰਦ ਗੁਰੂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇਣ। ਕਦੇ
ਕੋਈ ਖੂਹ ਪਿਆਸੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਨਾ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਤਪ ਸੀ।
ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਰਾਮਾਨੰਦ ਆਪਣੀ ਮਾਣ ਮਰਿਯਾਦਾ ਛੱਡ
ਕੇ ਆਪ ਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਦੇਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰਾਮਾਨੰਦ
ਤੋਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਗੰਗਾ 'ਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ
ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਸਨ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿਤਾ ਕਿ 'ਉਠ ਰਾਮ ਕੇ ਕਹੁ ਰਾਮ' ਮੰਤਰ
ਮਿਲ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ
ਤੇ ਉਹ ਕਮਾਈ ਐਸੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਜਨਮ ਹੈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ
ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ-

**ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥**

ਅੰਗ - 12

ਮਾਧਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਨਾਮ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਸਤੇ,
ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ -

**ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥**

ਅੰਗ - 694

ਇੱਕੋ ਹੀ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹਨ,
ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੋਈ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਰ 'ਚ ਤਾਂ ਲਗਨ ਹੀ

ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਬੀਬੀ ਵੀ ਆਈ, ਸੰਜੋਗ ਵਸ ਉਹ ਵੀ ਨਾਮ 'ਚ ਰੰਗੀ ਰੂਹ। ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਘਰ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਦਾ ਘਰ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਚੁਰਸਤੇ ਦੇ ਉਤੇ ਇੱਕ ਕੁਟੀਆ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਜਿਹੜੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਲੋਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਕਿੱਤਾ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜੋੜੇ ਗੰਢਦੇ ਨੇ -

**ਰਵਿਦਾਸੁ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥
ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥**

ਅੰਗ - 487

'ਢੋਰ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਰੇ ਹੋਏ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਤਿਆਗਿਆ ਸੀ। ਜੋੜੇ ਗੰਢਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਮਾਇਆ ਦੇ ਗਿਆ, ਨਾ ਦਾ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਤਿਆਗ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸਾਧੂ ਆਇਆ ਜੋ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਰਸ ਦੇ ਕੇ ਗਿਆ। ਜੋੜੇ ਗੰਢਣ ਵਾਲੀ ਆਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੋਪੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਰੰਬੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਲਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਸੋਨਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ -

ਹਾਡ ਮਾਸ ਨਾੜੀ ਕੇ ਪਿੰਜਰੁ ਪੰਖੀ ਬਸੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - 659

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ।

**ਹਰਿ ਸੋ ਹੀਰਾ ਡਾਡਿ ਕੈ ਕਰਹਿ ਆਨ ਕੀ ਆਸ ॥
ਤੇ ਨਰ ਦੋਜਕ ਜਾਹਿਗੇ ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥**

ਅੰਗ - 1377

ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਦਾ ਇਹ ਸੋਨਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵੀ ਗਿਆ ਆਇਆ, ਇਹ ਨਰਮ ਸੋਨਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਚਮੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਟਦਾ। ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਮਾਇਆ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਹੋਈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸਲ ਜਨਮ ਜਿਹੜਾ ਹੀਰਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਹੈ - ਇਹ ਜਨਮ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ। ਇਹ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਪੰਨ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਲੋੜਾਂ ਵਧਾ ਲਈਆਂ। ਮੁਹਤਾਜਗੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਬੇਮੁਹਤਾਜਗੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਿਮਰਨ 'ਚ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਇਕੋ ਸਮਾਧ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਧ ਅਸਥਿਤ ਹਨ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਸਮਾਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ step by step (ਪਉੜੀ ਦਰ ਪਉੜੀ) ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਸਮ ਹੈ, ਦਮ ਹੈ, ਯਮ ਹੈ, ਨਿਯਮ ਹੈ। ਨੇਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸ-ਦਸ ਅੰਗ ਹਨ ਫਿਰ ਆਸਣ ਹੈ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣਯਾਮ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ ਧਾਰਨਾ,

ਧਿਆਨ ਤੇ ਸਮਾਧੀ। ਸਮਾਧੀ ਇਕ ਸਾ ਵਿਕਲਪ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ ਨੇ। ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, time and space (ਕਾਲ ਅਤੇ ਦੇਸ) ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਗਤ ਜੀ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਇਕ ਸਮਾਧ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਸਮਾਧ ਐਸੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ

**ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ
ਸੋ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥**

ਅੰਗ- 106

ਉਹ ਐਸੀ ਸਮਾਧ ਹੈ, ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਨੇ, ਹੱਥ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨਿਜ ਧਾਮ ਦੇ ਵਿਚ 'ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ' ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਨਾਮ 'ਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਾਕੀ ਕੁਛ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਧੂ ਸੀ ਉਸ ਕੋਲ ਵਿਦਿਆ ਸੀ ਪਾਰਸ ਤੋਂ ਸੋਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ। ਉਹ ਛੱਪਰ 'ਚ ਰੱਖ ਗਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵਰਤ ਲੈਣਾ। ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਹ ਸਾਧੂ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਤਾਂ ਵਰਤਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਰਸ, ਜਿਥੇ ਪਿਆ ਸੀ ਉਥੋਂ ਹੀ ਚੁੱਕ ਲੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤਾਂ -

**ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥**

ਅੰਗ - 275

ਇਕ ਦਿਨ ਚਿਤੌੜਗੜ੍ਹ ਦੀ ਰਾਣੀ ਝਾਲਾਂ ਬਾਈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਦਿਓ।

ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਸਭ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕੱਟਦਾ ਹੈ। ਬਨਾਰਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੰਡਤ, ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਪੰਡਤ ਸਾਰੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਈਰਖਾਵਾਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ, ਸਾਰਾ ਹੀ ਸ਼ਰਾ ਸ਼ਰਮ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਲੰਗਰਾਂ 'ਚ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਆਉਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਵੀ ਆਈ। ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਨੇ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਰਾਣੇ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਰਾਣਾ ਉਸਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਹਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਵੀ ਭੇਜੀ, ਮੀਰਾ ਜ਼ਹਿਰ ਵੀ ਪੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਵੇਖੋ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਜੇ ਚੱਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ -

**ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥
ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥
ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥**

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- 1412

**ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥
ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥**

ਅੰਗ - 1102

ਹੁਣ ਬੀਬੀ ਮੀਰਾ ਬਾਈ, ਐਨੀ ਸ਼ਰਾ-ਸ਼ਰਮ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਉੱਠ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੰਜਲ ਹੈ ਸ਼ਰਾ, ਸ਼ਰੀਅਤ, ਤਰੀਕਤ, ਹਕੀਕਤ, ਮਾਰਫਤ; ਹੁਣ ਇਕ ਤਾਂਤਰਿਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅਹੰਬ੍ਰਹਮ ਅਸਵੀ ਹੈ, ਮੀਰਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਗਿਰਧਰ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ, ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਮੰਦ ਵਾਸਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਭੇਖੀ ਸੀ, ਦੰਭੀ ਸੀ, ਪਾਖੰਡੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈ। ਪਲੰਘ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ, ਉਸ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਐਨਾ ਲੱਜਾਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੈਂ! ਐਸੀ ਮਾਰਫਤ, ਐਸੀ ਆਰਫ, ਐਸੀ ਰੂਹ, ਜਿਸਨੂੰ ਕੁਛ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਸਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਪ੍ਰੇਮ। ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ ਐਸੀਆਂ ਝਾਲਾਂਬਾਈ ਵਰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਵਰਗੀਆਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਕ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਹੀ ਜਾਵੇ -

**ਕੋਈ ਭਲਾ ਕਹਉ ਭਾਵੈ ਬੁਰਾ ਕਹਉ
ਹਮ ਤਨੁ ਦੀਓ ਹੈ ਭਾਰਿ ॥**

ਅੰਗ- 528

ਜਦੋਂ ਸਮਰਪਿਤ ਹੀ ਹੋ ਗਏ, ਫੇਰ ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹੀ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸ਼ਰਾ 'ਚ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਲਾਜ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਐਸੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ 'ਚ ਐਸੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਚਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਗਤ ਜੀ! ਐਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ -

ਨੀਚਹ ਉਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ ਕਾਹੁ ਤੇ ਨ ਡਰੈ ॥

ਅੰਗ - 1106

ਉਹ ਨੀਚ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਜਿਥੈ ਨੀਚ ਸਮਾਲੀਆਨਿ ਤਿਥੈ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ ॥ ਅੰਗ-
15**

ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਰਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ ਕਦੇ ਤੱਕ ਐਸੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਤਾਂ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੁਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ - 657

ਜਦੋਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਜਦੋਂ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ - 1375

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਤੱਤਵ ਗਿਆਨ ਹੈ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਕਦੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ, ਤੂੰ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਏ। ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਬਣ ਗਿਆ -

ਜੈਸਾ ਸੇਵੈ ਤੈਸੇ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 223

ਉਹ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਜਹਾਂ ਆਸਾ ਤਹਾਂ ਵਾਸਾ।

ਹੁਣ ਉਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰੇ। ਮੰਜ਼ਲ-ਏ-ਤਲਾਸ਼, ਜਦੋਂ ਖੋਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਮਹਿਰਮ, ਜਿਹਨੂੰ ਦਿਲ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਮੰਜ਼ਲ-ਏ-ਤਲਾਸ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥

ਅੰਗ- 1102

ਉਹ ਪੱਕੇ ਕਿੰਨੇ ਨੇ, ਆਹ ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਕੱਚੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਛੱਡ ਜਾਏਗੀ ਸਾਥ -

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ - 1102

ਉਹ ਤਾਂ ਮੋਇਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਐਨੇ ਪੱਕੇ -
ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ ॥

ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥ ਅੰਗ - 729

ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਧਿ

ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਹੀ ॥

ਅੰਗ - 657

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੀ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰ ਦਾ ਐਨਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ। ਹੁਣ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ, ਅਨਾਇਤ ਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨਾਇਤ ਸ਼ਾਹ ਅਰਾਈਂ ਹੈਂ, ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਹੈ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸੀ। ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਸੱਯਦ ਸੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਾਤ 'ਚੋਂ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਿਆਜ਼ ਲਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੁੱਲਿਆ! 'ਰੱਬ ਦਾ ਕੀ ਪਾਉਣਾ, ਏਧਰੋਂ ਪੁੱਟਣਾ ਏਧਰ ਲਾਉਣਾ।' ਆਹ ਜਿਵੇਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਨੀਰੀ ਏਧਰ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਮਨ ਦਾ ਕੀ ਸਮਝਾਉਣਾ ਓਧਰੋਂ ਹਟਾਇਆ ਏਧਰ ਲਾਉਣਾ। ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਨੁਕਤਾ, ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ 'ਚ ਸਮਝਾ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ - ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥ ਅਨਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਵਾਯੂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਨੂੰ ਕਿ ਉਹ ਅਨਲ ਪੰਛੀ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਆਂਡੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਪਾਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਅਨਲ ਹੈ,

ਵਾਯੂ ਹੈ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਰੰਗਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ - 'ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਧਿ ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ ॥' ਹੁਣ ਤਰੰਗ ਉਠਦੀ ਹੈ, ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਪਰ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਹੀ - 'ਕਨਕ ਕਟਿਕ' ਜਿਵੇਂ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੜਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਸੋਨੇ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਕੋਈ ਗਹਿਣਾ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ - 'ਭੂਲਿ ਪਰੇ' ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ। ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਏ ਤੇ ਏਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਏ। ਇਸ ਅਹੰਭਾਵ 'ਚ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ 'ਮੈਂ' ਹਾਂ ਤੇ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਐਨਾ ਭੁੱਲ ਗਏ, ਉਸ ਭੁੱਲ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਇਹ ਚੀਜ਼ ਮੇਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਮੇਰੀ ਕਦੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ? ਨਹੀਂ -

ਜਬ ਲਗੁ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰੈ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਜੁ ਏਕੁ ਨਹੀ ਸਰੈ ॥

ਜਬ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਮਿਟਿ ਜਾਇ ॥

ਤਬ ਪ੍ਰਭ ਕਾਜੁ ਸਵਾਰਹਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - 1160

ਹੁਣ 'ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ'। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ 'ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ' ਕੋਈ ਸਾਡਾ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸੰਵਾਰੇ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਨੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ। ਭਗਤ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ? ਭਗਤ ਦਿਲ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਦਿਮਾਗ 'ਚੋ, ਗਿਆਨ 'ਚੋ' ਤਾਂ ਤਰਕ ਹੈ ਪਰ ਦਿਲ ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੈ। ਜਦ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਏ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਜੋ ਜਨ ਤੁਮਰੀ ਭਗਤਿ ਕਰੰਤੇ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਤਾ ॥

ਅੰਗ - 695

ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ? 'ਤਿਨ ਕੇ' ਜਿਹੜੇ ਉਹਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਤੂ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - 962

ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਿੰਨਾਂ ਕੁਛ ਕਰ ਲਓ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਭਗਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲੇ, ਭਗਤੀ ਗਿਆਨ ਸਹਿਤ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਸੂਝ, ਬੂਝ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੂਝ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਸੂਝ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬੂਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਮੋਂਹਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਸਿਥਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਗਿਆਨ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੈ? ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ-

ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ

ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - 657

ਨਰਪਤਿ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ। ਸੁਪਨਾ ਆ ਗਿਆ। ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਹੈ ਸਭ, ਇਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਦਿਨ 'ਚ ਜਾਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਂ ਕੇ, ਰਾਤ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦਿਨ 'ਚ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਸੁਪਨਾ ਸਾਨੂੰ ਸੱਚ ਭਾਸਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਨੀਂਦ ਟੁੱਟੀ ਸੁਪਨਾ ਝੂਠਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗਿਆਨ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਗਿਆਨ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਿ ਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ॥

ਅੰਗ - 808

ਫੇਰ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਸੁਪਨੇ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਗ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਆਇਆ, 'ਅਫਤ' ਅਫਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਛ ਹੁੰਦੇ-

ਅਫਤ ਰਾਜ ਬਿਫੁਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੋ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - 658

ਮਾਧਵੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਭ੍ਰਮੁ ਐਸਾ ॥

ਜੈਸਾ ਮਾਨੀਐ ਹੋਇ ਨ ਤੈਸਾ ॥

ਅੰਗ - 657

ਹੁਣ ਉਹ ਰਾਜਾ, ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨ ਸੀ, ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਰਾਤ ਦਾ ਉਨੀਂਦਰਾ ਸੀ, ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ। ਬਣ ਗਿਆ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਭਿਖਾਰੀ। ਅਧਿਆਸ ਐਨਾ ਪੱਕ ਗਿਆ ਕਿ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਸਾਡੀ ਗਤ ਵੀ ਐਸੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ -

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੂਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 707

ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ ਜੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਓ ਮੂਰਖਾ! ਕੀ ਤੂੰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ?

ਜਲ ਕੀ ਭੀਤਿ ਪਵਨ ਕਾ ਥੰਭਾ ਰਕਤ ਬੁੰਦ ਕਾ ਗਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - 659

ਹੁਣ ਏਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੈਸੀ ਇਹ ਖੇਡ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ, ਜਿਸਨੇ self research ਕਰਕੇ, ਆਪਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਕੇ, ਚੀਨ ਕੇ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

'ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੂਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥' ਹੁਣ ਇਹ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਉਹ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਰਾਜਾ ਜਨਕ। ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹਨੂੰ ਦਿਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਭਿਖਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਦੂਜੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਰਾਜ ਭਾਗ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਰਾਣੀਆਂ ਪਦਮਨੀ ਪਟਰਾਣੀਆਂ ਇਹ ਵੀ ਬਦਲ ਗਈਆਂ। ਧੱਕੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਬੜੀ ਲੰਬੀ ਕਥਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਅਧਿਆਸ ਐਨਾ ਪੱਕ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਜਾਗ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ

ਕੁਛ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਭਿਖਾਰੀ ਹਾਂ। ਅਧਿਆਸ ਪੱਕ ਗਿਆ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਤੇ ਹੋਇਆ ਕੀ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਕੀ ਸਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਡਤ, ਸਭ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਓ। 'ਆਹ ਸੱਚਾ ਜਾਂ ਔਹ ਸੱਚਾ।' ਹੁਣ ਜਿਹੜੇ ਗਿਆਨੀ ਸੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ, ਗ੍ਰੰਥ ਵਾਚਣ ਵਾਲੇ, ਗ੍ਰੰਥਾਂ 'ਚ ਵੇਖਦੇ ਨੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ, ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਚ ਲੱਭਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਤਾਂ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆਨ।

ਹੁਣ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਜਿਹਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਅੱਠ ਵਲ ਪੈਂਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਉਹਦਾ ਪਿਤਾ, ਉਹ ਗਰਭ 'ਚੋਂ ਹੀ ਬੋਲ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਓਂ, ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਅੱਠ ਵਲ ਪੈ ਗਏ ਸਰੀਰ 'ਚ। ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਖੇਡਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਹਦੀ ਖੂੰਡੀ ਖੋਹ ਲਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਵਿਚਾਰੇ ਦਾ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਹਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਉਹ ਘਰ ਮਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ, ਨਾਨੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪਿਤਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ, ਦਸ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਗਿਆ ਹੈ ਰਾਜੇ ਕੋਲ, ਉਹਦਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ 'ਇਹ ਸੱਚਾ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚਾ।' ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਤ ਤੇ ਆਹ ਕੀ ਔਖੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ। ਹੁਣ ਪਾਲਕੀ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ। ਪਾਲਕੀ ਰਸਤੇ 'ਚ ਰੱਖ ਲਈ, ਓਧਰੋਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪਾਲਕੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੂੰ ਪਾਸੇ ਹਟਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਪਾਸੇ ਹਟਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੱਗ ਐਸੇ ਨੇ, ਦੂਸਰਾ ਮੈਂ ਸਾਧੂ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਤੀਸਰਾ ਸਾਧੂ ਵੀ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੋਵੇ। ਵਿਚਕਤ ਹਾਂ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਾਸੇ ਹਟਾਵੇ। ਰਾਜਾ ਹੋਏਗਾ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਚਲੋ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਲਿਆਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਜਾਵਾਂ, ਆਪ ਰਾਜਾ ਚੱਲ ਕੇ ਆਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਚੰਦਨ ਦੀ ਚੌਂਕੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਹੱਸ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦਏਗਾ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ।

ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚਮ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਠੇ ਓਂ ਸਭਾ 'ਚ। ਜਾਤੀ ਸੂਚਕ ਅੱਖਰ ਜੇ ਵਰਤ ਲਓ ਐਸਾ, ਤਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਅੱਖਰ ਵਰਤਿਆ ਤਾਂ ਸਭਾ 'ਚ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਤੌਹੀਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ ਸੀ ਕਿ ਅੱਠ ਵਿੰਗ ਵਲ ਪੈਂਦੇ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਚਮ ਵਲ ਹੀ ਦੇਖਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਤੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਉਣਾ ਹੈ ਰਾਜਾ? ਇਹ ਤਾਂ ਚਮ ਦਰਸ਼ੀ ਨੇ, ਇਹ ਚਮ ਦੀ ਪਰਖ

ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਵਲ ਹਨ, ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ 'ਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਲ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਆਤਮ ਦਾ ਦਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਤਮ ਦਰਸ਼ੀ ਹਾਂ। ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਨਿਸ਼ਟਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੋਤਰੀ ਹਾਂ। ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਗੰਨੇ 'ਚ ਵਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਸ 'ਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਓਹੀ ਹੈ।

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ..... ॥ ਅੰਗ - 93

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਸਾਰੇ ਲ-ਜਵਾਬ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਕਰ।

ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਆਹ ਸੱਚਾ ਜਾਂ ਔਹ ਸੱਚਾ।

ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਵੀ ਸੱਚਾ, ਔਹ ਵੀ ਸੱਚਾ।

ਕਹਿੰਦਾ - ਇਹ ਝੂਠਾ, ਔਹ ਝੂਠਾ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਝੂਠਾ ਔਹ ਵੀ ਝੂਠਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਤੂੰ to the point ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਹੈ। objective type ਹੈ, ਤੂੰ subject ਦਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, objective type 'ਤੇ ਟਿਕ ਮਾਰ ਕੇ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਸਵਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਕਰ।

ਇਹੀ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਰੂਹ ਦਾ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ, ਨਾਮ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, 'ਝੂਠ ਤੇ ਸੱਚ ਜੈਸੇ; ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਜੈਸੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਤ ਤੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਕਦੇ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਦਿਨ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨਹੀਂ, ਰਾਤ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿਨ ਨਹੀਂ -

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥

ਅੰਗ- 1

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗੁੰਥ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ - **'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥'** ਕਿ ਇਹ ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਕਿਵੇਂ ਟੁੱਟੇ।

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥ ਅੰਗ - 1

ਰਜਾ 'ਚ, ਹੁਕਮ 'ਚ ਚੱਲਣਾ। ਸੋ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ! ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਜੋ ਜਵਾਬ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਤੇਰੇ ਸਵਾਲ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਤੂੰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਆਇਆ ਸੀ ਸੁਪਨਾ, ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ-

ਅਫਤ ਰਾਜ ਬਿਫੁਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੋ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - 658

ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦਾ ਗਿਆਨ ਪਰਪੱਕ

ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ -

**ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ
ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ ॥**

ਅੰਗ - 918

ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਤੂੰ ਤਿੰਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਇੱਕ ਹੀ ਦੇ ਦੇ। ਰਾਜਾ ਸੀ, ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਗਿਆ ਰਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਕਿ ਕੀ ਦੇਈਏ? ਕਹਿੰਦੀਆਂ, ਜੇ ਧਨ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਰੀਬ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜੇ ਤਨ ਦੇ ਦਿਤਾ ਫੇਰ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਜੋਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਮਨ ਹੈ, ਮਨ ਹੀ ਵਿਹਲਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਆ ਜਾ ਦੇ ਦੇ। ਮਨ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕਾਠੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਰਕਾਬ 'ਚ ਪੈਰ ਧਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦੇਵੇ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਜਾਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਓਧਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਜਨ! ਕਿੱਧਰ ਚੱਲਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ, ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਕਾਹਦੀ ਹੈ ਮਨ ਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਨ ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਾਰਜ ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਰਾਸ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਮਨ ਦੇ ਦਿਤਾ।

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - 286

ਹੁਣ ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਰਾਜਾ ਜਿਸਦੀ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ! ਤੈਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਨ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਨ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਐਨੇ 'ਚ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਇਆ ਜਿਹਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਲੁਟੇਰੇ, ਡਾਕੂ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਗਏ, ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਓ ਰਾਜਨ! ਧਰਮ ਪਾਲ। ਹੁਣ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇ ਰਾਜ ਧਰਮ। ਮਨ ਤਾਂ ਸੌਂਪ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਹੁਣ ਮਨ ਸਾਡਾ ਹੋਇਆ, ਰਾਜ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਉਸ ਰਾਜ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਬਣਿਆ -

ਭਗਤ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਉਦਾਸੀ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਾ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿਆਗ ਕੇ ਵਣਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਉਦਾਸ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਦੌੜਨਾ ਨਹੀਂ -

**ਸੈ ਗਿਰਹੀ ਜੋ ਨਿਕੂਹ ਕਰੈ ॥ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ ॥
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੇ ਸਰੀਰੁ ॥ ਸੈ ਗਿਰਹੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰੁ ॥**

ਅੰਗ - 952

ਫੇਰ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਦੇ ਨੀਰ ਵਰਗਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਗੰਗਾ 'ਤੇ ਭੇਟ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭੇਟਾ ਦਮੜੀ ਭੇਜਦੇ ਨੇ। ਗੰਗਾ ਬਾਂਹ ਕੱਢ ਕੇ ਉਹ ਦਮੜੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਕੰਗਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਮੁਣ ਕੰਗਣ ਇੱਕ ਆਪਣੇ

ਕੋਲ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਦੁਸਰਾ ਵੀ ਲਿਆ। ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਪ੍ਰੇਮ ਭੇਟ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੰਗਣ ਮਿਲੇ ਸੀ, ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆਵੇ। ਫੇਰ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨਾਗਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਜੀ ਜਿੱਥੇ ਚਮੜੇ ਨੂੰ ਨਰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਾਣੀ ਰੱਖਦੇ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਗੰਗਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ -

**ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ
ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੁਰਿ ਸਾਧੁ ਕੀ ਤਾਈ ॥ ਅੰਗ - 1263**

ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਮਨਾਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਦਿਨ ਮਨਾਏ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਏ ਗਏ ਸਫਲੇ ਨੇ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਆਯੂ 115 ਸਾਲ, 1491 ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾ ਜਨਮ ਹੈ ਨਾ ਮਰਨ ਹੈ -

**ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਹੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥**

ਅੰਗ - 749

ਦਿਨ ਮਨਾਉਣੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸਫਲੇ ਹਨ ਜੇ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਉਸ ਰਾਜਨ ਨੇ, ਕਿੱਡਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਨ ਪਵਣ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰੋ। ਮਨ ਆਪੇ ਹੀ ਕਾਬੂ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ -

**ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥
ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥**

ਅੰਗ - 295

ਆਓ, ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ (ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ) ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੀਏ। ਸਬਕ ਯਾਦ ਕਰੀਏ। ਸਵਾਸ ਨੂੰ (ਵੇਖੋ) watch ਕਰੋ ਇਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ ਮੁਹਲਤਿ ਮੁਹਤੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥

ਅੰਗ - 660

ਸਵਾਸ ਡੂੰਘਾ ਲਓ, ਪਵਿੱਤਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੈ, ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੀ ਰੈਣ ਸਬਾਈ, ਟਿਕੀ ਰਾਤ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਡੂੰਘਾ ਸਵਾਸ ਲੈ ਸਕਦੇ ਓਂ, ਓਨਾਂ ਲਓ। ਐਨਾ ਕੁ ਤਾਂ ਕਰ ਹੀ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਜਾਓ, ਬੈਠ ਕੇ ਸਵਾਸ ਨੂੰ watch ਕਰੋ, ਵੇਖੋ, ਧਿਆਨ ਕਰੋ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪੇਟ ਪੂਰਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆ ਗਿਆ। ਆਕਸੀਜਨ, ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਸੁਣੋ ਵਾਹਿ.....। ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਨਿਕਲਿਆ, ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਨਿਕਲ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ।

**ਜਲ ਕੀ ਭੀਤਿ ਪਵਨ ਕਾ ਬੰਭਾ ਰਕਤ ਬੁੰਦ ਕਾ ਗਾਰਾ ॥
ਹਾਭ ਮਾਸ ਨਾੜੀ ਕੋ ਪਿੰਜਰੁ ਪੰਖੀ ਬਸੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥**

ਅੰਗ - 659

ਉਹ ਭੌਰ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਦਾ ਤੇਰੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰੀਏ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕੀ ਕਰਿਆ ਕਰੀਏ

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਅੰਗ - 611

ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੁਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ ॥

ਅੰਗ - 340

ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਭੰਡਾਰੇ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇਖ ਲਓ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਗਿਆਨ ਹੀ ਗਿਆਨ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਸ ਜਦੋਂ ਛੱਡਣਾ ਹੈ, ਸਵਾਸ ਛੱਡਣ ਸਮੇਂ ਕਰਨਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਜਦੋਂ ਹੈ, ਸੌਂ ਕੇ ਉਠਦੇ ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਪਰਪੱਕ ਕਰ ਲਓ। ਇਸਨੂੰ ਨਾ ਤਿਆਗੋ। ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਸਮੇਂ ਇਹੀ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਕੰਮ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣੇ -

ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ ॥

ਮਨ ਉਹਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ॥

ਅੰਗ - 264

ਹੁਣ ਮਨ ਦੀਆਂ ਵਾਂਗਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜੋ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਬਿਰਤੀਆਂ ਜੋੜੋ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੋ, ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਪੇਟ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕੋਈ, ਸ਼ਾਂਤ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ, ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ। ਕਰਨਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਦਸਣ 'ਚ ਇਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਨੂੰ watch ਕਰੋ, ਧੁਨ 'ਚ ਧਿਆਨ ਲਗਾਓ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਜਿਧਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸੁਰਤ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਵਾਸ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਗੁਰੂ' ਕਹੀਏ। ਇਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ, ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾਓ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜ ਹੈ ਇਕਾਂਤ ਅਸਥਾਨ ਦੀ, ਗਿਆਨਵਾਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਵਰਦਾਨ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਸੁਣੋ, ਫੇਰ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜੋ। ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਅੰਦਰ ਸੁਣ ਕੇ, ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜੀਏ।

(-----)

3

ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਰਾਖਾ

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥
ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥
ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥
ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - 304

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥ ਅੰਗ - 319

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ। ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਦੌਲਤ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਤਪ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੀ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਹੈ। ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆਏ ਹਾਂ -

ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਿਆ ਪੂਰਾ ਜਾ ਕਾ ਨਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ਪੂਰੇ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਉ ॥ ਅੰਗ - 295

ਆਓ, ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਇਹੀ ਪੁੰਨ ਹੈ -

ਕਲਿ ਮਹਿ ਏਹੋ ਪੁੰਨੁ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - 962

ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਇਸ ਇਕਾਂਤ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰਮਣੀਕ, ਪਵਿੱਤਰ, ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ-ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਤੋਂ, ਕੋਈ ਯੂ.ਪੀ ਤੋਂ, ਕੋਈ ਔਰੰਗਾਬਾਦ, ਦੁਆਬਾ, ਮਾਝਾ ਸਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਇਲਾਕੇ

ਦੀ ਸੰਗਤ ਸਾਰੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - 95

ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਹੁਣ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਨਿਰਮਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੋ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਸਿੰਧ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਉਥੋਂ ਆਪ ਜੀ ਚੱਲੇ, ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਤਪ ਕੀਤਾ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਗੰਗੋਤਰੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਹੰਗਮ ਜੀਵਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਿਗੰਬਰ ਰਹਿ ਕੇ ਨਿਰਵਸਤਰ, ਲੋੜਾਂ ਘਟਾ ਕੇ ਤਪ ਕੀਤਾ। ਤਪ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ -

ਤਪ ਤਾਪਨ ਤੇ ਤਪ ਤੇਜ ਬਢੈ ।

ਉਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦਿਤੀ ਗਈ, ਨਾ ਖੁਦਾ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਗੋਦੜੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 45 ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਬਰਫਾਨੀ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤਜਰਬੇ ਕੀਤੇ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖ ਛਪਦੇ ਰਹੇ। ਗੋਦੜੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਰਾ ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਸੀ। ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੀ। ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰਿਦੁਆਰ 'ਚ 300 ਤੋਂ ਉਤੇ ਅਸਥਾਨ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਮੰਨਦੇ ਨੇ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - 982

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਥੇ ਆਏ, ਆਹ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ। ਕਿੰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਪ ਹੈ, ਤਤਿਕਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਾਈ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪਟਵਾਰੀ ਸਾਹਿਬ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਾਨੌਗੋ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਕੋਲ ਲਗਾਤਾਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ, ਸਤਿਪੁਰਖ ਇਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਥੇ ਕੁਟੀਆ ਬਣਾਈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਂ ਕੱਢਦੇ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਅਸਥਾਨ

ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਵੀ ਸਾਂਝ ਹੈ। ਭਾਗ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਇਥੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹਨ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਸ ਸੇਵਾ ਲੈ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਫੇਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਆਏ, ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਯੂ.ਪੀ ਤੋਂ ਇਥੇ ਆਏ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਕੂਲ ਬਣਾਏ, ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸੋ -

ਸੇਵਕ ਕਉ ਸੇਵਾ ਬਨਿ ਆਈ ॥

ਅੰਗ - 292

ਪਰ ਇਥੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਇਕਾਂਤ 'ਚ, ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਦੇ ਝਮੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਨਿਰਜਨ ਵਣ ਦੇ ਵਿਚ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਓਂ, ਇਕਾਂਤ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਥੇ ਪਸਾਰਾ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ indication (ਇਸ਼ਾਰਾ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸੇਠ ਸਨ। ਬੜੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ, ਇਥੇ ਬੂਟੇ ਲਾਉਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਦਸਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਰੋਜ਼ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੇ ਫੁੱਟ ਦਾ ਟੋਆ ਪੁੱਟਣਾ, ਆਪ ਕਹੀ ਲੈ ਕੇ ਟੋਕਰਾ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ 101 ਮੁਲਮੰਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ, ਖਾਦ ਪਾਉਣੀ, ਫੇਰ ਉਹ ਬੂਟਾ ਲਾਉਣਾ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਥੇ ਆਉਣਾ, ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਧੂ ਆਇਆ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੂਟੇ ਲਵਾਉਂਦੇ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ।

ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 1933 'ਚ ਗੋਦੜੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਥੇ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਪੁਛਦੇ ਨੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਓਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਚੂਨਾ ਪੀਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਇਧਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਵਾ ਮਹੱਲ, ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੋਦੜੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੀ ਬਚਨ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਪੈ ਗਿਆ ਪਸਾਰੇ ਦੇ ਵਿਚ, ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਇਥੋਂ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1933 ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕਰ ਗਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ 30 ਜੁਲਾਈ 1936 ਦੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। 1995 'ਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲੀ। ਉਹ ਵੀ ਇਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਂਗੂੰ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਥੇ ਬੂਟੇ ਲਗ ਜਾਣ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਮਣੀਕ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਇਥੇ ਰਹਿਣ। ਹੁਣ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿੰਨਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ ਕਾਲੇ ਚੋਲੇ ਵਾਲੇ ਇਥੇ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਤੋਂ ਆਏ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਉਹ ਇਥੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਧੂਆਂ

ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਮ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਰਹਿਣਾ।

ਸੋ ਆਓ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 72

ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਨਾਮ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਲੱਭਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਥਾ, ਹੋਲਿਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ, ਇਹ ਹੋਲੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਫੱਗਣ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਜੋ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਆਪਾਂ ਅੱਜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਹਰਨਾਖਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ -

**ਘਰਿ ਹਰਣਾਖਸ ਦੈਤ ਦੇ ਕਲਰਿ ਕਵਲੁ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ॥ ਭਾਈ
ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/2**

ਉਹ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕੱਲਰ ਦੇ ਵਿਚ, ਐਸੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਭਗਤ ਸੀ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਹਰਣਾਖਸ ਦੈਂਤ ਸੀ ਬੜਾ ਉਸ ਨੇ ਤਪ ਕੀਤਾ। ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਐਨਾ ਤਪ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹਨੇ ਇੰਦਰ ਦੇ ਆਸਣ ਨੂੰ ਵੀ ਐਸਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਉਤੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਨ ਬਣ ਗਿਆ, ਐਨਾ ਤਪ ਵਧ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਇੰਦਰ ਜਦ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਤਰ ਛੱਡਿਆ, ਇਹ ਰਾਖਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਖਸ਼ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬੱਚੇ, ਬੀਬੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਦੌੜ ਗਏ। ਇੰਦਰ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਲਈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਸਤੇ 'ਚ ਨਾਰਦ ਜੀ ਮਿਲੇ, ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤੂੰ ਬੜਾ ਕੁਕਰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਇਸ ਬੀਬੀ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਇਸ ਬੀਬੀ ਤੋਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਭਗਤ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਜੰਮਦੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਚਲਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਰਦ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਵੇਖ ਐਸੇ ਭਗਤ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਧੁਰ ਤੋਂ ਉਹਦੀ ਤਪਸਿਆ ਹੈ, ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹਨੇ ਸਿੱਧ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਕੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ। ਇੰਦਰ ਡਰ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕੀਤੀ, ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ

ਵਿਚ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਰਦ ਦੀ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਹੀ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਜਨਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਸੀ - 'ਓਅੰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤੇ ਵਾਸਦੇਵਹ ਨਮਹ' ਜਿਹੜਾ ਓਅੰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਨਮਹ 'ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੰਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੁਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ, ਸੀਨੇ-ਬ-ਸੀਨੇ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥ ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ - 284

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਬਾਹਰ ਭਾਲਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਕੈਸੀ ਹੈ? -

ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੁਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਜਿ ਬਿਖੁ ਸੰਕ੍ਰਹੈ ਕਰਤੇ ਆਪਿ ਖੁਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - 644

ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਉਹ ਬਾਹਰ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਭਾਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਭਾਲ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਭਾਲ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਹਰਣਾਖਸ ਨੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਰਾਜ ਕਰ ਲਿਆ। ਬੜਾ ਤਪੀਆ ਸੀ, ਹਠੀ ਸੀ -

ਜਲੈ ਹਰਣਾਖਸ ਥਲੈ ਹਰਣਾਖਸ

ਈਹਾਂ ਹਰਖਾਣਸ ਉਹਾਂ ਹਰਣਾਖਸ।

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਜਲੈ ਹਰੀ ਥਲੈ ਹਰੀ ਈਹਾਂ ਹਰੀ ਉਹਾਂ ਹਰੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਰਦਮੁਨੀ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਮੰਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਇਹ ਦਸਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਨਾਮ ਤਕ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋਈ ਜਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਦਸ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੇਹਿ ॥

ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਢੂਢੇਹਿ ॥ ਅੰਗ - 1378

ਹੁਣ ਪੂਰੇ ਮੁਨੀ ਨੇ ਇਹ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ, ਚੰਗੇ ਸੰਸਕਾਰ ਮਿਲ ਗਏ ਤੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ ਤੱਕ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਹ ਹਰਣਾਖਸ ਕੋਲ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਵਿਛੜੇ ਸੀ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨਾਰਦਮੁਨੀ ਜੀ ਦੇ, ਉਥੋਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸੀ, ਮਰਿਆਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਹਰਣਾਖਸ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੀ ਹੋਰ ਸੀ। ਹਰਣਾਖਸ ਐਸਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ, ਐਨਾ ਉਹਨੇ ਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ, ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾਵਾਂ 'ਚ, ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਇਹੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ -

ਜਲੇ ਹਰਣਾਖਸ ਥਲੇ ਹਰਣਾਖਸ।

ਹੁਣ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਜਦ ਸਕੂਲ 'ਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਅਰਥ ਸਾਸ਼ਤਰ ਤਕ ਸਾਰਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੈ। ਮੋਕਸ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ। ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ ਤਕ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਇਹੀ ਦਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹਰਣਾਖਸ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਹਰਣਾਖਸ ਹੀ ਹਰਣਾਖਸ ਸਾਰੇ ਹੈ। ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਮੇਰੀ ਪਟੀਆ ਲਿਖਹੁ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਫੱਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਆਪਾਂ ਵੀ ਦੇਖੀਆਂ ਨੇ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਾਪੀਆਂ ਹੀ ਲਗ ਗਈਆਂ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਪੈਂਨ, ਪੈਂਨਸਲਾਂ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਫੱਟੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੀ ਫੱਟੀ 'ਤੇ ਤਾਂ 'ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲਾ' ਲਿਖੇ। ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ -

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਫਾਥੇ ਜਮ ਜਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਜਿਹੜਾ ਦੂਜਾ ਭਾਇ ਹੈ ਕਿ ਹਰਣਾਖਸ ਲਿਖਣਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਾ। ਇਹਦਾ ਰਾਜ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਕਾਹਦਾ ਰਾਜ ਹੈ -

ਛਤ੍ਰਧਾਰ ਬਾਦਿਸਾਹੀਆ ਵਿਚਿ ਸਹਸੇ ਪਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - 42

ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਾ, ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲਾ-ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲਾ ਲਿਖੇ। ਕਿਉਂਕਿ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰੇ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ 'ਚ, ਗੋਬਿੰਦ 'ਚ, ਗੋਪਾਲ 'ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ -

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - 442

ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਲਿਖ ਦਿਓ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਠੀਕ ਹੈ ਇਹਨੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਅਸਲ 'ਚ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਹੈ, ਰਾਜਕ ਹੈ, ਅਭਿਨਾਸੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਵਿਸਾਰ

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੇ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - 2

ਹੁਣ ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰੇ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥

ਹਰਿ ਸੁਖਦਾਤਾ ਮੇਰੈ ਨਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਉਹ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਮੇਰੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਸੀ -

ਗੁਰ ਉਪਦੇਸਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦੁ ਹਰਿ ਉਚਰੈ ॥ ਅੰਗ - 1133

ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਇਕ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਆਪਾਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਐਨਾ ਕੀਤਾ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬਦਲਦੇ ਹੋਏ, ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਹੈ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਦੋ ਹਨ। ਭਗਤੀ ਦੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਯਾਦਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਹੀ ਸਬਜੈਕਟ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ -

ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ

ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - 306

ਕਿ ਦੱਸੋ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਪੀਐਚ.ਡੀ

ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਕੀਤੇ ਡਾਕਟਰ ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਉਤੇ ਬੋਲ ਹੀ ਨਾ ਸਕੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਦਸ ਗਏ ਕਿ ਆਤਮਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਇਹਦਾ ਨਾਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਥੱਲੇ ਆ ਕੇ ਮਨ, ਬੁੱਧ, ਚਿਤ, ਅਹੰਭਾਵ, ਅੰਤਸਕਰਣ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਮੈਲ ਪੈ ਗਈ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਕੀ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਆਹੀ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਆਪ ਅਹੰਭਾਵ ਦੇ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਐਨਾ ਚੁੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਜਦੋਂ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਰੱਬ ਵੇਖਿਆ ਹੈ? ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਵੇਂ ਵੇਖਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਗਈ। ਅੱਜ ਉਹ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਇਕ ਘੁਮਿਆਰ ਭਾਂਡੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਉਹ ਕਲਾਕਾਰ, ਉਹਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ, ਬੱਚੇ ਆਵੇ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਰੋ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਇਕ ਬਿੱਲੀ ਵੀ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਬਚਪਨ 'ਚ ਹਨ। ਪੁਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ ਆਵੇ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਆਵੇ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਬਿੱਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਦਇਆ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਰਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਰੋਵੇ ਨਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਸੇਕ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਬਚਾਏਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਂਦਾ ਕੌਣ ਹੈ -

ਮੇ ਰੋਵੰਦੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਰੁਨਾ ਰੁੰਨੜੇ ਵਣਹੁ ਪੰਖੇਰੁ ॥

ਅੰਗ - 558

ਜਿਹੜੀ ਹਉਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸਾਡਾ ਰੋਣਾ-ਧੋਣਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੋਗੇ, ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਵੀ ਆਵਾਂਗਾ, ਵੇਖਣਾ ਇਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਬਾਹਰ ਆਉਣਗੇ। ਹੋਇਆ ਕੀ, ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਆਵਾ ਠੰਢਾ ਹੋਇਆ, ਭਾਂਡੇ ਸਾਰੇ ਪੱਕ ਗਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਸਨ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਉਹ ਘੜਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਚਾ ਹੈ, ਸੇਕ ਤੱਕ ਨਾ ਆਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ ਗਈ, ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੀ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਐਸਾ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਥੇ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਪਹੁੰਚਦੇ ਓ, ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਉਹ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ -

ਜੈ ਬਾਤ ਦਵਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਸੈ ਬਾਤ ਦੁਆ ਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ।

ਜਬ ਕਾਮਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਤੋ ਬਾਤ ਖੁਦਾ ਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਬਿਰਥੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ -

ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜੋਰੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਪੁਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - 819

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਹੈ -

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਦਾ ਐਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਭੋਲੇ ਭਾਇ ਮਿਲੇ ਰਘੁਰਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - 324

ਰੱਬ ਭੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾਮ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਪੇ ਜਿਵੇਂ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਜਪਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਧਰ੍ਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ -

ਪਾਂਚ ਬਰਖ ਕੇ ਅਨਾਥੁ ਧੂ ਬਾਰਿਠੁ ॥ ਅੰਗ - 999

ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਭੋਲਾ ਹੈ। 'ਭੋਲੇ ਭਾਇ ਮਿਲੇ ਰਘੁਰਾਇਆ' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਅਭੇਦਤਾ ਇਕ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਓਹੀ ਹੈ -

.....ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥ ਅੰਗ - 407

ਸੰਡਾ ਮਰਕਾ ਸਭਿ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰੇ ॥

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦੁ ਆਪਿ ਵਿਗੜਿਆ ਸਭਿ ਚਾਟੜੇ ਵਿਗੜੇ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਸੰਡਾ ਤੇ ਮਰਕਾ ਜਿਹੜੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਦੇ, ਉਹ ਹਰਣਾਖਸ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਹੀ ਤੇਰਾ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਮੰਨੇਗਾ। ਹਰਣਾਖਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਸਜਾ ਦੇਣ ਦੇ ਡਰਾਵੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ। ਏਧਰ ਭਗਤ ਜੀ -

ਸਾਸਨਾ ਤੇ ਬਾਲਕੁ ਗਮੁ ਨ ਕਰੈ ॥ ਅੰਗ - 1133

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੰਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਕੋਈ ਡਰ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ

ਨਿਰਭਉ ਜਪੇ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਫੁਟੈ ॥

ਅੰਗ - 293

ਜਿਹੜਾ 'ਨਾਮ' ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੈ ਦੇਵੇਗਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੈ ਮੰਨੇਗਾ -

ਭੈ ਕਾਹੁ ਕਉ ਦੋਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥

ਅੰਗ - 1427

ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਮਾਤਾ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਤਾ ਹਰਣਾਖਸ ਦੈਂਤ, ਬੜਾ ਰਾਖਸ਼ਸ਼ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਕਿ ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਮਾਤਾ -

ਮਾਤਾ ਉਪਦੇਸ਼ੈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਪਿਆਰੇ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ! ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ -

ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਛੋਡਹੁ ਜੀਉ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੇ ॥ ਅੰਗ- 1133

ਤੂੰ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਛੱਡ ਦੇ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵਾਂਗੀ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ -

ਤੁਝੁ ਤੁਰਤੁ ਛੋਡਾਉ ਮੇਰੇ ਕਹਿਓ ਮਾਨਿ ॥ ਅੰਗ - 1194

ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਾਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿ ਉਠਦੇ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਨ ਹਉ ਤੇਰਾ ਪੁੰਗੜਾ ਨ ਤੂ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - 1165

ਦੋ ਮਾਵਾਂ ਨੇ ਇਕ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ -

ਜੈਸੇ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਬਿਨੁ ਬਾਲੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ਅੰਗ- 872

ਇਕ ਆਹ ਮਾਤਾ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ, ਜਿਥੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੇ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ-

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦੁ ਕਹੈ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - 1133

ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ -

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਨ ਛੋਡਾ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬੁਝਾਇ ॥ ਅੰਗ - 1133

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹੁਣ ਰੋਮ-ਰੋਮ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੂਝ, ਬੁਝ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ।

ਰਾਜ ਸਭਾ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਕਾਹਦੀ ਸੀ ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ -

ਦੁਸਟ ਸਭਾ ਮਹਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਪਕਾਇਆ ॥

ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਕਾ ਰਾਖਾ ਹੋਇ ਰਘੁਰਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - 1133

ਹੁਣ ਮਤਾ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਹਰਣਾਖਸ ਨੇ ਕੀ ਕਰਿਆ ਕਿ -

ਹਾਥਿ ਖੜਗੁ ਕਰਿ ਧਾਇਆ ਅਤਿ ਅੰਹਕਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਹੱਥ 'ਚ ਤਲਵਾਰ, ਖੜਗ ਫੜ ਕੇ ਹੁਣ ਧਾਅ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੰਕਾਰੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਤੇਰਾ ਕਹਾ ਤੁਝੁ ਲਏ ਉਬਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - 1133

ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਡਰਾਵੇ ਦਿਤੇ ਗਏ -

ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਕੋਠੇ ਵਿਚਿ ਰਾਖਿਆ ਬਾਰਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ॥

ਨਿਰਭਉ ਬਾਲਕੁ ਮੁਲਿ ਨ ਡਰਈ ਮੇਰੈ ਅੰਤਰਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - 1154

ਜਲ 'ਚ ਡੋਬਣ ਦੇ, ਅੱਗ 'ਚ ਸਾੜਨ ਦੇ, ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਸੁੱਟਣ ਦੇ

ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ? -

**ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੈ ॥
ਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ ॥
ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰੁ ਏ ਕਰਿ, ਪਾਪ ਸਮੁੰਹ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੈ ॥
ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੋ ਸੋ,
ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੈ ॥** (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਹੁਣ ਹਰਣਾਖਸ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਹੱਥ 'ਚ ਤਲਵਾਰ ਹੈ, ਹੰਕਾਰੀ ਦੈਂਤ ਨੇ ਵਾਦ ਵਧਾ ਲਿਆ ਐਨਾ। ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਥੰਮ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਤਪਤ ਥੰਮ੍ਹ ਗਲਿ ਲਾਇਆ ॥

ਤਪਦੇ ਥੰਮ ਨੂੰ ਜੱਫੀਆਂ ਪੁਆ ਦਿਤੀਆਂ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਥੰਮ 'ਤੇ ਕੀੜੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਾਮ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕੀੜੀ ਨੂੰ ਥੰਮ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਹੇਗਾ। ਹੁਣ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਥੰਮ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦੇ ਹਨ। ਤਪਦਾ ਥੰਮ ਹੈ ਪਰ -

**ਨਿਰਭਉ ਬਾਲਕੁ ਮੁਲਿ ਨ ਡਰਈ ਮੇਰੈ ਅੰਤਰਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲਾ ॥
ਅੰਗ - 1154**

ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਗੋਪਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਉਸ ਵਿਚ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ

ਰਾਮ ਕਬੀਰਾ ਏਕ ਭਏ ਹੈ ਕੋਇ ਨ ਸਕੈ ਪਛਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - 969

ਹਰਣਾਖਸ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੱਸ ਉਹ ਤੇਰਾ ਰਾਮ ਕਿੱਥੇ ਲੁਕਿਆ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਤੈਨੂੰ ਤੱਤੋ ਥੰਮਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਉਹਨੇ ਗੁਰਜ ਉਠਾ ਲਿਆ, ਥੰਮ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ। ਕੀ ਹੋਇਆ? -

ਖਿਨ ਮਹਿ ਭੈਆਨ ਰੁਪੁ ਨਿਕਸਿਆ ਥੰਮ੍ਹ ਉਪਾੜਿ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - 403

ਜਿਵੇਂ ਫੌਜ ਹੱਲਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਇਕ ਦਮ ਧਾਅ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਹਰਣਾਖਸ ਨੂੰ ਕੀ ਕੀਤਾ -

ਹਰਣਾਖਸੁ ਨਖੀ ਬਿਦਾਰਿਆ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਲੀਆ ਉਬਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਉਹ ਨੌਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਪਾੜਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰਣਾਖਸ ਨੇ ਵਰ ਲਏ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਨਾ ਮੈਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮਰਾਂ ਨਾ ਆਕਾਸ਼ 'ਚ ਮਰਾਂ, ਨਾ ਮੈਂ ਦਿਨੇ ਮਰਾਂ ਨਾ ਰਾਤ ਮਰਾਂ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਅਸਤਰ-ਸ਼ਸਤਰ ਨਾਲ ਮਰਾਂ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਤੋਂ ਮਰਾਂ, ਨਾ ਅੰਦਰ ਮਰਾਂ ਨਾ ਬਾਹਰ ਮਰਾਂ। ਵਰ

ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ। ਨਮਿੱਤ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਵਾਸਤੇ, ਨਮਿੱਤ ਅਵਤਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਨਰਸਿੰਗ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਬੜਾ ਡਰਾਉਣਾ ਰੂਪ ਹੈ ਹੁਣ ਉਹਨੇ ਗੋਦ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਵੇਖ ਤੂੰ, ਨਾ ਹੁਣ ਤੂੰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੈ, ਨਾ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਹੈਂ, ਫੇਰ ਨੌਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾੜ ਦਿਤਾ ਉਹਨੂੰ। ਕੋਈ ਸ਼ਸਤਰ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਿਨ ਛਿਪ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨਾ ਰਾਤ ਸੀ ਨਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਏਧਰ ਅੰਦਰ ਨਾ ਬਾਹਰ, ਦੇਹਲੀ 'ਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਦੇਖ ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਆ ਗਿਆ -

ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੇ ਹਰਿ ਜੀਉ ਕਾਰਜ ਸਵਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - 1133

ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਧੁਰ ਤੋਂ ਹੀ ਰੱਖਦਾ ਆਇਆ। ਸਾਧੂਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਹੀ ਤਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਤਾਰ ਦਿਤੀਆਂ -

ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਜਨ ਕੇ ਇਕੀਹ ਕੁਲ ਉਧਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - 1133

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀਆਂ 21 ਕੁਲਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਇਆ। ਨਰਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਉਪਰ ਵੀ ਰਹਿਮ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਨੇੜੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਡਰਾਉਣਾ ਰੂਪ ਹਟਾ ਲਓ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਰ ਦਿਓ ਇਸਨੂੰ ਵੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਗਈ, 21 ਕੁਲਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਸੰਤ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - 1133

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਨੇ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਜਿਵੇਂ ਹੋਲਿਕਾ ਤੋਂ ਹੋਲੀ ਬਣ ਗਈ। ਹਰਣਾਖਸ ਦੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਵਰ ਸੀ ਕ ਇਹ ਅੱਗ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੜ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਗੋਦੀ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗ 'ਚ ਬੈਠ ਗਈ, ਉਲਟਾ ਓਹੀ ਸੜ ਗਈ। ਦੋ ਦਿਨ ਹੋਲੀ ਦੇ ਚਲਦੇ ਨੇ।

ਆਪੇ ਦੈਤ ਲਾਇ ਦਿਤੇ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਉ ਆਪੇ ਰਾਖਾ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਦੈਂਤ ਵੀ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਉਹਦੀ ਮਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਦਾ ਸਰਣਾਈ ਤਿਨ ਮਨਿ ਦੁਖੁ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਉਹਨੂੰ ਰੱਤਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ -

ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਭਗਤਾ ਕੀ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ - 1133

ਇਹ ਪੈਜ ਧੁਰ ਤੋਂ ਹੀ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇਖ ਲਓ, ਦੈਂਤ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਇਹ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ

ਦੈਤ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਤਰਪਣੁ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਣੈ

ਸਬਦੇ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਨਾ ਉਹ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਨੇ ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਹਰਣਾਖਸ ਕਿੱਡਾ ਦੈਂਤ ਸੀ, ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਉਸ ਤੋਂ ਰਾਖੀ ਹੋਈ। ਪਾਣੀ 'ਚ ਵੀ ਹੋਈ, ਅੱਗ 'ਚ, ਅਕਾਸ਼ 'ਚ -

ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੁਰਿਆ ਰਵਿਆ ਵਿਚਿ ਵਣਾ ॥

ਅੰਗ - 133

ਅਨਦਿਨੁ ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ਦੁਬਿਧਾ ਸਬਦੇ ਖੋਈ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਦਿਨ-ਰਾਤ ਉਹਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰੀਏ, ਭਗਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ -

ਤੂ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - 962

ਇਸ ਨਾਲ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਅਨਦਿਨੁ ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ਦੁਬਿਧਾ ਸਬਦੇ ਖੋਈ ॥

ਸਦਾ ਨਿਰਮਲ ਹੈ ਜੋ ਸਚਿ ਰਾਤੇ ਸਚੁ ਵਸਿਆ ਮਨਿ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਉਹ ਫੇਰ ਸਦਾ ਹੀ ਨਿਰਮਲ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਰੱਤੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੱਚ 'ਚ ਵਾਸਾ, ਨਾਮ 'ਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ -

ਮੂਰਖ ਦੁਬਿਧਾ ਪੜ੍ਹਹਿ ਮੂਲੁ ਨ ਪਛਾਣਹਿ

ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਮੂਰਖਾ ਸਿਰਿ ਮੂਰਖੁ ਹੈ ਜਿ ਮੰਨੇ ਨਾਹੀ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - 1015

ਉਹ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਹਨ, ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਜਨਮ ਹੀ ਬਿਰਥਾ ਗਵਾ ਲਿਆ -

ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਦੁਸਟੁ ਦੈਤੁ ਚਿੜਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਦੁਸਟ ਚਉਕੜੀ ਸਦਾ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹਿ ਨਾ ਬੁਝਹਿ ਵੀਚਾਰੇ ॥

ਨਿੰਦਾ ਦੁਸਟੀ ਤੇ ਕਿਨਿ ਫਲੁ ਪਾਇਆ

ਹਰਣਾਖਸ ਨਖਹਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - 601

ਇਸ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ -

ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਪੜੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਛੋਡੈ

ਭਰੈ ਨ ਕਿਸੈ ਦਾ ਡਰਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰਾਇਆ ਡਰਿਆ ਨਹੀਂ -

ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਰਾਖਾ

ਦੈਤੈ ਕਾਲੁ ਨੇੜਾ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - 1133

ਉਸ ਦੈਂਤ ਦਾ ਕਾਲ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸੰਤਾਂ

ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ, ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਦਾ ਸੀ -

**ਸੰਤਾ ਨਾਲਿ ਵੈਰੁ ਕਮਾਵਦੇ ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਮੋਹੁ ਪਿਆਰੁ ॥
ਅਗੈ ਪਿਛੈ ਸੁਖੁ ਨਹੀ ਮਰਿ ਜੰਮਹਿ ਵਾਰੈ ਵਾਰ ॥**

ਅੰਗ - 649

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਅੰਨੇ ਨੂੰ ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕਾਲ
ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ -

**ਆਪਣੀ ਪੇਜ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਭਗਤਾਂ ਦੇਇ ਵਡਿਆਈ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਣਾਖਸੁ ਨਖੀ ਬਿਦਾਰਿਆ
ਅੰਧੈ ਦਰ ਕੀ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਈ ॥**

ਅੰਗ - 1133

ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ
ਵੀ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ
ਲੋਕ ਵੀ ਸੁਖੀ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵੀ ਸੁਹੇਲੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਅੱਜ ਇਹ ਹੋਲੀ ਦਾ ਦਿਨ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ
ਨੇ 1701 ਈ. ਨੂੰ ਚੇਤ ਵਦੀ 1 ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਹੋਲੀ ਦਾ
ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਲੀ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ
-

**ਹੋਲੀ ਕੀਨੀ ਸੰਤ ਸੇਵ ॥
ਰੰਗੁ ਲਾਗਾ ਅਤਿ ਲਾਲ ਦੇਵ ॥**

ਅੰਗ - 1180

**ਲਾਲ ਰੰਗੁ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਾ ਜਿਸ ਕੇ ਵਡਭਾਗਾ ॥
ਮੈਲਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਨਹ ਲਾਗੈ ਦਾਗਾ ॥**

ਅੰਗ - 808

ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਹੀ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਰੰਗ ਸੁਟਦੇ ਨੇ ਇਕ
ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਤੇ, ਇਕ ਲੱਠ ਮਾਰ ਹੋਲੀ ਹੈ ਸੋਟੀਆਂ ਨਾਲ ਕੁਟਦੇ ਨੇ। ਪਰ
ਇਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਕੀ ਸੇਵਾ
ਹੈ -

**ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥
ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥**

ਅੰਗ - 265

ਸੋ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ
ਹੋਲੀ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਕੀ ਕਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਅਉਰਨ ਕੀ ਹੋਲੀ ਮਮ ਕਾ ਹੋਲਾ।

ਹੋਲਾ ਫੇਰ ਨਾਲ ਮਹੱਲਾ। ਉਸ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਲੋੜ ਸੀ ਫੌਜਾਂ
ਨੂੰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਜਿੱਤਦੇ, ਲੜਾਈਆਂ
ਕਰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹੱਲਾ ਵੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸੋ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ
ਪਰੰਪਰਾ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਿਹੜਾ ਹੋਲੀ ਦਾ ਦਿਨ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਇਸ
ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਨਾਇਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਨਾਅਰਾ -

ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮੇ ਦੋਊ ਚਲੈ

ਰਾਖਿ ਆਪ ਮੁਹਿ ਅਉਰ ਨ ਦਲੈ।

ਕਿਰਤੀ, ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਸਰਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਮੰਗਤੇ ਨਹੀਂ, ਐਵੇਂ ਹੱਥ ਅੰਡੀਏ, ਦਾਤਾ ਪਦ 'ਚ ਰਹੀਏ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਖਾਈਏ

ਪੂਜਾ ਅਕਾਲ ਕੀ, ਦੀਦਾਰ ਖਾਲਸੇ ਕਾ, ਪਰਚਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾ।

ਦੇਗ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਗ, ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਲੰਗਰ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨਾਂ ਵਰਸਾਇਆ। 20 ਸਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੂਰੇ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ, ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਛਪਦਾ ਹੈ।

ਕੋਈ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਪੁਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੋ ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਓਹੀ ਤੁਸੀਂ ਕਰਿਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਾਂਝ ਵਧਾਈ। ਸੋ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨ, ਬੀਬੀਆਂ, ਬੱਚੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਸਮੇਂ ਵੇਖਿਆ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਵਧਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੈਂਕੜੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਏ।

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।

ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।

ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਸੋ ਇਹ ਹੈ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨੇਮ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਾਓ, ਨੇਮ ਨਿਭ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨੇਮ ਨਾਲ ਜੋ ਨਿਭੇ ਉਹ ਕਰਮ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੇ।

ਇਕ ਕਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਸਤਰਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਤਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਰੱਖਣੀ। ਨਿੱਤ ਕਰਮ ਨੇ, ਨਸਿੱਤ ਕਰਮ ਨੇ। ਭਾਵੇਂ ਤਿੰਨ ਕਰਮ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨੇ - ਪਰਾਲਬਧ ਹੈ, ਕਿਰਿਆਮਾਨ ਹੈ, ਸੰਚਤ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਿਤ ਕਰਮ ਹੋਵੇ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ..... ॥ ਅੰਗ - 305

ਜੇ ਅਖਵਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੀਏ?

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - 305

'ਧਿਆਵੈ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠੋ। ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ, ਧੇਅ ਦੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਟੁੱਟ ਕੇ ਗਿਆਤਾ, ਗਿਆਨ, ਗੇਅ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਸੰਪਤ, ਸੰਪਤ ਤੋਂ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ ਜਿੱਥੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਹੈ, ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੇ। ਫੇਰ ਕੀ ਕਰੇ? ਉਦਮ ਕਰੇ, ਫੇਰ ਸੁੱਤਾ ਨਾ ਰਹੇ, ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਵੇ -

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - 305

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਇਹ ਦੇਹੀ 'ਚ ਹੈ। ਉਹ

ਇਸਨਾਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੇ, ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ, 'ਨਾਮ' 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਸਨਾਨ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਇਸਨਾਨ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਸ਼ੂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮੱਝਾਂ ਟੋਭੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅਸਲ ਜਿਹੜਾ ਇਸਨਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸਨਾਨ ਹੀ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਕਰੋ ਪਰ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਅੰਗ - 611

ਮਨ ਵੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਗੀ ਹੈ, ਤਨ ਵੀ ਫੇਰ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਕਿਉਂ ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਮਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਰੋਗੀ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ 'ਦੁਬਿਧਾ ਲਹਰਿ ਬਹੁਤ ਘਰ ਗਾਲੈ' ਅਸੀਂ ਉਸ ਘਰ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ, ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਿਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਵੈਦ ਮੇਘਨਾਥ ਜੀ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ ਬਿਰਧ ~~ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ~~ ਚਲੇ ਗਏ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਵੈਦ ਹੀ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਖਾਨਦਾਨੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ। ਵੈਦ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਤੁਸੀਂ ਨਿਭਾਈ ਚੱਲਿਓ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦਵਾਈਆਂ ਅੱਗੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਰੀਟਾਇਰਡ ਡਾਕਟਰ ਆ ਗਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਰੀਟਾਇਰਡ ਕਰਨਲ ਆਏ। ਹੁਣ ਜਰਨਲ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਬਰਗੇਡੀਅਰ ਵੀ ਨੇ, ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਰੀਟਾਇਰ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਵੀ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰੋਗੀ ਹਾਂ -

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥

ਅੰਗ -1140

ਪਰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਅਪਣਾਅ ਲਈਏ - 'ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥ ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥ ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥' ਹੁਣ ਤਾਂ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕੀ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਪੀਕਰ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। 'ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ' ਕਹਿੰਦੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ

ਗਾਵੇ। ਬਹਿੰਦੇ ਵੀ ਉਠਦੇ ਵੀ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਧਿਆਨ 'ਚ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਕਰਦਾ ਹੈ - **'ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥'** ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਅਵਸਥਾ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥ ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥ ਅੰਗ - 319

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਲਓ। ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜੋ। ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਚੁੱਕੋ। ਜਿਧਰੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਓਧਰ ਵਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਓ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਖਾਲੀ ਪੇਟ, ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭਾਰ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਿਤਨੇਮ ਬਣਾ ਲਓਗੇ, ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਵੇਖਿਓ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਆਉਣਾ ਹੈ -

**ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥
ਕੋਟਿ ਬਿਖਨ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗਾ ॥**

ਅੰਗ - 611

ਆਓ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੜ ਅਭਿਆਸ ਕਰੀਏ, ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਹੈ ਸਵਾਸ ਨਾਲ। ਇਹ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜੀਏ।

(-----)

4

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਦਾ ਹੀ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਅਗਿਆਨੀ, ਦੂਜਾ ਅਸ਼ਰਫਾਲੂ, ਤੀਜਾ ਸੰਸਿਆਂ ਵਾਲਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਲੋਕ ਦਾ ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਪੁਲੋਕ ਦਾ। ਸੁੱਖ ਜਾਂ ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਸਤਰੂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਦੇਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੇਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥

ਜੇ ਮੈ ਕੀਆ ਸੇ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੇਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥

ਅੰਗ - 433

ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਕੀਏ ॥

ਸੇ ਜਾਣੈ ਜਿਨਿ ਦਾਤੇ ਦੀਏ ॥

ਕਿਸ ਕਉ ਦੇਸੁ ਦੇਹਿ ਤੁ ਪ੍ਰਾਣੀ

ਸਹੁ ਅਪਣਾ ਕੀਆ ਕਰਾਰਾ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - 1030

ਦੇਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਕਾਹੁ ਲੋਗ ॥

ਜੇ ਕਮਾਵਨੁ ਸੋਈ ਭੋਗ ॥

ਆਪਨ ਕਰਮ ਆਪੇ ਹੀ ਬੰਧ ॥

ਆਵਨੁ ਜਾਵਨੁ ਮਾਇਆ ਧੰਧ ॥

ਅੰਗ - 888

ਬੀਜੁ ਬੋਵਸਿ ਭੋਗ ਭੋਗਹਿ ਕੀਆ ਅਪਣਾ ਪਾਵਏ ॥

ਅੰਗ - 705

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - 749

ਇਥੇ ਜੋ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹਨ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹਨ, ਪਰ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੀਅ ਦਾਨ, ਜਿਹੜਾ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - 293

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? -

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - 293

ਐਸਾ ਅਨੰਦ ਵਰਤਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਓਂ, ਕਹਿਣ ਜਾਂ ਸੁਣਨ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਜੁਗਤੀ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ 'ਨਾਮ' ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ॥

ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥

ਅੰਗ - 319

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਹਿਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਥੇ ਸਤਵੇਂ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਉਤੇ ਜੋ ਸਵਾਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਭਿਆਸ ਹੈ, ਉਹ ਦਰਸਾਇਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ, ਸਵਾਸ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਰੂਪੀ ਜੋ ਘੋੜਾ ਹੈ ਇਹ ਇਹਦੀ ਸਵਾਰੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਸਵਾਸ। ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਨ, ਇਥੇ ਬੈਠਾ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਾਅ 'ਚ ਆਉਂਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - 342

ਹੁਣ ਜੇ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਓ, ਜਿਵੇਂ ਘੋੜੇ ਦੀ ਲਗਾਮ ਖਿੱਚ ਲਓ, ਕਾਬੂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਘੋੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਫੇਰ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹਨ, ਲੱਭਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿਵੇਂ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਹੈ -

ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੁਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ ॥

ਅੰਗ - 340

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਸੁਖੈਨ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਓ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - 295

ਅਵਸਥਾ ਹਨ, ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ, ਪਰਾ, ਨਾਭੀ 'ਚ, ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ

ਤੇ ਉਸ -

**ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥**

ਅੰਗ - 879

ਐਸੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ, ਨਾ ਕਥੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਕੱਥ ਹੈ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਸਹਿਜ ਦੇ ਬਚਨ, ਜੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਨਾਮ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਕੀ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਤਿਨ ਕਉ ਕਿਆ ਉਪਦੇਸੀਐ ਜਿਨ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਉ ॥

ਅੰਗ - 150

ਆਪਾਂ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਸਬਕ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ। ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇ ਅਨੁਭਵ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ -

Practice makes the man perfect.

(ਅਭਿਆਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ)

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਠੀਕ ਕਰ ਲੈਣਾ ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਦੋ ਸਤਿਸੰਗੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਹ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਨਾਮ 'ਚ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਇਹੀ -

ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ। ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਉਹ ਫੈਲਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ, ਪਿਆਰ 'ਚ, ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਉਹੀ ਇਕੋ ਹੀ ਜੋਤ ਹੈ। ਸੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਓ, ਪੂਜਣਯੋਗ ਹੋਂ, ਜੋ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਓ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ, ਪਿਛਲੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਵੀ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਨ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋਏ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਧਾਰਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਕਿ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਰੋਂਦੇ ਵੇਖੇ ਨੇ।

ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰੁ ਰੋਆਇਆ ॥

ਪਰਸ ਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥

ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ ॥

ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥
 ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ ॥
 ਸੀਤਾ ਲਖਮਣੁ ਵਿਛੁੜਿ ਗਇਆ ॥
 ਰੋਵੈ ਦਹਸਿਰੁ ਲੰਕ ਗਵਾਇ ॥
 ਜਿਨਿ ਸੀਤਾ ਆਈ ਡਉਰੁ ਵਾਇ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਪਾਂਡਵ ਭਏ ਮਜੁਰ ॥
 ਜਿਨ ਕੈ ਸੁਆਮੀ ਰਹਤ ਹਦੂਰਿ ॥
 ਰੋਵੈ ਜਨਮੇਜਾ ਖੁਇ ਗਇਆ ॥
 ਏਕੀ ਕਾਰਣਿ ਪਾਪੀ ਭਇਆ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਸੇਖ ਮਸਾਇਕ ਪੀਰ ॥
 ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਮਤੁ ਲਾਗੈ ਭੀੜ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਰਾਜੇ ਕੰਨ ਪੜਾਇ ॥
 ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਗਹਿ ਭੀਖਿਆ ਜਾਇ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਕਿਰਪਨ ਸੰਚਹਿ ਧਨੁ ਜਾਇ ॥
 ਪੰਡਿਤ ਰੋਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਗਵਾਇ ॥
 ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
 ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥
 ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੇ ਲਾਇ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ - 954

ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ -

ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥
 ਜੋ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥

ਅੰਗ - 3

ਉਹ ਬਾਜ਼ੀ ਜਿੱਤ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਹਨ ਉਹ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
 ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥

ਅੰਗ - 642

ਸੋ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਵੇਖ ਲਓ -

ਫਰੀਦਾ ਮੇ ਜਾਨਿਆ ਦੁਖੁ ਮੁਝ ਕੁ ਦੁਖੁ ਸਬਾਇਐ ਜਗਿ ॥ ਉਚੇ
 ਚੜਿ ਕੈ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਘਰਿ ਘਰਿ ਏਹਾ ਅਗਿ ॥ 81 ॥

ਅੰਗ- 1382

ਦੁਖੀ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਰੋਗੀ ਹੈ -

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥
 ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ - 1140

ਦੁਖੀ ਦੁਨੀ ਸਹੇੜੀਐ ਜਾਇ ਤ ਲਗਹਿ ਦੁਖ ॥

ਅੰਗ - 1287

ਬਾਹਰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਸੁਖੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿੰਨੇ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਖ ਅਨੰਦ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਫੇਰ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਸੁਖ ਦੀ ਭਾਲ 'ਚ ਭਟਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਖ ਨਹੀਂ, ਸੁਖ ਤਾਂ ਨਾਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਿਉਂਕਿ -

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥

ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ ॥

ਅੰਗ - 932

ਹੁਣ ਪਰਸਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਆਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੜੇ ਤਪੀਏ ਸਨ। ਕਿਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਆਇਆ? ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਸਰਾਮ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਤਪੀਆ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇੱਕ ਐਸੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਤਪ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਰੇਣੁਕਾ ਰੋਂਦੀ ਹੈ, ਕੁਰਲਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਇਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਸਹੰਸਬਾਹੂ ਇਕ ਬੜਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਰਸਰਾਮ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜਮਦਗਨ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ। ਉਹਦੀ ਫੌਜਾਂ ਵੀ ਨਾਲ ਸਨ। ਪੜਾਅ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਹਨੇ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ ਸੀ ਇਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਹੀ ਇਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹਨੇ ਮੰਗ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਧਨ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ -

ਸਹਸ ਬਾਹੁ ਜਮਦਗਨਿ ਘਰਿ ਹੋਇ ਪਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਆਇਆ।

ਕਾਮਧੇਣੁ ਲੋਭਾਇਕੈ ਜਮਦਗਨੈ ਦਾ ਸਿਰੁ ਵਢਵਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 23/7

ਉਹ ਰਾਜਾ ਐਨਾ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨੇ ਜਮਦਗਨੈ ਦਾ ਸਿਰ ਵਢਵਾ ਦਿਤਾ। ਜਮਦਗਨ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਜਦ ਸੀਸ ਕੱਟ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਜਿਹੜੀ ਬੀਬੀ ਸੀ ਰੇਣੁਕਾ ਪਿਟਦੀ ਹੋਈ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁਹੱਤੜਾ ਮਾਰਿਆ। 21 ਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੁਹੱਤੜਾ ਮਾਰਨਾ। ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਪਰਸਰਾਮ ਧਾ ਕੇ ਘਰ ਆਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਫੌਜ ਧਾਵਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਧਾ ਕੇ ਜਦ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਹਸਬਾਹੂ ਖੱਤ੍ਰੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰ-

ਪਿਟਦੀ ਸੁਣਿਕੈ ਰੇਣੁਕਾ ਪਰਸਰਾਮ ਧਾਰੀ ਕਰਿ ਧਾਇਆ।

ਇਕੀਹਵਾਰ ਕਰੋਧ ਕਰਿ ਖਤ੍ਰੀ ਮਾਰਿ ਨਿਖਤੁ ਗਵਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 23/7

ਪਰਸਰਾਮ ਨੇ 21 ਵਾਰੀ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਖੱਤ੍ਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਨਿਹੱਤ੍ਰਾਇਣ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਖਤਰੀਹੀਣ ਧਰਤੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ। ਪੰਡਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗਤ ਬਿਰਤੀ ਦੇਖ ਕੇ ਪਰਸਰਾਮ ਰੋਇਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ - 'ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ ॥' ਜਿਹੜਾ ਅਜ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਰਾਜੇ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਤਨੀ ਸੀ, ਇੰਦੂ ਮਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤੀਵਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ। ਸਤੀਵਰਤਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸਨੇ ਆਪਣਾ ਚੋਲਾ ਖੂਨ 'ਚ ਭਿਉਂ ਕੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਇੰਦੂਮਤੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਜਦ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਰੋਇਆ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕਥਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਾ ਜੋ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਭਿਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਲਿੱਦ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਅਸਤਬਲ ਵਿਚ ਖੜਾ ਸੀ। ਉਹ ਭਿਖਿਆ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਵਧੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੁਟੀਆਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਭਿਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿੱਦ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਘਟੇਗੀ ਕਿਵੇਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਾ ਲੈ। ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਾਈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿੰਦਕ ਜਿਹੜਾ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਹ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮੈਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹਦੀ ਇਹ ਲਿੱਦ ਘਟੀ ਪਰ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਵੀ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦਾਤੀਆਂ 'ਚ ਦੰਦੇ ਕਢਾਉਂਦਾ, ਗੱਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੇ ਅਜ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਰਥ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ, ਕਿੱਡੀ ਗਲਤ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਜਾਹ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਲਿੱਦ ਆਪ ਖਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ -

ਜੇ ਓਹੁ ਅਠਸਿਠ ਤੀਰਥ ਨਾਵੈ ॥

ਜੇ ਓਹੁ ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ ਪੁਜਾਵੈ ॥

ਜੇ ਓਹੁ ਕੁਪ ਤਟਾ ਦੇਵਾਵੈ ॥

ਕਰੈ ਨਿੰਦ ਸਭ ਬਿਰਥਾ ਜਾਵੈ ॥

ਸਾਧ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਕੈਸੇ ਤਰੈ ॥

ਸਰਪਰ ਜਾਨਹੁ ਨਰਕ ਹੀ ਪਰੈ ॥

ਅੰਗ - 875

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ ॥

ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - 755

ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਿਆਲੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਦਾ ਔਗੁਣ

ਨਹੀਂ ਚਿਤਾਰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਰਹੋ ਓਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਔਗੁਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਿਤਾਰਦੇ। ਉਹਦੇ ਗੁਣ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸਨੂੰ ਦਸਦੇ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੱਸਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਅਲੱਗ ਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਵਾਹ-ਵਾਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਹ ਐਨੇ ਦਿਆਲੂ -

ਅਉਗਣੁ ਕੋ ਨ ਚਿਤਾਰਦਾ ਗਲ ਸੇਤੀ ਲਾਇਕ ॥

ਅੰਗ - 1101

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਗਣਕਾ ਸੀ -

ਗਨਿਕਾ ਪਾਪਣਿ ਹੋਇਕੈ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਗਲਿ ਹਾਰੁ ਪਰੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ 11/21

ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਜਪਾਨ 'ਚ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਸ਼ਹਿਰ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਰਿਵਾਜ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਕੋਈ ਪਾਪ ਕਰਦਾ, ਗਲ 'ਚ ਹਾਰ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਥੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਡਿੱਗੇ। ਤਬਾਹੀ ਮੱਚ ਗਈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਪ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

ਪਾਪੁ ਬੁਰਾ ਪਾਪੀ ਕਉ ਪਿਆਰਾ ॥

ਅੰਗ - 935

ਪਾਪ, ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿੰਦਿਆ ਵੀ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ -

ਦੁਸਟ ਚਉਕੜੀ ਸਦਾ ਕੁੜੁ ਕਮਾਵਹਿ ਨਾ ਬੁੜਹਿ ਵੀਚਾਰੇ ॥

ਨਿੰਦਾ ਦੁਸਟੀ ਤੇ ਕਿਨਿ ਫਲੁ ਪਾਇਆ

ਹਰਣਾਖਸ ਨਖਹਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - 601

ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਿੰਦਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭਲੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਨਿੰਦਉ ਨਿੰਦਉ ਮੇ ਕਉ ਲੋਗੁ ਨਿੰਦਉ ॥

ਨਿੰਦਾ ਜਨ ਕਉ ਖਰੀ ਪਿਆਰੀ ॥

ਅੰਗ - 339

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਨਿੰਦਾ। ਜੋ ਇਸ ਰਸਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਜਨ -

ਕੋਈ ਭਲਾ ਕਹਉ ਭਾਵੈ ਬੁਰਾ ਕਹਉ

ਹਮ ਤਨੁ ਦੀਓ ਹੈ ਢਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - 527

ਜੋ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਪਏ ਉਹ ਤਾਂ -

ਸੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕੋ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਏ ॥

ਅੰਗ - 622

ਫੇਰ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ -

ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥

ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਣੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥ ਅੰਗ - 473

ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗੂੰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਅਜੁ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭਿਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿੰਦ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਖੇਤੁ ਪਛਾਣੈ ਬੀਜੈ ਦਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 1411

ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਉਹੀ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ- 'ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ ॥'

ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ ॥

ਰੰਵੈ ਉੰਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ ॥ ਅੰਗ - 1379

ਜੇ ਅਜੁ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਰੋਣਾ ਪਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।

ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।

ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।

ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹੁ ਕਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

'ਆਰਸੀ' ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਉਹਦੇ 'ਚ ਮੁੱਖ ਵੇਖਦੇ ਸੀ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗੂੰ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ। ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਐਨਾ ਰਗੜਦੇ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਦਿਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਮੁੰਦਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜੜਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖੇ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਉਸ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸਾਡੀ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੈਸੀ ਮਨਸ਼ਾ ਤੈਸੀ ਦਸ਼ਾ। ਭਾਵਨਾ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੈ, action ਦਾ reaction ਹੈ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ, ਕੀਤਾ ਦਾਨ ਵਧਦਾ ਹੈ। 'ਖੇਤੁ ਪਛਾਣੁ ਬੀਜੈ ਦਾਨੁ।' ਉਹ ਵਧਦਾ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਹੈ, ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਹੰਸਰ ਗੁਣਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਅਕਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵੀਐ ਅਕਲੀ ਪਾਈਐ ਮਾਨੁ ॥

ਅਕਲੀ ਪੜਿ ਕੈ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 1245

ਪਰ ਜੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਜੁ ਰਾਜੇ ਵਾਂਗੂੰ -

ਮਤਿ ਥੋੜੀ ਸੇਵ ਗਵਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - 468

ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ।
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ -

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥ ਅੰਗ - 265

ਜੇ ਸੇਵਾ ਵੀ ਹੈ, ਉਹ ਸੇਵਾ ਚਾਰੇਂ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ -
ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਗੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥ ਅੰਗ - 266

ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥
ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੋਰੈ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ ॥
ਜੇ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥ ਅੰਗ - 266

ਤੁਸੀਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਓਂ ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਸੰਗੀ ਓਂ। ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਨਾ ਛੱਡਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗ ਮਿਲਦੀ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥
ਅੰਗ - 95

ਮੈਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅੰਤਸਕਰਣ ਹੈ, ਮਨ, ਬੁੱਧ, ਚਿੱਤ, ਅਹੰਭਾਵ; ਚਾਰ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਮੈਲ ਪਈ ਹੈ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥
ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥
ਅੰਗ - 651

ਐਨੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੈ ਇਹ ਮੈਲ ਉਤਰਦੀ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? -

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ ॥
ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਫੈਲੁ ॥ ਅੰਗ - 289

ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਬਿਹੁ ਹੈ ਹਉਮੈ ਦੀ, ਇਹ ਨਾਮ ਨਾਲ ਉਤਰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਹ ਪਈ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥
ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੂਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ - 259

ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ -

ਭਿਖਾ ਭੁੱਖਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਭ ਕੀ ਗਠੜੀ ਲਾਲ।

ਗਠੜੀ ਖੋਲ ਨਾ ਜਾਨਿਆ ਤਾਂ ਤੇ ਭਏ ਕੰਗਾਲ।

ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਇਸ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥

ਅੰਗ - 81

ਇਹਦੀ ਅਸੀਂ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਸੁੱਖ ਭਾਲਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਸੁੱਖ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇੰਦਰ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦਾ।

ਗੋਤਮੁ ਤਪਾ ਅਹਿਲਿਆ ਇਸੜੀ

ਤਿਸੁ ਦੇਖਿ ਇੰਦ੍ਰੁ ਲੁਭਾਇਆ ॥

ਸਹਸ ਸਰੀਰ ਚਿਹਨ ਭਗ ਹੂਏ ਤਾ ਮਨਿ ਪਛੋਤਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 1344

ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਮ ਵਿਚ ਹੈ।

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੇ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - 12

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

5

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆਉਣਾ, ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ -

**ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥**

ਅੰਗ - 749

ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਭਗਤ ਜਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਗੁਰੂ-ਪੀਰ, ਸੰਤ ਜਨ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜੇ ਜੇਠ ਸੁਦੀ 15ਵੀਂ ਦੇ ਦਿਨ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਬੜਾ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ 1455 ਸੰਮਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਾਂਸੀ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਲਹਿਰ ਤਾਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਝੀਲ ਹੈ, ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਜਨਮ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਘਰ ਦਾ ਸੀ, ਅੱਗੋਂ ਇਕ ਐਸੀ ਬੀਬੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਲਹਿਰ ਤਾਲ ਦੇ ਉਤੇ ਕਮਲ ਫੁੱਲ, ਉਸ ਫੁੱਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਇਕ ਅਲੀ ਸੀ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਨਾਮ ਉਹਦਾ ਨੀਰੂ ਪੈ ਗਿਆ, ਨੀਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ, ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਨੀਰੂ ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਮਾਤਾ ਨੀਮਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਕੀਤਾ। ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ 'ਚੋਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਕਬੀਰ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਹੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਕਬੀਰ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕਉ ਸਭੁ ਕੋ ਹਸਨੇਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - 1364

ਜੁਲਾਹਾ ਜਾਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਤ ਪਾਤ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਵਡਿਆਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ 'ਚ ਹੀ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੁੰਨਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਆਪ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਗਏ। ਕਾਜ਼ੀ ਮੁੱਲਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਸੁੰਨਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਹੈ। ਪਰ ਭਗਤ ਜੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਸਨ, ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਸਨ। ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਤੋਂ, ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ, ਕੌਮਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਉਤੇ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਜਾਤ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਇਕ ਹੈ, ਮਜ਼ਹਬ, ਪੰਥ ਰਸਤੇ ਅਲੱਗ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਰਾਮਾਨੰਦ ਗੁਸਾਈਂ, ਕਾਂਸੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਅਲੌਕਿਕ ਖੇਡ ਵਰਤੀ। ਜਦੋਂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗੰਗਾ ਨ੍ਹਾਵਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਲੇਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਠੋਕਰ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਮੰਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਤਾ -

**ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥
ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਫੇਕੁ ॥**

ਅੰਗ - 1374

ਉਸ ਸਮੇਂ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਾਣ ਲੱਗਿਆ।

ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ 'ਉਠ ਰਾਮ ਕੇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਜਾਪ।' ਐਸਾ ਬਚਨ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਤੇ ਘਾਉ ਕਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਬਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਉਹ ਬਾਣ ਮਾਰਦੀ ਹੈ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - 982

ਹੁਣ ਐਸਾ ਬਾਣ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਐਸਾ ਅਣੀਆਲਾ ਤੀਰ ਲੱਗਿਆ -

**ਕਬੀਰ ਚੋਟ ਸੁਹੇਲੀ ਸੇਲ ਕੀ ਲਾਗਤ ਲੇਇ ਉਸਾਸ ॥
ਚੋਟ ਸਹਾਰੈ ਸਬਦ ਕੀ ਤਾਸੁ ਗੁਰੂ ਮੈ ਦਾਸ ॥**

ਅੰਗ - 1374

ਜਿਹੜੀ ਬਰਛੀ ਦੀ ਚੋਟ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵੇਖੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਚੋਟ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਸਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੱਗੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਐਸਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸੁੱਧ ਹਿਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਆਵਾਜ਼, ਕਿਉਂਕਿ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ 'ਉਠ ਰਾਮ ਕੇ ਕਹੁ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਜਪ' ਹੁਣ ਐਸਾ ਮੰਤਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਿਰਦਾ ਸੁੱਧ ਸੀ। ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਐਸੀ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਖੋ ਗਈ -

**ਦਰਸਨ ਦੇਖਤ ਹੀ, ਸੁਧ ਕੀ ਨ ਸੁਧ ਰਹੀ,
ਬੁਧਿ ਕੀ ਨ ਬੁਧਿ ਰਹੀ, ਮਤਿ ਮੈ ਨ ਮਤਿ ਹੈ।
ਸੁਰਤਿ ਮੈ ਨ ਸੁਰਤਿ ਐ, ਧਯਾਨ ਮੈ ਨ ਧਯਾਨ ਰਹਯੋ,**

ਗਯਾਨ ਮੈ ਨ ਗਯਾਨ ਰਹਯੋ, ਗਤਿ ਮੈ ਨ ਗਤਿ ਹੈ।
 ਧੀਰਜ ਕੋ ਧੀਰਜ, ਗਰਬ ਕੋ ਗਰਬ ਗਯੋ,
 ਰਤਿ ਮੈ ਨ ਰਤਿ ਰਹੀ, ਪਤਿ ਰਤਿ ਪਤਿ ਹੈ।
 ਅਦਭੂਤ ਪਰਮਦਭੂਤ ਬਿਸਮੈ ਬਿਸਮ,
 ਅਸਚਰਜੈ ਅਸਚਰਜ, ਅਤਿ ਅਤਿ ਹੈ ॥

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੁਧਿ ਹਰਿ ਲਈ ਮੇਰੀ
 ਬੁਧਿ ਬਦਲੀ ਸਿਧਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - 339

ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਐਸਾ ਬਚਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾ ਦੇਣਾ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਪੂਰੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥
 ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

ਅੰਗ - 327

ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ
 ਅਣੀਆਲੇ ਅਣੀਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
 ਜਿਸੁ ਲਾਗੀ ਪੀਰ ਪਿਰੰਮ ਕੀ ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - 449

ਅਣੀਆਲਾ ਤੀਰ, ਉਹ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਹਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਬਾਣ ਜਿਹੜਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਨਾਲ ਵੈਰਾਗ, ਵੈਰਾਗ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਫੇਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੜੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਐਸਾ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹਨੂੰ, ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਸੀ, ਹਸਦਾ ਸੀ, ਖੇਡਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਰਾਮਾਨੰਦ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਐਸਾ ਕੀ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਆਹ ਮੁੰਡਾ ਹੀ ਵਿਗੜ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਰੋਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਮਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੋਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਮੋਹ ਦੇ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਜਿਵੇਂ ਕਬੀਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਰੋਂਦੀ ਹੈ।

ਮੁਸਿ ਮੁਸਿ ਰੋਵੈ ਕਬੀਰ ਕੀ ਮਾਈ ॥

ਅੰਗ - 524

ਕਿ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਮਾਲਾ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੁਣੋ ਦਰਾਣੀ-ਸੁਣੋ ਜਠਾਣੀ। ਐਸੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਜਬ ਕੀ ਮਾਲਾ ਲਈ ਨਿਪੁਤੇ ਤਬ ਤੇ ਸੁਖੁ ਨ ਭਇਓ ॥

ਅੰਗ - 856

ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਬੱਚਾ ਹੀ ਵਿਗੜ ਗਿਆ -

ਏ ਬਾਰਿਕ ਕੈਸੇ ਜੀਵਹਿ ਰਘੁਰਾਈ ॥

ਅੰਗ - 524

ਤਨਨਾ ਬੁਨਨਾ ਸਭੁ ਤਜਿਓ ਹੈ ਕਬੀਰ ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲਿਖਿ ਲੀਓ ਸਰੀਰ ॥

ਅੰਗ - 524

ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਤਨਨ ਬੁਨਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਜੁਲਾਹੇ ਦਾ, ਉਹ ਸਭ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਨੀ ਲਿਵ ਲੱਗ ਗਈ-

ਜਬ ਲਗੁ ਤਾਗਾ ਬਾਹਉ ਬੇਹੀ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਬਿਸਰੈ ਰਾਮੁ ਸਨੇਹੀ ॥

ਅੰਗ - 524

ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਜਪਦੇ ਹਨ। ਰਾਮ-ਰਾਮ ਲਿਵ ਲਗ ਗਈ। ਪਰ ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਘਰ 'ਚ ਬੀਬੀ ਆਈ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਉਹ ਵੀ ਬੜੀ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਸਤਿਸੰਗਣ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੀ ਉਹ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਆਤਮਿਕ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਵਕਤ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥

ਅੰਗ - 275

ਵਿਸ਼ੇ ਅਨੰਦ ਤਾਂ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਅਨੰਦ ਹੈ -

ਆਨੰਦੁ ਆਨੰਦੁ ਸਭੁ ਕੇ ਕਹੈ ਆਨੰਦੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - 917

ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ 'ਚ, ਵੈਰਾਗ 'ਚ ਇਕ ਉਡੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੈਸੀ ਉਡੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਥੇ ਐਸੀ ਸਮਾਧੀ, ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਐਸਾ ਵੈਰਾਗ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਕਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸਿੱਕ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਕਾਮਨੀ, ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਰਗੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਤੀ ਪ੍ਰਦੇਸ 'ਚ ਹੈ। ਉਹ ਰਸਤਾ ਉਡੀਕਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਭਗਤ ਜੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀ ਲੇ ਉਸਾਸਾ ॥

ਉਰ ਨਾ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥

ਅੰਗ - 338

ਜਿਵੇਂ ਰਸਤਾ ਉਡੀਕਦੀ ਹੈ -

ਸੇਜ ਇਕੇਲੀ ਨੀਦ ਨਹੁ ਨੈਨਹ

ਪਿਰੁ ਪਰਦੇਸਿ ਸਿਧਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - 624

ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ, ਕਾਲੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ ਚੜ੍ਹ-ਚੜ੍ਹ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ

ਦਹ ਦਿਸ ਫੜੁ ਮੇਘ ਘਟਾ ਘਟ ਦਾਮਨਿ ਚਮਕਿ ਡਰਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - 624

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਿਆਰ, ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ।

ਉਡਹੁ ਨ ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ ॥

ਬੋਗਿ ਮਿਲੀਜੈ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥ ਅੰਗ - 338

ਕਾਵਾਂ ਹੱਥ ਸੁਨੇਹੇ। ਪਿਆਰ 'ਚ, ਵੈਰਾਗ 'ਚ ਕੋਈ ਅਕੇਵਾਂ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਥਕੇਵਾਂ ਨਹੀਂ। ਦਿਨ ਰਾਤ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।

ਨਿਹੂੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।

ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਜੀਵਨ ਪਦ ਕਾਰਨਿ

ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - 338

ਐਸੀ ਪਿਆਰ ਮਈ, ਵੈਰਾਗਮਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕੋ ਗੀ ਹੈ -

ਏਕੁ ਆਧਾਰੁ ਨਾਮੁ ਨਾਰਾਇਨ ਰਸਨਾ ਰਾਮੁ ਰਵੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - 338

ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕਾਜ਼ੀ ਮੁਲਾਣੇ ਹਨ, ਪੰਡਤ ਹਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਵੀ ਪੁਜਾਰੀ ਜਮਾਤ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਈਰਖਾ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਚਲਦੀ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਜੀ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਰਮਕਾਂਡ 'ਚੋਂ ਕੱਢਦੇ ਨੇ, ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪੁਜਾਰੀ ਜਮਾਤ ਕੋਲ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਰਮਕਾਂਡ 'ਚ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੁੱਗਣੀ ਚੌਗੁਣੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਿੰਦਉ ਨਿੰਦਉ ਮੋ ਕਉ ਲੋਗੁ ਨਿੰਦਉ ॥

ਨਿੰਦਾ ਜਨ ਕਉ ਖਰੀ ਪਿਆਰੀ ॥

ਅੰਗ- 339

ਮੈਨੂੰ ਨਿੰਦਾ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਜੇ ਉਸਤਤ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ ਤਾਂ ਉਹ ਵਾਟ, ਉਹ ਰਸਤਾ ਬੜੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਦੇਉ ਤਿਆਗੈ ਖੋਜੈ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - 219

ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ -

ਕੋਈ ਭਲਾ ਕਹਉ ਭਾਵੈ ਬੁਰਾ ਕਹਉ

ਹਮ ਤਨੁ ਦੀਓ ਹੈ ਵਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - 528

ਉਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ -

ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਪਾਇਓ ਤਿਨਹਿ ਛਪਾਇਓ ॥ ਅੰਗ - 718
ਚਾਹੁੰਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਪਰ -

ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੇ ॥ ਅੰਗ - 265
ਉਹ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ -

**ਮੇਰੀ ਛੁਪੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚਾਹ ਛੁਪੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦੀ।
ਹਾ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਨਾ ਮੈਂ ਤਰਲੇ ਲੈ ਰਿਹਾ**

(ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਰਸੀਏ ਪੁਰਸ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ-

**ਸਫਲੁ ਜਨਮੁ ਹਰਿ ਜਨ ਕਾ ਉਪਜਿਆ
ਜਿਨਿ ਕੀਨੈ ਸਉਤੁ ਬਿਧਾਤਾ ॥ ਅੰਗ - 532**

ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਤੂਠੀਆਂ ਹੀ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭੰਡਾਰਾ ਭਗਤ ਜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚਾਲ ਹੈ। ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਓਧਰੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਭਗਤ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਏਧਰ ਭਗਤ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਕਬੀਰ ਨਾ ਹਮ ਕੀਆ ਨ ਕਰਹਿਗੇ ਨਾ ਕਰਿ ਸਕੈ ਸਰੀਰੁ ॥
ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਕਿਛੁ ਹਰਿ ਕੀਆ ਭਇਓ ਕਬੀਰੁ ਕਬੀਰੁ ॥
ਅੰਗ - 1367**

ਧੰਨ ਕਬੀਰ-ਧੰਨ ਕਬੀਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਇਕ ਐਸਾ ਕੌਤਕ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਦੂਰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਘਰ 'ਚ ਮਾਤਾ ਹੈ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕੋਹੜੀ ਹੈ। ਕੋਹੜ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? -

**ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥
ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥ ਅੰਗ - 1256**

ਰੋਗ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਭੋਗ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰੋਗ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਕੋਹੜੀ ਆ ਗਿਆ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਕੋਲ। ਮਾਤਾ ਨਰਮ ਦਿਲ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਔਗੁਣ ਚਿਤਾਰਦੀ। ਮਾਤਾ ਦਾ ਤਾਂ ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਉਹ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ।

**ਸੁਤੁ ਅਪਰਾਧ ਕਰਤ ਹੈ ਜੇਤੇ ॥
ਜਨਨੀ ਚੀਤਿ ਨ ਰਾਖਿਸਿ ਤੇਤੇ ॥ ਅੰਗ - 478**

ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਘਰ ਆਈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਰੋਗ ਸੀ ਉਹ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ -

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਕਲਿਆਣ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਗੁਣ ਗਾਮ ॥

ਅੰਗ - 274

ਅੱਜ ਜਿੱਥੇ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਰਾਜਾ ਜਿਹੜਾ ਕੋਹੜੀ ਸੀ, ਰੋਗੀ ਸੀ, ਉਹ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ, ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਬੀਰ ਨੂੰ ਕਿ ਲੋਈ ਨੇ ਐਸਾ ਕੀ ਕਰ ਦਿਤਾ? ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਆਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਚਿੱਪੀ ਫੜਨ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਖੁੰਡੀ ਫੜਨ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਕਬੀਰ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ ॥

ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - 484

ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ। ਲੋਈ ਕਹਿੰਦੀ, ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਮੁੱਖ ਤਾਂ ਕਰ।

ਹੁਣ ਭਗਤ ਜੀ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਪਈ ਸੀ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਿਉਂ ਕਹਾਇਆ? ਇਕ ਵਾਰੀ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ -

ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥

ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - 484

ਜਦੋਂ ਤੀਸਰਾ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਮੁੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰਦੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ। ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਹੈ? ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਤਾਂ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ ਸਹਿਣੀ।

ਕਰਵਤੁ ਭਲਾ ਨ ਕਰਵਟ ਤੇਰੀ ॥

ਲਾਗੁ ਗਲੇ ਸੁਨੁ ਬਿਨਤੀ ਮੇਰੀ ॥ 1 ॥

ਹਉ ਵਾਰੀ ਮੁਖੁ ਫੇਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥

ਕਰਵਟੁ ਦੇ ਮੇ ਕਉ ਕਾਹੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ॥

ਜਉ ਤਨੁ ਚੀਰਹਿ ਅੰਗੁ ਨ ਮੋਰਉ ॥

ਪਿੰਡੁ ਪਰੈ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੋਰਉ ॥ 2 ॥

ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥

ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - 484

ਬੇਨਤੀ ਤਾਂ ਸੁਣੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲੈਣਾ, ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ ਸਹਿਣਾ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਾਮ ਤਾਂ ਕਹਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰੋਗੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਗ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ। ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ

ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਹਾ ਦਿਤਾ। ਉਹਦਾ ਰੋਗ ਹਟ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਰੋਗ ਤਾਂ ਹਟ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਤਾਂ ਕਹਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਐਸੀ ਹੈ - 'ਨੈਂ ਨਿਕਲੀ ਖਵਾਜਾ ਵਿਸਰਿਆ।' ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੋਗ ਲਗਦੇ ਹੀ ਤਦ ਨੇ,

-

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥ ਅੰਗ - 135

ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਕਹਾਇਆ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਇਹਨੇ ਫੇਰ ਭੋਗਾਂ 'ਚ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਰੋਗ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਣ ਇਸਨੂੰ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਜਪਦਾ ਰਹੇ। ਚਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਠੀਕ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ ਭੋਗਾਂ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਕਹਾਉਣਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਗ ਲੱਗੇ ਕਿਉਂ? ਉਹਦੀ ਮੈਂ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਕਿ ਕਿੱਥੋਂ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੀ ਜਿੰਦ ਰੋਂਦੀ ਸੀ, ਕੁਰਲਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੀ, ਰਾਜਾ ਸੀ, ਭੋਗ ਕਾਰਨ ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਰੋਗ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਰਾਮ ਕਹਾਇਆ -

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਿਭਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥ ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਬਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - 464

ਮਨ ਅੰਨੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਕੇ ਜਨਮ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਪੰਜ ਵਾਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਮ ਰੋਗ ਐਸੇ ਹਨ -

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੁੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸ ਭ੍ਰਮੇ ਬਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ ॥ ਅੰਗ -

133

ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਹਾ ਕੇ ਰੋਗ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਰੋਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਟਾਇਆ ਰੋਗ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ, ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖ, ਵਰਤਮਾਨ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿੱਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਾਂ ਵੀ ਮਨ ਨੂੰ ਮਨਾਈਏ। ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥

ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥
 ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥
 ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - 1159

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੁਕਾਰ-ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਐਨੀ ਕੁ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ। ਪਰ ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਆਏ ਤਾਂ ਸੀ -

ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ ॥ ਅੰਗ - 43

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
 ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
 ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥
 ਸੇ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ 1 ॥
 ਭਜਹੁ ਗੁੰਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥
 ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਕ੍ਰੁਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥
 ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ 2 ॥
 ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ ॥
 ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥
 ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥
 ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - 1159

ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ ਉਹ ਕਰੀਏ ਜੋ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਭਗਤ ਜੀ -
 'ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ
 ॥ '

ਸੇ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਲਾਇਆ ਸੇਵ ॥
 ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਏ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥
 ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਤਾ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਕਪਾਟ ॥
 ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ਜੋਨੀ ਬਾਟ ॥ 4 ॥
 ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥
 ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥
 ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥
 ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - 1159

ਕਪਾਟ ਕਿਵੇਂ ਖੁਲ੍ਹਣੇ ਹਨ? ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਤਰ ਨਾਲ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਜਰ ਜਿਹੜੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ -

ਗੁਰੁ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੁ ਨਿਵਲੁ ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛਤਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮਨ ਕਾ ਤਾਕੁ ਨ ਉਘੜੈ

ਅਵਰ ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥਿ ॥

ਅੰਗ - 1237

ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪੀ ਕੁੰਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਖੁਲ੍ਹਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਅਉਸਰੁ ਆ ਗਈ। ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ। ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕਰ। ਚੀਨਣਾ ਕਰ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀ 120 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜੇ ਕਾਸ਼ੀ 'ਚ ਮਰਦੇ, ਸਰੀਰ ਛੱਡਦੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਬੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਪ ਫੇਰ ਮਗਹਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਗੋਰਖਪੁਰ ਤੋਂ 15ਕੁ ਮੀਲ ਉੱਚੇ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਉਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਡਰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਣੀਐ ਪੁਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥ ਅੰਗ - 1365

ਉਹ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਕੇ, ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ -

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥

ਅੰਗ - 293

ਜਦੋਂ ਨਿਰਭਉ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ ਸਾਰੇ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਨਿਰਭਉ ਸੰਗਿ ਤੁਮਾਰੈ ਬਸਤੇ

ਇਹੁ ਡਰਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - 206

ਡਰਦੇ ਕੌਣ ਨੇ -

ਸੋ ਡਰੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - 84

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਤਿਆਰੀ ਕਰੀਏ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਸਬਕ ਹੀ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਲਓ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਲੋਈ ਨੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਬਿਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲ੍ ॥

ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥

ਅੰਗ - 1365

ਵਿਣੁ ਗਾਹਕੁ ਗੁਣ ਵੇਚੀਐ ਤਉ ਗੁਣੁ ਸਹਯੋ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - 1086

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼

ਕਰ ਦਿਤੀ। ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ, ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਹਾ ਕੇ ਰੋਗ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਐਸੀ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਹ ਕਰ ਲਓ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਰੋਗ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ - 259

ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਵਾਈ ਪਈ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਦਾ ਫੇਰ ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਆਓ, ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਕੋਈ ਔਖਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ।

ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜੋਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਪੂਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - 819

ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੀ ਇਹੀ ਹੈ।

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - 295

ਚਿੰਤਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਓ। ਅੱਜ ਦੇਖੋ ਸਭ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਨੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਸਤਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰੋ -

ਨਾਨਕ ਚਿੰਤਾ ਮਤਿ ਕਰਹੁ ਚਿੰਤਾ ਤਿਸ ਹੀ ਹੇਇ ॥

ਅੰਗ - 955

ਚਿੰਤਨ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਚਿੰਤਾ ਤਾਂ ਚਿਖਾ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੁਖੀ ਨੇ। ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿ -

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ ॥

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ

ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - 946

ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹਾਂ।

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥

ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੇ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - 954

ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਸੁਖ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ। ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਸਾਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵੇਖੋ। ਅੰਦਰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 'ਵਾਹਿ....' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਗੁਰੂ...'. ਇਹ ਕਰੋ ਸਾਰੇ -

ਦੁਖ ਰੋਗ ਸੰਤਾਪ ਉਤਰੇ ਸੁਣੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - 922

ਭੁੰਘਾ ਸਾਹ ਲਓ, ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਜਾਓ, ਜੇ ਸਿੱਧੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ, ਸਾਹ

ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 90 ਡਿਗਰੀ ਤੇ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਕਰਕੇ ਬੈਠਣਾ। ਫੇਰ ਐਨਰਜੀ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅੱਧਾ ਕੁ ਕੰਮ ਤਾਂ ਜੇ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠਣਾ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੋਭਤ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਇਹ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਣੀ, ਬਹਿਣੀ, ਸਹਿਣੀ, ਕਹਿਣੀ, ਆਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ, ਆਹਾਰ, ਵਿਵਹਾਰ ਕਿਵੇਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ - 295

ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਜਾਓ, ਸਾਹ ਡੂੰਘਾ ਲਓ, ਡੂੰਘਾ ਲੈ ਕੇ ਛੱਡੋ, ਸਾਹ ਜਦੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਕੀ ਹਾਂ ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਂਦੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਖਾਓ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੇਵੋਂ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਬੋਲੋ -

ਅਲਪ ਆਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ।

ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨੁ ਪ੍ਰੀਤ।

ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਹ ਪੂਰਾ ਲਓ ਭਰ ਕੇ। ਸਾਹ ਛੱਡੋ ਤਾਂ ਪੇਟ ਪੂਰਾ ਅੰਦਰ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਕੇ ਫੇਰ ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਕਰੋ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ -

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

ਅੰਗ - 627

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

6

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
 ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥
 ਸਿਮਰਉ ਜਾਸੁ ਬਿਸੁੰਭਰ ਏਕੈ ॥
 ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਅਗਨਤ ਅਨੇਕੈ ॥
 ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖੁਰ ॥
 ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖੁਰ ॥
 ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥
 ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥
 ਕਾਂਖੀ ਏਕੈ ਦਰਸ ਤੁਹਾਰੇ ॥
 ਨਾਨਕ ਉਨ ਸੰਗਿ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰੇ ॥ 1 ॥ ਅੰਗ - 262

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਉ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਸੰਧਿਆਂ ਵੇਲੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਨਹੋਜੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੇ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵੇਲੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁਖਾਂ ਦਾ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ-

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - 274

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਨੂੰ ਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - 12

ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਜੁੜਨਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਐਸੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰੁਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਤੋਂ ਭਟਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਸੀ? ਆਹ ਮਹੀਨਾਂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। 6 ਅਤੇ 7 ਪੋਹ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਰਾਤ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਛੱਡਿਆ। ਉਸੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਹਿਰ ਦੀ ਰਾਤ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਠੰਢ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾ ਤਾਂ ਐਸੇ ਸਾਧਨ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾਈਂ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਸਨ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ -

ਤਿਲਕ ਜੰਵੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ ॥

ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੁ ਮਹਿ ਸਾਕਾ ॥

ਇਸ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਕਿ ਆਪ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਬਲਿਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ ਸਿਰਫ ਨੌਂ ਸਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿਵੇਂ 500 ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸ਼ਨ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤ ਬੇਨਤੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਕਿ ਅੱਜ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਰਾਜ, ਜ਼ੋਰ ਜੁਲਮ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ। ਸਵਾ ਮਣ ਜਨੇਊ ਰੋਜ਼ ਉਤਾਰ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਉਹ ਜਲ ਪਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਜੁਲਮ ਹੋ ਚਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਬਲਿਦਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ, ਆਪਣਾ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਵੇ ਤਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਉਸ ਸਮੇਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਾਂਹੀ ਜਿਹੜਾ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਜਬ ਬਾਰਿਕ ਥੇ ਤਬ ਪਾਲਕ ਦੀਏ।

ਜਬ ਪਾਲਕ ਥੇ ਤਬ ਬਾਰਿਕ ਦੀਏ।

ਆਪ ਉਹ ਬਲਿਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ, ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਲ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਤਿਲਕ ਜੰਵੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਤੀ। ਸੋ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ

ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਘੇਰਾ ਪੈ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਅੰਦਰ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਜਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ। ਕਿੰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਉਹ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਕਰੀਏ। ਉਥੇ ਐਸਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸਲ ਜਿਹੜਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ। ਸੇਵਾ ਵੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਓ, ਕਿੰਨੇ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਓ, ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਓ, ਕਿੰਨੇ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 72

ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ -

ਜਿਥੇ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 72

ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਅੱਜ ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਕਿੱਥੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਿੱਥੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ -

ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - 1136

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਹੈ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਮ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਵਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦੁ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਣੀ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦੁ ॥

ਅੰਗ - 293

ਕੋਈ ਵੀ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ-

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - 259

ਪਰ ਅਸੀਂ ਸੁਖਾਲਾ ਭਾਲਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਹਰੋਂ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ -

ਬਾਹਰਿ ਢੁਢਨ ਤੇ ਫੂਟਿ ਪਰੇ

ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਬਾ ॥ ਅੰਗ - 1002

ਇਸ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - 1291

ਉਸ ਘਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦੱਸੀ ਹੈ -

ਸੈ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੈ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - 6

ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਹੈ ਪਰ ਉਹਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਹੁਣ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਇਕ ਰੋਪੜ ਦਾ ਪਠਾਣ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਕਰੀ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਵਾਂਗਾ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਆਵਾਂਗਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗਾ। ਐਸਾ ਉਸ ਨੇ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿੰਨੀ ਘਟੀਆ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਤਾਂ - **ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।**

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਿਰਵੈਰ ਹਨ, ਨਿਰਾਲੇ ਹਨ, ਐਸਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।

ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 34/1

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਰਵੈਰ ਹਨ, ਨਿਰਾਲੇ ਹਨ। ਜੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਤਿਲਕ ਜੰਵੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ritual (ਰਸਮੀ) ਗੱਲਾਂ ਹਨ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਹਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਨੇਊ ਕੀ ਹੈ -

ਚਉਕੜਿ ਮੁਲਿ ਅਣਾਇਆ ਬਹਿ ਚਉਕੈ ਪਾਇਆ ॥

ਸਿਖਾ ਕੰਨਿ ਚੜਾਈਆ ਗੁਰੁ ਬਾਹਮਣੁ ਥਿਆ ॥

ਓਹੁ ਮੁਆ ਓਹੁ ਝੜਿ ਪਇਆ ਵੇਤਗਾ ਗਇਆ ॥ 1 ॥

ਮਃ 1 ॥ ਲਖ ਚੋਰੀਆ ਲਖ ਜਾਰੀਆ

ਲਖ ਕੂੜੀਆ ਲਖ ਗਾਲਿ ॥

ਲਖ ਠਗੀਆ ਪਹਿਨਾਮੀਆ ਰਾਤਿ ਦਿਨਸੁ ਜੀਅ ਨਾਲਿ ॥ ਤਗੁ

ਕਪਾਹਹੁ ਕਤੀਐ ਬਾਮਣੁ ਵਟੇ ਆਇ ॥

ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿੰਨਿ ਖਾਇਆ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੇ ਪਾਇ ॥

**ਹੋਇ ਪੁਰਾਣਾ ਸੁਟੀਐ ਭੀ ਫਿਰਿ ਪਾਈਐ ਹੋਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਤਗ ਨ ਤੁਟਈ ਜੇ ਤਗਿ ਹੋਵੈ ਜੋਰੁ ॥**

ਅੰਗ - 471

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜਨੇਊ ਚਾਰ ਕੌਡੀਆਂ ਦਾ ਧਾਗਾ ਮੁੱਲ ਲਿਆਂਦਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ। 'ਸਿਖਾ ਕੰਨਿ ਚੜਾਈਆ' ਕੰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਮੰਤਰ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਇਹ ਧਾਗਾ ਤਾਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਲ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ-

**ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥
ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਆ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥
ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ ॥
ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੇ ਪਾਇ ॥**

ਅੰਗ - 471

ਅਸਲ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਹੈ ਪਰ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਜੋਰ ਨਾਲ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਓਹੀ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਬਣ ਕੇ ਕੀਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾਈਂ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜੋਰ-ਜੁਲਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੱਕ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਉਹਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਰੋਪੜ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਮੁਗਲ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਆਵਾਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਾਂ ਨਿਰਵੈਰ ਹਨ।

**ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।
ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 34/1

ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਿਰਵੈਰ ਹਨ, ਨਿਰਾਲੇ ਹਨ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਐਸਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਇਸ ਯੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ਉਹ ਪਾਣੀ ਮਸ਼ਕ ਲੈ ਕੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿਤੋਂ ਵੀ ਪੁਕਾਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, 'ਜਲ'। ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਇਹ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੈਸੀ ਇਹ ਨਿਰਾਲੀ ਚਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿ ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਫੌਜ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ

ਗੱਲ ਤਾਂ ਮਨ 'ਚੋਂ ਵਿਸਾਰ ਹੀ ਦਿਤੀ -

**ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥**

ਅੰਗ - 1299

ਇਹ ਕਦੋਂ ਵਿਸਰਦੀ ਹੈ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਬੇਗਾਨੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਜੇ ਆਪਣੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮੋਹ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਦੌੜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ -

**ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥
ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ - 656

ਸੁਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ, ਦਾਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ, ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ -

**ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੁਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ਜਰਾ ਜਨਾਵੈ ॥
ਤਬ ਤੇਰੀ ਓਕ ਕੋਈ ਪਾਨੀਓ ਨ ਪਾਵੈ ॥ 2 ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀ ਤੇਰਾ ॥
ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਜਪਹਿ ਸਵੇਰਾ ॥**

ਅੰਗ - 656

ਬਾਣੀ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਠੀਕ ਹੈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਹਨ, ਨਿਭਾਓ ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਸਲ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ -

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟਿਐ ਪੁਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥ ਅੰਗ- 522

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਹਨ ਤੇ ਜੁਗਤ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜੁਗਤ ਮਿਲ ਗਈ -

**ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ
ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥**

ਅੰਗ - 522

ਫੇਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁੱਖ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦੁੱਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ -

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - 295

ਐਸਿਆਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਨ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ। ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲਾਗ ਰਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।

**ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ
ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥**

ਅੰਗ - 1299

ਇਹ ਕਦੋਂ ਬਣ ਆਈ - 'ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ॥' ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਜੁਗਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਵੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਪਣਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਹਿਸਾਬ (ਅਲਜਬਰੇ) ਦੇ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ calculation ਕਰਦੇ ਜਾਈਏ, ਨੈੱਟ ਰਿਜ਼ਲਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਜੁਗਤੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਾਮ ਦੇ ਅਸਥਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ -

**ਅਕਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵੀਐ ਅਕਲੀ ਪਾਈਐ ਮਾਨੁ ॥
ਅਕਲੀ ਪੜ੍ਹ ਕੈ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ ॥**

ਅੰਗ - 1245

ਜੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਵਧਾਨ ਨਾ ਹੋਈਏ ਤਾਂ -

ਮਤਿ ਥੋੜੀ ਸੇਵ ਗਵਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - 468

ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਗਤੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਾਂ ਕਦੇ ਆ ਗਏ, ਕਦੇ ਨਾ ਆਏ। ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨੇਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅੰਤਰੰਗ ਸਤਿਸੰਗ, ਨਿਧਿਆਸਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਜਾਣਨਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਸਟਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਪਰਖ ਕਰੋ, ਅੰਦਰ ਨਿਧਿਆਸਣ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਇਆ ਕੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਬਿਊਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਨਾ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ।

ਹੁਣ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ - **'.....ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥'** ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ -

**ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥ ਹਰਿ
ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥**

ਅੰਗ - 293

'ਅੰਜਨੁ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਰਮਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਗ੍ਰਾ ਵਧਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਥੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਲ ਪਈ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਅੰਦਰ

ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਐਸਾ ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਮਿਤੋਜ ਕਹਿਜੈ।

ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜਿਹੜਾ ਬਾਹਰਲਾ ਚਾਨਣ ਹੈ -

ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰੀਣ ਸਾਹਿ ਸਾਹਾਣਿ ਗਣਿੰਜੈ ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਉਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ। ਦੀਵਾ ਬਲੇ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ। ਪਰ ਉਹ ਇਕ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਧ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਵੀ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਦਾ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਦੇਹਧਾਰੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਸਰੀਰ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਆਈ, ਭਗਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਈ, ਬਾਣੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਚੱਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ -

ਰਾਤੀਂ ਜਾਇ ਸੁਣੈ ਗੁਰਬਾਣੀ।

ਤਾਰਾ ਰਾਣੀ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬਾਣੀ ਸੁਣਦੀ ਸੀ। ਸੋ ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ..... ॥ ਅੰਗ - 1309

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਬਚਨ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕਮਾਉਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਜੇ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਦੁਖੀ ਦੀ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ, ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੇਗਾਨਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ 'ਸਗਲ' ਅੱਖਰ ਇਕ ਐਸਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਿਹੇ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ - 'ਜੈਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵੈਸੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ' ਜੇ ਤਾਂ ਰਾਗ-ਦ੍ਰੈਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਂ ਤਾਂ ਰਾਗ-ਦ੍ਰੈਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਬੇਗਾਨੇ ਵੀ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਰਾਗ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ। ਦ੍ਰੈਸ਼ ਹੈ ਬੇਗਾਨੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੰਜ ਕਲੇਸ਼ ਸਾਡੇ ਗਲ ਪੈ ਚੁੱਕੇ ਨੇ - ਰਾਗ, ਦ੍ਰੈਸ਼ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਇੱਕ ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਹੈ, ਇਕ ਅਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਅਸਿਮਿਤਾ ਹੈ। ਅਵਿਦਿਆ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਅਸਿਮਿਤਾ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ, ਸਮ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ। ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਿਸਦਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ, ਹੁੰਦਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੇ।

ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਾਂ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,

ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ।

ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਭਲਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ -
ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਤਿਚਰੁ ਆਖਦਾ ਜਿਚਰੁ ਹੈ ਦੁਹੁ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - 757

ਜਦੋਂ ਰਾਗ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬੁਰੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ,
ਭਲੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ -

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥
ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੁਲਾ ਜਿਨਿ ਸਗਲੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥

ਅੰਗ - 610

ਇਥੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 846

ਇਹ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਹੈ।
ਇਕੋ ਹੀ ਆਤਮਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ
ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਉਹ
ਸਦੀਵੀ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਉਹ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ।
ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਮਿਰਗ ਵਰਗੀ ਹੈ -

ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥
ਅੰਗ - 644

ਇਹ ਐਸਾ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣੋਂ ਹਟ ਗਿਆ
ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਨਾ ਅਸਿਥਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਬਾਹਰ ਸਾਡਾ ਰੋਲਾ ਪੈਂਦਾ
ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ
ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੈ -

ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੁ ਮੈਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ ॥

ਅੰਗ - 687

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥

ਰੋਗੁ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥

ਅੰਗ - 1140

ਮੈਲ ਲਗ ਗਈ ਅੰਤਸਕਰਣ 'ਚ -

ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲ ਆਰਸੀ.....।

ਆਰਸੀ ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਲੋਹੇ ਨੂੰ
ਐਨਾ ਰਗੜਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ
ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਏ ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗੂੰ
ਸਾਡੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਸਲ ਸਰੂਪ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੂੰ
ਕੌਣ ਹੈ ਕੌਣ?

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - 999

ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ ਕੌਣ? ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। 'ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ ਹੈ..।' ਐਨਾ ਹਉਂ ਦਾ ਰੋਗੁ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹਉਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ 0 ਨਾਲ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ 0 ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਭੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 1428

ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥

ਈਯੈ ਨਿਰਗੁਨ ਉਯੈ ਸਰਗੁਨ

ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - 827

ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਕ ਐਸੀ ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ -

ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥

ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥

ਅੰਗ - 290

ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਾਰਨ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਖੇਡ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਹਨ ਪਰ -

ਮਾਈ ਬਾਪੁ ਪੁਤ੍ਰ ਸਭਿ ਹਰਿ ਕੇ ਕੀਏ ॥ ਅੰਗ - 494

ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ ਪਰਮ ਆਪੇ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ -

ਜਬ ਲਗੁ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰੈ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਜੁ ਏਕੁ ਨਹੀ ਸਰੈ ॥

ਅੰਗ - 1160

ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਇਨਸਾਨ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਆਹ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਆਹ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ, ਘਰ ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ। ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਘਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਕਾਨ ਹੈ ਇਕ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਜੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ, ਇਹ ਮੈਂ -ਮੇਰੀ, ਹੰਗਤਾ-ਮਮਤਾ, ਸਾਨੂੰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ - 'ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਜੁ ਏਕੁ ਨਹੀ ਸਰੈ ॥' ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। '

ਜਬ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਮਿਟਿ ਜਾਇ ॥

ਤਬ ਪ੍ਰਭ ਕਾਜੁ ਸਵਾਰਹਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - 1161

ਅਸਲ ਮੈਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਦੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੈਂ ਤੂੰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ ਫੇਰ ਤਾਂ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਸਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ - 1375

ਤੱਤ ਵਸਤੂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੋ-ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਬੇਗਾਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਵਧਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਉਹਦੇ ਮੁਖ 'ਚ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਾਣੀ ਕੀ ਸੀ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਣੀ ਪਾਣੀ ਉਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੱਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੱਖ ਕੇ ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਸੀ ॥

ਅੰਗ - 273

ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਦੇਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅੱਜ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਹੀ ਮੁਗਲ ਖਾਨ, ਪਠਾਨ, ਹੁਣ ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਇਹ ਤਹੱਈਆ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਸਹੀਦ ਕਰਕੇ ਆਵਾਂਗਾ ਜਾਂ ਜੀਉਂਦੇ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਵਾਂਗਾ, ਪਰ ਅੱਜ ਉਹਦੀ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿਸਕੀਆਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਔਖੇ ਸਾਹ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਮਰਿਆਂ ਸਮਾਨ ਹੀ ਹੈ। ਹਾਏ-ਹਾਏ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਜਿਹੜਾ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਦੁਖ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਦੁਖ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - 98

ਦੁਖ ਆਉਂਦਾ ਉਦੋਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲਦੇ ਹਾਂ-

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ - 135

ਜੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਦੁਖ ਵੀ ਦਾਰੂ ਬਣਦਾ ਹੈ - 'ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ....।' ਹੁਣ ਇਥੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਨ, ਮੈਟਰ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਮਟੈਰੀਅਲ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਵਾਸਤੂਆਂ

ਸੁਖਦਾਇਕ ਹਨ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾੜੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂਕਿ -

ਦੁਖ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨ ਸਭ ਕਰੈ।

ਸੁਖ ਮਹਿ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ।

ਸੁਖ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨ ਜੇ ਕਰੈ।

ਦੁਖ ਕਾਹੇ ਕਉ ਹੋਇ।

ਦੁਖ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਦੇ ਉਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਓਂ, ਕੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਓਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਸੁਖੀ ਬਸੈ ਮੋਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾ।

ਕਿ ਇਹ ਸੁਖੀ ਰਹਿਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਲਓ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ -

ਇਨ ਗ੍ਰੀਬ ਸਿਖਨ ਕਉ ਬਖਸੰਹੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ।

ਯਾਦ ਰਾਖੇ ਹਮਰੀ ਗੁਰਿਆਈ।

ਸਰਦਾਰੀ, ਸੁਖ ਇਹ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦੁਖ?

ਕਹਿੰਦੇ ਦੁੱਖ ਵੀ ਅਸੀਂ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ?

ਕਹਿੰਦੇ ਸੁੱਖ 'ਚ ਪੈ ਕੇ ਇਨਸਾਨ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਖ ਇਕ ਜੰਜੀਰ ਹੈ ਉਹ ਨਾਮ ਵਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਉਹ ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਪਠਾਨ, ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਦ੍ਰੋਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਲਦਾ ਹੈ, ਬਲਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਸਮਝੋ ਉਹਦਾ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥ ਅੰਗ - 1425

ਹੁਣ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਸੁਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੁਖੀ ਵੇਖ ਕੇ, ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆਂ ਜੀ ਦੇ ਕਦਮ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਖ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਆਬ-ਏ-ਹਿਆਤ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਕੀ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਂਗੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਜਲ ਹੁਣ ਮੁਗਲ ਖਾਂ ਦੇ ਮੁਖ 'ਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਹ ਮੁਗਲ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਅਦਨਾ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਘਨੱਈਆਂ!

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ?
ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਛਕਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਲ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਸਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਤੂੰ
ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹੀ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੁਰਿਆਂ
ਨਾਲ 'ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਨੀ ਇਹ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣੈ।' ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ
ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਹੋਂ ਕਿ ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੀ ਹੈ।
'ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਚੰਗਿਆਈ ਕਰਨੀ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰੁ ਜਾਣੈ।'।
ਇਹ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਬੁਰਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ

**ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹੰਢਾਇ ॥
ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥**

ਅੰਗ - 1382

ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ
ਮੁਖ 'ਚ ਐਸਾ ਜਲ ਪਿਆ। ਸਾਰੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਸ਼ਗਿਰਦ ਬਣ
ਗਿਆ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ
ਹੇਠ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ
ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ
ਜੀ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਭਾਈ
ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ।

ਹੁਣ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਪਰ
ਮੌਤ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਕੀਤਾ।
ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਜੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਘਨੱਈਆ! ਤੂੰ ਮੁਗਲ ਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ!

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਪਿਲਾਇਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਕਿਸਨੂੰ ਪਾਣੀ
ਪਿਲਾਇਆ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਮੁੱਖ 'ਚ ਜਲ ਪਾਇਆ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ
ਹੁਣ ਦੂਸਰਾ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਗੁਰੂ ਐਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਕਹਿਣ
ਲੱਗੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਉਥੇ ਤੂੰ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ
ਉਤੇ ਇਹ ਮਲੂਮ ਵੀ ਲਾਇਆ ਕਰੀਂ। ਮਲੂਮ ਦੀ ਡੱਬੀ ਫੜਾਈ। ਕਿੱਡੀ

ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਰੈਡ ਕਰਾਸ ਹੈ। ਪਰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਐਸੀ ਸਿੱਖੀ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਲਾ ਛੱਡਿਆ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਫਰੋਬ ਹੈ, ਧੋਖਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੁਣ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਹੈ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਕੁਰਾਨ ਦੀ, ਗੀਤਾ ਦੀ ਕਸਮ, ਆਟੇ ਦੀ ਗਊ ਬਣਾ ਕੇ ਥਾਲ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜਦੂਤ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਸਾਨੂੰ ਇਹਦੀ ਸੁਗੰਧ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ -

ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ।

ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ।

ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਏਸ ਪਵਿੱਤਰ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ, ਇਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖੀ। ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਛੱਡ ਕੇ ਜਦੋਂ ਆਏ ਤਾਂ ਕਿੱਥੇ ਆਏ? ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਐਨਾ ਵਹਾਅ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਏਧਰੋਂ ਭਾਈ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਪਿੱਛੋਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਸਮਾਂ ਭੁਲਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ। ਆਪ ਜੀ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - 305

'ਧਿਆਵੈ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ। ਸਰਸਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ - ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਕਿ ਇਹਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠਣਾ ਹੈ। ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ 'ਚ ਉਹਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ-

ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥

ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - 1365

ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ-

ਜੇਤਾ ਸੁਨਣਾ ਤੇਤਾ ਨਾਮੁ ॥ ਜੇਤਾ ਪੇਖਨੁ ਤੇਤਾ ਧਿਆਨੁ ॥

ਅੰਗ - 236

ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਹੀ -

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ

ਸੋ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - 106

ਉਹ ਐਸੀ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ ਹੈ, ਇਕ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਕਲਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ, ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਐਸੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ -

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - 305

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਫੇਰ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਂਦਾ-ਪੀਂਦਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੁਛ। ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ, ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਹੈ 10 ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਜੀਭ ਨਾ ਹਿਲੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬਾਣੀ -

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥ ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - 1256

ਫਿਰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਭੀ 'ਚ ਜੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਵਾਸ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੁਰਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ -

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ॥

ਅੰਗ - 938

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ-

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - 305

ਐਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ। ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੈਲੀ ਘਾਤੁ ਕੰਵਕਾ ਅਣਚਾਰੀ ਕਾ ਧਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 1413

ਇਹ ਵੀ ਉਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - 305

ਜਿਹੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਣੀ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰੇ। ਬਹਿੰਦਿਆ-ਉਠਦਿਆਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ-

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - 306

ਸਾਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 'ਵਾਹਿ.....।' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਗੁਰੂ.....।' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁਖ, ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ, ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - 295

ਆਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ, Depression (ਘੋਰ ਉਦਾਸੀ) ਹੈ, stress (ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਉ) ਹੈ, strain (ਮਨ ਦਾ ਬੋਝ) ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ -

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ।

ਪਰ ਇਹਦਾ ਇਲਾਜ -

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥

ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੇ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - 954

ਅਸਲ 'ਨਾਮ' ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ

-

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥ ਧੰਨੁ

ਸਿ ਸੋਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ ॥ ਅੰਗ - 319

ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਵਾਸ ਅਭਿਆਸ। ਹੁਣ ਸਵਾਸ ਜਿੰਨਾ ਡੂੰਘਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਆਕਸੀਜਨ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਪੇਟ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਵੇ। ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਛੱਡਣਾ ਹੈ ਪੇਟ ਪੂਰਾ ਅੰਦਰ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਸਵਾਸ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ demonstrate (ਦਿਸ਼ਟਮਾਨੀ) ਕੀਤਾ ਹੈ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਧਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ

ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - 879

ਇਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕਥਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਕਥ ਹੈ। ਐਸਾ ਗੁਪਤ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਦੇ ਉਤੇ ਚੱਲੋਗੇ, ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਰਸਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਥਰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਭਾਈ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਨੇਮ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੀ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੈ, ਨਿਤਨੇਮ।

ਭਾਵੇਂ ਕਰਮ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ - ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ ਹੈ, ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਹੈ। ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ। ਨਹੀਂ ਐਨੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ

'ਚ, ਐਨੇ ਟਿਕਾਅ 'ਚ ਜਿੱਥੇ pin drop silence (ਪੂਰਨ ਸ਼ਾਂਤੀ) ਸਾਹ ਤਕ ਦੀ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਥੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੁੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਵਸਥਾ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੇ ਹਨ - ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਉਥੇ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਨੇਮ ਬਣ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ, ਅਭਿਆਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਰੋਗੀ ਹਾਂ -

ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਜੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - 932

ਜਿਹਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖ ਲਓ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਅਧੀਨ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਮਾਂ। ਇਹ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਕਦੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਆਏ ਸੀ, ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਬਦਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਇਥੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਈ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿਓ। ਹੁਣ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ, ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਸਵਾਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਇਥੋਂ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹਨ। ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਰਿਣੀ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਰੱਬ ਵਰਗੀਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਐਨੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਗਿਣਿਆ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਭੂਮ-ਆਸਣ ਰਖਦੇ, ਤਪ-ਤਪਸਿਆ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਅੱਜ ਆਪਾ ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਦੇ ਵਿਚ ਜੁੜੀਏ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਸਾਨੂੰ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ -

ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ ਹੋਇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।

ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਮੰਤਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸ ਮੰਤਰ ਦਾ ਕਰੀਏ ਅਭਿਆਸ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ message (ਸੁਨੇਹਾ) ਹੈ ਇਹ universal message (ਕੁੱਲ ਵਿਸ਼ਵ ਲਈ) ਹੈ। ਇਹਦੀ ਜਿਹੜੀ approach (ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਹੈ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਚੱਲੇ ਤੇ ਇਥੇ ਵੀ ਉਹਦੀ ਬਰਾਂਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥

ਅੰਗ - 642

ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈ -

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥

ਅੰਗ - 642

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਬਣ ਜਾਣ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਚਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਨੇ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਧੰਨ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗੀ ਜਨ! ਜਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਓ, ਫੇਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਜੁੜਨਾ, ਅਭਿਆਸ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਉਤੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ-

ਇਹ ਲੋਕ ਸੁਖੀਏ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ ॥

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਹਿ ਮੇਲੇ ॥

ਅੰਗ - 293

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

6

ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਥਾਨੁ

(ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੧ ਸਤੰਬਰ)

**ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥
ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥**

ਅੰਗ - 982

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਨੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀਂ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਪਰ ਇਥੇ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਆਈ, ਜੋ ਬਚਨ ਆਏ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਰਾਤੀ ਜਾਇ ਸੁਣਹਿ ਗੁਰਬਾਣੀ.....

ਤਾਰਾਰਾਣੀ, ਹਰੀ ਚੰਦ ਰਾਜੇ, ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 72

ਸੋ ਸਰੀਰ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜੋ ਮਿਲਾਪ ਹੈ ਇਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵਾਹਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਕਰੀਏ ਕੀ -

ਆਵਹੁ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ ਗਾਵਹੁ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ॥

ਅੰਗ- 920

ਪਿਆਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗਾਵੋ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਲ ਕੇ ਜਦੋਂ ਬਾਣੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜੋ ਹੈ-

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਅੰਗ - 797

ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਵਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ 1599 ਤੋਂ 1604 ਈਸਵੀ ਸੰਮਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਰਾਮਸਰ ਵਿਖੇ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਹਨ, ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤੀ -

ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥

ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥

ਅੰਗ- 628

ਇਸ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੀ, ਸੰਨ 1604 ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਜੀਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ। ਜਿਹੜਾ ਭਾਦਰੋ ਦੀ ਬਦੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੱਕ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਚਲਦੇ ਰਹੇ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚੱਲਿਆ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਐਨਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਹਸਤ ਕਮਲਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਆਪ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਬਾਣੀ ਪੁਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਆਈ। ਇਹ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਗੀਤ ਹੈ -

ਲੋਗੁ ਜਾਨੈ ਇਹੁ ਗੀਤੁ ਹੈ ਇਹੁ ਤਉ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰ ॥

ਅੰਗ - 335

ਐਸੀ ਵਿਚਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਣੀ ਕਰਦੀ ਕੀ ਹੈ? ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਜਿਹੜੀ ਬੀੜ ਸੀ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਉਹ ਜਿਲਦ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗਏ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਦਾ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ, ਬੰਸ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ, ਜਿਹੜੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ, ਨੌਂ ਦਿਨ, ਨੌਂ ਘੜੀਆਂ, ਨੌਂ ਪਲ ਵਿਚ ਉਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਂਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਬਾਣੀ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਉਹ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਹੁੰਦੀ। 48 ਸਿੰਘ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਥਾ ਸੁਣੀ, ਸਾਰੇ ਵਿਦੇਹੀ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਆਤਮ ਦਰਸ਼ੀ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਤਾਂ ਦੇਖੋ, ਸੁਣਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ। ਜਦੋਂ ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ ॥

ਅੰਗ - 3

ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੋਲ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ

ਹਨ। ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ - ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਭੁਜ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਹ ਅੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਜੇਰ ਤੋਂ, ਪਸੀਨੇ ਤੋਂ, ਉਤਭੁਜ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ ਚਾਰ - ਪਹਿਲੀ ਬਾਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਜਿਵੇਂ ਬੱਚੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਚੇਰੀ ਕਲਾਸ 'ਚ ਜਾਂਦੇ, ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਦਰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅੱਖਰਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਬੈਠਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੁਖ, ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਾਣੀ ਲਿਖਵਾਉਂਦੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਘੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਘੜਦੇ। ਲਿਖਣਸਾਰ ਸਰੋਵਰ ਹੈ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਉਸ ਵਿਚ ਕਲਮਾਂ ਸੁੱਟਦੇ, ਵਰ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਇਥੇ ਮੰਦ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਵੀ ਉਹ ਵੀ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਉਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਦਾ ਵਰ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਅੱਜ ਉਥੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣ ਗਈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵਰ ਦੇ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਡੱਲਿਆ! ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਖਾਨਾ ਜੰਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਖਾਨਾ ਜੰਗੀ 'ਚ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਤਖਤ ਦੁਆਵਾਂਗੇ ਉਸ 'ਤੇ ਬਿਠਾਵਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਾਂ ਦੱਖਣ ਵਲ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਪਹਿਲਾਂਉਸ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ, ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਉਹਨੂੰ ਵਾਪਸ ਘਰ ਮੋੜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਘਰ ਸੰਭਾਲ। ਬਰਾੜਾਂ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਮਾਲਵੇ ਦਾ, ਮਾਰ-ਧਾੜ ਵਾਲਾ, ਕਿਤੇ ਡਕੈਤ ਨਾ ਪੈ ਜਾਣ ਤੂੰ ਘਰ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। ਸਵੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੱਲਾ ਸਿੰਘ! ਕਿੱਥੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ, ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਡੱਲਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਨੇ ਪੁਰਸ਼, ਇਹ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੁੜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਅਜੇ ਤਾਂ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੂਰ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਅੱਗੇ ਚੱਲ-

ਕਬੀਰ ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਰੰਝੁ ਨ ਹਸੀਐ ਕੋਇ ॥

ਅਜਹੁ ਸੁ ਨਾਉ ਸਮੁੰਦੁ ਮਹਿ ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਕਿਆ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 1366

ਹੁਣ ਪੜਾਅ ਹੈ, ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਸਿੰਘ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੰਗਨ ਇਸ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਸੀ। ਖੰਡਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ

ਹੈ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾਵੇ ਦੇ ਨਾਲ ਖੰਡਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਇਕ ਫਕੀਰ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ! 'ਨਾ ਡੱਲਾ ਨਾ ਮੱਲਾ, ਰਹਿ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਕੱਲਾ।'

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਓ ਫਕੀਰਾ! ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਨਾ ਕੱਲਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹੀ ਅੱਲਾਹ। ਕਿੱਡੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਡੱਲਾ ਸਿੰਘ ਜਦੋਂ ਘਰ ਆ ਗਿਆ। ਓਹੀ ਹੋਇਆ ਡਕੈਤ ਪੈ ਗਏ, ਮਾਰ-ਧਾੜ ਹੋਈ। ਇਕ ਪੋਤਾ ਸੀ ਬਾਹਰ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਖੇਡਦਾ, ਤੱਕਲਾ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਪਲੇਗ ਪੈ ਗਈ, ਬੜੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੋਈ -

ਵੇਮੁਖ ਹੋਏ ਰਾਮ ਤੇ ਲਗਨਿ ਜਨਮ ਵਿਜੋਗ ॥ ਅੰਗ - 135

ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਨਾਦੇੜ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ, ਉਥੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਏਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਮਰਨ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵੈਰਾਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਇਹ ਅਨੰਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਛੱਡੀ। ਸਾਰਾ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਦਿਤਾ -

ਜਬ ਬਾਰਿਕ ਥੇ ਤਬ ਪਾਲਕ ਦੀਏ।

ਜਬ ਪਾਲਕ ਥੇ ਤਬ ਬਾਲਕ ਦੀਏ।

ਕਿੱਡੀ ਕੁ ਉਮਰ ਸੀ, ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ, ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ, ਆਪ ਭੇਜਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੋਟਿਆਂ ਨੂੰ, ਪਿਆਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਿੱਡੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਹੈ, ਸਾਥ ਛੱਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਰਹਿਣਾ ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ -

ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੁ ਰਹਿਓ ਰਹਿਓ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤ ਮੈ ਕਿਨ ਜਪਿਓ ਗੁਰ ਮੰਤੁ ॥

ਅੰਗ - 1429

ਤੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ, ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਹਨ। ਚੌਰ ਤਖਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ - 'ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਰੇ।' ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸਮਝ ਗਿਆ -

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਅੰਗ - 797

ਜੋ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਉਹ ਸਦਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਇਹ ਚਲੇ ਚਲੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਨੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਹੋਏ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਥੇ ਕੌਣ ਦਾਹਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਤਾਂ ਮ੍ਰਿਤ ਲੋਕ ਹੈ -

ਮ੍ਰਿਤ ਮੰਡਲ ਜਗੁ ਸਾਜਿਆ ਜਿਉ ਬਾਲੂ ਘਰ ਬਾਰ ॥

ਅੰਗ - 808

ਇਥੇ ਤਾਂ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਵਾਰੀ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ-

**ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,
ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਅੰ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ,
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੁਹਨ ਕੇ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈਂ ॥
ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ
ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ ॥
ਪੀਰ ਅੰ ਪਿਕਾਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ
ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇਕੈ ਫੇਰੇ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ ॥**

**ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿਤ
(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)**

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ, ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ 'ਤੇ ਹੋਏ। ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲ ਦੀ। ਉਹ ਵੀ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਮਾਰਕੰਡੇ ਰਿਸ਼ੀ ਦੀ ਕਿੱਡੀ ਚਾਰ ਜੁਗ ਦੀ ਉਮਰ -

ਮਾਰਕੰਡੇ ਤੇ ਕੋ ਅਧਿਕਾਈ ਜਿਨਿ ਤ੍ਰਿਣ ਧਰਿ ਮੁੰਡ ਬਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - 692

ਐਡੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਚਲੇ ਚਲੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਨੇ -

**ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੇ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ਲੇ ਛਾਡਿ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ ॥**

ਅੰਗ - 1429

ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਇਹ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਪੁੱਛਦੀਆਂ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਸਾਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਕਿਸ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਓ? ਹੁਣ ਚਿਖਾ ਤਿਆਰ ਹੈ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜੀ, ਤੰਬੂ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜਿੱਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਹਨ ਇਥੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ, ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਾਬੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ
ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ ॥
ਪੁਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ
ਬ੍ਰਤ ਗੌਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ ।
ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ,
ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ ॥
ਪੁਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ
ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ ॥**

ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ, ਪੰਜ ਨਾਰੀਅਲ, ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਬਾਣੀ ਇਹ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਭਲਾ ਬਾਣੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬਾਣੀ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਣੀ ਦੁੱਖ, ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਵਰ ਤਖਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਨਾਰਦਮੁਨੀ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਅਨਲ ਪੰਛੀ (ਹਮਾਯੂੰ ਪੰਛੀ) ਦੇ ਖੰਭ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਹਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਆਕਰਸ਼ਣ ਜਿੱਥੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖਿੱਚ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਆਂਡੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਉਹ ਵਾਸੀ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਉਹ ਖੰਭ ਨਾਰਦਮੁਨੀ ਜੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਜੜਾਅ ਕੇ ਲਿਆਓ ਤੇ ਤੀਰ ਅਸਮਾਨ ਵਲ ਨੂੰ ਜਦ ਛੱਡੇ ਉਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਜਿਥੇ ਉਸ ਅਨਲ ਪੰਛੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸੀ ਉਸ ਆਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ ਦਾ, ਉਸ ਵਿਚ ਉਹ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਬਾਣੀ ਹੈ

**ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥
ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥
ਅਨਦ ਕਰਹਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਿਭਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥ 1 ॥
ਸੰਤਹੁ ਸੁਖੁ ਹੋਆ ਸਭ ਬਾਈ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪੁਰਨ ਪਰਮੇਸਰੁ
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਭਨੀ ਜਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥**

**ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥
ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥
ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ॥
ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਸਾਚੁ ਵਖਾਨਾ ॥ 2 ॥ 13 ॥ 77 ॥**

ਅੰਗ - 628

ਜਿਵੇਂ ਤੀਰਾਂ ਨੇ ਸੰਗ ਕੀਤਾ ਖੰਭਾਂ ਦਾ ਤੇ ਉਹ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਦੇਸ਼ ਲੈ ਗਏ ਖੰਭ। ਇਹ ਬਾਣੀ ਵੀ ਧੁਰ ਤੋਂ ਆਈ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਆਮ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ, ਪੰਜ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ, 15 ਭਗਤਾਂ, 11 ਭੱਟਾਂ, ਚਾਰ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਕੈਸੀ ਇਹ ਰਚਨਾ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਬਾਣੀ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਆਈ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੁਖਆਸਨ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪਣਾ ਆਸਣ ਭੁੰਜੇ ਲਾਉਂਦੇ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਕਾਇਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਕੈਸਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਬਾਣੀ ਦਾ -

ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਬਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 1226

ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਬਾਣੀ ਜਿਸ ਨਗਰ 'ਚ ਬੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਦੇਹੀ ਕਿਸ ਕੀ ਬਾਪੁਰੀ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋਇਗੋ ਕ੍ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - 1370

ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨ 'ਚ ਪੈ ਗਈ ਇਹ ਬਾਣੀ -

ਊਚ ਅਪਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ॥

ਗਾਵਤੇ ਉਧਰਹਿ ਸੁਣਤੇ ਉਧਰਹਿ ਬਿਨਸਹਿ ਪਾਪ ਘਨੇਰੇ ॥ ਪਸੁ

ਪਰੇਤ ਮੁਗਧ ਕਉ ਤਾਰੇ ਪਾਹਨ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਈ ਸਦਾ ਸਦਾ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥ 4 ॥

ਅੰਗ - 802

ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਭਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਬਾਣੀ। ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਭੱਟ ਭਗਤ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ, ਬਾਣੀ ਆਉਂਦੀ।

ਅੱਜ ਵੀ ਕਿੰਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਇਕ ਗੋਦੜੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਨੇ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਛਪਿਆ ਹੈ। ਡਾ. ਸਵਾਮੀ

ਰਾਮ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਉਥੇ ਵੀ ਉਹ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਰਤ ਜੋੜ ਲੈਣੀ। ਸਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਗਾਤਾਰ ਉਹ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਦਿੰਦੇ।

ਹਰਿਦੁਆਰ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਬਹੁਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਬੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਤਰ ਬਚਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਨੀ ਬਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਯਾਦ ਹੈ, ਐਨੀ ਸਪੀਡ ਨਾਲ ਕਿ ਅੱਠ ਘੰਟੇ 'ਚ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡ ਲੈ ਆਏ, ਫੇਰ ਉਹ ਸਾਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਲਗ ਮਾਤਰ ਦਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿਤਾ। ਐਨੀ ਬਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਠ ਸੀ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਇਥੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਬਾ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਆਈ ਹੈ -

**ਫਰੀਦਾ ਬੇ ਨਿਵਾਜਾ ਕੁਤਿਆ ਏਹ ਨ ਭਲੀ ਰੀਤਿ ॥
ਕਬ ਹੀ ਚਲਿ ਨ ਆਇਆ ਪੰਜੇ ਵਖਤ ਮਸੀਤਿ ॥**

ਅੰਗ - 1381

ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ -

**ਉਠੁ ਫਰੀਦਾ ਉਜੁ ਸਾਜਿ ਸੁਬਹ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰਿ ॥
ਜੋ ਸਿਰੁ ਸਾਈ ਨਾ ਨਿਵੈ ਸੋ ਸਿਰੁ ਕਪਿ ਉਤਾਰਿ ॥**

ਅੰਗ - 1381

ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ -

**ਜੋ ਸਿਰੁ ਸਾਈ ਨਾ ਨਿਵੈ ਸੋ ਸਿਰੁ ਕੀਜੈ ਕਾਇ ॥
ਕੁੰਨੇ ਹੇਠਿ ਜਲਾਈਐ ਬਾਲਣ ਸੰਦੈ ਥਾਇ ॥ 72 ॥**

ਅੰਗ - 1381

ਕਿੱਡਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਆਇਆ ਕਿ ਤੇਰੀ ਇਹ ਰੀਤ ਭਲੀ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਯਾਦ ਕਰ, ਸਦਾ ਹੀ ਯਾਦ ਰੱਖ -

ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਮੋਮ ਦਿਲ ਹੋਵੈ ॥ ਅੰਤਰ ਕੀ ਮਲੁ ਦਿਲ ਤੇ ਧੋਵੈ ॥

ਅੰਗ - 1084

ਫੇਰ ਗਿਆਨ ਕਿੱਡਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਇਸ਼ਟ ਹੈ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ

ਨੇ ਫੇਰ ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ ਇਕੱਠਾ ਕਰਿਆ ਕਿ ਇਹਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੀਏ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਿਖਿਆ, ਛੇ ਪੁਆਇੰਟ ਲਿਖੇ ਕਿ ਇਹਦੀ ਤਾਲੀਮ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ। ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਵੀ 'ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਰੱਖਿਆ।' ਜਿਹੜੇ ਨੁਕਤੇ ਲਿਖੇ ਸੀ ਉਹ ਸੀ ਕਿਸੇ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਹਿਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਅਹਿਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਨੰਗਲ 'ਚ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖ ਲਿਓ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ।

ਪੀਉਂ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ ॥

ਤਾ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਇਆ ਨਿਧਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - 186

ਐਸਾ ਨਾਮ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਨੁਭਵ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 'ਚ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ। ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਬਾਲ ਠਾਕਰੇ ਸੀ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦਾ ਮੁਖੀ ਉਹਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰਾਠੀ 'ਚ ਛੁਪਾ ਕੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਲਿਖੀ ਫੇਰ ਕਿ ਐਨੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਇਹਦੇ ਕਲਾਵੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਕਲਾਵਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਅੱਖਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਾ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵਿਧੀ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਸੀਨੇ-ਬ-ਸੀਨੇ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ 25 ਪਾਠ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰ ਲਓ। ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਮਹਾਂਮੰਤਰ ਹੈ।

ਬਾਣੀ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਹਾ ਪੁਰਖਨ ਕੀ ਮਨਹਿ ਉਤਾਰਨ ਮਾਨ ਕਉ ॥

ਅੰਗ - 1208

ਐਸੀ ਬਾਣੀ ਹੈ -

ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਡੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁ ਭਉ ਕਰੇ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ॥

ਅੰਗ - 647

ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਥੇ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ, ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੀਏ, ਵਿਚਾਰੀਏ।

ਬਾਣੀ ਸਾਰੀ ਹੀ ਨਾਮ ਵਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਐਸੇ ਗੁਰੂ
 ਧੰਨ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਿਲੇ, ਜਿਹੜੇ ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਨੇ।
 ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ 'ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ
 ਬਾਸੁਰ ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ॥' ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ
 ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦੇ ਓਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਭਟਕਣਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ
 ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ -

ਅੰਧਕਾਰ ਸੁਖਿ ਕਬਹਿ ਨ ਸੋਈ ਹੈ ॥

ਰਾਜਾ ਰੰਧੁ ਦੋਊ ਮਿਲਿ ਰੋਈ ਹੈ ॥

ਅੰਗ - 325

ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਵੀ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਰੇ
 ਹੀ ਰੋਂਦੇ ਹਨ। ਟੱਕਰਾਂ ਹੀ ਨੇ -

ਅੰਧੀ ਅੰਧੇ ਰੂਹੇ ਠੇਲੇ।

ਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਉਹ ਗੁ...ਰੂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅਗਿਆਨ
 ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ 'ਚੋਂ ਰੂਹ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਚਲ ਮੂਰਤਿ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ ਅਮਿਤੋਜ ਕਹੀਜੈ ॥

**ਜਾਪੁ
 ਸਾਹਿਬ**

ਉਹਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਤਾਂ ਫੇਰ -

ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਣਿ ਸਾਹਿ ਸਾਹਾਣਿ ਗਣਿਜੈ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਉਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਹਜ਼ਾਰ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣ।

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥

ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥

ਅੰਗ - 463

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੀਏ, ਵਿਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਘਰ
 ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਵਿਧੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ, ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ
 ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - 293

ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਅੰਗ - 259

ਪਰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹ ਜੁਗਤ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦੀ।

ਗੁਰਿ ਪੁਰੇ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ - 259

ਦੁਖ ਦਾ ਫੇਰ ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ

ਸੁੱਖ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਅਨਦ ਕਰਹਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥ 1 ॥

ਸੰਤਹੁ ਸੁਖੁ ਹੋਆ ਸਭ ਥਾਈ ॥

ਅੰਗ - 628

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ.....।

ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ
ਛੁਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
ਤੂਠੈ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥ 1 ॥
ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - 726

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਨਾਮ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਨਹੀਂ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਆਮੁ ॥
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ - 293

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ - 284

ਇਹ ਖੰਡ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ, ਸਾਰੇ ਜੀਅ-ਜੰਤ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਦਿਤੀ ਹੈ -

ਅਵਰੁ ਜੋਨਿ ਤੇਰੀ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥
ਇਸੁ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਸਿਕਦਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - 374

ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਕਰਮ ਜੋਨੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇੱਕੋ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ -

ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ
ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥
ਪਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਨੀ
ਸਚਾ ਮਨਿ ਵਸਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - 918

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥

ਭਜਹੁ ਗੁੰਬੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਕਿਹੜਾ ਲਾਭ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ - 293

ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਖੋਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰਮ ਆਪੇ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ, ਕਿੱਥੇ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਕਿੱਥੋਂ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਇਹ ਗੁਰ ਦੀਖਸ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਦੀਖਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਨਾ ਬਾਹਰੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਬਾਹਰਿ ਢੂਢਨ ਤੇ ਢੂਟਿ ਪਰੇ

ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥ ਅੰਗ- 1002

ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - 1136

ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਏਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - 293

ਉਥੋਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਸ ਦਿਤੀ -

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - 293

ਉਹ ਵਿਸਮਾਦ, ਉਹ ਅਨੰਦ ਕਹਿਣ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕਿੰਨੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਇਸ ਦਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਾਂ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਇਹ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪਿ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 13/2

ਐਸਾ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਇਹ। ਹਉਮੈ ਇਸ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਂ-

ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਤਿਚਰੁ ਆਖਦਾ ਜਿਚਰੁ ਹੈ ਦੁਹੁ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - 757

ਜਦੋਂ ਇਹ ਭਰਮ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ -

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥

ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੂਲਾ

ਜਿਨਿ ਸਗਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਤਾ ॥

ਅੰਗ - 610

ਇਥੇ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ -

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 846

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਬਚਿੱਤਰ ਕਥਾ ਜਿਸ ਦੀ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਦਾ ਵਖਿਆਨ ਆਪ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਸਰਾ ਜੇ ਦੱਸੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ।

ਉਸਦੀ ਅਗੰਮਤਾ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣਾ ਅਲਪੰਗ ਜੀਵ ਦੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੋਇਆ? ਆਪ ਹੀ ਦਸਦੇ ਨੇ -

ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰੁ

ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - 599

ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਹੋ ਸਕੇ -

ਬੀਜਉ ਸੁਝੈ ਕੋ ਨਹੀ ਬਹੈ ਦੁਲੀਚਾ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ- 936

ਸਾਮੁਣੇ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ ਕੋਈ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਦਰਗਾਹ 'ਚੋਂ ਜਾ ਕੇ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈਂ ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਾਂ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ -

ਅਨਿਕ ਕਲਾ ਲੈ ਠਾਕੁਰ ਚੜਿਆ ॥

ਉਹ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਨ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ -

ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਾਖੀ ਮੇਰੀ ॥

ਅੰਗ - 750

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ 36 ਯੁੱਗ ਦੀ ਕਮਾਈ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ, ਉਮਰਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨਰੋਏ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ, ਐਸੀ ਖੁਰਾਕ ਦਿਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਸਾਣ ਵਾਂਗੂੰ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਗੁਰਮੰਤਰ ਨਾਲ ਜੀਉ ਉਠਦਾ ਹੈ -

ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੁ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ

ਉਪਜੈ ਸੋ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਨ ॥ ਅੰਗ - 1379

ਮਸਾਣ ਵਰਗੀ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ -

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਾ ਕੇ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ

ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥ ਅੰਗ- 1299

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਦਰ ਹੈ ਇਥੇ -

ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ

ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ ॥

ਅੰਗ - 747

ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਅਸਥਿਤ ਹੋਈਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਫੇਰ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਫੇਰ -

ਨਾ ਕੇ ਮੇਰਾ ਦੁਸਮਨੁ ਰਹਿਆ

ਨ ਹਮ ਕਿਸ ਕੇ ਬੈਰਾਈ ॥

ਅੰਗ - 671

ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਬੇਗਾਨਾ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਿੱਛੋਂ 22 ਧਾਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ, ਉਥੇ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ -

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥ ਅੰਗ - 293

ਸਾਰੇ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਤੇ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ਜਿਹੜੇ ਸਨ ਉਹ ਕੰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਖੜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਵੈਸ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਵਪਾਰ ਕਰਨਾ, ਸੂਦਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸਾਖੀ 1699 ਨੂੰ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਭਰ ਦਿਤੇ। ਐਸਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਹੜੇ ਅਸੂਲ ਕਾਇਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਸੇ ਅਸੂਲ ਹਨ, ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।

ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

ਜੇ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ, ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਉਸਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। 14 ਵਾਰੀ ਯੁੱਧ ਹੋਏ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੌਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਕੋਈ ਆਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਯੁੱਧ ਕੋਈ ਜਰ ਜੋਰ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਸਤੇ ਸੀ, ਇਹ ਯੁੱਧ ਤਾਂ ਇਕ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਸੀ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਿਧਾਈ ਲਈ ਤੀਰ ਚਲਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਵਾ ਤੋਲਾ ਸੋਨਾ ਤਾਂ ਤੀਰ ਨਾਲ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹਦੀ ਅੰਤਮ ਕਿਰਿਆ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਮੈਦਾਨੇ-ਏ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਬੀਜੇ ਬਿਖੁ ਮੰਗੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੇਖਹੁ ਏਹੁ ਨਿਆਉ ॥

ਅੰਗ - 474

ਫਲ ਤਾਂ ਉਹੋ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਅਸੀਂ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹਾਂ

-

**ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ ॥
ਰੰਢੈ ਉੰਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ ॥**

ਅੰਗ - 1379

ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੂੰਹ ਦੇਖ ਸਕੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਆਰਸੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਲੋਹੇ ਦਾ ਐਸਾ ਟੁਕੜਾ ਜਿਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰਗੜਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ 'ਚੋਂ ਮੁੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗੂੰ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਆਪੇ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਅਵਸਥਾ ਸਾਡੀ ਹੈ। ਜੇ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ 'ਜੈਸੀ ਮਨਸਾ ਤੈਸੀ ਦਸ਼ਾ'। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਦੂਸਰੇ-

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।

ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੇ ਵੇਖਾਲਾ।

ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹੁ ਕਾਲਾ।

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧)

ਹੁਣ ਐਸਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਏ। ਫੇਰ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵਡਿਆਈ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਭਰੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ, ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਚਾਲੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਤਾੜੀ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਚੋਟ 'ਤੇ। ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਵਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਘੋੜਾ

ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਬਾਜ਼ ਹੈ ਨਾ ਤਾਜ਼ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਇਹ ਤਾਜ ਸਜਾ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਲਗੀ ਸਜਾ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਰਣ-ਨੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਝਾੜ ਸਾਹਿਬ, ਜਿੱਥੇ ਜੰਡ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬੈਠੇ, ਉਸਨੂੰ ਸਾਹਿਬੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਲਾਬਾ ਮਸੰਦ ਦੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਟਿੱਡ ਦਾ ਸਰ੍ਹਾਣਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਕਮਰ-ਕੱਸਾ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਦਾ ਓਹੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਜਾਮਾ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ। ਬਾਰਿਸ਼ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਕੋਰਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲ 'ਚ ਹੋਵੇ, ਉਹਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹੋ। ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ। ਆਮ ਤਾਂ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਟੇਹੁ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ ਤੁ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਵੇਖੁ ॥

ਅੰਗ - 1379

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਲ ਵੇਖੀਏ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ ਐਸੇ ਸਮੇਂ, ਕਰਦੇ ਵੀ ਹਾਂ। ਸਾਡੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਬਜ਼ਾ, ਕੋਈ ਜਰ-ਜੋਰੂ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ, 'ਨਿਰਵੈਰਾਂ ਸੰਗਿ ਵੈਰੁ ਰਚਾਇੰਦੇ' ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਹੁਣ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ।
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਚ-

ਮੈ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ ॥

ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ ॥

(ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ ॥ ਚੌਪਈ ॥)

ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾਇਆ, ਪਰ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ। ਸੁਕਰਾਨਾ ਹੈ ਅੰਦਰ ਕਿ ਸੁਕਰ ਹੈ ਤੁਰੀ ਅਮਾਨਤ ਤੈਨੂੰ ਸਉਂਪ ਦਿਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿੱਤਰਾਈ ਐਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਫੇਰ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਸੁਨੇਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਿੱਤਰ ਓਹੀ ਜਿਹੜਾ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਕੰਮ ਆਵੇ।

ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ ॥

ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥ ਅੰਗ- 729

ਉਹ ਮਿੱਤਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਫੇਰ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਹ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਪਉਣ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਹੈ, ਠੰਢ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਜਾ ਕੇ ਦੇਵੀਂ-

ਮਿਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਣਾ ॥

**ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਰੋਗ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਓਢਣ
 ਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਰਹਣਾ ॥
 ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ ਖੰਜਰੁ ਪਿਆਲਾ,
 ਬਿੰਗ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਣਾ ॥
 ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਥਰੁ ਚੰਗਾ,
 ਭੱਠ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਣਾ ॥ ਖਿਆਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10**

ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜਦੋਂ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ, ਹਰਟ ਦੀ ਟਿੰਡ ਦਾ ਸਰ੍ਹੂਣਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਸਣ ਕੀ ਹੈ, ਗਿੱਲੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਸੁਕਰ ਹੈ ਤੇ ਹਾਲ ਕੀ ਦਸ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਹੈਂ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਜਾਈਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਤੇ ਠੰਢ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਨਾਲ ਪਏ ਹੋਣ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ -

**ਸੇਜ ਇਕੋਲੀ ਨੀਦ ਨਹੁ ਨੈਨਹ
 ਪਿਰੁ ਪਰਦੇਸਿ ਸਿਧਾਇਓ ॥ ਅੰਗ - 624**

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਉਹ ਪਿਆਰਾ, ਸਦਾ ਨਾਲ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਖ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ -

**ਕੇਤਿਆ ਦੁਖ ਭੁਖ ਸਦ ਮਾਰ ॥
 ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ ॥ ਅੰਗ - 5**

ਸੁਕਰਾਨਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦਾ ਸਾਥ ਨਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਤਾਂ 'ਬਿੰਗ ਕਸਾਈਆ ਦਾ ਸਹਿਣਾ' ਕਸਾਈ ਜਿਵੇਂ ਬੱਕਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਗਲ ਤੇ ਬਿੰਗ ਉਹ ਹਥਿਆਰ, ਐਸਾ ਹੈ। ਸਰਸਾ ਨਦੀ 'ਤੇ ਵਿਛੋੜਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਨੇਮ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆਰਿਓ, ਆਲਸੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ -

**ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
 ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - 305**

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠੋ। ਕਿੱਡਾ ਸਾਹਿਤ, 102 ਲਿਖਾਰੀ, ਕਿਉਂਕਿ 52 ਕਵੀ ਸਨ, 50 ਲਿਖਾਰੀ ਸਨ। ਸਦਾ ਹੀ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, traslation ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਇਕ ਵਿਦਿਆਧਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸੀ ਨੌ ਮਣ ਪੱਕਾ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਸਰਸਾ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਜੋ ਜਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਵੀ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਮ ਅਵਸਥਾ ਰੱਖਣੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਥੇ ਦੱਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਿਹੜੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਇਹ ਸੰਪਰਦਾ ਚਲੀ ਹੈ, ਸੀਨੇ-

ਬਸੀਨੇ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਇਹ ਬਚਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਸੁਨੇਹਾ ਜਿਹੜਾ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਂਦੇੜ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ, ਇਹ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਚਖੰਡ ਪਿਆਨਾ ਕਰ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਿਨਾਂ ਮਿਲੇ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਬੁਲਾਓ? ਆਏ, ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪ ਬਿਨਾਂ ਦੱਸੇ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ? ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਸਾਥ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਕਮ ਹੀ ਐਸਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਵੀ ਹੋਂ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਓ -

ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - 442

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸੀ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਚਖੰਡ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਫੇਰ ਚੱਲੇ। ਵੀਹ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਵਾਂਗੇ, ਉਥੇ ਵੀ ਸਾਡਾ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਜਾਣਾ।

ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਗੇ ਚਾਲੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਮਸੰਦ ਦੇ ਘਰ ਗਏ, ਮਾਈ ਨੇ ਬੜੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਚੋਲਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਭੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨੀਲਾ ਰੰਗ ਉਸ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਨੀ ਖਾਂ, ਨਬੀ ਖਾਂ ਜੋ ਦੋ ਘੋੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸੌਦਾਗਰ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਥੋਂ ਫੇਰ ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰ ਬਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਚਾਲੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਲੋਅ ਦਾ ਇਕ ਪੀਰ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾ ਹੋਣ। ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਿੱਤਰਤਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਖੇ ਸਮੇਂ ਮਿੱਤਰ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਿੱਤਰਾਈ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੀ ਇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਨਾਂ ਚਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿੱਥੇ? -

ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥ ਅੰਗ - 729

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਓਂ, ਸਭ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲ ਮਿੱਤਰ -

ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੇ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ ॥

ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥ ਅੰਗ - 729

ਅੱਖੇ ਸਮੇਂ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਪਰਖ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਥ

ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ

ਝੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ - 1102

ਜੈਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਣੀਦਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮੇ ਭੀਰੁ ॥

ਵਿਛੁੜਿਆ ਮੇਲੇ ਪ੍ਰਭੁ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਕਾ ਬਸੀਰੁ ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਮੰਤ੍ਰੁ ਵਿੜਾਇਦਾ ਕਟੇ ਹਉਮੇ ਰੋਗੁ ॥

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਨਾ ਮਿਲਾਇਆ

ਜਿਨਾ ਧੁਰੇ ਪਇਆ ਸੰਜੋਗੁ ॥

ਅੰਗ - 957

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

9

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ....॥

(ਪ੍ਰਸੰਗ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹਾਦਤ)

ਤੁਮ ਦਾਤੇ ਠਾਕੁਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਨਾਇਕ ਖਸਮ ਹਮਾਰੇ ॥
 ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਤੁਮ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਹੁ
 ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੁਮਰੇ ਧਾਰੇ ॥ 1 ॥
 ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਕਵਨ ਗੁਨ ਕਹੀਐ ॥
 ਬੇਸੁਮਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ
 ਤੇਰੇ ਅੰਤੁ ਨ ਕਿਨ ਹੀ ਲਹੀਐ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਹਮਾਰੇ ਖੰਡਹੁ
 ਅਨਿਕ ਬਿਧੀ ਸਮਝਾਵਹੁ ॥
 ਹਮ ਅਗਿਆਨ ਅਲਪ ਮਤਿ ਬੋਰੀ
 ਤੁਮ ਆਪਨ ਬਿਰਦੁ ਰਖਾਵਹੁ ॥ 2 ॥
 ਤੁਮਰੀ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਸਾ
 ਤੁਮ ਹੀ ਸਜਨ ਸੁਹੇਲੇ ॥
 ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰ ਦਇਆਲਾ
 ਨਾਨਕ ਘਰ ਕੇ ਗੋਲੇ ॥

ਅੰਗ - 674

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰੂ ਧਾਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਨਹੋਜੇ ਵਿਖੇ ਸੰਧਿਆਂ ਵੇਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 72

ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ।

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਭੀਠਾ ॥ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ - 293

ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੇ ਸਥਾਨ, ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੂਰਬਲਾ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਐਸੇ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ,

ਨਮਸਕਾਰ ਦਾ ਵੀ ਪੁੰਨ ਫਲ ਹੈ -

ਕਰਿ ਡੰਡਉਤ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੇ ॥ ਅੰਗ - 13

ਪਰ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਮਨ ਬੜਾ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੱਲ ਤੂੰ, ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਅਸਲ ਜਿਹੜਾ ਪੁੰਨ ਹੈ -

ਕਲਿ ਮਹਿ ਏਹੋ ਪੁੰਨੁ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - 962

ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਪੁੰਨ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਪੁੰਨ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਗਾਉਣ ਦਾ, ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਦਾ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - 546

ਜਿਹੜੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਪੁੰਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚੱਲ ਕੇ ਤਾਂ ਆਏ, ਫਲ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਤਕ ਅੰਤਰੰਗ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦੇ, ਉਸ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ, ਜਿਥੇ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ! -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ- 295

ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸਤਿਸੰਗ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਵੀ, ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ? ਮਨ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਏਗਾ? -

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

ਅੰਗ - 707

ਸ਼ਾਂਤੀ ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਦਿਤਾ।

ਆਪਾਂ ਪਿਛੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਅੱਜ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਨੇ ਉਹ ਬੇਗਾਨੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਾ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਕ੍ਰਿਪਾਲਦਾਸ ਜੋ ਮਹੰਤ ਸੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਗਏ, ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜੰਗ-ਯੁਧ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇਹਦੇ ਚੇਲੇ, ਸਭ ਦੌੜ ਗਏ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਭੱਜਿਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਟਿਕਿਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਆਪਣੇ

ਕੁਤਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੇ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਸਿਰ ਭੰਨੇ। ਜੰਗ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਏ। ਪਰ ਅੱਜ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਆ ਪੈ ਗਈ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਰਾਹੀਂ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੋਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਇਹ ਡੇਰਾ ਵਸਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਿੱਛੇ ਫੌਜ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਐਨੇ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਸਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਿੰਨੇ ਦਿਆਲੂ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਡੇ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਮਹੰਤ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਇਹ ਅੰਦਰੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਤਿਤਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ ਜੁੜਿਆ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ -

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥ ਅੰਗ - 293

ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ -

ਧਰਮਸਾਲ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ, ਤਿਨੇ ਕੰਮ ਕਰੇਨਿ।

ਮਤ ਮਾਰਨ, ਹੱਡ ਗਾਲਣ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਨ ਦੇਣ।

ਇਹ ਤਾਂ ਓਹੀ ਜਿਹੜੇ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਦੇ ਹਨ -

ਏਕੁ ਕਬੀਰਾ ਨਾ ਮੁਸੈ ਜਿਨਿ ਕੀਨੀ ਬਾਰਹ ਬਾਟ ॥

ਅੰਗ - 1365

ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਵੰਡ ਛਕਣਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਇਹ ਅਸੂਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਆਪਾਂ ਇਹ ਅਸੂਲ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 942

ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਅਵਸਥਾ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਅੰਤਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 846

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਫਤਹਿ, ਜਦ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੋੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਲੋੜ ਸੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈਣ ਦੀ, ਪਰ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਐਸਾ ਆਇਆ ਕਿ ਸੱਪ ਲੜ ਕੇ ਘੋੜੀ ਵੀ ਮਰ ਗਈ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਉਸ ਸੱਪ ਨੇ ਡੰਗ ਲਿਆ -

ਮਾਇਆ ਹੋਈ ਨਾਗਨੀ ਜਗਤਿ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ ॥

ਇਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਕਰੇ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਫਿਰਿ ਖਾਇ ॥

ਕੋਈ ਗਾਰੜੁ ਤਿਨਿ ਮਲਿ ਦਲਿ ਲਾਈ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ - 510

ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਡਸ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਗ੍ਰੇਸ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਰਾਏ ਕੱਲਾ, ਰਾਏਕੋਟ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਉਹ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਇਆ ਹੁਣ ਨੂਰਾ ਮਾਹੀ ਆ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਜਿਆ ਸੀ ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਵੇਂ ਗੰਗੂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਸੀ, ਨਮਕ ਹਰਾਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ? ਆਹ ਮੋਹਰਾਂ ਵੇਖ ਲਈਆਂ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਗ੍ਰਸ ਲਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਰਥ ਅੱਜ ਵੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਰਦਾ ਹੈ, ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਥਲਪੁਰ ਉਹਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਦੇ ਹਨ। ਨਥਲਪੁਰ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਰਥ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ, ਜਾਨੀ ਖਾਂ, ਮਾਨੀ ਖਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਦਰੋਗੇ ਸਰਹੰਦ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਦੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਿੱਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਉਪਰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਵਸਤਰ ਹੈ, ਐਨੀ ਠੰਢ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਧੁੰਦ ਕਿੰਨਾ ਕੋਹਰਾ, ਤਾਪਮਾਨ ਜ਼ੀਰੋ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਪੋਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਸਨ ਇਹ ਤਾਂ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ 7 ਸਾਲ 11 ਮਹੀਨੇ, 8 ਦਿਨ, ਦੀ ਸੀ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ 5 ਸਾਲ 10 ਮਹੀਨੇ 10 ਦਿਨ ਦੀ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਕਾਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਐਸੇ ਸੰਸਕਾਰ ਮਿਲੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਦਾਦੀ ਮਾਂ, ਉਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਾਇਆ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਧਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿੱਡਾ ਤਪ ਕੀਤਾ। ਕਿੰਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸੀ।

ਇਥੇ ਤਾਂ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸਿਖਸ਼ਾ ਮਿਲੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿਖਸ਼ਾ ਮਿਲੀ ਕਿ ਵੇਖੋ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕੱਲ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਐਸਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਐਸਾ ਹੀ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਮੁਰੰਡੇ ਦੇ ਦਰੋਗੇ ਲੈਣ ਆਏ ਤੇ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਕਚਹਿਰੀ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੈ, ਝੁਕ ਕੇ ਸੱਤ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰਨੀਆਂ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੂਲ ਹੈ ਉਹ ਫਤਹਿ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੁਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੀਸ ਹੈ -

ਜੋ ਦੀਸੈ ਗੁਰਸਿਖੜਾ

ਤਿਸੁ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਾਗਉ ਪਾਇ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - 763

ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਝੁਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਆਤਮਾ ਦੇ

ਦਰਸਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਸੀਸ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੀਸ ਪਾਮਰਾਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਝੁਕਣਾ। ਐਸੇ ਨਿਡਰ -

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥

ਅੰਗ- 293

ਨਿਰਭਉ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਜੋ ਹਨ ਉਹ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਹੁਣ ਉਹ ਬਥੇਰਾ ਸਾਮ, ਦਾਮ, ਦੰਡ, ਭੇਦ ਇਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਚਾਰ ਅੰਗ ਹਨ। ਸਾਮ ਪਿਆਰ ਨਾਲ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੇਖੋ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਇਹ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਇਹ ਤਰਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਡੋਲੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਦਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੈਸੇ ਨਾਲ। ਤੀਜਾ ਅੰਗ ਹੈ ਦੰਡ, ਡਰਾਵਾ ਤੇ ਚੌਥਾ ਭੇਤ ਹੈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਅੰਗ। ਚਾਣਕੀਯ ਰਿਸ਼ੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਗ੍ਰੰਥ। ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਰਾਜਨੇਤਾ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਚਾਣਕੀਯ ਪੁਰੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਉਹ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪੁੱਤਰ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿੱਡਾ ਇਹ ਫਰੇਬ ਹੈ, ਧੋਖਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਐਸੇ ਲਾਲਚ ਵੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸਹਿਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਐਨਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਦੀਨ-ਏ-ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਓ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀਲੇ-ਵਸੀਲੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲਾਜਵਾਬ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸੀਸ ਹੈ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਫੇਰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਤੂੰ ਲੇਹਿ ਇਆਨੇ ॥

ਅੰਗ - 288

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਅਸਲ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ। ਮਨ ਕੀ ਮੱਤ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਉਹ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਦੂਸਰਾ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਮੱਤ ਦਾ ਡਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਅਸੀਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੈ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ -

ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥

ਅੰਗ - 1427

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਤਰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਕਚਹਿਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਅਸ਼-ਅਸ਼ ਕਰ ਉਠਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਐਨਾ ਗਿਆਨ, ਐਨਾ ਧਿਆਨ?

ਉਥੇ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਨੂੰ, ਜਿਹਨੂੰ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਝੂਠ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚੇ ਛੱਡਣ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਕਿੱਡੀ ਇਹ ਕਾਇਰਤਾ ਪੂਰਨ ਗੱਲ ਹੈ, ਰਾਜ ਅੰਨ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ।

ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ॥

ਸਬਦੁ ਨ ਸੁਣਈ ਬਹੁ ਰੋਲ ਘਰੋਲਾ ॥

ਅੰਗ - 313

ਹੁਣ ਉਹ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ, ਜਿਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹਾਥੀ ਵਰਗੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ, ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਚੀਚਕ ਦੇ ਦਾਗ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਡਰਾਵਣਾ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਰੰਗ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਪ ਕਮਾਉਣ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ -

ਰਾਜੇ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦੇ ਉਲਟੀ ਵਾੜ ਖੇਤ ਕਉ ਖਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ 1/30

ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ -

ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ ॥ ਜਾਇ ਜਗਾਇਨਿ ਬੈਠੇ ਸੁਤੇ ॥

ਅੰਗ - 1288

ਇਹ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹੁਣ ਐਸਾ ਡਰਾਵਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਤੀਜਾ ਅੰਗ ਹੈ ਦੰਡ ਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰੋ, ਜਾਂ ਫੇਰ ਮੌਤ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਲਓ। ਹੁਣ ਮੌਤ ਹੈ ਤਾਂ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ। ਆਉਣੀ ਹੀ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਕੀ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਉਣੀ ਹੀ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਉਡੀਕ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਕਿਉਂ ਕਰਨੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਹਮਰੇ ਬੰਸ ਰੀਤ ਇਮ ਆਈ।

ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਧਰਮ ਨ ਜਾਈ।

ਧਰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸੀਸ ਦਿਤਾ ਸਾਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ।

ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਰਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ ॥

ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੁ ਮਹਿ ਸਾਕਾ ॥

ਸਾਧਨਿ ਹੇਤਿ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ ॥

ਸੀਸੁ ਦੀਆ, ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ ॥

(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਪਾ: 10 ਵਿਚੋਂ)

ਸਾਡੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਅੱਗ ਵਰਤ ਰਹੀ ਸੀ, ਗਰਮੀ ਹੈ, ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ, ਸੀਸ 'ਚ ਰੇਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਧੀਰਜੁ ਏਕ ॥

ਅੰਗ - 272

ਕਿੰਨੀ ਧੀਰਜ, ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬੀਰ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ। ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਪੰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ, ਸਾਡੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਸੀਸ ਦਿਤਾ ਪਰ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ।

ਅਸੀਂ ਵੀ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗੇ।

ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ, ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੈ ਘਾਓ ॥

ਖੇਤੁ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੂਰਮਾ, ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੇ ਦਾਉ ॥

ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ, ਜੁ ਲਰੈ ਈਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥

ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ, ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥ ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ

ਸੂਰਮਤਾਈ ਦਿਖਾਉਣੀ, ਵੀਰ ਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ -

ਅਸਲ ਸੂਰਮਾ ਉਹਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਧਰਮ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਤਮਦਰਸ਼ੀ ਜਿਸਨੇ ਅੰਦਰਲੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ 'ਤੇ ਫਤਹਿ ਪਾ ਲਈ। ਅਸਲ ਸੂਰਮਤਾਈ ਓਹੀ ਬਾਹਰ ਵਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਰ, ਜੋਰੂ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਇਹ ਕੋਈ ਸੂਰਮਤਾਈ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਮਨੋਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈ। ਉਹ ਪਾਪੀ

-

ਸੋ ਡਰੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ ॥ ਅੰਗ - 84

ਪਰ ਜੋ ਧਰਮੀ ਹਨ ਉਹ ਡਰਦੇ ਨਹੀਂ।

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੁਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥ ਅੰਗ - 1365

ਐਸਾ ਅਨੰਦ ਜਦੋਂ ਹਉਂ ਮਰਦੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਢੰਗ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੈ।

ਐਸਾ ਮੰਤ੍ਰ ਜੋ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ 36 ਜੁਗ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਐਸਾ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਕਿ - **'ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥ ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਛੁਟੈ ॥'** ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਾਣਧਾਰੀ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਸਵਾਸ ਚਲਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸਵਾਸ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁੱਸੇ 'ਚ 32, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ 'ਚ 64, ਚਲਤ 18, ਬੈਸਤ 12, ਸੋਵਤ 24; ਇਨਸਾਨ ਘਬਰਾਹਟ 'ਚ ਕਦੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਤਾਂ ਐਸੀ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਐਸਾ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਬੈਖਰੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ, ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਜਾ ਕੇ, ਇਹਦਾ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਲ ਨੂੰ ਸੁਰਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੰਜ਼ਲ-ਦਰ-ਮੰਜ਼ਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਤਹਿ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ? ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਕਰਮ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਭੱਜਦਾ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੂਰਮਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੈ - **'ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ, ਜੁ ਲਰੈ ਈਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥ ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ, ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥'**

ਹੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅੱਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੂਠ ਕਦੇ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਨਿਰਉਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਚਹਿਰੀ ਮਨਸੂਖ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਠਾ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ। ਸੋ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਵਿਚਾਰ ਇਥੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

10

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੁੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥
 ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸ ਭ੍ਰਮੇ ਬਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ ॥
 ਧੇਨੁ ਦੁਖੈ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਕਿਤੈ ਨ ਆਵੈ ਕਾਮ ॥
 ਜਲ ਬਿਨੁ ਸਾਖ ਕੁਮਲਾਵਤੀ ਉਪਜਹਿ ਨਾਹੀ ਦਾਮ ॥
 ਹਰਿ ਨਾਹ ਨ ਮਿਲੀਐ ਸਾਜਨੈ ਕਤ ਪਾਈਐ ਬਿਸਰਾਮ ॥ ਜਿਤੁ
 ਘਰਿ ਹਰਿ ਕੰਤੁ ਨ ਪ੍ਰਗਟਈ ਭਠਿ ਨਗਰ ਸੇ ਗ੍ਰਾਮ ॥
 ਸ੍ਰਬ ਸੀਗਾਰ ਤੰਬੋਲ ਰਸ ਸਣੁ ਦੇਹੀ ਸਭ ਖਾਮ ॥
 ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ਕੰਤ ਵਿਹੁਣੀਆ ਮੀਤ ਸਜਣ ਸਭਿ ਜਾਮ ॥ ਨਾਨਕ
 ਕੀ ਬੇਨੰਤੀਆ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਜੈ ਨਾਮੁ ॥
 ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭ ਜਿਸ ਕਾ ਨਿਹਚਲ ਧਾਮ ॥

ਅੰਗ - 133

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੰਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਦਾ। ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 62

ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਨਾਮ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਕੋਈ ਬਾਹਰੋਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ-

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਆਮੁ ॥

ਅੰਗ - 293

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - 293

ਇਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਮੰਤਰ ਹੈ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਦਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ, ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਹਨ -

ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੁਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਡਾ ॥

ਅੰਗ - 748

ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਦੇਹ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਈ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - 982

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਜੁੜਨ ਦੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਬਾਣੀ ਜਿੱਥੋਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਸੁਣ ਲਓ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਲਓ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੰਡ ਹੈ -

ਦਿਨ ਤੇ ਪਹਰ ਪਹਰ ਤੇ ਘਰੀਆਂ ਆਵ ਘਟੈ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ॥ ਕਾਲੁ ਅਹੇਰੀ ਫਿਰੈ ਬਧਿਕ ਜਿਉ ਕਹਹੁ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - 692

ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਚ ਨ ਜਾਣਦਾ।

ਲੰਘ ਗਿਆ ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ।

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਯੋਗ ਹੈ, ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਚੱਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਸੁਣ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਰਹਿਮਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ -

ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੁਰਤ ਭਲੇ ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥

ਅੰਗ - 136

ਸਾਈ ਘੜੀ ਸੁਲਖਣੀ ਸਿਮਰਤ ਹਰਿ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - 819

ਉਹ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ। ਗ੍ਰਹਿ ਚਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸਪਤਾਹਿਕ ਦਿਨ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਫਤਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਘੜੀ ਕਹੀ ਹੈ ਸਾਢੇ 24 ਮਿੰਟ ਦੀ। ਫੇਰ ਪਹਿਰ ਹਨ। ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਦਿਨ, ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਰਾਤ। ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦਾ ਇਕ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਦਿਨ 24 ਘੰਟੇ ਦਾ ਗਿਣਿਆ ਹੈ, ਸਾਲ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਈਸਵੀ, ਸੰਨ ਈਸਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਆਪਾ ਇਸਨੂੰ ਗਿਣਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਈਸਵੀ, ਸੰਨ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਦੇਸੀ ਸਾਲ ਹੈ ਉਹ ਹੈ 'ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ ॥ ਸੰਤ ਜਨਾ

ਮਿਲਿ ਪਾਈਐ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਭਣਾ ॥ 'ਚੇਤ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਨੰਦ ਘਣਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਅਨੰਦਮਈ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ

-

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ - 293

ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ, ਜੁਗਤੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਫਾਰਮੂਲਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੁਸਕਲਾਂ ਹੱਲ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਰਹਿਮਤ ਕੀਤੀ, ਭਾਵੇਂ ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ, ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਹੀ -

ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥

ਅੰਗ - 628

ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬੀਤ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਵੇ ਨੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੇ ਆਹ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪੇ 'ਚ, ਵਰਤਮਾਨ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਸੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 932

ਚਿੰਤਾ ਸਾਨੂੰ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਲੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥

ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੀਏ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ - 295

ਚਿੰਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ, ਪੂਰੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰੀ ਜਸ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜੁੜੀਏ, ਜੁੜ ਕੇ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਸੁਖਾਲਾ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ, ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਸਵਾਸ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਉਣ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਬੈਠਾ-ਬੈਠਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਸ ਸਾਲ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਔਗੁਣ ਹਨ, ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰੀਏ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੀਏ ਕਿ

ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਘਾਟਾਂ ਹਨ, ਕਿਹੜੇ ਔਗੁਣ ਹਨ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜਾ -

**ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਫੁੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸ ਭ੍ਰਮੇ ਥਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ ॥**

ਅੰਗ - 134

ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਕਿਰਤ ਪੱਕ ਕੇ ਲਿਆਈ ਹੈ, ਕਿੱਥੋਂ-ਕਿੱਥੋਂ, ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ -

ਨਕਿ ਨਥ ਖਸਮ ਹਥ ਕਿਰਤੁ ਧਕੇ ਦੇ ॥

ਜਹਾ ਦਾਏ ਤਹਾ ਖਾਏ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - 653

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਕਰਮ ਐਸਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਰਹਿਮਤ ਕਰ ਦਿਓ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਉਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰਿਆ ਆਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਵੇਗਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ, ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਕਰਕੇ ਆਪਾਂ ਜਸ ਕਰੀਏ।

ਸੁਖੈਨ ਢੰਗ, ਜੁਗਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਹੀ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 64 ਸਾਹ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਵਿਚ 32, ਚਲਤ 18, ਬੈਸਤ 12, ਸੋਵਤ 24 ਜਾਤ। ਇਹ ਰਫਤਾਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲਓ। ਸਿੱਧੇ ਬੈਠੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਚਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਈਸਵੀ ਸੰਨ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸਾਖੀ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਸਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਮਿੱਥ ਕਿ ਈਸਾ ਜੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਬੀ ਸੀ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਈਸਵੀ ਸੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ, ਸੰਨ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਨਾਮ ਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਾਂ ਬਦਲੀਏ। ਕੀ ਬਦਲਣਾ ਹੈ? ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਦਲਣਾ ਹੈ, ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹਦੀ ਇਹ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰੋ ਉਹ ਹੈ ਸਵਾਸ। ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਆ ਗਿਆ, ਬੜਾ ਸੁਖੈਨ ਮੰਤਰ-

ਕਲਿਜੁਗ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸੁਖਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/31

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੁਣਨਾ ਹੈ, ਵਾਹਿ.....ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ.....।

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ

ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - 879

ਇਹ ਧੁਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ depression (ਤਨਾਅ) 'ਚ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, tension (ਖਿਚਾਅ) ਹੈ, blood pressure (ਰਕਤ ਦਬਾਅ) ਹੈ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

**ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥**

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - 305

ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਸਨਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਅੰਦਰ ਰੋਗ ਨੇ-

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

ਅੰਗ - 627

ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤਰ, ਇਹ ਮੰਤਰ ਚਕਿਤਸਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੋਗ -

ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਦੀਨਾ ॥

ਅੰਗ - 1140

ਇਹਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅਸਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਵਾਸ ਜਿਹੜੇ ਹਨ ਕੀਮਤੀ ਹਨ -

ਛਣਿ ਘਾਲੇ ਸਭ ਦਿਵਸ ਸਾਸ

ਨਹ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲੁ ਸਾਰ ॥

ਅੰਗ - 254

ਰਫਤਾਰ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਹੈ ਤਾਂ 32, ਵਿਸ਼ਿਆ 'ਚ 64, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰੋ, ਕਿੰਨਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ -

ਕਾਮੁ ਫ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥

ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ ॥

ਅੰਗ - 932

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਉਮਰਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਐਨੇ ਤਾਕਤਵਰ ਨਹੀਂ, ਦਿਮਾਗ ਨਰੋਏ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ। ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਹ ਮੰਤਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਖ ਲਿਆ, ਥੱਕ ਕੇ ਇਥੇ ਆਏ ਕਿ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ। ਸੁੱਖ ਦੀ ਖੋਜ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ, ਇਥੇ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ, ਪਰਾਲਬਧ ਲੈ ਕੇ ਆਈ, ਕਿੰਨਾਂ ਬਾਹਰਲਾ ਸੁੱਖ

ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੈ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ, ਪਰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਸੁੱਖ -

ਸੁਖ ਮਾਂਗਤ ਦੁਖ ਆਗਲ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - 223

ਇਹ ਸੁਖ ਰੋਗ ਹਨ -

**ਦੁਖ ਦਾਰੂ ਸੁਖ ਰੋਗੁ ਭਇਆ
ਜਾ ਸੁਖ ਤਾਮਿ ਨ ਹੋਈ ॥ ਅੰਗ - 469**

ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਗਾਂ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

**ਯੇਨੁ ਦੁਯੈ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਕਿਤੇ ਨ ਆਵੈ ਕਾਮ ॥
ਜਲ ਬਿਨੁ ਸਾਖ ਕੁਮਲਾਵਤੀ ਉਪਜਹਿ ਨਾਹੀ ਦਾਮ ॥ ਅੰਗ - 133**

ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਬਨਸਪਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ -

ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿਆ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - 472

'ਜਲ ਬਿਨੁ ਸਾਖ ਕੁਮਲਾਵਤੀ ਉਪਜਹਿ ਨਾਹੀ ਦਾਮ' ਕੁਮਲਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬਨਸਪਤੀ, ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

**ਹਰਿ ਨਾਹ ਨ ਮਿਲੀਐ ਸਾਜਨੈ ਕਤ ਪਾਈਐ ਬਿਸਰਾਮ ॥ ਜਿਤੁ
ਘਰਿ ਹਰਿ ਕੰਤੁ ਨ ਪ੍ਰਗਟਈ ਭਠਿ ਨਗਰ ਸੇ ਗ੍ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ - 133**

ਉਸ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਨਾਮ ਧਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ, ਰੋਗ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦੁੱਖੀ ਹਾਂ, ਦਵਾਈ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ।

**ਭਿਖਾ ਭੁਖਾ ਕੇ ਨਹੀ ਸਭ ਕੀ ਗਠੜੀ ਲਾਲ।
ਗਠੜੀ ਖੋਲ੍ਹੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ਤਾਂ ਤੇ ਭਏ ਕੰਗਾਲ।**

ਅਸੀਂ ਕੰਗਾਲ ਬਣੇ ਹਾਂ, ਦਵਾਈ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ।

**ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੇ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥ ਅੰਗ - 259**

ਉਹ ਵਿਧੀ, ਉਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਸੀਂ ਵਰਤਦੇ ਨਹੀਂ, ਜੁਗਤ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਦੁੱਖੀ ਹਾਂ।

**ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਹਰਿ ਕੰਤੁ ਨ ਪ੍ਰਗਟਈ ਭਠਿ ਨਗਰ ਸੇ ਗ੍ਰਾਮ ॥
ਸੁਖ ਸੀਗਾਰ ਤੰਬੋਲ ਰਸ ਸਣੁ ਦੇਹੀ ਸਭ ਖਾਮ ॥**

ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ਕੰਤ ਵਿਹੁਣੀਆ ਮੀਤ ਸਜਣ ਸਭਿ ਜਾਮ ॥

ਅੰਗ - 133

ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਜੰਮਦੇ ਹਾਂ ਮਰਦੇ ਹਾਂ। ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀਆ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਜੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - 133

ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਫੇਰ?

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - 295

ਸਮੇਂ ਨੇ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਨਾਮ ਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਥਣ ਦੁਧਿ ॥

ਦੂਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥

ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੇਬ ॥

ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ ॥

ਅੰਗ - 137

ਬਚਪਨ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਹੋ ਗਿਆ -

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ ॥

ਅੰਗ- 1428

ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਆਈ।

ਪੰਜਵੈ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ ॥

ਛਿਵੈ ਕਾਮੁ ਨ ਪੁਛੈ ਜਾਤਿ ॥

ਸਤਵੈ ਸੰਜਿ ਕੀਆ ਘਰ ਵਾਸੁ ॥

ਅਠਵੈ ਕ੍ਰੋਧੁ ਹੋਆ ਤਨ ਨਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - 1376

ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ -

ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਹਸਣਾ ਸਉਣਾ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਹੈ ਮਰਣਾ ॥

ਅੰਗ - 1254

ਹੁਣ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਮਰਨ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਜਿਹੜੀ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਮੁਨਕਰ ਹਾਂ। ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ?

Eat drink and be merry for we shall have to die.

ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ ਹਸਣਾ ਸੌਣਾ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ - 'ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਅੰਨ, ਜੈਸਾ ਅੰਨ ਤੈਸਾ ਮਨ। ਇਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ

ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਗਾਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੇ ॥

ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - 932

ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਬੁਢੇਪਾ ਆ ਗਿਆ -
ਦਸ ਬਾਲਤਣਿ ਬੀਸ ਰਵਣਿ ਤੀਸਾ ਕਾ ਸੁੰਦਰੁ ਕਹਾਵੈ ॥ ਚਾਲੀਸੀ

ਪੁਰੁ ਹੋਇ ਪਚਾਸੀ ਪਗੁ ਖਿਸੈ

ਸਠੀ ਕੇ ਬੋਢੇਪਾ ਆਵੈ ॥

ਸਤਰਿ ਕਾ ਮਤਿਹੀਨੁ

ਅਸੀਹਾਂ ਕਾ ਵਿਉਹਾਰੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥

ਨਵੈ ਕਾ ਸਿਹਜਾਸਣੀ ਮੂਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਅਪ ਬਲੁ ॥

ਅੰਗ - 138

ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੀਏ, ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਜਵਾਨੀ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ, ਜਵਾਨੀ
ਐਸੀ ਮਸਤਾਨੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ

ਜਰਾ ਜੀਵਨ ਜੋਬਨੁ ਗਇਆ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਨ ਨੀਕਾ ॥

ਅੰਗ - 856

ਇਹ ਸਮਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਤਾ ਲਿਆ।

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥

ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਭੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - 156

ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ -

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ 1 ॥

ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - 12

ਇਹ ਕੰਮ ਜੋ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਉਮਰ ਉਹਾ ਵਿਚ ਲੇਖੇ,

ਜੋ ਯਾਦ ਸਾਂਈ ਵਿਚ ਗੁਜਰੇ।

ਪੈਂਦੀ ਮੁਜਰੇ।

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀ ਹੈ?

ਇਸ ਵਿਚ ਨੀਲੇ ਹੁਜਰੇ, ਸੰਝ ਤੇ ਫਜ਼ਰੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਸਮੇਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਡੀਕਿਆ, ਨਾ ਉਡੀਕਣਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਐਨੇ ਦਿਨ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹਫਤੇ ਫੇਰ ਮਹੀਨੇ ਫੇਰ ਸਾਲ, ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ। ਹੁਣ ਇਸ ਈਸਵੀ ਦਾ ਇਹ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਆ ਗਿਆ ਅਗਲਾ ਸਾਲ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸੰਗਰਾਂਦ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ ਇਹ ਸੂਰਜ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਘਰ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਗ੍ਰਹਿ ਚਾਲ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦੇ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦੇ, ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਕਾਲ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਗ੍ਰਹਿ ਚਾਲ ਦਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਘਰ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਬਾਰਾਂ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਹਨ, ਰਾਸ਼ੀਫਲ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ 'ਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੱਢਿਆ। ਬਾਣੀ ਨਾਲ, ਬਾਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਬਣਾਇਆ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ,

ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੋਹਿ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ,

ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ।

ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਈ ਏਕ ਹੈ,

ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ ਨਾਹਿ॥

ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ,

ਜਲ ਹੀ ਬਿਖੈ ਸਮਾਹਿ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਪਰ ਆਹ ਦੁਨੀਆਂ ਇਹ ਗ੍ਰਹਿ ਚਾਲਾਂ ਦੀ ਚਾਲੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ, ਪੁੰਨਿਆ ਪੂਰਾ ਚੰਦ ਆਕਾਸ਼, ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਜਵਾਰਭਾਟਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਿਨ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਜਦੋਂ ਸੁਨਾਮੀ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੌ-ਸੌ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਹ ਜਦੋਂ ਸੁਨਾਮੀ ਆਈ, ਅਸੀਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੱਟ 'ਤੇ ਲੰਗਰ ਲਾਏ, ਉਥੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੁਨਾਮੀ ਆਈ ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਦਿਨ ਜੁੜੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਨਾ -

ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੁਰਤ ਭਲੇ ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥

ਅੰਗ - 136

ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰ ਹੋ ਗਈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹਨ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ ਫੇਰ ਤਾਂ ਸ਼ਗਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਅਪਸ਼ਗਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ -

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥

ਅੰਗ - 1195

ਹੁਣ ਬੁਢੇਪੇ 'ਚ ਪੈਰ ਧਰ ਲਿਆ, ਸਮਾਂ ਸੰਭਾਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਬੁਢੇਪੇ

ਵਿਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? -

ਨਾਵੈ ਧਉਲੇ ਉਭੇ ਸਾਹ ॥
ਦਸਵੈ ਦਧਾ ਹੋਆ ਸੁਆਹ ॥
ਗਟੇ ਸਿਗੀਤ ਪੁਕਾਰੀ ਧਾਹ ॥
ਉਡਿਆ ਹੰਸੁ ਦਸਾਏ ਰਾਹ ॥
ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਉ ॥
ਪਿਛੈ ਪਤਲਿ ਸਦਿਹੁ ਕਾਵ ॥
ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੁ ਪਿਆਰੁ ॥
ਬਾਣੁ ਗੁਰੂ ਫੁਬਾ ਸੰਸਾਰੁ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ - 137

ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ, ਆਹ ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਦਿਨ ਐਸੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਦਿਨ ਹਨ। ਇਹ ਦਿਨ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਭੁੱਲੋ ਨਾ।

ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- 1159

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ 6 ਤੇ 7 ਪੋਹ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਲਾ ਛੱਡਿਆ, ਸਰਸਾ ਨਦੀ 'ਤੇ ਆਏ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਪਿਆ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ, ਨਿਤਨੇਮ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਰਸਾ ਨਦੀ 'ਤੇ ਪਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਜੋਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਚਲਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ, ਨਾਮ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਹੈ ਅੰਦਰ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੈ -

ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ ਫੁਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 644

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਰਸਾ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਪਿਆ। ਰੋਪੜ ਆਏ ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਦੇ ਕੋਲ। ਭਾਈ ਬਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਿਛੋਂ ਰੋਪੜ ਦਾ ਠਾਣੇਦਾਰ ਸਿਪਾਹੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਪਠਾਣ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਉਸ ਕਮਰੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਦਾਮਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੀ, 136 ਸਾਲ ਉਮਰ ਉਹ ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਬਾਦਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਓ।

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥
ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥
ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - 1412

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੁਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - 1102

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਹੁਣ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਇਥੋਂ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਭਾਗ ਲਾਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੋਟਲੇ ਨਿਹੰਗ ਤੋਂ ਬਾਮੁਣ ਮਾਜਰਾ, ਫੇਰ ਬੂਰ ਮਾਜਰਾ, ਫੇਰ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੇ ਏਕ ਲੜਾਉਂ

ਗਿਦੜੋਂ ਸੇ ਮੇਂ ਜ਼ੋਰ ਬਨਾਉਂ।

ਚਿੜੀਓਂ ਸੇ ਮੇਂ ਬਾਜ਼ ਤੁੜਾਉਂ।

.....

ਚੜ੍ਹੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਂ।

ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਮੁਣੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ -

ਮਿੜੁ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ।

ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠਿ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- 135

ਕੰਠ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਨਾਮ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ ਮਧਮਾ ਤੇ ਫੇਰ ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ 'ਚ

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥ ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ- 1256

ਫੇਰ ਹੈ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਉਸ ਵਿਚ ਨਾਭੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੈ।

ਓਟ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹੁ ॥

ਬਿਖਿਆ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ ਮਿਲਿ ਸਾਧੁ ਗੁਣ ਗਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - 135

ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਵਿਹੁ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਨਾਮ ਹੈ ਭੁੱਲ ਦਾ। ਬਿਖ ਹੈ ਜ਼ਹਿਰ -

ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ

ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 921

ਸਾਡੀ ਸੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਬਤੀਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਐਸੀ ਰਾਤ 84 ਦੀ ਪੈਣੀ ਹੈ ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਦੀ ਵੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। **'ਬਿਖਿਆ**

ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ ਮਿਲਿ ਸਾਧੁ ਗੁਣ ਗਾਹੁ ॥'

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਦਿਨ ਦੀ ਆਉ ਭਗਤ ਕਿੰਨੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਐਸੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਦਿਨ ਨੇ -

**ਵਿਛੋੜਾ ਸੁਣੇ ਡੁਖੁ ਵਿਣੁ ਡਿਠੇ ਮਰਿਓਇ ॥
ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਹੀ ਨਾ ਧੀਰੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 1100

**ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥
ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥ 2 ॥**

ਅੰਗ - 83

ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਜਹ ਤੇ ਉਪਜੀ ਤਹ ਮਿਲੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਮਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - 135

ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਪਿਆਰ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ। ਤੇ ਜੇ ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ -

**ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੈ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥ ਕਹਿਬੇ
ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ॥ 121 ॥**

ਅੰਗ - 1370

ਇਸ ਵਾਸਤੇ -

**ਰਾਜੁ ਨ ਚਾਹਉ ਮੁਕਤਿ ਨ ਚਾਹਉ
ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਮਲਾਰੇ ॥**

ਅੰਗ- 534

ਇਹ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਿੰਨੀ ਪਿਆਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਆਮਦ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ, ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰੀਤ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਦਹੋਸ਼ ਹੈ। ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਕਿੰਨੇ ਉਪਕਾਰ ਕੀਤੇ। ਧੰਨ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੀਤ ਏਧਰ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਸਾਡੀ ਜੋੜ ਲਈ ਫੇਰ ਇਸਦਾ ਕਦੇ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ। ਉਮਰ ਘਟਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰੀਤ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਐਸੀ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਰਹਿਮਤ ਹੈ -

**ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਾ ॥
ਪੇਖੁ ਸੋਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥**

ਅੰਗ- 135

ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਉ, ਇਸ ਸਾਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੇ ਹੋ। ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਉਡੀਕਦਾ, ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਹ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਸਾਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਮੁੜ ਕੇ ਆਵੇਗਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ। ਪਰ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਟਾਲ ਮਟੋਲ 'ਚ ਲੰਘਾ

ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਕ੍ਰਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥
ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ 2 ॥
ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ ॥
ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥
ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥ 3 ॥ ਅੰਗ - 1159

ਫੇਰ ਤਾਂ ਪਛੁਤਾਵਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰਿਓ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਲ ਈਸਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਈਸਵੀ ਜੁੜਿਆ। ਬਿਕ੍ਰਮਾਜੀਤ ਤੋਂ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਨ ਚੱਲਿਆ। ਪਰ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਇਸ ਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆਏ ਹਾਂ-

ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥ ਅੰਗ - 1136

ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ -

ਨਾਨਕ ਲੇਖੇ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥

ਅੰਗ- 467

ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ -

ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ॥
ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥

ਅੰਗ - 156

ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਉਡੀਕਦਾ ਇਹ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਹ 84 ਲੱਖ ਜੂਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮਿਲੀ ਹੈ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੀ -

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਸਬਾਈ ॥
ਮਾਣਸ ਕਉ ਪ੍ਰਭਿ ਦੀਈ ਵਡਿਆਈ ॥
ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੂਕੈ ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - 1075

ਮਨਮੁਖਿ ਆਵੈ ਮਨਮੁਖਿ ਜਾਵੈ ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥
ਜਿਤਨੇ ਨਰਕ ਸੇ ਮਨਮੁਖਿ ਭੋਗੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲੇਪੁ ਨ ਮਾਸਾ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - 1073

ਸੋ ਗੁਰ+ਮੁਖ, ਮੁਖ ਗੁਰੂ ਵਲ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ ਗੁਰੂ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ - 'ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥' ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਭੁੱਲੋ ਨਾ, ਚੇਤੇ ਰੱਖੋ -

ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥
ਫਿਨੁ ਫਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥ 1 ॥

ਰਹਾਉ ॥ ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੁਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
 ਝੂਠੇ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥ 1 ॥
 ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - 726

ਤੁਸੀਂ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਮਨਾਉਣ ਜਾ ਰਹੇ, ਮਨਾਓ ਕੀ ਮਨਾਉਣਾ ਹੈ?
 ਮਨ ਨੂੰ ਮਨਾਓ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥
 ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਰੈ ਕਬੀਰਾ ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - 342

ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤੀਆਂ
 ਦੱਸੀਆਂ ਨੇ। ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਦੌੜਨਾ, ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ
 ਸਵਾਸਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰੋ। 'ਜੈਸਾ ਅੰਨ ਤੈਸਾ ਮਨ' ਸਤੇ ਗੁਣੀ ਅੰਨ
 ਖਾਓ। ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
 ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - 305

'ਧਿਆਵੈ' ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠੇ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
 ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥
 ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
 ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥
 ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
 ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
 ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
 ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - 306

ਹੁਣ ਸਾਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਨੇ ਗਿਣ ਕੇ, ਲੰਘ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਇਹ
 ਕੀਮਤੀ ਹੈ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ ॥
 ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੋ ॥

ਅੰਗ - 81

ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਆ ਵੀ ਸੌਖਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ
 ਹੈ। 'ਵਾਹਿ ਗੁਰੂ'। ਉਹਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਬੈਠੋ, ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਆਪੇ
 ਹੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ -

ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥
 ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- 201

ਜੋ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਸਭ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕ ਹੋਵੇ, ਅੱਗੇ ਵਧੋ, ਵਧਾਈਆਂ

ਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਘਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਡੜਾ ॥

ਨਾਨਕ ਸਿਝਿ ਇਵੇਹਾ ਵਾਰ ਬਹੁੜਿ ਨ ਹੋਵੀ ਜਨਮੜਾ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ - 1096

ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜੁਗਤੀਆਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਚਿਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਆਪਾਂ ਸਵਾਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈਏ।

(-----)

11

ਜਿਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ

ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਅਰੁ ਬਰਨ ਜਾਤਿ ਅਰੁ ਪਾਤਿ ਨਹਿਨ ਜਿਹ ॥
ਰੂਪ ਰੰਗ ਅਰੁ ਰੇਖ ਭੇਖ ਕੋਊ ਕਹਿ ਨ ਸਕਤਿ ਕਿਹ ॥
ਅਚਲ ਮੂਰਤਿ ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਕਾਸ ਅਮਿਤੋਜ ਕਹਿੰਜੈ ॥
ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਣਿ ਸਾਹਿ ਸਾਹਾਣਿ ਗਣਿਜੈ ॥
ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਮਹੀਪ ਸੁਰ ਨਰ ਅਸੁਰ ਨੇਤ ਨੇਤ ਬਨ ਤ੍ਰਿਣ ਕਹਤ ॥
ਤ੍ਰੁ ਸਰਬ ਨਾਮ ਕਥੈ ਕਵਨ ਕਰਮ ਨਾਮ ਬਰਣਤ ਸੁਮਤਿ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਸੰਧਿਆ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਾਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥
ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ - 295

ਇਕਾਗਰਤਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਰਤ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚਿੱਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ, ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਹੈ, ਮਨ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਚਲਾਏਮਾਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਮਨ ਲੋਚੈ ਬੁਰਿਆਈਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਇਹ ਮਨ ਹੋੜੀਐ ।

ਮਨ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਠੀਕ। ਵਿਵੇਕ ਬੁੱਧ 'ਚ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ -

ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥

ਅੰਗ - 641

ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੂੰ ਮਨਾਂ ਮੰਨ ਲੈ। ਫਿਰ ਬੁੱਧ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ। ਚਿੱਤ ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਕਾਗਰ ਚਿਤ ਦੇ ਨਾਲ, ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਅਹੰ ਭਾਵ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੈ ਇਹ ਤੂੰ 'ਚ ਬਦਲਦੀ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ - 1375

ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ, ਚਿਤ, ਬੁੱਧ, ਅਹੰਭਾਵ, ਚਾਰ ਦਾ ਇਹ ਜੋੜ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸੂਝ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਸੋਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਿਨ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਦਿਨ, ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਦਾ ਉਹ ਹਾਲ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਲਾਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਸੱਤ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਨਾਲ ਝੁਕਾਉਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਹੂ ਰੀਤ ਹੈ -

ਹਮਰੈ ਬੰਸ ਰੀਤ ਇਮ ਆਈ।

ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਧਰਮੁ ਨ ਜਾਈ।

ਪਰ ਇਥੇ ਝੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਹੁਣ ਸਭਾ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ, ਹੁਣ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦੀ ਸਭਾ ਬੁਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਰਜਾ-ਬ-ਦਰਜਾ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸੂਬਾ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਡਰਾਉਣਾ ਰੂਪ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ 'ਚ ਤਾਂ ਅਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚੇਚਕ ਦੇ ਮੁਖ ਤੇ ਦਾਗ ਵੀ ਸਨ। ਅੱਖਾਂ ਬੜੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਸਨ। ਇਹਦਾ ਰੂਪ ਬੜਾ ਡਰਾਵਣਾ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਚਿਹਰਾ ਹੈ ਇਕ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮਨੋ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ?

ਫਰੀਦਾ ਤਿਨਾ ਮੁਖ ਡਰਾਵਣੇ ਜਿਨਾ ਵਿਸਾਰਿਓਨੁ ਨਾਉ ॥

ਐਥੈ ਦੁਖ ਘਣੇਰਿਆ ਅਗੈ ਠਉਰ ਨ ਠਾਉ ॥

ਅੰਗ - 1383

ਜਲੇ ਹੋਏ ਕਾਨੇ ਵਰਗੀ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਦੇਖਣ 'ਚ ਉਹ ਸੋਹਣਾ ਨਹੀਂ। ਇਧਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰੇ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਰਚੀ ਗਈ, ਰਾਤ ਦੀ ਜੋ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਸੀ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਕ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਸੀ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਸੀ। ਇਕ ਹਰਜਸ ਇਹ ਦੀਵਾਨ ਸਨ। ਹਰਜਸ ਨੇ ਤਾਂ ਅਪਜਸ ਹੀ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਕੀਮ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ ਆਉਣਗੇ, ਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਝੁਕਣਾ ਮੰਨੇ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਛੋਟੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੇ ਅਹਿਲਕਾਰ, ਜਾਨੀ ਖਾਂ ਰੰਗੜ ਵਰਗੇ ਉਹ ਲੰਘਣ। ਫੇਰ ਇਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਣਗੇ। ਪਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ, ਗੁਰੂ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਅੱਗੇ ਲੰਘਾਏ, ਸਾਰੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ

ਤਾਂ ਸੀਸ ਝੁਕਿਆ ਨਾ। ਇਹ ਵੀ ਮਨਸੂਬਾ ਸੂਬੇ ਦਾ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਤਾਂ ਲੋਭ, ਲਾਲਚ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਤੀਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੋਲੇ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਮਾਣੋਂਗੇ। ਪਰ ਅੱਜ ਕਚਹਿਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹੀ ਗੱਲਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਕਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਅਟੱਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ, ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੱਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹੀ ਅੱਜ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਸਵਾਲ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਮੌਤ ਦਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਕਿਉਂ, ਮੌਤ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਜੇ ਦੀਨ-ਏ-ਇਸਲਾਮ 'ਚ ਆ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਕੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ? ਇਹ ਤਾਂ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਉਣੀ ਹੀ ਆਉਣੀ ਹੈ।

**ਫਰੀਦਾ ਗੌਰ ਨਿਮਾਣੀ ਸਭੁ ਕਰੇ ਨਿਘਰਿਆ ਘਰਿ ਆਉ ॥
ਸਰਪਰ ਮੈਥੈ ਆਵਣਾ ਮਰਣਹੁ ਨ ਡਰਿਆਹੁ ॥**

ਅੰਗ - 1382

ਇਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਦਿਲਾ ਕਾ ਮਾਲਕੁ ਕਰੇ ਹਾਕੁ ॥ ' ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਐਸੀ ਝੂਠਿਆਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਰਾਉਂਦੇ ਓ? -

**ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥
ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੁਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥**

ਅੰਗ - 1365

ਅਸਲ ਮੌਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਖਲਾਕ ਦੀ ਮੌਤ, ਚਰਿੱਤਰ ਗਿਰ ਜਾਣਾ। ਭਾਵੇਂ ਆਤਮਾ ਨਾ ਜੰਮਦੀ ਹੈ ਨਾ ਮਰਦੀ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਅਮਰ ਹੈ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਡਰਾਵੇ ਦੇ ਰਹੇ ਓ, ਇਹ 'ਨਿਰਭੈ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟਹਿ।' ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੈ ਮੰਨਦੇ ਹਨ -

ਭੈ ਕਾਹੁ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥

ਅੰਗ - 1427

ਹੁਣ ਨਿਰਉੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਨਾ ਗਿਆਨ, ਐਨੀ ਫੋਟੀ ਉਮਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਦੀ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਐਸੀ ਸੀ। ਧੰਨ ਹਨ ਉਹ ਮਾਵਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਐਸੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜਦੋਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ! ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਰੱਬ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ -

ਫੋਡਿ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਭਜਹਿ ਖੁਦਾਇ ॥ ਅੰਗ - 1165

ਕਹਿੰਦੀ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਲਾਹ-ਅੱਲਾਹ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾ। ਐਸੀ ਮਾਤਾ ਤਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿਖਸ਼ਾ

ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਮੰਨ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ,
ਇਹ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਹਜਿ ਸਮਾਨਾ ਭੀਤਰੇ ਛੋਡਿਆ ਨਹ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - 808

ਜੇ ਤੂੰ ਮਾਈ! ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿਖਸ਼ਾ ਦੇਣ ਆਈਂ ਹੈਂ ਤਾਂ ਫਿਰ
ਕੀ ਹੈ?

ਨ ਹਉ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰੰਗੜਾ ਨ ਤੂ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ॥

ਪਿੰਡ ਪੜੈ ਤਉ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥ ਅੰਗ -1165

ਇਥੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ
ਜੀ, ਕੈਸੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ, ਪੜਦਾਦੇ
ਦੀ ਉਹ ਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅੰਸ, ਜਿਸ ਬੰਸ ਦੇ ਵਿਚ, ਹੁਣ
ਸਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ।

ਹਮਰੇ ਬੰਸ ਰੀਤ ਇਮ ਆਈ।

ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਧਰਮ ਨ ਜਾਈ।

ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ
ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਾ ਚਮਕੌਰ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ,
ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੀ
ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਹਮਰੇ ਸ੍ਰੀ ਪਿਤਾ ਸਤਿਗੁਰ ਹਮਾਰਾ।

ਜਗ ਮਹਿ ਕੌਨ ਤਿਨਹਿ ਕਉ ਮਾਰਾ।

ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕੇ? ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਾਰ
ਸਕਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਕੋਈ ਕਹੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੈਦ ਕਰ ਲਵਾਂ ਕੋਈ ਕਰ
ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਕੁਫਰ ਤੋਲਦੇ ਓਂ, ਧੋਖਾ ਦੇਣ
ਵਾਲੇ ਓਂ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇਹ ਕਸਮਾਂ ਝੂਠੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਸਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ
ਤੁਸੀਂ ਝੂਠੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਖਾਈਆਂ ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।
ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਾਫਰ ਹੋ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸੱਚ ਸੁਣਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੋਚ 'ਚ
ਪੈ ਗਏ, ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁੱਲਾਂ ਵੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਫਤਵਾ
ਲਾਈਏ, ਜਵਾਬ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਐਨਾ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਉਹ ਐਸਾ ਆਤਮ ਰਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਵਰਤਾ ਰਹੇ
ਹਨ।

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ।

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੈ ਮੈਂ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ।

ਹੁਣ ਉਹ ਨਵਾਬ ਵੀ, ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਸੋਚ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ
ਏਧਰ ਜਿਹੜਾ ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣ
ਜੋਗੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਗ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ

ਵਾਸਤੇ ਬੜੇ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਸਾਮ ਵੀ ਫੇਲ੍ਹ, ਦਾਮ ਵੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੁਣ ਦੰਡ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਮਲੇਰਕੋਟਲੀਆ ਨਵਾਬ ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦਾ ਬਦਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਮੈਦਾਨੇ-ਏ-ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ। ਮੌਤ ਜਿਹੜੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਮੈਂ ਬਦਲਾ ਵੀ ਲੈਣਾ ਹੋਏਗਾ ਤਾਂ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚ ਲਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਛੋਟੇ ਸ਼ੀਲ ਖੋਰ ਬੱਚੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਹਾਨ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲਾਭ ਦਾ ਪਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਕਿੱਥੇ ਸਾਡੇ ਕੁਰਾਨ 'ਚ ਐਸਾ ਗੁਨਾਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-

ਮੁਸਲਮਾਣੂ ਮੋਮ ਦਿਲ ਹੋਵੈ ॥

ਅੰਤਰ ਕੀ ਮਲੂ ਦਿਲ ਤੇ ਧੋਵੈ ॥

ਅੰਗ - 1084

ਅਸਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਮੋਮ ਦਿਲ ਵਾਂਗੂੰ ਹੈ। ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਐਸੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਕੇ ਤਾਂ। ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਉਹ ਉਥੋਂ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਝੂਠ ਦੀ ਸਭਾ 'ਚ ਇਹ ਕੁਝ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦਾ।

ਆਖੀਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਧਾਂ 'ਚ ਚਿਣਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਡਰ ਜਾਣ। ਪਰ ਡਰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਸਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ -

ਜੁੜਿ ਜੁੜਿ ਵਿਫੁੜੇ ਵਿਫੁੜਿ ਜੁੜੇ ॥

ਜੀਵਿ ਜੀਵਿ ਮੁਏ ਮੁਏ ਜੀਵੇ ॥

ਕੇਤਿਆ ਕੇ ਬਾਪ ਕੇਤਿਆ ਕੇ ਬੇਟੇ ਕੇਤੇ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਹੁਏ ॥

ਅੰਗ - 1238

ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰੋ ਪਰ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹਾਰਨਾ।

ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਕੇਸਾਂ ਸਵਾਸਾਂ ਸੰਗ ਨਿਭੇ ਇਹ ਆਪਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਦੂਸਰਾ ਮੌਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ। ਮੌਤ ਤਾਂ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਆਉਣਾ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਉਡੀਕ ਕਿਉਂ ਲੰਮੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਕੌਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੈਠੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ।

ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,

ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ,

ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੁਹਨ ਕੇ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਏ ਹੈਂ॥
 ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ
 ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ॥
 ਪੀਰ ਔ ਪਿਕਾਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ
 ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇਕੈ ਫੇਰੇ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ॥ ਤ੍ਰਪੁਸਾਇ
 ਕਬਿਤ (ਅਕਾਲ ਉੱਸਤਤਿ)

ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮਹੇਸ਼ ਸਾਰੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ
 ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉੱਤੇ
 ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਵਤਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੀ ਸਰੀਰ
 ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਸਰੀਰ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੈ।

ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥
 ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥
 ਬਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਇ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ ॥
 ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 464

ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਰੀਰ ਇਕ ਨਾ ਇਕ
 ਦਿਨ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੋ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ਲੇ ਛਾਡਿ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ ॥

ਅੰਗ - 1429

ਹੁਣ ਅਸਲ 'ਚ ਤਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਜੋ ਹੈ -
 ਸਾਥਿ ਨ ਚਾਲੈ ਬਿਨੁ ਭਜਨ ਬਿਖਿਆ ਸਗਲੀ ਛਾਰੁ ॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਕਮਾਵਨਾ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਧਨੁ ਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - 288

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਚੇਤੇ ਕਰੋ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਭੁੱਲੇ
 ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਕਾ ਸਰਹੰਦ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ
 ਯਾਦ ਕਰਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ, ਪਰ ਇਸ
 ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਆਉਣਾ ਹੈ।
 ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ ਮੁਹਲਤਿ ਮੁਹਤੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥

ਅੰਗ - 660

ਕਬੀਰ ਮਰਤਾ ਮਰਤਾ ਜਗੁ ਮੁਆ
 ਮਰਿ ਭੀ ਨ ਜਾਨਿਆ ਕੋਇ ॥
 ਐਸੇ ਮਰਨੇ ਜੋ ਮਰੈ ਬਹੁਰਿ ਨ ਮਰਨਾ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - 1366

ਐਸੀ ਮੌਤ ਇਹ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ
 ਜੰਮਦੀ ਹੈ, ਮਰਦੀ ਹੈ -

ਜਮਿ ਜਮਿ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਜੰਮੇ ॥

ਬਹੁਤੁ ਸਜਾਇ ਪਇਆ ਦੇਸਿ ਲੰਮੇ ॥ ਅੰਗ - 1020

ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਐਸੇ ਅਭਿਆਸੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ॥ ਧੰਨੁ
ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤ੍ਰੁ ॥**

ਅੰਗ - 319

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥

ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ

ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - 306

ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਡਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਕਰ ਲਓ ਜੇ ਅਜੇ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਾਮ ਆ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਚਿੰਤਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਚਿੰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚਿੰਤਾ ਛਡਿ ਅਚਿੰਤੁ ਰਹੁ ਨਾਨਕ ਲਗਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - 517

ਮੌਤ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਐਸੇ ਦਿਨ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਡਰਨਾ ਜਿਹੜੀ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਸੋ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ - 'ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ', ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ....।

ਸੋ ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਗਲੀ ਵਿਚਾਰ ਅਗਲੀ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਫੇਰ ਹੋਏਗੀ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ? -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 72

ਭਾਵੇਂ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸੁਣਿ ਸਾਖੀ ਮਨ ਜਪਿ ਪਿਆਰ ॥

ਅੰਗ - 1192

ਪਿਆਰ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਮੋਹ ਦਾ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜਿਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਇਹ ਪਿਆਰ ਹੀ -

ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਜੋ ਪਿਆਰ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰੁਮਕੇ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ
ਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਐਸਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣੀਏ -

**ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੇ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥ ਕਹਿਬੇ
ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ॥**

ਅੰਗ - 1370

ਐਸਾ ਪਿਆਰ, ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਹੀ
ਐਸੀ ਹੈ -

**ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥
ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥
ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥
ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥**

ਅੰਗ - 1412

ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਰਪਣ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ।

(-----)

12

ਨਿੱਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥
ਸਿਮਰਉ ਜਾਸੁ ਬਿਸੁੰਭਰ ਏਕੈ ॥
ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਅਗਨਤ ਅਨੇਕੈ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖੁਰ ॥
ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖੁਰ ॥
ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥
ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥
ਕਾਂਖੀ ਏਕੈ ਦਰਸ ਤੁਹਾਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਉਨ ਸੰਗਿ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - 262

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ, ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਬਾਰਕ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ। ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥
ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 72

ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥

ਅੰਗ - 642

ਜਦੋਂ ਪੂਰਬਲਾ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ -

ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਬੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੈਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ - 204

ਜਿਹੜੀ ਸੁਰਤ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ ਉਹ ਜਾਗਦੀ ਕਦੋਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਹਰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਇਨਸਾਨ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਇਹ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ।

**ਭਿਖਾ ਭੁਖਾ ਕੇ ਨਹੀ ਸਭ ਕੀ ਗਠੜੀ ਲਾਲ।
ਗਠੜੀ ਖੋਲ੍ਹ ਨਾ ਜਾਨਿਆ ਤਾਂ ਤੇ ਭਏ ਕੰਗਾਲ।**

ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਹੁੰਦੀ ਵਸਤ ਬਾਹਰ ਭਾਲਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਵੀ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ।

**ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥
ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥**
ਅੰਗ - 982

ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀ ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਹੈ, ਉਥੇ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -
**ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ
ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥** ਅੰਗ - 797

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਬਾਣੀ -
ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥
ਅੰਗ - 628

ਜਿੱਥੋਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਲਓ ਸਾਰੀ ਹੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ, ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਅਨੰਦ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥
ਅੰਗ - 707

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ -
ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੁਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ ॥
ਅੰਗ - 340

ਆਪਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਉਸੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਥਾਪੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਾਨੂੰ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਜ ਹੁਕਮ ਭਰੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੋਂ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਵੋ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ, ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਿਆਰ ਦਾ। ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ।

ਮਿਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ।
ਬਾਣੀ ਗੁਲਾਬਾ ਮਸੰਦ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਬਾਗ ਸੀ। ਉਥੇ ਰਹੇ ਆਪ।

ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਿੱਛੇ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰ ਬਣ ਕੇ ਰਾਏ ਕੱਲੇ ਕੋਲ ਰਾਏਕੋਟ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨੂਰਾ ਮਾਹੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ ਘੋੜ ਸਵਾਰ, ਸਰਹੰਦ ਪਤਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਸਾਕਾ ਵਰਤਿਆ। ਜੋ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਰਸਾ ਨਦੀ 'ਤੇ ਵਿਛੋੜਾ ਪਿਆ। ਦੁਖਦਾਇਕ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਸਚਾਈ ਹੈ ਜੋ ਸੁਣਨੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪੋਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਗੰਗੂ ਰਸੋਈਆ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖੇੜੀ ਨਗਰ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਮੋਰਿੰਡੇ, ਫੇਰ ਬਸੀ ਪਠਾਣਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਰਹੰਦ, ਪੇਸ਼ੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਦੋ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੰਧਾਂ 'ਚ ਚਿਣ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ। ਉਹ ਕੰਧਾਂ ਵੀ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕੰਬਲ ਦਾ ਨਿੱਘ ਦੇ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਕੋਈ ਤਨ ਉਪਰ ਗਰਮ ਕੱਪੜਾ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਧੰਨ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਮੋਤੀ ਮਹਿਰਾ ਜੀ, ਉਹ ਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਭਾ ਬਰਖਾਸਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਭਾ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਦੁਸਟ ਚਉਕੜੀ ਸਦਾ ਕੁੜੁ ਕਮਾਵਹਿ ਨਾ ਬੁਤਹਿ ਵੀਚਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - 601

ਨਵਾਬ ਜਦੋਂ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਰਾਣੀ ਸੀ ਜੈਨ ਖੁਸ਼ਬਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਬਹੁਤ ਹਿਤ ਸੀ, ਮੋਹ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਮੋਹ ਦਾ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਹਿਰ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ਜੈਨਾਂ, ਇਹ ਰਾਜਪੂਤ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਇਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮਾਤਾ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਸੁਹਾਗੋ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਇਹਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਭਾਗੋ। ਆਪਣੀ ਧੀ ਭਾਗੋ ਨੂੰ ਜੋ ਬਚਪਨ 'ਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ। ਇਹਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਚਾਲੀ ਵੇਖੀ ਸੀ, ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਾਂਤ ਆਤਮਾਵਾਂ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਰੰਗੀਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਇਹ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਇਹਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾਸੀ ਬਣੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਇਹ ਭਾਗੋ ਜਵਾਨ ਹੋਈ, ਇਹਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਇਹਦਾ ਡੋਲਾ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਰਹੰਦ ਇਹਦੇ ਸਹੁਰੇ ਸਨ ਤਾਂ ਨਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ -

ਰੂਪੇ ਕਾਮੇ ਦੋਸਤੀ ਭੁਖੇ ਸਾਦੈ ਗੰਢੁ ॥

ਅੰਗ - 1288

ਇਹਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਸੀਹੇ ਵੀ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਢੰਗ ਵਰਤੇ ਗਏ ਆਖਿਰ ਇਹ ਡੋਲ ਗਈ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹਦਾ ਨਿਕਾਹ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਕਾਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਸੀ। ਮਨ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਮਿੱਟ ਛਾਪ ਸੀ। ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਨਵਾਬ ਜਾਂਦਾ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਉਂਦੀ, ਐਸੀਆਂ ਲਾਹਨਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਰ ਨਾ ਕਰ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ਜਾਊਗੀ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਕਤ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਫੇਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਭਾ ਲਗਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਮੁਖ ਬੜਾ ਡਰਾਉਣਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਪਰੋਂ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ -

**ਕਬੀਰ ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੁੰਡਲ ਬਨੇ ਉਪਰਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥
ਦੀਸਹਿ ਦਾਧੇ ਕਾਨ ਜਿਉ ਜਿਨ੍ ਮਨਿ ਨਾਹੀ ਨਾਉ ॥**

ਅੰਗ - 1364

ਬੜਾ ਡਰਾਉਣਾ ਰੂਪ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਫੇਰ ਉਹੀ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨ ਜਾਣ ਲਈ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ 'ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟਹਿ।' ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਤ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ।

**ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥
ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੁਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥**

ਅੰਗ - 1365

ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦ ਕੋਈ ਫਤਵਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ; ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਉਸ ਸਮੇਂ 7 ਸਾਲ 11 ਮਹੀਨੇ 8 ਦਿਨ ਦੀ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ 5 ਸਾਲ 10 ਮਹੀਨੇ, 10 ਦਿਨ ਦੀ ਸੀ। ਮੁੱਲਾਂ, ਮੁਲਾਣੇ, ਕਾਜ਼ੀ ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਨਾ ਕੱਢ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਫਤਵਾ ਲਾ ਸਕੀਏ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਛਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਉੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਇਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਾਖੀ ਸੀ ਇਕ ਹਰਜਸ ਵਗੈਰਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚੇ ਛੱਡਣ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਕਰਨਗੇ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹਦਾ ਕੀ ਸਬੂਤ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣੇ ਹੀ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਆਹ ਦੁਕਾਨਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ ਲੈ ਲਓ। ਇਥੇ ਜੋ ਖਾਣਾ ਹੈ ਖਾਣਾ ਖਾਓ। ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਫਤ ਮਿਲੇਗਾ। ਤਿੰਨ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਨ, ਪਹਿਲੀ ਮਠਿਆਈ ਦੀ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤਕ ਨਹੀਂ। ਮੋਢਾ ਮਾਰ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਆ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚੇ ਨੇ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਹੋਣ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਤੀਜੀ ਦੁਕਾਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰ ਹਨ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ, ਤੀਰ ਕਮਾਨ, ਨੇਜ਼ੇ, ਢਾਲਾਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਸਜਾਉਂਦੇ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ। ਹੁਣ ਇਹ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ? ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾ ਕੇ ਉਹੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੁੱਟਾਂਗੇ।

ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਫਤਵਾ ਲਾਗੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਗਾਵਤ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਹਬਾ (ਕਤਲ) ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਦੋ ਜਲਾਦ ਆਏ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੋਂ ਤਾਂ ਐਸਾ ਕੋਈ ਜਲਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਐਸਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਵੱਡਾ ਕਤਲ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਹ ਹਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਹੁਣ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਦਰਦਨਾਕ ਹੈ। ਜਲਾਦਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਇਕ ਕੁਇੰਟਲ ਤੱਕ ਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਦਾ ਤਾਂ ਡੇਢ ਕੁਇੰਟਲ ਦਾ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸ਼ਹਾਦਤ, ਸੱਚ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਕਰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਪਰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਸਾਕਾ ਮਾਹੀ ਜਾ ਕੇ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਕ ਜੈਨ, ਮਾਰਵਾੜੀ ਸੇਠ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਟੇਡਰਮੱਲ ਹੈ, ਦੌੜਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਧਨ ਦੌਲਤ, ਮੋਹਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

**ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ
ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ ॥**

ਅੰਗ - 918

ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਹੋਈ ਹੈ -

**ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ
ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ।**

ਟੇਡਰ ਮੱਲ ਜੀ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਰੱਖ ਕੇ, ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕੁ ਹੱਥ ਦੀ

ਜਗ੍ਹਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਐਨੀ ਕੁ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਇਹ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਧਿਆਨ 'ਚ ਕੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਰੂਹਾਂ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦਾਦੀ ਵੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ। 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਬ੍ਰਹਮ ਰੁਦਰ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਸਵਾਸ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਮਹਾਨ ਯੋਗੀ ਸਨ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪ ਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ -

ਤਾਤ ਮਾਤ ਮੁਰ ਅਲਖ ਅਰਾਧਾ।

ਬਹੁਬਿਧਿ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਾ।

ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ 26 ਸਾਲ 9 ਮਹੀਨੇ 13 ਦਿਨ ਦੀ, ਭੌਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਤੀ ਤਪਸਿਆ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਤਿਨ ਜੋ ਕਰੀ ਅਲਖ ਕੀ ਸੇਵਾ

ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਗੁਰਦੇਵਾ।

ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੋਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਚਖੰਡ ਵਲ ਨੂੰ ਪਿਆਨਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ 'ਚ-

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥

ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥

ਅੰਗ - 83

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਸਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਜੀ ਐਨੀ ਮਹਿੰਗੀ ਧਰਤੀ ਖਰੀਦ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀ ਧਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਐਨੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਕੇ ਮਿਲੇ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਸੌਂਪਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਦਿਲਗੀਰ ਹੋ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਵਾਅਦਾ ਭੁਲਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਉਹ ਬੀਬੀ ਜੈਨਾਂ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਰੁਦਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੈਰਾਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਕਹਿਰ ਵਰਤਾ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਬੀਬਾ ਜੈਨਾਂ ਆਪਣੀ ਕਟਾਰ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਐਸਾ ਘਾਉ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਹੁਣ ਮੈਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਂਦੀ

ਹਾਂ, ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੇਰਾ ਹੁਣ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਨੂਰਾ ਮਾਹੀ ਸਾਰਾ ਸਾਕਾ ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

ਅੰਗ - 327

ਅਣੀਆਲਾ ਤੀਰ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਹਿਣਾ -

ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ

ਅਣੀਆਲੇ ਅਣੀਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਜਿਸੁ ਲਾਗੀ ਪੀਰ ਪਿਰੰਮ ਕੀ ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - 449

ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਵਿਛੋੜਾ। ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ -

ਵਿਛੋੜਾ ਸੁਣੇ ਭੁਖੁ ਵਿਣੁ ਡਿਠੇ ਮਰਿਓਇ ॥

ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਹੀ ਨਾ ਧੀਰੋਇ ॥

ਅੰਗ - 1100

ਇਸ ਦੁਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ -

ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ ॥

ਭੋਲਾ ਵੈਦੁ ਨ ਜਾਣਈ ਕਰਕ ਕਲੇਜੇ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - 1279

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਨੂਰਾ ਮਾਹੀ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਾਕਾ ਸਰਹੰਦ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗੰਭੀਰ ਹਨ। ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਤੀਰ ਦੀ ਨੋਕ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕਾਹੀਂ ਦਾ ਬੂਟਾ ਜਿਹਦੀ ਜੜ੍ਹ ਫਰੋਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਧਰੋਂ ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਵਰਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾਹੀਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਜੁਲਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਐਸੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਹੰਦ ਗੁਰੂ ਮਾਰੀ ਦੀ ਇੱਟ ਨਾਲ ਇੱਟ ਖੜ੍ਹਕੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਬਚਨ ਮਲੇਰਕੋਟਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਓਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰੀ ਹੈ। ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀਰ ਹਸਦੇ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਇੱਟ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਟ ਖੜ੍ਹਕਾਈ। ਸੋ

ਐਸਾ ਇਹ ਸਾਕਾ ਹੈ ਸਰਹੰਦ ਦਾ। ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਿੱਡੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਅਪਨਾ ਬਿਗਾਰਿ ਬਿਰਾਨਾ ਸਾਂਢੈ ॥ ਅੰਗ - 875

ਜੇ ਗੁਰੂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਸੀਸ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸੀਸ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਗੋਆ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ -

ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਨਾ ਕੋਈ, ਇਸ ਜਗ ਉਤੇ ਆਇਆ।

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਜੀ ਜਾਹਰਾ ਮੂਰਤ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਅਖਵਾਇਆ।

ਜੋਗੀ ਯਾਰ ਅੱਲਾ ਖਾਂ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਬੁਲੇਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ -

ਨਾ ਕਹੁ ਅਬ ਕੀ ਨਾ ਕਹੁ ਤਬ ਕੀ, ਬਾਤ ਕਹੁ ਜਬ ਕੀ।

ਅਗਰ ਨਾ ਹੋਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਤੇ ਸੁੰਨਤ ਹੋਤੀ ਸਬ ਕੀ।

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰੌਲਾ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਈਸਾਈ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਲੋਭ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਓਧਰ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਹੈ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ 'ਚ ਰੌਲਾ ਪਿਆ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਕਿ ਵੇਖੋ ਤਿਲਕ ਤੇ ਜੰਝੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦੇ, ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਦਿਤਾ। ਦੇਸ਼, ਕੌਮ, ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ -

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥

ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥

ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ ॥

ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੇ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - 471

ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ।

ਸੋ ਆਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀਏ।

ਜਦੋਂ ਖੁਨ ਡੁਲ੍ਹਦਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ

ਤਾਂ ਤਕਦੀਰ ਬਦਲਦੀ ਕੌਮਾਂ ਦੀ।

ਰੰਬਿਆਂ ਨਾਲ ਖੋਪਰ ਲਹਿ ਜਾਂਦੇ ਤਦਬੀਰ ਬਦਲਦੀ ਕੌਮਾਂ ਦੀ।

ਪ੍ਰਣਾਮ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ।

ਆਓ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰੀਏ।
ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨੇ ਪਾਏ 'ਨਿੱਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਵੱਡੇ ਸਾਕੇ' ਐਸੀ ਮਹਾਨ
ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ਗਈ ਤੇ
ਇਨਕਲਾਬ ਆ ਗਿਆ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

13

ਟੁਟੀ ਗਾਢਨਹਾਰ ਗੋਪਾਲ

ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ ॥
ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥
ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥
ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੇ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥ ਰਹਾਉ
ਮੋਨਿ ਭਇਓ ਕਰਪਾਤੀ ਰਹਿਓ ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ ਮਾਹੀ ॥
ਤਟ ਤੀਰਥ ਸਭ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਮਿਓ ਦੁਬਿਧਾ ਛੁਟਕੈ ਨਾਹੀ ॥ 2 ॥
ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਬਸਿਓ ਸਿਰਿ ਕਰਵਤ ਧਰਾਏ ॥
ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੇ ਲਖ ਜਤਨ ਕਰਾਏ ॥ 3 ॥
ਕਨਿਕ ਕਾਮਿਨੀ ਹੋਵਰ ਗੋਵਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦਾਨੁ ਦਾਤਾਰਾ ॥
ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਮਿ ਬਹੁ ਅਰਧੇ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਦੁਆਰਾ ॥ 4 ॥
ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਡੰਡਉਤ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਰਤੁ ਰਹਤਾ ॥
ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ
ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥ 5 ॥
ਜੋਗ ਸਿਧ ਆਸਣ ਚਉਰਾਸੀਹ ਏ ਭੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ॥
ਵਡੀ ਆਰਜਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮੈ
ਹਰਿ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਗਹਿਆ ॥ 6 ॥
ਰਾਜ ਲੀਲਾ ਰਾਜਨ ਕੀ ਰਚਨਾ
ਕਰਿਆ ਹੁਕਮੁ ਅਫਾਰਾ ॥
ਸੋਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ ॥ 7 ॥
ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ 8 ॥
ਤੇਰੇ ਸੇਵਕੁ ਇਹ ਰੰਗਿ ਮਾਤਾ ॥
ਭਇਓ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਦੀਨ ਦੁਖ ਭੰਜਨੁ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ॥ ਅੰਗ - 641

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਜ ਬੈਠੀ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ - 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੰਧਿਆਂ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਹੁਣੇ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਅੱਜ ਬੱਚੀਆਂ ਦੀ ਲੋਹੜੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ

ਲੋਹੜੀ ਤਾਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੀ ਨੇ ਸਭ, ਪਰ ਬੱਚੀਆਂ ਦੀ ਲੋਹੜੀ ਮਨਾਉਣੀ ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਥੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ -

ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ ॥

ਅੰਗ - 473

ਜਿੱਥੇ ਪੁੱਤਰ ਆਉਣ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪੁੱਤਰੀ ਦੀ ਵੀ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਭੇਟ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਉਦਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੁਰੀਤੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਵੱਡੇ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਹਨ, ਇਹ ਕਦੇ ਉਤਰਦੇ ਨਹੀਂ -

ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੈਲੀ ਘਾਤੁ ਕੰਵਕਾ ਅਣਚਾਰੀ ਕਾ ਧਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 1413

ਇਹ ਜੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ, ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰੇ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਉਤਰਦੇ ਨੇ - 'ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥' (ਅੰਗ-305) ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇਹ ਰਹਿਮਤ ਹੈ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ -

ਬਿਘਨ ਬਿਨਾਸਨ ਸਭਿ ਦੁਖ ਨਾਸਨ

ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥

ਖੋਏ ਪਾਪ ਭਏ ਸਭਿ ਪਾਵਨ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਸੁਖਿ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - 622

ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕਿ ਜੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਰਦਨਾਕ ਐਸੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ, ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰ ਇਥੇ ਚਲਦੀ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਹੋਏ ਕਿ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦਰਦਨਾਕ ਸਾਕਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਸਦੀ ਇੱਟ ਨਾਲ ਇੱਟ ਖੜਕੇਗੀ ਤੇ ਕਾਈ (ਘਾਹ) ਦਾ ਬੂਟਾ ਪੁੱਟਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਬਚਨ ਆਏ ਕਿ ਇਹ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ਗਈ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਗੱਲ ਫੈਲ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਨ ਅਟੱਲ ਹਨ।

ਅੱਜ ਸਾਧੂ ਦਿਆਲਪੁਰੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸਥਾਨ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਾਂ, ਪੂਜਾ ਦੇ ਧਾਨ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰ ਸਕੇ। ਪਰ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਰੱਖ ਲਓ ਸਾਨੂੰ। ਤੁਹਾਡੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆਏ ਹਾਂ -

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ

ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥

ਅੰਗ - 544

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਧੂ ਰਾਮਾ! ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਆਹ ਸੰਖ ਵਜਾਈਂ, ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਆਵੇਗੀ, ਇਹ ਸਰਹੰਦ ਵਸਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਏ ਕੱਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਇਸੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਈ, ਖਾਲਸਈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹਦੀ ਇਹ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਤੁਸੀਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਦੀ ਸ਼ਾਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖੋਗੇ, ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੋਗੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਭੁੱਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਏ ਕੱਲੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜਦੋਂ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਾਲ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਹਦਾ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਲ ਹੋਇਆ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਵਾਲੇ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਹ ਹਸਦੇ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਤਾਂ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਭਾਗ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਦੀਨੇ ਕਾਂਗੜ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਭਾਈ ਜੋਧ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੋਤਰੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਜੋਧ ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਓਸ ਮਹਾਨ ਘੋਰ ਸੰਗਰਾਮ ਯੁੱਧ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਚਾਰ ਯੁੱਧ ਕੀਤੇ। ਚਾਰੇ ਹੀ ਫਤਿਹ ਹੋਏ। ਸਵੇਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਫਤਿਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਸੋ ਉਥੇ ਵੀ ਇਹ ਸੇਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅੱਜ

-

ਸੇਵਕ ਕਉ ਸੇਵਾ ਬਨਿ ਆਈ ॥

ਅੰਗ - 292

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿੱਥੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਭਾਗ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਚੁਬਾਰਾ ਹੈ ਭਾਈ ਦੇਸੂ ਦਾ ਜੋ ਕਿ ਲੱਕੜ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਭਾਗ ਲਗ ਗਏ।

**ਜਿਥੇ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੋ ਬਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਗੁਰਸਿਖੀ ਸੋ ਬਾਨੁ ਭਾਲਿਆ ਲੈ ਧੂਰਿ ਮੁਖਿ ਲਾਵਾ ॥ ਗੁਰਸਿਖਾ
ਕੀ ਘਾਲ ਬਾਇ ਪਈ ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਾ ॥ ਜਿਨ੍ਹ
ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਜਿਆ ਤਿਨ ਹਰਿ ਪੂਜ ਕਰਾਵਾ ॥**

ਅੰਗ - 450

ਹੁਣ ਇਹ ਤਿੰਨ ਭਰਾ - ਭਾਈ ਸ਼ਮੀਰ, ਭਾਈ ਲਖਮੀਰ ਤੇ ਭਾਈ ਤਖਤ ਮੱਲ। ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀਆਂ ਰੋਣਕਾਂ, ਕੋਈ ਸ਼ਸਤਰ ਲਿਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਸੋਹਣਾ ਘੋੜਾ, ਕੋਈ ਜਵਾਨੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ

ਵਾਂਗੂੰ ਸਾਰੇ ਗੱਲ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਦਿਤਾ। ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਾ ਜੋ ਸੀ ਉਹ ਪੰਜ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਘਰ 'ਚ ਨਾਲੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟੀ ਮੱਤ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਜੀ ਦੀ ਅੰਸ ਵੰਸ 'ਚੋਂ ਭਾਈ ਦਿਆਲਦਾਸ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭੇਟ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਭਾਈ ਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਕਿ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਸੇਵਾ ਨੇ ਫਲ ਦੇਣਾ ਹੈ

ਜਿਤੜੇ ਫਲ ਮਨਿ ਬਾਢੀਅਹਿ ਤਿਤੜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - 52

ਸੇਵਾ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰੋਂ ਪਦਾਰਥ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਗੈ ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥

ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥

ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੋਰੈ ॥

ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ ॥

ਜੇ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ ॥

ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥

ਅੰਗ - 266

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਜਿਹੜੇ ਹਨ - ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ, ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਨੇ। ਆਖਰੀ ਹੈ ਮੋਖਸ਼, ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁੱਖ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਵਿਲੀਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਤਾਂ ਫਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਸ਼ਮੀਰ ਤੇਰੀ ਇਹ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਇਉਂ ਕਰ ਆਹ ਘੋੜਾ ਲੈ ਜਾ ਤੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨ ਲੈ ਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਵੀ ਤੂੰ ਘੋੜਾ ਆਪਣਾ ਘੁੰਮਾ ਲਏਂਗਾ, ਉਥੋਂ ਤੱਕ ਤੇਰਾ ਰਾਜ ਭਾਗ

ਕਾਇਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲੀ, ਘਰ ਗਿਆ, ਦੱਸਿਆ, ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਇਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਾਮਾ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਓ ਭਲਿਆ! ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਵੀ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਭਾਗ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਰ ਦਿਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ। ਤੈਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਦੇ ਦੇਣਗੇ। ਮਨ 'ਤੇ ਅਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਸੰਗਤ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹਦੇ ਭਰਾ ਨੇ ਜੋ ਉਹ ਬੜੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸੀ। ਭਾਈ ਜੋਧ ਦੀ ਅੰਸ ਵੰਸ ਹਨ। ਏਧਰੋਂ ਜਦੋਂ ਸੂਬਾ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਸਰਹੰਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਏ ਹਨ, ਇਥੇ ਭਾਈ ਚੌਧਰੀ ਸ਼ਮੀਰ ਕੋਲ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਨਾਮ ਮਿਲੇਗਾ। ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਾ। ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਭਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਜੋ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਹਨ, ਸਾਰੀ ਰਿਆਇਆ ਦਾ ਬੱਚਾ-ਬੱਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਏਗਾ, ਇਹ ਕਦਾਚਿਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਦੇਈਏ। ਕਰਾਰਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਅਸਰ ਸੀ।

ਇਧਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਾ ਐਸਾ ਹੈ ਉਹ ਉਲਟੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਚੱਲ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਘੋੜਾ ਘੁਮਾ ਲੈ ਇਹਦੇ 'ਚ ਐਨਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਹੀ ਹੋਏਗਾ। ਸਰਾਪ ਤੋਂ ਬਚਾਂਗੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਲੈ, ਚੱਲ ਐਨਾ ਕੁ ਕਰ ਲੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਰਖ ਰਹੇ ਸੀ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾ ਕੇ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਭੈਤਾ ਆਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਓਧਰੋਂ ਤਾਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਫੌਜਾਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੋੜਾ ਫੇਰ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਕੁਸੰਗ ਦਾ ਅਜੇ ਅਸਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਇਸ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਫਲ ਲਾਇਆ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਮਾਮਾ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿੱਥੇ ਛਕਾਂਗੇ, ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਦਬਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਸੰਗ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹੈ।

ਜਿਥੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਭੈਤਾ ਦਾ ਸਬਕ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ਸਤਿਸੰਗ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁਸੰਗ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਬਾਣੀ ਐਸਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥
ਉਹ ਝੁਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੇਰਿ ॥**

ਅੰਗ - 1369

ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਅਉਗਣੁ ਕੇ ਨ ਚਿਤਾਰਦਾ ਗਲ ਸੇਤੀ ਲਾਇਕ ॥
ਮੁਹਿ ਮੰਗਾਂ ਸੋਈ ਦੇਵਦਾ ਹਰਿ ਪਿਤਾ ਸੁਖਦਾਇਕ ॥**

ਅੰਗ - 1102

ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਚਾਲੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਜਿਹਨੂੰ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ, ਫਤਹਿਨਾਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਖਣ ਵਲ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਜ਼ਫਰਨਾਮੇ ਦਾ ਪੱਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਉਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਇਖਲਾਕ ਦੀ ਜਿੱਤ ਸਾਰਾ ਉਸ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਸੀ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ, ਫਰੇਬ ਹੋਇਆ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਮਜ਼ਬੀ ਹੈਂ ਪਰ ਤੇਰੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਤੂੰ, ਇਹ ਤੇਰੀ ਇਖਲਾਕੀ ਹਾਰ ਹੈ। 88 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ ਉਸ ਦੀ, ਉਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੀ, ਉਧਰ ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਮਰਹੱਟੇ ਨਾਲ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਥੇ ਫੇਰ ਇਸ ਦੇ ਪਾਪ ਕੰਬਣ ਲੱਗੇ। ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦੋਂ ਮਿਲੇ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਹਨ, ਨਾਲ ਇਕ ਕੁੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਕਾਹਲੀ ਕੀਤੀ ਖਾਲਸਾ ਸਜਾਉਣ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਵੀ ਕਾਹਲੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸਲਾਮ ਫੈਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਜੁਲਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਰਬੰਸ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤਾਕਤ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੂਕਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ, ਮੁਖੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਸ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਕੂਕਰ ਦੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਤੀਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਉਹਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਮਰਵਾ ਦਿਤੇ, ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਨੂੰ। ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਕੀਤਾ ਰਾਜ ਵਾਸਤੇ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਇਆ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈਂ। ਤੋਬਾ-ਤੋਬਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਪਾਪ ਕੰਬਦੇ ਨੇ।

ਹੁਣ ਏਧਰੋਂ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਪੂਰੇ ਕੋਲ ਆਏ। ਉਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਡਰ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਡਰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਬੈਠਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਏ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਫਾਹੇ ਟੰਗ ਦੇਣਗੇ, ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦੇਣਗੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਭੈਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥

ਅੰਗ- 293

ਕਿਉਂਕਿ ਡਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਡਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਭੈ ਨੇ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ

ਕਰਵਾ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅੱਗੇ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਏਧਰੋਂ ਫੇਰ ਪਿਛੋਂ ਮੁਲਖਈਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ ਢਾਬ ਦੇ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਸਾਖ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ, ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਇਥੇ ਆਖਰੀ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, 14 ਯੁੱਧ ਤਕਰੀਬਨ ਹੋਏ। ਹਰ ਯੁੱਧ 'ਚ ਫਤਿਹ ਹੋਈ। ਇਥੇ ਜਿਹੜੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਬੇਦਾਵਾ ਦੇ ਗਏ ਸਨ, ਫੇਰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਭਾਗੋ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਈ ਭਾਗ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕਤਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ -

ਟੂਟੀ ਗਾਢਨਹਾਰ ਗੁੱਪਾਲ ॥

ਅੰਗ - 283

ਇਨਸਾਨ ਭੁੱਲਦਾ ਹੈ, ਕੁਸੰਗ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕੁਸੰਗ ਡੋਬ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ, ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਪੈਰ-ਪੈਰ 'ਤੇ ਭੁਲਦੇ ਹਾਂ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਫਾਰਮੂਲਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੁਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹੋਏ -

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟਿਐ ਪੁਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ

ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ - 522

ਫੇਰ ਉਹ ਜੁਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 72

ਨਾਮ ਦੀ ਜਿੱਥੇ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਨਾਮ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਜੇ ਨਾਮ 'ਚ ਸਾਡੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਤਨ ਚਰਾਏ, ਰੰਬੀਆਂ ਨਾਲ ਖੋਪਰ ਲੁਹਾਏ, ਚਰਖੜੀਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ, ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕਟਵਾਏ, ਅਸਹਿ ਤੇ ਅਕਹਿ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ, ਮੁਖੋਂ ਸੀ ਨਹੀਂ ਉਚਾਰੀ। ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਤ੍ਰ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਤੱਕ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ, ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਉਮਰਾਂ ਛੋਟੀਆਂ, ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਐਨੇ ਤਾਕਤਵਰ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਕਰਮ ਹਨ, ਐਨੇ ਫਲਦਾਇਕ ਨਹੀਂ-

ਪਾਠੁ ਪਤਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ

ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ ॥

ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ

ਅਧਿਕ ਅਰੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥ 1 ॥

ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ

ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥

ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੇ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥

ਅੰਗ - 641

ਹੁਣ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਵੇਖੀਏ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਕਿਉਂ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਕਿਉਂ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਰੁਸਵਾਈ ਨਾਮ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਕਹੁ

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥

ਅੰਗ - 642

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਓਂ, ਇਹ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ, ਮੰਤ੍ਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵੈ ਅਮਰੁ ਸੋ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 287

ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਮਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਮ੍ਰਿਤੂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥

ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖੁ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - 538

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ' ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਰੋਗ ਖਤਮ ਹੋਣਗੇ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਮੰਤ੍ਰ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਹਜ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 'ਵਾਹਿ.....।' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਗੁਰੂ.....।'।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਜਲ 'ਤੇ ਹੋਇਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਲ 'ਚ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈ ਕੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਫੇਰ ਕਮਾਈ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸਤਿਸੰਗਤ ਕਰਨੀ। ਬਾਕੀ ਕਰਮ ਐਨੇ ਫਲਦਾਇਕ ਨਹੀਂ-

ਮੋਨਿ ਭਇਓ ਕਰਪਾਤੀ ਰਹਿਓ ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ ਮਾਹੀ ॥

ਤਟ ਤੀਰਥ ਸਭ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਮਿਓ ਦੁਬਿਧਾ ਫੁਟਕੈ ਨਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - 642

ਕਈ ਮੋਨੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੋਲਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ

ਬੋਲੈ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਮੋਨੀ ॥

ਅੰਤਰਿ ਕਲਪ ਭਵਾਈਐ ਜੋਨੀ ॥

ਅੰਗ - 1348

ਅੰਦਰ ਕਲਪਨਾ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ। 'ਕਰਪਾਤੀ' ਕਿ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਛਕਣਾ। ਜੈਨ ਮਾਰਗ ਸੰਜਮ ਅਤਿ ਸਾਧਨ, ਦਿਗੰਬਰ ਨੇ, ਸਿਤੰਬਰ ਨੇ ਉਹ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਛਕਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਰਮਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ। ਜਿਹੜੀ ਦੁਬਿਧਾ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਦ੍ਰੈਤ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

**ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਬਸਿਓ ਸਿਰਿ ਕਰਵਤ ਧਰਾਏ ॥ ਮਨ
ਕੀ ਮੇਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੇ ਲਖ ਜਤਨ ਕਰਾਏ ॥**

ਅੰਗ - 642

ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹਨ, ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਮਨ ਤਾਂ। ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ। ਐਸੇ ਕਰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਯਤਨ ਕਰ ਲਓ।

ਮਨਿ ਮੇਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੇਲਾ ਤਨਿ ਧੋਤੇ ਮਨੁ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 558

ਮਨ ਦਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਰੋਲਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ -

ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੁਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ ॥

ਅੰਗ - 340

ਆਪਾਂ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਕਥਾ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ। ਮਨ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਨ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮਨ ਨੇ ਦੌੜਨਾ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਹੈ ਪਉਣ, ਸਵਾਸ।

**ਚਲਤ ਅਠਾਰੂਂ, ਬੈਸਤ ਬਾਰੂਂ,
ਸੋਵਤ ਚੌਬੀਸ ਜਾਤ।**

ਸਵਾਸ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਹੀ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੈਠਾ ਇਨਸਾਨ 12, ਚਲਦਾ 18, ਸੌਂਦਾ 24, ਗੁੱਸੇ 'ਚ 32, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ 64 ਸਵਾਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਹੈ ਸਵਾਸ। ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਵੇਖੋ, ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਜੁਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੈਠੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ ਆਪਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਗਹਿਰਾ ਸਵਾਸ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਅੰਦਰ ਜਾਵੇ, ਪੂਰਾ ਸਵਾਸ ਭਰ ਕੇ ਲਵੋ, ਪੇਟ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ 'ਵਾਹਿ' ਸੁਣੋਂ ਹੁਣ ਛੱਡਣਾ ਹੈ ਸਵਾਸ ਜਦੋਂ ਛੱਡਣਾ ਹੈ 'ਗੁਰੂ' ਸੁਣੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਤਨੇਮ ਜਦੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ, ਸਵਾਸ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ, ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਸਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਮੰਜਲ ਤਹਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਵਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - 293

ਕਨਿਕ ਕਾਮਿਨੀ ਹੈਵਰ ਗੈਵਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦਾਨੁ ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਅੰਨ
ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਮਿ ਬਹੁ ਅਰਧੇ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਦੁਆਰਾ ॥ 4 ॥

ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਡੰਡਉਤ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਰਤੁ ਰਹਤਾ ॥

ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ

ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥ 5 ॥

ਜੋਗ ਸਿਧ ਆਸਣ ਚਉਰਾਸੀਹ ਏ ਭੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ॥

ਵਡੀ ਆਰਜਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮੈ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਗਹਿਆ ॥ 6 ॥

ਰਾਜ ਲੀਲਾ ਰਾਜਨ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰਿਆ ਹੁਕਮੁ ਅਫਾਰਾ ॥

ਸੇਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ ॥ 7 ॥ ਹਰਿ

ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥

ਅੰਗ - 642

ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ
ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।

14

ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ

ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥

ਪਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਨੀ

ਸਚਾ ਮਨਿ ਵਸਾਇਆ ॥

ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਤੁਧੁ ਉਪਾਏ

ਇਕਿ ਵੇਖਿ ਪਰਸਣਿ ਆਇਆ ॥

ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਚੁਕਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਲਾ ਭਾਇਆ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਜਿਸ ਨੈ ਆਪਿ ਤੁਠਾ

ਤਿਨਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 918

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥

ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖੁ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - 538

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਐਨੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਣਾ, ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 72

ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਉਹ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗਤ। ਇਹਦੀ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ

ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - 95

ਜੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਜਿਹੜੇ ਐਨੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਭਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਫੇਰ ਵੀ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਮਾਘੀ ਦੇ ਦਿਨ ਬਾਰੇ, ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ

ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਇਸ਼ਨਾਨ -

ਮਾਘਿ ਪੁਨੀਤ ਭਈ ਤੀਰਥ ਅੰਤਰਿ ਜਾਨਿਆ ॥

ਅੰਗ - 1109

ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪੁਨੀਤ ॥

ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਅੰਗ- 279

ਸੋ ਵਾਰੀ ਕਰੁ, ਪੁਨੀਤ ਇਕ ਵਾਰੀ। ਐਨੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਈ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅੰਦਰਲੇ ਤੀਰਥ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਆਪਾਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਕਥਾ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸਰਵਣ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਘੀ ਦੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕਤਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ, ਦਸਵਾਂ ਦਿਨ ਮਨਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ, ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਢਾਬ ਹਨ ਇਕ ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ, ਇਕ ਰੁਪਾਣੇ ਦੀ, ਇਕ ਧਿਗਾਣੇ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਉਤੇ ਢਾਬ ਬਣੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਰੁਪਾਣੇ ਦੀ ਢਾਬਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਕਮਾਨ ਦੇ ਉਤੇ ਤੀਰ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ, ਇਕ ਐਸੇ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਮੈਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਹਦਾ ਨਾਮ ਦੀ ਘੋਗੜ। ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਭੇਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਇਕ ਭਲਾ ਕਰਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਖੇਤ ਦੀ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਕ ਤਿੱਤਰ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੌਲਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਭੂਮੀਆ ਭੂਮਿ ਉਪਰਿ ਨਿਤ ਲੁਝੈ ॥

ਫੋਡਿ ਚਲੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਹੀ ਬੁਝੈ ॥

ਅੰਗ - 188

ਇਹ ਹੈ ਤੱਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਜਿਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਖੱਪ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ - 'ਅੰਤ ਮਤੇ ਸੋ ਗਤੇ'। ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਕਾਣਾ ਤਿੱਤਰ ਹੈ, ਇੱਕ ਅੱਖ ਤੋਂ ਕਾਣਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਣਾ, ਇਸਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਖੇਤ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਉਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹੋ। ਅਜੇ ਵੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ ਅੰਦਰ। ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਭੂਮੀਆਂ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸੇ ਗੱਲ ਲਈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਪਿੱਛੇ ਲੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮਾਇਆ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੀ ਹੈ

-

ਵਡੇ ਵਡੇ ਜੋ ਦੀਸਹਿ ਲੋਗ ॥
ਤਿਨ ਕਉ ਬਿਆਪੇ ਚਿੰਤਾ ਰੋਗ ॥ 1 ॥
ਕਉਨ ਵਡਾ ਮਾਇਆ ਵਡਿਆਈ ॥
ਸੋ ਵਡਾ ਜਿਨਿ ਰਾਮ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਭੂਮੀਆ ਭੂਮਿ ਉਪਰਿ ਨਿਤ ਲੁਝੈ ॥
ਛੋਡਿ ਚਲੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਹੀ ਬੁਝੈ ॥ 2 ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਾ ॥
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਭਜਨ ਨਾਹੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - 188

ਭੂਮੀਏ ਦਾ ਇਥੇ ਹੀ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਥੇ ਹੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਰਦਾ ਹੈ। 'ਜਹਾਂ ਆਸਾ ਤਹਾਂ ਵਾਸਾ।' ਅੱਜ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਲੱਜ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਓ, ਕਾਣਾ ਹੈ ਅੱਖ ਤੋਂ, ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਆਪ ਨੇ ਭਲਾ ਕੀਤਾ।

ਘੋਗੜ ਦੇ ਜਦੋਂ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ, ਨਵੇਂ ਸਿੰਘ ਸਨ ਮਲਵੱਈ, ਬਰਾੜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਇਹਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਤਿੱਤਰ ਵਾਂਗੂੰ। ਇਹਦਾ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਪਿੱਛਲਾ ਜਨਮ ਦੱਸੋ? ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਇਹਨੇ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਿੱਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਸੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣ ਲਈ ਨਿਮੰਤਰਣ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਓ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕੋ ਕਿਉਂਕਿ ਰੀਤ ਪਰੰਪਰਾ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਹੋਵੇ, ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣਾ, ਫੇਰ ਉਹ ਚੂਲਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪੰਜਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ। ਇਹਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵਰਤਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਰੂਪ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ -

ਰੂਪੇ ਕਾਮੇ ਦੋਸਤੀ ਭੁਖੇ ਸਾਦੇ ਗੰਢੁ ॥
ਲਬੈ ਮਾਨੈ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਉਘੈ ਸਉੜਿ ਪਲੰਘੁ ॥

ਅੰਗ- 1288

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਕਾਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋਏ, ਮੰਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫੇਰ ਸਿਪਾਹੀ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਉਸ ਬੀਬਾ ਨੂੰ ਲਿਆਓ, ਇਹ ਸਭ ਸਮਝ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਦੀਨ ਈਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਾਂ ਅਗਰ ਉਹ ਬੱਚੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਗੇ

-

ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੇ ॥
ਸੜ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੇ ॥

ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੇ ਕਰੁ ਦੇ ਕਰਿ, ਪਾਪ ਸਮੁੰਹ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੈ ॥
 ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੋ ਸੋ, ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ
 ਬਚਾਵੈ ॥ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਹੁਣ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ ॥
 ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥ 1 ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟਿਆ ਜਿਨਿ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਦੀਆ ਏਕਾ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਤਿਨਿ ਰਖਨਹਾਰਿ ਸਭ ਬਿਆਧਿ ਮਿਟਾਈ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਸਹਾਈ ॥

ਅੰਗ- 819

ਹੁਣ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਘੋਗੜ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰਿਆਇਆ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੌਧਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਬਦਨੀਤੀ ਤੇ ਇਹ ਬੀਬਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਾਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਤੂੰ ਕੀ ਕੀਤਾ?—

ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥
 ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥
 ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਬਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥
 ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥
 ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥ ਅੰਗ- 315

ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ -

ਦੇਖਿ ਪਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ, ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣੈ ।
 ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 29/11

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇੜੁ ॥
 ਸਾਧ ਕੀ ਟਹਲ ਸੰਤਸੰਗਿ ਹੇਤੁ ॥
 ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ॥
 ਸਭ ਤੇ ਜਾਨੈ ਆਪਸ ਕਉ ਮੰਦਾ ॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਿਖਿਆ ਪਰਹਰੈ ॥
 ਮਨ ਕੀ ਬਾਸਨਾ ਮਨ ਤੇ ਟਰੈ ॥
 ਇੰਦ੍ਰੀ ਜਿਤ ਪੰਚ ਦੋਖ ਤੇ ਰਹਤੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੇ ਐਸਾ ਅਪਰਸੁ ॥ ਅੰਗ- 274

ਹੁਣ ਉਹ ਬੀਬਾ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਬੱਚੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓ ਪਾਪੀਆ! -

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧ੍ਰਮ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ - 1425

ਤੂੰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਾਸਤੇ -

ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ ॥

ਇਸੁ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਗੁਮਾਨ ॥

ਅੰਗ- 375

ਜਾਹ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਰਾਪ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ -

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਾ ਦਾਸਨਿ ਦਸਨਾ ॥

ਅੰਗ - 263

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸੌ ਵਾਰੀ ਉਸ ਬੀਬਾ ਦੇ ਸਰਾਪ ਦੇਣ 'ਤੇ ਘੋਗੜ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਲਾਜ ਆਈ, ਚਲੋ ਇਹਨੇ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਸੀ -

ਭੁਲਣ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੇ ਅਭੁਲੁ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- 61

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਾਣੇ ਤਿੱਤਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਆਪ ਨੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਘੋਗੜ ਦਾ ਭਲਾ ਕੀਤਾ -

ਉਚ ਅਪਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ॥

ਗਾਵਤੇ ਉਧਰਹਿ ਸੁਣਤੇ ਉਧਰਹਿ ਬਿਨਸਹਿ ਪਾਪ ਘਨੇਰੇ ॥ ਪਸੁ

ਪਰੇਤ ਮੁਗਧ ਕਉ ਤਾਰੇ ਪਾਹਨ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਈ ਸਦਾ ਸਦਾ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - 802

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ, ਭੁੱਲੀਆਂ ਭਟਕੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦਾ, ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਹੋਇਆ ਕੀ ਜਿਹੜੀ ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ ਸੀ ਬਰਾੜ, ਮਲਵੱਈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਲਗਾਮਾਂ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਡੱਲੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਡੱਲਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਡਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ, ਇਥੇ ਸਾਡਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ, ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਤਨਖਾਹ ਦਿਓ ਸਾਡੀ। ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਾਂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਤੇ ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠਾਂਗੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹਨਗੀਆਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੀਂਹ ਪੁਆਵਾਂਗੇ, ਮੀਂਹ ਤਾਂ ਪਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੀਰ ਕਮਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ, ਅਸਮਾਨ ਵਲ ਛੱਡਿਆ, ਬੱਦਲ ਗਰਜੇ, ਬਾਰਿਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਹੜੇ ਤਾਂ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਸਨ, ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸਨ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਚਾਦਰੇ ਤਾਣ ਲੈਂਦੇ

ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਝੁੰਡਾਂ, ਦਰਖਤਾਂ ਥੱਲੇ ਜਾ ਬੈਠਦੇ ਨੇ। ਬਾਰਿਸ਼ ਪੈ ਗਈ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਡੀ ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਕੀ ਘਾਟਾ ਸੀ, ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆਇਆ ਕੁਬੇਰ, ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ। ਉਸ ਨੇ ਖੱਚਰ ਭਰੀ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਢਾਲਾਂ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੰਡਦੇ ਨੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈਆਂ। ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਆ ਗਏ ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਤਨਖਾਹ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤਨਖਾਹ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਹੀ, ਤਨਖਾਹ ਸਾਨੂੰ ਦਿਓ। ਉਹ ਤਾਂ ਚਲੇ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਏ, ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਵੀ ਦੇਖਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਲਿਆਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਦਿਓ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫੇਰ ਢਾਲਾਂ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਵੰਡ ਦਿਤੀਆਂ।

ਖਾਵਹਿ ਖਰਚਹਿ ਰਲਿ ਮਿਲਿ ਭਾਈ ॥

ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਵਧਦੇ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - 186

ਜਿਹੜਾ ਬਚਿਆ ਉਥੇ ਦੱਬ ਦਿਤਾ, ਗੁਪਤ ਸਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਉਸ ਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਭਾਈ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ। ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੰਗਲੀ ਲੋਕ ਹਨ, ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮੰਗਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਮ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗਤ 'ਚੋਂ ਸੋਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ -

ਵਿਣੁ ਤੁਧੁ ਹੋਰੁ ਜਿ ਮੰਗਣਾ ਸਿਰਿ ਦੁਖਾ ਕੈ ਦੁਖ ॥

ਦੇਹਿ ਨਾਮੁ ਸੰਤੋਖੀਆ ਉਤਰੈ ਮਨ ਕੀ ਭੁਖ ॥

ਅੰਗ - 958

ਹੁਣ ਅਸਲ ਵਿਚ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਜਾਇਆ ਨਹੀਂ

-

ਜਿਸੁ ਕ੍ਰਿਹਿ ਬਹੁਤੁ ਤਿਸੈ ਕ੍ਰਿਹਿ ਚਿੰਤਾ ॥

ਜਿਸੁ ਕ੍ਰਿਹਿ ਥੋਰੀ ਸੁ ਫਿਰੈ ਝਮੰਤਾ ॥

ਦੁਹੁ ਬਿਵਸਥਾ ਤੇ ਜੋ ਮੁਕਤਾ ਸੋਈ ਸੁਹੇਲਾ ਭਾਲੀਐ ॥

ਅੰਗ- 1019

ਹੁਣ ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਸਤਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਥੋੜੀ ਹੈ ਉਹ ਭਰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ -

ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - 417

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਜੇ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਤਰੁੱਠੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸੱਚੇ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਨਾਮ ਸੰਤੋਖੀਆ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਬਿਨਾ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀਂ ਕੋਊ ਰਾਜੈ ॥ ਅੰਗ - 279

ਕਿਉਂਕਿ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਬੁਝਦੀ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ ਹੈ, ਅੱਗ 'ਤੇ ਹੋਰ ਬਾਲਣ ਪਾਓ, ਹੋਰ ਭੜਕਦੀ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ ॥ ਅੰਗ - 213

ਇਹ ਤਾਂ ਬੁਝਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲੱਖ ਤੋਂ ਕਰੋੜ, ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਹੋਰ, ਪਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਓ -

**ਰਾਜੁ ਨ ਚਾਹਉ ਮੁਕਤਿ ਨ ਚਾਹਉ
ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਮਲਾਰੇ ॥ ਅੰਗ- 534**

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦਾਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਜੇ ਮੰਗ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮੰਗ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਉਜ਼ਰਤ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਔਖਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਤੇਰੀ ਮੰਗ ਹੈ ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਕੀਮਤ ਕੋਈ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ -

**ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥
ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥ ਅੰਗ - 81**

ਇਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲਈਦਾ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਦੀ ਕਰੀਦੀ ਹੈ ਕਮਾਈ, ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਤੱਕ ਰੁਸਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਆਹ ਕੰਮ ਕਰ, ਜੇ ਕਰਨਾ ਹੈ।

**ਹਰਿ ਸਚੇ ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾ।
ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚਿ ਸਿਧਾਂ ਖੇਲਾ।
ਗੁਰ ਸਿਮਰਿ ਮਨਾਈ ਕਾਲਕਾ ਖੰਡੇ ਕੀ ਵੇਲਾ।
ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ ਹੁਇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।
ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।
ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਦੂਜਾ, ਵਾਰ 41/1

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ। ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣਨਾ, ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਮੰਤਰ ਲੈਣਾ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲੈਣ ਦਾ ਇਹ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਜੇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਜਨਮ ਸਫਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ

ਛਕਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਦਾਤ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਜਿਹੜਾ ਮਸੰਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਉਹਨੂੰ ਸਿੱਖ ਤੇ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਹੀ - 'ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।' ਧੰਨ ਹਨ ਐਸੇ ਗੁਰੂ। ਵਿਚ ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਜੋੜ ਦਿਤਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦਾਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਭਾਵੇਂ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ -

**ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੁ ਆਰਾਧਣਾ ਜਿਹਵਾ ਜਪਿ ਗੁਰ ਨਾਉ ॥
ਨੇਤ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੇਖਣਾ ਸ੍ਰਵਣੀ ਸੁਨਣਾ ਗੁਰ ਨਾਉ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਠਾਉ ॥**

ਅੰਗ - 517

ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਥਾਂ ਤਾਂ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਜੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ -

**ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਾ ॥
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਭਜਨ ਨਾਹੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ॥**

ਅੰਗ - 188

**ਸਿਮਰਨੁ ਭਜਨੁ ਦਇਆ ਨਹੀ ਕੀਨੀ
ਤਉ ਮੁਖਿ ਚੋਟਾ ਖਾਹਿਗਾ ॥**

ਅੰਗ - 1106

ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲਾਜ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਬਿਰਧ ਬਾਣੇ ਦੀ ਦਾਨਿਆਂ। ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ, ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲਈਆਂ ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਆਹ ਜਦੋਂ ਬਰਾੜਾਂ ਨੇ ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਲਗਾਮਾਂ ਫੜ ਕੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਲਈਆਂ ਸੀ। ਤੂੰ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਰੱਖ ਵਖਾਈ। ਜਿਵੇਂ ਮਾਝੇ ਦੀ, ਮਾਝੇ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬੇਦਾਵਾ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਅਹੁਤੀ ਪਾ ਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਮਾਝੇ ਦੀ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰੱਖੀ, ਤੂੰ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਰੱਖ ਵਖਾਈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਕੌਤਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਹੁਣ ਡੱਲੇ ਦੀ ਜੂਹ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਨੌ ਮਹੀਨੇ, ਨੌ ਦਿਨ, ਨੌ ਘੜੀਆਂ, ਨੌ ਪਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਰਾਜਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਨਾ ਔਖਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਕਰਿਆ।

ਦੇਖੋ, ਇਹ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਜਵਾਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀਆਂ ਦੇਖੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਚੌੜੀਆਂ ਨੇ, ਕੱਦ ਕਿੰਨੇ ਉੱਚੇ ਨੇ, ਕਿੰਨੇ ਤਕੜੇ ਜਵਾਨ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਆ ਕੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਰਜੀਵੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਹਿਰਸ ਦੇ, ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ, ਇਹ ਤਾਂ -

ਭੜਿ ਭੜਿ ਪਵਦੇ ਕਚੇ ਬਿਰਹੀ ॥

ਅੰਗ - 1425

ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਹਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੁੱਖੜਾ ਮੋੜਿਆ ਕਰਦੇ। ਹੁਣ ਭਾਈ ਡੱਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਮਾਂ ਆਏ 'ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਡੱਲਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੰਦੂਕ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਲਿਆ ਫੇਰ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਕਸਵੱਟੀ ਪੇਪਰ ਪੈ ਕੇ ਹੀ ਪਰਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲਿਆ ਹੁਣ ਤੂੰ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਬੰਦਾ ਲਿਆ, ਅਸੀਂ ਰਾਈਫਲ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਐਸੀ ਕਸਵੱਟੀ, ਫੇਰ ਉਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ?

ਕਬੀਰ ਕਸਉਟੀ ਰਾਮ ਕੀ ਝੂਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਕੋਇ ॥

ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੋ ਸਹੈ ਜੋ ਮਰਜੀਵਾ ਹੋਇ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 948

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਡੱਲਿਆ! ਮੌਤ ਤੋਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ-

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵੈ ਅਮਰੁ ਸੋ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 287

ਇਹ ਤਨਖਾਹ ਦਾਰ, ਕਿੱਥੇ ਅੱਗੇ ਆ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਬਥੇਰਾ ਡੱਲਾ ਲਾਲਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਦਾਨੇ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚ ਤਾਂ ਲੜਾਂਗੇ, ਇਥੇ ਐਵੇਂ ਕਿਉਂ ਮਰੀਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜਾਓ ਕਿਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਲਿਆਓ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਕ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਦੌੜਦੇ-ਦੌੜਦੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਚਾਅ ਹੈ ਮਰਨ ਦਾ।

ਕਬੀਰ ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ ਮਰਉ ਤ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਆਰ ॥

ਮਤ ਹਰਿ ਪੁਛੈ ਕਉਨੁ ਹੈ ਪਰਾ ਹਮਾਰੈ ਬਾਰ ॥ ਅੰਗ- 1367

ਹੁਣ ਡੱਲਾ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਹੈ ਅਸਲ ਸਿਦਕਵਾਨ ਮਰਜੀਵੜਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ।

ਰਤੇ ਸੇਈ ਜਿ ਮੁਖੁ ਨ ਮੋੜੰਨਿ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਿਵਾਤਾ ਸਾਈ ॥

ਭੜਿ ਭੜਿ ਪਵਦੇ ਕਚੇ ਬਿਰਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਾਰਿ ਨ ਆਈ ॥

ਅੰਗ- 1425

ਹੁਣ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸਜਿਆ ਹੈ। ਗੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਦੋ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਰਸਦਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਗੱਲ ਚਲਾਈ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ, ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਜੋ ਸਰੀਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਸਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣੀਏ। ਵੈਰਾਗਮਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਾਈ ਰਾਮਾ ਤੇ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਏ ਤਾਂ ਸਰਹੰਦ ਸੀ, ਮਾਲੀਆ ਭਰਨ, ਉਥੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜੰਗ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਫੇਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ। ਰਸਤੇ 'ਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਚ ਸੁਆਹ ਪਾ ਲਈ, ਕੱਪੜੇ ਪਾੜ ਲਏ। ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਲਾ ਭੇਖ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਵੇਖਿਆ, ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ, ਜਿਹਦਾ ਨਾਂ ਬੀਬੀ ਸਰਨ ਕੌਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਅਗਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ। ਅਧਸੜੀਆਂ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਵੇਖੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਭੇਖ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ। ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ ਗਈ -

ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜੋਰੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਪੁਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - 819

ਜਦੋਂ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਹੋ ਕੇ ਹਟਿਆ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਚੱਲੀ। ਮਾਨੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਬਨਸਪਤੀ ਨੇ, ਟਾਹਣੀਆਂ ਨੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੇ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਮੁੱਖ ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਰੱਖ ਕੇ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਜੋ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਦੱਬ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਸਮਾਂ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਐਸਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸੁਣਾਇਆ, ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਪਜਲੇ ਹੋਏ ਪਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੰਗੋ, ਜੋ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਮੰਗੋਗੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸਫਲ ਹੈ ਜਿਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮੰਨੇ ॥

ਜਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮੰਨਿਆ ਤਾ ਪਾਪ ਕਸੰਮਲ ਭੰਨੇ ॥

ਅੰਗ - 314

ਹੁਣ ਜੋ ਵੀ ਮੰਗੋਗੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਵੇਗਾ।
ਚਤੁਰ ਇਸਾ ਕੀਨੋ ਬਲੁ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਕਰੁ ਧਾਰਿਓ ॥
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਖੁ ਅਵਲੋਕਨੁ ਕੀਨੋ ਦਾਸ ਕਾ ਦੁਖੁ ਬਿਦਾਰਿਓ ॥
ਹਰਿ ਜਨ ਰਾਖੇ ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ॥
ਕੰਠਿ ਲਾਇ ਅਵਗੁਣ ਸਭਿ ਮੇਟੇ ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਬਖਸੰਦ ॥
ਰਹਾਉ ॥
ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਠਾਕੁਰ ਅਪੁਨੇ ਤੇ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਵੈ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਜੋ ਬੋਲੈ ਈਹਾ ਉਹਾ ਸਚੁ ਹੋਵੈ ॥

ਅੰਗ- 681

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ। ਸੇਵਾ ਵੀ ਐਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੰਗੋ, ਜੋ ਵੀ ਮੰਗੋਗੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਮੰਗਿਆ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਰਾਹਕ, ਸਾਨੂੰ ਦਰ-ਦਰ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਕਿਤੇ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿਣ ਦਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੇਵਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਟਿਕਾਣਾ ਇਥੇ ਹੀ ਕੀ ਅੱਗੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਥੇ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜ ਕਰੋਗੇ। ਫੁਲਕੀਆਂ ਦੀ ਵੰਸ ਜਿਵੇਂ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ, ਜੀਂਦ ਇਹ ਰਿਆਸਤਾਂ, ਭਾਈ ਰਾਮਾ ਤੇ ਤਿਲੋਕਾ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੇਰ ਵੰਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਮੇਵਾ ਮਿਲਿਆ, ਫਲ ਮਿਲਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਥੋਂ ਵਿਚਾਰ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੋਈਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰਨੀਆਂ, ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ।

(-----)

15

ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ
ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਜਨ ਕਉ ਪੁਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥ 1 ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥
ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥ ਕਹਿ
ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ 2 ॥ 1 ॥ ਅੰਗ - 694
ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ 1 ॥
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥
ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ 1 ॥ ਅੰਗ - 176
ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੁ ਉਪਾਏ ॥
ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥ 2 ॥
ਅੰਗ - 156

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ 1 ॥
ਭਜਹੁ ਗੁੰਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਕ੍ਰੁਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥
ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ 2 ॥
ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ ॥
ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥
ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥ 3 ॥ ਅੰਗ - 1159

ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ ॥
ਜਿਉ ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ
ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਭਾਰ ॥ ਅੰਗ - 1366

**ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
 ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
 ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥
 ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ 1 ॥ ਅੰਗ- 12**

**ਕਬੀਰ ਏਕ ਘੜੀ ਆਧੀ ਘਰੀ ਆਧੀ ਹੂੰ ਤੇ ਆਧ ॥
 ਭਗਤਨ ਸੇਤੀ ਗੋਸਟੇ ਜੋ ਕੀਨੇ ਸੋ ਲਾਭ ॥ ਅੰਗ - 1377**

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਮਨ ਟਿਕਾਅ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ -

ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੁਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ ॥ ਅੰਗ- 340

ਇਹ ਜੋ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਨ ਮੰਨ ਜਾਵੇ -

ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ- 3

ਜੇ ਮੰਨ ਗਿਆ ਮਨ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਗਤਿ (ਹਾਲਤ) ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ- 4

ਉਹ ਅੰਦਰਲੇ ਤੀਰਥ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਦਿਨ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੀ ਬੜੀ ਮਹਾਨਤਾ ਵੇਦਾਂ, ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਅੰਦਰਲਾ ਤੀਰਥ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੀਰਥ 'ਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਨਾਮ 'ਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਬਾਹਰਲੇ ਜਿਹੜੇ ਤੀਰਥ ਜਿੱਥੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਤੀਰਥ ਵੀ ਲੋਚਦੇ ਨੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਨੂੰ-

**ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ
 ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੁਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥
 ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੈ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ
 ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੁਰਿ ਗਵਾਈ ॥ 1 ॥**

ਅੰਗ - 1263

ਐਸਾ ਇਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਜਿਹੜਾ ਮੁੱਖ, ਧੂੜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਣੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੰਨਣੀ, ਇਸ ਅੰਦਰਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਮਨਾ! ਤੂੰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ-

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ - 293

ਜੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਨ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਦਾ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਉਹ ਕਥਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਕਥਾ -

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ ॥

ਆਵਹਿ ਨ ਜਾਹਿ ਨ ਕਬਹੂ ਮਰਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੰਗਾਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - 855

ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਇਹ ਕਥਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ, ਦਰਬਾਰ ਸਜਿਆ ਹੈ, ਸਜੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਜੋ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਮਾਤਾਵਾਂ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਛਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ, ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੰਗ-ਯੁੱਧਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਚਾਰੇ ਲਾਲ ਬੈਠਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ? ਜਦੋਂ ਐਸੀ ਬੇਨਤੀ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ 'ਚ ਸਨਾਟਾ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਐਸਾ ਬੈਰਾਗਮਈ ਮਾਹੌਲ ਹੈ, ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਉਤਾਵਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆ -

ਇਨ ਪੁਤਰਨ ਕੇ ਸੀਸ ਪਰ,

ਵਾਰ ਦੀਏ ਸੁਤ ਚਾਰ।

ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਸੰਗਤ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣਾ ਵਾਰ ਦਿਤਾ ਅਸੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਅਮਰ ਪੁਰੀ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹੋ ਗਏ। 'ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ' ਹਨ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਮੁਏ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਵੀਰ ਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਏ।

ਚਾਰ ਮੁਏ ਤੋ ਕਿਆ ਹੁਆ, ਜੀਵਤ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਚਨ ਯਾਦ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਾਟਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਝੋਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਪਾਇਆ। ਪਿਤਾ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਚਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਅਮਰ ਰੂਹਾਂ, ਉਹ ਵੀਰ ਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਵੇ ਨਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਵੇ -

**ਕਬੀਰ ਸੰਤ ਮੁਏ ਕਿਆ ਰੋਈਐ ਜੋ ਅਪੁਨੇ ਕ੍ਰਿਹਿ ਜਾਇ ॥
ਰੋਵਹੁ ਸਾਕਤ ਬਾਪੁਰੇ ਜੁ ਹਾਟੈ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ ॥**

ਅੰਗ - 1365

ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਅਮਰ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ -

ਸਾਕਤ ਮਰਹਿ ਸੰਤ ਸਭਿ ਜੀਵਹਿ ॥ ਅੰਗ - 326

ਉਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ 'ਅਪਨਾ ਬਿਗਾਰਿ ਬਿਰਾਨਾ ਸਾਂਝੇ ॥ (ਅੰਗ- 875) ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਹੁਣ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਹੈ, 'ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡਧਾਰ ਹੋਵੈ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।' ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ ਕਰੋ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਬਿਰਾਜਦੇ ਹਨ, ਮਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਡੱਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਜਗ੍ਹਾ, ਆਸਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਈ। ਪਰ ਉਹ ਧੰਨ ਮਾਤਾਵਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਤੰਬੂ ਦੇ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬਿਰਾਜਦੇ ਬੀਰ ਆਸਣ 'ਚ ਬਿਰਾਜਦੇ। ਜਦੋਂ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਸੁਖ ਆਸਨ, ਆਪਣੇ ਆਸਣ 'ਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਿਰਾਜੇ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਹੀ ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਆ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੁੱਛਦੇ ਕੌਣ? ਤਾਂ ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਉਤਰ ਦਿੰਦਾ, "ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਮੈਂ ਡੱਲਾ "। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਡੱਲੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਮੰਗ, ਤੇਰੀ ਕੀ ਮੰਗ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਪੀੜ੍ਹੀ ਜਿੰਨੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਤਾਂ -

ਓਥੈ ਸਚੇ ਹੀ ਸਚਿ ਨਿਬੜੈ ਚੁਣਿ ਵਖਿ ਕਢੈ ਜਜਮਾਲਿਆ ॥

ਅੰਗ - 463

ਉਥੇ ਤਾਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ -

**ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੂ ਆਰਾਧਣਾ ਜਿਹਵਾ ਜਪਿ ਗੁਰ ਨਾਉ ॥
ਨੇੜੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੇਖਣਾ ਸੁਵਣੀ ਸੁਨਣਾ ਗੁਰ ਨਾਉ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਠਾਉ ॥**

ਅੰਗ - 517

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਨਿਜ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਰੱਤਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਥਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਕੇ, ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

**ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥**

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਹੀ ਦੇਵਤੇ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ।

ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ

ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 918

ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਮ੍ਰਿਤੂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ-

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵੈ ਅਮਰੁ ਸੋ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 287

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ, ਉਹਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਭੁੱਲ ਗਏ-

ਭਜਹੁ ਗ੍ਰੋਬੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਇਹ ਲਾਭ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਈਏ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਭੁੱਲੋ ਨਾ। ਇਨਸਾਨ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਟਾਲੈ ਟੇਲੈ ਦਿਨੁ ਗਇਆ ਬਿਆਜੁ ਬਢੰਤਉ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - 1375

ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਲ ਦਾ ਗੁਲੇਲਾ ਕਦੋਂ ਆ ਵੱਜਣਾ ਹੈ -

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥

ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥

ਅੰਗ - 254

ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫਰੀਦਾ ਦਰੀਆਵੈ ਕੰਨੈ ਬਗੁਲਾ ਬੈਠਾ ਕੇਲ ਕਰੇ ॥

ਕੇਲ ਕਰੇਦੇ ਹੰਝ ਨੋ ਅਚਿੰਤੇ ਬਾਜ ਪਏ ॥

ਬਾਜ ਪਏ ਤਿਸੁ ਰਬ ਦੇ ਕੇਲਾਂ ਵਿਸਰੀਆਂ ॥

ਜੋ ਮਨਿ ਚਿਤਿ ਨ ਚੇਤੇ ਸਨਿ ਸੋ ਗਾਲੀ ਰਬ ਕੀਆਂ ॥

ਅੰਗ- 1383

ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸੋ ਪਿਆਰਿਆ -

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥

ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਜੇ ਲੰਘ ਗਿਆ ਫੇਰ ਤਾਂ ਰੋਣਾ ਪੱਲੇ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ -
ਕਰਣੈ ਹੁਤੋ ਸੁ ਨਾ ਕੀਓ ਪਰਿਓ ਲੋਭ ਕੈ ਫੰਧੁ ॥

ਨਾਨਕ ਸਮਿਓ ਰਮਿ ਗਇਓ ਅਬ ਕਿਉ ਰੋਵਤ ਅੰਧ ॥

ਅੰਗ - 1428

ਫੇਰ ਰੋਣਾ ਪੱਲੇ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਰੋਂਦਾ, ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸਮੇਂ ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਐਸੀ ਸਿਖਿਆ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਸੁਣੀ, ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਨੇ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸੈਂਕੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਾਈ ਡੱਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ, ਉਹ ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਡੱਲ ਸਿੰਘ ਬਣ ਗਿਆ। ਨਿਡਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਡਰਦਾ ਸੀ ਅੱਜ ਨਿਰਭਉ ਐਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ, ਨੌਂ ਦਿਨ, ਨੌਂ ਘੜੀਆਂ, ਨੌਂ ਪਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਹਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਇਥੇ ਠਹਿਰੇ। ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਹੋਈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਿਖਾਏ ਗਏ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖਣਸਰ ਐਸੇ ਵਰ ਉਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਕਿ ਇਥੇ ਮੰਦ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਵੀ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਾਸੀ, ਉਥੋਂ ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਭਾਈ ਡੱਲ ਸਿੰਘ, ਇਹਦਾ ਭਰਾ ਭਾਈ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਭਾਈ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਭਾਈ ਪਰਮ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ ਭਾਈ ਡੱਲ ਸਿੰਘ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤ ਕਮਲਾਂ ਤੋਂ ਖੜਗ ਦਿਤੀ, ਜੜਾਉ ਕੰਗਣ ਦਿਤੇ, ਸ਼ਸਤਰ ਦਿਤੇ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸੱਤ ਕੁ ਕੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿਓ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਛੁੱਟੀ ਬਖਸ਼ੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੱਛੇ ਘਰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਧਰਮ ਕਾਜ ਵਾਸਤੇ ਚਾਲੇ ਪਾਏ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਹ ਚੱਲੇ -

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - 1412

ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਇਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੀ ਮੁੜਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਸਮੇਂ, ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸੀਸ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਡੱਲਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਐਸੇ ਮਨ ਦੇ ਹੀਣੇ ਤੁਰ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ! ਅਗਲੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਡੱਲਾ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਹੋਈ, ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਤਾਂ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਹੀ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਾਹ, ਪਿੱਛੇ ਕਿਤੇ ਧਾੜਵੀ ਨਾ ਪੈ ਜਾਣ ਤੇ ਨਾਲ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕੰਗਣ, ਖੜਗ, ਖੰਡਾ , ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਕਰਮਾ

ਕਰਕੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਫਕੀਰ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਮਸਤ ਮੌਲਾ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਸਿੰਘ! ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਾ ਡੱਲਾ ਨਾ ਮੌਲਾ ਗੁਰੂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਇਕੱਲਾ। ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਨਾ ਇਕੱਲਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹੀ ਅੱਲਾਹ। ਕਿੱਡੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਹੈ, ਸਭ ਸਾਥ ਛੁਡਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਭੁਲਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਜਦ ਘਰ ਆਏ, ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹਦਾ ਪੋਤਰਾ ਖੇਡਦਾ ਹੈ, ਚਰਖੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਤੱਕਲਾ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਧਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਸਰਸੇ ਜਾ ਕੇ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਦੁਪਿਹਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਕੱਤਕ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਤੇ ਹੁਣ ਬਿਰਾਜਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਉਥੋਂ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਕੱਲੇ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਕ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੁਨਿਆਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਸਿੱਖੀ 'ਚ ਨਾ ਕੋਈ ਜਾਤ, ਗੋਤ ਜਾਂ ਪਾਤ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਹਨ। ਕੰਮ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਉਹਦੀ ਬੱਚੀ ਨੌਜਵਾਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹਾਕਮ ਹੈ, ਉਹ ਬੜਾ ਨਿਕੰਮਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਬਖਸ਼ਣਯੋਗ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਤਿੰਨ ਕੁ ਘਰ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਅਹੁੜ-ਪਹੁੜ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਿਪਾਹੀ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਕਿ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਲਿਆਓ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਲੁਕਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਗਏ, ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਥੱਲੇ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਨਸੂਹਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਈਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਰਿਹਾ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਥੋਂ ਸੁਨੇਹੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਭੇਜੋ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਾਂ ਬਚਾਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ।

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਭੁਚੰਗੀ ਹੈ, ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣ ਤੇ ਨਾਲ ਘੋੜਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਚਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ

ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਹਰਣਾਖਸੁ ਦੁਸਟੁ ਹਰਿ ਮਾਰਿਆ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਤਰਾਇਆ ॥

ਅਹੰਕਾਰੀਆ ਨਿੰਦਕਾ ਪਿਠਿ ਦੇਇ ਨਾਮਦੇਉ ਮੁਖਿ ਲਾਇਆ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਹਰਿ ਸੇਵਿਆ ਅੰਤਿ ਲਟੇ ਫੁਡਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 451

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪ ਆਪਣਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਛੱਡ ਕੇ, ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਵਾਹੋ-ਦਾਹੀ ਓਧਰ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਪੰਜ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲ ਪਏ, ਪਿਛੋਂ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਇਸ ਭੇਰੇ 'ਚ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਉਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕੰਮ ਤਮਾਮ ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕਣ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਤੋਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੌਣ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। 'ਅੜੇ ਸੋ ਝੜੇ, ਸਰਨਿ ਪਰੇ ਸੋ ਤਰੇ'। ਮੌਲਵੀ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਜਰਵਾਣੇ ਰਾਜੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਕੱਚੇ ਨੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਤੁਸੀਂ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿਓ, ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਬਿਰਧ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਬਾਹਰ ਬਾਗ 'ਚ ਮਹਿਫਲ ਲਾਈਂ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਮੌਲਵੀ। ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਗਲਤੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਦਾਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਚਿਤਾਰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਜੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਹੋਵੇ -

**ਲੇਖੈ ਕਤਹਿ ਨ ਛੁਟੀਐ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਭੁਲਨਹਾਰ ॥
ਬਖਸਨਹਾਰ ਬਖਸਿ ਲੈ ਨਾਨਕ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰ ॥**

ਅੰਗ - 261

ਕਿਉਂਕਿ ਇਨਸਾਨ ਭੁਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ, ਆਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

**ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥
ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥
ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ ॥
ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕੁ ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੈ ॥**

ਅੰਗ - 403

ਇਕ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸ਼ੰਕਾ ਕੀਤੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦੀ, ਸ਼ਰਧਾ 'ਚ ਆਈਦਾ ਹੈ, ਸੁਣ ਕੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੋੜ ਕੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਆਪ ਆਉਣ ਦੀ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਰਾਜੇ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦੇਈਏ ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਾਜਨ, ਇਸੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਸੇ ਦਿਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਹੁਣ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਠਪੁਤਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵਰਗਾ ਬੁੱਤ ਘਾੜਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਣਵਾਇਆ, ਵਿਚ ਕਲਾ ਵੀ ਪਾਈ ਤੇ ਇਸਾਰੇ ਨਾਲ ਹਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲਈਂ ਆ ਰਹੇ ਨੇ।

ਰਾਜੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ 'ਚ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਹਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਈ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਰਾਜਾ ਵਾਹੋ-ਦਾਹੀ ਸਿੰਘਾਸ਼ਨ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਦਮ, ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ 'ਚ ਵੜਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੱਥ ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਰਾਜਨ! ਤੇਰੇ ਉਸ ਸ਼ੰਕੇ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕੀਤਾ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ 'ਚ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ 'ਚ ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਤਾਂਹੀ ਇਕ ਦਮ ਦੌੜਿਆ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨੇਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਗਏ, ਉਸ ਭਾਈ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਛੁਡਾ ਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏ, ਕਿੰਨਿਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ -

ਰਾਜੇ ਚੁਲੀ ਨਿਆਵ ਕੀ..... ॥

ਅੰਗ - 1240

**ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ
ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥**

ਅੰਗ - 544

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਿਆਂ ਕਰੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨਿਵਾਜਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੀਤ ਵਾਲੇ, ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜਦੇ -

ਰਤੇ ਸੇਈ ਜਿ ਮੁਖੁ ਨ ਮੋੜੰਨਿ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਿਵਾਤਾ ਸਾਈ ॥

ਭੜਿ ਭੜਿ ਪਵਦੇ ਕਚੇ ਬਿਰਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਾਰਿ ਨ ਆਈ ॥

ਅੰਗ - 1425

ਹੁਣ ਜੋ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਚਾਹੇ ਦੁਖ ਆ ਜਾਵੇ, ਸੁਖ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕੇਤਿਆ ਦੁਖ ਭੁਖ ਸਦ ਮਾਰ ॥

ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ ॥

ਅੰਗ - 5

ਉਹ ਤਾਂ ਚਰਨ ਕਮਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ, ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਸੰਗਤ ਜਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਵਿਸਵਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਵੀਹ ਵਿਸਵਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਵੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਵੇ, ਸੰਗਤ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਗੁਰਸੰਗਤ 21 ਵਿਸਵੇ ਹੈ, ਸੋ ਗੁਰ ਸੰਗਤ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ, ਭੁੱਲਾਂ ਨਾ ਚਿਤਾਰਨੀਆਂ। ਸੋ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਆਪਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੌ ਰੁਮਕੇ, ਸਾਡੇ ਵੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਆ ਜਾਵੇ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਆਉਣੀ ਉਦੋਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣਾਂਗੇ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦਾ

ਤਾਂ ਨਾਂ ਹੀ ਲੈਣਾ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਨਿਗੁਰੇ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ,
ਉਹ ਕਹੇਗਾ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੇਗਾ -

**ਜਿਉ ਨਿਗੁਰਾ ਬਹੁ ਬਾਤਾ ਜਾਣੈ
ਓਹੁ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਹੈ ਫ਼ਸਟੀ ॥**

ਅੰਗ- 528

**ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਠੰਤ ਜਨਮ ਫ਼ਸਟਣਹ ॥ ਕੁਕਰਹ
ਸੁਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥**

ਅੰਗ - 1356

ਜਿਹੜਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਜਨਮ
ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਮ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅੱਗੇ ਵੀ ਉਹ ਜੁਨੀਆਂ ਉਸ
ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ।

ਸੋ ਏਸ ਲਾਹਨਤ ਨੂੰ ਗਲੋਂ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ
ਵਾਲੇ ਬਣੇ। ਸੋ ਮਨ ਬਣਾਓ, ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹੱਥ ਆਉਂਦਾ।

(-----)

16

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੀ

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥
ਉਹ ਤੁਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੇਰਿ ॥ 88 ॥

ਅੰਗ - 1369

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨਿ ਲਾਗੀ ॥
ਪਾਇ ਲਗਉ ਮੋਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ
ਕੇਉ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਬਡਭਾਗੀ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਧਨੁ ਰਾਖਉ ਆਗੈ
ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮੋਹਿ ਸਗਲ ਤਿਆਗੀ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ
ਅਨਦਿਨੁ ਫਿਰਉ ਤਿਸੁ ਪਿਛੈ ਵਿਰਾਗੀ ॥ 1 ॥
ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਬੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥ 2 ॥ 2 ॥ 119 ॥

ਅੰਗ- 204

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਤਪ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀਆਂ ਸੁਭਾਗ ਘੜੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ 'ਤੇ ਆਪ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁੱਖ ਧੂੜ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬਚਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਣੀ, ਇਸ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਲਈਏ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਡਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਜੀਵਨ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਅਸੀਂ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲਾ ਕੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸ ਕੰਮ ਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - 12

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਤਪ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਹੀਂ, ਕਿੱਡੀਆਂ-ਕਿੱਡੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਧੂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਰਹੇ। ਕਿੱਡਾ ਤਪ, ਕਿੱਡਾ ਸਾਧਨ, ਕਿੱਡੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਆਉਂਦਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਾਧੂ ਆਉਂਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਾ ਲੈ ਕੇ ਆਓ ਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਆਪ ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਪਾਠ ਜੋ ਛੇ ਫੁੱਟ ਦਾ ਟੋਆ ਪੁੱਟਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ, ਸਾਧੂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ, ਚੌਮਾਸਾ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਦਿਨ, ਜਿਹੜੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਇਸੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਖੂਹ ਲਵਾਇਆ, ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਨਾਮ 10 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਲਵਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਇਸ ਖੂਹ ਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ 68 ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਜਲ ਲਿਆ ਕੇ ਪੁਆਇਆ। ਕਿੰਨੀ ਧਰਤੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਥੇ ਭੌਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਥੱਲੇ, ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਨਿੱਜ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ। ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਉਹ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ। ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੈਰਪੁਰੀ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਜੋ ਚਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਥਾਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਨਾ ਤਪ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ, ਗਰਮੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਧੂਣੀਆਂ ਤਾਪਦੇ, ਨੌਂ ਦੁਆਰੇ ਜੋ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧ ਲੈਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਕ ਜਿਹੜਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੈ -

ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੀ ਘਾਟੀ ॥

ਅੰਗ - 974

ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ -

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ- 954

ਐਸਾ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਕ ਧੁਨ ਹੈ, ਆਵਾਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਅੰਦਰ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕੰਨ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਬਯ ਨੇਤਰ, ਤੀਜਾ ਨੇਤਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖੜੀਆਂ ਬਿਆੰਨਿ ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੋ ਮਾ ਪਿਰੀ ॥

ਅੰਗ- 577

ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਪਿਆਰੇ

ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਹੋਰ ਹੀ ਅੱਖੜੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ

-

ਅਖੀ ਵੇਖਿ ਨ ਰਜੀਆ ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/9

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਬੇਗਾਨੇ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰਾਏ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਹੀ 84% ਅਸਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਕਬੂਲਦਾ ਹੈ। 14% ਸੁਣਨ ਦੇ ਨਾਲ 1% ਨਾਸਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੰਘਣ ਦੇ ਨਾਲ, 1% ਸਪਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ 1% ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਤਿਚਰੁ ਆਖਦਾ ਜਿਚਰੁ ਹੈ ਦੁਹੁ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- 757

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਦਵੈਤ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲ ਰਾਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੋਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਬੇਗਾਨੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਵੈਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹਨ ਤੇ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮ, ਦਮ ਆਪਣਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਮ ਤੇ ਦਮ ਇਹ ਸਰੀਰਕ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਉਹਨੂੰ ਸਮ ਤੇ ਦਮ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 4

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੁਗਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਨ -

ਰੁਪੇ ਕਾਮੇ ਦੋਸਤੀ ਭੁਖੇ ਸਾਦੈ ਗੰਢੁ ॥

ਲਬੈ ਮਾਲੈ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਉਘੈ ਸਉੜਿ ਪਲੰਘੁ ॥

ਅੰਗ - 1288

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਆਪਾਂ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਦਾਰਾ ਪਰਹਰੀ ॥

ਤਾ ਕੈ ਨਿਕਟਿ ਬਸੈ ਨਰਹਰੀ ॥

ਅੰਗ - 1163

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪਰਾਏ ਧਨ ਤੇ ਪਰਾਏ ਤਨ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ -

ਦੂਜੈ ਬਹੁਤੇ ਰਾਹ ਮਨ ਕੀਆ ਮਤੀ ਖਿੰਡੀਆ ॥

ਬਹੁਤੁ ਪਏ ਅਸਗਾਹ ਗੋਤੇ ਖਾਹਿ ਨ ਨਿਕਲਹਿ ॥

ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਗੰਬਰ ਰਹਿ ਕੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਗੰਗੋਤਰੀ 'ਤੇ ਤਪ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਥੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿੰਨੀ ਅੰਦਰ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕਿਲੀ ਨਹੀਂ, ਧਿਆਨ ਟਿਕਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਕੱਪੜਾ ਕਿਸ 'ਤੇ ਟੰਗੀਏ, ਕੋਈ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਤਾਂ ਮੂਲਧਾਰ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਉਂਦੇ। ਬੜੇ ਲੰਬੇ ਚੱਕਰ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਜਿੱਥੇ ਨੱਕ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਇਆ ਉਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਸਾਕਾਰ ਦਾ, ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੀ

ਠਾਹਰ ਨੀਕੀ ਧਿਆਨ ਕਉ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ - 1208

ਧਿਆਨ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ। ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤ ਤਾਂ ਹਾਂ ਹੀ। ਵੇਖ ਲਓ, ਸਾਡੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਸਤ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ, ਜਾਇਦਾਦ ਪ੍ਰਸਤ ਹਾਂ, ਧਨ ਦੌਲਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਤ ਹਾਂ।

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਗਿਰਸਤ ਕਾ ਫਾਸਾ ॥

ਹੋਨੁ ਨ ਪਾਈਐ ਰਾਮ ਕੇ ਦਾਸਾ ॥

ਅੰਗ - 180

ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੀਤ ਲਾਈਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਤੂੰ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰਦਾ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਹੁਣ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ 'ਚ ਹੀ।

ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਲਾਇਆ ਸੇਵ ॥

ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਏ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥

ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਤਾ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਕਪਾਟ ॥

ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ਜੋਨੀ ਬਾਟ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਚੱਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।-

ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥

ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥

ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- 1159

ਉੱਚੇ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - 659

ਭਾਵੇਂ ਬਾਜੀ ਜਿੱਤ ਲੈ, ਭਾਵੇਂ ਹਾਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਬੱਚਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਫੇਲ੍ਹ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਾਣੀ ਕਿੰਨੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰ-ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਉਪਰ ਉੱਚੇ ਉਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਿਵੇਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੇਲੇ ਦੇ ਵਿਚ, ਉਹਨੂੰ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਉਂਗਲ ਫੜੀ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਉਂਗਲ ਛੂਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਸੌਂਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ ਉਹ ਤਾਂ ਐਸੀ ਮੂਰਤ ਹੈ -

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੀ

ਨਾਹਰ ਨੀਕੀ ਧਿਆਨ ਕਉ ॥

ਅੰਗ - 1208

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਏ ਹਾਂ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ - 273

ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਇਕ ਇਬਾਦਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਚੰਗਰ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੋਂ ਰੁਮਕੇਗੀ, ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਇਹ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਦੀ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ vibration ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਬਾਰਕ ਚਰਨ ਇਥੇ ਪਏ, ਆਪੇ ਹੀ ਨਾਮ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਮਝਾਇਆ ਕਰਦੇ-

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- 864

ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਆਵਾਜ਼, ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ। ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ 'ਚ ਆਇਆ, ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਉਹ ਧਿਆਨ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਗੁਣ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਹੈ, ਇਕ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਮਜਾਜ਼ੀ ਇਸ਼ਕ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ

ਵੀ ਦੇਖੋ -

ਰਾਂਝਾ ਰਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਨੀ ਮੈਂ ਆਪੇ ਰਾਂਝਾ ਹੋਈ।

ਹੁਣ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ -
ਲੇਲੈ ਮਜਨੂੰ ਆਸ਼ਕੀ ਚਹੁ ਚਕੀ ਜਾਤੀ।
ਸੌਰਠਿ ਬੀਜਾ ਗਾਵੀਐ ਜਸੁ ਸੁਖੜਾ ਵਾਤੀ।
ਸਸੀ ਖੁੰਨੂੰ ਦੋਸਤੀ ਹੁਇ ਜਾਤਿ ਅਜਾਤੀ।
ਮੋਹੀਵਾਲ ਨੋ ਸੋਹਣੀ ਨੈ ਤਰਦੀ ਰਾਤੀ।
ਰਾਂਝਾ ਹੀਰ ਵਖਾਣੀਐ ਓਹੁ ਪਿਰਮ ਪਰਾਤੀ।
ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਗਾਵਨਿ ਪਰਭਾਤੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/1

ਇਹ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜੀ ਦੀਆਂ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ 'ਚ ਉਹ ਯਾਦ ਵਸ ਗਈ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਹੀਰ ਨਾ ਕੋਈ ਆਖੋ, ਮੈਂ ਆਪੇ ਰਾਂਝਾ ਹੋਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਹੈ -

ਰਤੇ ਇਸਕ ਖੁਦਾਇ ਰੰਗਿ ਦੀਦਾਰ ਕੇ ॥
ਵਿਸਰਿਆ ਜਿਨ੍ਹ ਨਾਮੁ ਤੇ ਭੁਇ ਭਾਰੁ ਥੀਏ ॥

ਅੰਗ- 488

ਐਸਾ ਇਸ਼ਕ ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੇ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਰਾਂਝਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਭੇਤ ਰਿਹਾ? ਇਕ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਬਣ ਗਏ? ਅੱਜ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਕਿਤੇ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਰਸਨਾ ਹੀ ਜਲ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕਹੇ ਕਿ ਗੁਰ ਮੂਆ ਕਿਉਂਕਿ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥' ਉਹ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥
ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੇਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ ॥

ਅੰਗ- 520

ਇਹ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਚਾਰ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ - ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ, ਅਹੰਭਾਵ। ਹੁਣ ਮਨ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧ ਚਿੱਤ ਨੂੰ, ਅਹੰਭਾਵ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ? -

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥
ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - 999

ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁਛ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਜੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਗੱਡੀ 'ਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਏ ਕਿ ਮੈਂ ਗੱਡੀ ਹਾਂ, ਮਕਾਨ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿਣ

ਲੱਗ ਜਾਈਏ ਕਿ ਮੈਂ ਆਹ ਮਕਾਨ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਭੁੱਲੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਨੁਭਵੀ ਰੂਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲਿਜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਸਤਿ, ਚਿੱਤ ਤੇ ਅਨੰਦ, ਇਕ ਅੱਖਰ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਪ੍ਰਿਅ, ਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ -

ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ- 345

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਧਿਆਨ ਇਕ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਉੱਚਾ ਚੁਕਦਾ ਹੈ, ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਐਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਧਿਆਨ ਇਕ ਐਸਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ- 1375

ਫੇਰ ਤੱਤ ਗਿਆਨ, ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖ਼ੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੇ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥

ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - 1365

ਕਬੀਰ ਬਾਂਸੁ ਬਡਾਈ ਬੁਡਿਆ ਇਉ ਮਤ ਡੁਬਹੁ ਕੋਇ ॥ ਚੰਦਨ ਕੈ ਨਿਕਟੇ ਬਸੇ ਬਾਂਸੁ ਸੁਗੰਧੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 1365

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੁਕ ॥

ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੁਕ ॥

ਅੰਗ - 1372

ਕਸੂਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਸੂਰ ਸਾਡਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਦੋਂ ਸਮਾਗਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ, ਸਤਿਕਾਯੋਗ ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਹ ਵੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ, ਹੋਰ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ, ਫੇਰ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

**ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 272

ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗਿਆਨੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਗਲਤ ਹੈ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗਿਆਨ ਦੀ ਖੋਜ ਹੈ, ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੇ ਸੌਦੇ ਹਨ। ਗਿਆਨੀ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰਮੂਰਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਮ ਸਟੇਜ ਹੈ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ ਦੀ। ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨਕਾਰ 'ਚ -

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਬਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥ ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - 186

ਹੁਣ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰੇਗਾ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਕ ਹੈ, ਤਰਕ ਕਰਕੇ, ਸੰਕਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਜੋ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਵੇਦਾਂਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਤਪੀਏ ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਤਪ ਤੋਂ ਗਿਰ ਕੇ ਚਰਿੱਤਰ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਕਿੱਡੇ ਉਹ ਮਾਇਆ 'ਚ ਗੁਲਤਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਰੁੱਕ ਗਏ ਕਿ 'ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਮੀ' ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ ਤੇ ਆਤਮਾ ਅਮਰ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ। ਸਰੀਰ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਭੋਗ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਰੋਗ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ-ਹਉਮੈ ਰੋਗ, ਦ੍ਰੈਤ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ, ਇਕੱਲੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਲਏਗੀ। ਮਾਇਆ ਤੇ ਭਗਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਗਿਆਨ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ, ਰਸੀਏ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਰਸ ਮਈ ਜੀਵਨ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਰਸ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਸਾਨੂੰ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਉਹ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬੈਕੁੰਠ ਨਗਰੁ ਜਹਾ ਸੰਤ ਵਾਸਾ ॥

ਅੰਗ- 742

ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੈ ਨਾਉ ॥

ਦੁਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ ॥

ਅੰਗ- 345

ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਹੁਣ ਦੁੱਖ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਏ?

ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ? -

ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- 463

ਇਹ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ, ਆਹ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਰਚਨਾ, ਅਦਭੁੱਤ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਰਾਮ ਨੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਈ ਹੈ।

**ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ ॥ ਇਕਨ੍ਹਾ
ਹੁਕਮਿ ਸਮਾਇ ਲਏ ਇਕਨ੍ਹਾ ਹੁਕਮੇ ਕਰੇ ਵਿਣਾਸੁ ॥ ਇਕਨ੍ਹਾ
ਭਾਣੈ ਕਵਿ ਲਏ ਇਕਨ੍ਹਾ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ਏਵ ਭਿ
ਆਖਿ ਨ ਜਾਪਈ ਜਿ ਕਿਸੈ ਆਣੇ ਰਾਸਿ ॥**

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਕਉ ਆਪਿ ਕਰੇ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - 464

ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ ਬੜੇ ਸਾਧਨਾ ਸੰਪੰਨ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮੀ, ਯੋਗੀ ਜਨ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ! ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਲਾਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਲਗ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਝਮੇਲੇ ਹੀ ਨੇ। ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਿੰਨੇ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਲਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪਾਰ ਲਾ ਦੇਏਗੀ -

**ਸਫਲ ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਿਓ ਗੁਰ ਨਾਨਕ
ਤਾ ਮਨਿ ਤਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ॥**

ਅੰਗ - 747

ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ -

**ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ ॥**

ਅੰਗ- 946

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥**

ਅੰਗ - 946

ਦੁੱਖ ਕਿਉਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਮਨੁੱਖ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਦੁੱਖ ਹੈ? ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ। ਜਿੱਥੇ ਪਰਮ ਅਨੰਦ, ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਜੁਗਤੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਅਸੀਂ ਆਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਹੀਣੇ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਤਿੰਨ ਇਨਸਾਨ ਸਦਾ ਹੀ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਅਗਿਆਨੀ, ਦੂਜਾ ਅਸ਼ਰਧਾਲੂ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਰਧਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੀਸਰਾ ਸ਼ੰਕਾਵਾਨ।

ਜਿਹੜਾ ਸ਼ੱਕ ਕਰੇ, ਸ਼ੱਕਾ ਕਰੇ, ਇਹ ਤਿੰਨ ਇਨਸਾਨ ਇਸ ਕਾਰਨ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਸੁਖੀ ਕੌਣ ਹੈ?

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥

ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੇ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - 954

ਹੁਣ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖੀਏ ਅਸੀਂ ਰੋਗੀ ਵੀ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸੁਖ-ਰਹਿਣੇ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਹੜੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀ ਹੀ ਉਲਟਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਪਹਿਲਾਂ ਬੜੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਨ, ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ, ਨਾਲ ਦਾ ਇਹ ਇਲਾਕਾ, ਕੰਢੀ ਏਰੀਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹਨ। ਆਪਾਂ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਅੱਖਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਮਾ ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ -

**ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥ ਹਰਿ
ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥**

ਅੰਗ- 293

ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਦੀਵੀ ਕਾਲ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾ 'ਚ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ, ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਈਏ, ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲੈ ਆਈਏ। ਜਿਵੇਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ, ਫੇਰ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ, ਉਹ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਗਿਆਨ ਹੈ- ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ। ਉਹ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ -

ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ।

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਉਹ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹੱਠ ਨਾਲ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ -

ਮਨਹਠਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਸਭ ਥਕੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥

**ਅੰਗ-
593**

ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਸਨ, ਸਾਧਨ ਤਾਂ ਬੜੇ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ -

ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਭੁਅੰਗਮ ਭਾਠੀ ਰੇਚਕ ਪੁਰਕ ਕੁੰਭ ਕਰੈ ॥

ਅੰਗ - 1343

ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਠੀਕ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਜਤੀ ਸਦਾਵਹਿ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਣਹਿ

ਛਡਿ ਬਹਹਿ ਘਰ ਬਾਰੁ ॥
ਸਭੁ ਕੋ ਪੁਰਾ ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਘਟਿ ਨ ਕੋਈ ਆਖੇ ॥
ਪਤਿ ਪਰਵਾਣਾ ਪਿਛੈ ਪਾਈਐ
ਤਾ ਨਾਨਕ ਤੋਲਿਆ ਜਾਪੈ ॥ 2 ॥ ਮਃ 1 ॥
ਵਦੀ ਸੁ ਵਜਗਿ ਨਾਨਕਾ ਸਚਾ ਵੇਖੈ ਸੋਇ ॥
ਸਭਨੀ ਛਾਲਾ ਮਾਰੀਆ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ ॥
ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰੁ ਹੈ ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੈ ॥
ਜਿਨ ਕੀ ਲੇਖੈ ਪਤਿ ਪਵੈ ਚੰਗੇ ਸੇਈ ਕੇਇ ॥ ਅੰਗ- 469

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਜਾਈਏ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਹ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਿਆ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਤੇਰਾ ॥
ਜੈਸੇ ਤਰਵਰ ਪੰਖਿ ਬਸੇਰਾ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਰਾਖਹੁ ਕੰਧ ਉਸਾਰਹੁ ਨੀਵਾਂ ॥
ਸਾਢੇ ਤੀਨਿ ਹਾਥ ਤੇਰੀ ਸੀਵਾਂ ॥ 2 ॥
ਬੰਕੇ ਬਾਲ ਪਾਗ ਸਿਰਿ ਡੇਰੀ ॥
ਇਹੁ ਤਨੁ ਹੋਇਗੋ ਭਸਮ ਕੀ ਢੇਰੀ ॥ 3 ॥
ਉਚੇ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - 659

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਰੋਗੀ ਹੈ

ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੁ ਮੈਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ ॥
ਅੰਗ- 687
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥
ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥
ਅੰਗ - 651

ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਇਹਨੂੰ ਧੋਵੋ, ਕੋਹਲੂ ਦੀ ਲੀਰ ਨਹੀਂ ਉੱਜਲ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲੀਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਈਏ। 'ਗੁਰਮੁਖ ਗਾਡੀ' ਰਾਹ ਹੈ ਇਹ, ਹਾਈ ਵੇ (High Way) ਹੈ। ਫੇਰ ਸਿੱਧਾ ਸਪਸ਼ਟ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਬਿਆਪੀਆਂ ਹਨ

ਸੁਖ ਦੁਖ ਦੁਇ ਦਰਿ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਹਿ ਜਾਇ ਮਨੁਖ ॥

ਅੰਗ- 149

ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੁਖ ਆ ਗਿਆ ਉਹ ਸਦਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਸੁਖ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਹੀ ਦਾਰੂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪ ਝੋਲੀ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਨਾਮ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ, ਨਾਮ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਅਸਥਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਦਰਸਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੱਤ ਗਿਆਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਖੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਪਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋਏ, ਸਤਿ, ਚਿਤ ਤੇ ਅਨੰਦ 'ਚ ਵਾਸਾ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਲੋਕਾਈ ਵੀ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਇਸੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੋ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਹਰਹਟ ਭੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਬੋਲਹਿ ਭਲੀ ਬਾਣਿ ॥

ਅੰਗ- 1420

ਉਹ ਫੇਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਵੀ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜੁਗਤ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਿੰਤਾ ਛੱਡ ਕੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੋ ਪਰ -

ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਜੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 932

ਚਿੰਤਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਾਂ ਅੱਜ ਧਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਫੇਰ ਬੜਾ ਸੁਖਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜ। ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪੇ ਹੀ ਡਿਊਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਉਹ ਲਾਜ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਆਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਈਏ, ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਸੁਖੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - 295

17

ਪ੍ਰਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ (ਬੀਜੀ) ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਦੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਯਾਦਾਂ

ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਜਨੁ ਆਇਆ ॥
ਜਿਸੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਤਰਾਇਆ ॥
ਜਨ ਆਵਨ ਕਾ ਇਹੈ ਸੁਆਉ ॥
ਜਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥
ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - 295

ਦਿਲਹੁ ਮੁਹਬਤਿ ਜਿੰਨੁ ਸੇਈ ਸਚਿਆ ॥
ਜਿੰਨੁ ਮਨਿ ਹੋਰੁ ਮੁਖਿ ਹੋਰੁ ਸਿ ਕਾਢੇ ਕਚਿਆ ॥ 1 ॥
ਰਤੇ ਇਸਕ ਖੁਦਾਇ ਰੰਗਿ ਦੀਦਾਰ ਕੇ ॥
ਵਿਸਰਿਆ ਜਿੰਨੁ ਨਾਮੁ ਤੇ ਭੁਇ ਭਾਰੁ ਥੀਏ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਆਪਿ ਲੀਏ ਲਤਿ ਲਾਇ ਦਰਿ ਦਰਵੇਸ ਸੇ ॥
ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜਣੇਈ ਮਾਉ ਆਏ ਸਫਲੁ ਸੇ ॥ 2 ॥
ਪਰਵਦਗਾਰ ਅਪਾਰ ਅਗਮ ਬੇਅੰਤ ਤੂ ॥
ਜਿਨਾ ਪਛਾਤਾ ਸਚੁ ਚੁੰਮਾ ਪੈਰ ਮੂੰ ॥ 3 ॥
ਤੇਰੀ ਪਨਹ ਖੁਦਾਇ ਤੁ ਬਖਸੰਦਗੀ ॥
ਸੇਖ ਫਰੀਦੈ ਖੈਰੁ ਦੀਜੈ ਬੰਦਗੀ ॥ 4 ॥ 1 ॥ ਅੰਗ - 488

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ, ਇਕਾਗਰ। ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ - 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਹ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ, ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦਾ, ਜੋ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰਕ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ, ਇਸ ਮਹੀਨੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ, ਉਸ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਲਾਇਆ; 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅਗਸਤ ਮਹੀਨਾ, 5 ਅਗਸਤ 1905 ਦਾ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਏ

ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 8 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜਨਮ, ਉਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੋਇਆ, ਨਗਰ ਦਾਊਦਪੁਰ ਨੇੜੇ ਖੰਨਾ, ਉਸ ਦਿਨ 8 ਅਗਸਤ 1918 ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਦਿਹਾੜਾ 17 ਜੂਨ, 1918 ਨਗਰ ਧਮੋਟ ਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਇਹ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 8 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ ਸਨ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ 8 ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਧਮੋਟ ਨਗਰ ਉਹ ਗਏ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਭੋਗ ਪਿਆ। ਉਥੇ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਮੌਜ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਿ ਐਸੀ ਬਖਸ਼ੀ ਰੂਹ ਦਾ ਆਗਮਨ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਇਧਰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਬੱਚੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ੀ ਰੂਹ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਪੁਰ ਦਰਗਾਹੀ ਹਨ-

ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ ਧੁਰਹੁ ਹੀ ਹੁਆ ॥

ਅੰਗ - 1007

ਸੰਜੋਗ ਵਸ ਇਹ ਬਚਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਪੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਸੰਤ' ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' ਪੁਸਤਕ 'ਚ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰਾਲਾ ਜੋਗੀ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਿਥਿਤ ਰਹਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਹੋ ਗਏ-

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਾ ਦਾਸਨਿ ਦਸਨਾ ॥

ਅੰਗ- 263

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰਸਨਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਾ ਸੰਗਤਾਂ ਮਨਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਜੀ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ, ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਕਿ 8 ਅਗਸਤ, 1918 ਦਾ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸੀ। ਪਰ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਵਹਿਮਾਂ, ਭਰਮਾਂ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਨ। ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਅਖੰਡਪਾਠ, ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੋਏ, ਭੋਗ ਪਏ ਹਨ, ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵੀ ਇਹੀ ਆਏ -

ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੁਟੈ ॥

ਨਿਰਬਾਣ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਵਹੁ ਕਰਤੇ ਕਾ

ਨਿਮਖ ਸਿਮਰਤ ਜਿਤੁ ਫੂਟੈ ॥

ਅੰਗ- 747

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਹਿਮਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢਦੇ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਇਹ

ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਨਗਰ ਧਮੋਟ, ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚ ਦੂਰੋਂ-ਨੇੜਿਓਂ ਚਾਚੀ ਲਗਦੀ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਇਕ ਬਦਦੂਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਚਾਚੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹੀ ਭੂਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਆਮ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਉਹ ਆਉਂਦਾ। ਹਰ ਬੁੱਧਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਆਉਣਾ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਵੜ ਜਾਣਾ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ 'ਚ। ਬੀਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦੀ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਓਦੋਂ ਲੱਗੂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ 'ਚ ਵੜੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਤੂੰ ਆਈਂ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੀ। ਬੁੱਧਵਾਰ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਆਈ ਹੀ ਨਾ। ਫੇਰ ਕਿਸੇ 'ਚ ਬੋਲੀ, ਕਹਿੰਦੀ, ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੁੜ-ਬੁੜ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਂ। ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਭਾਵ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਂ।

ਬਚਪਨਾ ਸੀ, ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਬੀਜੀ ਵਿਚ ਕਿ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ, ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਉਹ ਵੀ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਂ 9 ਬਾਣੀਆਂ ਕੰਠ ਸਨ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਹੁੰਦਾ। ਬਨੇਰੇ ਦੇ ਉਤੇ 2 ਵਜੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਕੋਠੇ 'ਤੇ, ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿੰਦੇ, ਜਾਗ ਲਾਉਂਦੇ। ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਐਨੀ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਹੋ ਗਈ। ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਪੈਦਲ ਕਰਦੇ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਲਈ ਕਮਰ ਕੱਸਾ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ। ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੱਡਿਆ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਏ, ਕਮਰਕੱਸਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਈ ਕੀਤਾ, ਅੰਦਰੋਂ ਕੁੰਡੀ ਲਾ ਲਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਨਾ ਬੁਲਾਇਓ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਮੋਹ ਸਨ, ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਯੋਗੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕੀਤਾ। ਧੰਨ ਹੈ ਉਹ ਮਾਤਾ ਜਿਹੜੀ ਐਨੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੀ ਸੀ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਉਦਪੁਰੀਏ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਸੇਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੇ ਹਠੀ ਸੀ, ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਹੇ, ਫੇਰ ਵਿਵੇਕੀ ਸੀ, ਆਪਣਾ ਭੋਜਨ ਆਪ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਬੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਅਸਹਿ ਤੇ ਅਕਹਿ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰੇ। ਬੜੀ ਮਹਾਨ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਸਨ। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹ ਬੀਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਈ-ਕਈ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਠਹਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਬੜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਨ, ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਓਹੀ ਗੁਰੂਤੀ ਅੱਗੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ। ਐਸੀਆਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜਟੇਦੀ ਮਾਉ ਆਏ ਸਫਲੁ ਸੇ ॥ ਅੰਗ - 488

ਐਨੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਬੀਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ। ਬੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬਚਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਨਾਮੀ ਸਾਧੂ-ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਖ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਬਾਹਰੋਂ ਰਹੋ। ਉਹੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਮਾਤਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਤਾ, ਦੋ ਇੱਟਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਥਾਨ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ ਮਾਈਆਂ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਪੂਜਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ। ਆਹ ਤਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, 1000 ਰੁਪਏ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨਾਮ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੀ ਦੱਸ ਪਾਏਗਾ, ਕਿ ਲੱਭੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਇਕ ਚੇਚਕ, ਚਮੜੀ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਵਹਿਮ ਭਰਮ 'ਚੋਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਸਭ ਕੱਢੇ। ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹੋਂ ਮਾਤਾ ਨੂੰ। ਮਾਈਆਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਏ, ਪਰ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਆਉਣਾ ਕਿ ਕੋਈ ਦੇਖੇ ਨੇ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪੁੱਛਣਾ ਸਵਾਲ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਨ ਕਿ ਦੱਸੋ ਜਿਹੜੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਨੇ ਡਰ ਜਾਣਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੀਆਂ ਹੋਂ ਫੇਰ ਘਰ ਬੁਲਾਉਣ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਡਰਦੀਆਂ ਹੋਂ?

ਗੁੱਗਾ (ਸੱਪ) ਇਹਨੂੰ ਦੁੱਪ ਪਿਲਾਉਣਾ, ਫੇਰ ਇਸ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਵੀ।

ਪ੍ਰੀਸ਼ਤ ਨੇ ਸੱਪ ਪਾ ਦਿਤਾ ਗਲ 'ਚ, ਸ਼੍ਰਿੰਗੀ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਇਧਰ ਧਉਲਪੁਰ, ਉਥੇ ਰਾਜੇ ਜਨਮੇਜੇ ਨੇ ਹਵਨ ਕਰਾਇਆ, ਸੱਪ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਤਅੱਸਕ ਨੇ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਭਾਵੀ ਸੀ, ਉਹ ਬਚਨ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੱਪ ਲੜ ਕੇ ਮਰੇਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਇਹ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਐਸੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ ਆਮ ਕਿ ਜੇ ਇਹਦੀ ਕਥਾ ਕਰ ਲਓ ਉਹਨੂੰ ਸੱਪ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਪਰ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ **'ਨਿਰਭਉ ਜਪੇ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥'** ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਬਾਹਰੋਂ। ਪਾਖੰਡ ਭੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਠੀਕ ਹੈ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੁੜਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਸੰਤ, ਪਤੀ ਵੀ ਸੰਤ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੁਣਾਈ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਜੱਥੇ ਦਾ ਵੀ ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਉਣਾ। ਭੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ, ਭਾਵੇਂ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰੋਕਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੇਖ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਲੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ, ਪਿਆਰ ਹੀ ਐਨਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਢੋਲਕੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ਮਸਤੂਆਣੇ

ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੱਥੇ 'ਚ। ਉਮਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵਡੇਰੀ ਸੀ ਉਹਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਘਰ ਲੈ ਆਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। 20-22 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਰਾਤ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗ ਗਈ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਤਾਰਾਂ ਭੇਜਣੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਇਧਰ ਭੇਖ ਦੇ ਥੱਲੇ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਦੇਖ ਕੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਰੰਗ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਬੋਤਲਾਂ 'ਚ, ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਫੌਜੀ ਹਨ, ਸ਼ਰਾਬ ਸ਼ਰਾਰਤ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਬੀਜੀ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਇਹਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੈਸੀ ਹੈ। ਕਿਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੇ ਤਾਂ ਦੇਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਆਵੇਗੀ। ਜੇ ਮੋਖ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵਿਵੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਇਹੀ ਇਸ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਪੂਜਣਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਮੰਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ

-

ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ ॥ ਅੰਗ- 473

ਇਹ ਧੰਨ ਹੈ, ਪੂਜਣਯੋਗ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰਾਜਾਨ ਰਾਜ ਦੀ ਜਨਮ ਦਾਤੀ, ਭਗਤ ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਜਨਮ ਦਾਤੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਨਿੰਦਣਾ, ਮਾੜਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਆਏ -

ਸੁਦਰ ਢੋਲ ਗਵਾਰ ਨਾਰੀ ਚਾਰੇ ਤਾੜਨ ਕੇ ਅਧਕਾਰੀ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਸਰਾਹਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਭੇਖ ਥੱਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਡਿਊਟੀ ਇਧਰ ਲਗ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਭੇਖੀ ਅੰਦਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਜਾਗੀ, ਬੀਜੀ ਦੀ ਪਾਰਖੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਖਸ਼ੀ ਰੂਹ ਸੀ।

ਬੀਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੰਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਆਕ੍ਰਮ ਕਰ ਲਓ ਆ ਜਾਓ ਕਮਰੇ 'ਚ। ਅੰਦਰਲੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਲੈ ਗਏ, ਦੋ ਹੀ ਕਮਰੇ ਸਨ। ਕੁਆਰਟਰ ਜਿਵੇਂ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭੇਖੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵਾੜਿਆ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਕੁੰਡੀ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਤੈਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਓਹੀ ਆ ਕੇ ਤੇਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹੇਗਾ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਬੈਠ ਹੁਣ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਰਹੀ, ਸਵੇਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਏ। ਭੇਖ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ। ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਮਾਧਉ ਜੀ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਜਲਾਲ, ਫੌਜੀ ਸਨ ਕਿ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦੇਈਏ। ਤਾਂ ਹੀ ਬੀਜੀ ਭੇਖ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਉਹ ਆਮ ਹੀ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ -

ਭੇਖ ਦਿਖਾਇਓ ਜਗਤ ਕਉ ਲੋਗਨ ਕਉ ਬਸ ਕੀਨ।

ਅੰਤ ਕਾਲ ਕਾਤੀ ਕਟਿਓ ਬਾਸੁ ਨਰਕ ਮੇ ਲੀਨ।

ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਮਾਧਉ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਭੇਖ 'ਚ ਇਕ ਚੋਰ ਆ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦਾਅ ਨਾ ਲੱਗਿਆ, ਸਵੇਰੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਮਾਧਉ ਜੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਠਿਆਈ ਲਿਆਵਾਂ, ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਛਕਾਵਾਂ, ਜਾਈਂ ਨਾ, ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਰਾਤ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹੀ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਹੋ ਗਈ।

ਪਰ ਭੇਖ ਥੱਲੇ, ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਤਾੜ ਕੇ ਗਹਿਣੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਗਲਾ ਘੋਟ ਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਲਈਂ ਜਾਂਦਾ ਮੋੜ ਤੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਖਾ! ਤੂੰ ਜਾਹ ਨਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਛਕਾ ਕੇ ਭੇਜਣਾ ਹੈ। ਗਹਿਣੇ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪ ਫੜਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਵਰਤਣਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਆ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਨਾਤੇ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਦਿਤਾ ਉਸ ਦਾ। ਐਸੇ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਨੀ ਇਹ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣੇ।

ਇੱਟ ਕੋਈ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਪੱਥਰ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਪਰ -

ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਚੰਗਿਆਈ ਕਰਨੀ ਇਹ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਜਾਣੇ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ, ਭੇਖ ਕਰਕੇ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ, ਸਜ਼ਾ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਮਿਲ ਹੀ ਗਈ। ਬੀਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਕਰ। ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਇਆ, ਕਿੱਡਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਭੇਖੀ ਹੈ, ਜੱਥੇ 'ਚ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ। ਐਸਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਤਾਰਦੀ ਹੈ। ਬੀਜੀ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਦਾ ਸਿਖਸ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ

-

ਮੇਰੇ ਮਾਧਉ ਜੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੇ ਸੁ ਤਰਿਆ ॥ ਅੰਗ - 10

ਐਸੀ ਸੰਗਤ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਤਾਰਦੀ ਹੈ ਸੰਗਤ ਐਸੀ। ਫੇਰ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੇਖ ਥੱਲੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਗਲਤ ਸੋਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਇਥੋਂ 'ਦੁਰਮਤਿ ਦੇਖ ਦਇਆਲ ਹੋਇ' ਦੇਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ, ਬ੍ਰਹਮ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਤਾ, ਬ੍ਰਹਮਨੇਸ਼ਟੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੋਤਰੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤਾ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 846

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਓਹੀ ਦੇਖਣਾ -

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ

ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - 922

ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ, ਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਔਗੁਣ ਤਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਕਈ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜਾਂ ਬੀਜੀ ਨੇ, ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣੇ। ਬਚਨ ਆਉਣੇ -

ਗੁਰ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਵਰੁ ਜੋ ਰਹੈ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹੈ ॥

ਅੰਗ- 286

ਸਾਡੇ ਵਲ ਦੇਖਣਾ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ ਕਾਰ ਕੋਲ ਵਿਦਾਇਗੀ ਵੇਲੇ, ਕਾਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਫੜਿਆ ਹੋਣਾ ਹੱਥ 'ਚ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਫੜਿਆ ਹੋਣਾ, ਬੜੀ ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ, ਸੁਭਾਗ ਜੋੜੀ, ਇਕ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਵਾਬ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾ ਇਥੇ। ਫੇਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਹਿਣਾ, ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਹਿਣ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ? ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਓ ਰੁੱਸ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਡਿਆ-ਵਡਿਆ ਕੇ ਰੱਖਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢਦੇ ਸੀ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਸਹਿ ਲੈਣਗੇ ਕਿਤੇ ਜੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਪਿੱਛੇ ਝਿੜਕ ਦਿਓ, ਜਦੇ ਹੀ ਦੌੜ ਜਾਣਗੇ -

ਆਪਸ ਕਉ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 286

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੈ ਨਾ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭੇਖ ਥੱਲੇ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਬੜੇ ਐਸੇ ਬਚਨ ਆਉਣੇ, ਅੰਦਰੋਂ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਝਿੜਕਦੇ ਸੀ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਬਾਣ ਮਾਰਦੇ ਸੀ।

ਬੀਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਭੇਖ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਕਿਤੇ ਬੈਠਦੇ ਸੀ ਭੌਰੇ 'ਚ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਧ ਬਣਨਾ ਹੈ? ਐਵੇਂ ਹੱਥ ਅੱਡਦੇ ਫਿਰਾਂਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੋ ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ, ਵੰਡ ਛਕੋ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲੀ ਗੁੜਤੀ, ਵਿਰਾਸਤ 'ਚ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਆਪਾਂ ਦਾਤਾ ਪਦ 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਐਵੇਂ ਮੰਗਤ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਹ ਬਚਨ ਕਮਾਇਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਵੀ ਭੇਟਾ ਦੇਣੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣੀ।

ਆਮ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਕ

ਔਰਤ ਦਾ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮਾਤਾ ਰੂਪ 'ਚ, ਭਾਵੇਂ ਪਤਨੀ ਰੂਪ 'ਚ, ਭਾਵੇਂ ਬੱਚੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹ ਸਾਥ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦਾ ਸਾਥ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹੀ ਸਵਰਗ ਹੈ। ਆਗਿਆ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇ, ਅਰ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਘਰੇਂ ਬੀਬੀ ਹੋਵੇ, ਸੁਖ, ਸੰਪਤ, ਸੰਤੋਖ, ਧਨ।

ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸੂਤ ਅਰ ਮਿਠਬੋਲੜੀ ਨਾਰ।

ਸੁਖ ਸੰਪਤ ਸੰਤੋਖ ਧਨ ਇਹ ਚਾਰ ਸਵਰਗ ਸੰਸਾਰ।

ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮਨ 'ਚ ਸੰਤੋਖ ਹੋਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਸਵਰਗ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ-

ਕਿੱਕਰ ਘਰ ਕੁਪੁੱਤ ਘਰ ਘਰ ਕਲਿਹਣੀ ਨਾਰ।

ਤ੍ਰਿਅ ਅਗੈ ਚਲਣਾ ਚਾਰੇ ਨਰਕ ਸੰਸਾਰ।

ਬੀਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਾਥ ਨਿਭਾਇਆ। ਵਰ੍ਹਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਯੂ.ਪੀ ਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਗਏ। ਲੋਕ ਲੜ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਤੇ ਰਾਈਫਲਾਂ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਦੇ। ਬੀਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਈਫਲਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਦਿੰਦੇ। ਵਿਚਕਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ? ਆਹ ਜਨਮ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ? ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰੋ -

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਪਿਆਰ ਦੀ ਹੀ ਮੂਰਤ ਸਨ। ਜੇ ਤਾੜਨਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਬਾਣੀ ਬਾਣ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਕਰਦੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ 'ਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੱਢਿਆ, ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਕਿ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਐਸਾ ਪੁਰਬਲਾ ਕਰਮ ਸੀ-

ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- 204

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਰਸੀਏ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ, ਇਕ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਂ, ਸੁਭਾਗ ਜੋੜੀ, ਪਵਿੱਤਰ ਜੋੜੀ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸੰਗ ਮਿਲਿਆ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਐਸੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ। ਜਦੋਂ ਭਾਗ ਜਾਗਣ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਣ, ਅੱਜ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਾਂ ਦਿਨ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਜਿੰਦ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿੱਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਐਸੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚੇ, ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ

ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਲਈ, ਬੀਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਦੂਰ। ਬੀਜੀ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਅਸੀਂ ਐਨਾ ਜਲਾਲ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਨਿਰਮਲ ਭੈ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਜਿਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹਾਲੇ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ, ਸ਼ਰਧਾ, ਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ, ਗੱਲ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਆ ਜਾਓ, ਆ ਜਾਓ ਮੈਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ। ਕਿੱਡਾ ਪਿਆਰ? ਅੰਦਰਲੀ ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਐਨਾ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਵੇਖਿਆ, ਪਰ ਧੰਨ ਮਾਤਾ, ਧੰਨ ਜਣੇਦੀ ਮਾਉ। ਐਸੀ ਮਾਤਾ ਜਿਹਨੇ ਸਾਡਾ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਚਿਤਾਰਿਆ। ਫੇਰ ਵੀ ਅਸੀਸ ਕੀ ਦਿਤੀ -

ਪੁਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮ੍ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ- 496

ਅਸੀਸ ਬਖਸ਼ੀ। ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਗਏ, ਸਮਾਗਮ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹੀ ਦਿਨ 1 ਨਵੰਬਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੀਬੀਆਂ ਕਹਿਣ ਕਿ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਜਿਵੇਂ ਝਿੜਕ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਐਵੇਂ ਭੀੜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਬੀਜੀ ਦਿਆਲੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ, ਸਰੀਰ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ, ਫੇਰ ਵੀ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਹੱਥ ਚੁੱਕ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ 'ਚ ਵੀ ਕਿੱਡੀ ਅਸੀਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੀਸ ਦੇ ਪਾਤਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਣੇ ਹੋ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣੇ, ਮਿਲਾਉਣੇ। ਸੰਤ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਮਨ 'ਚ ਭਾਵਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲੇ। ਜਿਵੇਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਭਾਵਨਾ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ। ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਸ਼ਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ। ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਗੱਲਾਂ ਸੀ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ

ਗਈਆਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਛਪੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਇਨਸਾਨ ਗਰੀਬ ਸੀ, ਮੰਦਰ 'ਚ ਜਾਇਆ ਕਰੇ, ਨਾਰਾਇਣ ਪੂਜਾ ਕਰਿਆ ਕਰੇ, 40 ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ, ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਪੂਜਾ 'ਚ, ਨਾਰਾਇਣ ਨੇ ਉਹਦੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹਦੀ ਮੰਗ ਸੀ ਲਛਮੀ ਦੀ।

ਪੰਡਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਗਲਤ ਜਗ੍ਹਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਤੈਨੂੰ ਜੇ ਲਛਮੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਲੱਛਮੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ, ਨਾਰਾਇਣ ਦੀ ਛੱਡ।

ਅੱਜ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਲੱਛਮੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਗਿਆ। ਉਹ ਨਾਰਾਇਣ ਦੇ ਨੱਕ 'ਚ ਰੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਿਉਂ ਇਹਨੂੰ ਧੂਫ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਇਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਸੁਗੰਧੀ ਜਾਵੇ ਜਦ ਇਹਨੇ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਫੇਰ ਨੱਕ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਈਰਖਾ ਹੋਈ ਕਿ ਮੈਂ ਲਛਮੀ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਇਨਸਾਨ ਮੰਨਿਆ।

ਸੰਤ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੱਕ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚ ਔਖੀ ਹੈ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਬਚਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' 'ਚ ਆਏ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭੁੱਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਭੁਲਾ ਦਿਤੇ। ਫੇਰ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵੰਡਿਆ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਤਾੜਨਾ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੀਸ ਹੁੰਦੀ। ਇਕ 'ਚ ਭੂਤ ਆ ਗਿਆ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਆਇਆ ਸੀ ਬੰਦਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ 'ਚ ਭੂਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੱਲ ਦੌੜ ਇਥੋਂ ਭੂਤਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ ਇਥੇ, ਅਸੀਂ ਭੂਤ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ। ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਣਾ, ਭੂਤ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਝਿੜਕਿਆ, ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੌੜ ਗਿਆ। ਬੀਜੀ ਹੱਸਣ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਭੂਤ ਆਉਂਦਾ। ਆਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਐਸੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਐਸੀ ਤਾੜਨਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਸ ਹੀ ਦਿੰਦੇ, ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਦੇ। ਐਸਾ ਜੀਵਨ ਜਿਸਦੇ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣਾ ਇਕ ਅਲਪੱਗ ਜੀਵ ਦੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਆਓ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ, ਪਿਆਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹਨ, ਆਪ ਬੀਤੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਸੋ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੇ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥ ਕਹਿਬੇ
ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ॥ 121 ॥**

ਅੰਗ- 1370

ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਿਹੜੀ ਅੱਜ ਸੰਗਤ
ਆਈ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਹੀ ਆਏ ਨੇ। ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੀ
ਸਾਰਾ ਸਮਾਗਮ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਭਾਗੀਦਾਰ
ਬਣਾਇਆ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਅਸੀਆਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ
ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਹਿਣ ਦਾ। ਸੋ ਇਹ ਦਿਨ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ,
ਖੁਸ਼ੀ, ਖੇੜਾ, ਅਨੰਦ, ਵਿਗਾਸ, ਉਲਾਹ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ
ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ -

**ਕੋਈ ਭਲਾ ਕਹਉ ਭਾਵੈ ਬੁਰਾ ਕਹਉ
ਹਮ ਤਨੁ ਦੀਓ ਹੈ ਭਾਰਿ ॥ 1 ॥**

ਅੰਗ - 528

ਪਰ ਇਹ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ 'ਚ -

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- 2

ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਲਖ ਖੁਸ਼ੀਆ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥

ਅੰਗ - 44

ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ, ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਹੋਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਕੋਟਾਨ
ਕੋਟ ਧੰਨਵਾਦ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ। 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ
ਕੇ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ।

18

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੂਰਖਿ ਲਾਇਆ

ਰਾਮੁ ਗਇਓ ਰਾਵਨੁ ਗਇਓ ਜਾ ਕਉ ਬਹੁ ਪਰਵਾਰੁ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਥਿਰੁ ਕਛੁ ਨਹੀ ਸੁਪਨੇ ਜਿਉ ਸੰਸਾਰੁ ॥ 50 ॥

ਅੰਗ - 1429

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੂਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥
ਬਿਸਰੇ ਰਾਜ ਰਸ ਭੰਗ ਜਾਗਤ ਭਖਲਾਇਆ ॥
ਆਰਜਾ ਗਈ ਵਿਹਾਇ ਧੰਧੈ ਧਾਇਆ ॥
ਪੂਰਨ ਭਏ ਨ ਕਾਮ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇਆ ॥
ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਜੰਤੁ ਜਾ ਆਪਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥ 8 ॥

ਅੰਗ - 707

ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੋ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ਲੇ ਛਾਡਿ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ ॥

ਅੰਗ- 1429

ਰਾਣਾ ਰਾਉ ਨ ਕੇ ਰਹੈ ਰੰਗੁ ਨ ਤੁੰਗੁ ਫਕੀਰੁ ॥
ਵਾਰੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਕੋਇ ਨ ਬੰਧੈ ਧੀਰ ॥ ਅੰਗ - 936

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੇ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥
ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥

ਅੰਗ- 254

ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੁਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥ 1 ॥
ਰਹਾਉ ॥ ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
ਝੂਠੈ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥ 1 ॥
ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥ 2 ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 726

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਏ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਨਾਲ ਲਿਖਾ ਕੇ ਲਿਆਏ ਹਾਂ।

**ਛੁਣਿ ਘਾਲੇ ਸਭ ਦਿਵਸ ਸਾਸ ਨਹ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲੁ ਸਾਰ
ਜੀਵਨ ਲੋਰਹਿ ਭਰਮ ਮੋਹ ਨਾਨਕ ਤੇਉ ਗਵਾਰ ॥ 1 ॥**

ਅੰਗ- 254

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਭਾਗ ਲਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਹ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,
ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ,
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੁਹਨ ਕੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈਂ॥
ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ
ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ॥
ਪੀਰ ਔ ਪਿਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ
ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇਕੈ ਫੇਰੇ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ॥**

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿਤ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਮੰਨੀ ਗਈ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ। ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਰਹਿੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? -

**ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੁ ਰਹਿਓ ਰਹਿਓ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤ ਮੈ ਕਿਨ ਜਪਿਓ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ॥**

ਅੰਗ- 1429

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਤੱਕ ਰੁਸਵਾਈ ਕਰ ਲਈ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਵਾਰ ਉਹ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਾਲ ਨਾਮ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ - 'ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥ ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੂਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥' ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲਣਾ ਕਰੀਏ। ਸਮਾਂ ਤਾਂ -

**ਠਹਿਰਨ ਜਾਂਚ ਨ ਜਾਣਦਾ,
ਲੰਘ ਗਿਆ ਨ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ। ਭਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ**

ਸਮਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਘੜੀ, ਪਲ, ਮਹੂਰਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ -

ਦਿਨ ਤੇ ਪਹਰ ਪਹਰ ਤੇ ਘਰੀਆਂ ਆਵ ਘਟੈ ਤਨੁ ਡੀਜੈ ॥

ਕਾਲੁ ਅਹੇਰੀ ਫਿਰੈ ਬਧਿਕ ਜਿਉ

ਕਹਹੁ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - 692

ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਸਾਲ ਦੀ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ। ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਦਿਨਾਂ 'ਚ, ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਘੜੀਆਂ, ਪਲਾਂ 'ਚ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 726

ਜਿਵੇਂ ਘੜਾ ਫੁੱਟਿਆ ਹੋਵੇ, ਘੜੇ 'ਚ ਤਰੇੜ ਪਈ ਹੋਵੇ, ਪਾਣੀ ਘੜੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਟਿਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਸਾਬਤ ਘੜਾ ਹੋਵੇ -

ਕੁੰਭੇ ਬਧਾ ਜਲੁ ਰਹੈ ਜਲ ਬਿਨੁ ਕੁੰਭੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 469

ਉਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਇਹਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ -

ਜਲ ਕੀ ਭੀਤਿ ਪਵਨ ਕਾ ਬੰਭਾ ਰਕਤ ਬੁੰਦ ਕਾ ਗਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- 659

ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਜਲ ਦੀ ਕੰਧ ਹੈ, 70% ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਰਕਤ ਮਾਤਾ ਦਾ, ਪਿਤਾ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਿਲ ਕੇ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਣੀ। ਰਕਤ ਤੇ ਬੁੰਦ ਦਾ ਗਾਰਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਐਸੀ ਇਹਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਮੈਂ, ਮੇਰੀ 'ਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਜੋ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹਵਾ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਗੈਸ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਹਾਰਟ ਅਟੈਕ ਵੀ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਖਾਣਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸੌਣ ਤੋਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਛਕਿਆ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੌਂਇਆ ਜਾਵੇ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਨੀਂਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਫੇਰ ਕਫ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਓ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਪਿੱਤ, ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਫੇਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਜਠਰ ਅਗਨਿ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸੁੱਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਸ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਵਧਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਾਯੂ ਨੇ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਸੀ, ਮਲਮੂਤਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁੱਤਾ ਰਿਹਾ। ਇਸਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪਿੱਤ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵਧਿਆ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਉਠ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਕਿਰਿਆਕ੍ਰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਅਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਹੀ ਅਵਸਥਾ ਹਨ, ਸਵੇਰੇ ਕਫ ਦਾ, ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਪਿਤ ਦਾ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਾਯੂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠਿਆ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ, ਸਿਮਰਨ 'ਚ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦਾ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਇਕ ਮੌਤ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ ਪਰ ਉਹ ਮੌਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦਾ -

ਫਰੀਦਾ ਪਿਛਲ ਰਾਤਿ ਨ ਜਾਗਿਓਹਿ ਜੀਵਦੜੇ ਮੁਇਓਹਿ ॥

ਜੇ ਤੈ ਰਬੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਤ ਰਬਿ ਨ ਵਿਸਰਿਓਹਿ ॥ 107 ॥

ਅੰਗ - 1383

ਕਬੀਰ ਸੂਤਾ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਉਠਿ ਕਿ ਨ ਜਪਹਿ ਮੁਰਾਰਿ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸੋਵਨੁ ਹੋਇਗੋ ਲਾਥੇ ਗੋਡ ਪਸਾਰਿ ॥ 128 ॥

ਅੰਗ- 1371

ਫੇਰ ਕੀਹਨੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਉੱਠ ਕੇ ਜਾਗ। ਫੇਰ ਤਾਂ 'ਕਾਵਹੁ ਕਾਵਹੁ ਹੋਈ।' ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਹੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ, ਅਹੰਭਾਵ, ਅੰਤਸਕਰਣ ਉਸ ਮਨ ਪ੍ਰਥਾਇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਜਾ ਤਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਮਨ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ -

ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨ ਪੰਖੇਰੁ ਬਨ ਕਾ ॥

ਅੰਗ- 1253

ਸਰੀਰ ਭੋਗ ਜੂਨੀ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਿਆ ਕਰ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਤੈਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੌਂ-ਸੌਂ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾ ਹਨ -

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ ॥

ਅੰਗ - 1428

ਹੁਣ ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਜਵਾਨੀ ਨੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬੁਢੇਪੇ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ। ਬੁਢੇਪਾ ਰੋਗਾਂ, ਸੋਗਾਂ ਦਾ ਘਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਨਸਾਨ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਬਚਪਨ ਹੈ ਖਾਓ, ਪੀਓ ਮੌਜ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਭਜਨ।

ਭਾਈ ਜੱਲੂਣ ਜੀ ਸਮਕਾਲੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਨੇ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ। ਉਹ ਜੱਟ ਜੱਲੂਣ ਜੀ ਕਰਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ। ਭਗਤ ਜੱਲੂਣ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸਿੱਧੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ।

ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਢੱਗੇ ਚਾਰੇ, ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਹਲ ਵਾਹਿਆ।

ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਕੇ ਮਾਲਾ ਫੜ ਲਈ, ਰੱਬ ਦਾ ਉਲਾਂਭਾ ਲਾਹਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਛੋਟੇ ਸੀ ਤਾਂ ਡੰਗਰ ਚਾਰਦੇ ਰਹੇ। ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਹੱਲ ਵਾਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਕੇ ਮਾਲਾ ਫੜ ਕੇ ਰੱਬ ਦਾ ਉਲਾਂਭਾ ਲਾਹ ਦਿਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਥ ਨਾ ਦਿਤਾ।

ਕਬੀਰ ਦੀਨੁ ਗਵਾਇਆ ਦੁਨੀ ਸਿਉ ਦੁਨੀ ਨ ਚਾਲੀ ਸਾਥਿ ॥

ਪਾਇ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਿਆ ਗਾਫਲਿ ਅਪੁਨੈ ਹਾਥਿ ॥ 13 ॥

ਅੰਗ - 1365

ਨਾਨਕ ਦੁਨੀਆ ਕੈਸੀ ਹੋਈ ॥

ਸਾਲਕੁ ਸਿਤੁ ਨ ਰਹਿਓ ਕੋਈ ॥

ਭਾਈ ਬੰਧੀ ਹੇਤੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥

ਦੁਨੀਆ ਕਾਰਣਿ ਦੀਨੁ ਗਵਾਇਆ ॥ 5 ॥ ਅੰਗ - 1410

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ -

ਦਿਨ ਤੇ ਪਹਰ ਪਹਰ ਤੇ ਘਰੀਆਂ ਆਵ ਘਟੈ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ॥ ਕਾਲੁ
ਅਹੋਰੀ ਫਿਰੈ ਬਧਿਕ ਜਿਉ ਕਹਹੁ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - 692

ਸਮਾਂ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣਾ।

ਬਾਰਹ ਬਰਸ ਬਾਲਪਨ ਬੀਤੇ ਬੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਤਪੁ ਨ ਕੀਓ ॥

ਤੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਦੇਵ ਨ ਪੂਜਾ

ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਨਾ ਬਿਰਧਿ ਭਇਓ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 479

ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਪਨ 'ਚ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਸਿਆਣੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ -

ਰਾਮ ਜਪਉ ਜੀ ਐਸੇ ਐਸੇ ॥

ਧੂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜਪਿਓ ਹਰਿ ਜੈਸੇ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 337

ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘ ਗਈ -

ਪਹਿਲੇ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਧਿ ॥

ਦੂਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥ ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੇਬ ॥

ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ ॥

ਅੰਗ- 137

ਗਰਭ ਦੇ ਵਿਚ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ, ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਸੀ। ਉਥੇ ਵਾਅਦੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲੈ, ਤੈਨੂੰ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਯਾਦ ਰੱਖਾਂਗਾ ਪਰ ਭੁੱਲ ਪੈ ਗਈ। ਐਸੀ ਮਾਇਆ ਪੈ ਗਈ -

ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਤੇ ॥

ਵਿਚਹੁ ਗਰਭੈ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ ॥

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਦੁਨੀ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - 1007

ਉਸ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ, ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾ ਲਿਆ -

ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਿ ਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ॥

ਦ੍ਰਿਸਟਿਮਾਨ ਸਭੁ ਬਿਨਸੀਐ ਕਿਆ ਲਗਹਿ ਗਵਾਰ ॥

ਅੰਗ- 808

ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ।

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੁਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- 707

ਮੁਰਖਾ ਸਿਰਿ ਮੁਰਖੁ ਹੈ ਜਿ ਮੰਨੇ ਨਾਹੀ ਨਾਉ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 1015

ਜੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਜੋ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੁਪਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕੋਈ, ਤਾਂ ਬੜਾ ਸੱਚ ਭਾਸਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਰਾਜੇ ਬਣ ਗਏ, ਕਦੇ ਭਿਖਾਰੀ ਬਣ ਗਏ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਛਾਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਦਬਾਓ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਆਖਰ ਅੰਤਿ ਮਤੇ ਸੋ ਗਤੇ। ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸੁਪਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਗ ਨਾ ਆਵੇ ਸੁਪਨਾ ਸੱਚ ਹੀ ਭਾਸਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਰਾਤ ਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਆਹ ਦਿਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥ ਹਰਿ
ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਇਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥ 1 ॥**

ਅੰਗ- 293

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਸੀ -

ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- 657

ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਸੀ, ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ, ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੜਦੇ ਲਾਏ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ। ਨੀਂਦ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਰਾਣੀਆਂ ਵੀ ਸਭ ਉਸ ਨੇ ਖੋਹ ਲਈਆਂ। ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿਤਾ, ਭਿਖਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਅਧਿਆਸ ਪੱਕ ਗਿਆ। ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੰਡਤ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਸਨ, ਉਸਨੂੰ ਗੱਲੀਂ ਗਿਆਨ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਈ ਵੁਢੀਐ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 465

ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ, ਜੋ ਆਪ ਜਾਗੀ ਹੋਈ ਰੂਹ ਹੈ, ਓਹੀ ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ ਜਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੁੱਤੇ ਨੇ ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ ਕੀ ਜਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਸਭਾ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਿਆ।

ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਮਹਾਨ ਪੰਡਤ ਸੀ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਗੀਤਾ ਦੇ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਐਨਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਗਰਭ ਵਿਚ ਹੀ, ਉਹਨੇ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਉਚਾਰਨ ਗਲਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਅੱਠ ਵਲ ਪੈ ਗਏ, ਜੰਮਦੇ ਹੀ ਸਰੀਰ ਐਸਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਾਮ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਇਹਦਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੀ।

ਇਸ ਦੀ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਰੀਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਨਾ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਿਤਾ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਕ ਦਿਨ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਇਹਦੀ ਖੁੰਡੀ ਖੋਹ ਲਈ, ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਬੱਚੇ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਬੱਚਾ ਸਿਆਣਾ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹਨੂੰ ਨਾ ਕੁਛ ਕਹੋ ਇਹਦਾ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਕੈਦ ਵਿਚ ਹੈ। ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਇਹ ਸੱਚਾ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚਾ?'

ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨੇ ਕੁ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ?

ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ, ਰਾਜਾ ਵੀ ਹੱਠ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਐਨੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੰਕੇ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ? ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਕੈਦ ਕਰ ਲਏ।

ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਜੀ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੁਭ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਸੇ ਕੋਲ ਖੂਹ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਕੇ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੰਗਮ ਤੀਰਥ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪ ਚੱਲ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਕੋਲ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਹ ਰਾਹ 'ਚ ਆਸਣ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਪਾਸੇ ਹੋਵਾਂ? ਮੇਰਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਕ ਮੈਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਗਰੀਣ ਹਾਂ ਤੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦੇਣਾ। ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਸੇ ਹੋਵੋ। ਰਾਜੇ ਤੱਕ ਗੱਲ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਬੜਾ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹੈ ਤਾਂ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ।

ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾਓ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ ਰਾਜੇ ਤੱਕ? ਰਾਜਾ ਆਪ ਚੱਲ ਕੇ ਆਵੇ।

ਉਹ ਹਾਥੀ ਤੋਂ ਉਤਰਿਆ, ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ, ਘਰ 'ਚ ਚਰਨ ਪਾਓ ਕਿਉਂਕਿ -

**ਕਬੀਰ ਜਾ ਘਰ ਸਾਧ ਨ ਸੇਵੀਅਹਿ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਹਿ ॥ ਤੇ
ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ ਫੂਤ ਬਸਹਿ ਤਿਨ ਮਾਹਿ ॥ 192 ॥**

ਅੰਗ- 1374

ਜਿਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਨਾ ਪੈਣ ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ -

**ਕਲੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਅਉਤਾਰੁ ॥
ਪੁਤੁ ਜਿਨ੍ਹਰਾ ਧੀਅ ਜਿੰਨ੍ਹਰੀ ਜੋਰੁ ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥ 1 ॥**

ਅੰਗ- 556

ਹੁਣ ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉੱਚਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਚੰਦਨ ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਬਣਾਈ। ਉਸ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਦੋਂ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਸਟਾਵਕਰ ਨੂੰ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਸਭਾ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੰਡਤ, ਅਚਾਰੀਆਂ, ਵਿਦਵਾਨ; ਸਾਰੇ ਦੇਖ ਕੇ ਇਹਦੀ ਦਜ਼ਾ ਵਲ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਚੌਂਕੀ ਵਲ ਵਧਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਹਸ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਫੇਰ ਜਾਤੀ ਸੂਚਕ ਅੱਖਰ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚਮਦਰਸੀ ਹੋਂ, ਚਮਿਆਰ ਹੋਂ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ -

**ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕਮੀਨੀ ਪਾਂਤਿ ਕਮੀਨੀ ਓਛਾ ਜਨਮੁ ਹਮਾਰਾ ॥
ਤੁਮ ਸਰਨਾਗਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ
॥ 5 ॥ 6 ॥**

ਅੰਗ - 659

ਉਹਦੀ ਜਦੋਂ ਚਰਨ-ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਪੈ ਜਾਓ ਤਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਮਾਣ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿੱਡਾ ਗੁਸਤਾਖ ਬੱਚਾ ਹੈ ਇਹ। ਏਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਐਸਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਵੀ ਬਾਣ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਲਗਦੇ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਕਦੇ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਇਸਦਾ।

ਅਸਟਾਵਕਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਾਜਨ! ਮੈਂ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸੇ ਹਨ। ਇਹ ਚਮ ਦੇ ਪਾਰਖੀ ਨੇ ਜੇ ਆਤਮ ਦਰਸੀ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ 'ਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਲ ਨਹੀਂ। ਗੰਨਾ ਵਿੰਗਾ ਟੇਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਉਹਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਰਾਜਨ! ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਤੂੰ ਜਵਾਬ ਭਾਲਦਾ ਹੈਂ? ਕੀ ਤੇਰੇ ਸੰਕੇ ਨਵਿਰਤ ਕਰ ਦੇਣਗੇ? ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਕਰਮਕਾਂਡ 'ਚ ਫਸੇ ਹੋਏ, ਸੰਕਾਵਾਦੀ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ

ਹੀ ਸੰਕਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਅੱਠ ਵਲ ਨੇ, ਇਕ ਪੈਰ ਕਿਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਗੁਰੂ ਬਣੇਗਾ?

ਰਾਜੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਲਗਾਮ ਤੱਕ ਪੈਰ ਪਾਉਣ ਦਾ ਜੋ ਸਮਾਂ ਹੈ ਓਨੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦੇਵੇ।

ਗਲੀ ਹਉ ਸੋਹਾਗਣਿ ਭੈਣੇ ਕੰਤੁ ਨ ਕਬਹੂੰ ਮੇ ਮਿਲਿਆ ॥

ਅੰਗ - 433

ਹੁਣ ਉਹ ਜਦੋਂ ਬੈਠ ਕੇ ਚੌਕੀਂ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ! ਹੁਣ ਕਰ ਸਵਾਲ?

ਰਾਜਾ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਇਹ ਸੱਚਾ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚਾ?'

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਝੂਠਾ ਉਹ ਵੀ ਝੂਠਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਜਿਵੇਂ ਪੀਰ ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਗਿਆ ਨਾਲ ਮੁਰੀਦ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਰੂਹ ਤੇ ਖੁਦਾ ਕਾ ਮਿਲਾਪ ਕੈਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ?

ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਅਚਾਰੀਆ ਸਵਾਲ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਰਮਜ਼ ਨਾਲ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦਿਨ ਕਾ ਔਰ ਰਾਤ ਕਾ ਜੈਸੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਜੇ ਦਿਨ ਹੋ ਜਾਏ, ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਦ ਰਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚ ਔਰ ਝੂਠ ਕਾ ਜੈਸੇ।

'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ?' ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ 'ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ?' ਜਦੋਂ ਪੀਰ ਬੁੱਧ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਜਿਹੜੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਖੜੀ ਹੈ।

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥

ਗੁਰਿ ਪੁਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥ 4 ॥ 1 ॥ ਅੰਗ - 1263

ਜਲ ਕੀ ਭੀਤਿ ਪਵਨ ਕਾ ਥੰਭਾ ਰਕਤ ਬੁੰਦ ਕਾ ਗਾਰਾ ॥

ਹਾਡ ਮਾਸ ਨਾੜੀ ਕੇ ਪਿੰਜਰੁ ਪੰਖੀ ਬਸੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ - 659

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆਤਮ ਰੂਪ ਪੰਖੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ -

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - 695

ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥

ਅਸਥਿਰੁ ਬਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥ 1

॥ ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਫਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ - 1033

ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਹੀ ਅੰਦਰ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਹੈ।

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ- 293

ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹਦਾ ਹੀ ਮਾਣ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਇਹ ਹੈ। ਐਸੀ ਕੰਧ ਹੋ ਗਈ ਅੰਦਰ।

ਰਾਖਹੁ ਕੰਧ ਉਸਾਰਹੁ ਨੀਵਾਂ ॥

ਸਾਵੇ ਤੀਨਿ ਹਾਥ ਤੇਰੀ ਸੀਵਾਂ ॥

ਅੰਗ- 659

ਇਕ ਸੀਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਸਿਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਲੰਮਾਈ ਉਹਦਾ ਹੱਥ ਵੀ ਓਨਾਂ ਹੀ ਲੰਮਾ ਹੋਏਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਧਰਤੀ ਮਿਣਦੇ ਸੀ। ਗਜ਼ ਤਾਂ ਬਾਅਦ 'ਚ ਆਏ। ਫੇਰ ਮੀਟਰ ਆ ਗਏ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਭ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਕਾਹਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈਂ।

ਰਾਜਾ ਸੀ, ਰਾਜ ਮਦ, ਰੂਪ ਮਦ, ਜਵਾਨੀ ਮਦ -

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥

ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥

ਅੰਗ - 1288

ਕਾਹਦਾ ਇਹ ਮਾਣ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਚਲੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

19

ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਦੁਆਬੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਵਾਰ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਇਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥

ਅੰਗ - 467

ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਲੇਖੇ 'ਚ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ-

ਏਕ ਅਖਰੁ ਹਰਿ ਮਨਿ ਬਸਤ ਨਾਨਕ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 261

ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਧ ਅੱਖਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਜੇ ਕਰੀਏ ਤਾਂ - 'ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥' ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

ਅੰਗ - 262

ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ। ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਖ ਲਓ -

ਕੋਈ ਤਨ ਦੁਖੀ, ਕੋਈ ਮਨ ਦੁਖੀ

ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਉਦਾਸ, ਥੋੜੇ ਬਹੁਤੇ ਸਭ ਦੁਖੀ

ਸੁਖੀ ਹਰਿ ਕੇ ਦਾਸ।

ਜੇ ਸੁੱਖ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ -

ਜਉ ਸੁਖ ਕਉ ਚਾਹੈ ਸਦਾ ਸਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ ਲੇਹ ॥

ਅੰਗ - 1427

ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਇਹ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ -

ਬਾਹਰਿ ਫੂਢਨ ਤੇ ਫੂਟਿ ਪਰੇ

ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਬਾ ॥ ਅੰਗ- 1002

ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਘਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਹੈ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- 1291

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ॥

ਅੰਗ- 982

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਇਕ ਮੀਡੀਆ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਬਚਨ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ

ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੈ ॥

ਅੰਗ - 1309

ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਜੋ ਹਨ ਇਹ ਕੋਈ ਵੀ ਕਮਾ ਲਓ, ਇਕ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਓ ਉਹੀ ਪਾਰ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- 747

ਜਿਹੜਾ ਪਾਰ ਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਣਾ ਹੈ ਤੇ ਬਚਨ ਕਮਾ ਕੇ ਪਾਰ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਬਚਨ ਕਮਾ ਕੇ ਪਾਰ ਲਗਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਇਕ ਬਚਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਕ ਅੱਖਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਮੁੱਕਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਨ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨੇ ਸਾਡੇ ਦੁਖ ਹਨ, ਰੋਗ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ, ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਜੁੜਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦਸਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 72

ਉਹ ਇਹਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਵਿਆਖਿਆ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ, ਫੇਰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਹੀ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਸਤੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਬੈਠੋ, ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਉਹਦੀ ਯਾਦ 'ਚ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤੀ-

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਏਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਆਮੁ ॥
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ- 293

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ
ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥
ਅੰਗ- 649

ਉਹ ਨਾਮ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਬੋਲਿਆ, ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ,
ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਅਵਸਥਾ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਦਸ
ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ -

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੁੰਜੀ ॥ ਸੰਤਨ ਹਥਿ ਰਾਖੀ ਕੁੰਜੀ ॥ 2 ॥
ਅੰਗ- 894

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।
ਸੰਤਨ ਮੇਂ ਕਉ ਪੁੰਜੀ ਸਉਪੀ ਤਉ ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ ॥
ਧਰਮ ਰਾਇ ਅਬ ਕਹਾ ਕਰੇਗੇ
ਜਉ ਫਾਟਿਓ ਸਗਲੇ ਲੇਖਾ ॥3॥
ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਭਏ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੰਤਨ ਕੈ ਪਰਸਾਦੇ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਰੰਗਿ ਰਤੇ ਬਿਸਮਾਦੇ ॥
ਅੰਗ- 614

ਉਹ ਵਿਸਮਾਦ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪੁੰਜੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ
ਅੰਦਰ ਤੇ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੁੰਜੀ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਬਾਤ
ਹੈ ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇਹਦੀ ਚਾਬੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਚਾਬੀ ਦੇ
ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਅਮੋਲਕ ਨਾਮ ਦੀ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥
ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥ 1 ॥
ਅੰਗ- 81

ਉਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ, ਇਹਨੇ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਕੇ
ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਵਿਗਿਆਨ ਤੱਕ
ਲਿਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਐਨੇ ਦਿਆਲੂ, ਐਨੇ
ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ
ਮਹਾਤਮਾ, ਸਾਧੂ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ। ਪਰ ਕਿੱਡੀ ਦਿਆਲਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ,
ਭੰਡਾਰੇ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ-

ਪੀਉ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ ॥
ਤਾ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਇਆ ਨਿਧਾਨਾ ॥ 1 ॥ ਅੰਗ- 186

ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਭੰਡਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਸੱਤਵਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ

ਸੀ, ਉਥੇ ਸਵਾਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ, ਇਹ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਮੀ ਜਨ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਾਂ-ਮੰਡਲੇਸ਼ਵਰ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ, ਪੁੱਜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਇਹ ਤਾਂ ਗੋਪਨੀਯ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕੋਈ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਭੰਡਾਰਾ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਭੰਡਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ -

ਮੇ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥ ਅੰਗ- 827

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹੈ ਹੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਉਹਦਾ ਹੀ ਹੈ-

**ਕਬੀਰ ਮੇਰਾ ਮੁਝ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ॥ ਤੇਰਾ
ਤੁਝ ਕਉ ਸਉਪਤੇ ਕਿਆ ਲਾਗੈ ਮੇਰਾ ॥**

ਅੰਗ - 1375

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਵਸਥਾਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਭੰਡਾਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ। ਬੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੱਭਣ ਜਾਓਗੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛੀਏ, ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਿਲੇ। ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਓ, ਉਹ ਬਚਨ ਕਹਿੰਦੇ ਆਪ ਹੀ ਪਾਰ ਲਾ ਦਉ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਜੋ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ

ਸੋ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥1॥

ਅੰਗ- 747

ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀਹ-ਵੀਹ ਸਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ, ਕਰਮ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ, ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ, ਹੁਣ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਆ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ- 295

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਜਲ-ਦਰ-ਮੰਜਲ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਉਣ ਲਈ, ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ -

ਭਾਗਠੜੇ ਹਰਿ ਸੰਤ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਜਿਨ੍ ਘਰਿ ਧਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਪਰਵਾਣੁ ਗਈ ਸੇਈ ਇਹ ਆਏ ਸਫਲ ਤਿਨਾ ਕੇ ਕਾਮਾ॥1॥

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਹਰਿ ਜਨ ਕੈ ਹਉ ਬਲਿ ਜਾਈ ॥

ਕੇਸਾ ਕਾ ਕਰਿ ਚਵਰੁ ਢੁਲਾਵਾ ਚਰਣ ਧੂੜਿ ਮੁਖਿ ਲਾਈ ॥ 1 ॥

ਰਹਾਉ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 749

ਉਹ ਜੀਵਨ ਦਾਨ, ਜਿਹਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾਨ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਆਮ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ 'ਨਾਮ' ਮਿਲ ਗਿਆ। ਫਲਾਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਲੈ ਆਓ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅੰਦਰ ਹੈ ਪਰ ਸਾਧੂ ਜਨ ਨਾਮ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹਨ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਭੇਦ ਹਨ, ਉਹ -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ - 293

ਉਹ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥ ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ

॥ ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ 8 ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 265

ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋੜਦੇ ਹਨ -

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥'

ਸਚਾ ਅਮਰੁ ਸਾਚੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਾਤੇ ॥

ਸਚਾ ਸੁਖੁ ਸਚੀ ਵਡਿਆਈ ਜਿਸ ਕੇ ਸੇ ਤਿਨਿ ਜਾਤੇ ॥ 3 ॥

ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪਾਣੀ ਢੋਵਾ ਹਰਿ ਜਨ ਕੈ ਪੀਸਣੁ ਪੀਸਿ ਕਮਾਵਾ ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਸਿ ਬੇਨੰਤੀ ਤੇਰੇ ਜਨ ਦੇਖਣੁ ਪਾਵਾ ॥ 4 ॥

ਅੰਗ- 749

ਐਸੇ ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਜੁਗਤੀਆਂ ਦਸ ਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਵਿਛੜਿਆ ਉਥੇ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੁੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ

ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ 2 ॥ ਅੰਗ- 305

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼, ਦਇਆਲ ਹੋ ਕੇ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਦੂਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਉਤੇ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦਿੰਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ, ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ? ਇਕ ਵੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਿਆ, ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ -

ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਈ ਢੂਢੀਐ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 465

ਸਾਧੂ ਸਹਿਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਭੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਅੰਦਰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਓਹੀ ਜਿਹੜਾ 'ਨਾਮ' ਹੈ ਫੇਰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ -

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਦਿਆਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਉਰਾ ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ ॥

ਸਾਕਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨੈਨਹੁ ਭੀਠੀ ॥

ਅੰਗ- 892

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੀ। ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਮਿੱਠੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਚੜ੍ਹੀ ਹੈ ਸਭ ਨੂੰ ਪਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ -

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੇਲੁ ॥

ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਫੈਲੁ ॥

ਅੰਗ- 289

ਜਿਹੜੀ ਹਉਮੈ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦਿਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਲਓ। ਬੈਖਰੀ ਬੋਲ ਕੇ, ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਵਧਦਾ ਹੈ ਅੰਦਰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਇਲਾਜ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਦਿਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ -

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥

ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ ॥ 3 ॥

ਅੰਗ- 624

ਪੜਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਹਉਮੈ ਦਾ, ਇਹ ਦਿਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਹੈ ਤਾਂ ਵਾਸਾ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ।

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ-466

ਹਉ ਹਉ ਮੇ ਮੇ ਵਿਚਹੁ ਖੋਵੇ ॥ ਦੂਜਾ ਮੇਟੈ ਏਕੋ ਹੋਵੇ ॥

ਅੰਗ- 943

ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ ਹੈ..... ॥ ਅੰਗ- 466

ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਹੈ।

ਦਾਰੁ ਭੀ ਇਸੁ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- 466

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਅੰਗ - 259

ਪਰ ਪਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਦਸਦਾ ਹੈ? ਸੰਜਮ, ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ, ਇਹ ਸਰੀਰਕ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਰੱਖ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 4

ਫੇਰ ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਕਰ, ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧ। ਫੇਰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ, ਮਨ ਲੋਚਦਾ ਹੈ, ਹੁਣੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਹ ਜਿਹੜਾ - 'ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਬੁਰਿਆਈਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਇਹ ਮਨੁ ਹੋੜੀਐ।' ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ-

ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨ ਪੰਖੇਰੁ ਬਨ ਕਾ ॥

ਅੰਗ- 1253

ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਵਰਗਾ ਜੇ ਦੇਖੀਏ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਕੋਈ ਨੀਂ, ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਰਗਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। 'ਮਨਿ ਜੀਤੈ, ਜਗੁ ਜੀਤੁ।'

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥ 32 ॥

ਅੰਗ- 342

ਉਹ ਦਵਾਈ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੁਰੇ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ- 259

ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਦੀ ਉਹ ਅਵਸਥਾ, ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ -

**ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ॥ ਧੰਨੁ
ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥ 1 ॥**

ਅੰਗ- 319

**ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ- 306

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਇਹ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਨਾਮ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੈ ਸਦ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ- 286

ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਉਹ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਦੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ -

ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਪੀਐ ॥

ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਧ੍ਰਪੀਐ ॥

ਅੰਗ - 286

ਬਾਰ-ਬਾਰ, ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ lesson ਦੇ ਦਿਤਾ, ਇਹਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਹੈ ਹੁਣ।

ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਭਾਵੇਂ ਬਾਜੀ ਜਿੱਤ ਜਾਹ, ਭਾਵੇਂ ਹਾਰ ਜਾਹ, ਇਹ ਤੇਰੇ ਵਸ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਤਾਂ

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥ 5 ॥ 1 ॥ 9 ॥

ਅੰਗ- 1159

ਐਨੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਤਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਉਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਪਰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਜੋ ਸਾਡਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਉਹ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਖੂਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ੂਗਰ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਖੋਜ ਹੋਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੀਨੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਚਿੱਟਾ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਗੁੜ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁੜ ਖਾ ਲਓ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਹਜ਼ਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਚੀਨੀ, ਰਸਗੁੱਲੇ ਵਗੈਰਾ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਚੀਨੀ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਈ, ਅਗਿਆਨ ਦੇ, ਅਗਿਆਨ ਦੇ, ਆਈਸਕਰੀਮ ਵਗੈਰਾ ਸਭ 'ਚ ਚੀਨੀ ਹੈ, ਕੈਮੀਕਲ ਅੰਦਰ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ। ਦੁਸ਼-ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦੇ, ਅਮਲ ਤੱਤ ਵਧਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਉਹ ਜੁਗਤੀ

ਅਪਣਾਈ -

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

ਅੰਗ- 627

'ਬੰਨਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਗਈ। ਉਥੇ ਹੀ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਕੈਂਸਰ ਵਰਗੇ ਰੋਗ ਠੀਕ ਹੋ ਗਏ। ਆਪਾਂ ਵੀ ਏਸ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਈਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਸਟਪਦੀ ਵਿਚ ਬਚਨ ਆਏ ਹਨ ਜੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾ ਲਓ।

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥ ਅੰਗ- 262

ਐਨਾ ਕੁ ਹੀ ਕਮਾ ਲਓ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁੱਖ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਉਹ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁਖ ਮੁਕ ਜਾਣ, ਉਹ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ -

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - 295

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

20

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ, 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਜੋ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਅਸੀਂ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲਾ ਕੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਹੈ -

ਨਾਮ ਬਿਹੁਨ ਜੀਵਨ ਕਉਨ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ- 188

ਇਹ ਕਿਸ ਕੰਮ ਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ, ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਸਾਡਾ ਜੋ ਕੰਮ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭੁਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 12

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਇਕ ਧੁਨ ਹੈ, ਅਵਾਜ਼ ਹੈ, (sound) ਹੈ। ਉਹ ਅਵਾਜ਼ ਅੰਦਰ ਸੁਣਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਕੰਨ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਦੇ ਨੇ, ਅੱਖਾਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀਆਂ ਨੇ। ਦਿੱਬਯ ਨੇਤਰ, ਸ਼ਿਵ ਨੇਤਰ, ਤੀਜਾ ਨੇਤਰ ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖੜੀਆਂ ਬਿਅੰਨਿ ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੋ ਮਾ ਪਿਰੀ ॥1 ॥

ਅੰਗ- 577

ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ, ਕਿਉਂਕਿ -

ਅਖੀ ਵੇਖਿ ਨ ਰਜੀਆ ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/9

ਅਖੀ ਬਾਝਹੁ ਵੇਖਣਾ ਵਿਣੁ ਕੰਨਾ ਸੁਨਣਾ ॥

ਅੰਗ- 139

ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਆਪਣੇ-ਬੇਗਾਨੇ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰਾਏ ਰੂਪ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਹੀ 84% ਅਸਰ ਸਰੀਰ ਕਬੂਲਦਾ ਹੈ। 14%

ਸੁਣਨ ਦੇ ਨਾਲ, 1% ਨਾਸਕਾ ਦੇ ਨਾਲ, 1% ਸਪਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ -

ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਤਿਚਰੁ ਆਖਦਾ ਜਿਚਰੁ ਹੈ ਦੁਹੁ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- 757

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਦ੍ਰਿੜ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲ ਰਾਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, attachment (ਪਕੜ) ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਬੇਗਾਨੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹਨ ਤੇ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮ, ਦਮ ਅਪਨਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਸਮ ਤੇ ਦਮ ਇਕ ਸਰੀਰਕ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਜਿਹਨੂੰ ਸਮ ਤੇ ਦਮ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 4

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੁਗਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ -

ਰੁਪੈ ਕਾਮੈ ਦੋਸਤੀ ਭੁਖੈ ਸਾਦੈ ਗੰਢੁ ॥

ਲਬੈ ਮਾਲੈ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਉ'ਘੈ ਸਉੜਿ ਪਲੰਘੁ ॥

ਅੰਗ- 1288

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ -

ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਦਾਰਾ ਪਰਹਰੀ ॥

ਤਾ ਕੈ ਨਿਕਟਿ ਬਸੈ ਨਰਹਰੀ ॥ 1 ॥ ਅੰਗ- 1263

ਪਰਾਏ ਤਨ ਤੇ ਪਰਾਏ ਧਨ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿੜਟੀ ਜਾਵੇ ਉਹ ਤਾਂ -

ਦੂਜੈ ਬਹੁਤੇ ਰਾਹ ਮਨ ਕੀਆ ਮਤੀ ਖਿੰਡੀਆ ॥ ਅੰਗ- 145

ਸਾਧੂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੋਈ ਕਿੱਲੀ ਨਹੀਂ, ਧਿਆਨ ਟਿਕਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਕੱਪੜਾ ਕਿਸ 'ਤੇ ਟੰਗੀਏ। ਕੋਈ ਸੈਂਟਰਲ ਪੁਆਇੰਟ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਮੂਲਧਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਉਂਦੇ, ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਚੱਕਰ ਹੁੰਦੇ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ, ਜਿੱਥੇ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਨੱਕ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਇਆ ਤੇ ਉਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਸਾਕਾਰ ਦਾ। ਇਸ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ -

ਅਕਾਲ ਮੁਰਤਿ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੀ

ਠਾਹਰ ਨੀਕੀ ਧਿਆਨ ਕਉ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 1208

ਧਿਆਨ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ। ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਹੀ। ਵੇਖ ਲਓ ਸਾਡੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਸਤ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਾਇਦਾਦ ਪ੍ਰਸਤ ਹਾਂ। ਧਨ, ਦੌਲਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਤ ਹਾਂ -

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਗਿਰਸਤ ਕਾ ਫਾਸਾ ॥

ਅੰਗ- 180

ਉਚੇ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - 659

ਹੁਣ ਇਹ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਤੂੰ ਬਾਜੀ ਹਾਰਦਾ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਹੀ -

ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਲਾਇਆ ਸੇਵ ॥

ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਏ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥

ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਤਾ ਕੇ ਖੁਲੇ ਕਪਾਟ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹਣੇ, ਸਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚੱਲੇ -

ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥

ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥

ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- 1159

ਭਾਵੇਂ ਬਾਜੀ ਜਿੱਤ ਲੈ, ਭਾਵੇਂ ਹਾਰ ਜਾਏ।

ਹੁਣ ਜੇ ਬੱਚਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਫੇਲ੍ਹ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਕਰੇ, ਉਹ ਪਾਸ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ -

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥ 5 ॥ 1 ॥ 9 ॥

ਅੰਗ- 1159

ਕਿੰਨੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੁਕਾਰ-ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉੱਚੇ ਉਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੇਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਉਂਗਲ ਫੜੀ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਉਂਗਲ ਛੁਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਿਆਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਅਮਰ ਹਨ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ- 273

ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਇਬਾਦਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੋ ਰੁਮਕੀ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਮਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ vibration ਹੈ।

ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਅਵਾਜ਼। ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ। ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ 'ਚ ਆਇਆ, ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ, ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਗੁਣ ਹਨ ਉਹ ਗੁਣ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹੈ। ਇਕ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਹੈ, ਇਕ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ-'ਰਾਂਝਾ ਰਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਨੀਂ ਮੈਂ ਆਪੇ ਰਾਂਝਾ ਹੋਈ।' ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ -

**ਲੇਲੈ ਮਜਨੂੰ ਆਸ਼ਕੀ ਚਹੁ ਚਕੀ ਜਾਤੀ।
ਸੋਰਠਿ ਬੀਜਾ ਗਾਵੀਐ ਜਸੁ ਸੁਖੜਾ ਵਾਤੀ।
ਸਸੀ ਪੁੰਨੂੰ ਦੋਸਤੀ ਹੁਇ ਜਾਤਿ ਅਜਾਤੀ।
ਮੇਹੀਵਾਲ ਨੋ ਸੋਹਣੀ ਨੈ ਤਰਦੀ ਰਾਤੀ।
ਰਾਂਝਾ ਹੀਰ ਵਖਾਣੀਐ ਓਹੁ ਪਿਰਮ ਪਰਾਤੀ।
ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਗਾਵਨਿ ਪਰਭਾਤੀ॥**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/1

ਇਹ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਯਾਦ ਵਸ ਗਈ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਹੀਰ ਨਾ ਆਖੋ, ਮੈਂ ਰਾਂਝਾ-ਰਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਆਪੇ ਰਾਂਝਾ ਬਣ ਗਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਹਕੀਕਤ ਹੈ, ਹਕੀਕੀ ਹੈ -

**ਰਤੇ ਇਸਕ ਖੁਦਾਇ ਰੰਗਿ ਦੀਦਾਰ ਕੇ ॥
ਵਿਸਰਿਆ ਜਿਨ੍ ਨਾਮੁ ਤੇ ਭੁਇ ਭਾਰੁ ਥੀਏ ॥ 1 ॥**

ਅੰਗ - 488

ਐਸਾ ਇਸ਼ਕ, ਐਸਾ ਪਿਆਰ, ਉਸ ਪਿਆਰ 'ਚ ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੇ, ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਗਏ, ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਅੱਜ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਤੇ ਨੀਂ ਗਏ

ਸਾ ਰਸਨਾ ਜਲਿ ਜਾਉ..... ॥

ਅੰਗ- 550

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ- 749

ਜੇ ਰਸਨਾ ਕਹੇ ਕਿ 'ਗੁਰ ਮੁਆ' ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਰਸਨਾ ਹੀ ਜਲ
ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ- 273

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੇਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ ॥ ਅੰਗ- 520

ਇਹ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਚਾਰ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ-ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ, ਅਹੰਭਾਵ।
ਮਨ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਤੇ ਅਹੰਭਾਵ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ
ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ -

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ- 999

ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ।
ਹੁਣ ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੱਡੀ 'ਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ
ਜਾਈਏ ਕਿ ਮੈਂ ਗੱਡੀ ਹਾਂ, ਮਕਾਨ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਹੀ
ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਈਏ ਕਿ ਮੈਂ ਆਹ ਮਕਾਨ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ
ਜਾਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਭੁੱਲੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਨੁਭਵੀ
ਆਤਮਾ ਜੋ ਪਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ
ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਸਤਿ ਚਿਤ ਤੇ ਅਨੰਦ।
ਇਕ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ 'ਪ੍ਰਿਅ' ਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ ਦਾ
ਦੇਸ਼ ਹੈ -

ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੇ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ- 345

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ
ਤਾਂ ਉਹ ਧਿਆਨ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਾ
ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਫੇਰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਐਸਾ ਧਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਧਿਆਨ ਇਕ ਐਸਾ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ- 1375

ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੰਪਤ
ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੇ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ

ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

**ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥
ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥ 11 ॥**

ਅੰਗ- 1365

ਚੰਦਨ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਬਨਸਪਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਗੰਧੀ ਚੰਦਨ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਬਾਂਸ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਬਾਂਸੁ ਬਠਾਈ ਬੁਠਿਆ
ਇਉ ਮਤ ਡੂਬਹੁ ਕੋਇ ॥
ਚੰਦਨ ਕੈ ਨਿਕਟੇ ਬਸੈ ਬਾਂਸੁ ਸੁਗੰਧੁ ਨ ਹੋਇ ॥ 12 ॥**

ਅੰਗ- 1365

ਬਾਂਸ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਖਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਾੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਸੂਰ ਕਿਸਦਾ ਹੋਇਆ -

**ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ ॥
ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੂਕ ॥**

ਅੰਗ - 1372

ਕਸੂਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਸੂਰ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਸੋਚ, ਉਸ ਉਪਰ ਪਹਿਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਦੋਂ ਸਮਾਗਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਚਖੰਡਵਾਸੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ। ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੁਆਮੀ, ਹੋਰ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ - ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ।

**ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ 1 ॥**

ਅੰਗ- 272

ਐਸੇ ਲੱਛਣ, ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੋ ਗਿਆਨੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਗਲਤ ਹੈ। ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਖੋਜ ਹੈ। ਜੋ ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੇ ਸੌਦੇ ਹਨ, ਗਿਆਨੀ ਕਹੇਗਾ ਕਿ 'ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਹੈ' ਠੀਕ ਹੈ। ਇਕ ਅੰਤਮ ਸਟੇਜ ਹੈ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ ਦੀ। ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨਕਾਰ 'ਚ

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਬਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥ ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ- 186

ਹੁਣ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰੇਗਾ। ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਕ ਹੈ ਵਿਤਰਕ ਹੈ, ਉਹ ਤਰਕ ਕਰਕੇ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਜੋ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਵੇਦਾਂਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਤਪੀਏ ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਤਪ ਤੋਂ ਗਿਰ ਗਏ। ਚਰਿੱਤਰ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਮਾਇਆ 'ਚ ਗੁਲਤਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਰੁਕ ਗਏ ਕਿ 'ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਮੀ' ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ ਤੇ ਆਤਮਾ ਅਮਰ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ। ਸਰੀਰ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਭੋਗ, ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਰੋਗ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਹਉਮੈ ਰੋਗ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗਿਆਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ। ਇਕੱਲਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਲਏਗੀ। ਭਗਤੀ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਹੈ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਗਿਆਨ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ, ਰਸੀਏ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਰਸਮਈ ਜੀਵਨ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਰਸ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲਿਜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਉਹ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਨ -

ਬੈਕੁੰਠ ਨਗਰੁ ਜਹਾ ਸੰਤ ਵਾਸਾ ॥

ਅੰਗ- 742

ਉਹ ਨਗਰੀ ਬੈਕੁੰਠ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੈ ਨਾਉ ॥

ਦੁਖ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ ॥

ਅੰਗ- 345

ਹੁਣ ਦੁਖ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਏ। ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਆਹ ਰਚਨਾ ਰਚੀ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਅਦਭੁਤ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਰਾਮ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ।

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮਿ ਸਮਾਇ ਲਏ ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੇ ਕਰੇ ਵਿਣਾਸੁ ॥

ਇਕਨਾ ਭਾਣੈ ਕਢਿ ਲਏ ਇਕਨਾ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਏਵ ਭਿ ਆਖਿ ਨ ਜਾਪਈ ਜਿ ਕਿਸੈ ਆਣੇ ਰਾਸਿ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਕਉ ਆਪਿ ਕਰੇ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- 463

ਹੁਣ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼, ਬੜੇ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮੀ, ਯੋਗੀ ਜਨ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ! ਆਪ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਲਾਵਾਂਗਾ।

ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਲਗ ਸਕਦੇ ਨੇ? ਗ੍ਰਿਹਸਤ 'ਚ ਤਾਂ ਝਮੇਲੇ ਨੇ, ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਿੰਨੇ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦੇ ਨੇ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪਾਰ ਲਾਵੇਗੀ -

.....**ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਸੈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - 94**

ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੁ ਭੇਟਿਓ ਨਾਨਕ

ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਭ੍ਰੰਦ ਨਹੀ ਅਨ ਹੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - 827

ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਮੂਰਤ ਹੈ ਸਾਧੂ ਦੀ, ਉਹ ਪਾਰ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਿੱਧਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ -

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ- 946

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ -

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ

ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ- 946

ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਦੁਖੀ ਹੈ? -

ਫਰੀਦਾ ਮੇ ਜਾਨਿਆ ਦੁਖੁ ਮੁਝ ਕੁ ਦੁਖੁ ਸਬਾਇਐ ਜਗਿ ॥ ਉਚੇ

ਰਤਿ ਕੈ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਘਰਿ ਘਰਿ ਏਹਾ ਅਗਿ ॥ 81 ॥

ਅੰਗ- 1382

ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਪਰਮ ਅਨੰਦ, ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਜੁਗਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਹੀਣੇ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਤਿੰਨ ਇਨਸਾਨ ਸਦਾ ਹੀ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਅਗਿਆਨੀ, ਦੂਜਾ ਸ਼ਰਧਾ ਤੋਂ ਹੀਣਾ, ਤੀਸਰਾ ਸ਼ੰਕਾਵਾਨ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ੱਕ ਕਰੇ, ਸ਼ੰਕਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਇਨਸਾਨ ਇਸ ਕਾਰਨ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਸੁਖੀ ਕੌਣ ਹੈ? -

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥

ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੇ ਲਾਇ ॥ 1 ॥ ਅੰਗ- 954

ਹੁਣ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖੀਏ ਅਸੀਂ ਰੋਗੀ ਵੀ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸੁਖ ਰਹਿਣੇ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਹੜੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਹੀ ਉਲਟਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਮਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ -

**ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥ ਹਰਿ
ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੇਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥**

ਅੰਗ- 293

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਦੀਵੀ ਕਾਲ, ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ 'ਚ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ, ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਈਏ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲੈ ਆਈਏ। ਜਿਵੇਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ, ਫੇਰ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ। ਉਹ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੀ -

ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ। ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਫੇਰ ਉਹ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹਠ ਨਾਲ ਸਭ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ -

ਮਨਹਠਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਸਭ ਥਕੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥

ਅੰਗ- 593

ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਸਨ। ਸਾਧਨ ਤਾਂ ਬੜੇ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ-

ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਭੁਅੰਗਮ ਭਾਠੀ ਰੇਚਕ ਪੂਰਕ ਕੁੰਭ ਕਰੈ ॥

ਅੰਗ- 1343

ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਠੀਕ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੁੱਧੀਕਰਣ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ 'ਨਾਮ' ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਜਤੀ ਸਦਾਵਹਿ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਣਹਿ ਛਡਿ ਬਹਹਿ ਘਰ ਬਾਰੁ ॥

ਸਭੁ ਕੋ ਪੂਰਾ ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਘਟਿ ਨ ਕੋਈ ਆਖੈ ॥

ਪਤਿ ਪਰਵਾਣਾ ਪਿਛੈ ਪਾਈਐ ਤਾ ਨਾਨਕ ਤੋਲਿਆ ਜਾਪੈ ॥

ਵਦੀ ਸੁ ਵਜਗਿ ਨਾਨਕਾ ਸਚਾ ਵੇਖੈ ਸੋਇ ॥

ਸਭਨੀ ਛਾਲਾ ਮਾਰੀਆ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ ॥

ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰੁ ਹੈ ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੈ ॥

ਜਿਨ ਕੀ ਲੇਖੈ ਪਤਿ ਪਵੈ ਚੰਗੇ ਸੇਈ ਕੇਇ ॥ 3 ॥

ਅੰਗ - 469

ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਜਾਈਏ। ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਨਾਮ' 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ 'ਨਾਮ' 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਹ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਿਆ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਤੇਰਾ ॥

ਜੈਸੇ ਤਰਵਰ ਪੰਖਿ ਬਸੇਰਾ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਰਾਖਹੁ ਕੰਧ ਉਸਾਰਹੁ ਨੀਵਾਂ ॥
ਸਾਢੇ ਤੀਨਿ ਹਾਥ ਤੇਰੀ ਸੀਵਾਂ ॥ 2 ॥
ਬੰਕੇ ਬਾਲ ਪਾਗ ਸਿਰਿ ਡੇਰੀ ॥
ਇਹੁ ਤਨੁ ਹੋਇਗੇ ਭਸਮ ਕੀ ਢੇਰੀ ॥ 3 ॥
ਉਚੇ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥ 4 ॥

ਅੰਗ- 659

ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਰੋਗੀ ਹੈ -

ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੁ ਮੇਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ ॥

ਅੰਗ- 687

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥
ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - 651

ਕੋਹਲੂ ਦੀ ਲੀਰ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਧੋ ਲਓ ਨਹੀਂ ਉੱਜਲ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲੀਏ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਈਏ। ਇਹ ਹੈ, 'ਗੁਰਮੁਖ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਚਲਾਇਆ।' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਹਾਈ ਵੇ ਹੈ, ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਰਸਤੇ 'ਚ। ਫੇਰ ਇਹ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਫੇਰ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਬਿਆਪੀਆਂ ਹਨ

ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਦੁਇ ਦਰਿ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਹਿ ਜਾਇ ਮਨੁਖ ॥ ਅੰਗ-

149

ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੁੱਖ ਆ ਗਿਆ ਉਹ ਸਦਾ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਸੁੱਖ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਦੁਖ 'ਚ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖ ਹੀ ਦਾਰੂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਸੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪ ਝੋਲੀ ਲੈ ਕੇ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਨਾਮ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਤੇ ਨਾਮ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਸਥਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਦਰਸਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੱਤ ਗਿਆਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਖੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਪੁਰਸ਼

ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਪਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋਏ, ਸਤਿ ਚਿਤ ਤੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਲੋਕਾਈ ਵੀ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੁਖ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਇਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੋ। ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸਾਧੂ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੋ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਹਰਹਟ ਭੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਬੋਲਹਿ ਭਲੀ ਬਾਣਿ ॥

ਅੰਗ- 1420

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜੁਗਤ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਚਿੰਤਨ ਕਰੋ।

ਚਿੰਤਾ ਛਡਿ ਅਚਿੰਤੁ ਰਹੁ ॥ ਅੰਗ- 517

ਪਰ -

ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਸੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 932

ਜਦੋਂ ਉਸ 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਗਈ ਫੇਰ ਬੜਾ ਸੁਖਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਇਹ। ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜ। ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਆਪ ਲਾਜ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੂ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ- 295

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੇ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 40

21

ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥
ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥
ਅਨਦ ਕਰਹਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥
ਸੰਤਹੁ ਸੁਖੁ ਹੋਆ ਸਭ ਬਾਈ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਨ ਪਰਮੇਸਰੁ
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਭਨੀ ਜਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥
ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ॥ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਸਾਚੁ ਵਖਾਨਾ ॥
ਅੰਗ - 628

ਆਵਹੁ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ ਗਾਵਹੁ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ॥
ਬਾਣੀ ਤ ਗਾਵਹੁ ਗੁਰੁ ਕੇਰੀ ਬਾਣੀਆ ਸਿਰਿ ਬਾਣੀ ॥
ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਹੋਵੈ ਹਿਰਦੈ ਤਿਨਾ ਸਮਾਣੀ ॥
ਪੀਵਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਦਾ ਰਹਹੁ ਹਰਿ ਰੰਗਿ
ਜਪਿਹੁ ਸਾਰਿਗਪਾਣੀ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸਦਾ ਗਾਵਹੁ ਏਹ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ॥ ਅੰਗ- 920

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੰਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ, 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥
ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥ ਅੰਗ - 72

ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸੁਨਿਹਰੀ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਭਾਗ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥
ਅੰਗ - 95

ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਾਕੀ ਠੀਕ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧੰਦੇ-ਧੰਦਾਰ ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ- 12

ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਭਗਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ

ਕਿਉਂਕਿ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 4

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਪਹੁੰਚੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਜੀ ਮਾਲਵੇ ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਰਾਮੇ ਜੀ, ਡਰੌਲੀ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਮਕਾਨ ਬਣਾਇਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਉਣ ਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ, ਰਹਿ ਸਕਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ -

ਲੋਗ ਕੁਟੰਬ ਸਭਹੁ ਤੇ ਤੋਰੈ ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਢੀ ਆਵੈ ਹੇ ॥

ਅੰਗ- 657

ਐਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਣ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ। ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਓ। ਡੱਲਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀ, ਇਲਾਕਾ ਭਾਈ ਡੱਲ ਕੇ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਲਿਆਈ। ਭਾਈ ਕੀ ਡਰੌਲੀ ਕੇ ਇਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਓ। ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ-ਵੱਡੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਜੀ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਜਾਣ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਚੇਰੇ ਕਾਰਜ, ਜੋ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਤੇ ਭਾਈ ਕੀ ਡਰੌਲੀ ਆ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਇਆ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਤ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਸੋਹਣਾ ਮਕਾਨ ਬਣਾਇਆ।

ਮਕਾਨ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਦੋ ਨੰਬਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਬਣਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਮਕਾਨ ਸੋਹਣੇ ਤਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਪਰਾਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਪਿੱਛੋਂ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਪਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ, ਅੱਜ ਝੁੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਗ ਲਗ ਗਏ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਚੁਬਾਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ। ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਡਰਦੇ ਸਨ, ਜਾਨੀ-ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਐਸਾ ਸੀ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋੜਨ ਦਾ ਵੰਗ, ਜੁਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਸੋਹਣਾ ਬਣਾ ਲਓ, ਆਪੇ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਸੋਹਣੇ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ। ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਕਾਰਸੇਵਾ ਨਾਲ ਚੱਲੀ। ਮਕਾਨ ਵੀ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬੜੀਆਂ ਸਸਤੀਆਂ ਸੀ। ਆਹ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਇਥੇ ਕਰੋੜਾਂ 'ਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ

ਚਲੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸੋ ਪਰਾਲਬਧ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਈ। ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਕਰੋੜਾਂ 'ਚ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਸੋਹਣੇ ਮਕਾਨ ਬਣ ਗਏ। ਇਹ ਪਰਾਲਬਧ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਸਾਂਈਂ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਿੱਛੇ ਪੈਲੀ ਸੀ, ਭਰਾ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋ ਗਏ, ਸੇਵਾ 'ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਸਾਰਾ ਪੈਲੀ ਦਾ ਪੈਸਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪੈਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਗਏ। ਉਸ ਕਮਾਈ 'ਚੋਂ ਫੇਰ ਆਪ ਨੇ ਸੋਹਣਾ ਮਕਾਨ ਬਣਾਇਆ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ (ਬੀਜੀ) ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਘਰ 'ਚ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਭਿਆਗਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ -

ਏਕੁ ਕਬੀਰਾ ਨਾ ਮੁਸੈ ਜਿਨਿ ਕੀਨੀ ਬਾਰਹ ਬਾਟ ॥

ਅੰਗ - 1365

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੂਜਾ ਦੇ ਧਾਨ ਦੀ ਝਾਕ ਰੱਖਣੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਹਿਰ ਕੈਂਪਸੂਲ 'ਚ ਹੋਵੇ, ਬਾਹਰੋਂ ਸੋਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ -

ਤਿਉ ਧਰਮਸਾਲ ਦੀ ਝਾਕ ਹੈ ਵਿਹੁ ਖੰਡੂ ਪਾਜੁ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 35/12

ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿੰਨੇ ਕੰਮ ਕਰੇਨ।

ਮੱਤ ਮਾਰਨ, ਹੱਡ ਗਾਲਨ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਨ ਦੇਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਜੋ ਵੀ ਭੇਟਾ ਹੋਣੀ ਉਹ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੇ ਆਉਣੀ। ਫੇਰ ਇਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵੀ ਬਣੀ, ਉਹ ਯੂ.ਪੀ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਕੇ ਆਏ, ਇਥੇ ਬਣਾਈ।

ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਧਰਮਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸੋਝੀਵਾਨ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮਿਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਧਾਈ ਜਾਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੰਮ ਵਧਾਈ ਜਾਣਾ। ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਰਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜੋ ਘਰ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪੈਸਾ ਆਇਆ, ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਮਕਾਨ ਉਸ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਮਕਾਨ ਬਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪੈਣ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿੱਡੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ, ਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਆਪ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਮਕਾਨ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਉਣ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਣ, ਇਥੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚੱਲੇ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- 982

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਰੀਰ ਵੀ ਜੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਬਾਣੀ ਆਈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੋ ॥

ਅੰਗ- 1309

'ਧਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਧਰ ਤੋਂ ਹੀ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ 'ਚ ਤਾਰਾ ਰਾਣੀ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ 'ਰਾਤੀ ਜਾਇ ਸੁਣੇ ਗੁਰਬਾਣੀ' ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਹੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚੱਲਿਆ। ਗ੍ਰਹਿ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਜੀ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀਓ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਨਿੱਤ ਰਸਤੇ ਉਡੀਕਦੇ ਨੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਆਉਣ ਇਸ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ। ਹੁਣ ਸਨੇਹੇ ਕਾਵਾਂ ਹੱਥ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬੀਬੀ ਰਾਮੋ, ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਵਲ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜੋ। ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਭੇਜੀ ਸੀ -

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥

ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾੜ੍ਹਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥

ੜਿਖਾ ਨ ਉਤਰੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ

ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ

ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ

ਕਿੱਡੀਆਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀਆਂ ਵੈਰਾਗ ਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਬੇਨਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਦਿਲ ਦੀ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ -

ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀ ਲੇ ਉਸਾਸਾ ॥

ਉਰ ਨਾ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥ 1 ॥

ਉਡਹੁ ਨ ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ ॥

ਬੇਗਿ ਮਿਲੀਜੈ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਜੀਵਨ ਪਦ ਕਾਰਨਿ ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੀਜੈ ॥

ਏਕੁ ਆਧਾਰੁ ਨਾਮੁ ਨਾਰਾਇਨ ਰਸਨਾ ਰਾਮੁ ਰਵੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- 338

ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਲ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਇਹ ਦੁਆ, ਇਹ ਅਰਦਾਸ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਹੁਣ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਘਰ ਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮੁਬਾਰਕ ਚਰਨ ਪਾਓ। ਇਸ ਘਰ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹਨ। ਉਥੇ ਅਰਦਾਸ -

**ਵਿਣੁ ਬੋਲਿਆ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ
ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਕੀਚੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥**

ਅੰਗ- 1420

ਹੁਣ ਅਰਦਾਸ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਦਿਲ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਉਹ ਖੁਦਾ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ, ਰੱਬ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਭਾਈ ਕੀ ਡਰੋਲੀ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਪਰ ਜੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਦੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਾਇਆਨੇ ਰਖਦੀਆਂ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਅਰਦਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਦ੍ਰੋਮਦੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਭੈਣ, ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਪਤੀ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਖਿੱਚ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਮਕਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮਕਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਆਉਣ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਅਲਮਸਤ ਫਕੀਰ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਜਿੱਥੇ ਰੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਉਸ ਜਗ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਤੇ ਫਕੀਰ ਇਕ ਕੁੱਟੀਆ ਪਾ ਕੇ ਲੁੱਕ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੋ। ਉਹਦੀ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ! ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਪੈਜ ਰੱਖ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਚ ਦੇਰੀ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਲੱਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ। ਪਾਂਡਵਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਚਾਰੀਆ, ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰੀਆਂ ਗੁਰੂਆਂ, ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਵਲ ਵੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਐਨੀ ਕੁ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ -

ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ ਹਾਹਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੈ ਬਿਲਲਾਂਦੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, 10/8

ਉਸੇ ਸਮੇਂ -

ਕਪੜ ਕੋਟੁ ਉਸਾਰਿਓਨੁ ਥਕੇ ਦੂਤ ਨ ਪਾਰਿ ਵਸਾਂਦੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, 10/8

ਉਹ ਸੱਤ ਦਿਨ ਤੇ ਸੱਤ ਰਾਤਾਂ ਕੱਪੜਾ ਉਤਾਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਕਿਲੇ ਉਸਰ ਗਏ, ਪੈਜ ਰਹਿ ਗਈ।

ਘਰਿ ਆਈ ਠਾਕੁਰ ਮਿਲੇ ਪੈਜ ਰਹੀ ਬੋਲੇ ਸ਼ਰਮਾਂਦੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, 10/8

ਕਹਿੰਦੀ, ਪੈਜ ਤਾਂ ਰਹਿ ਗਈ ਪਰ ਭਗਵਾਨ! ਤੂੰ ਦੇਰ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਰ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਵਲੋਂ ਲੱਗੀ, ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਆਪ ਜੀ ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਲਮਸਤ ਫਕੀਰ ਕੋਲ ਯੂ.ਪੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਧਰ ਇਹ ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਦਾ ਤੇ ਬੀਬੀ ਰਾਮੋ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ।

ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਵੀ ਫੇਰ ਐਸਾ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਘੋੜੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦੇ ਨੇ ਜਿਧਰੋਂ ਫਕੀਰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਦਲਭੰਜਨ ਗੁਰੂ ਸੁਰਮਾ ਵਡ ਜੋਧਾ ਬਹੁ ਪਰਉਪਕਾਰੀ॥

ਹੁਣ ਕੌਣ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਸਕਦੈ। ਉਹ ਸਿੱਧ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਗੋੜੇ, ਈਰਖਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜੇ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਰੀਠਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਆਪ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਹੈ ਛਕ ਲੈ। ਉਹ ਰੀਠਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੀਠਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾੜ ਦਿਤਾ। ਇਧਰ ਜਿੱਥੇ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਮਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੱਤ ਪਾ ਕੇ, ਘਾਹ ਫੂਸ ਉਪਰ ਪਾ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਦਿਤੀ, ਥੱਲੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਾਲਕਾ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ, ਬੜਾ ਪਾਖੰਡ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਧਰਤੀ 'ਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਏਗੀ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਏਗੀ। ਹੁਣ ਉਥੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਥੱਲੇ ਜਿਹੜਾ ਬਿਠਾਇਆ ਸੀ ਬਾਲਕਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਧਰਤੀ ਕੀਹਦੀ? ਕਹਿੰਦਾ ਗੋਰਖ ਮਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਿੱਥੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਮੋਰੀ ਰੱਖੀ ਸੀ ਉਥੇ ਚਰਨ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਆਵਾਜ਼ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਣੀ ਸੀ। ਧਰਤੀ ਪਾੜ ਕੇ, ਉਥੇ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਗੁੰਜਾਰ ਉਠੀ, ਨਾਨਕ ਮਤਾ, ਨਾਨਕ ਮਤਾ।

ਪਰ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਫਕੀਰ ਅਲਮਸਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਧਾਂ ਹੀ ਉਥੋਂ ਹੀ ਭਜਾ ਦਿਤਾ। ਐਸੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ।

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ। ਪਿੱਛੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸੰਗਤ ਭੇਜੀ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ 25 ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਸਰਪਰ ਘੋੜੇ ਓਧਰ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਦੌੜਾਏ, ਸਿੱਧ ਦੌੜ ਗਏ ਤੇ ਆਖਰ 'ਚ ਐਨੇ ਡਰ ਗਏ ਤੇ ਦੌੜ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਵੀ ਕਿੱਥੇ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆਏ। ਐਨਾ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਆਪ ਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿੱਧੀਆ-ਸਿੱਧੀਆਂ

ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ, ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਾਂਗੇ।

ਰੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਜਦੋਂ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਯੂ.ਪੀ 'ਚ ਗਏ ਦਸਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਥੱਲੇ ਪਾਣੀ ਛੱਡ ਦੇਣਾ। ਫੇਰ ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ 'ਚੋਂ 32 ਵਿੱਖੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉਥੇ ਲਈ। ਰੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਰਵਾਈ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕੇਸਰ ਛਿੜਕਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪੱਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਖੇ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਕੇਸਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਕੇਸਰ ਛਿੜਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਸੂਕੇ ਕਾਸਟ ਹਰਿਆ' ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ।

ਏਧਰ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਮਾਤਾ ਦ੍ਰੋਮਤੀ ਜੀ ਨਾਲ, ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਏਧਰ ਵਲ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮੇਵੜੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਰਿਵਾਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਨਾ ਰਹੀ। ਭਾਈ ਸਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਸੁੱਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਐਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਅੰਦਰ।

ਇਕ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਚਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਰਿਵਾਰ, ਇਹ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਦੌੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅੱਗੋਂ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਧੀਰਜ ਰੱਖੋ, ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸੰਵਾਰਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਉਹ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਰੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੇ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ ॥

ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕੁ ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ- 403

ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੇਵਕ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਉਸ ਫਕੀਰ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਹੁਣ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸੰਵਾਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਏਧਰ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਡਰੌਲੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਧੀਰਜ ਰੱਖੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਰਜ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਪ ਸੰਵਾਰਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦੁਸਟ ਦੂਤ ਪਰਮੇਸਰਿ ਮਾਰੇ ॥ ਜਨ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖੀ ਕਰਤਾਰੇ ॥
ਬਾਦਿਸਾਹ ਸਾਹ ਸਭ ਵਸਿ ਕਰਿ ਦੀਨੇ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਮਹਾ ਰਸ ਪੀਨੇ ॥ 2 ॥
ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਭਜਹੁ ਭਗਵਾਨ ॥
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਕੀਨੇ ਦਾਨੁ ॥ 3 ॥
ਸਰਣਿ ਪਰੇ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥
ਨਾਨਕ ਓਟ ਪਕਰੀ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ॥ ਅੰਗ - 201

ਐਸਾ ਧਰਵਾਸ ਮਾਤਾ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ।
 ਅਸੀਸਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਤਾ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵੰਡਦੀ
 ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਆਸਰੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਪੰਛੀ ਵੀ ਚਹਿ-ਚਹਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਹ
 ਦਰਖਤ ਵੀ ਝੁੰਮਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਉਸ ਵਾਤਾਵਰਣ
 'ਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ
 ਐਸੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮ੍ਹ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ- 496

ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਕਰੋ ਗੁਰੂ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਓਧਰ ਵੀ ਖਿੱਚ
 ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਇਸਨੇ ਘਰ ਬਣਾਇਆ
 ਸੀ, ਉਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਭਾਗ ਲਗ ਗਏ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ
 ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰਿ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ
 ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਲਖ ਖੁਸ਼ੀਆ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥

ਨਿਮਖ ਏਕ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੇਇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 44

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਆਏ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ
 ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਤ ਗਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਘਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੋਹਣੇ ਬਣ
 ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਉਣ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ
 ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪੈਣ। ਕਿੰਨਾਂ ਸੁਹਾਵਣਾ ਘਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੱਖ
 ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਸੁਣਿ ਸਾਖੀ ਮਨ ਜਪਿ ਪਿਆਰ ॥

ਅਜਾਮਲੁ ਉਧਰਿਆ ਕਹਿ ਏਕ ਬਾਰ ॥ ਅੰਗ - 1192

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ

ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਘਰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਹੁਣ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਏਧਰ ਵਿਸਾਖੀ ਆ ਗਈ ਤੇ ਏਧਰੋਂ ਵੀ ਅਰਦਾਸਾਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਆਪਣੇ ਹਰਿਮੰਦਰ 'ਚ ਆਓ। ਏਧਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਤਾਓ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਫਿਰ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਭਾਗ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਗੁਰੂ ਸੰਵਾਰਦੇ ਨੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।

22

ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
 ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥
 ਸਿਮਰਉ ਜਾਸੁ ਬਿਸੁੰਭਰ ਏਕੈ ॥
 ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਅਗਨਤ ਅਨੇਕੈ ॥
 ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖੁਰ ॥
 ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖੁਰ ॥
 ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥
 ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥
 ਕਾਂਖੀ ਏਕੈ ਦਰਸ ਤੁਹਾਰੇ ॥
 ਨਾਨਕ ਉਨ ਸੰਗਿ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰੇ ॥ 1 ॥
 ਸੁਖਮਨੀ ਸੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ॥
 ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਮਨਿ ਬਿਸੁਆਮ ॥

ਅੰਗ- 263

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ, ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਸੋਭਤ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰ'। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ।

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥
 ਜਿਥੇ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 26

ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ 'ਸਤਿ' ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਣ, 'ਨਾਮ' ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਇਸ ਦਿਨ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਇਕ 'ਗੋਤਮ' ਖਾਨਦਾਨ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਚੱਲਿਆ। ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਰਥ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਆਪ ਦਾ ਪਿਤਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ੋਧਨ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦੇ, ਉਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੱਚਾ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਸੀ। ਜਨਮ ਕੁੰਡਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੁਖ-ਦਰਦ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਐਸਾ ਮਾਹੌਲ, ਐਸੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ।

ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਬੱਚੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਜਿਹਦਾ ਨਾਉਂ ਰਾਹੁਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਕ ਦਿਨ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚੋਂ' ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਵੇਖਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਰਬਵਾਹੀ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਚੱਲ ਪਿਆ।

ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਹਨੂੰ ਇਕ ਐਸਾ ਰੋਗੀ ਮਿਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਸੀ ਤੇ ਸਹਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚੰਨੇ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀ, ਇਹ ਰੋਗੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਰੋਗ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਚੰਨਾ ਸਤਿਸੰਗੀ ਸੀ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਸਿਧਾਰਥ! ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਰੋਗ ਤੇ ਸੋਗ ਦਾ ਘਰ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵੀ ਹੈ ਰੋਗੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥

ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੋਗੀ ॥

ਅੰਗ - 1140

ਇਥੇ ਤਾਂ ਜੋ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਰੋਗੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਪੁੱਛੇ ਨੇ ਕਿ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਵੀ ਕੋਈ ਹੈ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦਸਦੀ ਹੈ।

ਚੰਨਾ ਰਬਵਾਹੀ ਸਿਆਣਾ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੰਸਾਰ ਰੋਗਾਂ ਨੇ ਗੁਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਰੋਗ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਕੁਮਾਰ, ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ।

ਰੋਗ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਆਣੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ? ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ 'ਨਾਮ' ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੂਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ - 259

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਦਵਾਈ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਏਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੁੱਧ ਵਾਤਾਵਰਣ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੱਥੇ ਬੈਠਾਂ ਜਾ ਕੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿੱਥੇ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਦਰਖਤ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਕਸੀਜਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤਾਂ ਚਲੇ ਸਾਇੰਸ ਸਿੱਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਸੀ, ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨੀ।

ਜਦ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚੱਲਿਆ ਸਿਧਾਰਥ, ਫੇਰ ਰੱਥ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਕੋਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ

ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿਰੁ ਕੰਪਿਓ ਪਗ ਡਗਮਗੇ ਨੈਨ ਜੋਤਿ ਤੇ ਹੀਨ ॥

ਅੰਗ- 1428

ਪੈਰ ਰੱਖਦਾ ਕਿਤੇ ਹੈ, ਜਾਂਦਾ ਕਿਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਹੈ ਜਰਾ ਰੋਗ -

ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਕ੍ਰਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥

ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੈ, ਜਰਾ ਰੋਗ ਆ ਗਿਆ, ਬੁਢੇਪਾ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਆਉਣੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਵੱਸ਼ ਆਉਣੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਰਥਵਾਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਆਸ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਮੌਤ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਦੋਂ ਕਾਲ ਦਾ ਗੁਲੇਲਾ ਲਗ ਜਾਵੇ।

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥

ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥

ਅੰਗ - 254

ਹੁਣ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਚੱਲਿਆ, ਅਰਥੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰੁਕ ਗਿਆ। ਪੁੱਛਿਆ ਇਹ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ -

ਦੇਖੇ ਬੰਦਾ ਚੱਲਿਆ, ਚਹੁੰ ਜਣਿਆ ਦੇ ਕੰਨ੍ਹ।

ਫਰੀਦਾ ਦਰੀਆਵੈ ਕੰਨੈ ਬਗੁਲਾ ਬੈਠਾ ਕੋਲ ਕਰੇ ॥

ਕੋਲ ਕਰੇਦੇ ਹੰਝ ਨੈ ਅਚਿੰਤੇ ਬਾਜ ਪਏ ॥

ਬਾਜ ਪਏ ਤਿਸੁ ਰਬ ਦੇ ਕੋਲਾਂ ਵਿਸਰੀਆਂ ॥

ਜੋ ਮਨਿ ਚਿਤਿ ਨ ਚੇਤੇ ਸਨਿ ਸੋ ਗਾਲੀ ਰਬ ਕੀਆਂ ॥

ਅੰਗ- 1383

ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੀ ਕਿੰਨੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦੇ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ -

ਮੈ ਨ ਮਰਉ ਮਰਿਬੋ ਸੰਸਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- 325

ਹੈ ਵੀ ਠੀਕ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। 'ਮੈਂ' ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਜੰਮਦੀ

ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥
ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - 466

ਹਉ ਹਉ ਮੈ ਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਵੈ ॥ ਦੂਜਾ ਮੇਟੈ ਏਕੋ ਹੋਵੈ ॥

ਅੰਗ - 943

ਆਹ ਦੂਜਾਇਗੀ, ਦੂਤ ਇਹ ਸਾਡੀ ਮਿਟਦੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ-ਮੇਰੀ 'ਚ, ਹੰਗਤਾ-ਮਮਤਾ 'ਚ, ਇਸ ਕਰਕੇ - 'ਜਹਾਂ ਆਸਾ ਤਹਾਂ ਵਾਸਾ।' ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੀ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੀ ਹੈ? ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਹੈ, ਇਕ ਲੋਹੇ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਹੈ, ਬੰਨ੍ਹ ਤਾਂ ਲੈਂਦੀ ਹੈ -

ਕਰਮ ਕਰਤ ਹੋਵੈ ਨਿਹਕਰਮ ॥

ਤਿਸੁ ਬੈਸਨੋ ਕਾ ਨਿਰਮਲ ਧਰਮ ॥

ਅੰਗ - 274

ਕਰਮ ਕਰਦਾ, ਕੰਮ ਕਰਦਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਕਦੇ ਇਹ 'ਮੈਂ-ਮੈਂ' ਨਾ ਕਹੇ -

ਕਬੀਰ ਨਾ ਹਮ ਕੀਆ ਨ ਕਰਹਿਗੇ ਨਾ ਕਰਿ ਸਕੈ ਸਰੀਰੁ ॥

ਅੰਗ- 1367

ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥

ਅੰਗ- 273

ਸਿਧਾਰਥ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦਾ ਬੰਧਨ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਗਿਰਸਤ ਕਾ ਫਾਸਾ ॥

ਹੋਨੁ ਨ ਪਾਈਐ ਰਾਮ ਕੇ ਦਾਸਾ ॥

ਅੰਗ - 180

ਬੰਧਨ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੰਸਾਰਿ ॥

ਬੰਧਨ ਸੁਤ ਕੰਨਿਆ ਅਰੁ ਨਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - 416

ਬੰਧਨ ਬੰਧਿ ਭਵਾਏ ਸੋਇ ॥

ਪਇਐ ਕਿਰਤਿ ਨਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਨਚਿ ਨਚਿ ਹਸਹਿ ਚਲਹਿ ਸੇ ਰੋਇ ॥

ਉਡਿ ਨ ਜਾਹੀ ਸਿਧ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਚਣੁ ਕੁਦਣੁ ਮਨ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਨ੍ ਮਨਿ ਭਉ ਤਿਨ੍ ਮਨਿ ਭਾਉ ॥

ਨਾਉ ਤੇਰਾ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੈ ਨਾਇ ਲਇਐ ਨਰਕਿ ਨ ਜਾਈਐ ॥

ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਿਸ ਦਾ ਦੇ ਖਾਜੈ ਆਖਿ ਗਵਾਈਐ ॥

ਜੇ ਲੋੜਹਿ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਕਰਿ ਪੁੰਨਹੁ ਨੀਚੁ ਸਦਾਈਐ ॥

ਜੇ ਜਰਵਾਣਾ ਪਰਹਰੈ ਜਰੁ ਵੇਸ ਕਰੇਦੀ ਆਈਐ ॥

ਕੋ ਰਹੈ ਨ ਭਰੀਐ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- 465

ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਚੰਗਾ ਬਣੇ। ਪੁੰਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਨੇ ਗਏ ਕਿ ਆਹ ਮੈਂ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜ਼ੀਰੋ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ -

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - 1102

ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹਦੀ 28 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ। ਰਾਤ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਘਰਵਾਲੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਸਾਲ ਕੁ ਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਪਰਕਰਮਾ ਕੀਤੀ, ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮੁਸਾਫਰ ਬਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ, ਜੀਉਂਦੇ ਜੀਅ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਿਧਾਰਥ ਚੱਲ ਪਿਆ, ਹੁਣ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਮਨ 'ਚ ਵੈਰਾਗ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵੈਰਾਗ ਤੋਂ ਬਗੈਰ -

ਨਾ ਮੈ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥

ਬਿਨੁ ਬੈਰਾਗ ਨ ਛੂਟਿ ਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 329

ਭਾਵੇਂ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਕਰੀ ਜਾਈਏ-

ਲੋਕ ਪਚਾਰਾ ਕਰੈ ਇਨੁ ਰਾਤਿ ॥

ਬਾਹਰਿ ਭੇਖ ਅੰਤਰਿ ਮਲੁ ਮਾਇਆ ॥

ਛਪਸਿ ਨਾਹਿ ਕਛੁ ਕਰੈ ਛਪਾਇਆ ॥

ਬਾਹਰਿ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਇਸਨਾਨ ॥

ਅੰਤਰਿ ਬਿਆਪੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥

ਅੰਗ- 267

ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਲੋਭ ਰੂਪ ਕੁੱਤਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਹੁਣ ਵੈਰਾਗ ਜੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾਂ ਕੁਛ ਕਰ ਲਵੇ -

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ- 253

ਅਤਿ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇ, ਕੁਲੀਨ ਹੋਵੇ, ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਹੈ ਪਰ ਨਹੀਂ -

ਬੰਦੇ ਸੇ ਜਿ ਪਵਹਿ ਵਿਚਿ ਬੰਦੀ ਵੇਖਣ ਕਉ ਦੀਦਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 465

ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਸਨ ਕੈ ਤਾਈ ਦੁਖ ਭੁਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ ॥

ਅੰਗ- 358

ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਦੁਖ-ਭੁੱਖ ਸਹਾਰੀਆਂ, ਤਪ ਕੀਤੇ।

ਉਹ ਸਾਧਨ ਪੱਖ ਹੈ, ਕਰਮ ਆਪਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਾਸਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਗੁ. ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਬਾਬਾ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਢਾਈ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਆਏ ਸੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਾਸਤੇ। ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਪੈ ਗਈ, ਇਥੇ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹੀਨਾ ਕੁ ਰਹਿਣੈ। ਜਗ੍ਹਾ ਨੇ ਖਿੱਚ ਪਾਈ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਉਪਾਸਨਾ ਦੀ ਗੱਲ, ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ 'ਚ। ਰਾਤ ਦੇ ਇਕ ਵਜੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। 1.00 ਵਜੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ। ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸਫਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ -

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਗਤਾ ਹੈ ਦੇਉ ॥

ਅੰਗ- 479

ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਸਫਾਈ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਓ, ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਵੋ। ਕਿੱਡੀ ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ। ਸਵੇਰ ਦੇ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ। ਕਿੰਨੇ ਘੰਟੇ ਹੋ ਗਏ ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਲਓ। ਲਗਾਤਾਰ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤ ਸਮਝ ਕੇ -

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ

ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ ॥

ਪੁਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ

ਬ੍ਰਤ ਗੌਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ।

ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ,

ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ ॥

ਪੁਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੇ

ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ ॥

ਉਪਾਸਨਾ, ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਸਨਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਸੰਥਿਆ ਲੈ ਰਹੇ ਸੀ, ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹੋ -

ਜੋ ਦੀਸੈ ਗੁਰਸਿਖਤਾ

ਤਿਸੁ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਾਗਉ ਪਾਇ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - 763

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਚਰਨ ਫੜੋ। ਉਹਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਝੁੱਕੋ। ਚਰਨ ਧੂੜ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਪਾਸਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਵਿਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਉਹ ਨਿਰਾਕਾਰ ਸਾਰੇ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ

ਇਹ ਗੋਤਮ ਬੁੱਧ ਸਿਧਾਰਥ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਐਨੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਆਸਨ ਲਾ ਲਿਆ। ਐਨੀ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਬੀਆ ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ ॥ ਅਜੈ
ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁੜਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ ॥**

ਅੰਗ - 1382

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਸਾਧਨ ਪੱਖ ਦੇ, ਜਦੋਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਢੱਕੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਰੀਰ ਸੁੱਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਲਾਈਟਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਵਗਦਾ-ਵਗਦਾ, ਚਰਨਾਂ ਤੱਕ ਆ ਜਾਂਦਾ, ਸਾਰੇ ਵਸਤਰ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦੇ। ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ ਸੀ, ਸਰੀਰ ਸਾਧਨ ਪੱਖ 'ਚ ਐਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਇਆ। ਕਿੰਨਾ ਤੇਜ ਵਧਿਆ।

ਇਕ ਵਾਰ ਬੀਬੀਆਂ ਵਿਆਹ 'ਚ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੈਦਲ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਉਹ ਬੀਬੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਗੀਤ ਗਾਇਆ। ਜੋ ਇਹਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਇਆ। ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਸੀ - ਕਿ ਫਕੀਰਾ, ਇਉਂ ਨਾ ਕਰ। ਤਨ ਨਾ ਸੁੱਕਾ ਇਹ ਤਾਰ ਹੈ ਜੀਵਨ ਦੀ। ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗੀ -

ਨਾਨਕ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰੀਐ ਤਿਸੁ ਦੇਹੀ ਕਉ ਪਾਲਿ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 554

ਇਹਦੀ ਪਾਲਣਾ ਪੋਸਣਾ ਕਰ, ਜੋ ਇਹਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ਤਾਰ ਐਨੀ ਵੀ ਢਿੱਲੀ ਨਾ ਛੱਡ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਮੰਜ਼ਲ ਤਕ ਤੈਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਨਾ ਸਕੇ। ਭਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਐਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੁਕਾ ਹੀ ਲਵੇ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਇਸ ਤਾਰ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਐਨੀ ਕੱਸ ਕਿ ਤਾਰ ਟੁੱਟ ਹੀ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਹੀ ਗਿਆ ਇਹ, ਭੌਰ ਉਡਾਰੀ ਹੀ ਮਾਰ ਗਿਆ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਐਨਾ ਨਾ ਦੁੱਖ ਦੇਹ। ਸਾਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਉਸ ਗੀਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਸ ਰਾਤ, ਜੋ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ 'ਚੋਂ, ਚੰਦਰਮਾ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਇਸਦੇ ਤਨ 'ਤੇ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਰਤ ਗਈ, ਫੇਰ ਹੱਠ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਅਨੰਦ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਖੇੜੇ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਹਨੂੰ ਬੋਧ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੂਝ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਬੋਧੀ ਤੋਂ ਅਰਥ ਹੈ, ਅਹਿੰਸਾਵਾਦੀ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਬੋਧ ਹੋ ਜਾਣਾ - ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦੇਣਾ। ਅਹਿੰਸਾ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਤਾਲਮੇਲ ਬਿਠਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਇਹਨੇ ਸਾਰੇ ਤਿੱਬਤ 'ਚ, ਚੀਨ, ਜਪਾਨ 'ਚ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਸਤ

ਵਿਚਾਰ ਦਿਤੇ। 80 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਬਣ ਗਏ। ਬੜਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, 80 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕੀਤਾ।

ਸੋ ਆਪਾਂ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਸਨਮੁਖ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੇ ਕਿ-

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ ॥

ਅੰਗ- 1428

ਸੋ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਾਂ ਇਕ ਸਬਕ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਐਨਰਜੀ ਹੈ। ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੀ ਹੈ - 'ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ'। ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਉਸ ਨੂੰ ਜਪਦਾ ਹੈ - 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ -

ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਇਕੁ ਜੋਗੀ ਬੈਸੇ ॥

ਨਾਰਿ ਨ ਪੁਰਖੁ ਕਹਹੁ ਕੋਊ ਕੈਸੇ ॥

ਅੰਗ - 685

ਇਹ ਹੈ ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਆਵਾਜ਼। ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਜੀ ਨੂੰ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ। ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ'। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ। ਇਕ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਪੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਵਿਚਾਰ 'ਚ ਲਿਆਇਓ ਉਸਨੂੰ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਮਾ ਲਿਆ, ਕਿੱਡੇ ਵੱਡੇ ਫੇਰ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਸਿੱਧ ਹੋਏ। ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ, ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਹ ਸਮਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ। ਇਹ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਤਹਿ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਸ ਨਾਂ ਦਿਤੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹਦਾ ਟਾਈਟਲ ਲੈਣ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਂ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਇਹਦਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਦਸ ਨਾਂ ਸੀ, ਉਥੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖੇ, ਉਹਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕ ਮਾਰਕ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਏਧਰੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਸੀ, ਉਹ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਉਸ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਹੋਈ। ਇਹਦਾ ਨਾਮ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਪਹੁੰਚਣਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ 'ਏਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਦੁਤੀਆ ਨਾਸਤਿ।' -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 846

ਉਸ ਅਵਸਥਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਟਾਈਟਲ ਪੇਜ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਹੈ ਇਸਦਾ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਹਰ ਕੋਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਇਹ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਟਾਈਟਲ 'ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੁੰਦੈ ਤੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਹ ਅਨੁਭਵ 'ਚੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੋ ਬੜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। 21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੀਏ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੰਵਾਰ ਹੁੰਦਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਸੰਵਾਰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਸਮਝਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ, ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਇਹ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਾਧੂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਦਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣੀ -

ਪ੍ਰਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮ੍ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ- 496

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੀ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਦਵਾਈ ਦਿਤੀ।

ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਮੇ ਕਉ ਸਾਧੁ ਦੀਆ ॥

ਅੰਗ- 101

ਸੰਤਨ ਮੇ ਕਉ ਪੁੰਜੀ ਸਉਪੀ ਤਉ ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ ॥

ਧਰਮ ਰਾਇ ਅਬ ਕਹਾ ਕਰੈਗੋ ਜਉ ਫਾਟਿਓ ਸਗਲੋ ਲੇਖਾ ॥

ਅੰਗ - 614

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।

23

ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੂ ਰਹਿਓ

ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਛੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥ 1 ॥
ਰਹਾਉ ॥ ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੁਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
ਝੂਠੈ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥ 1 ॥
ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 726

ਰਾਣਾ ਰਾਉ ਨ ਕੇ ਰਹੈ ਰੰਗੁ ਨ ਤੁੰਗੁ ਫਕੀਰੁ ॥
ਵਾਰੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਕੋਇ ਨ ਬੰਧੈ ਧੀਰ ॥ ਅੰਗ- 936
ਫਰੀਦਾ ਕਿਥੈ ਤੈਡੇ ਮਾਪਿਆ ਜਿਨ੍ਹੀ ਤੂ ਜਣਿਓਹਿ ॥
ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਓਇ ਲਇ ਗਏ ਤੂੰ ਅਜੈ ਨ ਪਤੀਠੋਹਿ ॥

ਅੰਗ- 1381

ਕਬੀਰਾ ਮਰਤਾ ਮਰਤਾ ਜਗੁ ਮੁਆ ਮਰਿ ਭਿ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਇ ॥
ਐਸੀ ਮਰਨੀ ਜੋ ਮਰੈ ਬਹੁਰਿ ਨ ਮਰਨਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 555

ਕਬੀਰ ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ ਮਰਉ ਤ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਆਰ ॥
ਮਤ ਹਰਿ ਪੁਛੈ ਕਉਨੁ ਹੈ ਪਰਾ ਹਮਾਰੈ ਬਾਰ ॥

ਅੰਗ- 1367

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ -

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੁੰਜੀ ॥
ਸੰਤਨ ਹਥਿ ਰਾਖੀ ਕੁੰਜੀ ॥

ਅੰਗ- 894

ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਸਾਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲਵੇ, ਨਾਲ ਇਹ ਕਹੋ, ਵਾ.....ਹਿ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਛੱਡਣਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ 'ਗੁ.....ਰੂ।' ਇਹ ਮੰਤਰ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਧੁਨ ਹੈ, ਧੁਨ ਦੇ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਵੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

**ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥ ਓਇ
ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥**

ਅੰਗ- 1102

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਥੇ ਵੀ ਬਾਂਹ ਫੜਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਲੋਕ 'ਚੋਂ ਪਰਲੋਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਿਭਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲੀ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਕੌਣ ਹੈ? ਜੇ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਕੰਮ ਆਵੇ। ਇਕ ਐਸੀ ਖੇਡ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਇਥੇ ਤਾਂ ਇਸ ਲੋਕ 'ਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਲੋਕ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਦੁਗਣ, ਸਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਲੋਕ 'ਚੋਂ ਪਰਲੋਕ 'ਚ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵੀ ਫੇਰ ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ -

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੇਉ ॥

ਆਉ ਬੈਠੁ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਉ ॥

ਅੰਗ - 252

ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਜਮ ਕਾ ਠੇਂਗਾ ਬੁਰਾ ਹੈ ਓਹੁ ਨਹੀ ਸਹਿਆ ਜਾਇ ॥ ਏਕੁ

ਜੁ ਸਾਧੂ ਮੁੰਹਿ ਮਿਲਿਓ ਤਿਨਿ ਲੀਆ ਅੰਚਲਿ ਲਾਇ ॥

ਮਰਣੈ ਤੇ ਜਗਤੁ ਡਰੈ ਜੀਵਿਆ ਲੋੜੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- 555

ਪਰ ਜਾਣ-ਜਾਣ 'ਚ ਫਰਕ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਦਰਗਹ ਚਲਿਆ।

ਸੱਚੀ ਦਰਗਹ ਜਾਇ ਸਚਾ ਪਿੜ ਮਲਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 14/19

ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਇਥੇ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਉਹ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਤਰਤਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਸਖਾ ਭਾਵ ਨਿਭਦਾ ਹੈ।

ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ ॥

ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥

ਅੰਗ- 729

ਹੈ ਨਾ ਇਹ ਮਿਤਰਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਬਿਪਤਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਇਹੀ ਸਾਥ ਨਿਭਦਾ ਹੈ -

ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੂ ਰਹਿਓ ਰਹਿਓ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤ ਮੈ ਕਿਨ ਜਪਿਓ ਗੁਰ ਮੰਤੁ ॥

ਅੰਗ- 1429

ਇਹ ਕੀਤਾ ਅਭਿਆਸ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ

ਸਵਾਸਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ -

**ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਜਾਣਾ ਤਿਲ ਥੋੜੜੇ ਸੰਮਲਿ ਬੁਝੁ ਭਰੀ ॥
ਜੇ ਜਾਣਾ ਸਹੁ ਨੰਢੜਾ ਤਾਂ ਥੋੜਾ ਮਾਣੁ ਕਰੀ**

ਅੰਗ- 1378

ਇਹ ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪੂੰਜੀ -

**ਫਣਿ ਘਾਲੇ ਸਭ ਦਿਵਸ ਸਾਸ ਨਹ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲੁ ਸਾਰ ॥
ਜੀਵਨ ਲੋਰਹਿ ਭਰਮ ਮੋਹ ਨਾਨਕ ਤੇਉ ਗਵਾਰ ॥**

ਅੰਗ- 254

ਜਿੰਨੀ ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਹੈ ਨਾ ਘਟਣੀ ਹੈ ਨਾ ਵਧਣੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਵਧਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ - ਕਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ -

**ਚਲਤ ਅਠਾਰੂਂ ਬੈਸਤ ਬਾਰੂਂ।
ਸੋਵਤ ਚੌਬੀਸ ਜਾਤ।**

ਇਕ ਮਿੰਟ 'ਚ ਬਾਰੂਂ ਸਾਹ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਚਲਦੇ ਨੂੰ 18 ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੌਂਦੇ ਨੂੰ 24 ਸਵਾਸ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁੱਸਾ ਆ ਜਾਵੇ 32 ਸਵਾਸ, ਸਵਾਸ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਮ ਆ ਗਿਆ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਭੋਗਿਆ ਜਾਂਦੇ, ਸਵਾਸ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, 64 ਸਵਾਸ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਕਾਮੁ ਫ਼ੌਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥
ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਗਾ ਢਾਲੈ ॥**

ਅੰਗ- 932

ਇਨਸਾਨ ਭੋਗ ਭੋਗਦਾ ਹੋਇਆ, ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਛੇਤੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਿਝਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥ ਵਡਾ
ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥
ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥
ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ ॥
ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥**

ਅੰਗ- 464

ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਮਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਜਾਵੇ -

**ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਬੇਸਵਾ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥**

ਅੰਗ - 526

ਧਿਆਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਨਾ। ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਪੈਸੇ 'ਚ ਰਹਿ ਗਿਆ -

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਲੜਿਕੇ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
 ਸੂਕਰ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥ 3 ॥
 ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਮੰਦਰ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥ ਪ੍ਰੇਤ
 ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥ 4 ॥
 ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਨਾਰਾਇਣੁ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
 ਬਦਤਿ ਤਿਲੋਚਨੁ ਤੇ ਨਰ ਮੁਕਤਾ ਪੀਤੰਬਰੁ ਵਾ ਕੇ ਰਿਦੈ ਬਸੈ ॥
 ਅੰਗ - 526

ਮਕਾਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਰਹਿ ਗਈ ਪ੍ਰੇਤ ਬਣ ਗਿਆ। ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦਾ ਮਰ ਗਿਆ, ਸੂਕਰ ਦੀ ਜੂਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਟੱਲ ਫੈਸਲੇ ਹਨ।

ਜਿੰਨੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ, ਪੂਜਾ, ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਆਉਂਦੇ ਉਹ ਇਕ ਨਿਰਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਾਰ, ਨਿਚੋੜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ -

**ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਨ ਚਲਈ ਨਾਲਿ ਖਸਮ ਚਲੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਅੰਗ-
 474**

ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਦਿਲ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਅਰ ਦੁਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਦੀ ਬਿਰਥੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ -

**ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਜੋਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਪੁਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥**

ਅੰਗ- 819

ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨ ਪੰਖੇਰੁ ਬਨ ਕਾ ॥

ਅੰਗ- 1253

ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਟਿਕਾਅ 'ਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਹ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ -

ਮਨੁ ਬਸਿ ਆਵੈ ਨਾਨਕਾ ਜੇ ਪੁਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 298

ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਓ ਵੇਖੋ ਸਵਾਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦੈ, ਅਣਜਾਣ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਫੇਰ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ? ਜਿਹੜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਪਣਾਅ ਲਓ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡੂੰਘਾ ਸਵਾਸ ਲੈ ਕੇ ਛੱਡੋ, ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ, ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਖੁਲ੍ਹੀ ਹਵਾ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ

ਆਕਸੀਜਨ, ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਜਿੰਨੀ ਅੰਦਰ ਜਾਏਗੀ, ਅੰਦਰੋਂ ਦੁਖ ਰੋਗ ਦੇ ਡੇਰੇ ਭੰਨ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਏਗੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ 'ਵਾਹਿ.....' ਇਹ ਸਵਾਸ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਅੰਦਰ ਧੁਨ ਸੁਣੋ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਛੱਡਣੈ, ਆਖਰ ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਇਹਨੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਹੀ ਜਾਣੈ।

ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਉ ॥

ਪਿਛੈ ਪਤਲਿ ਸਦਿਹੁ ਕਾਵ ॥

ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੁ ਪਿਆਰੁ ॥

ਬਾਝੁ ਗੁਰੁ ਫੁਬਾ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - 138

ਇਹ ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਤੇ ਵੀ ਆਉਣਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰਾ ਜਾ ਤੂੰ ਜਨਮਿਆ ਜਗਤ ਮਹਿ

ਜਗ ਹਸੈ ਤੁਮ ਰੋਇ।

ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਰ ਚਲਹੁ ਪਿਆਰੇ ਤੁਮ ਹਸਹੁ ਜਗ ਰੋਇ।

ਕਰਨੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰ-ਕਰ ਜਗ ਰੋਂਦਾ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਆਏਗਾ। ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਜੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਿੱਧੇ ਸਚਖੰਡ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ

-

ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ- 8

ਕਿਉਂਕਿ ਖੰਡ ਨੇ -

ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥

ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥

ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥

ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥

ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ ॥

ਤਾ ਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- 8

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਹੈ, ਫੇਰ ਸਚਖੰਡ ਹੈ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਵਾਸਾ ਸਦਾ ਦਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸ਼ਾਹ-ਮਾਰਗ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਸੋ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ 90 ਡਿਗਰੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਲੈਣਾ ਹੈ ਗਹਿਰਾ ਲਓ। ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਛੱਡੋ ਉਦੋਂ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੀ ਛੱਡੋ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਕੰਜੁਸੀ ਕਰੋ।

ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

24

ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ -256

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - 289

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨਿ ਲਾਗੀ ॥
ਪਾਇ ਲਗਉ ਮੋਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ
ਕੋਉ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਬਡਭਾਗੀ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਧਨੁ ਰਾਖਉ ਆਗੈ
ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮੋਹਿ ਸਗਲ ਤਿਆਗੀ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ
ਅਨਦਿਨੁ ਫਿਰਉ ਤਿਸੁ ਪਿਛੈ ਵਿਰਾਗੀ ॥ 1 ॥
ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਬੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥ 2 ॥ 2 ॥ 119 ॥

ਅੰਗ- 204

ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ
॥ ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ
॥ ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ ਮੇ ਕੀਏ ਕਰਮ
ਅਨੇਕਾ ॥ ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੇ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥
ਰਹਾਉ ॥ ਮੋਨਿ ਭਇਓ ਕਰਪਾਤੀ ਰਹਿਓ ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ
ਮਾਗੀ ॥ ਤਟ ਤੀਰਥ ਸਭ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਮਿਓ ਦੁਬਿਧਾ ਛੁਟਕੈ ਨਾਹੀ
॥ 2 ॥ ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਬਸਿਓ ਸਿਰਿ ਕਰਵਤ ਧਰਾਏ
॥ ਮਨ ਕੀ ਮੇਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੇ ਲਖ ਜਤਨ ਕਰਾਏ
॥ 3 ॥ ਕਨਿਕ ਕਾਮਿਨੀ ਹੈਵਰ ਗੈਵਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦਾਨੁ ਦਾਤਾਰਾ
॥ ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਮਿ ਬਹੁ ਅਰਪੇ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਦੁਆਰਾ
॥ 4 ॥ ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਡੰਡਉਤ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਰਤੁ ਰਹਤਾ
॥ ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ
ਜੁਗਤਾ ॥ 5 ॥ ਜੋਗ ਸਿਧ ਆਸਣ ਚਉਰਾਸੀਹ ਏ ਭੀ ਕਰਿ
ਕਰਿ ਰਹਿਆ ॥ ਵਡੀ ਆਰਜਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮੇ ਹਰਿ ਸਿਉ
ਸੰਗੁ ਨ ਗਹਿਆ ॥ 6 ॥ ਰਾਜ ਲੀਲਾ ਰਾਜਨ ਕੀ ਰਚਨਾ
ਕਰਿਆ ਹੁਕਮੁ ਅਫਾਰਾ ॥ ਸੇਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ
ਕਾ ਦੁਆਰਾ ॥ 7 ॥ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ

ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ ਜਿਸੁ
ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ 8 ॥

ਅੰਗ- 641

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- 95

ਕਬੀਰ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀਐ ਸਾਧ ਕੀ ਅੰਤਿ ਕਰੈ ਨਿਰਬਾਹੁ ॥ ਸਾਕਤ
ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਜਾ ਤੇ ਹੋਇ ਬਿਨਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- 1369

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥
ਉਹ ਝੁਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੇਰਿ ॥

ਅੰਗ- 1369

ਕਬੀਰ ਚਾਵਲ ਕਾਰਣੇ ਤੁਖ ਕਉ ਮੁਹਲੀ ਲਾਇ ॥

ਸੰਗਿ ਕੁਸੰਗੀ ਬੈਸਤੇ ਤਬ ਪੁਛੈ ਧਰਮ ਰਾਇ ॥ ਅੰਗ- 965

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ
ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ
ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ
ਧੰਨ-ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪ੍ਰਥਾਇ ਇਥੇ ਸਾਨੂੰ
ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਏ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 72

ਸਤਿਸੰਗਤ ਦਾ ਮਿਲ ਜਾਣਾ, ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਇਹ ਉੱਤਮ ਭਾਗ
ਹਨ, ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੀ, ਸੰਚਤ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ

ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- 95

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ
ਨਾ ਹੋਣ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ।

ਪੂਰਬਲੇ ਭਾਗ ਜਦੋਂ ਤਕ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਣ,
ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ
ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ।
ਬੜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ-ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ
ਇਹ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰ ਰਹਿਮਤ ਕਰਨ
ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਇਹ ਸਮਾਂ ਲੇਖੇ ਦੇ ਵਿਚ ਲੱਗੇ। ਲਗਦਾ ਵੀ ਹੈ -

ਉਮਰ ਓਹਾ ਵਿਚ ਲੇਖੇ ਦੇ

ਜੋ ਯਾਦ ਸਾਂਈ ਵਿਚ ਗੁਜਰੇ, ਪੈਂਦੀ ਮੁਜਰੇ।

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀ ਹੈ

ਇਸ ਵਿਚ ਨੀਲੇ ਹੁਜਰੇ, ਸੰਝ ਤੇ ਫਜਰੇ।

ਭਾਈ
ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਕਰਮ ਕਰ ਲਓ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਹੈ ਉਹ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ - 'ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥' ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਤਾਂ ਅਵਰ ਕਾਜ ਹਨ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ- 12

ਸਾਥਿ ਨ ਚਾਲੈ ਬਿਨੁ ਭਜਨ ਬਿਖਿਆ ਸਗਲੀ ਛਾਰੁ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਕਮਾਵਨਾ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਧਨੁ ਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 288

ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਠੀਕ ਹੈ ਉਪਜੀਵਕਾ ਹੈ, ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਹ ਅਵਰ ਕਾਜ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਨ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਰਾਤ ਵੀ। ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਿਵੇਂ ਬੀਤਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? -

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥

ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਭੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ- 156

ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਇਹ ਲਗ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਗਿਆ। ਰਾਤਾਂ ਸੌਂ-ਸੌਂ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਦਿਨ ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ, ਧੰਦੇ-ਧੰਦਾਰਾਂ 'ਚ ਲੰਘ ਗਿਆ -

ਬਾਰਹ ਬਰਸ ਬਾਲਪਨ ਬੀਤੇ ਬੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਤਪੁ ਨ ਕੀਓ ॥

ਤੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਦੇਵ ਨ ਪੂਜਾ

ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਨਾ ਬਿਰਧਿ ਭਇਓ ॥

ਅੰਗ- 479

ਸਮਾਂ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘ ਗਿਆ -

ਨੈਨਹ ਦੇਖਤ ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- 325

ਹੁਣ ਤੀਹ ਸਾਲ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਸਰੀਰ ਸੁੰਦਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਸਰੀਰ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। -

ਦਸ ਬਾਲਤਣਿ ਬੀਸ ਰਵਣਿ ਤੀਸਾ ਕਾ ਸੁੰਦਰੁ ਕਹਾਵੈ ॥ ਚਾਲੀਸੀ

ਪੁਰੁ ਹੋਇ ਪਚਾਸੀ ਪਗੁ ਖਿਸੈ

ਸਠੀ ਕੇ ਬੋਢੇਪਾ ਆਵੈ ॥

ਸਤਰਿ ਕਾ ਮਤਿਹੀਨੁ

ਅਸੀਹਾਂ ਕਾ ਵਿਉਹਾਰੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥

ਨਵੈ ਕਾ ਸਿਹਜਾਸਣੀ ਮੁਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਅਪ ਬਲੁ ॥

ਢੰਢੇਲਿਮੁ ਢੁਢਿਮੁ ਡਿਨੁ ਮੈ ਨਾਨਕ ਜਗੁ ਧੁਟੇ ਕਾ ਧਵਲਹਰੁ ॥

ਅੰਗ - 138

ਹੁਣ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੈ। ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ-

**ਦਿਨ ਤੇ ਪਹਰ ਪਹਰ ਤੇ ਘਰੀਆਂ ਆਵ ਘਟੇ ਤਨੁ ਡੀਜੈ ॥ ਕਾਲੁ
ਅਹੇਰੀ ਫਿਰੈ ਬਧਿਕ ਜਿਉ ਕਹਹੁ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਕੀਜੈ ॥**

ਅੰਗ - 692

ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਮਾਂ ਨਾਮ ਹੈ ਤਬਦੀਲੀ। ਸਮਾਂ ਨਾਮ ਹੈ
ਕਾਲ -

**ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਚ ਨ ਜਾਣਾ,
ਲੰਘ ਗਿਆ ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ।
ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਧਿ ॥
ਦੂਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥
ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੇਬ ॥
ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ ॥**

ਅੰਗ- 137

ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ-

**ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਤੇ ॥**

ਅੰਗ- 251

ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਪੁੱਠਾ ਲਮਕਦਾ ਸੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਉਥੇ ਤਾਂ
ਤੇਰੀਆਂ ਇਹ ਜੋਦੜੀਆਂ, ਇਹ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ
ਨਾਮ ਜਪਾਂਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲੈ। ਉਥੇ ਲਿਵ
ਲੱਗੀ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ -

ਲਿਵ ਫੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 921

ਅਸਰ ਕੀ ਹੋਇਆ? -

ਵਿਚਹੁ ਗਰਭੈ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ ॥

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਦੁਨੀ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- 1007

ਫੇਰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸਭ ਕੁਛ, ਜਿਹੜੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ
ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗਾ। ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ
ਵਿਚ ਖੱਚਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਹੀ ਧੰਦੇ-ਧੰਦਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਪੈ
ਕੇ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਗਮਨ, ਪਵਿੱਤਰ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਦਿਨ 1563
ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਘਰ, ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ
ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਸਰੀਰ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ
ਵਰਗੇ ਭੁੱਲੇ-ਭਟਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਬਾਣੀ ਆਈ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- 982

ਉਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ -

**ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭ ਆਗਮੁ ਸੁਣਿਆ ॥
ਹਰਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਉ ਸਖੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਮੰਦਰੁ ਬਣਿਆ ॥**

ਅੰਗ- 921

ਇਹ ਦਿਨ ਸੰਗਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਆਗਮਨ ਹੋਵੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ, ਪੀਰਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਸ
ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾਂ ਚਾਉ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਚਾਉ, ਐਸਾ
ਉਤਸ਼ਾਹ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ 'ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮਨ
'ਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਚਾਉ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

**ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭ ਆਗਮੁ ਸੁਣਿਆ ॥
ਹਰਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਉ ਸਖੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਮੰਦਰੁ ਬਣਿਆ ॥
ਹਰਿ ਗਾਉ ਮੰਗਲੁ ਨਿਤ ਸਖੀਏ ਸੋਗੁ ਦੂਖੁ ਨ ਵਿਆਪਏ ॥
ਗੁਰ ਚਰਨ ਲਾਗੇ ਦਿਨ ਸਭਾਗੇ ਆਪਣਾ ਪਿਰੁ ਜਾਪਏ ॥ ਅਨਹਤ
ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਜਾਣੀ
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਦੁਖ ਭੋਗੋ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ਮਿਲਿਆ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਜੋਗੋ ॥**

ਅੰਗ- 921

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਚਪਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ,
ਜੋ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਲਗਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ
ਬਤੀਤ ਹੋਇਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਆਪ ਬਾਲ-ਲੀਲਾਵਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪਲੰਘ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨ
ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਖ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ - ਦੋਹਿਤਾ ਬਾਣੀ
ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ।' ਇਹ ਬਾਣੀ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਹੋਣਗੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਨ
ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਹੁਣ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ
ਉਮਰ 16-17 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ
ਮਓ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਆਇਆ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ
ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪੁੱਤਰੀ ਗੰਗਾ, ਵਰ ਯੋਗ ਹੈ, ਵਿਆਹੁਣ ਯੋਗ ਹੈ,
ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਪ ਜੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ
ਜਿਹੜੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜੁੜਦੇ ਹਨ, ਸੰਜੋਗ-ਵਿਜੋਗ ਧੁਰੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ ॥

ਅੰਗ- 7

ਇਹ ਸੰਜੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

**ਜੈਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਣੀਦਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮੈ ਭੀਠੁ ॥
ਵਿਛੁੜਿਆ ਮੇਲੇ ਪ੍ਰਭੁ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਕਾ ਬਸੀਠੁ ॥**

**ਹਰਿ ਨਾਮੋ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਦਾ ਕਟੇ ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ॥ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਤਿਨਾ ਮਿਲਾਇਆ ਜਿਨਾ ਧੁਰੇ ਪਇਆ ਸੰਜੋਗੁ ॥**

ਅੰਗ- 957

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਦੀ ਬੱਚੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ, ਅੱਜ ਉਹ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹੱਲ, ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲ, ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੂਰੇ -

ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰੁ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ- 788

ਸੋ ਆਓ ਵਿਚਾਰ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ। ਟਿਕਾਅ ਦੇ ਵਿਚ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ - 295

ਪੂਰੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕਾਗਰ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ -

ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੁਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ ॥

ਅੰਗ - 340

ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- 342

ਮਨ ਜੇ ਟਿਕਾਅ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਕੀ ਹੈ? -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਭੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਫੇਰ ਇਹ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। 'ਨਾਮ' ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ, 'ਨਾਮ' ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੰਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ-

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ- 295

ਇਹਦਾ ਜਾਪ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ energy, ਇਕ vibration ਇਕ wave ਐਸੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਸੀਂ ਧੁਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ -

**ਪੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥**

ਅੰਗ- 879

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ, ਕਰਮ ਹਨ, ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਹੈ, ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਵਿਚ ਬੋਲ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਪੁਨ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਹੈ -

**ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ
ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ ॥**

ਉਹਨੂੰ ਜਪਣਾ ਹੈ, ਪੁਨ 'ਚ ਧਿਆਨ ਲਿਜਾਓ। ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਅੰਦਰ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਲ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੰਠ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫੇਰ ਮਧਮਾ ਤੋਂ ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ, ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ -

**ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥
ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥**

ਅੰਗ- 1256

ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਫੇਰ ਜੀਭ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦੀ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? -

**ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥
ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥**

ਅੰਗ- 295

ਬੈਖਰੀ ਤੋਂ ਮਧਮਾ, ਮਧਮਾ ਤੋਂ ਪਸੰਤੀ, ਪਸੰਤੀ ਤੋਂ ਪਰਾ, ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੀ ਕਰੋ - ਇਕ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਬੋਲ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਬੋਲੇ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਨਾਮੁ ਕਹਤ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਸੁਚੀ ਭਈ ਰਸਨਾ ॥ ਅੰਗ - 811

ਇਹ ਰਸਨਾ ਸੁੱਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਸਮ, ਦਮ, ਯਮ, ਨਿਯਮ ਹਨ, ਦਸ-ਦਸ ਇਸ ਦੇ ਅੰਗ ਹਨ। ਮਨ ਦੀਆਂ, ਤਨ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 4

ਫੇਰ ਹੈ ਆਸਣ, ਸੁਖ ਆਸਣ 'ਚ ਚੌਂਕੜੇ ਮਾਰ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੋਣ, ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਹੋਵੇ, ਇਧਰ ਉਧਰ ਧਿਆਨ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਜੇ 45 ਕੁ ਮਿੰਟ ਬਿਨਾਂ ਅੰਗ ਹਿਲਾਏ ਬੈਠਣਾ ਸਿੱਖ ਗਏ, ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਵਾਸ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਇਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ। ਅੱਜ-

**ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਸੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ - 932

**ਕੋਈ ਤਨ ਦੁਖੀ, ਕੋਈ ਮਨ ਦੁਖੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਉਦਾਸ।
ਬੋਝੈ ਬਹੁਤੇ ਸਭ ਦੁਖੀ, ਸੁਖੀ ਹਰਿ ਕੇ ਦਾਸ।**

**ਬਾਲੀ ਰੋਵੇ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥ ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ॥**

ਅੰਗ- 954

ਜਦੋਂ ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ। ਸਵਾਸ 'ਤੇ
ਧਿਆਨ ਲਿਆਓ -

ਰਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ ਮੁਹਲਤਿ ਮੁਹਤੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥

ਅੰਗ- 660

ਮਨ ਵੀ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਹੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਵਾਸ
ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ। ਇਹਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ
ਹਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਨਾਭੀ ਦੇ ਉਤੇ ਸਵਾਸ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਧਰੋਂ ਧੁਨ
ਆਉਂਦੀ ਹੈ - **'ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥'** ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਨਾ ਕਥੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ
ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ, ਉਹਨੂੰ ਨਿਧਿਆਸਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਧਿਆਨ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ, ਸੰਪਤ
ਧਿਆਨ, ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ
ਤਾਇਆ, ਸਹਾਰੀ ਮੱਲ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾਤਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਆਇਆ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਭਤੀਜੇ
ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਉਥੋਂ ਚੱਲੋ, ਚਰਨ ਪਾਓ। ਪਰ ਹੁਣ ਗੁਰੂ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ
ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ -

ਲੋਗ ਕੁਟੰਬ ਸਭਹੁ ਤੇ ਤੋਰੈ ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਢੀ ਆਵੈ ਹੋ ॥

ਅੰਗ - 657

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਜੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚ ਜਵਾਈ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ
ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਤੂੰ ਕੀ ਸਹੁਰੇ ਘਰ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਟੋਕਰੀਆਂ ਚੁੱਕਦਾ
ਹੈਂ। ਪਰ ਆਪ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸੇਵਾ ਕਿੰਨਾ ਰੰਗ ਲਿਆਈ ਕਿ ਆਪ
ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਆਪ ਬਣੇ। ਪਰ ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਭਤੀਜੇ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ
ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ
ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰੇਗਾ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ
ਬੁਲਾਇਆ, ਵੱਡੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ, ਇਥੇ ਕਿੰਨੀ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਕਿੰਨੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ, ਸਾਰੀ ਸੰਭਾਲ
ਮੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਰ ਲੈਣਗੇ ਇਥੇ ਸੇਵਾ
ਸੰਭਾਲ। ਤੁਸੀਂ ਚਲੋ ਜਾਓ। ਪਰ ਉਹ ਉਹਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਸੀ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ
'ਤੇ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਉਮਰ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ

ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਲਾਹੌਰ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂ, ਪਿਛੋਂ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ, ਉਹ ਮਸਤ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੌਣ ਤਾਇਆ, ਕੌਣ ਭਤੀਜਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਮ ਧਰੀਕ ਝੂਠੇ ਸਾਕ ਹਨ। ਉਹ ਮਸਤ ਬਿਰਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ!, ਗੁਰ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਜੇ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਆਗਿਆ ਸਮ ਨਹੀ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ।

ਇਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਹੈ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ ਤੇ ਸਹਾਰੀ ਮੱਲ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੋ ਤਾਇਆ ਜੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਵਲ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਨਾ ਬੁਲਾਈਏ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਵਿਚ। ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਜਿੱਥੇ ਸਾਧੂ ਆਉਂਦੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਮ ਧਰਮਸਾਲਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਆਮ ਹੀ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਕਿਹਾ ਉਥੇ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦੋਵੇਂ ਵੇਲੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਕਾਰ ਦਾ ਉਹਦੇ ਵਿਚ

ਗੁਰ ਕੀ ਮੁਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- 864

ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਸੰਪਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ, ਇਕ ਐਸਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਓਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਾਕਾਰ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਬੁੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥

ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੇਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥

ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 708

ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ,
ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਿੰਦ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬੈਰਾਗਮਈ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਹੁਣ
ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਲ ਇਕ ਪੜ੍ਹਕਾ ਲਿਖੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ
ਦੀ ਪੜ੍ਹਕਾ, ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਵਲ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹ
ਅਰਦਾਸ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ, ਇਹ ਜੋਦੜੀ ਦਿਲ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤੂ ਚਉ ਸਜਣ ਮੈਭਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ ॥

ਨੈਣ ਮਹਿੰਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - 1094

ਇਹ ਅੱਖੀਆਂ ਉਸ ਮਨਮੋਹਣੇ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਤਰਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਨੇਹੇ
ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਰਸਤੇ ਉਡੀਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਰਸਤਿਆਂ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀ ਲੇ ਉਸਾਸਾ ॥

ਉਰ ਨਾ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥

ਉਡਹੁ ਨ ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ ॥

ਬੇਗਿ ਮਿਲੀਜੈ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥ ਅੰਗ- 338

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।

ਨਿਹੁੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।

ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਆਸ ਹੈ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ -

ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥

ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾੜ੍ਹਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥

ੜਿਖਾ ਨ ਉਤਰੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ

ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ 1 ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ

ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ - 96

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਪੜ੍ਹਕਾ, ਪਿਆਰ, ਵੈਰਾਗ ਭਰਪੂਰ
ਸਿੱਖ ਲੈ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਆਪ
ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾਤਾ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਉਹ ਪੜ੍ਹਕਾ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ
ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਘੁੰਮ ਕੇ ਆ ਕੇ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ
ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਹੋਰ ਠਹਿਰਨ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ, ਜਦੋਂ ਬੁਲਾਵਾਂਗੇ
ਉਦੋਂ ਆਉਣਾ, ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ।

ਸਿੱਖ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਬਿਰਹੋਂ
ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੀ

ਅਵਸਥਾ, ਅੰਦਰਲੀ ਵੇਦਨਾ ਲਿਖਦੇ ਨੇ -

ਤੇਰਾ ਮੁਖ ਸੁਹਾਵਾ ਜੀਉ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਬਾਣੀ ॥

ਚਿਰੁ ਹੋਆ ਦੇਖੇ ਸਾਰੰਗਪਾਣੀ ॥

ਧੰਨੁ ਸੁ ਦੇਸੁ ਜਹਾ ਤੂੰ ਵਸਿਆ

ਮੇਰੇ ਸਜਣ ਮੀਤ ਮੁਰਾਰੇ ਜੀਉ ॥ 2 ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਹਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ

ਗੁਰ ਸਜਣ ਮੀਤ ਮੁਰਾਰੇ ਜੀਉ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ - 96

ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਅਵਸਥਾ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਐਸਾ ਆਪ ਜੀ ਦੂਸਰੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਭੇਜਦੇ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਲੈ ਕੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪੇ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੰਦੈ। ਹੁਣ ਤੀਸਰੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਘੜੀ ਨ ਮਿਲਤੇ ਤਾ ਕਲਿਜੁਗੁ ਹੋਤਾ ॥

ਹੁਣਿ ਕਦਿ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਿਅ ਤੁਧੁ ਭਗਵੰਤਾ ॥

ਮੋਹਿ ਰੈਣਿ ਨ ਵਿਹਾਵੈ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ

ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ ॥ 3 ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ

ਤਿਸੁ ਸਚੇ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ - 96

ਹੁਣ ਤੀਜੀ ਪੜ੍ਹਕਾ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਐਸੀ ਵੇਦਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਭੇਟ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਫੜਾਉਣੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤੀਸਰੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਸਨ, ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਸਨ, ਦਿਲ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਨੂੰ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਾਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਜਦੋਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਆਈਆਂ। ਉਹ ਭਾਈ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਛੁਪਾਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਪੁੱਛਿਆ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਲਟਾ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਲੜਾਈ ਕਰੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਤਾ ਦੇ ਰਿਣੀ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਪ ਲਗਦੈ। ਪਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਘਰੋਂ ਜਾਮਾ ਮੰਗਵਾਇਆ, ਉਹਦੇ ਖੀਸੇ 'ਚੋਂ ਇਹ ਪੜ੍ਹਕਾ ਨਿਕਲ ਆਈਆਂ। ਬੜਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ। ਚੌਥੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ।

ਭਾਗੁ ਹੋਆ ਗੁਰਿ ਸੰਤੁ ਮਿਲਾਇਆ ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਘਰ ਮਹਿ ਪਾਇਆ ॥
ਸੇਵ ਕਰੀ ਪਲੁ ਚਸਾ ਨ ਵਿਛੁੜਾ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਉ ॥ 4 ॥
ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ਰਹਾਉ ॥ 1 ॥ 8 ॥

ਅੰਗ- 97

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ
ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਵਹੁ ਸਦਾ ਚਿਰੁ ਜੀਵਹੁ

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - 256

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥
ਅੰਗ - 289

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਕਹੁ
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ ਅੰਗ- 642

ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੇ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥ ਕਹਿਬੇ
ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ॥
ਅੰਗ- 1370

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥
ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥
ਅੰਗ- 463

ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨਿ ਆਪਣੇ ਸੁਚੇਤ ॥
ਛੁਟੇ ਤਿਲ ਬੁਆੜ ਜਿਉ ਸੁੰਢੇ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤ ॥
ਖੇਤੈ ਅੰਦਰਿ ਛੁਟਿਆ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਉ ਨਾਹ ॥
ਫਲੀਅਹਿ ਫਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ ਭੀ ਤਨ ਵਿਚਿ ਸੁਆਹ ॥
ਅੰਗ- 463

ਜੇਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਣੀਦਾ ਤੇਸੇ ਹੀ ਮੇ ਭੀਨੁ ॥
ਵਿਛੁੜਿਆ ਮੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਕਾ ਬਸੀਨੁ ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਦਾ ਕਟੇ ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ॥ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਤਿਨਾ ਮਿਲਾਇਆ ਜਿਨਾ ਧੁਰੇ ਪਇਆ ਸੰਜੋਗੁ ॥
ਅੰਗ- 957

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਨਗਰ ਭੱਟੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ, 19 ਜੂਨ 1665 ਈ. ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕੇ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਕਾਇਮ ਹੋਏ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਨੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਏਕ ਘੜੀ ਆਧੀ ਘਰੀ ਆਧੀ ਹੂੰ ਤੇ ਆਧ ॥

ਭਗਤਨ ਸੇਤੀ ਗੋਸਟੇ ਜੋ ਕੀਨੇ ਸੋ ਲਾਭ ॥ ਅੰਗ- 1377

ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ, ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਹੋਣ, ਪੂਰਬਲੇ ਕੋਈ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਣ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕੁਸੰਗ ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਕੁਸੰਗ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਪੁਰਸਾਰਥ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਘਰ-ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਬਿਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ। ਕਸੂਰ ਹੈ ਕਰਮਾਂ ਦਾ। ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਦੂਰ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲ ਤੋਂ ਇਥੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਜਾਗ ਗਏ, ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਏ। ਆਹ ਅਨੰਦਾਂ ਦੀ ਪੁਰੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਇਹ ਇਲਾਕਾ, ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਜੇ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਬਣੇ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਵੀ ਆ ਸਕੇ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- 95

ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ, ਰਾਤਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਲਸ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਂ।

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ- 295

ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਦੇ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਬੰਧ ਮਨ ਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਮਨ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ -

ਮਨੁ ਬਸਿ ਆਵੈ ਨਾਨਕਾ ਜੇ ਪੁਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 298

ਪੂਰਬਲੇ ਭਾਗਾਂ ਬਿਨਾਂ ਹਰੀ ਜਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੁਣਨ ਨੂੰ। ਜੇ ਭਾਗ ਨਾ ਬਣੇ ਹੋਣ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਜਾਓ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਜੇ ਨੀਂਦ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈ ਸਮਝੋ ਕਿ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸਾਥ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਮਨ ਆਲਸ ਵਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਮਨ ਨੇ, ਇਕ ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੱਲ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਬੈਠ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - 12

ਇਕ ਐਸਾ ਮਨ ਕਿ ਤੂੰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਧਰ ਨੂੰ ਚੱਲ, ਤੂੰ ਉਲਟ

ਪਾਸੇ ਕਿਉਂ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਉਹ ਮਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ। ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਹੀ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 342

ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਗੋਬਿੰਦ ਨਹ ਅਲਸਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - 456

ਅਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆ ਤਾਂ ਗਏ, ਵਾਰੀ ਆਉਣ 'ਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਵੀ ਹਾਂ, ਮਨ ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ। ਵਾਰੀ ਆਈ ਤੋਂ ਮੈਂ ਬੋਲਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਹ ਸਰੀਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

ਏ ਸਰੀਰਾ ਮੇਰਿਆ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇ ਕੈ

ਕਿਆ ਤੁਧੁ ਕਰਮ ਕਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 922

ਇਹ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਜੇ, ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਸਭੁ ਧਰਮੁ ਹੈ

ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਸਚੇ ਕੀ ਵਿਚਿ ਜੋਤਿ ॥

ਗੁਹਜ ਰਤਨ ਵਿਚਿ ਲੁਕਿ ਰਹੇ

ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕੁ ਕਢੈ ਖੋਤਿ ॥

ਅੰਗ- 309

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਖੂਹ ਹੁੰਦੇ, ਰੇਤਲਾ ਇਲਾਕਾ ਸੀ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਐਨੇ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਰੇਤ ਉਡਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਟਿੱਬੇ ਰੇਤ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲਗ ਜਾਂਦੇ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਇਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ, ਆਪ ਦੇਖਿਐ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਟਿੱਬੇ ਰੇਤ ਦੇ ਸੀ। ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਲਗ ਜਾਣੇ। ਉਹ ਖੂਹ ਨੂੰ ਢਕ ਲਿਆ ਕਰਦੇ। ਫੇਰ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ। ਬੱਕਰੀ ਨੂੰ ਐਨੀ ਸੋਝੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੂਹ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰੇਤ ਦੇ ਵਿਚ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਖੂਹ ਦੀ ਮੌਣ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਬੈਠਦੀਆਂ ਨੇ, ਗੋਲ ਦਾਇਰਾ ਬਣਾ ਕੇ। ਜਿਹੜੇ ਓਡ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਇਥੇ ਖੂਹ ਹੈ। 'ਗੁਹਜ ਰਤਨ ਵਿਚਿ ਲੁਕਿ ਰਹੇ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕੁ ਕਢੈ ਖੋਤਿ ॥'

ਅੰਤਰਿ ਖੁਹਟਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ

ਸਬਦੇ ਕਾਢਿ ਪੀਐ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- 570

ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਖੋਜਣਾ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਆਉਣ ਇਸ ਦਾ ਇਥੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਆਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ - 293

**ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥
ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ ਓਹਾ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥**

ਅੰਗ - 999

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਇਕ ਵਾਹਨ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ ਸੋਹਣੀ ਇਹਦੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਗਈ। ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਜਿਹੜਾ ਦਸਵਾਂ ਹੈ ਉਹ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ, ਉਹ ਅੰਦਰ ਵਲ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ ਵਲ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ।

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ- 954

ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਲੈਣਾ -
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਮਿਲਿ ਪੀਵਹੁ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- 318

ਇਸੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਖੇਡ ਵਰਤਾ ਦਿਤੀ। ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਪਤ ਖੇਡ ਸੀ। 1699, 30 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਕਾਂਤ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹੇ। ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਟੀਸੀ 'ਤੇ ਪੱਧਰਾ ਕਰਕੇ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪੰਡਾਲ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਸੁਨੇਹੇ ਭੇਜੇ ਗਏ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ 'ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੋ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਕੇ ਆਈਆਂ।

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- 1412

ਹੁਣ ਜਿਸ ਰਸਤੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਏ, ਰਾਗੀ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਬੀਬੀਆਂ, ਬੀਬੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ, ਭਾਈ-ਭਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਅੱਜ ਭੋਗ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਐਨੇ ਜਲਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹਨ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਤੂੰ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਕਬੂਲ? ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ, ਜਿਵੇਂ ਸਕੂਲ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ 'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਜੀ'। ਹੁਣ ਕੀ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - 1102

ਤੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਛੱਡ ਦੇ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਆ ਸਕਦੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਸਤਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਕੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ? ਪਿਆਰ 'ਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਸਮਰਪਣ ਹੈ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਸੀਸ ਤਲੀ 'ਤੇ ਧਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਸੁਣਦੇ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਪਰਚਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਉੱਚੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ-

**ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੈ ਘਾਓ ॥
ਖੇਤੁ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੂਰਮਾ ਅਬ ਜੁੜਨ ਕੋ ਦਾਉ ॥**

ਅੰਗ- 1105

ਹੁਣ ਸੂਰਮਾ ਇਸ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਖੇਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਜਿਥੇ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ, ਉਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੈ -

**ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥
ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥**

ਅੰਗ- 1105

ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਕੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸੂਰਮਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਮਾ ਹੀ ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤ ਕਮਲਾਂ 'ਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਮਿਆਨ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਸ਼ੋਭਤ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੋਈ ਆਓ ਸੂਰਮਾ, ਇਸ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਸੀਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਰਚੇ ਪੈ ਗਏ।

**ਕਬੀਰ ਕਸਉਟੀ ਰਾਮ ਕੀ ਝੁਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਕੋਇ ॥
ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੋ ਸਰੈ ਜੋ ਮਰਜੀਵਾ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- 948**

ਹੁਣ ਕਸਉਟੀ ਕੀ ਲਾਈ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪੇਪਰ 'ਚ ਪਾਸ ਹੋਵੇਗਾ।

**ਰਤੇ ਸੇਈ ਜਿ ਮੁਖੁ ਨ ਮੋੜੰਨਿ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਿਵਾਤਾ ਸਾਈ ॥
ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਵਦੇ ਕਚੇ ਬਿਰਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਾਰਿ ਨ ਆਈ ॥**

ਅੰਗ - 1425

ਪਾਸ ਮਰਜੀਵੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਆਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਆਏ ਭਾਈ ਦਇਆ ਰਾਮ ਜੀ ਖੱਤਰੀ ਸੀਸ ਭੇਟਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਨਾਲ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ -

**ਕਬੀਰ ਮੇਰਾ ਮੁਖ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ॥ ਤੇਰਾ
ਤੁਝ ਕਉ ਸਉਪਤੇ ਕਿਆ ਲਾਗੈ ਮੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - 1375**

ਤਨ ਵੀ ਤੇਰਾ, ਮਨ ਵੀ ਤੇਰਾ, ਤੇਰਾ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਸੌਂਪ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਸੀਸ ਧੜ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋ ਗਿਆ।

ਦੂਸਰੀ ਅਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ। ਭਾਈ ਧਰਮ ਦਾਸ ਜੀ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਏ

ਸਨ। ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ ॥
ਜਿਨਿ ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕੀਏ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੀ ਵਾਰ ॥**

ਅੰਗ- 463

ਹੁਣ ਦੂਜੀ ਅਵਾਜ਼ 'ਤੇ ਭਾਈ ਧਰਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਵਾਰੇ-ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਚੰਦ ਜੀ, ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਰਾਇ ਝੀਵਰ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ, ਨਾਈ, ਛੀਂਬੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਨੇ।

**ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰੁ ਹੈ ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੈ ॥
ਜਿਨ ਕੀ ਲੇਖੈ ਪਤਿ ਪਵੈ ਚੰਗੇ ਸੇਈ ਕੇਇ ॥ ਅੰਗ- 469**

ਹੁਣ ਇਹ ਪੰਜ, ਖੱਤਰੀ, ਜੱਟ, ਛੀਂਬੇ, ਨਾਈ, ਝੀਵਰ; ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੀ ਭੇਟ ਸੀਸ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਹੁਣ ਸਤਿਨਾਮ ਜਲ ਮੰਗਵਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਆਬ-ਏ-ਹਿਆਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।

ਅਬਦੁਲ ਤਰਾਨੀ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ, ਬਾਅਦ 'ਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਖੁਫੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਭੇਜਣੀ ਸੀ, ਰੋਜ਼ ਹੀ ਭੇਜਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਖਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੀ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸੀਸ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਫੇਰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਆਬ-ਏ-ਹਿਆਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਛਿੜਕਿਆ। ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ। ਕੀ ਹੋਇਆ?—

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵੈ ਅਮਰੁ ਸੋ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- 287

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵਹੁ ਸਦਾ ਚਿਰੁ ਜੀਵਹੁ ॥ ਅੰਗ- 496

ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਦਿਤਾ। ਦਇਆ ਰਾਮ ਤੋਂ ਦਇਆ ਸਿੰਘ, ਧਰਮ ਦਾਸ ਤੋਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ; ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਦਿਤੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਕੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲ ਵਿਚ ਪਤਾਸੇ ਪਾ ਕੇ ਮਿਠਾਸ ਪਾਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਿਸਾਖੀ 1699 ਨੂੰ ਚੱਲੀ। ਅੱਜ ਤਕ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਚਦੇ ਨੇ -

**ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ
ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥
ਪਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਨੀ ਸਚਾ ਮਨਿ ਵਸਾਇਆ ॥**

ਅੰਗ- 918

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ, ਇਹ ਐਸਾ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ, ਇਸ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੋਕ ਹੀ ਜਾਏਗਾ। ਕਿੰਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਮੰਤਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਤਾਕਤ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਹ ਬਾਣਾ ਸ਼ੇਰ, ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰ ਗਰਜਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਜੜ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਦਾ ਛਕਿਆ ਹੋਵੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਕਕਾਰ ਸਜਾਏ ਹੋਣ। ਕੋਈ ਮੈਲੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਝਾਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਤਾਕਤ ਹੈ ਬਾਣੀ 'ਚ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ, ਬਾਣਾ ਪਾ ਲਿਆ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਕੀ ਮਜ਼ਾਲ ਹੈ ਕੋਈ ਏਧਰ ਝਾਕ ਸਕੇ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ - **'ਚੜ੍ਹੇ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਂ'** ਜੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਕਰ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- 295

ਕੋਈ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਹੈ? ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਐਸਾ। ਇਹ ਸੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼। ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਨੇ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰਿਆ?

ਇਨ ਪੁਤਰਨ ਕੇ ਸੀਸ ਪਰ ਵਾਰ ਦੀਏ ਸੁਤ ਚਾਰ।

ਚਾਰ ਮੁਏ ਤੋ ਕਿਆ ਹੁਆ, ਜੀਵਤ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ।

ਪੀਰ ਬੁੱਲ੍ਹੇਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਏ -

ਨਾ ਕਹੂੰ ਜਬ ਕੀ, ਨਾ ਕਹੂੰ ਤਬ ਕੀ,

ਬਾਤ ਕਰੂੰ ਅਬ ਕੀ।

ਅਗਰ ਨਾ ਹੋਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ,

ਤੋ ਸੁੰਨਤ ਹੋਤੀ ਸਬ ਕੀ।

ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜੇ ਨਹੀਂ ਇਸ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ, ਚੜ੍ਹੇ ਸੌ ਉਤਰੇ ਪਾਰ।

ਕੀ ਔਖਾ ਏ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਐਨੀ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ -

ਤਨ ਗੰਦਗੀ ਕੀ ਕੋਠੜੀ,

ਹਰਿ ਹੀਰਿਆਂ ਕੀ ਖਾਨ।

ਸਿਰ ਦਿਤੇ ਜੇ ਹਰਿ ਮਿਲੇ,

ਤਉ ਭੀ ਸੌਦਾ ਸਸਤਾ ਜਾਣ।

ਕਿੱਡਾ ਇਹ ਸੁਖਾਲਾ ਮੰਤਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ, ਮੁਨਕਰ ਨੇ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਤਾ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਮਨਾਓ, ਜਿਹੜੇ ਮੰਨ ਗਏ ਨੇ ਉਹ ਧੰਨਤਾਯੋਗ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੈ? -

**ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀਣਸ੍ਰ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਝੁਸਟਣਹ ॥ ਕੁਕਰਹ
ਸੁਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥**

ਅੰਗ- 1356

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਰਕਾਰ ਜਨਮ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝਹੁ ਗੁਰੁ ਨਹੀ ਕੋਈ ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ ॥

ਅੰਗ - 435

ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਨਾਉਂ ਹੀ ਬੁਰਾ ਹੈ। 'ਅੰਤ ਮਤੇ ਸੋ ਗਤੇ।' ਇਥੇ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ -

ਜਾ ਰਹਣਾ ਨਾਹੀ ਐਤੁ ਜਗਿ ਤਾ ਕਾਇਤੁ ਗਾਰਬਿ ਹੰਢੀਐ ॥

ਅੰਗ- 473

ਤੂੰ ਕਾਹਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਇਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਿਗੁਰਾ ਦਿਸਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਰਹਿਮਤ ਹੋਈ ਇਸ ਇਲਾਕੇ।

ਹਰਿ ਸਚੇ ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾ।

ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚਿ ਸਿਧਾਂ ਖੇਲਾ।

ਗੁਰ ਸਿਮਰਿ ਮਨਾਈ ਕਾਲਕਾ ਖੰਡੇ ਕੀ ਵੇਲਾ।

ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ ਹੁਇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।

ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 41/1

ਹੁਣ ਵੇਲਾ ਹੈ -

ਕਰਉ ਬੇਨੰਤੀ ਸੁਣਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ਸੰਤ ਟਹਲ ਕੀ ਬੇਲਾ ॥

ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ ॥

ਅੰਗ - 13

ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਜੇ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਏਂ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਉਹ ਮੰਤਰ ਲੈ ਲਵੇ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਸੰਦ ਸਾਜੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਆਖਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ

ਸਿੱਧਾ ਮੰਤਰ ਮਿਲਦਾ ਉਹਨੂੰ ਖਾਲਸਾ, ਪਰ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। 'ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।' ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਸਬੰਧ ਜੋੜ ਦਿਤਾ। ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤੀ 'ਖਾਲਸਾ' -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਤਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਕ੍ਰੰਥ 'ਚੋ')

ਤਾਂਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ - 'ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ।'

ਇਹ ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਦੂਜੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਐਸੇ ਗੁਰੂ! ਕੋਈ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਵੀ ਹੈ? ਜਿਹੜਾਂ ਚੇਲਾ ਵੀ ਬਣੇ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ, ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਤੋਂ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਣੇ। ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਦੇ ਨੇ, ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੀ ਛਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ? ਜ਼ਰੂਰ ਛਕੋ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛਕ ਲਿਆ, ਵਧਾਈਆਂ, ਮੁਬਾਰਕ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਛਕਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਫਰਜ਼ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ। ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣਾ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਹੈ ਤੇ ਪਾਪ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਣਾ -

ਵੇਮੁਖ ਹੋਏ ਰਾਮ ਤੇ ਲਗਨਿ ਜਨਮ ਵਿਜੋਗ ॥ ਅੰਗ- 135

ਪਰ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਜਦੋਂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਲੈ ਕੇ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਵੀ ਦੂਰ, ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਆਵਣ ਜਾਣ ਦੀ ਇਹ ਖੇਡ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਕਦੋਂ ਜਨਮ ਹੋਵੇਗਾ? ਕਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ? ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਂਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਜੇ ਭੁੱਲ ਗਏ ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਇਸ ਪੰਡਾਲ 'ਚ ਬੈਠੇ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰੋ, ਜੇ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ ਠੀਕ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਹੀ ਸਫਲਾ ਹੈ ਜੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਇਹ ਮਾਰਗ ਹੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹੋ, ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲੈਣਾ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲੈ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਉਹ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹਣੇ ਨੇ। ਚਾਬੀ ਕਿਵੇਂ ਲਾਉਣੀ ਹੈ?

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੁੰਜੀ ॥ ਸੰਤਨ ਹਥਿ ਰਾਖੀ ਕੁੰਜੀ ॥

ਅੰਗ- 894

ਸੰਤਨ ਮੇ ਕਉ ਪੁੰਜੀ ਸਉਪੀ ਤਉ ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ ॥
ਧਰਮ ਰਾਇ ਅਬ ਕਹਾ ਕਰੈਗੋ ਜਉ ਫਾਟਿਓ ਸਗਲੋ ਲੇਖਾ ॥

ਅੰਗ- 614

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥
ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖੁ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- 538

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।

26

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਰਲੀ

ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਈਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥
ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - 1105

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥
ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੁਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ

ਅੰਗ - 1365

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥
ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥
ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥
ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - 1412

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੁਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥
ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - 1102

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੰਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਦੌਲਤ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਬਣੇ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਮੋਰਿੰਡਾ ਵਿਖੇ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਆਪਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਬੀਰ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਬੀਰ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਜੋ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਵੀਰ-ਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਜਿਵੇਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਸਰੀਰਕ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1563 ਈ. ਦੇ ਵਿਚ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਘਰ, ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਹੋਇਆ। 1 ਸਤੰਬਰ 1581 ਈ. ਨੂੰ, ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਕਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਸਰੋਵਰ, ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਈ। 1601

ਈ. ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਤੰਬਰ 1604 ਈ. ਤੱਕ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਦੇਣ, ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਵਾ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾ ਕੇ, ਜੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਾਇਆ -

ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਥਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 1226

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - 982

ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰਕ ਦੇਹ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇਹ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਬਾਣੀ ਆਈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ

ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੇ ॥

ਅੰਗ- 1309

ਸਾਰੀ ਹੀ ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਉਹ ਬਚਨ 'ਦੋਹਿਤਾ ਬਾਣੀ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ।' ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾਇਆ ਬਾਣੀ ਦਾ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਇਹ ਸੁਖੈਨ ਰਸਤਾ ਦਰਸਾਇਆ। ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲੀ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਕਬਰ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। 1605 ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਇਹ ਹਿੰਦ ਦੇ ਤਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁਲਾਣੇ ਕੱਟੜ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਅਧੀਨ ਇਸ ਨੇ ਰਾਜ ਚਲਾਇਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਬੜਾ ਨਿਆਪੁਸਤ ਰਾਜਾ ਬਣਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਹਾਥੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਠੰਢ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਹਰਾਮ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਤ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਆਦੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜੋ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ, ਮੀਆਂਮੀਰ ਜੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਨੁਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਬਗਾਵਤ ਇਹ ਸਹਿਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਿਆਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਿਆ, ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੱਟੜ ਪ੍ਰਸਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਸ ਦਾ ਰਾਜ ਆ ਗਿਆ। ਅਹਿਮਦ ਬੁਖਾਰੀ ਵਰਗੇ ਸਰਹੰਦੀ ਐਸੇ ਜਿਹੜੇ ਪੀਰ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਬੀਰਬਲ ਵੇਲੇ ਦੇ ਲਤੀਫੇ ਬੜੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜੈਨ ਖਾਂ ਅਕਬਰ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਉਹ ਤਕਰੀਬਨ ਹਾਰ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬੀਰਬਲ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਉਹਦੀ ਮਦਦ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚ। ਇਸ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪੰਡਤ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਲੈ ਕੇ, ਉਸ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਅਖਤਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੋਂ, ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ

ਦੱਛਣਾ ਲੈਂਦਾ ਜਾਵਾਂ।

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾਤਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਹਨੇ ਤੈਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਬੰਦੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ, ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ 'ਚੋਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੱਛਣਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੇਣਦਾਰ ਨਹੀਂ। ਬੀਰਬਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਲੈਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਜੈਨ ਖਾਂ ਹਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਲ ਇਹ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਏ ਤੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਅਪਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬੀਰਬਲ ਬੜਾ ਖਤਰਨਾਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਗੱਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਕਿ ਮੈਂ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਅਖਤਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਇਹ ਮਾਣ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਮਾਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਇਆ ਨਹੀਂ -

ਕਬੀਰ ਮਾਇਆ ਤਜੀ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ

ਜਉ ਮਾਨੁ ਤਜਿਆ ਨਹੀ ਜਾਇ ॥

ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ ਮਾਨੁ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - 1372

ਜਿਹੜਾ ਮਾਣ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਭਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ। ਬੀਰਬਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਦੰਡ ਦੇ ਕੇ ਦੱਛਣਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੰਕਾਰਿਆ ਸੇ ਮਾਰਿਆ।

ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ ॥

ਅੰਗ- 470

ਮਾਣ ਤਾਂ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬੋਲ -

ਉਚਾ ਨਹੀ ਕਹਣਾ ਮਨ ਮਹਿ ਰਹਣਾ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਜਾਣੈ ॥

ਅੰਗ- 580

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਡਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿੰਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਗਿੱਦੜਚਿੱਠੀ ਜਿਹੜੀ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੰਕਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕੁਕਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ॥

ਅੰਗ- 1089

ਇਹਦੇ ਲਤੀਫੇ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਮਾਗ

ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹਉਂ ਦੇ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਉਮੈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਹੈ, ਇਹ 'ਨਾਮ' ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ -

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥

ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈ ਹਮਾਰੈ ॥ 4 ॥ 7 ॥

ਅੰਗ- 325

ਇਹ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ, ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਦੂਰ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਡਰਦੇ ਹੋ।

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਛੁਟੈ ॥

ਅੰਗ- 293

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਡਰਾ ਕੇ ਹੀ, ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਗੀਣੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਜੇ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਰੰਕੁ ਨ ਹਸੀਐ ਕੋਇ ॥

ਅਜਹੁ ਸੁ ਨਾਉ ਸਮੁੰਦੁ ਮਹਿ ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਕਿਆ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 1366

ਹੋਇਆ ਕੀ? ਬੀਰਬਲ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਾ, ਖੁਸਰੋ ਇਧਰ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਆਇਆ, ਬਿਆਸ ਪਾਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਤੁਜ਼ਕੇ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ ਲਿਖਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਝੂਠ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਫਤਵਾ ਵੀ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਾਲ ਜਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਯਾਸਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਕਿ ਜੋ ਦੀਵਾਨ ਸੀ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਸੀ ਚੰਦੂ ਦੀਵਾਨ। ਜਿਸ ਦੀ ਬੱਚੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ, ਉਸ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਈਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਆਇਆ ਕਰਦੇ। ਦੇਖ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪੱਕੇ ਕਰ ਜਾਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਸਭ ਕੁਛ ਵੇਖ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਦਿੱਲੀ, ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ

ਕਿੱਥੇ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਇੱਟ ਮੋਰੀ ਨੂੰ ਲਾ ਆਏ ਤੁਸੀਂ।

ਐਸੇ ਇਸ ਦੇ ਅਪਸ਼ਬਦ ਸਨ, ਸੰਗਤਾਂ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕੀਆਂ।
ਸੰਗਤ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ
ਗੱਲ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਦੀ ਹੈ। ਕਿ ਮੂਰਖ ਚੰਦੂ ਐਨਾ ਹੰਕਾਰੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ
ਆਪ ਨੂੰ ਚੁਬਾਰਾ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਮੋਰੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਲੜਕੀ ਹੈ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਬਣਨਾ
ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ
ਨਾ-ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਬੇਨਤੀ, ਸੰਗਤਾਂ
ਦੀ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਆਪਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ
ਰਿਸ਼ਤਾ, ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਉਤੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ
ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਤੋਂ ਇਹ ਕਰਦੇ ਆਏ ਨੇ -

ਮੋਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛਡਾਵੈ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੂਟੈ ਮੋਹਿ ॥

ਏਕ ਸਮੈ ਮੈ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ

ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੈ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਮੈ ਗੁਨ ਬੰਧ ਸਗਲ ਕੀ ਜੀਵਨਿ ਮੇਰੀ ਜੀਵਨਿ ਮੇਰੇ ਦਾਸ ॥

ਅੰਗ- 1253

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਸ ਚੰਦੂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ
ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ
ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਤੀਜਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੋ ਕਿ
ਉਮਰ 'ਚ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਸਮਝਦਾ ਸੀ,
ਈਰਖਾ ਵਸ, ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਜੁੰਡਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲਿਆ। ਹੁਣ
ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ
ਸਾਜਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਮਾਲੀਆ ਉਗਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਚੰਦੂ ਨਾਲ ਰਲਿਆ ਹੋਇਆ
ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ
ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ
ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਘਬਰਾਓ ਨਾ, ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ
ਹੱਥ ਉਹ ਕੀ ਦੁੱਖ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਸੁਆਮੀ ਸੋ ਦੁਖੁ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ ॥

ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਮਾਇਆ ਮਦਿ ਮਾਤਾ ਮਰਣਾ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕਾ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ॥

ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਭਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੇਰੇ ॥

ਅੰਗ - 749

ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ। ਅਸਥਿਤ ਹੋਵੇ
ਨਾਮ 'ਚ।

ਥਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦੁਸਟ ਦੂਤ ਪਰਮੇਸਰਿ ਮਾਰੇ ॥

ਜਨ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖੀ ਕਰਤਾਰੇ ॥ 1 ॥

ਬਾਦਿਸਾਹ ਸਾਹ ਸਭ ਵਸਿ ਕਰਿ ਦੀਨੇ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਮਹਾ ਰਸ ਪੀਨੇ ॥ 2 ॥

ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਭਜਹੁ ਭਗਵਾਨ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਕੀਨੋ ਦਾਨੁ ॥ 3 ॥

ਸਰਣਿ ਪਰੇ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥

ਨਾਨਕ ਓਟ ਪਕਰੀ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ॥

ਅੰਗ - 201

ਸੁਲਭੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਪਠਾਣ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਤਨਖਾਹ ਮੰਗਦਾ ਸੀ ਇਹ ਦਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰਾਜ ਅਭਿਮਾਨ 'ਚ ਹੰਕਾਰਿਆ। ਇਹਦਾ ਚਾਚਾ ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਇਹ ਚੰਦੂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਦੂ ਇਹਦੇ ਕੰਨ ਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਾ ਭਤੀਜਾ ਸਾਜਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨੇ ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਕਰਾਮਾਤ ਵੀ ਹੈ, ਜਾਦੂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਚੰਦੂ ਉਹਨੂੰ ਆਵੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਇੱਟਾਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਇੱਟਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਭੱਠੇ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਸ ਦਾ ਕੁਛ ਤਾਂ ਉਪਾਅ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਸਭ।

ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਭੱਠੇ ਭਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ, ਸੁਲਹੀ ਦਾ ਘੋੜਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਬਕ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਆਵੇ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਨਾਪਾਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਮਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨੂੰ ਦੋਜ਼ਕ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੜਨਾ ਪਿਆ।

ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੁੱਦਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚਲਿਆ, ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੱਕੇ ਵਲ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕ ਖੰਡਾ ਦੋ ਧਾਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ -

ਗਰੀਬੀ ਗਦਾ ਹਮਾਰੀ ॥

ਖੰਨਾ ਸਗਲ ਰੇਨੁ ਛਾਰੀ ॥

ਇਸੁ ਆਗੈ ਕੇ ਨ ਟਿਕੈ ਵੇਕਾਰੀ ॥

ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਏਹ ਗਲ ਸਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- 628

ਇਹਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਕਾਰੀ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ।
ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹੀ ਹਥਿਆਰ ਹੈ।

ਹੁਣ ਲਾਹੌਰ ਵਲ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਚਾਲੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ 15
ਮਈ ਦੇ ਦਿਨ, 1606 ਈ. ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਲੇਖੇ
ਦੇ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਈ
ਲੰਘਾਹਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ, ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜੀ
ਤੇ ਨਾਲ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਲਕੀਰ ਕੱਢ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ
ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਲਕੀਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਹੁਣ
ਤਾਂ -

ਨਦੀਆ ਵਾਹ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - 439

ਹੁਣ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇਹ ਪੰਜ
ਸਿੱਖ ਜਾਣਗੇ, ਬਾਕੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਜਾਣ। ਐਸਾ ਬਚਨ ਸਹਿਣਾ ਬੜਾ ਔਖਾ
ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਬਿਰਹੁੰ ਦੇ ਵਿਚ ਹਨ।

ਵਿਛੋੜਾ ਸੁਣੇ ਭੁਖੁ ਵਿਣੁ ਡਿਠੇ ਮਰਿਓਇ ॥

ਬਾਣੁ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਹੀ ਨਾ ਧੀਰੋਇ ॥

ਅੰਗ- 1100

ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ
ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਅਰਜੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥

ਪ੍ਰਿਯੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥ ਅੰਗ- 83

ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਬਾਝੋਂ ਜੀਵਣਾ ਵੀ ਫੇਰ ਕਾਹਦਾ ਜੀਵਣਾ ਹੈ, ਉਹ
ਤਾਂ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਬਿਰਹੁ ਭੁਯੰਗਮੁ ਮਨਿ ਬਸੈ ਮੰਤੁ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ ॥ ਰਾਮ

ਬਿਓਗੀ ਨਾ ਜੀਐ ਜੀਐ ਤ ਬਉਰਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 1368

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੇ ਜਿਉਂਦਾ ਤਾਂ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਲੀ
ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੱਸੀ ਹੈ।
ਨੌਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਆਸ਼ਕਾਰਾ ਨਵ ਨੀਸ਼ਾਨੀ ਐ ਪਿਸਰ,

ਆਹ ਸਰਦੇ, ਰੰਗ ਜ਼ਰਦੇ ਚਸ਼ਮਤਰ।

ਕਮਗੁਫਤਨੇ, ਕਮ ਖੁਰਦਨੇ,

ਖੁਆਬਸ਼ ਹਰਾਮ, ਇੰਤਜ਼ਾਰੀ, ਬੇਕਰਾਰੀ, ਦਸਤਸਰ।

ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਸੰਗਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ

ਜੀ ਭਾਈ ਅਰਥਮੱਲ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜੋ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਲੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾ ਜਾਓ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸਿੱਖਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋਂ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲੋ, ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਅੱਜ ਤੋਂ 40 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਤੂੰ ਵੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਕੁ ਦਿਨ ਤਾਂ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣ ਨੂੰ ਲੱਗਣੇ ਨੇ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਣੇ ਨੇ, ਤੂੰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਯਾਸਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਚੰਦੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੋ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਦੂ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੜਕਦੀ ਧੁੱਪ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੇਗ 'ਚ ਉਬਾਲੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੋਰਖਨਾਥ ਵੀ ਅਦਿਸ਼ ਰੂਪ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਓ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਖੇਡ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਾਈਂ ਮੀਆਂਮੀਰ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਈਂ ਮੀਆਂਮੀਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏ—

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥
ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਤੈਸਾ ਰੰਗੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥
ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥

ਅੰਗ- 275

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਈਂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਅਰਥ ਪੁੱਛੇ ਸੀ, ਅੱਜ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਵੇਖ ਲਵੋ। ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ 'ਤੇ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਕੀ ਆਖਦੇ ਨੇ?—

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਨਕੁ ਮਾਂਗੈ ॥

ਅੰਗ - 394

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਭਾਣਾ, ਸਾਂਈਂ ਮੀਆਂਮੀਰ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ।

ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਛੈਣੇ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆਈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਅਜਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਨਾ ਸਿੱਖ। ਦੇਖ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਨੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ - 'ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥ ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥ '

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦਸਮ ਦੁਆਰ 'ਚ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਤੱਤੀ ਰੇਤ ਸੀਸ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਡੋਲ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਚੰਦੂ ਦੀ ਨੂੰਹ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਲੜਕੀ, ਪਹਿਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਹਿਣੇ ਦੇ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਸ਼ਰਬਤ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਚੂਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੋ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ ਬੇਟਾ! ਅਸੀਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਕੁਛ ਵੀ, ਦੁਸ਼ਟ ਪਾਪੀ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਅੰਨ ਜਲ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਛਬੀਲਾਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦਰਦ ਹੈ, ਤੂੰ ਵੀ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲ, ਇਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ -

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - 278

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਬੱਚੀ ਵੀ, ਜਿਹੜੀ ਚੰਦੂ ਦੀ ਨੂੰਹ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥

ਅੰਗ - 932

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 30 ਮਈ, 1606 ਈਸਵੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ

ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਿਨ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਕਾ ਵਰਤਾਇਆ। ਸ਼ਹਾਦਤ ਕੀ ਹੈ? ਸੱਚ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਕਦੀ ਸੰਕਟ ਨਹੀਂ ਮੰਡਰਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸੰਕਟਾਂ ਦੇ ਬੱਦਲ ਛਾਏ ਹਨ, ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਜਪੁਉ ਜਿਨ੍ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ
ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ ॥**

ਅੰਗ- 1409

ਇਸ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਵੈਰਾਗ। ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਨਾਮ 'ਭੁੱਲ' ਹੈ। ਇਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

**ਨਾ ਮੇ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥
ਬਿਨੁ ਬੈਰਾਗ ਨ ਫੂਟਸਿ ਮਾਇਆ ॥**

ਅੰਗ - 329

ਵੈਰਾਗ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਉਦਾਸੀਨ। ਆਤਮਾ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਉਦਾਸੀਨ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜੋ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸਭ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਵਹੀਕਲ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅਮੇਲ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਸਵਾਸ -

**ਸਲੋਕੁ ॥ ਛਣਿ ਘਾਲੇ ਸਭ ਦਿਵਸ ਸਾਸ
ਨਹ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲੁ ਸਾਰ ॥
ਜੀਵਨ ਲੋਰਹਿ ਭਰਮ ਮੋਹ ਨਾਨਕ ਤੇਉ ਗਵਾਰ ॥**

ਅੰਗ- 254

ਪਿੱਛੇ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ-ਸਮ, ਦਮ, ਯਮ, ਆਸਣ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਨਿਧਿਆਸਣ ਇਹ ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ ਧਾਰਨਾ, ਧਿਆਨ, ਸਮਾਧੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਦੇਖੋ, ਧਿਆਨ ਦਿਓ, ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਸੀਸ 'ਚ ਰੇਤ ਪੁਆ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋਏ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਾ-ਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ ਤੋਂ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ, ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ। ਐਸੀ ਸਥਿਤੀ, ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਆਵੇਗਾ, ਵੈਰਾਗ ਆਵੇਗਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਵੇਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ -

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੁਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥ ਅੰਗ- 133

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੌ ਦਿਨ ਮਨਾਏ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸਫਲੇ ਹਨ ਜੇ ਆਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲੀਏ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਬਿਹੰਗਮ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਹੈ ਅਸਲੀਅਤ ਜੋ ਹੈ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਪਾਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, ਇਹਦੇ

ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੈਰਾਗ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਵੈਰਾਗ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ -

**ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥
ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਉਪਜੈ ਸੋ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਨੁ ॥**
ਅੰਗ - 1379

ਸੋ ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੋ ਰੁਮਕੇ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਪਿਆਰ, ਐਸਾ ਵੈਰਾਗ ਆਵੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਾਨੂੰ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ - 'ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ ॥' ਫੇਰ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਕਟ ਆਉਂਦੈ, ਨਾ ਗਰਭ 'ਚ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦੈ, ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਲਾ-ਕਲੇਸ਼ ਹੀ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਐਨੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨੀਆਂ। ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣ ਜਾਓ। ਸੋ ਘਰਾਂ 'ਚ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲਿਜਾਓ, ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।

ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੀਜੈ ॥

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੀਏ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੇ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥
ਕਹਿਬੇ ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ॥**

ਅੰਗ- 1370

1455 ਸੰਮਤ, 1398 ਈ. ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਸਰੀਰ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਜਨਮ ਤੇ ਮਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੱਦ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ, ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਨੇ, ਪਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਵਿਧੀ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਆਪ ਨੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਦੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਤੋਬਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੈ, 'ਗੁਰ ਬਿਨ ਗਤਿ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਾਹ ਬਿਨ ਪਤ ਨਹੀਂ।' ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਵਿਚ ਬੜੇ ਵਿਰੱਕਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ। ਕੀ ਕਰਦੇ ਸਨ? ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਗੰਗਾ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੇਮ ਸੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੇ ਬੜੀ ਖੋਜ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਇੰਸ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਹਾਈਡਰੋਜਨ ਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਦੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ, H₂O ਪਾਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਵੀ ਮੰਦ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਇਕ ਐਸਾ ਸੰਧ ਹੈ ਦੋ ਸਮਿਆਂ ਦਾ, ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਵੇਲੇ ਹਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਵੇਦ ਦੇਖ ਲਓ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇਖ ਲਓ, ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਸੁਣ ਲਓ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਿਆ -

**ਫਰੀਦਾ ਪਿਛਲ ਰਾਤਿ ਨ ਜਾਗਿਓਹਿ ਜੀਵਦੜੇ ਮੁਇਓਹਿ ॥
ਜੇ ਤੈ ਰਬੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਤ ਰਬਿ ਨ ਵਿਸਰਿਓਹਿ ॥**

ਅੰਗ- 1383

ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਕਿੰਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਕ ਵਾਰ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕਲਜੁਗ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੋਢਿਆਂ ਉਪਰ ਵੱਡਾ ਜੁੱਲੜ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਕੌਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆਓ।

ਆਇਆ ਤੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਿਸੁ ਸਿਕਦਾਰੀ ਤਿਸਹਿ ਖੁਆਰੀ ਚਾਕਰ ਕੇਹੇ ਡਰਣਾ ॥

ਅੰਗ -902

ਤੈਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਗਤ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ।

ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸੀ।

ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤੂੰ ਜੁੱਲੜ ਕਿਉਂ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ?

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਅੱਧੀ-ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤਕ ਜਾਗਦੇ ਨੇ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦਿਨੇ ਧੰਦਿਆਂ 'ਚ ਗੁਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਜੁੱਲੜ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮੋਰੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਮੋਰੀਆਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਭਾਵ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਆਲਸ ਦਾ, ਇਹ ਕਲਜੁਗ, ਇਹ ਮਾਇਆ, ਭੁੱਲ, ਉਹ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਗੰਗਾ ਦੇ ਪੌੜ ਜਿਥੇ ਉਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਉਤਰਦੇ, ਉਥੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ। ਉਥੇ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਜਦੋਂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਠੋਕਰ ਲੱਗੀ। ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਉਹ ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਉਠ ਰਾਮ ਕੇ ਰਾਮ ਜਪ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਐਸਾ ਬਾਣ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਲੱਗਿਆ।

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

ਅੰਗ- 327

**ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ
ਅਣੀਆਲੇ ਅਣੀਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥**

ਜਿਸੁ ਲਾਗੀ ਪੀਰ ਪਿਰੰਮ ਕੀ ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਰੀਆ ॥

ਅੰਗ- 449

ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਬਾਣ ਐਸਾ ਅਣੀਆਲਾ ਤੀਰ, ਅਣੀਆਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਤੀਰ ਅੰਦਰੋਂ ਆਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਾਣ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥
ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਫੇਕੁ ॥**

ਅੰਗ - 1374

ਠੀਕ ਹੈ ਆਮ ਇਹ ਤੀਰ ਲੱਗ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੇ ਫੱਟ ਹੋਣ, ਹੋਰ ਜ਼ਖਮ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਾ ਐਨਾ ਦਰਦ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਾਣ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਚੋਟ ਸਹੇਲੀ ਸੇਲਕੀ,

ਲਾਗਤ ਲੇਹੁ ਉਸਾਸ।

ਚੋਟ ਸਹਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀ, ਤਾਸ ਗੁਰੂ ਮਹਿ ਦਾਸ।

ਬੜੀ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਆਪ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਬਨਾਰਸ ਕਾਸ਼ੀ ਸ਼ਹਿਰ ਉਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ। ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ, ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਵੀ ਆਇਆ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਜੋ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਨੂੰ ਉਹ ਪੂਰਾ ਸਜਾਉਂਦੇ, ਮੁਕਟ ਪਹਿਨਾਉਂਦੇ, ਮਾਲਾ ਪਾਉਂਦੇ, ਫੇਰ ਭੋਗ ਲਵਾਉਂਦੇ, ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ। ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਪਹਿਨਾਉਣੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੁਕਟ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਸ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਦੋ-ਚਿਤੀ 'ਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਮੁਕਟ ਉਤਾਰਿਆ ਤਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਲਾ ਪਹਿਨਾਈ ਤਾਂ ਉਪਾਸਨਾ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਸੀ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮੁਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- 864

ਉਹ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਨੇ ਉਥੋਂ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਕਿਹੜਾ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਇਉਂ ਕਰੋ, ਜਿਹੜੀ ਮਾਲਾ ਹੈ ਇਹਦੀ ਗੰਢ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਇਹ ਗੰਢ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮਾਲਾ ਗਲੇ 'ਚ ਪਾ ਦਿਓ, ਮੁਕਟ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ

ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਬੜੇ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਇਹਦਾ ਧਿਆਨ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਸੁਲਤਾਨ ਲੋਧੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ, ਬਨਾਰਸ 'ਤੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤੇ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਥੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ, ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ। ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੂੰ ਸੰਗਲਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਡਬੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

**ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੇ ॥
ਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੇ ॥
ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰੁ ਦੇ ਕਰਿ, ਪਾਪ ਸਮੁੰਹ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੇ ॥
ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੈ ਸੋ',
ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੇ ॥ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)**

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ 'ਚ ਡੋਬਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮ੍ਰਿਗਸ਼ਾਲਾ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਨੇ, ਉਹ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਖਿਰ ਉਹ ਵੀ ਕਾਇਲ ਹੋ ਗਏ। ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਈ।

ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥ ਅੰਗ- 265

ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਐਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਪਰ ਸੰਤ ਸੇਵੀ ਹਨ, ਜੇ ਵਿਆਹ ਵੀ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਘਰ 'ਚ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਆਈ ਉਹ ਵੀ ਭਗਤਣੀ। ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਆਪ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਛੋਲੇ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲਓ। ਜੇ ਮੰਜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਵਿਛਾ ਦੇਣੇ। ਆਪਣਾ ਆਸਣ ਥੱਲੇ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਆਏ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ, ਅਤਿਥੀਆਂ ਦਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕਮਾਲਾ ਰੱਖਿਆ। ਪੁੱਤਰੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਕਮਾਲੀ ਰੱਖਿਆ। ਸੋ ਐਸੀ ਕਥਾ ਸੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ -

**ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੋਇ ॥
ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ ॥
ਸੁਨਿ ਮੀਤਾ ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੰਤਾ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਅਚਰਜ ਕਥਾ ॥**

ਅੰਗ- 271

ਐਸੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਸੁਣਨ 'ਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਮਾਲਾ-

ਬੂਝਾ ਬੰਸੁ ਕਬੀਰ ਕਾ ਉਪਜਿਓ ਪੁਤੁ ਕਮਾਲੁ ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਛਾਡਿ ਕੈ ਘਰਿ ਲੇ ਆਯਾ ਮਾਲੁ ॥

ਅੰਗ- 1370

ਆਪ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਪਸੱਵੀ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਕਬੀਰ ਚਉਤਰਾ ਜੰਗਲ 'ਚ ਹੈ ਜਗ੍ਹਾ। ਬੜਾ ਸੋਹਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਨਰਮਦਾ ਨਦੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। 1398 ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਾ ਲਓ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਜੰਗਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਪਰ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਭਗਤ ਜੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ, ਨਰਬਦਾ 'ਤੇ। ਬਹੁਤ ਰਮਣੀਕ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੋਇਆ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਮਰ 120 ਸਾਲ ਦੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੋਈ। ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੜੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਹੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਲਕਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਸਤੂ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਉਹ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੋ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥

ਕਹਿਬੇ ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- 1370

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਬੁੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥

ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੇਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥

ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 708

ਇਹ ਹੈ ਪ੍ਰੀਤ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ। ਇਕ ਦਿਨ ਈਰਖਾਵਾਦੀ ਪੰਡਤ, ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਅਫਵਾਹ ਫੈਲਾ ਦਿਤੀ, ਇਹ ਉਹ ਅਫਵਾਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਸਿਰ ਪੈਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਨੇ ਭੰਡਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀਆਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਪਹੁੰਚੋ। ਹੁਣ ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਭਗਤੀ 'ਚ ਲੀਨ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਤਨਨਾ ਬੁਨਨਾ ਸਭੁ ਤਜਿਓਂ ਹੈ ਕਬੀਰ ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲਿਖਿ ਲੀਓਂ ਸਰੀਰ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਤਾਗਾ ਬਾਹਉ ਬੇਹੀ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਬਿਸਰੈ ਰਾਮੁ ਸਨੇਹੀ ॥

ਅੰਗ - 524

ਇਥੋਂ ਤਕ ਕੇ ਬੁਣਨਾ ਤਣਨਾ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕਬੀਰ ਵਿਗੜ ਗਿਆ।

ਮੁਸਿ ਮੁਸਿ ਰੋਵੈ ਕਬੀਰ ਕੀ ਮਾਈ ॥

ਏ ਬਾਰਿਕ ਕੈਸੇ ਜੀਵਹਿ ਰਖੁਰਾਈ ॥

ਅੰਗ- 524

ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਨਪੁੱਤੇ ਨੇ ਜਦ ਦੀ ਮਾਲਾ ਫੜੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੁੱਖ ਦਾ ਦਿਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕੱਪੜਾ ਬੁਣਦੇ ਸੀ ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਸਾਰਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਭਗਤੀ 'ਚ ਹੀ ਲੀਨ ਹਨ। ਬਾਹਰੋਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਭਗਤੀ 'ਚ ਲੀਨ ਹਨ। ਕਬੀਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਐਨੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਗਤ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਕਬੀਰ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਨਾ ਹਮ ਕੀਆ ਨ ਕਰਹਿਗੇ ਨਾ ਕਰਿ ਸਕੈ ਸਰੀਰੁ ॥

ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਕਿਛੁ ਹਰਿ ਕੀਆ ਭਇਓ ਕਬੀਰੁ ਕਬੀਰੁ ॥

ਅੰਗ- 1367

ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨੇ।

ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਦਾ ਪਿਆਰ -

ਸੁਤੁ ਅਪਰਾਧ ਕਰਤ ਹੈ ਜੇਤੇ ॥

ਜਨਨੀ ਚੀਤਿ ਨ ਰਾਖਸਿ ਤੇਤੇ ॥ 1 ॥

ਰਾਮਈਆ ਹਉ ਬਾਰਿਕੁ ਤੇਰਾ ॥

ਕਾਰੇ ਨ ਖੰਡਸਿ ਅਵਗਨੁ ਮੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - 428

ਭਗਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਭਗਤੀ - ਭਗਤੀ ਦੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਭਗਤ ਜੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪੁੱਤਰਾਂ-ਧੀਆਂ ਦੇ ਮੋਹ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਭਗਤ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰਖਦੇ ਨੇ -

ਸਭੁ ਕੇ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰਾ ॥

ਤੂੰ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ ॥ 10 ॥

ਅੰਗ - 962

ਹੁਣ ਐਨਾ ਵਸ ਕੀਤਾ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਛੱਪਰੀ ਬੰਨ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧੰਨੇ ਦੀਆਂ ਗਊਆਂ ਚਾਰੀਆਂ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਉਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰ 'ਚ ਆ ਕੇ। ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਐਨੀ ਸੋਹਣੀ ਛੱਪਰੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਗੁਆਂਢਣ ਵੀ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਬਣਵਾਈ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ -

ਰੀ ਬਾਈ ਬੇਢੀ ਦੇਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- 657

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਬੇਢੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਬੇਢੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਜੁਰੀ ਮਾਂਗੈ ਜਉ ਕੇਉ ਛਾਨਿ ਛਵਾਵੈ ਹੋ ॥ ਅੰਗ- 657

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਯੱਗ ਆਪ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਭਗਤ ਦੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਘਰੋਂ ਭਗਤਣੀ ਬੀਬੀ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਧਨ ਪਿਰੁ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਬਹਨਿ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ॥

ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੁਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰੁ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥ 3 ॥

ਅੰਗ - 788

ਜੇ ਇਕ ਸੁਭਾਅ ਹੋਵੇ -

ਆਸਾ ਇਸਟ ਉਪਾਸਨਾ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਪਹਿਰਾਨ।

ਫੇਰ ਤਾਂ ਆਹੀ ਸਵਰਗ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਵਰਗ ਕਿਹੜੇ ਹਨ? ਜਿਵੇਂ -

ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸੁਤ, ਸਿਠ ਬੋਲਣੀ ਨਾਰ।

ਸੰਪਤ ਸੁਖ, ਸੰਪਤ ਧਨ, ਇਹ ਚਾਰ ਸਵਰਗ ਸੰਸਾਰ।

ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਘਰ 'ਚ ਹੋਣ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਐਨੀ ਭਗਤਣੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਤਾਂ ਭਗਤੀ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਬੂਤਰਾ ਜੰਗਲ 'ਚ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਜੰਗਲ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਅਮਰਕੰਟਕ।

ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਲੀਨ ਨੇ, ਘਰ 'ਚ ਭਗਤਣੀ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਲੋਈ। ਕੀ ਹੋਇਆ? ਇਕ ਕੋਹੜੀ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਸੀ। ਰੋਂਦਾ, ਕੁਰਲਾਉਂਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਗ ਆ ਗਿਆ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਭੋਗ

ਕੀਤੇ, ਭੋਗ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਰੋਗ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਭੋਗਾਂ 'ਚੋਂ ਅਨੰਦ ਮਿਲੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁੱਤਾ ਹੱਡੀ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਕੁੱਤਾ ਹੱਡ 'ਤੇ ਚੱਕ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਖੂਨ ਦੰਦਾਂ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਹੱਡ ਦਾ ਰਸ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਕੋਹੜੀ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ? ਕੋਹੜੀ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਭੋਗਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਕ੍ਰਿਸ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦੱਸ ਪਈ ਕਿ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾਹ। ਭਗਤ ਜੀ ਕੋਲ, ਉਹ ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦੇਣਗੇ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੁਰੇ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ - 259

ਉਹ ਸਾਧੂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸੰਤਨ ਮੇ ਕਉ ਪੁੰਜੀ ਸਉਪੀ

ਤਉ ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ ॥

ਅੰਗ- 614

ਸਾਧੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ, ਨਾਮ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਤਰੰਗਾਂ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ, ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ, ਕਾਮ ਦੀ ਮੋਹ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ। ਇਕੋ ਹੀ ਲਹਿਰ ਸਭ ਕੁਝ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਹ ਕੋਹੜੀ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ, ਦੁਖੀ, ਦੀਨ ਹੈ।

ਈਨ ਦਰਦ ਦੁਖ ਭੰਜਨਾ ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ॥

ਸਰਣਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਆਇਓ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਸਾਥ ॥ ਅੰਗ - 264

ਹੁਣ ਉਹ ਕੋਹੜੀ ਰਾਜਾ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਇਆ। ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਰੋਗ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਰਾਜਾ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ-ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋਈ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸੁਣੀ ਕਿ ਐਸਾ ਕੀ ਲੋਈ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰੋਗੀ ਦਾ ਰੋਗ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਹੋ ਗਈ। ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਆਪ, ਹੱਥ 'ਚ ਚਿਪੀ ਹੈ, ਖੁੰਡੀ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਲੋਈ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੰਦੇ, ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਫੜਾਉਂਦੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁੱਖ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਕਰਵਤੁ ਭਲਾ ਨ ਕਰਵਟ ਤੇਰੀ ॥

ਲਾਗੂ ਗਲੇ ਸੁਨੁ ਬਿਨਤੀ ਮੇਰੀ ॥ 1 ॥

ਹਉ ਵਾਰੀ ਮੁਖੁ ਫੇਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥

ਕਰਵਟੁ ਦੇ ਮੋ ਕਉ ਕਾਹੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- 484

ਐਸੀਆਂ ਅਰਜੋਈਆਂ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਉਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ - 'ਕਰਵਤੁ ਭਲਾ' ਕਰਵਤੁ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਆਰੇ ਨੂੰ। ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰ ਦਿਓ ਮੇਰਾ ਤਨ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਵਟ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਕਿਹੜੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਮੇਰੇ ਤੋਂ।

ਜਉ ਤਨੁ ਚੀਰਹਿ ਅੰਗੁ ਨ ਮੋਰਉ ॥

ਪਿੰਡੁ ਪਰੈ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੋਰਉ ॥ 2 ॥

ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥

ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - 484

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਐਨਾ ਸਸਤਾ ਕਿਉਂ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਰੋਗ ਕਿਉਂ ਹਟਾ ਦਿਤਾ?

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ ॥

ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ- 484

ਲੋਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਤਾਂ ਕਹਾਇਆ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ।

ਜਿਵੇਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ, ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ! ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਰੋਗੀ ਹੈ, ਹਾਏ-ਹਾਏ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਹਾਏ-ਹਾਏ ਨਾ ਕਰ, ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹਿ। ਰੋਗ ਹਟ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? -

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ- 135

ਕੋਈ ਐਸਾ ਕਰਮ ਰੋਗ ਆ ਗਿਆ। ਕਰਮ ਰੋਗ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਨ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਅਸਾਧ ਰੋਗੁ ਉਪਜਿਓ ਤਨ ਭੀਤਰਿ

ਟਰਤ ਨ ਕਾਹੂ ਟਾਰਿਓ ॥

ਅੰਗ - 1001

ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ

ਵੈਦ, ਡਾਕਟਰ ਦੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਰੋਗ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਗਿਆ, ਕਿਹੜਾ ਇਹਦਾ ਅਸਾਧ ਰੋਗ ਦਾ ਕਰਮ ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਆ। ਮੰਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕਰਮ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਨਿਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨਿਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਇਹਨੇ ਭੋਗ 'ਚ ਪੈ ਜਾਣੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਾਇਆ, ਰੋਕ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਜਿਵੇਂ -

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

ਅੰਗ- 627

ਬੰਨਾ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਰੋਕ ਲਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਰੋਗ ਆਵੇ ਹੀ ਨਾ। ਇਹ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਰਹੇ। ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾਇਆ। ਭਗਤ ਜੀ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਕਿ ਲੋਈ ਕੋਲ ਤਾਂ ਬੜੀ ਜੁਗਤੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਦੁਖੀ, ਰੋਗੀ ਆਉਂਦੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲੈ ਤੇਰਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਹੋ ਵੀ ਗਏ। ਬੀਜੀ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਵਾਂਗੂੰ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖ ਸਕਦੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਇਕ ਵਾਰ ਆਈ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਉਹਦੀ ਅਰਜ਼ੋਈ ਸੁਣੀ। ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਲਾਈਫ ਕਰੰਟ ਉਪਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਰੈਕ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਦਰਦ ਨਾਲ ਕਰਰਹਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਦੁਖੀ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ, ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਤਾ -

ਪੁਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮ੍ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ - 496

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਡਾਕਟਰ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਝੱਟ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣੈ ਤੂੰ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਕਰ। ਹੋਇਆ ਕੀ? ਉਹ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ। ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਦਰਦ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਕਸ਼ਟ। ਕਿੱਡਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਗਰਾ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਜੋ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਓ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਪੁਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਅੰਗ- 263

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ

ਦੇਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਰਦ। ਐਸਾ ਮਾਤਾ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਨਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 12 ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਜਰਾਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦੇ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ, ਫੇਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਗਏ।

ਜੇ ਐਸਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ 120 ਸਾਲ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਆਖਰੀ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਕਹਾਵਤ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਾਸ਼ੀ 'ਚ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਬੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬੈਕੁੰਠਪਤੀ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਮਗਹਰ 'ਚ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਉਥੇ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਜੇ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਏਗਾ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਮਿੱਥ ਤੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਲੋੜ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਦੀ ਹੈ। ਕਿੱਥੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ, ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਈ ਦੁਨੀਆਂ। ਗੋਰਖਪੁਰ ਤੋਂ 15 ਕੁ ਮੀਲ 'ਤੇ ਮਗਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕੀਤਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

28

ਸੋ ਹੈ ਖ਼ਾਲਸ ਦੇਵ

ਤੂ ਚਉ ਸਜਣ ਮੈਡਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ ॥
ਨੈਣ ਮਹਿੰਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- 1094

ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀ ਲੇ ਉਸਾਸਾ ॥
ਉਰ ਨਾ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥ 1 ॥
ਉਡਹੁ ਨ ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ ॥ ਬੇਗਿ ਮਿਲੀਜੈ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥
1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਜੀਵਨ ਪਦ ਕਾਰਨਿ ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੀਜੈ ॥
ਏਕੁ ਆਧਾਰੁ ਨਾਮੁ ਨਾਰਾਇਨ ਰਸਨਾ ਰਾਮੁ ਰਵੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- 338

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰੇ ਆਇ ਮਿਲੁ ਮੈ ਚਿਰੀ ਵਿਛੁੰਨੇ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਬਹੁਤੁ ਬੈਰਾਗਿਆ ਹਰਿ ਨੈਣ ਰਸਿ ਭਿੰਨੇ ॥
ਮੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਾ ਦਸਿ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਮਨੁ ਮੰਨੇ ॥
ਹਉ ਮੁਰਖੁ ਕਾਰੈ ਲਾਈਆ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੰਮੇ ॥

ਅੰਗ - 449

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਬੇਲਾ, ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਇਲਾਕਾ, ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ 19 ਜੂਨ 1665 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਅੰਸ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਸਿਲਾ ਨਿਆਸ ਰਖਾਇਆ, ਮੋਹੜੀ ਗੱਡੀ। 350 ਸਾਲ 19 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਅੱਜ 6 ਜੂਨ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 1984 ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਇਸ ਦਿਨ ਹੋਇਆ। ਕਿੰਨਿਆਂ ਰੂਹਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੈਰਾਗਮਈ ਦਿਨ ਹੈ ਇਹ ਤੇ ਇਸ ਦਿਨ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ। ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਰੂਹ ਫੂਕੀ ਜਦ ਕਿ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮ ਦੀ ਬਹੁਤ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਸੀ। ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ

ਰਾਜ ਸੀ, ਜੁਲਮ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪਿਲਾਇਆ। ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਥੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦਿੱਲੀ ਵਲ ਤੋਰਿਆ। ਜੋ ਇਥੇ ਕਿੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਆਹ ਦਿਨ ਜਿਹੜੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ 350 ਸਾਲਾ ਅਵਸਰ ਸੰਗਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਸੇ ਸਬੰਧ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੇ ਏਕੇ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 72

ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਨਾਮ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ, ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੈ।

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- 293

ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ, ਸਤਿਸੰਗ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਮੰਤਰ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਸਬੰਧ ਜੋੜ ਦਿਤਾ -

ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ 41/1

ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਾਂ ਸੀ ਮਸੰਦਾਂ ਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖੀ ਬੜੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ, ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਤੱਕ, ਓਧਰ ਲੰਕਾ, ਸੰਗਲਾਦੀਪ, ਇਧਰ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਕਿੱਡੀ-ਕਿੱਡੀ ਦੂਰ ਤੱਕ, ਚੀਨ ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਗਏ। ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਉਤੇ ਭਾਗ ਲੱਗੇ ਤੇ ਉਹ ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਜਿਹੜੀ ਚੱਲੀ ਸੀ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕਿ 22 ਮੰਜੀਆਂ ਸਥਾਪਨ ਕੀਤੀਆਂ, 52 ਪੀੜ੍ਹੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਕ ਆਉਂਦੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਦੀਨ ਦਸ਼ਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੇਸੇਦਾਸ ਪੰਡਤ ਨੈਣਾਦੇਵੀ ਆਏ, ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕੀ, ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸਲ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਜੀ ਨੇ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ -

ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰਿ ਕੈ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਲਈਂ ਧਿਆਇ ॥

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਥਾਈਂ ਹੋਇ
ਸਹਾਇ। ਐਸੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਹ
ਸਪਿਰਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ ਉਹ
ਦਸਵੰਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਿੱਖੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਦਸਵੰਧ ਹੁੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ
ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਐਨਾ ਹੋ ਗਿਆ
ਕਿ ਉਹ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਜਾਣੀ ਜਾਣ
ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕਾਂਤ ਵਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ,
ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।
ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਹੋਏ ਤੇ ਕਿੱਡੀਆਂ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ
ਇਥੇ ਹੋਈਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਸੰਦ
ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾਣ ਕਾਰਨ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਐਸੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਵਰਤਾਅ
ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਹੀ-

ਜੜ ਤੜ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗੁ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
ਪਿਆਰ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ, ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਸਮਰਪਣ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਖੇਡ
ਹੀ ਐਸੀ ਹੈ।

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- 1412

ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੀ
ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਪਿਆਰ
'ਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਮੁਗਲ ਫੌਜ
ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਘੇਰੀਂ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਪਿਆਰ
ਵਾਲੇ -

ਰਤੇ ਸੇਈ ਜਿ ਮੁਖੁ ਨ ਮੋੜੰਨਿ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਿਵਾਤਾ ਸਾਈ ॥

ਭੜਿ ਭੜਿ ਪਵਦੇ ਕਚੇ ਬਿਰਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਾਰਿ ਨ ਆਈ ॥

ਕੱਚੇ, ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਕਵੇ ਨੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ 'ਚ ਪੜਤਾਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਸੰਦ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਮਿਤ ਦਿਤੀ ਭੇਟਾ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅਮੀਰ ਸਿੱਖ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ, ਦਸਵੰਧ ਹੁਣ ਐਨਾ ਕੁ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਖੰਡ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ?-

ਦੀਨ ਡੋਲ ਗਏ, ਹੁਣ ਕੇਸੋਦਾਸ ਨੈਣਾਂਦੇਵੀ ਦੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹਵਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸਲ ਇਹ ਚੰਡੀ, ਇਹ ਭਗਉਤੀ, ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਇਹੀ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ। ਇਹਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਉਤੇ ਪੰਜ ਉਤਰੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਇੱਕ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪੰਜ ਐਸੇ ਪਿਆਰੇ ਮਿਲ ਗਏ -

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ ॥

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋਂ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ ॥

(ਸਰਬ ਲੋਅ ਕ੍ਰੀਬ 'ਚੋ')

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕਿੱਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਸੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਖੇਡ ਵਰਤਾ ਦਿਤੀ -

ਹਰਿ ਸਚੇ ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾ।

ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚਿ ਸਿਧਾਂ ਖੇਲਾ।

ਗੁਰ ਸਿਮਰਿ ਮਨਾਈ ਕਾਲਕਾ ਖੰਡੇ ਕੀ ਵੇਲਾ।

ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ ਹੁਇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।

ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 41/1

ਕਿ ਹੁਣ ਕੋਈ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਸਬੰਧ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ, ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਸੁਹੇਲਾ ਬਣਾਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਫੇਰ ਆਪ ਛਕਿਆ। ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਹਟਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੋੜ ਦਿਤਾ। ਜਿਹੜੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਥਰ-ਥਰ ਕੰਬਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਅਮਰ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਅ-ਮ੍ਰਿਤ, ਮ੍ਰਿਤੂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੈ ਹੈ ਖਾਲਸਾ ਦੇਵ ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੇ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਕ੍ਰਿਥ 'ਚੈ')

ਜੇ ਘੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਐ ਹੈ ਲੱਗਭੱਗ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ, ਮੁਲਖਈਆ ਬੈਠਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤਾਂ ਡਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਖਾਲਸ ਬਣ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਕੀ ਡਰਨਾ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੁਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥

ਅੰਗ - 1365

ਕੀੜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਾਥੀ ਤੱਕ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇ। ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ, ਨਾਮ ਦਾ ਤਦ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਚਾਅ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਦਾ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਮਰਨ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਡਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਰਨ-ਮਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਉਸ ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸੀ ਹੈ -

ਸੁਰਾ ਸੈ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥

ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੁ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - 1105

ਉਹ ਵੀ ਸਮਾਂ ਜਦੋਂ ਨਗਾਰੇ 'ਤੇ ਚੋਟ ਪਈ, ਯੁੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਘੇਰੇ 'ਚ ਬੈਠੇ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ 1704 ਈ. ਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ 10 ਲੱਖ ਫੌਜ ਨੇ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਮੇ ਦੀ

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਸਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਲੜਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਧਰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਲੜਦੈ, ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਅ ਹੈ-

**ਕਬੀਰ ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ ਮਰਉ ਤ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਆਰ ॥
ਮਤ ਹਰਿ ਪੁਛੈ ਕਉਨੁ ਹੈ ਪਰਾ ਹਮਾਰੈ ਬਾਰ ॥**

ਅੰਗ - 1367

ਚਾਅ ਕਿੰਨਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਮਰਨ ਦਾ ਚਾਅ ਹੈ। ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਰ ਦਿਤੀ ਜਿਹੜੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਦੇ, ਅੱਜ -

**ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਛੁਟੈ ॥**

ਅੰਗ- 293

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਐਸਾ ਅਨੰਦ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ, ਰਹਿਮਤਾਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ।

ਹੁਣ ਐਨਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਘੇਰਾ ਪਏ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕਦੇ। ਧੋਖਾ, ਫਰੋਬ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਸਾਮ, ਦਾਮ, ਦੰਡ ਭੇਦ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਅੰਗ ਵਰਤੇ। ਆਟੇ ਦੀ ਗਊ ਬਣਾ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਗੀਤਾ ਰੱਖ ਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਭਰਿਆ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਆਪ ਇਸ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਚਰੋ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 6 ਤੇ 7 ਪੋਹ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਥੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਗਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਦਾਸ ਜੀ ਸਾਧੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਸੰਭਾਲੀ। ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੌਹਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਸੀ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਗਏ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਸਭ ਕੁਛ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਆਹ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਉਹੀ ਹੋਇਆ, ਅਜੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਹੀ ਗਏ, ਪਿਛੋਂ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਨੇਮ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪਣੇ ਵੱਡਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ

ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੇਜਿਆ। ਨਾਲ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਭੇਜੇ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਖੀਏ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਰੋਕੇ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਸਰਸਾ 'ਤੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਲਈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ, ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਕਿੱਡਾ ਭਿਆਨਕ ਸਮਾਂ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਫੇਰ ਉਥੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ-

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - 305

ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਨਿੱਜ ਅਨੰਦ 'ਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਸਰਸਾ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਐਸੀ ਠਰਦੀ ਰਾਤ, ਠੰਢ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਬਰਸਾਤ; ਉਥੇ ਵੀ ਇਹ ਨੇਮ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ, ਸਰਸਾ ਨਦੀ 'ਤੇ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ? ਆਹ ਜਿੱਥੇ ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਇਥੇ ਚਰਨ ਪਏ। ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਹਨ। ਆਪ ਅੱਗੇ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਵੀ ਕਿੱਡੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਰੂਹ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਫੌਜ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਿਛੋਂ, ਮੁਗਲ ਸਿਪਾਹੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਉਥੇ ਬੀਬਾ ਮੁਮਤਾਜ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਕਮਰੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੰਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਮੇਰੀ ਆਬਰੂ, ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ, ਮੇਰੀ ਅਣਖ, ਮੇਰੀ ਗੈਰਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਦਾਮਾਦ ਤੇ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਮਰੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਲੈਣ ਦੇਣੀ। ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਬੀਬੀ ਮੁਮਤਾਜ ਸੀ, 138 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਰਹੀ। ਜਿਥੇ ਆਹ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ, ਬੜੀ ਸਾਹਿਬ, ਭੈਰੋਂ ਮਾਜਰੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਾਰਸੇਵਾ ਕਰਾਈ ਇਥੇ, ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਟੀਸੀ 'ਤੇ ਖੂਹ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਆਹ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਨਗਰ ਹੈ, ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਬੜਾ ਹੀ ਰਮਣੀਕ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਫੇਰ ਐਨੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ, ਬੀਬੀ ਮੁਮਤਾਜ ਨੇ ਉਥੇ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਹੈ ਪਿਆਰ। ਪਿਆਰ 'ਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਉਸ ਬੀਬਾ ਨੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ। ਆਪਣੇ ਅੱਬਾ ਜਾਨ ਦੇ ਬਚਨਾਂ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅੰਦਰ ਮੇਰਾ ਦਾਮਾਦ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਮੁਮਤਾਜ ਨੇ ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ। ਆਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ।

ਸੋ ਐਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਿਸਦੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅੱਜ ਤਕ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਸੰਕਟ ਆ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦਾ ਇਸ ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਨੇ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕੀਤਾ, ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਹੋਏ, ਨਹੀਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜਿਆ। ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਮੁੱਲ ਪਏ, ਆਪਾਂ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ, ਬੀਬੀਆਂ, ਭੁਚੰਗੀਆਂ ਧਰਮ ਹੇਤ ਸੀਸ ਦਿਤੇ, ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ, ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕਟਵਾਏ, ਜਿਉਂਦੇ ਅੱਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾੜੇ ਗਏ। ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਸਹਿ ਤੇ ਅਕਹਿ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ। ਕਿੰਨੇ ਔਖੇ ਸਮੇਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘੇ। ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਵੀ ਆਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਿੱਤ ਮਹਿੰਮਾ। ਏਧਰੋਂ ਹੀ ਇਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦੇ, ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨੀ ਵਰਗੇ, ਸਿਕੰਦਰ ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਆਏ। ਜੇ ਟੱਕਰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ ਦੇ ਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਉਹ ਜਦੋਂ ਟਕੇ-ਟਕੇ 'ਤੇ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਸਾਡੀ ਆਬਰੂ, ਇੱਜ਼ਤ ਉਡਦੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੌਣ ਸੀ, ਖਾਲਸਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਐਸੀ ਰੂਹ ਭਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਸੋ ਡਰੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ ॥

ਅੰਗ- 84

'ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟਹਿ' ਉਹਦੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਚ ਵਾਸਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿਤੀ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਦਾ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ। ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੀ ਹੈ -

ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੁ ਰਹਿਓ ਰਹਿਓ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤ ਮੈ ਕਿਨ ਜਪਿਓ ਗੁਰ ਮੰਤੁ ॥

ਅੰਗ- 1429

ਅਸਲ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਤੱਕ ਰੁਜਵਾਈ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਇਹ ਚਲੇ ਚਲੀ ਦੇ ਮੇਲੇ

ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਨਾਮ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ -

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੇ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- 695

ਅੰਦਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਪਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ ਲੱਭਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਨਾਮ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਆਓ, ਜੋ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਕੰਮ ਆਉਣੀ ਹੈ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ- 12

ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਥੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਰਾਤ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਨੀਂਦ 'ਚੋਂ ਜਾਗਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਾਂ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਈਏ, ਉਹਨੂੰ ਮੂਰਖਤਾਈ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਰਾਜੇ ਬਣ ਗਏ, ਰਾਜੇ ਤਾਂ ਨਾ ਬਣ ਸਕੇ। ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਪਏ ਉਸੇ 'ਤੇ ਹੀ ਪਏ ਹਾਂ -

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੁਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- 707

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਿ ਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ॥ ਅੰਗ- 808

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਣਾ, ਉਹ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸਲ ਤੱਤ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨੀਏ। ਠੀਕ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਭਾਣਾ ਹੈ -

ਨਾ ਕੋ ਮੁਰਖੁ ਨਾ ਕੋ ਸਿਆਣਾ ॥

ਫਰਤੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥ ਅੰਗ - 98

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਾਣ-ਜਾਣ 'ਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਆਓ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅੰਤਰਆਤਮੇ, ਜੋ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰੀਏ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

29

ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ

ਤੁਮ ਦਾਤੇ ਠਾਕੁਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਨਾਇਕ ਖਸਮ ਹਮਾਰੇ ॥
 ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਤੁਮ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਹੁ
 ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੁਮਰੇ ਧਾਰੇ ॥ 1 ॥
 ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਕਵਨ ਗੁਨ ਕਹੀਐ ॥
 ਬੇਸੁਮਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ
 ਤੇਰੇ ਅੰਤੁ ਨ ਕਿਨ ਹੀ ਲਹੀਐ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਹਮਾਰੇ ਖੰਡਹੁ
 ਅਨਿਕ ਬਿਧੀ ਸਮਝਾਵਹੁ ॥
 ਹਮ ਅਗਿਆਨ ਅਲਪ ਮਤਿ ਬੋਰੀ
 ਤੁਮ ਆਪਨ ਬਿਰਦੁ ਰਖਾਵਹੁ ॥ 2 ॥
 ਤੁਮਰੀ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਸਾ
 ਤੁਮ ਹੀ ਸਜਨ ਸੁਹੇਲੇ ॥
 ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰ ਦਇਆਲਾ
 ਨਾਨਕ ਘਰ ਕੇ ਗੋਲੇ ॥ 3 ॥ 12 ॥

ਅੰਗ - 674

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰ ਦੇ ਗੋਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲਓ। ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਗੋਲਾ, ਗੁਲਾਮ, ਚਾਕਰ, ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨਾ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ? ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਵੇ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥
 ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥

ਅੰਗ- 81

ਨਾਮ ਕਿੰਨਾ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿਤਾ।

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥
 ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ- 284

ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਏ। ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਕਿਥੇ ਹੈ? -

**ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥**

ਅੰਗ- 293

ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਨਾਮ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਹੈ -

**ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥**

ਅੰਗ- 293

ਇਕ ਤਾਂ ਆਹਟ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਜਦੋਂ ਦੋ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਅਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਆਹਟ ਤੋਂ ਅਵਾਜ਼ -

**ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਬਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥
ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥**

ਅੰਗ- 186

ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਰਸਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ-

**ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ
ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥**

ਅੰਗ- 797

ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਨਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਫਿਰ ਬਾਹਰੋਂ ਕੀ ਮਿਲਦੈ? ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਤਰ। ਸਾਡੇ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਮੰਤਰ ਹੈ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਇਸ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

ਹਉਮੈ ਬੁਝੈ ਤਾ ਦਰੁ ਸੁਝੈ ॥

ਅੰਗ- 466

ਜੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਲਈਏ ਤਾਂ ਉਹ ਜੋ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸੁਝ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਵਿਹੂਣਾ, ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਫੋਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ -

ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਕਥਿ ਕਥਿ ਲੂਝੈ ॥

ਅੰਗ - 466

ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਭੁਖੇ ਮੁਲਾਂ ਘਰੇ ਮਸੀਤਿ।' ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਗਾਵੈ ਗੀਤ ॥

ਭੁਖੇ ਮੁਲਾਂ ਘਰੇ ਮਸੀਤਿ ॥

ਮਖਟੂ ਹੋਇ ਕੈ ਕੰਨ ਪੜਾਏ ॥

ਫਕਰੁ ਕਰੇ ਹੋਰੁ ਜਾਤਿ ਗਵਾਏ ॥

ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਸਦਾਏ ਮੰਗਣ ਜਾਇ ॥

ਤਾ ਕੈ ਮੁਲਿ ਨ ਲਗੀਐ ਪਾਇ ॥

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥

ਅੰਗ- 1245

ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣੀ ਹੈ? ਉਹ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ- 295

ਇਕ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦੈ, ਆਸਣ 'ਚ ਬੈਠਣਾ, ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਵਿੰਗੇ-ਟੇਢੇ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਰੋ ਚਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਉਪਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਹੋਰ ਹੀ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਬਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਰੋ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਧੇ 90 ਡਿਗਰੀ 'ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਇਹ ਐਨਰਜੀ ਫਲੋ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ, ਸੁਖਮਨਾ ਤਿੰਨ ਨਾੜੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਤਾਂ ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ, ਸਤਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਇਹ ਦਸ ਪਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਓ। ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਨੱਕ ਦੀ ਜੋ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਇਸ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਇਥੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮੁਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥ ਅੰਗ- 864

ਮਨ 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਧਿਆਨ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ - ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ, ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ। ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ, ਸਤਿ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ, ਸਤਿਸੰਗ 'ਚੋਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ।

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 350 ਸਾਲਾ ਮਨਾਇਆ ਹੈ। ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਮਾਗਮ ਹੋਏ। ਇਥੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਜੁੜਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਸਮਝਾਓ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਦੱਸਿਆ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਨਿਰੰਤਰ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਏ, ਲੜੀਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ' ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਬਣ ਗਈ। ਸੱਤ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਉਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਖੋਲ੍ਹ-ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮ, ਦਮ, ਯਮ, ਨਿਯਮ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸ-ਦਸ ਅੰਗ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ-

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 4

ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਸਣ ਹੈ, ਆਸਣ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ

ਜਾਣਾ। ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਯੋਗੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਯੋਗ ਕਮਾਇਆ ਤੇ ਜੁੜੇ। ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਿਆ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ, ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸਰਹੰਦ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣੇ ਗਏ। ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀ ਗਏ।

ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੱਜ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠੀ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਦਿਸਿਆ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਫਿਰ ਇਹ ਸਭ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕੀਤਾ।

ਆਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ- 295

ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜਾਪ ਕਰੋ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਹੀ ਰਹੇ ਹੋ -

ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਸੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 932

ਕੋਈ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਚਿੰਤਾਵਾਨ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੇ ਚਿੰਤਾਵਾਨ ਦਿਸ ਰਹੇ ਨੇ। ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦੈ। ਸੁੱਖ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ, ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ, ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦੈ 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਆਉਂਦੈ 'ਗੁਰੂ', ਇਹ ਕਰਕੇ ਵੇਖਿਆ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪੇ ਇਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਜਿੰਨੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅੰਦਰ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀਆ ਸੀਨੇ-ਬ-ਸੀਨੇ ਵਿਆਖਿਆ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਹੋ ਗਈ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਜਿਹੜਾ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜੋਗ ਜੁਗਤ ਸਮਝਾਈ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ

ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੱਥੇਦਾਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ, ਉਹ ਸੀਨੇ-ਬ-ਸੀਨੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲੀ ਆਈ ਤੇ ਅੱਜ ਇਹ ਲਿਖਤ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ।

ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਜੋ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ 'ਚ ਨਿਧਿਆਸਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਵੀ ਦੌੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਬੋਲਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਨ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਸਿੱਧੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਮਨ ਨੇ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ। ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵੀ ਚਿਤਵਨੀਆਂ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਹੜੀ ਜੁਗਤ ਹੈ ਉਹ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਜੋਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਅੱਜ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਜੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਸ਼ੋਭਤ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ, ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਜੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ, ਅਚਾਨਕ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਦੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੱਡੇ ਅਨਾਜ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਈ। ਦੱਸ ਪਈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਹ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਨੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਵਿਛਾ ਕੇ ਧਰਤੀ ਮੁੱਲ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਸਾਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸੇਵਾ ਮਿਲੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਸਰਹੰਦ (ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ) ਗਏ, ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਅੰਤਿਮ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕਰੀਏ। ਮੁਗਲ ਸੈਨਾ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਚ ਮਦਹੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰ ਲਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਲਾ ਭੇਸ ਬਣਾ ਕੇ ਗਏ ਤੇ ਕੀ ਕੀਤਾ? ਆਪਣੇ ਵਸਤਰ ਪਾੜ ਲਏ, ਮਿੱਟੀ ਧੂੜ ਸਿਰ 'ਚ ਪਾ ਲਈ, ਕੇਸ ਖਿੰਡਾ ਲਏ, ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ

ਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਹੀ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣ। ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਅਰਦਾਸ ਆਪ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਕਿੱਥੇ ਮਿਲੇ? ਮਾਨੋ ਕਿ ਆਪ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਝਾੜੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸੋਹਣਾ ਮੁਖੜਾ ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ ਗਈ ਸਾਡੀ।

ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜੋਰੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਪੁਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - 819

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਭਾਈ ਰਾਮਾ ਜੋ ਬਾਅਦ 'ਚ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬਣਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ। ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ। ਇਹ ਦੋ ਭਰਾ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਰੱਖ ਲਈ ਤੇ ਰਾਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਖੀ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਬੀਬੀ ਅਰਧ ਸਰੀਰ ਜਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਵਾਂਗੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵੀਰਾਂ ਦਾ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰੇ, ਜਿਹਦਾ ਨਾਉਂ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਸੀ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਜਿਹੜੇ ਅਰਧ ਸਰੀਰ ਪਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਥੇ ਹੀ ਫੇਰ ਅਸਥੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਹਨ, ਉਥੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਹ ਧਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਹਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥

ਗੁਰ ਉਪਰਿ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥ ਅੰਗ- 864

ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼।

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥ ਅੰਗ - 266

ਚਾਰੋਂ ਪਦਾਰਥ ਧਰਮ ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰਿਓ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਕੋ ਕਰੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - 552

ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਕੀ ਹੈ? -

ਜੇ ਕੋ ਆਪੁਨਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥
 ਜੇ ਕੈ ਆਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੋਰੈ ॥
 ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ ॥
 ਜੇ ਕੈ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ ॥
 ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ ॥
 ਜਿਸੁ ਜਨਮ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥
 ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥

ਅੰਗ - 266

ਹੁਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਮੰਗੋ, ਕੀ ਮੰਗਦੇ ਹੋਂ। ਤੁਸੀਂ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਜਾਨ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੰਗੋ, ਜੋ ਵੀ ਮੰਗੋਗੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਰਾਹਕ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ, ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ, ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਆਹ ਸੀਧਾ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਲਿਆਏ ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਲਿਆਏ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਬਹੁਤ ਦੀਨ ਦਸ਼ਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਸਾਨੂੰ ਵਸਣ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਦਿਓ।

ਭਾਈ ਰਾਮਾ ਤੇ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਐਸੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਹ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਡੀ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਮੰਗੋਗੇ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ।

ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਠਾਕੁਰ ਅਪੁਨੇ ਤੇ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਵੈ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਜੋ ਬੋਲੈ ਈਹਾ ਉਹਾ ਸਚੁ ਹੋਵੈ ॥

ਅੰਗ - 681

ਇਹ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਦਰ ਹੈ ਇਥੇ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਇਛਾ ਪੂਰਖੁ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ ਹਰਿ
 ਜਾ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ ਕਾਮਧੇਨਾ ॥
 ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਮੇਰੇ ਜੀਅੜੇ
 ਤਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ ਮੇਰੇ ਮਨਾ ॥ 1 ॥
 ਜਪਿ ਮਨ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ॥
 ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਮੁਖ ਉਜਲ ਹੋਈ ਹੈ
 ਨਿਤ ਧਿਆਈਐ ਹਰਿ ਪੂਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜਹ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਭਇਆ
 ਤਹ ਉਪਾਧਿ ਗਤੁ ਕੀਨੀ ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਜਪਨਾ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਇਹ ਮਤਿ ਦੀਨੀ
 ਜਪਿ ਹਰਿ ਭਵਜਲੁ ਤਰਨਾ ॥

ਅੰਗ - 669

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਪਿਆਰਓ! ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਘੋੜੇ ਨੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਐਨਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜਮੁਨਾ ਪਾਰ ਜਾਣਗੇ, ਪਾਣੀ ਉਥੋਂ ਦਾ ਪੀਣਗੇ।

ਬਚਨ ਸਫਲਾ ਹੋਇਆ ਵੀ, ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਬਾਬਾ ਆਲੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ 'ਚ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਹੀ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ।

ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲਓ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਤਾਵਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਵੇਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਆ ਕੇ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਦਰਬਾਰ ਸਜੇ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਹ ਪਿਆਰੇ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੋ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ? ਨਾ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ-ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੇ।

ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਵੈਰਾਗਮਈ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀ ਗਏ। ਸਦਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ, ਉਹ ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ ਅਮਰ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਈਆਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ -

**ਇਨ ਪੁਤਰਨ ਕੇ ਸੀਸ ਪਰ,
ਵਾਰ ਦੀਏ ਸੁਤ ਚਾਰ।
ਚਾਰ ਮੁਏ ਤੋ ਕਿਆ ਹੁਆ,
ਜੀਵਤ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ।**

ਕਿੱਡੀ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੋਟੇ, ਸਾਰਾ ਸਰਬੰਸ ਹੀ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਵਾਰ ਦਿਤਾ। ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਦੋਸ਼-ਕੌਮ-ਧਰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰਾ ਸਰਬੰਸ ਹੀ ਵਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾਇਆ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ, ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ ਵੀ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਚਾਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ? ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ?

**ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ॥
ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ॥**

ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਿਪਰਨ ਦੀ ਰੀਤ 'ਚ ਪੈ ਗਏ।

**ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ।
ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ਼ ਦੀਉ ਮੈਂ ਸਾਰਾ।**

**ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿਤਾ।
ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ॥
ਕੀਨੋ ਬਡੇ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ॥
ਸਾਧਨਿ ਹੇਤਿ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ॥
ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ॥
ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ॥
ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਰੁ ਨ ਦੀਆ॥**

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਪਾ: 10

ਐਸਾ ਗੁਰੂ -

ਅਪਨਾ ਬਿਗਾਰਿ ਬਿਰਾਨਾ ਸਾਂਢੇ॥

ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਹੀਨੇ, ਨੌਂ ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਉਥੇ ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਜੇ ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਹਿਤ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਇਆ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲਮਾਂ ਘੜ ਕੇ ਦਿੰਦੇ, ਨਾਲ ਸੇਵਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ। ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕੀਤੇ। ਉਥੇ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਵਾਈ ਤੇ ਜਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ। ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਚਾਲੇ ਪਾਉਣੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖਾਨਾ ਜੰਗੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਵਿਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਰਦ ਨਾਲ ਉਹ ਕਰਰਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੱਡੇ ਵੱਡੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਰਮੰਦ ਵਰਗੇ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤਾਰ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪਿਲਾ ਦਿਤਾ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਇਹਨੇ ਗਲਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੱਥ ਉਸ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹਦੇ ਪਾਪ ਕੰਬਦੇ ਨੇ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਉਸਨੂੰ ਫੇਰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਪਛਤਾਵਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 88 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਸਿੰਘ

ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਿਆ। ਭਾਈ ਡੱਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਦੋ ਭਰਾ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸੇਵਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬੜੀਆਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ, ਆਹ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਖਾਨਾ ਜੰਗੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਡੱਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬਿਠਾਵਾਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਅਜੇ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਪੜਾਅ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਡੱਲ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦੀ ਉਲਾਦ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਇਹ ਸਭ ਚਲੇ ਗਏ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਰਪਰ ਘੋੜੇ ਦੌੜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕੋ। ਨਾਲ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਰੁਮਾਲ ਲੈ ਜਾਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਣ ਪਾਇਓ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਉਲੰਘ ਕੇ ਜਾਇਓ। ਪਰ ਘਰ ਪਿਆਰਾ ਸੀ, ਆ ਗਏ। ਭਾਈ ਡੱਲ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਧਾ ਤੋਂ ਗਿਣੇ ਸੀ, ਉਹ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਣੈ, ਕੀਹਨੇ ਨਿਤਰਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਪੈਣ 'ਤੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਰੰਝੁ ਨ ਹਸੀਐ ਕੋਇ॥

ਅਜਹੁ ਸੁ ਨਾਉ ਸਮੁੰਦੁ ਮਹਿ ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਕਿਆ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ - 1366

ਪਿਆਰਿਓ! ਅਜੇ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੂਰ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਡੱਲ ਸਿੰਘ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਹੈ। ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਚੱਲ। ਕਹਿੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂਗਾ ਤੇ ਘਰ ਸਾਂਭ ਜਾ ਕੇ। ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਮੈਂ ਕਰੂੰਗਾ।

ਸਵੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਮੈਂ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਦੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਲਈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਮੈਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਡੱਲਿਆ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ?
ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਵੀ ਵੇਖਣੀ ਪੈਂਦੀ
ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ -

**ਲੋਗ ਕੁਟੰਬ ਸਭਰੁ ਤੇ ਤੋਰੈ ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਚੀ ਆਵੈ ਹੋ ॥ ਅੰਗ-
657**

ਤੂੰ ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਡੱਲਾ
ਸਿੰਘ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਮਨ 'ਚ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ
ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦੱਖਣ 'ਚ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਫਰ
ਮੁੱਕਣਾ ਹੈ।

ਉਹਨੇ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜੜਾਊ ਕੰਗਣ ਸੀ,
ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਆਪ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਨੇ, ਚਰਨਾਂ
ਕੋਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਤੀਰ ਜਿਹੜਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ,
ਉਹ ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਕੇ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ
ਉਹ ਵੀ ਚਲਾ ਜਾਂਦੇ।

ਹੁਣ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਓ ਕਿ
ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਵਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਫੇਰ
ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਨਸਾਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਦਿੰਦਾ
ਹੈ, ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੀ! ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰਾਂਗੇ।
ਸੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਫਕੀਰ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ
ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਡੱਲੇ ਦੀ ਇਸ ਸਾਰੀ ਪੁਕਿਆ ਨੂੰ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਆਵਾਜਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਓ ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਸਿੰਘ!!

ਤਾਂ ਫਕੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਨਾ ਡੱਲਾ, ਨਾ ਮੱਲਾ, ਰਹਿ ਗਿਆ ਗੁਰੂ
ਕੱਲਾ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਿੱਡੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਕਹਿੰਦੇ -

**ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਨਾ ਇਕੱਲਾ,
ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹੀ ਅੱਲਾਹ।**

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭੁੱਲ
ਗਏ। ਹੁਣ ਵਾਰੇ ਵਾਰੀ ਇਹ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਬੇਨਤੀ ਆਈ ਦਿੱਲੀ
ਵਲੋਂ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ। ਉਹਨੂੰ ਤਖਤ 'ਤੇ
ਬਿਠਾਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੱਖਣ ਵਲ ਨੂੰ
ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਗਰੇ ਫੇਰ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨਜ਼ਰਾਨੇ ਲੈ ਕੇ ਮਿਲਿਆ
ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ 17 ਸਿੰਘ
ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ

ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਿਆ, ਤੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਨਾ ਤਾਂ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਵਿਦਰੋਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨੀਂ ਪਿਆਰਿਆ। ਜੇ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਕਰਵਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਵੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਸੇਵਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨੰਦੇੜ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ, ਜੋ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਯੋਗੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਇਆ। ਜੰਤਰਾਂ ਮੰਤਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਨਾਲ ਪਲੰਘ ਉਲਟਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਬੰਦਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਣ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਗਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾਏ। ਸਰਹੰਦ ਫਤਹਿ ਕੀਤੀ। ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਨਾਦੇੜ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਦਰਬਾਰ ਸਜਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਦੋ ਪਠਾਣ ਵੀ ਸੂਬੇ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਜੰਗ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੈਸੇ ਦੇ ਲਾਲਚ 'ਚ, ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਾਂ ਬੀਰ ਆਸਣ 'ਚ ਬਿਰਾਜਦੇ ਜਾਂ ਬੱਜਰ ਆਸਣ 'ਚ ਬਿਰਾਜਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਕਟਾਰ ਖੋਭੂ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਾਮਾ ਫੜ ਕੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿਤਾ। ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਫੜ ਕੇ ਝਟਕਾ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਜੋ ਜ਼ਖਮ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹਕੀਮ ਭੇਜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ।

ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ, ਜਦੋਂ ਟਿੰਡ ਦਾ ਸਰੂਣਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਧਰਤੀ ਵੀ ਗਿੱਲੀ ਸੀ, ਪੇਹ ਮਹੀਨੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਠੰਢ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਨਾ ਸਿਰ 'ਤੇ ਤਾਜ ਹੈ, ਨਾ ਹੱਥ 'ਚ ਬਾਜ ਹੈ, ਨਾ ਘੋੜਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾ ਪੇਰ 'ਚ ਜੋੜਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਵੀ ਉਹ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਉਲੂਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ -

ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ ॥

**ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ ॥
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਰ ॥ ਚੌਪਈ ॥**

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪਣਾ ਪਿਛਲਾ ਜੀਵਨ
ਵੀ ਸਾਰਾ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਪਰਬਤ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥
ਸਪਤ ਸਿੰਗ ਸੋਭਿਤ ਹੈ ਤਹਾਂ ॥
ਸਪਤ ਸਿੰਗ ਤਿਹ ਨਾਮੁ ਕਹਾਵਾ ॥
ਪੰਛੁ ਰਾਜ ਜਹ ਜੋਗ ਕਮਾਵਾ ॥
ਤਹ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪੱਸਿਆ ਸਾਧੀ ॥
ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਿਕਾ ਅਰਾਧੀ ॥
ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਤਪੱਸਿਆ ਭਯੋ ॥
ਦੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਗਯੋ ॥
ਤਿਨ ਜੋ ਕਰੀ ਅਲਖ ਕੀ ਸੇਵਾ ॥
ਤਾ ਤੇ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰ ਦੇਵਾ ॥**

ਚੌਪਈ

ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੋਜਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬ ਕੋਈ ਉਲਾਂਭਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ। ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ ਦਇਆ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣਾ ਸਾਡਾ -

**ਮਿਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਣਾ ॥
ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਰੋਗ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਓਢਣ,
ਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਰਹਣਾ ॥
ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ ਪੰਜਰੁ ਪਿਆਲਾ,
ਬਿੰਗ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਣਾ ॥
ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਬਰੁ ਚੰਗਾ,
ਭਠ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਣਾ ॥**

ਖਿਆਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10

ਕਿੱਡਾ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਵਿਛੋੜਾ
ਸਹਿਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਧਨੁਸ਼ ਤੇ ਬਾਣ ਚੜ੍ਹਾਇਆ,
ਜਿਹੜੇ ਟਾਂਕੇ ਲੱਗੇ ਸੀ ਉਹ ਕੜੱਕ ਕਰਕੇ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ
ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸਰੀਰ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
ਰਿਹਾ, ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਚਲੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਨੇ, ਇਤੇ ਕੀਹਨੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ -

**ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,
ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ, ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੂਹਨ
ਕੇ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈਂ ॥
ਮੌਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ
ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ ॥
ਪੀਰ ਔ ਪਿਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ
ਭ੍ਰਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇਕੈ ਫੇਰੇ ਭ੍ਰਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ ॥**

ਤੁਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿਤ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਦੇਹ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਨਿੱਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਸ਼ਬਦ ਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਧੁਨ। ਉਹਦਾ ਮਿਲਾਪ ਸਦੀਵੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਕਾਹਦੇ ਨੇ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਰੋਗਾਂ ਸੋਗਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਸਦੀਵੀ ਨਹੀਂ, ਸਦੀਵੀ ਮਿਲਾਪ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਜਪਿਓ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਤਾਬੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਕਿ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਬਣਦਾ ਹੋਵੇ, ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ 'ਚ ਜੋਤ ਹੈ। ਜੁਗਤ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ।

**ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ॥**

ਅੰਗ - 879

ਸੁਰਤਿ ਤੇ ਸਬਦਿ ਦਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਚ ਚੱਲ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਕਿਹੜਾ?

**ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੇ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ
ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ॥
ਪੁਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ
ਬ੍ਰਤ ਗੌਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ॥**

ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਆਹ ਸੀਸ ਮੜੀਆਂ ਮਸਾਣਾਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਝੁਕੇ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਲੋੜ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਬਿਰਥੀ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਓ, ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਾਓ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਨੇ। ਮੜੀਆਂ-ਮਸਾਣਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜ ਕੇ ਦੀਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

**ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ,
ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ॥
ਪੁਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ
ਤਬ ਖਾਲਸਾ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ॥**

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਪਰੰਪਰਾ ਸੀ, ਨਾਰੀਅਲ, ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਣਾ।

ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ,

ਤਬੀ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ ॥

ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਕ੍ਰਿਥ ॥

ਹੁਣ ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ।

ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ, ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇਹ ਧਾਰਨ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਆਈ, ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਬਾਣੀ ਆਈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ

ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੋ ॥

ਅੰਗ - 1309

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀ ਤੇ ਬਾਣੇ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣੀਏ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਰੂਹਾਨੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਨਿਗੁਰੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਨਾ ਕਰੋ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝਹੁ ਗੁਰੂ ਨਹੀ ਕੋਈ

ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ ॥

ਅੰਗ- 1309

ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਵਾਰ ਦਿਤਾ। ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ, ਸਰਬੰਸ ਤੱਕ ਵਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਹ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੇ। ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ, ਨਸ਼ਿਆਂ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਹੋਰ ਕੁਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

ਜਬ ਇਹ ਗਹੈ ਬਿਪਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ॥

ਮੈਂ ਨ ਕਰੋਂ ਇਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਰੋਸਾ ਲਿਆਓ, ਪਰਤੀਤ ਲਿਆਓ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆਓ, ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਅੰਤਮ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਪਹਿਰਾ ਦੇਈਏ, ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੀਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਲੋਕ ਵੀ ਸੁਖੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਥੋਂ ਜਾਣੈ, ਫੇਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਉਥੇ ਵੀ ਫੇਰ ਕੋਈ ਓਏ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗਾ -

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਉ ॥

ਆਉ ਬੈਠੁ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਉ ॥

ਅੰਗ- 252

ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਹੀ -

ਦੁਕਾਲੰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ ਇਆਲੰ ਸਰੂਪੇ ॥

ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗੇ ਅਭੰਗੰ ਬਿਭੂਤੇ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਉਹ ਸਦਾ ਨਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ। ਲੋੜ ਹੈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ, ਪਰਤੀਤ ਦੀ, ਭਰੋਸੇ ਦੀ, ਭਾਵਨਾ ਦੀ। ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਲਓਗੇ, ਫੇਰ ਲੋਕ ਵੀ ਸੁਖੀ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵੀ ਸੁਹੇਲੇ ਬਣ ਜਾਣਗੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ

ਕਬੀਰ ਏਕ ਘੜੀ ਆਧੀ ਘਰੀ ਆਧੀ ਹੂੰ ਤੇ ਆਧ ॥
ਭਗਤਨ ਸੇਤੀ ਗੋਸਟੇ ਜੋ ਕੀਨੇ ਸੋ ਲਾਭ ॥ ਅੰਗ- 1377

ਕਬੀਰ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀਐ ਸਾਧ ਕੀ ਅੰਤਿ ਕਰੈ ਨਿਰਬਾਹੁ ॥
ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਜਾ ਤੇ ਹੋਇ ਬਿਨਾਹੁ ॥ 93 ॥
ਅੰਗ- 1369

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥
ਉਹ ਤੂਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੇਰਿ ॥ 88 ॥
ਅੰਗ - 1369

ਕਬੀਰ ਚਾਵਲ ਕਾਰਣੇ ਤੁਖ ਕਉ ਮੁਹਲੀ ਲਾਇ ॥
ਸੰਗਿ ਕੁਸੰਗੀ ਬੈਸਤੇ ਤਬ ਪੁਛੈ ਧਰਮ ਰਾਇ ॥ ਅੰਗ- 965

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੋ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥
ਅੰਗ- 38

ਦੁਸਟ ਚਉਕੜੀ ਸਦਾ ਕੁੜੁ ਕਮਾਵਹਿ ਨਾ ਬੁਝਹਿ ਵੀਚਾਰੇ ॥
ਨਿੰਦਾ ਦੁਸਟੀ ਤੇ ਕਿਨਿ ਫਲੁ ਪਾਇਆ
ਹਰਣਾਖਸ ਨਖਹਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥ ਅੰਗ- 601

ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੀਅਨ ਕੋ ਦਾਤਾ ਸਿਮਰਤ ਸਭ ਮਲੁ ਖੋਈ ॥
ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਭਗਤਨ ਕਉ ਬਰਤਨਿ
ਬਿਰਲਾ ਪਾਵੈ ਕੋਈ ॥ 1 ॥
ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥
ਜਾ ਕੀ ਸਰਣਿ ਪਇਆਂ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ
ਬਾਹੁੜਿ ਦੁਖੁ ਨ ਹੋਈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਵਡਭਾਗੀ ਸਾਧਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤਿ
ਤਿਨ ਭੇਟਤ ਦੁਰਮਤਿ ਖੋਈ ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਧੁਰਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਬਾਛੈ
ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਪਰੋਈ ॥
ਅੰਗ - 618

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੰਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਸਮੂੰਹ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸਰਬੱਤ ਮਾਈ ਭਾਈ, ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਰਹਿਮਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਰੋਜ਼ਾ ਰਾਤਰੀ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਦਾ

ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਇਥੇ ਅਨੰਦ ਵਰਤਾਏ। ਅਨੰਦਾਂ ਦੀ ਪੁਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਮਾਖੋਵਾਲ ਦੀ ਧਰਤੀ ਸੀ, ਰਾਜਾ ਸੀ ਦੀਪਚੰਦ, ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਘਰੋਂ ਸੀ ਰਾਣੀ ਚੰਪਾ ਡੁਗਰ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮੀ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ 2200 ਰੁਪਿਆ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਨਗਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਕਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਕੋਈ ਦੈਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਜਾੜ ਇਲਾਕਾ ਸੀ, ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪਏ, ਭਾਗ ਲਗ ਗਏ, ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ, ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ 'ਨਾਨਕੀ ਚੱਕ' ਤੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਜਦੋਂ ਮੋਹੜੀ ਗੱਡੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਸਨ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾ ਨਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ। 19 ਜੂਨ 1665 ਈਸਵੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਜੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸਨ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਆਪ ਨੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਚੱਕ ਨਾਨਕੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਚੌਣਕਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਕਿੰਨੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲੱਗੇ। ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ 350 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਅ ਹੈ -

**ਜਿਨ੍ਹਾ ਦਿਸੰਦੜਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਢੈ ਮਿਤ੍ਰ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ ॥
ਹਉ ਢੁਢੇਦੀ ਜਗੁ ਸਬਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ ॥**

ਅੰਗ - 520

ਸਤਿਸੰਗ ਜੋ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ -

**ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥**

ਅੰਗ- 95

ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆਓ। ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਬਿਰਾਜੇ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਗ ਬਣਨ ਤਾਂ ਉਹ ਆ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਭਾਗਾਂ 'ਚ ਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਬੈਠੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਨੇ, ਪਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਆਪੀਆਂ ਬਿਆਪੀਆਂ, ਉਪਾਧੀਆਂ, 'ਤੀਨੇ ਤਾਪ ਨਿਵਾਰਣਹਾਰਾ' ਸਤਿਸੰਗ ਹੀ ਹੈ ਐਸਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਜਿਥੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ

ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਵਾਰੀ ਆਏ 'ਤੇ ਆਪਾਂ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- 546

ਜਿੰਨੇ ਕਦਮ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ -

ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ

ਕੋਟ ਪੈਂਡਾ ਆਗੈ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।

ਇਕ-ਇਕ ਕਦਮ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੂਮੇਧ ਜਗ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਬਾਣੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਰੋੜਾਂ ਯੱਗਾਂ ਦੇ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਥਾਂ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਮਾਂ -

ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਥਾਇ ਪਾਵੈ

ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ - 669

ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਘੜੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਹੈ, ਸਾਢੇ 24 ਮਿੰਟ ਦੀ। ਦੋ ਘੜੀਆਂ 50 ਮਿੰਟ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਮਾਂ ਹੈ? ਜੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਖੋਜ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਮ ਦੇ ਦੇਵੇ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਚੱਲੇ; ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਆਚਾਰੀਆ ਉਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇਣਗੇ, ਨਹੀਂ, ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਕੋਈ ਦਿੰਦੇ। ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਮੰਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਤੱਕ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕਿੱਡੀ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂ ਪਈ ਹੈ।

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ ॥

ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੋ ॥

ਅੰਗ- 81

ਪਰ ਅਸੀਂ ਬੈਠਦੇ ਨਹੀਂ, ਸਰੀਰ ਜੇ ਆ ਵੀ ਜਾਂਦੈ, ਮਨ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ -

ਮਨ ਖੁਟਹਰ ਤੇਰਾ ਨਹੀ ਬਿਸਾਸੁ ਤੂ ਮਹਾ ਉਦਮਾਦਾ ॥

ਅੰਗ- 815

ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੁਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ ॥

ਅੰਗ - 340

ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਤਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਤਨ ਤਾਂ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ ਆ ਕੇ। ਮਨ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

**ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਰੈ ਕਬੀਰਾ
ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 342

ਉਹ ਜੁਗਤੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਹ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਉਡੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆਵੇ, ਮੈਂ ਵਾਰੀ 'ਚ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਬੋਲਾਂ। ਮਨ ਫੇਰ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਏਗਾ -

ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨੁ ਪਰਧਾਨਾ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਲਾਇ ਧਿਆਨਾ ॥

ਆਪਿ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੇ

ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ- 1076

ਪਰ ਅਸੀਂ ਜੇ ਆਉਂਦੇ ਵੀ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕਾਹਲ ਹੈ ਜਾਣ ਦੀ ਵੀ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਦਰਬਾਰ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਮਾਈਆਂ, ਭੈਣਾਂ, ਬੀਬੀਆਂ, ਮਾਤਾਵਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਈ ਸਜੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਬੀਰ ਆਸਣ 'ਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਸੰਗਤ ਜਿਵੇਂ -

ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਪਰੀਤ ਹੈ ਲਾਇ ਤਾਰ ਨਿਹਾਲੇ ॥

ਚਕਵੀ ਸੂਰਜ ਹੇਤ ਹੈ ਮਿਲਿ ਹੋਨਿ ਸੁਖਾਲੇ ॥

ਨੇਹੁ ਕਵਲ ਜਲ ਜਾਣੀਐ ਖਿੜਿ ਮੁਹ ਵੇਖਾਲੇ ॥

ਮੌਰ ਬਬੀਹੇ ਬੋਲਦੇ ਵੇਖਿ ਬਦਲ ਕਾਲੇ ॥

ਨਾਰਿ ਭਤਾਰ ਪਿਆਰੁ ਹੈ ਮਾਂ ਪੁਤ ਸਮੁਾਲੇ ॥

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਓਹੁ ਨਿਬਹੈ ਨਾਲੇ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/4

ਇਕ ਰਸ, ਇਕ ਟਕ ਆਪ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਮੁਖੜੇ ਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੋਇਆ ਕੀ? ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਵੀ ਪੂਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਮੁੜਨ ਲੱਗਿਆ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਕਾਹਲੀ ਪੈ ਗਈ ਜਾਣ ਦੀ ਵਾਪਸ। ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆਓ।

ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਬੈਠਾ ਜਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਬੈਠੇਂਗਾ ਫੇਰ ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗਾ। ਆਇਆ ਵੀ ਤੇ ਲਾਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ।

ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- 201

ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਆ ਇਥੇ ਬੈਠ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ, ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠ। ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਹਾਂ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਾਂ, ਰੋਜ਼ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਘਰ 'ਚ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਇਥੇ ਹੀ ਬੈਠ।
ਕਿਉਂਕਿ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ- 12

ਸਾਥਿ ਨ ਚਾਲੈ ਬਿਨੁ ਭਜਨ ਬਿਖਿਆ ਸਗਲੀ ਛਾਰੁ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਕਮਾਵਨਾ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਧਨੁ ਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 288

ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰਥਾਇ ਵਿਚਾਰ ਚੱਲ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ

ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁ ਭਉ ਕਰੇ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ॥

ਅੰਗ - 647

ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਾਹਲ ਹੈ ਵਾਪਸ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ, ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋਣਗੇ। ਤੂੰ ਟਿਕ ਕੇ ਤਾਂ ਬੈਠ।

ਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ ਅੰਦਰ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਕਿਵੇਂ ਪਲਣਗੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੰਕਾਵਾਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਅੰਦਰ ਦੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ -

ਨਾਨਕ ਚਿੰਤਾ ਮਤਿ ਕਰਹੁ ਚਿੰਤਾ ਤਿਸ ਹੀ ਹੋਇ ॥

ਜਲ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਇਅਨੁ ਤਿਨਾ ਭਿ ਰੋਜੀ ਦੇਇ ॥

ਅੰਗ-

955

ਬਇਆਲੀਸ ਲਖ ਜੀ ਜਲ ਮਹਿ ਹੋਤੇ

ਬੀਠਲੁ ਭੈਲਾ ਕਾਇ ਕਰਉ ॥

ਅੰਗ- 485

42 ਲੱਖ ਜੀਵ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹੀ ਹਨ -

ਓਥੈ ਹਟੁ ਨ ਚਲਈ ਨਾ ਕੋ ਕਿਰਸ ਕਰੇਇ ॥

ਸਉਦਾ ਮੂਲਿ ਨ ਹੋਵਈ ਨਾ ਕੋ ਲਏ ਨ ਦੇਇ ॥

ਜੀਆ ਕਾ ਆਹਾਰੁ ਜੀਅ ਖਾਣਾ ਏਹੁ ਕਰੇਇ ॥

ਵਿਚਿ ਉਪਾਏ ਸਾਇਰਾ ਤਿਨਾ ਭਿ ਸਾਰ ਕਰੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਚਿੰਤਾ ਮਤ ਕਰਹੁ ਚਿੰਤਾ ਤਿਸ ਹੀ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 955

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ

ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - 10

ਪੱਥਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕੀੜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਰਿਜਕ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ?

ਮੇਰੇ ਮਾਧਉ ਜੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੇ ਸੁ ਤਰਿਆ ॥ ਅੰਗ- 10

ਮਿਲ ਕੀਹਨੂੰ? ਸਤਿਸੰਗ ਨੂੰ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ -

ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦੁਸਟ ਦੁਤ ਪਰਮੇਸਰਿ ਮਾਰੇ ॥

ਜਨ ਕੀ ਪੇਜ ਰਖੀ ਕਰਤਾਰੇ ॥ 1 ॥

ਬਾਇਸਾਹ ਸਾਹ ਸਭ ਵਸਿ ਕਰਿ ਦੀਨੇ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਮਹਾ ਰਸ ਪੀਨੇ ॥ 2 ॥

ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਭਜਹੁ ਭਗਵਾਨ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਕੀਨੇ ਦਾਨੁ ॥ 3 ॥

ਸਰਣਿ ਪਰੇ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥

ਨਾਨਕ ਓਟ ਪਕਰੀ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ॥

ਅੰਗ- 201

ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ ਆਓ, ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਓ, ਅਸੀਂ ਨਾ ਕੁਝ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਨਾ ਕੁਝ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਜੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਣਾ ਹੈ ਨਾਮ -

ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ ॥

ਮਨ ਊਹਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ॥

ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਦੁਤ ਜਮ ਦਲੈ ॥

ਤਹਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ॥

ਜਹ ਮੁਸਕਲ ਹੋਵੈ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ॥

ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਖਿਨ ਮਾਹਿ ਉਧਾਰੀ ॥

ਅਨਿਕ ਪੁਨਹਚਰਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਤਰੈ ॥

ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਕੋਟਿ ਪਾਪ ਪਰਹਰੈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਵਹੁ ਸੁਖ ਘਨੇਰੇ ॥

ਅੰਗ- 264

ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਪਰ ਇਨਸਾਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਭੁੱਲ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੈ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਗਰਭ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਗਰਭ ਵਿਚ ਕੀ ਕਰਦਾ ਸੀ? ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਤੇ ॥

ਅੰਗ- 251

ਉਥੇ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਇਹ ਨਾਮ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਸੀ। ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਥੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ -

ਲਿਵ ਫੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 921

ਉਥੇ ਕਿੱਡੀ ਸੁਰਤ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਥੇ ਇਹ ਫੇਰ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦੀ ਹਵਾ ਲੱਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਪੁੱਠਾ ਲਟਕਦਾ ਹੋਇਆ, ਤਪ ਕਰਦੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ। ਪਰ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਸਭ ਕੁਛ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਠਾ ਲਟਕਣਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕੱਢ ਲਓ। ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਜਪਾਂਗਾ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ। ਉਥੇ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੋਦੜੀਆਂ, ਅਰਜੋਈਆਂ, ਸਿੰਨਤਾਂ, ਤਰਲੇ।

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਓ ਪਿਆਰਿਆ! ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗਾ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਮੁੱਕਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਭੁੱਲ ਜਾਣੈ, ਤੂੰ ਜਮਾਨਤ ਲਿਆ ਕੋਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਜਮਾਨਤ ਦੇਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਪਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਲੋ ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਜਮਾਨਤ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੇਲੇ ਛੂੰਹਾਂਗਾ, ਇਹਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਰਾਮ, ਅੱਲਾਹ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਕਢਾ ਹੀ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਬੋਲੇਗਾ ਹੀ ਬੋਲੇਗਾ। ਪਾਣੀ ਨੇ ਫੇਰ ਜਮਾਨਤ ਦਿਤੀ। ਹੁਣ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਗਰਭ 'ਚੋਂ ਇਹ ਜੀਵ -

ਵਿਚਹੁ ਗਰਭੈ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ ॥

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਦੁਨੀ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- 1007

ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਵਾਇਦੇ ਕੀਤੇ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਮ ਹੀ ਜਪਾਂਗਾ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਭੁੱਲ ਵੀ ਐਨਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਜੋ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਭੁੱਲ ਭੁਲਾ ਕੇ ਧੰਦੇ ਧੰਦਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਇਹਨੂੰ ਫੇਰ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਦੀਨ ਵੀ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੇ ਆਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਕੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧੰਦੇ ਧੰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਹ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ -

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥

ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ- 156

ਇਹਦਾ ਜਨਮ ਬੀਤਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ -

ਇਨ ਤੇ ਪਹਰ ਪਹਰ ਤੇ ਘਰੀਆਂ ਆਵ ਘਟੈ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ॥

ਕਾਲੁ ਅਹੇਰੀ ਫਿਰੈ ਬਧਿਕ ਜਿਉ

ਕਹਹੁ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- 692

ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਬਾਣੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਅਚਾਰੀਆ ਇਹ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ, ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਬੱਸ

ਇਹੀ ਯਾਦ ਰਹਿ ਗਿਆ -

**ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਹਸਣਾ ਸਉਣਾ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਹੈ ਮਰਣਾ ॥
ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਖੁਆਰੀ ਕੀਨੀ ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਨਹੀ ਰਹਣਾ ॥**

ਅੰਗ- 1254

ਧਿਰਕਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਸੌ ਫਿੱਟੇ ਮੂੰਹ ਕਹੋ ਇਕ ਵਾਰੀ ਧਿਰਕਾਰ ਕਹੋ ਇਕ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਉਲਾਂਭੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

**ਸਉ ਓਲਾਮੁ ਦਿਨੈ ਕੇ ਰਾਤੀ ਮਿਲਨਿ ਸਹੰਸ ॥
ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਣੁ ਛਡਿ ਕੈ ਕਰੰਗੀ ਲਗਾ ਹੰਸੁ ॥**

ਅੰਗ- 790

ਸੌ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿਨ ਦੇ ਵਿਚ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਤੇ ਦਿਨ ਪੰਦੇ-ਪੰਦਾਰਾਂ 'ਚ ਬਿਤਾ ਦਿਤਾ। ਗਰਭ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਆਰ ਕਿੱਥੇ ਪੈ ਗਿਆ? ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ।

**ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਧਿ ॥
ਦੂਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥
ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੇਬ ॥
ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ ॥
ਪੰਜਵੈ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ ॥
ਛਿਵੈ ਕਾਮੁ ਨ ਪੁਛੈ ਜਾਤਿ ॥
ਸਤਵੈ ਸੰਜਿ ਕੀਆ ਘਰ ਵਾਸੁ ॥
ਅਠਵੈ ਕ੍ਰੋਧੁ ਹੋਆ ਤਨ ਨਾਸੁ ॥
ਨਾਵੈ ਧਉਲੇ ਉਭੇ ਸਾਹ ॥
ਦਸਵੈ ਦਧਾ ਹੋਆ ਸੁਆਹ ॥
ਗਟੇ ਸਿਗੀਤ ਪੁਕਾਰੀ ਧਾਹ ॥
ਉਡਿਆ ਹੰਸੁ ਦਸਾਏ ਰਾਹ ॥
ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਉ ॥
ਪਿਛੈ ਪਤਲਿ ਸਦਿਹੁ ਕਾਵ ॥
ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੁ ਪਿਆਰੁ ॥
ਬਾਝੁ ਗੁਰੁ ਫੁਬਾ ਸੰਸਾਰੁ ॥**

ਅੰਗ - 138

ਹੁਣ ਇਹ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ, ਬਚਪਨ ਅਗਿਆਨ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਇਹਨੂੰ ਐਨਾ ਕੁ ਹੀ ਲਗਦੇ ਹੈ, ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਭਰਾ-ਭਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਮੋਹ, ਬਚਪਨ ਲੰਘ ਗਿਆ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ। ਹੁਣ ਜਵਾਨੀ ਆਈ, ਜਵਾਨੀ ਕੀ ਇਹ ਤਾਂ ਮਸਤਾਨੀ ਹੈ ਹਨੇਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਆਈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮਾਤਾ ਦੀ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਪਰਵਾਹ, ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਆਚਾਰੀਆ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ। ਯਾਦ ਵਿਚ ਬੱਸ ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਹੱਸਣਾ ਤੇ ਸੌਣਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਐਨੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਫੇਰ ਕ੍ਰੋਧ ਉਹਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈਂਦੇ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਗਾਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥
ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ ॥

ਅੰਗ- 932

ਕਰਨਾ ਕੀ ਸੀ ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਤਪ।

ਬਾਰਹ ਬਰਸ ਬਾਲਪਨ ਬੀਤੇ
ਬੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਤਪੁ ਨ ਕੀਓ ॥
ਤੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਦੇਵ ਨ ਪੂਜਾ
ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਨਾ ਬਿਰਧਿ ਭਇਓ ॥

ਅੰਗ - 479

ਇਹ ਹਾਲਤ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਡੁੱਬਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦਸ ਬਾਲਤਣਿ ਬੀਸ ਰਵਣਿ ਤੀਸਾ ਕਾ ਸੁੰਦਰੁ ਕਹਾਵੈ ॥ ਚਾਲੀਸੀ
ਪੁਰੁ ਹੋਇ ਪਚਾਸੀ ਪਗੁ ਖਿਸੈ
ਸਠੀ ਕੇ ਬੋਢੇਪਾ ਆਵੈ ॥
ਸਤਰਿ ਕਾ ਮਤਿਹੀਨੁ ਅਸੀਹਾਂ ਕਾ ਵਿਉਹਾਰੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥
ਨਵੈ ਕਾ ਸਿਹਜਾਸਣੀ ਮੂਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਅਪ ਬਲੁ ॥
ਢੰਢੇਲਿਮੁ ਢੁਢਿਮੁ ਡਿਠੁ ਮੈ ਨਾਨਕ ਜਗੁ ਧੁਏ ਕਾ ਧਵਲਹਰੁ ॥

ਅੰਗ- 138

ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਲਾਂਭੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ -

ਸਰਵਰ ਹੰਸ ਧੁਰੇ ਹੀ ਮੇਲਾ ਖਸਮੇ ਏਵੈ ਭਾਣਾ ॥
ਸਰਵਰ ਅੰਦਰਿ ਹੀਰਾ ਮੋਤੀ ਸੋ ਹੰਸਾ ਕਾ ਖਾਣਾ ॥
ਬਗੁਲਾ ਕਾਗੁ ਨ ਰਹਈ ਸਰਵਰਿ ਜੇ ਹੋਵੈ ਅਤਿ ਸਿਆਣਾ ॥
ਓਨਾ ਰਿਜਠੁ ਨ ਪਇਓ ਓਥੈ ਓਨਾ ਹੋਰੋ ਖਾਣਾ ॥

ਅੰਗ- 956

ਹੰਸ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਚੁਗਣਾ ਪਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ਕਰੰਗਾਂ ਤੇ। ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ, ਧੰਦੇ-ਧੰਦਾਰਾਂ 'ਚ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾ ਲਿਆ, ਕਰਿਆ ਕੀ।

ਫਿਟੁ ਇਵੇਹਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਤੁ ਖਾਇ ਵਧਾਇਆ ਪੇਟੁ ॥ ਨਾਨਕ
ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣੁ ਸਭੇ ਦੁਸਮਨੁ ਹੇਤੁ ॥

ਅੰਗ- 790

ਖਾਣਾ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਹੈ, ਬਹੁਤਾ ਸੌਣਾ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਹੈ। ਜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਵਾਂਗੇ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੌਵਾਂਗੇ। ਉਹਦਾ ਅਸਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਪੇਟ ਭਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਾ ਪੇਟ ਉਹਨੂੰ ਫੇਰ ਫਿੱਟੇਮੂੰਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦੈ। ਆਇਆ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨ ਸੀ ਕਰਨ ਕੀ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਪਹਿਲੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਸਰਾਧ 'ਚ ਜਾਂਦੇ, ਧੋਤੀ ਢਿੱਲੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ, ਪੇਟ ਭਰ ਭੋਜਨ ਛਕਦੇ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਓ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਨਾਮ ਵੀ ਜਪ ਲਿਆ ਕਰੋ? ਕਹਿੰਦੇ, ਭਗਤ ਜੀ! ਕੰਮ ਤੇਰਾ ਹੈ ਇਹ, ਇਹ ਤਾਂ

ਸਾਡਾ ਜਨਮ ਸਿੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਓਹੀ ਪੰਡਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਬਲਦ ਬਣਨਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਫੇਰ -

**ਚਾਰਿ ਪਾਵ ਦੁਇ ਸਿੰਗ ਗੁੰਗ ਮੁਖ ਤਬ ਕੈਸੇ ਗੁਨ ਗਈਹੈ ॥
ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਠੇਗਾ ਪਰਿਹੈ ਤਬ ਕਤ ਮੁਭ ਲੁਕਈਹੈ ॥**

ਅੰਗ - 524

ਕਹਿੰਦੇ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਨਾ ਤੂੰ, ਜਦੋਂ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਚੰਗਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਭਗਤ ਦਾ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਹੁਣ ਦੇਖ ਲੈ ਤੇਰਾ ਨੱਕ ਵੀ ਪਾੜ ਦਿਤਾ, ਹੁਣ ਦੇਖ ਲੈ ਤੈਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰੋ ਜੋ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਥਾਇ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੰਕੇ ਹਨ, ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗੂ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੀਹਨੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਆਹ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਇਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੀ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਇਹ ਤਾਂ -

**ਕਬੀਰ ਜੈਸੀ ਉਪਜੀ ਪੇਡ ਤੇ ਜਉ ਤੈਸੀ ਨਿਬਹੈ ਓੜਿ ॥
ਹੀਰਾ ਕਿਸ ਕਾ ਬਾਪੁਰਾ ਪੁਜਹਿ ਨ ਰਤਨ ਕਰੋੜਿ ॥**

ਅੰਗ- 1372

ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਉਹ ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰਹੇ। ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ' ਨਾ ਪਵੇ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨੇ ਨੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀਨ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ, ਦੀਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਸੱਚ ਤੇ ਸੁੱਚ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ।

ਸਚਹੁ ਓਰੈ ਸਭੁ ਕੋ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- 62

ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਚਰਿੱਤਰ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਚਰਿੱਤਰਹੀਣ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਚਾਰਹੀਣ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਦੀਨ ਵੀ ਗਵਾ ਲੈਂਦੈ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ। ਚਰਿੱਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਰਹਿ ਗਿਆ-

**ਨਾਨਕ ਦੁਨੀਆ ਕੈਸੀ ਹੋਈ ॥
ਸਾਲਭੁ ਸਿਤੁ ਨ ਰਹਿਓ ਕੋਈ ॥
ਭਾਈ ਬੰਧੀ ਹੇਤੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥
ਦੁਨੀਆ ਕਾਰਣਿ ਦੀਨੁ ਗਵਾਇਆ ॥**

ਅੰਗ- 1410

**ਕਬੀਰ ਦੀਨੁ ਗਵਾਇਆ ਦੁਨੀ ਸਿਉ ਦੁਨੀ ਨ ਚਾਲੀ ਸਾਥਿ ॥
ਪਾਇ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਿਆ ਗਾਫਲਿ ਅਪੁਨੈ ਹਾਥਿ ॥**

ਅੰਗ- 1365

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਕੇ ਦੀਨ ਗਵਾ ਲਿਆ। ਕਿੰਨੇ ਧੋਖੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਅਗਹੁ ਦੇਖੇ ਪਿਛਹੁ ਦੇਖੇ ਤੁਝ ਤੇ ਕਹਾ ਛਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 156

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥

ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ 1 ॥

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੁਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ਜਰਾ ਜਨਾਵੈ ॥

ਤਬ ਤੇਰੀ ਓਕ ਕੋਈ ਪਾਨੀਓ ਨ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 656

ਹੁਣ ਕੰਨ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣ, ਧਿਆਨ ਦੇ, ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਲ। ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਨ ਮਨਾਉਂਦਾ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਇਹਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਸਿਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ।

ਸੁਖ ਮੈ ਆਨਿ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿ ਬੈਠਤ ਰਹਤ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਘੇਰੈ ॥

ਬਿਪਤਿ ਪਰੀ ਸਭ ਹੀ ਸੰਗੁ ਛਾਡਿਤ ਕੋਊ ਨ ਆਵਤ ਨੇਰੈ ॥

ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਬਹੁਤੁ ਹਿਤੁ ਜਾ ਸਿਉ

ਸਦਾ ਰਹਤ ਸੰਗ ਲਾਗੀ ॥

ਜਬ ਹੀ ਰੰਸ ਤਜੀ ਇਹ ਕਾਇਆ ਪ੍ਰੇਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਰਿ ਭਾਗੀ ॥

ਅੰਗ - 634

ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀ ਨੇ।

ਸੰਗ ਸਖਾ ਸਭਿ ਤਜਿ ਗਏ ਕੋਊ ਨ ਨਿਬਹਿਓ ਸਾਥਿ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਪਤਿ ਮੈ ਟੇਕ ਏਕ ਰਖੁਨਾਥ ॥

ਅੰਗ- 1429

ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮਨਾ। ਪਰ ਮਨ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਹੈ-

ਮਨ ਮੂਰਖ ਅਜਹੁ ਨਹ ਸਮਝਤ ਸਿਖ ਦੈ ਹਾਰਿਓ ਨੀਤ ॥

ਅੰਗ- 536

ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਥਾਇ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਪਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਮੂਰਖ ਹੈ, ਮਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਚਲ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੇ, ਠੀਕ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰੋਕਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਉਂ ਕਰੀਂ, ਸਾਡਾ ਇਕ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਈਂ। ਉਹ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇਗਾ ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਅਸਲ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰੋ ਅੰਦਰ ਰੁਮਕਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਈ ਢੁਢੀਐ ਕਥਨਾ ਕਰਤਾ ਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 465

ਸੋ ਜੀਵਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ? ਜੋ ਸਾਇੰਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੰਦੇ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਜੋ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ (law) ਹੈ ਉਹਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਹਾਈਡਰੋਜਨ+ਆਕਸੀਜਨ ਮਿਲ ਕੇ ਪਾਣੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ, ਪਰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ 'ਚ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -
ਰਹਿਤ ਪਿਆਰੀ ਮੁਝ ਕੋ ਸਿਖ ਪਿਆਰਾ ਨਾਹੀ।

**ਰਹਿਣੀ ਰਹੇ ਸੋਈ ਸਿਖ ਮੇਰਾ,
 ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਉਸ ਕਾ ਚੇਰਾ।**

ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ -

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ।

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ। ਸਰਬ ਲੋਅ ਕ੍ਰੁੱਥ 'ਚੋ'

ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰਾ ਖਾਸ ਰੂਪ ਹੈ।

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

ਸਰਬ ਲੋਹ ਕ੍ਰੁੱਥ 'ਚੋ'

ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਈ ਏਕ ਹੈ, ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ ਨਾਹਿ॥

ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ ਜਲ ਹੀ ਬਿਖੈ ਸਮਾਹਿ॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਉਹ ਅਸਲ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਣਿਆ ਹੈ। ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਾਮ 'ਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣਾ ਹੈ?

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - 4

ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਔਗੁਣ ਛੱਡਦੇ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਅ ਸਕਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੁੜਿਆ, ਜੀਵ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਨਾਮ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਥੱਲੇ ਆ ਗਿਆ, ਮਨ, ਬੁੱਧ, ਚਿਤ, ਅਹੰਭਾਵ, ਅੰਤਸਕਰਣ ਚਾਰ ਦਾ ਜੋੜ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਕੌਣ ਹਾਂ ਅਸੀਂ?

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ- 999

ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਹੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ।

ਅਵਰ ਉਪਦੇਸੈ ਆਪਿ ਨ ਕਰੈ ॥ ਅੰਗ- 269

ਜੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਭੇਖ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ।

ਭੇਖ ਦਿਖਾਇਓ ਜਗਤ ਕੋ ਲੋਗਨ ਕਉ ਬਸ ਕੀਨ।

ਅੰਤ ਕਾਲ ਕਾਤੀ ਕਟਿਓ ਬਾਸ ਨਰਕ ਮੈ ਲੀਨ।

ਇਥੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਗਲੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਅਗਲੀ ਵਿਚਾਰ ਚੱਲੇਗੀ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।

32

ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - 26

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥
ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥
ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥ ਅੰਗ- 286

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਗੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥
ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥
ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੋਚੈ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ ॥
ਜੇ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥

ਅੰਗ- 266

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਜੇ 350 ਸਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਵਲ ਇਕ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਵੀ -

ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੂ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੀ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਓ, ਫੇਰ ਇਹ ਨਾ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖੋ।

ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਧਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਭੜਾ ॥

ਅੰਗ- 1096

ਹੁਣ ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਹਦੇ ਘਰ 'ਚ ਬੜੀ ਗਰੀਬੀ ਸੀ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦਮ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਂ। ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਐਡਾ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਕਥਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ। ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਚ ਅਪਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ॥

ਗਾਵਤੇ ਉਧਰਹਿ ਸੁਣਤੇ ਉਧਰਹਿ ਬਿਨਸਹਿ ਪਾਪ ਘਨੇਰੇ ॥

ਅੰਗ - 802

ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਪ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਰ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਸੁ ਪਰੇਤ ਮੁਗਧ ਕਉ ਤਾਰੇ ਪਾਹਨ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਈ ਸਦਾ ਸਦਾ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - 802

ਇਸ ਦਰ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਈਏ ਤੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਐਨੀ ਕਾਹਲਪੁਣ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਬੈਠਦਾ ਨਹੀਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਆਰਿਆ! ਕੰਮ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਆਪੇ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ -

ਥਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- 201

ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸੰਵਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ।

ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗੀ। ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਇਕ ਸੁਨੇਹਾ ਇਸ ਪੱਤਰ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾ। ਇਧਰ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਭਾਈ ਡੱਲੇ ਕੋਲ ਕਿ ਉਹ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ! ਚਲੋ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ ਡੱਲੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹਸਤ ਲਿਖਤ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਕਥਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲ 'ਚ ਕਥਾ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰ ਪਹਿਰਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਚਲਾ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮਾਲਕ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ।

ਮਨ 'ਚ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਕਰ ਲਏ, ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਕੈਦ 'ਚ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਬਣੂੰ। ਦੂਸਰਾ ਮਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

**ਤੂ ਕਾਹੇ ਡੋਲਹਿ ਪ੍ਰਾਣੀਆ ਤੁਧੁ ਰਾਖੈਗਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥
ਜਿਨਿ ਪੈਦਾਇਸਿ ਤੂ ਕੀਆ ਸੋਈ ਦੇਇ ਆਧਾਰੁ ॥**

ਅੰਗ- 724

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਆਪ ਫਿਕਰ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਹੈ ਉਹ ਲਿਖਾ ਕੇ ਲਿਆਏ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਕਾਹਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਪਹਿਰਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਜਾ ਵੀ ਕਿੱਤੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਵਜਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦਿਨ ਲੰਘਦੇ ਗਏ, ਏਧਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸੇਵਾ 'ਚ ਲਾ ਲਿਆ। ਘਰਵਾਲੀ ਤੇ ਬੱਚੀ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਆਪਾਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰੀਏ। ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਣਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ, ਰਸਦ ਪਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ।

ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਜਿੱਥੇ ਵਿਆਹ 'ਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਚਲੋ ਜੋ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਜ਼ੂਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ- 1195

ਸੇਵਾ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ। ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਫਲ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗਦਾ ਹੈ।

**ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥
ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥**

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - 265

ਜੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸੇਵਾ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਨ ਦੇਹੀ ਨਾਲ, ਦਿਲ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੋ ਇਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੈ, ਇਕ ਸਾਕਾਮ ਸੇਵਾ ਹੈ।

ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ, ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਭਰਮਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਖੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਚੌਮਾਸਾ ਕੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ, ਉਹ ਬੜਾ ਸੰਕਾਵਾਦੀ ਸੀ। ਪੈਰ-ਪੈਰ ਤੇ ਸੰਕਾ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਵਿਚੇ ਹੀ ਟੋਕ ਦਿੰਦਾ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਨਾ ਕੇ ਮੁਰਖੁ ਨਾ ਕੇ ਸਿਆਣਾ ॥

ਵਰਤੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥

ਅੰਗ- 98

ਪਰ ਇਹਨੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵਧ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਬਿਰਾਜਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਉਪਰਲੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਗਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਵਸਤਰ ਵੀ ਧੋਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਖੇੜਾ, ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ -

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥ ਅੰਗ- 275

ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸ਼ਿਕਵਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਹ ਸੋਚ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ, ਮੁਸ਼ਕਤ ਤੂੰ ਵੱਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਪਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੰਕੇ ਨੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਮਤਿ ਥੋੜੀ ਸੇਵ ਗਵਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- 468

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਕੁਟੀਆਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆਈ, ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਛੱਪਰ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿਤੇ ਮਾਰਿਆ। ਰਾਤ ਸੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਚੱਲ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ਹੁਣ ਇਥੇ ਹੀ ਬਿਰਾਜਦੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਚੰਦਰਮਾ ਲਿਸ਼ਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੱਦਲੀਆਂ ਹਟ ਗਈਆਂ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਹਟ ਗਈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹੀ ਗਾਲ਼ਾਂ ਕੱਢਦੇ ਦੀ ਲੰਘੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਓ ਰੱਬਾ! ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਹੀ ਛੱਪਰ ਉਡਾਉਣਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਿਲ, ਕੋਠੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਸਾਡਾ ਹੀ ਛੱਪਰ ਉਡਾ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਰਾਤ ਪਏ-ਪਏ ਅਕਾਸ਼ ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਵਲ ਵੇਖਦੇ ਨੇ। ਚੰਦਰਮਾ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਚਮਕ ਰਿਹੈ, ਠੰਡੀ-ਠੰਡੀ ਪਉਣ ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਉਚਾਰਨ ਹੋਈ -

ਸੁਕਰ ਦੀ। ਤੇ ਇਧਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੇ। ਸਵੇਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਕੀਤਾ, ਅਨੰਦ ਲਿਆ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਤੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ 'ਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਲਾਂਭੇ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਿਵੇਂ ਸਧਨਾ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਘਰ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਦਰਖਤ ਲੱਗਿਆ, ਉਥੇ ਚੌਂਤਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ਉਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਮਹੱਲ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਇਸ ਵਲ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਹ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਭਜਨ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਹ ਬੀਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਮਨ 'ਚ ਰਖਦੀ ਹੋਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਈ ਤੇ ਉਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਘੁੰਮਾਉਣ ਲਗ ਗਈ, ਅਚਾਨਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਡਿੱਗ ਗਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਦੀ ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਜਾ ਲੱਗੀ। ਉਹ ਫੇਰ ਸਧਨਾ ਜੀ ਕੋਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਮੈਂ ਗਹਿਣੇ ਗੱਟੇ ਵੀ ਲੈ ਆਈ ਹਾਂ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਚਰਿੱਤਰ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਡਿੱਗ ਜਾਵੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਮੌਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੇਖਿ ਪਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ, ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 6/8

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਘੁੰਮਾਉਂਦੀ ਨੇ ਲਿਆ ਕੇ ਗਰਦਨ ਹੀ ਕੱਟ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਅੱਗੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਦੇਖ ਇਹੀ ਰੁਕਾਵਟ ਸੀ ਨਾ, ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਕਰਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਲਿਜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸੀ, ਹੁਣ ਸਧਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਧਨਾ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਸਾਈ ਸੀ, ਮੌਜਾਂ ਮਾਣਦਾ ਸੀ, ਬੱਕਰਿਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵੱਢਦਾ ਸੀ, ਕਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਿਪਤਾ ਆਈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ, ਆਹ ਕਿੱਡੀ ਬਿਪਤਾ ਆ ਗਈ ਮੇਰੇ ਉਪਰ।

ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਹੱਥ ਵੱਢ ਦਿਓ। ਕਦੇ ਕਹਿਣ ਇਹਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ 'ਚ ਚਿਣ ਦਿਓ। ਬਲੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਫੇਰ ਸਧਨਾ 'ਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਨਿਆ ਕੇ ਕਾਰਨੈ ਇਕੁ ਭਇਆ ਭੇਖਧਾਰੀ ॥

ਕਾਮਾਰਥੀ ਸੁਆਰਥੀ ਵਾ ਕੀ ਪੈਜ ਸਵਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - 858

ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੇਖਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਪੈਜ ਰੱਖ ਲਈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਸਧਨਿਆਂ! ਇਹ ਤੇਰਾ ਕਰਮ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰਮ?-

**ਤਵ ਗੁਨ ਕਹਾ ਜਗਤ ਗੁਰਾ ਜਉ ਕਰਮੁ ਨ ਨਾਸੈ ॥
ਸਿੰਘ ਸਰਨ ਕਤ ਜਾਈਐ ਜਉ ਜੰਬੂਕੁ ਗ੍ਰਾਸੈ ॥**

ਅੰਗ- 858

ਜੇ ਕਰਮ ਮਿਟਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਪਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੈਂ। ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਿਗਰਾ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਦਰਖਤਾਂ ਵਰਗਾ।

ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਲੋੜੀਐ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦਿ ॥ ਅੰਗ - 1381

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਧੀਰਜ ਰੱਖ, ਇਥੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਕਹਿੰਦਾ, ਧੀਰਜ? ਇਧਰੋਂ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੰਧ 'ਚ ਚਿਣ ਦਿਓ, ਬਲੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਧੀਰਜ ਰੱਖ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਬੁੰਦ ਵਾਸਤੇ ਤਰਸਦਾ ਪਪੀਹਾ ਮਰ ਗਿਆ -

**ਏਕ ਬੁੰਦ ਜਲ ਕਾਰਨੇ ਚਾੜ੍ਹਕੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥
ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਸਾਗਰੁ ਮਿਲੈ ਫੁਨਿ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ॥**

ਅੰਗ- 858

ਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਸਾਗਰ ਦਿਤਾ ਕੀ ਕੰਮ ਆਉਣੈ।

**ਪ੍ਰਾਨ ਜੁ ਥਾਕੇ ਥਿਰੁ ਨਹੀ ਕੈਸੇ ਬਿਰਮਾਵਉ ॥
ਬੁਝਿ ਮੁਏ ਨਉਕਾ ਮਿਲੈ ਕਹੁ ਕਾਹਿ ਚਵਾਵਉ ॥**

ਅੰਗ - 858

ਭੁੱਖ ਗਿਆ ਫੇਰ ਨਉਕਾ ਭੇਜੀ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਧੀਰਜ ਰੱਖ ਤੂੰ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੈਂ। ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਅਰਦਾਸ ਚਲਦੀ ਹੈ -

**ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਨ ਚਲਈ ਨਾਲਿ ਖਸਮ ਚਲੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਅੰਗ-
474**

ਫਿਰ ਸਪਨਾ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ -
**ਮੈ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਹਉ ਨਹੀ ਕਿਛੁ ਆਹਿ ਨ ਮੋਰਾ ॥
ਅਉਸਰ ਲਜਾ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਸਪਨਾ ਜਨੁ ਤੋਰਾ ॥**

ਅੰਗ- 858

ਫੇਰ ਉਸ ਬੀਬੀ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰੇਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿਵਾਉਣੀ ਹੈ। ਕਰਮ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਦੋੜੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਏਧਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ ਢਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥ ਅੰਗ- 265

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਧੀਰਜ, ਧਰਵਾਸ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਉਹ ਤੇਰੇ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪੇ ਹੀ ਠੀਕ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਤੂੰ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ। ਹੁਕਮ ਦੇ

ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਏਧਰ ਇਸ ਦੀ ਬੱਚੀ ਤੇ ਘਰਵਾਲੀ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਅੱਜ ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟਣ ਗਈਆਂ, ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਲਿਪਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਇਕ ਗਾਗਰ ਮਿਲ ਗਈ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ। ਸਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤੀ, ਪਿਤਾ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

**ਲਖ ਖੁਸ਼ੀਆ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥
ਨਿਮਖ ਏਕ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੇਇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 44

ਹੁਣ ਕਿੰਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਤ ਗਈਆਂ। ਪਿੱਛੇ ਲਹਿਰਾਂ ਬਹਿਰਾਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਦੋਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਨਦਰ ਸਵੱਲੀ ਹੋਵੇ -

**ਨਦਰਿ ਉਪਰੀ ਜੇ ਕਰੇ ਸੁਲਤਾਨਾ ਘਾਹੁ ਕਰਾਇਦਾ ॥
ਦਰਿ ਮੰਗਨਿ ਭਿਖ ਨ ਪਾਇਦਾ ॥**

ਅੰਗ - 472

ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ -

**ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥
ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਾਇਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥**

ਅੰਗ- 864

ਅੰਗ - 136

**ਆਪੁ ਸਵਾਰਹਿ ਮੈ ਮਿਲਹਿ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਰਹਹਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 1382

ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੋ ਗਏ, ਆਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਘਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਕੋਠੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧਿਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲੀ ਲੰਘਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹਦੀ ਸੇਵਾ ਰੰਗ ਲਿਆਈ, ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ। ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸੋਹਣੇ ਮਹੱਲ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ-ਬਾਰ ਵਿਕ ਗਿਆ ਹੋਣੈ। ਕਿਸੇ ਅਮੀਰ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ ਹੋਣੈ, ਘਰ ਤਾਂ ਉਜੜ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਣੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੱਛੇ ਕਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਮਾ ਕੇ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੀ ਪਰ ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਜਿਹੜਾ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਉਹ ਖੇਡਦਾ ਹੈ। ਮਕਾਨ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਹਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੌੜ ਕੇ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦਾ, ਉਪਰ ਚੁਬਾਰੇ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੱਚਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ

ਕਹਿੰਦਾ, ਬੇਬੇ ਬਾਪੂ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ, ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਫੇਰ ਭੁੱਖੇ ਮਰਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਿਆ ਸੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਕਿੰਨੇ ਫਲ ਮਿਲੇ। ਹੁਣ ਇਹਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੇਰਾ ਅਧਿਆਸ ਪੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਗੈਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁੱਖੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਟੁੱਟ ਗਈ -

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕੈਰਉ ਕਰਤੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਜੇ ਭਾਈ ॥

ਬਾਰਹ ਜੋਜਨ ਫੜ੍ਹ ਚਲੈ ਥਾ ਦੇਹੀ ਗਿਰਝਨ ਖਾਈ ॥

ਅੰਗ-

693

ਇਕ ਜੋਜਨ, 12 ਕੋਹ 'ਚ, 48 ਮੀਲ 'ਚ ਰਾਜੇ ਛੱਤਰ ਲੈ ਖੜਦੇ। ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਵਣ ਵਰਗੇ -

ਸਰਬ ਸੁੰਦਿਨ ਕੀ ਲੰਕਾ ਹੋਤੀ ਰਾਵਨ ਜੇ ਅਧਿਕਾਈ ॥

ਕਹਾ ਭਇਓ ਦਰਿ ਬਾਂਧੇ ਹਾਥੀ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਈ ਪਰਾਈ ॥

ਅੰਗ- 693

ਜੇ ਇਸਦਾ ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੀ ਹੰਗਤਾ-ਮਮਤਾ, ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਫਲ ਹੋਏ। ਉਹ ਤਾਂ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਹਸਦੇ ਵਸਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਤਿ ਹਨ। ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਸੋਚ ਛੋਟੀ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਸੋਚ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਆਹ ਵੀ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਰਜਾ 'ਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਪੇਪਰ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ 100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਡੋਲਦੇ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕਦੇ ਸ਼ਿਕਵਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਆਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਸੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਸ਼ਕ ਹੀ ਨਹੀਂ? ਫੇਰ ਆਸ਼ਕ ਕੌਣ ਹੋਇਆ -

ਰਤੇ ਇਸਕ ਖੁਦਾਇ ਰੰਗਿ ਈਦਾਰ ਕੇ ॥

ਵਿਸਰਿਆ ਜਿਨ੍ਹ ਨਾਮੁ ਤੇ ਭੁਇ ਭਾਰੁ ਥੀਏ ॥

ਅੰਗ- 488

ਉਹ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦੇ, ਇਹ ਹੈ ਪਿਆਰ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਕੱਚੇ ਨੇ। ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਤਾਂ ਦਿਲੋਂ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਰਜਾ 'ਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੋਹ 'ਚ ਫਸੇ ਉਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਰ ਹੀ ਨੇ।

ਆਪਿ ਲੀਏ ਲੜਿ ਲਾਇ ਦਰਿ ਦਰਵੇਸ ਜੇ ॥
 ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜਣੇਈ ਮਾਉ ਆਏ ਸਫਲੁ ਜੇ ॥ 2 ॥
 ਪਰਵਦਗਾਰ ਅਪਾਰ ਅਗਮ ਬੇਅੰਤ ਤੂ ॥
 ਜਿਨਾ ਪਛਾਤਾ ਸਚੁ ਚੁੰਮਾ ਪੈਰ ਮੂੰ ॥ 3 ॥
 ਤੇਰੀ ਪਨਹ ਖੁਦਾਇ ਤੂ ਬਖਸੰਦਗੀ ॥
 ਸੇਖ ਫਰੀਦੈ ਖੈਰੁ ਦੀਜੈ ਬੰਦਗੀ ॥

ਅੰਗ- 488

ਐਸਾ ਹੈ ਪਿਆਰ। ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਚੰਗੇ ਚੰਗਾ ਕਰਿ ਮੰਨੇ ਮੰਦੇ ਮੰਦਾ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- 464

ਉਹਦੀ ਰਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ ਇਹ ਸਬਕ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਉਸੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ -

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥ ਅੰਗ- 1

ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਚਤੁਰ ਤਾਂ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਭੋਲੇ ਉਹ ਭੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਭੋਲੇ ਭਾਇ ਮਿਲੇ ਰਖੁਰਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- 324

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਆਹ ਦਾਤ ਮੰਗੀਏ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ, ਇਹ ਦੋ ਮਿਲ ਗਏ ਸਮਝੋ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ 1 ॥

ਭਜਹੁ ਗੁੰਬੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਆਹ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਮਾਗਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭੁੱਲਿਆਂ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਜਾਵੇ -

ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ॥

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ ॥ ਅੰਗ- 726

ਉਹਦੀ ਰਜ਼ਾ 'ਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ -

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥

ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥

ਅੰਗ- 3

ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਹੈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ, ਭਰੋਸੇ ਦੀ, ਭਾਵਨਾ ਦੀ। ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਰਨ, ਘਾਟ ਸਾਡੇ 'ਚ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ ॥
ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੂਕ ॥**

ਅੰਗ - 1372

ਬਾਂਸ 'ਚ ਫੂਕ ਮਾਰੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੰਸਰੀ 'ਚ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਉ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ, ਭਰੋਸੇ 'ਚ, ਭਰੋਸਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੀ ਬੇੜੇ ਪਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

**ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਾਸੁ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ॥
ਤਤੁ ਗਿਆਨੁ ਤਿਸੁ ਮਨਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - 285**

ਫੇਰ ਤੱਤੁ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਖੈਰ ਪਵੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ ਗਫਲਤ ਦੀ ਨੀਂਦ 'ਚ, ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜੇ। ਸੋ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਧੰਨਵਾਦ।

**ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।**

ਇੰਗਲੈਂਡ ਸੰਗਤ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ

ਸਿਧ ਸਭਾ ਕਰਿ ਆਸਣਿ ਬੈਠੇ ਸੰਤ ਸਭਾ ਜੈਕਾਰੇ ॥
ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਰਹਰਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਸਾਚਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰੇ ॥
ਮਸਤਕੁ ਕਾਟਿ ਧਰੀ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਤਨੁ ਮਨੁ ਆਗੈ ਦੇਉ ॥
ਨਾਨਕ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ਸਹਜ ਭਾਇ ਜਸੁ ਲੇਉ ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਸੰਗਤ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਸਭ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਪ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਸੰਗਤ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ, ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਹੀ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਜਿਹੜੀ ਪੰਥ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਜਿਹੜੀ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਹੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜਾਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਗੱਲ ਉਚੇਚੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਨੇ, ਇਕ ਹੈ ਸੇਵਾ, ਦੂਜਾ ਹੈ ਸਿਮਰਨ। ਜਦੋਂ ਦੋਨਾਂ ਨਾਲ ਆਪਾਂ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ, ਉਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਉੱਚੀ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਖਾਸ ਤੌਰ ਦੇ ਉਤੇ ਸਾਡੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਸਮਝਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਗਤ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਸਟੂਡੀਓ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ਮੇਰੀ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਨੂੰ 'ਜੀ ਆਇਆਂ' ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਫਤਹਿ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ, ਜਿਹੜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਕੂ ਚੱਲੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਕਿਹੜੇ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ? ਇਹਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ - ਬਾਬਾ ਜੀ - ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਛੋਕੜ ਜੁੜਦਾ ਹੋਇਆ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਜਥੇਦਾਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ। ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਊਨਾ ਸਾਹਿਬ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਲਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕਰਕੇ ਆਪ ਰਾਜ ਤਿਲਕ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਾਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰੀ ਵਾਲੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋ ਭਰਾ ਮਾਰੂ ਜੰਗ ਹੋਣਾ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੰਵਰ ਪਿਸ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਜਾਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਆਪਸ ਦੇ ਵਿਚ ਖਾਨਾ ਜੰਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਇਹ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਜੋ ਦੂਜੀ ਫੌਜ ਲਾਹੌਰ ਵਲੋਂ ਚੱਲੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਹੀ ਭਰਾ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਚੱਲੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਰਜਾ-ਪੁਰਜਾ ਕੱਟ ਮਰਿਆ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਅਹੂਤੀ ਦਿਤੀ ਪਰ ਭਰਾ ਮਾਰੂ ਜੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਜੰਗ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਹੂਤੀ ਪਾਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਵਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਿੰਘਪੁਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸਹਿ ਤੇ ਅਕਹਿ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਤਾ। ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਰੱਕਤ ਹੋਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ ਹੋਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ। ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਰਖ ਕੇ ਛਕਾਇਆ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਨਿਰਮਲ ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ। ਸਾਰੇ ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਪੁੰਜ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਸਤੂਆਣਾ, ਕਲੇਰਾਂ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪਿਛੋਕੜ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਸਥਾਨ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਥੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਹਲ ਵਾਹ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, 300 ਵਿੱਘਾ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਨਾਂ ਕਰਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾਂ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ, ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ

ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਾਰਮ ਸੀ ਯੂ.ਪੀ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਬਾਹਰ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਕੇ, ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਇਕ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੁੰਭ ਰਚ ਦਿਤਾ। ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਅੱਜ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਵੀ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਬਹੁਤ ਵਿਦਵਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਨੇ, ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਉੱਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਹੀ ਸੀ, ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਦਵਤਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਨੇੜੇ ਰਹੋ?

ਉੱਤਰ - ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਯੂ.ਪੀ 'ਚ ਜਾਓ, ਫਾਰਮ ਚਲਾਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਵਲ ਸੈਕਟਰੀਏਟ 'ਚ ਸਰਵਿਸ ਕਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਰਾਈ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। 1966 ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਕੱਢਦੇ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਨਖਿੱਧ ਕਰਮ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਤਰਾਈ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1975 ਦੇ ਵਿਚ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ, ਵੁਲਵਰ ਹੈਂਪਟਨ ਦੇ ਵਿਚ, 25 ਅਗਸਤ ਦੀ ਰਾਤ, 26 ਅਗਸਤ ਦੀ ਸਵੇਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਫਾਰਮ ਹੀ ਵੇਚ ਦਿਤਾ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਗਏ। ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਛੜਿਆ ਇਲਾਕਾ ਸੀ, ਅੰਬਾਲੇ ਦਾ, ਰਾਜਪੁਰੇ ਦਾ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕਮਰਕੱਸਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ, ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਆਪ ਕਰਨੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੁਰਿੰਡਾ ਬਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦਾਣੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦਾਣੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਇਕ-ਇਕ ਨਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ। ਬੀਜੀ (ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮੜੀਆਂ-ਮਸਾਣੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ, 'ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸਬਾਸੁਰ' ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਉਦਮ ਕੀਤਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ 1986 ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੂਨ ਦੇ ਵਿਚ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਅਸਥਾਨ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਸਾਡਾ ਪਿੰਡ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਨਗਰ ਰਤਵਾੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਗਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ ਪੈਂਤਪੁਰ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਦੋਂ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਇਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਜੋ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਵੇਲੇ ਅਗਿਆਤਵਾਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, 13ਵਾਂ ਸਾਲ, ਪਿੰਜੋਰ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ, ਚੰਡੀਮੰਦਰ ਜਿਹਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਣਿਆ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਸੁਰੰਗ ਨਿਕਲਦੀ ਮਹੇਸ਼ੂਰ ਤੋਂ ਇਥੇ ਘੜੋਤਘੱਚ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਘੜੂਆਂ ਉਸਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਪਿਆ। ਉਹ ਨਗਰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਕ ਮੰਦਰ ਵੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਵੀ ਚਰਨ ਪਏ। 1986 ਦੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਏ, ਦਰਬਾਰ ਬਣੇ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪ ਇਧਰ ਆਏ, ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਫੇਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ।

ਉੱਤਰ - ਜੂਨ 1986 'ਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹੜੇ ਸਾਲ 'ਚ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਸੀ।

ਉੱਤਰ - ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001 ਦੇ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ 1995 ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਟਰੱਸਟ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਾਇਆ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਬਣਾਇਆ। ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਨਿਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹਿੱਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਬਲਿਕ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਣ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ, ਇਹ ਸੇਵਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਲਾਈ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਆਉਂਦੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਸੰਗਤ ਟੀ.ਵੀ ਵਾਲੇ ਕਵਰੇਜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਟੀ.ਵੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਬੜੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਡਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਟਰੱਸਟ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ, ਤਕਰੀਬਨ 40 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਜਿੰਦੀ, ਖਹਿਰਾ, ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਰਾਜ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੱਗੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਆਈ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਵੇਲੇ ਭੇਜਿਆ। ਉਥੇ ਫੇਰ 1200 ਦੇ ਕਰੀਬ ਘਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗਤ ਟੀ.ਵੀ. ਦਾ ਇਹ ਕਾਰਜ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ

ਕਵਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹੁੰਚਦਾ, ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੱਡੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੀ, ਪੈਦਲ ਜਾ-ਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਜੋ ਮਿਸ਼ਨ ਹੈ ਉਹ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ 'ਤੇ ਹੀ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹਾਂ -

ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- 26

ਸਾਰੀ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਲੋੜ ਪਈ, ਉਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਇਹ ਵਲੋਂ ਗਏ। ਜੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਨਾਮੀ ਆਈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਭੁਚਾਲ ਆਇਆ, ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ ਭੁਚਾਲ ਆਇਆ, ਰਾਜਪੁਰਾ, ਰੋਪੜ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆਏ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਦੁਖਾਂਤ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇਸ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ ਭਲੀਭਾਂਤ ਜਾਣਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਤੁਹਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਕੱਢਿਆ ਸੀਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ 1947 'ਚ ਲੋੜ ਪਈ ਉਦੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ, ਦੁਖੀਆਂ ਨੂੰ, ਦਰਦਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਦੀ ਹੋਈ। 1962 ਦੀ ਲੜਾਈ ਵੇਲੇ ਫੌਜੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜਣੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਸੇਵਾ ਹੋਈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਕੋਈ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਨੇ?

ਉੱਤਰ - ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਈ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਧਰੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਬੇਘਰ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣਾ ਤੇ ਇਧਰੋਂ ਵੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੰਡਾਰੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਨੂ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਏ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਇਹ ਦੀਨ ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਚਲਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੂਲ ਹੈ 'ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮਹਿ ਦੇਊ ਚਲੈ' ਜਿਥੇ ਦੇਗ ਦਾ ਲੰਗਰ ਹੈ, ਤੇ ਤੇਗ ਵੀ ਚੱਲੇਗੀ। ਕਲਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਲਿਖਤ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਹੜੇ ਨਿਰਮਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ, ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਾ-ਕਰਾ ਕੇ ਛਾਪੇ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਕਿਉਂਕਿ

ਇਹ ਨਿਰਮਲ ਸੰਪਰਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਹ ਸੇਵਾ ਚਲਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਫੇਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। 1973 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ, ਜੀਪ ਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਦੇ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ, ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ ਹੀ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਤਾਂ ਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਸੀ ਘਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ, ਪੁਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਘਰ ਨਾ ਆਵੇ। ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। 1982 ਤੋਂ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ। ਫੇਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਗਈਆਂ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇ ਪਰ ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬਹੁਤ ਹੋਇਆ। ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਗਏ। ਇਹ ਇਕ ਅਦੁੱਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਵਿਸ਼ਵਮਈ ਸੰਦੇਸ਼ (universal message) ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਕਲਾਵੇ 'ਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰੇ ਜੁੜਦੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਸੂਝ ਪੈਦਾ ਹੋਈ।

ਹੁਣ ਜੋ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 1995 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਹਿੰਦੀ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਛਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਿਹੜਾ ਬਾਲ ਠਾਕਰੇ, ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦਾ ਮੁਖੀ ਸੀ ਉਹਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆਈ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਪਿਆਰ ਦੀ ਹੀ ਮੂਰਤ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੰਗਾਂ-ਯੁੱਧਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਇਹੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਹ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦਸਦੇ ਹਾਂ, ਘਰ ਬੈਠੇ ਹੀ ਹਰ ਇਕ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ 1973 ਵਿਚ ਆਪ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਿਸਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਜੋ ਬਾਬਾ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਈਸ਼ਰ ਮਾਈਕਰੋਮੀਡੀਆ ਬਣਾਇਆ। ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ, ਕਬਿੱਤ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਰਥ ਭੰਡਾਰ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੀ

ਜਗ੍ਹਾ ਭੇਜਿਆ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 1995 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਹਾਲੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ - ਹਾਂ ਜੀ, ਇਹ 1995 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਤੋਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦਰਜਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਬਾਟੇ 'ਚ ਮਿਠਾਸ ਭਰੀ ਉਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਪਤਾਸੇ ਪੁਆਏ। ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ। ਮਾਈ ਫੇਰ ਭਾਈ। 'ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ' ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸੋ 40,000 ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਸਰਕੂਲੇਸ਼ਨ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਚ। ਇਕ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਦਤ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਕਹਿ ਦਿਓ ਪੈਸਾ ਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਸੋਨਾ ਲਾਉਣਾ ਹੋਵੇ, ਕਲਸ ਲਾਉਣੇ ਹੋਣ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੇਣੀ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਫਰੀ ਵੀ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪੁਸਤਕ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੰਡੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ 'ਤੇ। ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਲੰਗਰ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੰਗਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਲੰਗਰ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਗਤ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਛਕਦੇ ਹਾਂ, ਉਚ-ਨੀਚ ਦਾ ਭੇਦ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ-

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਅੰਨ ਕੇ ਦਾਨ।

ਜਿਸ ਕੇ ਦੀਏ ਬਚਤ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣ।

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੱਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੁੱਲ੍ਹੇਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਸੀ ਉਹਨੇ ਸਾਰੇ ਦੇਖਿਆ, ਜੇ ਮੰਦਰ 'ਚ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ, 'ਉਥੇ ਵਜਦੇ ਨਾਦ ਹਜ਼ਾਰੇ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਬਹਾਰ।' ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਰਹਿਣ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਗਿਆ ਉਥੇ ਵੀ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, 'ਚੱਕ ਨਾ ਮਸੀਤ ਲਿਜਾਣੀ, ਰਾਹੀਆਂ ਨੇ ਰਾਤ ਕੱਟਣੀ।' ਉਹ ਫੇਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ, ਇਥੇ ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ 'ਇਟ ਖੜਕਾ ਦੁੱਕੜ ਵਜੇ, ਨਾਲੇ ਤਪੇ ਚੁੱਲ੍ਹਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਰੱਬ ਵੀ ਰਾਜ਼ੀ, ਨਾਲੇ ਰਾਜ਼ੀ ਬੁੱਲਾ।' ਇਥੇ ਇੰਟ ਖੜਕਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਸੇਵਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਾਸਤੇ, ਲੋਹ ਲੰਗਰ ਤਪ ਰਿਹੈ।

**ਲੋਹ ਲੰਗਰ ਤਪੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਛਕੇ,
ਛਕਦੇ ਛਕਾਉਂਦੇ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਆਵੇ।**

ਫੇਰ ਦੂਜਾ ਇਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਤਾਂਹੀ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ -

**ਨਾ ਕਹੂੰ ਅਬ ਕੀ, ਨਾ ਕਹੂੰ ਤਬ ਕੀ,
ਬਾਤ ਕਹੂੰ ਜਬ ਕੀ, ਅਗਰ ਨਾ ਹੋਤੇ
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁੰਨਤ ਹੋਤੀ ਸਭ ਕੀ।**

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿ -

**ਜਬ ਬਾਰਿਕ ਥੇ ਪਾਲਕ ਦੀਏ,
ਜਬ ਪਾਲਕ ਥੇ ਤਬ ਬਾਰਿਕ ਦੀਏ।**

ਜਦੋਂ ਆਪ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਭੇਜਦੇ ਨੇ। ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਸੀ ਉਹਨੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੱਚੀਆਂ ਕਹੀਆਂ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਦੇਗ ਤੇ ਤੇਗ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਸੁਰਤਿ ਤੇ ਸਬਦ ਦਾ ਇਹ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਸਬਦ ਹੈ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧੁਨ ਜਿਧਰੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸੁਰਤਿ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬਦ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸਦੀਵੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਇਹ ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਿਖਤ 'ਚ ਆਈ, ਆਪਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ-

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ।

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਹ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ, ਦੇਹ ਧਾਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਆਈ, ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਆਈ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਆਈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ॥

ਅੰਗ- 1309

ਸਬਦ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸਾਂਝ ਹੈ।

**ਪੂਜਾ ਅਕਾਲ ਕੀ, ਦੀਦਾਰ ਖਾਲਸੇ ਕਾ,
ਪਰਚਾ ਸਬਦ ਕਾ।**

ਇਹ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਸਿੱਧਾਂ ਦੀ ਜਦੋਂ ਗੋਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਬਦ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਧ ਮੰਡਲੀ ਜਿੱਤੀ।

ਕੀਤੋਨ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਨਿਰਾਲਾ।

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਰਸਤਾ ਦਰਸਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡਾ ਸੁਰਤਿ ਤੇ ਸਬਦਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਸਿੱਧਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ

ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ, ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਦੇ, ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ -

**ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਢੇ ॥ ਸੁਰਤਿ
ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥**

ਅੰਗ- 938

ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਪਾਣੀ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ। ਮੁਰਗਾਈ ਪਾਣੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਖੰਭਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ। ਸਾਰੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕੰਮ ਹੋਣਗੇ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਇਹਨੂੰ ਪਾਰ ਲਗਾਏਗੀ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ ਸਾਡੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਪ੍ਰਸਾਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਰਨਾ।

ਟੀ.ਵੀ. ਵਕਤਾ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹਸਤੀ ਸਨ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਟਰੱਸਟ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਿਹਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਔਰ ਵਾਇਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਨੇ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਵਲੋਂ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਕੂਲ, ਹਸਪਤਾਲ, ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਚਲਦੇ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਲੰਘ ਕੇ ਗਈਆਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਗਈ। ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਦੁਖਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, 2019 ਦੇ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਤਿਆਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ - ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਕ ਮਿਸ਼ਨ ਹੈ, ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ' ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਐ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ? ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ

ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਹੀ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕੋਈ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ -

ਬੀਜਉ ਸੁਝੈ ਕੇ ਨਹੀ ਬਹੈ ਦੁਲੀਚਾ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ - 936

ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਟਿਕ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਪ ਤੇਜ ਐਨਾ ਜਿਆਦਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾਮ ਤੱਕ ਰੁਸਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਫੇਰ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਿਹੜਾ ਇਹ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।' ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਉਮਰਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਨੇ। ਸਮਾਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੰਤਰ ਵੀ ਇਹ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਾਹ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ 'ਗੁਰੂ'। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮੰਤਰ ਲਿਆਂਦਾ। ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਸਰੂਪ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦੱਸਿਆ। ਨਾਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ। ਇਹ ਵੀ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਫਲਾਣੇ ਤੋਂ। ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਤੱਕ ਰੁਸਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- 293

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਇਆ। ਉਹਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਿਵੇਂ ਵਧਾਉਣੈ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਜਥੇ ਦੇਸਾਂ-ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦਾ ਇਹ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਿਰਪਾਓ ਤਾਂ ਚਲੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ, ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ, ਕੀਰਤਨ, ਸ਼ਬਦ ਭੇਟ ਨਹੀਂ ਰਖਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਫੇਰ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ, ਕੋਈ ਉਗਰਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹੋ, ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ 'ਚ ਬਰਕਤਾਂ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਏ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਣਾ, 1974-75 'ਚ ਆਏ, ਸਾਉਥਹਾਲ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੀ ਲੰਡਨ ਦਾ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਪੌਂਡ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੈੱਕ ਦਿਤਾ ਕਿ ਲੰਗਰ 'ਚ ਪਾ ਦਿਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਲੰਗਰ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ,

ਇਹ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਪੈਸਾ ਕੱਢ ਕੇ, ਦੂਜੀ 'ਚ ਪਾ ਲੈਣਾ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਥੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਆਪਣਾ ਹੀ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵਮਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕਿ ਇਹ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੋਈ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਟੀਚਾ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਲਿਟਰੇਚਰ ਹੈ ਸਾਡਾ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਟਰੱਸਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ 'ਤੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਾਕੀ ਲੰਗਰ ਤਾਂ ਚਲਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਲਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਪਰਾਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਕੱਢਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ?

ਉੱਤਰ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਹੋ ਕੇ ਅੱਜ ਤਕਰੀਬਨ 150 ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ 'ਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਹਰ ਵਾਰੀ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੀ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ 7 ਸਤਿਸੰਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 'ਚੋਂ ਵੀ ਕਥਾ ਆਈ ਹੈ ਸਾਰੀ। ਉਹ ਅਸੀਂ ਛੇਵੀਂ ਵਾਰੀ ਛਪਾਈ ਹੈ, ਹਰ ਵਾਰੀ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਛਪਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹਰ ਸਾਲ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲਿਟਰੇਚਰ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ 'ਚੋਂ ਆਇਆ। ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਸੁਰਤਿ ਜੋੜ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਸੀ। ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਮਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ (Universal approach) ਸੀ। ਲੋਕ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਬੋਲਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤ 'ਚ ਆਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੁਣ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ?

ਉੱਤਰ - ਹਾਂ ਜੀ, ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਹੈਗੀਆਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਛਪਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 20-25

ਸਾਲ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਫਿਕਸ ਹੋਈ ਉਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਲਾਗਤ ਮਾਤਰ ਨੇ। ਉਹ ਵੀ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭੇਟਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ -

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ

ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਅੰਗ - 797

ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਸਤਿਜੁਗ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ' ਰਾਤੀਂ ਜਾਇ ਸੁਣੈ ਗੁਰਬਾਣੀ।' ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਹੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ।

ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਭੁ ਕੇ ਬੋਲੈ ॥

ਆਪਿ ਅਡੋਲੁ ਨ ਕਬਹੂ ਡੋਲੈ ॥

ਅੰਗ- 294

ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ -

ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੁਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ ॥

ਅੰਗ - 748

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ, ਪ੍ਰਸਾਰ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਿਟਰੇਚਰ ਵਲ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਵਲੋਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਇੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਇੰਦਾ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਡੇਰੇ ਨੇ, ਜਾਂ ਦੰਭੀ ਗੁਰੂ, ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਆਪਾਂ ਦੇਖ ਹੀ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਜੋੜਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਮਝ ਲਓ ਉਹਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਾਖੰਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ, ਇਹ ਸੰਪਰਦਾ ਤੁਰੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਈ ਤੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ 'ਚੋਂ

ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪਿਆਰੇ ਸਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਈ ਹੋਈ ਸੰਪਰਦਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਦੋਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਿਤਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜਾ ਮੂਲਮੰਤਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸੀ ਉਹਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਫਰ ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਦਰੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੰਭੀਆਂ ਤੇ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਜੋੜ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਰਤਿ ਸ਼ਬਦ ਮਾਰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਪਾਖੰਡੀ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦਾ ਟਿਕਾਅ ਆ ਜਾਵੇ। ਮਨ ਦੇ ਟਿਕਾਅ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੌਖਾ ਤਰੀਕਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ - ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ

-

ਆਪਸ ਕਉ ਜੋ ਜਾਣੈ ਨੀਚਾ ॥

ਸੋਊ ਗਨੀਐ ਸਭ ਤੇ ਉਚਾ ॥

ਅੰਗ- 266

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨੀਚਾ ਸਦਾ ਕੇ, ਨੀਵਾਂ ਚਲ, ਕੁਛ ਨਾ ਬਣ ਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਓਹਨੂੰ ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - 1102

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਜੇ ਦੂਜੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਲਕੀਰ ਵੱਡੀ ਖਿੱਚ ਲਓ, ਦੂਜੇ ਦੀ ਆਪੇ ਛੋਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਉਹ ਕਥਾ ਵੀ ਇਹਦੀਓ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਇਹਦੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਨਾਮ ਦੇ ਦਾਤੇ ਬਣਨ ਦੀ ਗੱਲ, ਆਪ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਣਾ। ਉਹ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਭੁੱਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਕਿ

ਨਾਮ ਕਿਤੇਂ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਮ ਦਿੰਨਾਂ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਲਦੈ। ਨਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਸਾਡੇ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਓਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ 'ਖੇਜ ਸਬਦ ਮਹਿ ਲੇਹਿ'। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੈ, ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਦੈ, ਕਿਉਂਕਿ - 'ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨ ਪੰਖੇਰੁ ਬਨ ਕਾ॥' ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਪਉਣ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲਓ, ਇਹਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰ ਲਓ। ਮਨ ਆਪੇ ਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਡੂੰਘਾ ਸਵਾਸ ਲਓ, ਪੇਟ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆ ਗਿਆ। ਆਕਸੀਜਨ ਅੰਦਰ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਛੱਡਣਾ ਹੈ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕਾਰਬਨਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਬਾਹਰ ਗਈ। ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਸਵਾਰ ਕਰ ਦਿਓ। ਖਾਲੀ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਓ। ਅੰਦਰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ

ਵਾਹਿ.....ਗੁਰੂ।

ਜਿੰਨਾਂ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲਓਗੇ, ਮਨ ਦੌੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਸਾਹ ਛੱਡੋ 'ਗੁਰੂ'। ਜਦੋਂ ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਬੈਠ ਕੇ ਇਹ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

ਅੰਗ- 627

ਜਦੋਂ ਕਾਰਬਨਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਬਾਹਰ ਆਈ, ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ, ਆਕਸੀਜਨ ਅੰਦਰ ਗਈ। ਇਹ ਮੰਤਰ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਕਿਉਂਕਿ -

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- 274

ਹੈ ਤਾਂ ਦਵਾਈ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਅੰਗ- 259

ਜੁਗਤ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ ਦੀ ਇਹੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ, ਜੁਗਤੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਜੁਗਤੀਆਂ ਨਾਲ ਫੇਰ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- 295

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਜਾਪ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਰਾਜ, ਡੂੰਘੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲਓ, ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲਓ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਯੋਗਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਹ ਉਤੇ-ਉਤੇ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਡੂੰਘਾ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਹੀ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਲਓ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਵੀ ਅੰਦਰ ਲੈ ਹੁੰਦੇ, ਹਵਾ ਅੰਦਰ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਵਾ ਬਾਹਰ ਵੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਜਾਪ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਵੀ ਅਰੋਗ ਅਤੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਨ ਦਾ ਟਿਕਾਅ ਵੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ। ਸੋ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਜਿਹੜਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਉਹਨੂੰ ਅਜਮਾਅ ਕੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦੇ। ਜ਼ਰੂਰ ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠਿਓ, ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਓ, ਤਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਡੂੰਘੇ ਸਾਹ ਦੇ ਨਾਲ 'ਵਾਹਿ' ਸ਼ਬਦ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਓ, ਜਦੋਂ ਸਾਹ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣੇ, ਉਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹਿਜ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਣ ਦਿਓ ਤੇ ਨਾਲ 'ਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਕਰੋ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਟਿਕੋਗੇ, ਸਾਹ ਦੇ ਉਤੇ ਟਿਕ ਗਏ, ਫੇਰ ਮਨ ਦਾ ਵੀ ਟਿਕਾਅ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ, ਸਾਹ ਪੁਲ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ। ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਜੇ ਸਾਹ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਹ 'ਤੇ ਹੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ।

ਦਮਿ ਦਮਿ ਸਦਾ ਸਮਾਲਦਾ ਦੰਮੁ ਨ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ- 556

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ 1986 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2001 ਤਕ, ਤਕਰੀਬਨ 15 ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਰਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਇਨ੍ਹਾਂ 15 ਵਰ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਘਟਨਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਜਿਹਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਟੁੰਡਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਉਹ ਵੀ ਟੁੰਡੇ ਜਾਣ?।

ਉੱਤਰ - ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜੋ ਸੋਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜੀਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਰਹਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਹੋਇ ॥

ਦੇ ਮਿਸਾਲਾਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ 'ਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ - ਪਹਿਲੀ ਸੀ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾਨਿਆਸ ਰੱਖਿਆ, ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਵਿਚ। ਜੋ ਅੱਜ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਮੈਂ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਲਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਨੀਂਹ, ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਮਾਲਵੀਆ ਹਿੰਦੂ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੀਂਹ ਰਖਾਈ ਸੀ ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਮਾਲਵੀਆ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਹਰ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਬੱਚਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਕੀਤੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਣੇ। ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਗਿਣਤੀ 18 ਲੱਖ ਤੋਂ ਘੱਟ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਤਕਰੀਬਨ 40 ਲੱਖ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਟੱਪ ਗਈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ - ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾਨਿਆਸ ਰੱਖਿਆ। ਉਹ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਰੱਖਿਆ। 1993 ਦੇ ਵਿਚ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦੇਹਰਾਦੂਨ, ਜੌਲੀ ਗਰਾਂਟ ਵਿਖੇ ਰੱਖਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣ ਗਈ। ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਯੋਗੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਨਸਨਵਾਲੀਆ 'ਚ ਵੀ ਆਸਰਮ ਸੀ। ਉਹ 1995 'ਚ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਉਥੇ ਗੱਲ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ - 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ'। ਬਈ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਇਲਾਜ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਮੰਤ੍ਰ ਚਕਿਤਸਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਓ। ਡੂੰਘਾ ਸਵਾਸ ਲੈ ਕੇ ਛੱਡੋ ਕਿ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸ਼ਾਇਰ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀਗੇ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਬਣ ਗਏ ਸੀ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਬਾਬਾ ਜੀ - ਉਹ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਸੀ। ਇਹ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਸੀ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਵਾਲੇ। ਜਿਹੜੇ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਸ ਕਟਾ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਯੋਗੀ ਬਣ ਗਏ ਸੀ। ਫੇਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਨਾਨਕ ਕੇ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ' ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਨਾ ਛੱਡੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਧਰਮ ਅਪਣਾਅ ਲਿਆ ਉਹਨੂੰ ਕਦੇ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਕੇਸਾਂ ਸਵਾਸਾਂ ਤਕ ਨਿਭੇ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਾਥਾ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖਾਸ ਗੱਲ?

ਉੱਤਰ - ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ -

**ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜੁ ਜੋਗ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ॥
ਤਪ ਮਹਿ ਤਪੀਸਰੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਭੋਗੀ ॥
ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਰ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥**

ਅੰਗ - 284

ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਜਿਵੇਂ ਬਿਹੰਗਮ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਏ, ਸਾਡਾ ਇਕ ਪੱਖ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਤਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੀਆਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ, ਲਿਖਾਇਆ, ਵਿਆਹਿਆ, ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਭੇਜਿਆ। ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ, ਸੇਵਾ ਦਾ, ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਿਹਾ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਸੰਸਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚੋਂ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਨਿਜੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ। ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚ ਆਮ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ਕ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਲਾਈਟ ਹਾਊਸ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਉਦਾਸ ਰਹਿਣਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬੇਲਾਗ ਰਹਿਣਾ। 'ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਜੋ ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰੈ' ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਤਿਆਗੀ ਸਨ। ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਕੇ, ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਸਾਰੀ ਟਰੱਸਟ ਦੇ

ਨਾਮ 'ਤੇ ਲਵਾ ਦਿਤੀ ਅਰ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਟਰੱਸਟ ਜਿਹੜਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ - ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ, ਅੱਜ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਤੇ ਹੈਲਥ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋਨਾਂ 'ਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਇਥੇ ਬਹੁਤਾ ਸੋਨਾ ਨਾ ਲਾਓ, ਸੰਗਮਰਮਰ ਨਾ ਲਾਓ, ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਬਣਾ ਦਿਓ, ਕੋਈ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਕੇਂਦਰ, ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਾ ਦਿਓ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਸਕਦੈ। ਜਿਹੜੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਈਸਾਈ ਮੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੈਲਿਆ, ਐਸੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਜਾਰੀ ਜਮਾਤ ਦੀ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ। ਅੰਦਰ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸਪਿਰਟ ਹੋਏਗੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਰੇ ਫੈਲੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਬਣਾਓ, ਹਾਸਪੀਟਲ ਬਣਾਓ। ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸਪਿਰਟ ਅੰਦਰ ਜਗਾਓ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਨੇ?

ਉੱਤਰ - ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਅਸਥਾਨ ਹਨ ਇਸ ਟਰੱਸਟ ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ 10 ਸਕੂਲ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 10,000 ਬੱਚਾ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਦੋ ਸਕੂਲ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਦੋ ਕਾਲਜ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਬੀ.ਐਡ ਕਾਲਜ ਹੈ, ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ ਹੈ। ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੇ। ਡਾਕਟਰ ਫਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਵੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਨੇ। ਦਵਾਈਆਂ ਵੀ ਹਾਸਪੀਟਲ ਵਿਚ ਫਰੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਹਾਸਪੀਟਲ 'ਚ, ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ 'ਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਹੋਸਟਲ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ। ਲੰਗਰ ਛਕ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸੇ ਸੰਸਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਚੱਲਣ। ਤਕਰੀਬਨ 2300 ਬੱਚਾ ਸਾਡਾ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ, 1200 ਬੱਚਾ ਪੰਜਾਬ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਜੋ ਸਕੂਲ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਪਰਾ ਤੇ ਅਪਰਾ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਨਾਲ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ। skilled education (ਤਕਨੀਕੀ ਸਿਖਿਆ) 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਅਨੁਭਵ ਸੀ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਕਿ ਬੀ.ਸੀ.ਏ,

ਐਮ.ਸੀ.ਏ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬੱਚੇ ਜਾਣ। ਇਹ ਤਕਰੀਬਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੋਰਸ ਓਦੋਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਏ ਸੀ, ਅੱਜ ਤੋਂ 20-25 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ, ਉਥੋਂ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿਣ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਜਿਹੜੇ ਹਸਪਤਾਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਚੈਕਅੱਪ ਹੀ ਫਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਵਾਈਆਂ ਵੀ ਫਰੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ?

ਉੱਤਰ - ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਡਾਕਟਰ ਨੇ, ਹੋਰ ਦੂਜੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਫਰੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਰੋਜ਼ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਡਾਕਟਰ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਅੱਜ ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਜਾਓ ਉਹਦੀ ਚੈਕਅੱਪ ਫੀਸ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਖਰਚ ਬਹੁਤ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਾਸਪੀਟਲ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਦੂਜਾ ਸੀ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾ ਕੇ ਮਿਲੀ ਜੁਲੀ (ਕੰਮਬਾਈਨ) ਥੈਰੇਪੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਮਾਰ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣ। 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦ ਨਾਮੁ' ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦਵਾਈ ਹੈ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ ਸਭ ਦੇ।

ਸਭ ਕਿਛੁ ਘਰ ਮਹਿ ਬਾਹਰਿ ਨਾਹੀ ॥

ਬਾਹਰਿ ਟੈਲੈ ਸੋ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਹੀ ॥

ਅੰਗ- 102

ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਲ੍ਹ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਮ ਬਾਹਰੋਂ ਦਏਗਾ। ਹੈ ਅੰਦਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਦਸਵਾਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹੋਂ ਇਹਨੂੰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਤਮਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਅਸਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ! ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਹੁੰਭ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਹਸਪਤਾਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਸਕੂਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਵੰਡਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਜੇ ਐਨੇ ਕੰਮ ਸੰਪਰਦਾ ਨੇ ਕਰਨੇ ਹੋਣ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੁਹਾਡਾ ਆਉਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੜਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਚਲੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਸੈਰ ਕਰ ਆਈਏ, ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੋਏਗਾ। ਕੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲੈ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਏ ਹੋ, ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ?

ਉੱਤਰ - 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਟਰੱਸਟ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਇਥੇ ਵੀ

ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕੇ.ਟੀ.ਸੀ ਐਡੀਬਲ ਆਇਲਜ਼ ਵਾਲੇ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਰਾਜ ਹੈ, ਮੱਖਣ ਹੈ, ਜੱਗੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਥੋਂ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈਆਂ 'ਚੋਂ ਪੈਸਾ ਕੱਢ ਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲ ਦਲੀਲ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਰੀਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਸਾਡੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕਾਫੀ ਨੇ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਪਰਚਾ ਨਾ ਪਾਓ ਸ਼ਬਦ ਦਾ, ਉਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੁੱਲ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਛੇ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਥੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ 2011 'ਚ ਆਏ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਨਕਿ ਨਥ ਖਸਮ ਹਥ ਕਿਰਤੁ ਧਕੇ ਦੇ ॥

ਜਹਾ ਦਾਏ ਤਹਾ ਖਾਏ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਹੇ ॥ ਅੰਗ- 653

ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਸ 'ਚ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਕਿਰਤ ਧੱਕ ਕੇ ਲੈ ਆਈ। ਕੋਈ ਕਿਤੋਂ ਆਏ ਕੋਈ ਕਿਤੋਂ ਆਏ। ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾਰ ਆ ਕੇ ਸੈਟਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਹਥ ਵਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਨਾ ਕੋ ਮੁਰਖੁ ਨਾ ਕੋ ਸਿਆਣਾ ॥

ਵਰਤੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥

ਅੰਗ- 98

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਆਉਣਾ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਅਸੂਲ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਸੰਪਰਦਾ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੀ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਚ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕੀ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਵੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਕੀਰਤਨ ਦਾ, ਕਥਾ ਦਾ, ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਬਰਸੀਆਂ ਵੀ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਲੰਗਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਖਾਸ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸੇਵਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦੇਖੋ ਕਿੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। ਉਹ ਵੀ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖ ਕੇ ਗਏ, ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਟਕੇ ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ। ਜੰਗਾਂ-ਯੁੱਧਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ

ਨਹੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਇਸ ਪਾਸੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡਾ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਾ 'ਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋ। ਕੀ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈਗੀ? ਕਿਉਂਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਘਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮੈਂ।

ਉੱਤਰ - ਜਿਹੜਾ ਲਿਟਰੇਚਰ ਹੈ, ਸਾਹਿਤਕ ਦੇਣ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਾਡੀ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਦਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਧਰ ਧਿਆਨ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਰੂਹਾਨੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੇ, ਬਹੁਤੇ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੀ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜੋ ਚਲਦੇ ਹਨ ਇਕ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰਥਕ ਹਾਲਤ ਚੰਗੀ ਹੋਵੇ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਘਾਟ ਨਾ ਆਵੇ। ਦੂਜਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮੈਟਰ ਛਪਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜਕੱਲ ਆਪਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲੋਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਛਾਪਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ, ਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਅਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ।

ਜੇ ਇਕੱਲਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਅਸਮੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਕਰਕੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਗਿਆਨ 'ਚ ਬੰਦਾ ਭੁੱਲ-ਭੱਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੇ ਮਾਇਆ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਰਸਕ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋਵੇ, ਰਸੀਆ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਵੇ, ਇਕੱਲਾ ਫੋਕਟ ਗਿਆਨੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਕੱਲੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਵੀ ਨਾਲ ਚੱਲੇ, ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ ਚੱਲੇ, ਰਸੀਆ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਦੂਜੇ ਲਈ ਸੇਧ ਹੁੰਦੈ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਵੱਡਾ ਲੈਕਚਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ। ਫਤਿਹ ਹੀ ਬੁਲਾਈ ਜੇ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖਿਆ ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਸੇਧ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਰਸ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਰਸਨਾ ਤੁਹਾਡੀ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਏਗੀ, ਨਾਮ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੋਚ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੌ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦਾ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬੰਦ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਛਪਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੀ,

ਪੰਜਾਬੀ, ਕੁਝ ਪੰਨੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ 'ਚ। ਦੂਸਰਾ ਲਿਟਰੇਚਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਡੀਓ, ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਬਣਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਆਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ, 3000 ਕੈਸਟਾਂ ਭਰੀਆਂ। ਜੋ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਬਜੈਕਟ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਸੀ। 1300 ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਡਿਜ਼ਿਟਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਬਣ ਗਈ। ਅੱਜ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਐਡਵਾਂਸ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹਨੂੰ ਹਾਰਡ ਡਿਸਕ, ਹੋਰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸਾਰੇ ਵਰਤੇ ਨੇ। ਇਹ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਇਕੱਲਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪਰਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਬੈਠ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬੈਠ ਜਾ ਕੇ। ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਮੀਡੀਆ ਇਹ ਚੈਨਲ ਹੈ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ, ਦੇਖ ਕੇ 84% ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਵੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, 14% ਸੁਣ ਕੇ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 1% ਸਪਰਸ਼ ਦਾ, 1% ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਸੁੰਘ ਕੇ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਅਸਰ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪਰਦਾ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਉਹ ਲਿਖਤਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਰਸਨਾ 'ਤੇ ਰਸ ਆ ਜਾਵੇ, ਜੀਵਨ 'ਚ ਰਸ ਭਰ ਜਾਏ। ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਨ, ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੁਛ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹੋਗੇ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰ - ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਸਰਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਚ ਚਲਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ-

ਮੰਦਾ ਕਿਸੈ ਨ ਆਖਿ ਝਗੜਾ ਪਾਵਣਾ ॥ ਅੰਗ - 566

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਲਾਈਨ ਵੱਡੀ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਦੂਜੇ ਦੀ ਆਪੇ ਹੀ ਛੋਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ! ਆਪਾਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ

ਸ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਗੁਰੂ ਹਨ ਪਰ ਜੇ ਦੇਖੀਏ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਪਰਦਾ ਕਹਿ ਲਈਏ, ਉਹ ਵੀ ਇਕੱਠੀਆਂ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਰਹੀਆਂ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੋ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਆ ਰਿਹੈ, ਕੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਕਿਤੇ ਬੈਠ ਸਕੀਏ ਤਾਂਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਫੈਲੇ।

ਉੱਤਰ - ਅਸਲ ਦੇ ਵਿਚ 'ਆਪੁ ਸਵਾਰਹਿ ਮੈ ਮਿਲਹਿ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥' ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤਾਂ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਿਆਈਆਂ 'ਚ ਬਦਲੇ। ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢੋ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਡੂੰਘੇ ਸਵਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਤੁਹਾਡਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨਾ ਕੁਝ-ਕਬਾੜ ਹੈ, ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਛੱਡਣਾ, ਪੂਰਾ ਪੇਟ ਅੰਦਰ ਲਗ ਗਿਆ, ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਸਮਾਏਗੀ

ਵਸਤੁ ਅੰਦਰਿ ਵਸਤੁ ਸਮਾਵੈ ਦੁਜੀ ਹੋਵੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- 474

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਆਪਣੀ ਆਪ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਹਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੀ ਮੈਡੀਸਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੰਗ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਸਫਾਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਹੀ ਖੁਦਾਈ ਹੈ ਫੇਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ! ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਏ ਹੋ?

ਉੱਤਰ - ਅਸੀਂ ਦੱਸ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਦੀਵਾਨ ਵਗੈਰਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ 'ਚ ਦਿਤੇ ਨੇ?

ਉੱਤਰ - ਹਾਂ ਜੀ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੱਗੀ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸਤਿਗੁਰ ਰਹਿਮਤਾਂ ਕਰੇ, ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਓ।

ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜਿਹੜੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਰਹਿ ਗਈ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ, ਕੋਈ ਸੁਨੇਹਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਜਾਂ ਖਾਸ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਕੋਈ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਉੱਤਰ - ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਹੀ ਹੈ।

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

Love is God, God is love. ਹੁਣ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਵਿਚ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ, 30, 31 ਅਕਤੂਬਰ, 1, 2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਥੇ ਸਬਜੈਕਟ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਜੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਆਰੰਭ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਸਮਾਂ ਬਣੇ, ਉਥੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨਾ ਜੀ।

ਜੇ ਸੰਗਤ ਟੀ.ਵੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਕਰੀਬੋ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਅਫਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਇਥੇ ਪੰਜਾਂ ਤਖਤਾਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਹੋਈ। ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ, ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਜੇ ਸੰਗਤ ਟੀ.ਵੀ ਰਾਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆਏ ਸੀ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਵਿਚ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ -

....ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਸੈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - 94

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਇਕੀ ਵਿਸਵਾ ਗੁਰੂ ਵੀਹ ਵਿਸਵੇ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਸੰਗਤ ਹੋਵੇ ਇੱਕੀ ਵਿਸਵੇ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜਿੱਥੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਚਲਾਉਣਾ ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਭਰਪੂਰ ਲੀਡਰ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਥੱਲੇ, ਅਗਵਾਈ ਥੱਲੇ ਚੱਲੇ, ਉਹ ਸੰਪਰਦਾ, ਉਹ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਟਰੱਸਟ ਜਾਂ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਯਮਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਸਤੀ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ, ਉਥੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਦੀ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦੇ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਾਂਝ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕੰਮ ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਸੋ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਗਤ ਟੀ.ਵੀ ਹੈ, ਸੋ ਇਹਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਹੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ, ਇਹੀ ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਦਾ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਰੱਖਣ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਪੰਨਵਾਦ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ, ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਆਏ, ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਜਲਦੀ ਸਮਾਂ ਬਣੇ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣ ਸਕੀਏ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ, ਕੋਈ ਸਬਜੈਕਟ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਹਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਪੰਨਵਾਦ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ, ਪੰਨਵਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਨਾਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਰਹੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਾਂ ਜੁੜ ਕੇ ਮਿਲ ਕੇ ਕੌਮ ਦੇ ਰੌਸ਼ਨ ਭਵਿੱਖ ਦੀ, ਪੰਥ ਦੀ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਕ ਵਾਰ ਖਿਮਾ ਜਾਚਨਾ ਜੀ, ਫਤਹਿ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਕਾਇਆ ਰੰਛਣਿ ਜੇ ਥੀਐ ਪਿਆਰੇ ਪਾਈਐ ਨਾਉ ਮਜੀਠ ॥
ਰੰਛਣ ਵਾਲਾ ਜੇ ਰੰਛੈ ਸਾਹਿਬੁ ਐਸਾ ਰੰਗੁ ਨ ਡੀਠ ॥ 2 ॥ ਜਿਨ
ਕੇ ਚੋਲੇ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਕੰਤੁ ਤਿਨਾ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥
ਪੁਤਿ ਤਿਨਾ ਕੀ ਜੇ ਮਿਲੈ ਜੀ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- 722

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ ਪੁਕਾਰਨਿ ਪੋਥੀਆ ॥
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਕੁਝੁ ਗਾਲੀ ਹੋਛੀਆ ॥ ਅੰਗ- 761
ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥
ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥

ਅੰਗ- 81

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖਰ ॥
ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖਰ ॥
ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥
ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥
ਕਾਂਖੀ ਏਕੈ ਦਰਸ ਤੁਹਾਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਉਨ ਸੰਗਿ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰੇ ॥ ਅੰਗ- 262

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਜ ਬੈਠੀ ਗੁਰੂ
ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ
ਕਰੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ
ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੇ ਜੀ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਮੂੰਹ ਦੁਆਬਾ ਇਲਾਕਾ ਜੋ
ਮਹੀਨਾ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ
ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਸਤਿਸੰਗ ਇਥੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।
ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਕਿ ਘਰ-
ਘਰ, ਨਗਰ-ਨਗਰ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥
ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥ ਅੰਗ- 72

ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ
ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਕੇ -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਭੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਦੇਖਿਆ, 'ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥' ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਤ ਹੈ। 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ 'ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ' 'ਚ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਸੀ ਅਗੰਮ, ਅਸਚਰਜ ਬਾਤ ਹੈ। ਪਰ ਅੰਦਰ ਸਭ ਕੁਛ ਪਿਆ ਹੈ -

ਅਸਥਿਰੁ ਬਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥ ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਅੰਗ- 1033

ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਪਰ ਇਹ ਬਾਤ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਸਦਾ ਅੰਦਰ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਦੇ। ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ, ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਅਨੁਭਵੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ। ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਜੋ ਪਰਾਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਹ ਬਚਨ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। 'ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਭੀਠਾ ॥ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥' ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਵਸਥਾ ਕੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਉਰਾ ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ ॥

ਸਾਕਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨੈਨਹੁ ਭੀਠੀ ॥

ਅੰਗ- 892

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਹੈ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥

ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖੁ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ- 538

ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਬਿਹੁ ਹੈ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਉਤਰਨੀ ਹੈ? ਇਕ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਿਹੜਾ ਬਾਹਰ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦੇ ਉਹ ਮਿਲਦੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤ੍ਰ। ਉਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ-

ਨਾਮੁ ਕਹਤ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਸੁਚੀ ਭਈ ਰਸਨਾ ॥ ਅੰਗ- 811

ਇਹ ਰਸਨਾ ਕਿਵੇਂ ਸੁੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਰਤਨ ਜੂਠੇ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੱਚਮਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਤਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ

ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਨ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਬਾਣੀ, ਨਾਮ ਹੈ। ਮਨ ਦਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- 342

ਮਨ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਚੰਚਲ ਹੈ, ਇਸ ਮਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵੇ, ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕੇ, ਰੁਕਦਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ 'ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥' ਉਹ ਬੰਨਾ, ਰੋਕ ਕਿਹੜਾ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 'ਦੂਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥' ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ 'ਨਾਮ'। ਬਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ -

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਅੰਗ- 797

ਮਨ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਇਹਨੂੰ ਪੈਂਖੜ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਮਨ ਖੁਟਹਰ ਤੇਰਾ ਨਹੀ ਬਿਸਾਸੁ ਤੂ ਮਹਾ ਉਦਮਾਦਾ ॥

ਖਰ ਕਾ ਪੈਖਰੁ ਤਉ ਛੁਟੈ ਜਉ ਉਪਰਿ ਲਾਦਾ ॥

ਅੰਗ - 815

ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਮੰਤਰ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਨਾਮ ਤਕ ਲੈ ਗਿਆ, ਇਸ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਤੇ ਠੀਕ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਓ ਕਿ ਗਧੇ ਦੇ ਪੈਂਖੜ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਭਾਰ ਲੱਦ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹਨੇ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦੌੜਨਾ। ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਮਨ ਦੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮੰਨਾਈਏ। ਮਨ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਲਈਏ, ਮੰਤਰ ਦੀ ਫੇਰ ਕਮਾਈ, ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰੀਏ। ਫੇਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਹਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਉਹ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖ਼ੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

ਅੰਗ- 262

ਸਿਮਰਨ ਹੈ ਯਾਦ ਕਿ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਕਿਵੇਂ ਰਹੇ? ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ, ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਿਸਾਲ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿੱਲੀ ਤੋਂ ਕੱਪੜਾ ਨਹੀਂ ਟੰਗ ਸਕਦੇ। ਕੋਈ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੂਗੋਲ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਈ ਤੇ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਚੰਦਰਮਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਤਾਰੇ, ਸਿਤਾਰੇ ਸਾਰੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਚੰਦਰਮਾ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗ੍ਰਹਿ ਹਨ ਸਾਰੇ। ਸੂਰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ-

ਸੂਰਜ ਏਕੋ ਰੁਤਿ ਅਨੇਕ ॥ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੇ ਕੇਤੇ ਵੇਸ ॥

ਅੰਗ- 13

ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਗਰਮੀ ਹੈ, ਦੂਰ ਧਰਤੀ ਚਲੇ ਗਈ ਸਰਦੀ ਹੈ। ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਕੈਨੇਡਾ, ਸਾਇਬੇਰੀਆ ਜਾਂ ਸਾਊਥ, ਨੋਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਠੰਢਾ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ। ਬਰਫ ਜਮ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਭੂ-ਮਧ ਰੇਖਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨੇੜੇ ਬੜੀ ਵਸੋਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਗਰਮੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਧਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਾਊਥ ਵਲ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੰਢ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮਦਰਾਸ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਹੀ ਗਰਮੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸੁਨਾਮੀ ਆਈ, ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਰਿਲੀਫ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਕੰਬਲ ਲੈ ਗਏ, ਦਸੰਬਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਠੰਢ ਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਧੋਤੀ ਹੀ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਜਿਹੜਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਹੁੰਦੈ, ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੈ, ਜਿਸਦੇ ਨਾਲੋਂ ਉਹ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਵੇ। ਗ੍ਰਹਿਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਦੀ, ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ। ਆਤਮਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਬਣ ਗਏ। ਫੇਰ ਮਨ, ਬੁੱਧ, ਚਿੱਤ, ਅਹੰਭਾਵ, ਅੰਤਸਕਰਣ 'ਤੇ ਮੈਲ ਪੈ ਗਈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ -

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ- 999

ਚਲਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਉਹ Back to sorce ਜਿੱਥੋਂ ਟੁੱਟਿਆ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ ਦਾ ਸਫਰ ਕਿੰਨਾ ਲੰਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਟੁੱਟ ਕੇ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ॥
ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥

ਅੰਗ- 156

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥

ਅੰਗ - 176

ਕਿੰਨੇ ਜਨਮ ਲੰਘ ਗਏ, ਬਲਦ, ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ, ਰੁਖ, ਬਿਰਖ ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਬਣੇ। ਕਿਉਂ ਬਣੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿੱਥੋਂ ਟੁੱਟੇ ਉਥੇ ਹੀ ਜੁੜ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜੁੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀਆਂ ਜ਼ੂਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ 1 ॥
ਭਜਹੁ ਗੁੰਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਕ੍ਰੁਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥
ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ 2 ॥
ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ ॥
ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥
ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥ 3 ॥
ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਲਾਇਆ ਸੇਵ ॥
ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਏ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥

ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਤਾ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਕਪਾਟ ॥
 ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ਜੋਨੀ ਬਾਟ ॥ 4 ॥
 ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥
 ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥
 ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥
 ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥ ਅੰਗ- 1159

ਇਥੇ ਕਿੰਨੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ, ਕਿੰਨਿਆਂ ਕੁ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਝੀ ਆਈ ਹੈ।
 ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਨੇ -

ਜਗ ਮਹਿ ਉਤਮ ਕਾਵੀਅਹਿ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ ਕੇਇ ॥

ਅੰਗ - 517

ਵਿਰਲੇ ਨੇ।

ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 1411

ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਜਿਹੜੀ
 ਨੇ ਅਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਦੀਆਂ, ਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਤਾਂ ਸਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹੀ
 ਨਹੀਂ। ਅੰਦਰਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਜਿੰਨੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਹਨ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਦੇ
 ਅਧੀਨ ਹਨ। ਇਹਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਕਿਉਂ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ
 ਨਾਮ ਜਪ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੈ ਆਪਣੇ ਸ਼੍ਰੋਤ ਤੋਂ, ਉਸ ਪਾਸੇ
 ਵਲ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ? ਉਹ ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ
 ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਹਨ। ਆਪਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਸੁੱਧ ਅੱਖਰ ਨੇ -

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖਰ ॥ ਅੰਗ- 262

ਜਿੰਨੇ ਵੇਦ ਨੇ, ਪੁਰਾਨ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ
 ਸਕਦੇ ਕਿ ਝੂਠੇ ਨੇ -

ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹਹੁ ਮਤ ਝੂਠੇ ਝੂਠਾ ਜੋ ਨ ਬਿਚਾਰੈ ॥

ਅੰਗ- 1350

ਵੇਦਾ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ ਸੋ ਸੁਣਹਿ ਨਾਹੀ

ਫਿਰਹਿ ਜਿਉ ਬੇਤਾਲਿਆ ॥

ਅੰਗ - 919

ਬੇਤਾਲੇ ਅਸੀਂ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ
 ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਕ ਓਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਰਨ।

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਅੰਗ- 265

ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ। ਇਹ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਮੁਹਾਰਨੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਟੀਚਰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਜਿਹਨ 'ਚ ਵਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਦਮ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦੈ, ਇਕ ਤਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆਈ ਜਾਂਦੈ ਫੇਰ। ਤਰਜ਼ ਜਿਹਨ 'ਚ ਵਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਕ ਧੁਨ ਬਣਾਈ, ਸੱਤਵੇਂ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ -

ਪੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥

ਅੰਗ- 879

ਉਹ ਕਥੀ ਤਾਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਕ ਬਾਹਰ ਧੁਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਧੁਨ ਬਣਾ ਲਓ। ਧੁਨ ਬਣਾ ਕੇ ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੋ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦੈ, ਵਾ.....ਹਿ.....ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਆਉਂਦੈ ਗੁ.....ਰੂ.....। ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅੰਦਰਲਾ ਜਿਹੜਾ 'ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ' ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਉਹ ਐਸਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਜਦੋਂ ਬਣਦੇ ਸੀ ਮੰਦਰ, ਜਾਂ ਗੁੰਬਦ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਘੰਟਾ ਵਜਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨੇ। ਮੰਦਰ 'ਚ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਘੰਟਾ ਖੜਕਦਾ, ਸੰਖ ਵਜਦਾ ਇਹ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਬਿਠਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰਲਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧੁਨ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ, ਗੂੰਜਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਉਪਰ ਗੋਲ ਗੁੰਬਦ ਹੁੰਦੈ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣਾਉਣ ਲਗ ਗਏ। ਲੈਂਟਰ ਪੈਣ ਲਗ ਗਏ। ਪਹਿਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਜਿਵੇਂ ਗੁਹਾਰੇ ਨੂੰ ਪਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਚਿਣਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ, ਸਿੱਧਾ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਉਪਰ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਗੁੰਬਦ ਬਣ ਜਾਂਦੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਆਵਾਜ਼ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਜਦੋਂ ਘੰਟੇ, ਘੜਿਆਲ, ਧੁਨਕਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋੜੀ ਵਜਦੀ ਹੈ, ਵਾਜਾ, ਰਾਗ 'ਚ ਕੀਰਤਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬ ਸੁਰ ਕਰ। ਬਾਣੀ ਆਈ ਹੈ। ਉਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਉਤਰੀ ਹੈ -

ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥

ਅੰਗ- 628

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਸ ਦਿਤਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦਸਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ

ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਜੁਗਤ ਨਾਲ, ਬੋਲ ਕੇ ਵੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਫੇਰ ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਪਸੰਤੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਜੀਭ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾਮ ਜਪਣਾ।

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੇ ਹਿਆਇ ॥

ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ- 1256

ਜਿੱਥੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦੇ, ਜਿਹਭਾ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦੀ, ਉਥੇ ਸੁਣਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੋ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ, ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਿਆਓ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 305

ਬਾਹਰਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਅੰਦਰਲਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਉਹ ਮੁਖ ਧੂੜ, ਸਤਿਸੰਗ, ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ, ਕਮਾ ਕੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਮੁਖ ਧੂੜ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ -

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੇ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 305

ਫੇਰ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਕਿੰਨੇ ਨੇ।

ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੈਲੀ ਘਾਤੁ ਕੰਵਕਾ ਅਣਚਾਰੀ ਕਾ ਧਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- 1413

ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦੇਣੀ, ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦੇਣੀ, ਕੰਵਕਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ; ਅੱਜ ਇਹ ਪਾਪ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਪੁੱਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਕੁੱਖ 'ਚ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚਾਰ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਨੇ -

ਹੁੱਕਾ ਹਜਾਮਤ, ਹਲਾਲੋ ਹਰਾਮ।

ਇਹ ਪਾਪ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਨਸਾਨ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਪ ਉਤਰ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਉਤਰਦੇ। ਇਹ ਪਾਪ ਉਦੋਂ ਉਤਰਣਗੇ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰਲੇ ਤੀਰਥ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਮਿਲ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦੇ - ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ। ਪੰਜ

ਠੱਗ ਨੇ - ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ।

ਰਾਜ ਮਾਲ ਰੂਪ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥
ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥

ਅੰਗ- 1288

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ਜਰਾ ਜਨਾਵੈ ॥
ਤਬ ਤੇਰੀ ਓਕ ਕੋਈ ਪਾਨੀਓ ਨ ਪਾਵੈ ॥ 2 ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀ ਤੇਰਾ ॥
ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਜਪਹਿ ਸਵੇਰਾ ॥

ਅੰਗ- 656

ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਚਰਿੱਤਰ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰ ਲਓ ਜੇ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ -

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਏਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥
ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 305

ਜਦੋਂ ਭਜਨ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਧ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਹਾਈ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਬੋਲ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ mantly ਪੜ੍ਹਾਈ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੁਸਤਕ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਨਾਭੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਓ।

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥
ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ- 295

ਮਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਖਿਆਲਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ, ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ, ਟਿਕਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਹੈ ਪਉਣ- 'ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨ ਪੰਖੇਰੂ ਬਨ ਕਾ ॥' ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਜੁਗਤੀ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਲੈ। ਤੂੰ ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ

ਖਾਲੀ ਨਾ ਜਾਣ ਦੇ, ਇਸ 'ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾ ਦੇ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਵੇ, ਖਾਲੀ ਸਵਾਸ ਨਹੀਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਹੁੰਦੇ, ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਵੀ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬੈਠ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਸਵਾਸ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ। ਕਿੰਨਾ ਸੁਣਨ 'ਚ ਅਨੰਦ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥

ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ- 1256

ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਭੰਡਾਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ। ਆਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਹਨ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਲਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਇਹ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਵਿਚਾਰੋ।

'ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਭੀਠਾ ॥' ਕਿ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾਣ -

ਬਾਹਰਿ ਢੁਢਨ ਤੇ ਛੁਟਿ ਪਰੇ

ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥

ਅੰਗ- 1002

ਸਤਿਸੰਗ ਮੰਨੋਰੰਜਨ ਨਹੀਂ, ਮਨ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਇਥੇ -

ਲੋਗੁ ਜਾਨੈ ਇਹੁ ਗੀਤੁ ਹੈ ਇਹੁ ਤਉ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰ ॥

ਅੰਗ-

335

ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ-

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 846

ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਜੀ ਕਥਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਥਾ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਿਥਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਹੋਇਆ, ਇਕ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਆ ਗਿਆ, ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸਭ ਨੂੰ। ਉਹ ਓਧਰ ਨੂੰ ਆ ਗਿਆ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਜੀ ਦੌੜ ਲਏ। ਸਰੋਤੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਹੁਣੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਸਭ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਥੀ ਹੀ ਜਦੋਂ ਸਿੱਧਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੁਣ ਦੌੜਨਾ ਹੀ ਠੀਕ ਸੀ। ਜੇ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਭਜੋ ਵੀ ਮਿਥਿਆ ਹੀ ਹੈ-ਭੱਜ ਜਾਣਾ।

ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਮਿਥਿਆ ਪਰ
ਇਥੇ ਕੀ ਸੱਚ ਹੈ? -

**ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੁ ਰਹਿਓ ਰਹਿਓ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤ ਮੈ ਕਿਨ ਜਪਿਓ ਗੁਰ ਮੰਤੁ ॥**

ਅੰਗ- 1429

ਜਿਹਦੀ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਤੱਕ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋ ਗਈ
ਉਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਆਪਾਂ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ

ਕਬੀਰ ਏਕ ਘੜੀ ਆਧੀ ਘਰੀ ਆਧੀ ਹੂੰ ਤੇ ਆਧ ॥
ਭਗਤਨ ਸੇਤੀ ਗੋਸਟੇ ਜੋ ਕੀਨੇ ਸੋ ਲਾਭ ॥

ਅੰਗ - 1377

ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੀਅਨ ਕੇ ਦਾਤਾ ਸਿਮਰਤ ਸਭ ਮਲੁ ਖੋਈ ॥
ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਭਗਤਨ ਕਉ ਬਰਤਨਿ ਬਿਰਲਾ ਪਾਵੈ ਕੋਈ ॥
ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥
ਜਾ ਕੀ ਸਰਣਿ ਪਇਆਂ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਬਾਹੁੜਿ ਦੁਖੁ ਨ
ਹੋਈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਵਡਭਾਗੀ ਸਾਧਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤਿ
ਤਿਨ ਭੇਟਤ ਦੁਰਮਤਿ ਖੋਈ ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਧੂਰਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਬਾਛੈ
ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਪਰੋਈ ॥

ਅੰਗ- 618

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ- 95
ਕਬੀਰ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀਐ ਸਾਧ ਕੀ ਅੰਤਿ ਕਰੈ ਨਿਰਬਾਹੁ ॥
ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਜਾ ਤੇ ਹੋਇ ਬਿਨਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - 1369

ਕਬੀਰ ਚਾਵਲ ਕਾਰਨੇ ਤੁਖ ਕਉ ਮੁਹਲੀ ਲਾਇ ॥
ਸੰਗਿ ਕੁਸੰਗੀ ਬੈਸਤੇ ਤਬ ਪੁਛੈ ਧਰਮ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ - 1375

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥
ਉਹ ਤੁਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੇਰਿ ॥

ਅੰਗ - 1369

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਸੰਗ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਨੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਜੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਵੇ - 'ਕਬੀਰ ਏਕ ਘੜੀ' ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਢੇ ਚੌਵੀ ਮਿੰਟ ਦੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਧੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਧੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ, 'ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ' ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।' ਸਤਿਸੰਗ ਕਿਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ? ਸਤਿਸੰਗਤ ਉਹ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ, ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਖੁਲ੍ਹ

ਜਾਵੇ-

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਨਾਮ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ- 284

ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ, ਨਾਮ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਣੀ, ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਥੇ ਕਿੰਨਾ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਅੱਜ ਇਥੇ ਟੈਂਟ ਲੱਗੇ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਵੀ ਆਈ, ਬਾਰਿਸ਼ ਵੀ ਆਈ। ਪਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ -

ਝਖੜੁ ਝਾਗੀ ਮੀਹੁ ਵਰਸੈ ਭੀ ਗੁਰੁ ਦੇਖਣ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- 757

ਇਹ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਜੇ ਸਤਿਸੰਗ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ।

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - 12

ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ, ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ। ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਸੋਹਣੀ ਇਹ ਅਨੰਦਪੁਰੀ, ਅਨੰਦਾਂ ਦੀ ਪੁਰੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 350 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ। ਕਿੱਡੇ ਇਥੇ ਭਾਗ ਲੱਗੇ। ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਹੀ ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ, ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਿਲਕ ਜੰਵੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਚਾਲੇ ਪਾਏ। ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਦੋਂ ਉਮਰ ਸੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਹੀ ਭੇਜਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ 1665 ਈਸਵੀ ਦੇ ਵਿਚ 19 ਜੂਨ ਨੂੰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾਨਿਆਸ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਜਦੋਂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਦੇ ਰੂਪ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਇਹਦਾ ਨਾਮ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਿੰਨਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ।

ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਬਹੁਤ ਹੈ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- 546

ਕਰੋੜਾਂ ਜਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਦੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸੰਵਾਦ ਚਲਦੈ। ਇਕ ਵਾਦ ਹੈ, ਇਕ ਵਿਵਾਦ ਹੈ। ਸੰਬਾਦ 'ਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤਰ

ਜੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਤਪ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਤਪ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਵਸਿਸਟ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਸਤਿਸੰਗ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸੰਵਾਦ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਪਤਾ ਕਰਨ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਤਿੰਨੋਂ ਦੇਵਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਤਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਦੱਸਣਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ-

ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 72

ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੋ ॥

ਅੰਗ- 81

ਅੱਜ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵੀ ਨਾ ਦਸ ਸਕੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੇ ਰੰਗ 2000 ਨਾਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਿੱਤ ਨਵਾਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਰੱਖਿਆ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੁਤੁ ॥

ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੁਤਿ ॥

ਅੰਗ- 3

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਧਰਮ ਦਾ ਬਲਦ ਹੈ ਇਹਦੇ ਸਹਾਰੇ ਧਰਤੀ ਖੜੀ ਹੈ। ਮੈਂ 2000 ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ- 284

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਾਸਤੇ ਤਪ ਫਲ ਦਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਏਧਰੋਂ ਮੈਂ ਹਟਣਾ ਹੈ, ਧਰਤੀਆਂ ਡੋਲ੍ਹਣ ਲਗ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਸੌ ਸਾਲ, ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਤਪ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਧਰਤੀਆਂ ਡੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਨਾ ਰੁਕੀਆਂ। ਫੇਰ ਵਸਿਸਟ ਜੀ ਇਕ ਘੜੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਧਰਤੀਆਂ ਰੁਕ ਗਈਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਤੀਜਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਪੇ ਹੀ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਪ ਨਾਲ ਧਰਤੀਆਂ ਡੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟੀਆਂ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸਥਿਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਵੱਡਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ। ਬਾਕੀ ਕਰਮ ਧਰਮ ਐਨੇ ਫਲਦਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨਾਂ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਦਸਿਆ ਹੈ।

ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ

ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ ॥

ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ
 ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥ 1 ॥
 ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ
 ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥
 ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੇ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥

ਅੰਗ- 641

ਕਰਮ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਕਰਕੇ ਬੰਦਾ ਅਹੰਭਾਵ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਹ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਉਹ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਜਬ ਲਗੁ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰੈ ॥
 ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਜੁ ਏਕੁ ਨਹੀ ਸਰੈ ॥
 ਜਬ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਮਿਟਿ ਜਾਇ ॥
 ਤਬ ਪ੍ਰਭ ਕਾਜੁ ਸਵਾਰਹਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ- 1161

ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਮੋਨਿ ਭਇਓ ਕਰਪਾਤੀ ਰਹਿਓ
 ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ ਮਾਹੀ ॥
 ਤਟ ਤੀਰਥ ਸਭ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਮਿਓ ਦੁਬਿਧਾ ਛੁਟਕੈ ਨਾਹੀ ॥
 ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਬਸਿਓ ਸਿਰਿ ਕਰਵਤ ਧਰਾਏ ॥
 ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੇ ਲਖ ਜਤਨ ਕਰਾਏ ॥
 ਕਨਿਕ ਕਾਮਿਨੀ ਹੇਵਰ ਗੇਵਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦਾਨੁ ਦਾਤਾਰਾ ॥
 ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਮਿ ਬਹੁ ਅਰਪੇ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਦੁਆਰਾ ॥
 ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਡੰਡਉਤ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਰਤੁ ਰਹਤਾ ॥
 ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ
 ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥

ਅੰਗ- 642

ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲ ਤਾਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ -

ਜੋਗ ਸਿਧ ਆਸਣ ਚਉਰਾਸੀਹ
 ਏ ਭੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ॥
 ਵਡੀ ਆਰਜਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮੇ
 ਹਰਿ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਗਹਿਆ ॥ 6 ॥
 ਰਾਜ ਲੀਲਾ ਰਾਜਨ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰਿਆ ਹੁਕਮੁ ਅਫਾਰਾ ॥ ਸੇਜ
 ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ ॥

ਅੰਗ - 642

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ 'ਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਹੈ ਜੋ ਆਪਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥

ਅੰਗ - 642

ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਚਤਿ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਸੰਗ ਤਾਂ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ

ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- 95

ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਜੇ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਨੂੰ ਹੈ -

ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨੁ ਪਰਧਾਨਾ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਲਾਇ ਧਿਆਨਾ ॥

ਆਪਿ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੇ

ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ- 1076

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਫਲਦਾਇਕ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੂਰੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ- 295

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰਾ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ।' ਮਿਲਟਰੀ 'ਚ ਜਿਵੇਂ ਸਾਵਧਾਨ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਹੀ 90 ਡਿਗਰੀ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਸਮ, ਦਮ, ਯਮ, ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਸਣ ਹੈ। ਆਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਧਿਆਸਣ ਹੈ ਇਹ ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਅਸਲ ਅੰਦਰਲੀ ਜਿਹੜੀ ਚਿੱਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਾਰਨਾ ਧਿਆਨ ਤੇ ਸਮਾਧੀ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜਦੋਂ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਸੀ ਲਹਿਰ (vibration) ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਜੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਹਰਿ ਕੀ ਕਥਾ ਹੋਤ ਹੈ ਜਹਾਂ, ਗੰਗਾ ਭੀ ਚਲ ਆਵਤ ਤਹਾਂ।

ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਆ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਦਾ ਫਲ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਹਿਣ ਤੇ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਝੁਕਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਝੁਕ ਜਾਣਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਝੁਕ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਤਾਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝੁਕਣਾ ਹੈ -

ਅਪਰਾਧੀ ਦੂਣਾ ਨਿਵੈ ਜੋ ਹੰਤਾ ਮਿਰਗਾਹਿ ॥

ਸੀਸਿ ਨਿਵਾਇਐ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਕੁਸੁਧੇ ਜਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - 470

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਝੁਕਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਮਰਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪੂੜ ਮਸਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਮਾੜੇ ਲੇਖ ਹਨ, ਉਹ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਖਣ 'ਚ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਅੱਖਰ ਪੁੱਠੇ ਨੇ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਿਆਹੀ ਲਗ ਟੱਚ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਾਗਜ਼ ਨਾਲ, ਉਹੀ ਅੱਖਰ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਮਸਤਕ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਪੁੱਠੇ ਲੇਖ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਧਿਰਕਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਇਹ ਝੁਕਦਾ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ।

**ਜੋ ਸਿਰੁ ਸਾਈ ਨਾ ਨਿਵੈ ਸੋ ਸਿਰੁ ਕੀਜੈ ਕਾਇ ॥
ਭੁੰਨੇ ਹੇਠਿ ਜਲਾਈਐ ਬਾਲਣ ਸੰਦੈ ਥਾਇ ॥ ਅੰਗ- 1381**

ਇਕ ਪਾਸੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਤੇਰਾ ਸੀਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਝੁਕਦਾ। ਉਹ ਸੀਸ ਫੇਰ ਕਿਸ ਕੰਮ ਦਾ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਝੁਕਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਸੀਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚੁਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਲ ਦੇਵੇ।

**ਉਠੁ ਫਰੀਦਾ ਉਜੁ ਸਾਜਿ ਸੁਬਹ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰਿ ॥
ਜੋ ਸਿਰੁ ਸਾਈ ਨਾ ਨਿਵੈ ਸੋ ਸਿਰੁ ਕਪਿ ਉਤਾਰਿ ॥**

ਅੰਗ - 1381

ਉਜੁ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰਕੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

**ਫਰੀਦਾ ਬੇ ਨਿਵਾਜਾ ਕੂਤਿਆ ਏਹ ਨ ਭਲੀ ਰੀਤਿ ॥
ਕਬ ਹੀ ਚਲਿ ਨ ਆਇਆ ਪੰਜੇ ਵਖਤ ਮਸੀਤਿ ॥**

ਅੰਗ- 1381

ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਜੇ ਸੀਸ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਝੁਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਕ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ, ਉਸ ਆਸ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸਰੀਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ -

**ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥**

ਅੰਗ- 1159

ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਪ੍ਰਿਗੁ ਲੇਇਣ ਗੁਰ ਦਰਸ ਵਿਣੁ ਵੇਖੈ ਪਰ ਤਰਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/10

ਗੁਰੂ ਦੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ

ਬਗੈਰ ਅੱਖਾਂ ਪਰਾਏ ਤਨ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕਦੀਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਰਾਏ ਰੂਪ 'ਤੇ, ਪਰਾਏ ਧਨ 'ਤੇ, ਪਰਾਏ ਤਨ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਟਿਕਦੀ ਹੈ, ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹਦੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ।

**ਰੂਪੇ ਕਾਮੇ ਦੋਸਤੀ ਭੁਖੇ ਸਾਏ ਗੰਢੁ ॥
ਲਥੈ ਮਾਲੈ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਉਂਘੈ ਸਉੜਿ ਪਲੰਘੁ ॥**

ਅੰਗ- 1288

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਬੰਧ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦਾ, ਮਨ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਸਦਾ ਹੀ ਚੰਚਲ ਹੈ, ਮਨ ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਹੋਣ।

ਸੇਈ ਪਿਆਰੇ ਮੇਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਿਆਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ।

ਨੈਣ ਨ ਦੇਖਹਿ ਸਾਧ ਸਿ ਨੈਣ ਬਿਹਾਲਿਆ ॥

ਅੰਗ- 1362

ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਤਾਂ ਐਸੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੇ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਰਕਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

**ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥
ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥
ਸੰਨ੍ਹੀ ਦੇਨ੍ਹਿ ਵਿਖੰਮ ਬਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥
ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥ ਅੰਗ- 315**

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮੜਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥

ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ

ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਬਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ

ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 464

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਅੰਗ- 520

ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਬਾਬਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰਿਗੁ ਸਰਵਣਿ ਉਪਦੇਸ ਵਿਣੁ ਸੁਣਿ ਸੁਰਤਿ ਨ ਧਰਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/10

ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸੁਣਨਾ।

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨਹੀ ਨਾਵੁ ਕਰਨ ਮੁੰਦਿ ਘਾਲਿਆ ॥

ਅੰਗ - 1362

ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰੇ ਫੇਰ? ਅੰਦਰਲਾ ਨਾਵ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਹਰੋਂ ਕਚ ਪਿੱਚ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸੁਣਨਾ। ਜਿਧਰੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਏਗੀ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਏਗੀ। ਸੁਰਤ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਸੁਰਤ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ। ਇਹ ਸੁਰਤਿ ਤੇ ਸਬਦਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਚਲਦੇ ਨੇ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਮੰਤਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਰਤ ਉੱਚੀ ਉਠਦੀ ਹੈ, ਜਿਧਰੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨਕਾਰ, ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ 'ਤੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਐਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਉਪਰ 84% ਅਸਰ, ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 14% ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 1% ਸਪਰਸ਼ ਨਾਲ, 1% ਨਾਸਕਾ ਸੁਗੰਧ ਨਾਲ।

ਅੱਖਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਚਿੰਤ ਆਏਗਾ। ਕੰਨ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ। ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇਖਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਰੱਜਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ।

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਕੰਨ ਜਿਹੜੇ ਧਿਰਕਾਰ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਨਹੀਂ।

ਅੱਜ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਰਬਾਰ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਜਲ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੰਗਤ 'ਚ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਠਿਆ, ਬੜਾ ਅਮੀਰ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਬੱਚਾ, ਦੌੜ ਕੇ ਜਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ ਜਲ ਫੜਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਦਿਤੀ ਜਲ ਲਈ, ਬੱਚਾ ਜਲ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ? ਸੰਗਤ 'ਚ ਜਗਿਆਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਗੁਰੂ ਵਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਰ ਅਦਾ ਵਲ ਵੇਖਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨ ॥ ਅੰਗ- 864

ਹੁਣ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਗੁਰੂ ਵਲ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ, ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਦੀਦਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਹੋਰ ਕਿੱਡੀ ਫੇਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਹੈ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੋ ਉਹਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। 'ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਹੈ' ਅੰਦਰ ਸਬਦਿ ਦੀ ਧੁਨਕਾਰ ਹੈ ਉਹ ਸੁਣਨੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ।

ਹੁਣ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ

ਜਲ ਮੰਗਾਇਆ ਵੀ ਤੇ ਫੇਰ ਡੋਲੂ ਵੀ ਦਿਤਾ। ਪੁਛਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ!
ਜਗਿਆਸਾ ਜਾਗੀ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਭੇਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਰ
ਅਦਾ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।
ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਨੇ -

**ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਪਰੀਤ ਹੈ ਲਾਇ ਤਾਰ ਨਿਹਾਲੇ ॥
ਚਕਵੀ ਸੂਰਜ ਹੇਤ ਹੈ ਮਿਲਿ ਹੋਨਿ ਸੁਖਾਲੇ ॥
ਨੇਹੁ ਕਵਲ ਜਲ ਜਾਣੀਐ ਖਿੜਿ ਮੁਹ ਵੇਖਾਲੇ ॥
ਮੋਰ ਬਬੀਹੇ ਬੋਲਦੇ ਵੇਖਿ ਬਦਲ ਕਾਲੇ ॥
ਨਾਰਿ ਭਤਾਰ ਪਿਆਰੁ ਹੈ ਮਾਂ ਪੁਤ ਸਮੁਾਲੇ ॥
ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਓਹੁ ਨਿਬਹੈ ਨਾਲੇ ॥**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/4

ਐਸੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਨੇ, ਚੰਦ ਨਾਲ, ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਚਕੋਰ ਦਾ ਚੰਦਰਮਾ ਨਾਲ, ਚਕਵੀ ਦਾ ਸੂਰਜ
ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਟਕ ਇਕ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਇਹ ਪੰਛੀ
ਵੇਖਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਹ
ਪ੍ਰੀਤ ਤਾਂ ਇਕ ਅੰਗੀ ਹੈ। ਚਕਵੀ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ
ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਚੰਦਰਮਾ ਨੂੰ ਚਕੋਰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ
ਉਸਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਦੇ ਅੰਗੀ ਹੈ।

ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਖਿੜ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਨਾ ਮਿਲੇ ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ ਭਾਈ
ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਾਂ-
ਪੁੱਤ ਦਾ ਪਿਆਰ। ਪਰ ਇਹ ਪਿਆਰ ਹਨ ਮੋਹ ਦੇ। ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਪੀਰ
ਤੇ ਮੁਰੀਦਾ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਅਸਲੀ ਪਿਆਰ। ਦੂਜੇ ਪਿਆਰ ਤਾਂ
ਮੋਹ ਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਪਿਆਰ 'ਚ ਸੰਗਤ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਹਦੇ
ਵਿਚ ਕੀ ਭੇਤ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਹੈ ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ
ਹੋਇਆ ਜਲ ਛਕ ਲਵੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੁਰਦੇ ਨਾਲ ਛੋਹਿਆ ਜਲ ਕੌਣ ਛਕਦੈ।

ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਛੋਹ ਕੇ ਜੇ ਆਓ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਤੋਂ ਤਾਂ ਆ ਕੇ
ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਛ ਛਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ -

ਵਿਣੁ ਸੇਵਾ ਧ੍ਰਿਗ ਹਥ ਪੈਰੁ ਹੋਰ ਨਿਹਫਲ ਕਰਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/10

ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਧਿਰਕਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ
ਮੁਰਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ, ਜੇ ਕਦੇ ਸੰਗਤ ਵਲ ਚਰਨ ਚੱਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ
ਤੇ ਹੱਥ ਕਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਸਫਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਧਿਰਕਾਰ

ਹੈ।

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਸੁਖ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/10

ਜੇ ਸੁਖ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਸਫਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਰੀਰ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੈ ਇਤੋਨੁ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- 472

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣਾ ਹੈ -

**ਦਾਣਾ ਪਾਣੀ ਗੁਰੁ ਦਾ,
ਟਹਲ ਭਾਵਨੀ ਸਿੰਘਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ।**

ਰਸਨਾ ਕਿਵੇਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੀ -

**ਰੇ ਜਿਹਬਾ ਕਰਉ ਸਤ ਖੰਡ ॥
ਜਾਮਿ ਨ ਉਚਰਸਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ॥**

ਅੰਗ- 1163

ਰਸਨਾ ਜਪੈ ਨ ਨਾਮੁ ਤਿਲੁ ਤਿਲੁ ਕਰਿ ਕਟੀਐ ॥

ਅੰਗ- 1362

ਫੇਰ ਇਹ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਹੈ? ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਹੈ। 'ਜੇਸਾ ਅੰਨੁ ਤੇਸਾ ਮਨ।'

**ਜੇਤੇ ਦਾਣੇ ਅੰਨ ਕੇ ਜੀਆ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ ॥
ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿਆ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਸੁਤਕੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਖੀਐ ਸੁਤਕੁ ਪਵੈ ਰਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਸੁਤਕੁ ਏਵ ਨ ਉਤਰੈ ਗਿਆਨੁ ਉਤਾਰੇ ਧੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 472

ਜਿਹਬਾ ਕਿਵੇਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ -

ਨਾਮੁ ਕਹਤ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਸੂਚੀ ਭਈ ਰਸਨਾ ॥

ਅੰਗ- 811

ਪਰ ਇਹ ਜੀਭ ਕਚ-ਪਿੱਚ ਬੋਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਰਸਨਾ ਰਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਭਰਦੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਪਕਾਉਣਾ ਜਾਂ ਵਰਤਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਚਲੇ ਜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ 10 ਪਾਠ ਮੂਲਮੰਤਰ ਦੇ ਕਰ ਲਓ। ਅੰਨ, ਜਲ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਪਰ ਇਕ ਹੀ ਕਰ ਲਓ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਕਰ ਲਓ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਤੋਂ, ਉਹਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਚਾਬੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ, ਚਾਬੀ ਲੈ ਕੇ ਰੱਖ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਾ ਲਿਆ, ਇਹ

ਬਾਹਰ ਵਲ ਨੂੰ ਦੌੜਦੇ ਨੇ -

**ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥ ਬਜਰ
ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥**

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- 954

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੁਰਦੇ ਨਾਲ ਛੋਹਿਆ ਜਲ ਨਹੀਂ ਛਕ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬੱਚਾ ਜਿਹੜਾ ਜਲ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਕਦੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ? ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਘਰ 'ਚ ਵੀ ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ ਨੇ, ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਆਹ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਪ ਨੂੰ ਜਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆਂ! ਇਹ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਧ੍ਰਿਗੁ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਸੇਵਾ ਤੋਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ -

**ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥ ਮਿਰਤਕ
ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥**

ਅੰਗ- 253

ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਜੇ ਇਕ ਇਨਸਾਨ 'ਚ ਹੋਣ, ਅਤਿ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇ, ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਚਤੁਰ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਧਨੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੁਖ ਦਾ ਗਿਆਨੀ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਉਸ ਦੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਤਾਂ ਮਿਰਤਕ ਹੈ।

ਜੇ ਇਥੇ ਵੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਲਈ ਸੁਖੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਲਓ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ ਪਿਆਰ 'ਚ, ਫੇਰ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਸੋ ਸਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ -

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਓਹੁ ਨਿਬਹੈ ਨਾਲੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/4

ਸਾਡੀ ਨਿਭ ਜਾਵੇ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

35

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - 26

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥
ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥
ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥ ਅੰਗ- 286

ਗੁਰ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਰਹੈ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹੈ ॥
ਆਪਸ ਕਉ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਧਿਆਵੈ ॥
ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥
ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥
ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥ ਅੰਗ- 286

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥
ਜੇ ਕੋ ਆਪੁਨਾ ਦੂਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥
ਜੇ ਕੋ ਆਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੋਚੈ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ ॥
ਜੇ ਕੋ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥ ਅੰਗ- 266

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥
ਲਾਇ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥
ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲ ॥ ਅੰਗ- 283

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਿਖਿਆ ਪਰਹਰੈ ॥

ਮਨ ਕੀ ਬਾਸਨਾ ਮਨ ਤੇ ਟਰੈ ॥

ਇੰਦ੍ਰੀ ਜਿਤ ਪੰਚ ਦੋਖ ਤੇ ਰਹਤ ॥

ਨਾਨਕ ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੇ ਐਸਾ ਅਪਰਸ ॥

ਅੰਗ- 274

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ-ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਕਿੰਨਾ ਸਤੋਗੁਣੀ ਇਲਾਕਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਓਰਾ (aura) ਹੈ, ਇਧਰ ਨੰਗਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ, ਸੁਖ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕਲਜੁਗ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਏਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਕਿ ਸਤਿਜੁਗ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਇਹ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਕਿ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੇਰੇ ਲਾਏ। ਆਹ ਮੌਜੇਵਾਲ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਧਰਤੀ ਮੌਖੇਵਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ 19 ਜੂਨ 1665 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਡੇਰੇ ਲਾਏ। ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ ਤੋਂ ਮੋੜੀ ਰਖਾਈ। ਰਾਜਾ ਰੂਪਚੰਦ ਸੀ, ਕਹਿਲੂਰ ਦਾ, ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦੇਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਰਾਣੀ ਚੰਪਾ ਡੂੰਗਰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਇਥੇ ਡੇਰੇ ਲਾਓ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਕੇ 19 ਜੂਨ 1665 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਮਾਖੋਵਾਲ ਦੀ ਧਰਤੀ ਖਰੀਦੀ ਤੇ ਇਥੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਨਾਨਕੀ ਚੱਕ ਰੱਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਜੀ ਜਦੋਂ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਐਨੇ ਅਨੰਦ 'ਚ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਏ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਰੱਖ ਦਿਤਾ -

ਆਨੰਦੁ ਆਨੰਦੁ ਸਭੁ ਕੇ ਕਹੈ ਆਨੰਦੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - 917

ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਜੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਪੰਜ ਸੌ ਪੰਡਤ, ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ, ਇਕ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਜੱਥੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਜਾ ਕੇ

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਹੋਇਆ -

ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ॥

ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੈ ਮਹਿ ਸਾਕਾ॥

ਸੀਸ ਦੇ ਦਿਤਾ -

ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ॥

ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਰੁ ਨ ਦੀਆ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ 'ਚੋ'

ਐਸੀ ਮਿਸਾਲ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੋਈ। ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ ਜੀ 9 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਉਮਰ 'ਚ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ 12 ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜੋ ਤਿਆਰੀ ਹੋਈ, ਇਥੇ ਕਿੱਡਾ ਇਨਕਲਾਬ ਆ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਜ਼ੋਰ ਜੁਲਮ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾੜੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਜਿਹੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿਚ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਹ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਰਾਜ ਸਾਮ, ਦਾਮ, ਦੰਡ, ਭੇਦ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਚਾਣਕੀਆ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਅੰਗ ਦੱਸੇ ਨੇ, ਸਾਮ, ਦਾਮ, ਦੰਡ, ਭੇਦ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਰਾਹੀਂ ਬਾਣੀ ਆਈ, ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜ਼ਖਮੀ ਨੇ, ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਹ? ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਘਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਚ। ਨਬੀ ਖਾਂ, ਗਨੀ ਖਾਂ, ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਮਾੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਉਹਦੇ 7 ਸਤਿਸੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੇ, ਤੇ ਉਹਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹ-ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ -

ਸਾਚੁ ਕਹੈਂ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ

ਜਿਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਐਸਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ। 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ' ਜੋ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਿੰਘਾਸ਼ਨ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ? ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜ ਯੋਗ ਹੈ, ਇਕ ਕਸ਼ਟ ਯੋਗ ਹੈ, ਇਕ ਭਗਤੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਯੋਗ ਨਾਮ ਜੁੜਨ ਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਇਹ

ਜਗਿਆਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਪ੍ਰਥਮੇ ਕਸ਼ਟ ਯੋਗ ਵਖਿਆਨਾ।

ਅਸ਼ਟ ਅੰਗ ਸੁਨ ਤਾਕੇ ਕਾਨਾ।

ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਦੇ ਅੱਠ ਅੰਗ ਹਨ, ਅੱਠ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਸਮ, ਉਹਨੂੰ ਯਮ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਦੇ ਫਿਰ ਦਸ ਅੰਗ ਹਨ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 4

ਭਗਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਸਤੇ ਔਗੁਣ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਔਗੁਣਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਨ ਕਰਕੇ, ਮਨ ਕਰਕੇ, ਵਸ ਕਰਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਸਬੰਧ ਮਨ ਦਾ ਹੈ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- 342

ਮਨ ਦੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਇਹ ਕੰਮ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਪੁੱਛ ਕੇ। ਸਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਜਾਣ ਕੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅੰਦਰਲਾ ਮਾਰਗ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਸੁਰਤਿ ਤੇ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਅਹਿੰਸਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ। ਨਿਯਮ ਨੇ ਅੱਗੇ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਣ ਦਇਆ ਦਾ ਹੈ, ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਹੈ, ਧੀਰਜ ਹੈ, ਖਿਮਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਦੱਸੇ ਨੇ। ਇਕ ਤਨ ਦੀ ਚੋਰੀ, ਇਕ ਮਨ ਦੀ ਚੋਰੀ ਹੈ। ਮਨ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਚਿਤਵਨਾ, ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਤੇ ਚੌਥੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮ, ਦਮ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਸਤੰਭ ਹੈ ਉਹ ਹੈ -

ਚੌਥੇ ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਜ ਸੁਖ ਸਾਰੂ।

ਜੀਤੇ ਕਾਮ ਆਠ ਪਰਕਾਰੂ।

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ ਓਹਾ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- 999

ਅੰਦਰ ਜੇ ਨਾਮ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਨਾਲ -

ਹੇ ਕਾਮੰ ਨਰਕ ਬਿਸ੍ਰਾਮੰ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਝੁਮਾਵਣਹ ॥

ਅੰਗ- 1358

ਕਿੰਨੀਆਂ ਜੋਨੀਆਂ ਦਾ ਭਰਮਣ, ਘੁੰਮਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਸਤੰਭ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਨੇਤਰ ਹਨ ਜੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੇਖਦੇ ਨੇ,

ਜਿਥੋਂ ਇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਜਾਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਨੇਕ ਜੂਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਭਰਮਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਤਪੀ ਤਪੀਸਰ, ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਤਪ ਸੁੱਟ ਦਿਤੇ, ਚਰਿੱਤਰ, ਆਚਾਰ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੈ ਆਤਮਾ ਮਰਦੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਕਹਿਣ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਚਰਿੱਤਰ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਸਤੇ ਅੱਠ ਨੇਮ ਦੱਸੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕੋ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ -

ਦੇਖਿ ਪਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਜਾਣੇ।

ਪਰ ਉਥੇ ਉਲਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਐਨਾ ਤਜਰਬਾ ਸੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕਿ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਸਨ ਆਪ।

ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ -

ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜੁ ਜੋਗ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ॥

ਤਪ ਮਹਿ ਤਪੀਸਰੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਭੋਗੀ ॥

ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 284

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਤੀ-

ਨਿਜ ਨਾਰੀ ਕੇ ਸਾਥ ਨੇਹੁੰ ਤੁਮ ਨਿਤ ਬਭਯਹੁ।

ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ, ਭੂਲਿ ਸੁਪਨੇ ਹੁੰ ਨ ਜੈਯਹੁ।

ਰੂਪ ਕੁਅਰ ਪ੍ਰਥਾਇ ਪਾ: 10

ਕਿ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਇਹ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਨਾ ਆਵੇ, ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਮ ਤੋਂ ਦਮ, ਯਮ ਤੇ ਨਿਯਮ ਇਹ ਅਪਣਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਗਿਆਸਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਪੁਸਤਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਉਹਦੀ ਕੀਮਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਹੋਈ, ਵੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪੀਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ 1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਐਸਾ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਚਾਰੇ ਗੁਣ ਭਰ ਦਿਤੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਚਾਰ ਵਰਣਾਂ 'ਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਖੱਤਰੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਸੂਦ, ਵੈਸ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਕ ਇਹ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗਾ ਰਹੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਇਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ -

**ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੁਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਉਧਰੈ ਸੌ ਕਲਿ ਮਹਿ
ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਨਕ ਮਾਝਾ ॥**

ਅੰਗ- 748

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਂਝੀ ਹੈ। ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਭਰ ਦਿਤੇ। ਜਿਹੜਾ ਖਤਰੀ ਸੀ ਇਹਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ, ਵੈਸ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਵਣਜ-ਵਪਾਰ ਕਰਨਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਸੂਦਰ ਦਾ ਕੰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਇਹਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖਤਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਭਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਵੈਸ਼ ਦੇ ਗੁਣ ਆ ਗਏ, ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਗੁਣ ਆ ਗਏ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ ਸੂਦਰ ਦੇ ਗੁਣ ਆ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਣ ਇਕ ਮਨੁੱਖ 'ਚ ਪਾ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਖਾਲਸਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਖਾਲਸਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭੇਖ ਹੈ। ਭੇਖ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਭੇਖ ਦਿਖਾਇਓ ਜਗਤ ਕੋ ਲੋਗਨ ਕੋ ਬਸ ਕੀਨ।

ਜੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੀ ਹੈ -

ਅੰਤ ਕਾਲ ਕਾਤੀ ਕਟਿਓ ਬਾਸ ਨਰਕ ਮੋ ਲੀਨ।

ਰਹਿਤ ਪਿਆਰੀ ਮੁਝ ਕਉ ਸਿਖ ਪਿਆਰਾ ਨਾਹਿ।

ਰਹਿਣੀ ਰਹੈ ਸੋਈ ਸਿਖ ਮੇਰਾ।

ਓਹੁ ਠਾਕੁਰੁ, ਮੈਂ ਉਸ ਕਾ ਚੇਰਾ।

ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਭੇਖ ਤਾਂ ਇਕ ਵਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰਹਿਤ ਪਿਆਰੀ ਹੈ-

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੌ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ।

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਿਨ ਭੇਵ।

ਜੇ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ -

ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨੁ ਦੁਇ ਏਕ ਹੈ

ਬਿਬ ਬਿਚਾਰਿ ਕਿਛੇ ਨਾਹਿ

ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ

ਜਲ ਹੀ ਬਿਖੈ ਸਮਾਹਿ।

ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੇ ਇਕੱਲਾ ਭੇਖ ਹੈ, ਭੇਖ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ।

ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਤੇ ਰੱਖਣੀਆਂ ਹਨ -

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ॥

ਸਭ ਤੇ ਜਾਨੈ ਆਪਸ ਕਉ ਮੰਦਾ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਿਖਿਆ ਪਰਹਰੈ ॥

ਮਨ ਕੀ ਬਾਸਨਾ ਮਨ ਤੇ ਟਰੈ ॥

ਇੰਦ੍ਰੀ ਜਿਤ ਪੰਚ ਦੋਖ ਤੇ ਰਹਤ ॥

ਨਾਨਕ ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੇ ਐਸਾ ਅਪਰਸ ॥ ਅੰਗ- 274

ਇਹ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ।

ਜਿਨਿ ਮਿਲਿ ਮਾਰੇ ਪੰਚ ਸੂਰਬੀਰ ਐਸੇ ਕਉਨੁ ਬਲੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ- 404

ਇਹਦੇ ਅੱਗੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਗਏ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ -
ਮਨੁ ਬਸਿ ਆਵੈ ਨਾਨਕਾ ਜੇ ਪੁਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 298

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਭਾਵੇਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪ੍ਰਥਾਇ ਆਇਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਜੀ ਨੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮ, ਦਮ, ਨਿਯਮ ਸਮਝਾਏ। ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਆਸਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਵਿਚ ਜਾਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ ਗਫਲਤ ਦੀ ਨੀਂਦ ਦੇ ਵਿਚ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ -

ਭਿੰਨੀ ਰੈਨੜੀਐ ਚਾਮਕਨਿ ਤਾਰੇ ॥

ਜਾਗਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥ ਅੰਗ- 459

ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜਾਗਦਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਇਹ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਰਕਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਧਾਰਮਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੋ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗਾ ॥

ਅੰਗ- 611

ਇਸਨਾਨ ਪਾਣੀ ਦਾ, ਹਾਈਡਰੋਜਨ ਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ।

ਆਕਸੀਜਨ ਹੈ ਇਕ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ। ਜੇ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਫੇਰ ਸੌਂ ਗਏ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ-

**ਜਲ ਕੈ ਮਜਨਿ ਜੇ ਗਤਿ ਹੋਵੈ ਨਿਤ ਨਿਤ ਮੇਂਡੁਕ ਨਾਵਹਿ ॥ ਜੈਸੇ
ਮੇਂਡੁਕ ਤੈਸੇ ਓਇ ਨਰ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਆਵਹਿ ॥**

ਅੰਗ- 484

ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਵੇ -

**ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥
ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ- 305

ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਚਾਰ ਮੰਨੇ ਗਏ ਨੇ -

ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੈਲੀ ਘਾਤੁ ਕੰਵਕਾ ਅਣਚਾਰੀ ਕਾ ਧਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- 1413

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਹੈ। 'ਕੈਲੀ' ਗਊ ਹੱਤਿਆ, ਗਊ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ, ਘਾਤ ਕੰਵਕਾ ਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ 'ਅਣਚਾਰੀ' ਚਰਿੱਤਰਹੀਣ, ਦੋ ਨੰਬਰ ਦਾ ਧਨ ਕਮਾਉਂਦੇ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਿਸਟਮ ਹੀ ਵਿਗਾੜ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਨਰ ਅਚੇਤ ਪਾਪ ਤੇ ਡਰੁ ਰੇ ॥

ਅੰਗ- 220

ਜਿਹੜਾ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਹੈ ਇਹ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਆਸਣ ਦੇ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦਾ, 90 ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਉਤੇ ਸਿੱਧਾ ਸਰੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਧਰ ਉਧਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ, ਗੋਡਾ, ਮੋਢਾ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾਉਂਦਾ। ਫੇਰ ਐਨਰਜੀ ਫਲੋਅ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਨਰਜੀ ਫਲੋਅ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ 90 ਡਿਗਰੀ 'ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਟੇਢੀ ਹੋ ਗਈ, ਗੁਰੱਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਯੋਗਿਕ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਨਹੀਂ।

ਸਮ, ਦਮ, ਯਮ, ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦੈ ਕਿ 45 ਮਿੰਟ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਗ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾ ਹਿੱਲੇ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ -

**ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- 305**

ਇਹ ਪਾਪ ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅੰਦਰਲਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ
ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ-

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ- 1195

ਸਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਆਪਾਂ ਅੱਜ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਕਿਲਵਿਖ
ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਆਚਾਰ, ਵਿਹਾਰ, ਆਹਾਰ,
ਵਿਚਾਰ ਸਭ ਗਿਰਾਵਟ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਨ, ਮਨ,
ਧਨ ਦਾ ਸੁਧੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ
ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਤਨ ਦਾ ਸੁਧੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਮਿਲਣੀ।
ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਹੈ ਇਕ ਮੁਖ ਧੂੜੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਬਚਨਾਂ ਦਾ
ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ, ਨਾਮ ਨਾਲ
ਜੁੜ ਕੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਹੀ ਠਾਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਧਨਾ
ਸੰਪੰਨ ਹੈ ਉਹ ਸਾਧੂ ਹੈ। ਇਥੇ ਜਿਹੜੀ ਧਨ ਦੀ ਸੁਧੀਕਰਨ ਜਿਹੜੀ
ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸੇਵਾ 'ਚ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋ ਇਹ ਧਨ
ਦਾ ਸੁਧੀਕਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰਲਾ ਸੁਧੀਕਰਨ-

**ਸਾਧ ਕੀ ਧੂਰਿ ਕਰਹੁ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਸਾਧ ਉਪਰਿ ਜਾਈਐ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - 283**

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਜੋ ਬਚਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ,
ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ
ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਕ ਸੈਕਿੰਡ ਵੀ, ਇਕ ਛਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ
ਵੀ ਅਜਾਈਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ
ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ -

**ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥
ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ- 295**

ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ, ਸੁੱਧ ਵਾਯੂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ
ਆਸਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਨੂੰ
ਵੇਖਣਾ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦੇ 'ਵਾਹਿ.....' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ 'ਗੁਰੂ....।'।
ਜੇ ਆਪਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਈਏ। ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ
ਬੈਠ ਕੇ ਇਹ ਕਰੀਏ ਉਹਦੇ ਜਿੰਨਾਂ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਛੱਡਾਂਗੇ। ਪ੍ਰਾਣ
ਵਾਯੂ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਬਾਹਰ
ਆਏਗੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ -

**ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥
ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥
ਅਨਦ ਕਰਹਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥**

ਹਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥ 1 ॥
ਸੰਤਹੁ ਸੁਖੁ ਹੋਆ ਸਭ ਬਾਈ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਨ ਪਰਮੇਸੁਰੁ
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਭਨੀ ਜਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥
ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥
ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ॥
ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਸਾਚੁ ਵਖਾਨਾ ॥

ਅੰਗ- 628

ਇਹ ਵਖਿਆਨ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਓ। ਜਿਹੜੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਭਰ ਲਿਆ ਅੰਦਰ, ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਗਈ ਅੰਦਰ, ਪੇਟ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕੁੰਭਕ ਅੰਦਰ ਰੋਕਣਾ, ਰੇਚਕ ਛੱਡਣਾ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖਾਲਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਵਲ ਲਿਜਾਣਾ, ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਧੁਨਕਾਰ -

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸੁ ਬਾਸੁਰ,
ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ ॥

ਇਹ ਨਿਤ ਜਪੇ। ਬੋਲ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬੈਖਰੀ, ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ 'ਚ, ਪਸੰਤੀ, ਪਰਾ, ਬਾਣੀ 'ਚ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਲ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣਾ ਤੇ ਨਾਭੀ ਦੇ ਉਤੇ ਜੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਵਾਸ ਪੂਰਾ ਜਦੋਂ ਛੱਡੋ ਫੇਰ ਕਾਰਬਨਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਬਾਹਰ ਆਏਗੀ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਇਸ ਉਪਰ ਚਲੇਗਾ। ਜੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਮੰਤਰ ਨਾਮ ਤਕ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦੇ -

ਵਾ.....ਹਿ.....ਗੁ.....ਰੂ।

ਸੁਰਤਿ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸੁਣਨਾ, ਜਿਧਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਗੀ ਇਹ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਏਗੀ। ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕੋ, ਇਸ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜੋ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ, ਗੁਰਮਤਿ ਯੋਗ, ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸੁਰਤਿ ਸ਼ਬਦ ਮਾਰਗ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ।

ਕਲਜੁਗ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸੁਖਾਲਾ।

ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹਰ ਕੋਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਫੜ ਲਏ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ -

ਸਖੀ ਵਸਿ ਆਇਆ ਫਿਰਿ ਛੋਡਿ ਨ ਜਾਈ
ਇਹ ਰੀਤਿ ਭਲੀ ਭਗਵੰਤੈ ॥

ਅੰਗ- 249

ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਮਾਰਗ ਤਿਆਗ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਉਦਾਸ ਮਾਰਗ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਧਾਰਨ

ਕੀਤੀਆਂ। ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਨ ਕਰਕੇ ਉਦਾਸ ਰਹਿਣਾ। ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ—

**ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟਿਐ ਪੁਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ
ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥**

ਅੰਗ- 522

ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਦੌੜ ਜਾਓ, ਭਗੌੜੇ ਹੋ ਜਾਓ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਿੱਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੋ—

**ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ ॥
ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਮੇ ਕਉ ਸਾਧੁ ਦੀਆ ॥**

ਅੰਗ- 26

ਅੰਗ- 101

**ਸੰਤਨ ਮੇ ਕਉ ਪੁੰਜੀ ਸਉਪੀ ਤਉ ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ ॥
ਧਰਮ ਰਾਇ ਅਬ ਕਹਾ ਕਰੈਗੋ ਜਉ ਫਾਟਿਓ ਸਗਲੇ ਲੇਖਾ ॥**

ਅੰਗ - 614

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦਵਾਈ -

**ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥**

ਅੰਗ- 259

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਪਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ? ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੰਤਰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਫੇਰ ਜੁਗਤ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦੀ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜੁਗਤੀਆਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਕੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਸੰਗਿ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਆ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਸਤਿ ਬਚਨ ਸਾਧੁ ਸਭਿ ਕਹਤ ॥

ਅੰਗ- 294

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹਿੰਦੀ 'ਚ ਵੀ ਛਪਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰ ਹਿੰਦੀ 'ਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਨੇ। ਇੰਗਲਿਸ਼ 'ਚ ਛਪਦੇ, ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅੰਦਰਲੇ ਰਸਤੇ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਅਨਾਊਂਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਲਵਾਓ।

ਸੋ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ, ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਧਿਆਨ 'ਚ, ਧਿਆਨ ਤੋਂ

ਫੇਰ ਸਮਾਧੀ। ਸਮਾਧੀ ਵੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਸਾ ਵਿਕਲਪ ਹੈ, ਇਕ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਸੰਕਲਪ ਆਉਣ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਹੈ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਜਾਈਦੈ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹਨ, ਸੰਕਲਪ ਆਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਘੇਰਾ, ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਘੁੰਮ ਗਿਆ। ਲੜਾਈ, ਜੰਗ-ਯੁਧ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ। ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ, ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਰੁਪਮਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਪੁੱਛਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਹੋਣਾ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਅਵਸਥਾ 'ਤੇ ਹੋ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥

ਅੰਗ- 932

ਬ੍ਰਹਮ ਰੁੰਦਰ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਸੋ ਗੁਰਮਤਿ ਯੋਗ ਇਹ ਜੁਗਤ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਅਪਣਾਓ, ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਭਾਵੇਂ ਕਰਦੇ ਜਾਈਏ ਪਰ ਇਹ ਅਸਲ ਤੱਤ ਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਹੈ ਨਤੀਜਾ ਕਿ ਇਹ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਲਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ' **ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥ ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਕੀ ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥** 'ਅੰਗ- 305

ਫੇਰ ਉਹਦੀ ਧੂੜ ਤਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ-

ਦਾਨੁ ਮਹਿੰਡਾ ਤਲੀ ਖਾਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤ ਮਸਤਕਿ ਲਾਈਐ ॥ ਕੁੜਾ ਲਾਲਚੁ ਛਡੀਐ ਹੋਇ ਇਕ ਮਨਿ ਅਲਖੁ ਧਿਆਈਐ ॥ ਫਲੁ ਤੇਵਹੋ ਪਾਈਐ ਜੇਵੇਹੀ ਕਾਰ ਕਮਾਈਐ ॥ ਜੇ ਹੋਵੈ ਪੁਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਤਾ ਧੂੜਿ ਤਿਨ੍ਹਾ ਦੀ ਪਾਈਐ ॥ ਮਤਿ ਥੋੜੀ ਸੇਵ ਗਵਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- 468

ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ, ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਇਹ ਧੂੜ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ -

**ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ ਸਰਧਾ ਮਨ ਕੀ ਪੁਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਇਹੈ ਸੁਖੁ ਮਾਗੈ
ਮੋ ਕਉ ਕਰਿ ਸੰਤਨ ਕੀ ਪੁਰੇ ॥**

ਅੰਗ- 13

ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ।

ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥

ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੰਤੀ ਹੀਰੇ ॥

ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥

ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

ਅੰਗ- 707

ਸੋ ਇਹਦੀ ਆਪਾਂ ਕਮਾਈ ਕਰੀਏ, ਜ਼ਰੂਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਦੋ ਵਕਤ ਜ਼ਰੂਰ ਸੰਭਾਲੋ। ਇਹ ਸਵਾਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਸੱਤਵੇਂ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ

36

ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥
 ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥
 ਅਨਦ ਕਰਹਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥ 1 ॥
 ਸੰਤਹੁ ਸੁਖੁ ਹੋਆ ਸਭ ਥਾਈ ॥
 ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸਰੁ
 ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਭਨੀ ਜਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥
 ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਮਹਰਵਾਨਾ ॥
 ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਸਾਰੁ ਵਖਾਨਾ ॥ ਅੰਗ- 628

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੰਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ। ਚਿੰਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ। ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦੇ ਵਿਚ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਪ੍ਰਥਾਇ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ।

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥
ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ- 156

ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਸਮਾਂ ਹੈ ਹੀ ਐਸਾ -

ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਂਚ ਨਾ ਜਾਣਦਾ,
ਲੰਘ ਗਿਆ ਨ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ।

ਯਾਦਾਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

1609 ਈਸਵੀ ਦੇ ਵਿਚ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੋਇਆ, ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਤੀ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਉਹ ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਮੀਰੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਪੀਰੀ ਹੋਵੇ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਧਰਮ ਦੇ ਥੱਲੇ ਚੱਲੇ, ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਸਤਿਜੁਗ ਵਰਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਦਾ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਇੱਟਾਂ ਲਾਉਂਦੇ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ

ਜੀ ਗਾਰਾ ਬਣਾਉਂਦੇ, ਇੱਟਾਂ ਫੜਾਉਂਦੇ। ਕਿੱਡੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਸਥਾਪਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਿੱਡੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਚਾਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਨੇ ਅਪਣਾਅ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਿਸੀ ਚਾਣਕੀਯ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਜਿੰਨੇ ਰਾਜ ਨੇਤਾ ਨੇ ਉਹ ਚਾਣਕਯ ਪੁਰੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਇਸ ਨੀਤੀ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਸਤੰਭ ਲਿਖੇ ਨੇ। ਸਾਮ, ਦਾਮ, ਦੰਡ, ਭੇਦ। ਸਾਮ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਦਾਮ ਹੁੰਦੇ ਨੋਟ ਨਾਲ, ਵੋਟ ਜਿਵੇਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਦੰਡ ਜੇ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਡਰਾ ਕੇ। ਅੱਜ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੱਲਾਂ ਵਰਤਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਜੇ ਤਿੰਨੋਂ ਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਚੌਥਾ ਹੁੰਦੇ ਭੇਤ, ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਤ ਦੀ ਕਸਮ ਚੁਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਭੇਤ ਕੀ ਹੈ? ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭੇਤ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣੇ। ਚੌਥਾ ਅੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਵਰਤਣੇ ਜੇ ਤਿੰਨੋਂ ਫੇਲ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਹੁਣ ਚੌਥੇ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜਨੇਤਾ ਕਰਦੇ ਕੁਝ ਹਨ ਤੇ ਦਸਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਸੋਚ ਸੀ -

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ

ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ- 922

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹਨ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਹਿੱਤ ਹਨ, ਸਮਝੋਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਸਮਝੋਤਾ ਏਧਰ-ਉਧਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਹਿਤ ਆ ਗਿਆ, ਸਮਝੋਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਤੋੜ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਨੇ -

ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ।

ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ।

(ਚੌਪਈ)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਪਰ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਤੀ ਰੱਖੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਓ। ਜਿਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਚਰੋ। 350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਨਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਰਤੀ। ਕੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ। ਭਾਵੇਂ ਭੇਤ ਰੱਖਿਆ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵਲੋਂ ਹਸਤ ਲਿਖਤ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਤੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਆਟੇ ਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਗੀਤਾ ਵਰਗੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਦੂਤ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸੁਗੰਧਾਂ ਖਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਓ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਝਗੜਾ

ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਸ ਸਭ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਈ ਕਿ ਐਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਨ, ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਤਾਂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਾਸਤੇ। ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦੀਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੂਰਮੇ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਇਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

**ਸੂਰਾ ਸੌ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੋ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ।
ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟ ਮਰੈ ਕਬਹੂੰ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤ।**

ਸੂਰਮਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਦੀਨ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੀ ਪੀਰੀ ਇਹਨੂੰ ਉਪਰ ਰੱਖ ਕੇ, ਪੀਰੀ ਹੈ ਸੀਸ, ਮੀਰੀ ਜੋ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦਸਤਾਰ ਸੀਸ 'ਤੇ ਸਜਦੀ ਹੈ, ਧਰਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਦਸਤਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਹੈ। ਉੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਐਸਾ ਤਖ਼ਤ ਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਪੰਥਕ ਮਾਮਲੇ ਜਿੰਨੇ ਸਨ ਇਹ ਨਜਿੱਠੇ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਸੱਚੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਤਖ਼ਤ ਹੈ। ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਿਆਂਦਾ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। 6 ਤੇ 7 ਪੋਹ ਦੀ ਰਾਤ, ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਸਾਰੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਭੁੱਲ ਗਏ।

ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਬਚਨ ਦੇ ਉਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।

**ਰਘੁਕੁਲ ਰੀਤ ਸਦਾ ਚਲੀ ਆਈ,
ਪ੍ਰਾਣ ਜਾਏ ਪਰ ਬਚਨ ਨ ਜਾਈ।**

ਜੇ ਕਕਈ ਨੇ ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲੈ ਲਿਆ, ਇਕ ਯੁੱਧ 'ਚੋਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੱਟੜ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਕਈ ਨੇ ਆਪ ਰੱਬ ਚਲਾ ਕੇ ਯੁੱਧ 'ਚੋਂ ਬੜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਏਸ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆਈ, ਇਹਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ। ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਦੇ ਵਰ ਮੰਗ। ਜੇ ਮੰਗੋਗੀ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ ਮੰਗ ਲਵਾਂਗੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੰਗਿਆ ਕਿ ਭਰਤ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੂੰ ਬਨਵਾਸ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜੀ ਰੀਤ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਬਚਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੁਕਰਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਸਾਧ ਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ।

ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਕਿੰਨੇ ਬਚਨ ਹਨ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ? ਜੇ ਅਸੀਨ ਨਿਧਿਆਸਨ ਕਰੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਮ, ਦਮ, ਯਮ, ਨਿਯਮ, ਆਸਣ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਨਿਧਿਆਸਣ,

ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ, ਧਾਰਨਾ ਧਿਆਨ ਸਮਾਧੀ ਇਹ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰਲਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ।

ਸੁਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ ॥ ਕਉਲਾ ਬਪੁਰੀ ਸੰਤੀ ਛਲੀ ॥

ਅੰਗ- 392

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਸਾਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਵੀ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਓ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਜੇ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ ਸੋ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- 747

ਇਕ ਵੀ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਓ।

ਮੈਦਾਨੇ-ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਬਣ, ਰਣ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਨਾ ਭੱਜ, ਸੂਰਮੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ -

ਸੁਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੋ ਲਰੈ ਈਨ ਕੇ ਹੇਤ।

ਈਨ ਵਾਸਤੇ, ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਜਰ, ਜੇਰੂ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਕਾਰਨ ਹੋਈਆਂ। ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਚਾਰ ਯੁੱਧ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗਏ। ਜੇ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਉਹ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਯੁੱਧ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਜੰਗ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਰਣ-ਯੁੱਧ ਫਤਹਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਨੀਤੀ ਜਿਹੜੀ ਆਈ-

ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਜੋ ਕਰੈ ਨਿਤ ਜੰਗ।

ਜਿਹੜੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਨੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ ਗੰਧ।

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥

ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥

ਅੰਗ- 1288

ਇਹ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿੱਤ ਜੰਗ ਕਰੇ। 'ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮਹਿ ਦੋਊ ਚਲੈ'। 'ਤੇਗ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਾਣ ਉਸ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਅਰਜੁਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ

ਪ੍ਰਤਿਗਿਆਵਾਨ ਹੋ, ਸਤਿ ਬਚਨੀ ਹੋ। ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰ।
ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਔਖੀ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਲੈ ਲੈਣੀ, ਉਹਦਾ
ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਤੂੰ ਐਨੀ ਕੁ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਨਿਭਾ ਕੇ ਦਿਖਾ। ਵਜੰਤੀ
ਮਾਲਾ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ, ਮਾਇਆ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ
ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਛੱਡੀਂ। ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ, ਚਾਹੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਚਲੇ ਜਾਣ, ਇਹ
ਬਚਨ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਕਮਾਵਾਂਗਾ।

ਹੋਇਆ ਕੀ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਉਧਰੋਂ ਸ਼ੇਰ ਆ ਗਿਆ,
ਹੱਥ 'ਚ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਮੌਕੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਓਹੀ ਵਜੰਤੀ
ਮਾਲਾ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰੀ, ਉਹਦੇ ਮੁਖ 'ਚ ਪਈ ਤੇ ਉਹ ਤਾਂ ਗਈ ਫੇਰ
ਇਸ ਕੋਲੋਂ।

ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਵਜੰਤੀ ਮਾਲਾ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਕਰਦਾ ਜਾਨ 'ਤੇ ਆ ਬਣੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇੰਨੀ ਕੁ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਨੂੰ ਤੂੰ ਨਿਭਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੈ ਕੋਈ ਮਹਾਰਾਜ ਐਸਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਬਹੁਤ ਨੇ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰੀਏ ਜਾਂ ਲੱਭਣ
ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਲੱਭਦੇ ਨਹੀਂ -

ਰੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕੜੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 1411

ਕਹਿੰਦੇ, ਚੱਲ ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਘਰ 'ਚ ਜਾਂਦੇ
ਨੇ। ਉਥੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪਾਣੀ ਛਕਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਜਿਹੜਾ
ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਹਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ
ਵੀ ਆ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਆਪਣਾ
ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਕਰ ਆਵਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਇਹ ਵੀ
ਮਰਿਯਾਦਾ ਹੁੰਦੀ, ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰਕੇ, ਹੱਥ ਸੁੱਚੇ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ
ਛਕਦੇ। ਉਹ ਗਿਆ ਕਰਨ, ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਇਆ ਹੀ ਨਾ। ਉਤੇ ਜਾ
ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਚੁਬਾਰੇ 'ਚ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਹੀ ਛੱਡ ਗਿਆ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਐਸੇ ਅਵਤਾਰ, ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ, ਉਹ ਜੀਵਾਲ
ਲਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਕਿਰਿਆ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਹਾਰਦਾ ਸੀ। ਦਿਤਾ
ਹੋਏ ਬਚਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਚੰਗਾ
ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਇਹ ਬਚਨ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਹੀ ਨਾ ਰਹੀ ਤਾਂ
ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਕੀ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਾਹਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਕਹਿਣ

ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦਸ ਕਿ ਕੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਕਿ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ।

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਸੌਦਾਗਰ ਸੀ, ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਵਾਨੀ 'ਚ ਪੈਰ ਧਰਿਆ, ਬਚਪਨ 'ਚ ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ 'ਚ ਗਿਆ। ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਕ ਗਵਾਰੇ 'ਚੋਂ ਪਾਬੀਆਂ ਦਾ ਟੋਕਰਾ ਭਰੀ ਉਡੀਕਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਦੇ ਫੇਰ ਟੋਕਰਾ ਚੁਕਾਈਂ। ਕਿਤੇ ਆਨੇ-ਬਹਾਨੇ ਮੈਨੂੰ ਛੂਹ ਨਾ ਜਾਈਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਭੰਗਣ ਹੋਈ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਹਨੇ ਬਚਨ ਲੈ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਟੋਕਰਾ ਚੁਕਾਇਆ, ਘਰ ਆਇਆ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹੀ ਘਰਵਾਲੀ ਹੈ। ਬਚਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ। ਇਸ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਘਰ 'ਚ ਕੋਈ ਓਲਾਦ ਨਾ ਹੋਈ। ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਦੂਸਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਦੂਸਰੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਘਰ 'ਚ ਵਿਆਹ ਲਿਆਈ। ਹੁਣ ਮਾਂ ਨੇ ਕੀ ਬਚਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲੈ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਦੇਖ, ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਬਚਨ ਦੇ। ਬਚਨ ਲੈ ਲਿਆ, ਪਹਿਲੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਦੂਸਰੀ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਈ। ਭਗਵਾਨ! ਮੈ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੋਜਨ ਛੱਕੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਛਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਹੈ, ਬਚਨ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੱਸੇ ਨੇ। ਸਾਰ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ 'ਸੂਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ' ਕੀਤਾ ਕੌਲ ਕਰਾਰ, ਬਚਨ, ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ, ਉਹ ਤੋੜਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਧੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਉਤੇ ਤਾਂ -

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਾ ਦਾਸਨਿ ਦਸਨਾ ॥

ਅੰਗ- 263

ਬਚਨ 'ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ ਬਚਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਹ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ ਤੇ ਆਹ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵੀ -

ਸਲਾਮੁ ਜਬਾਬੁ ਦੇਵੈ ਕਰੇ ਮੁੰਢਹੁ ਘੁਥਾ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - 474

ਜੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਜੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀਆਂ

ਤਾਕਤਾਂ ਹੋਣ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝੋਤੇ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਧਿਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਘਟ ਗਈ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿੱਡੇ ਕੌਲ-ਕਰਾਰ ਕੀਤੇ। ਸਾਰੇ ਭੁਲਾ ਦਿਤੇ। ਜਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਹੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ! ਤੂੰ ਕਸਮਾਂ ਖਾ ਕੇ, ਬਚਨ ਦੇ ਕੇ ਭੁੱਲ ਗਿਆ? ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ, ਬੇਮੁਖਤਾਈ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸਮਝੌਤਾ ਸਤਿਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਰੋਪੜ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ। ਉਧਰੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀਆਂ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ, ਆਹ ਭਰਾ ਮਾਰੂ ਜੰਗ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਸ ਵਿਚੀਂ ਲੜਾ ਦਿਤੇ। ਫੁੱਟ ਪਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਫੁੱਟ ਆ ਗਈ; ਰਾਜਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਫੁੱਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ। ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾ ਗਿਆ? ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ, ਰਾਜ ਨੀਤੀ, ਫੁੱਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਏਕੇ 'ਚ ਬਰਕਤ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ। 'ੴ' ਏਕਾ ਅੱਗੇ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਹੁਣ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ

-

ਅਮਾਨ ਹੈ ॥ ਨਿਧਾਨ ਹੈ ॥

ਅਨੇਕ ਹੈ ॥ ਫਿਰਿ ਏਕ ਹੈ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਇਥੇ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ। ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ 1430 ਅੰਗ ਹਨ, ਇਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਆਓ ਤਾਂ ਇਕ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਏਕੇ 'ਚ ਕਿੰਨੀ ਬਰਕਤ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਨੌਂ ਥਾ ਉਸ ਨੇ ਆਠ ਕੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਮਾਰਾ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬੜਾ ਛੋਟੇ ਕੇ ਮਾਰਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਆਠ ਨੇ ਸਾਤ ਕੇ, ਸਾਤ ਨੇ ਛੇ ਕੇ, ਛੇ ਨੇ ਪਾਂਚ ਕੇ, ਪਾਂਚ ਨੇ ਚਾਰ ਕੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੀਨ, ਦੋ, ਏਕ ਪਰ ਆ ਗਏ। ਤੇ ਏਕ ਨੇ ਦੇਖਾ ਕਿ ਅਬ ਮੈਂ ਕਿਸ ਕੇ ਮਾਰੂੰ। ਤੇ ਉਸਨੇ ਨੀਚੇ ਦੇਖਾ ਕਿ ਨੀਚੇ ਜ਼ੀਰੋ ਹੈ, ਸਿਫਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਉਠਾ ਕੇ ਜ਼ੀਰੋ ਕੇ ਗਲੇ ਕੇ ਸਾਥ ਲਗਾ ਲੀਆ। ਏਕੇ ਕੀ ਬਰਕਤ ਕਿਤਨੀ ਹੋ ਗਈ, ਨੌਂ ਸੇ ਬੀ ਬੜਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ

ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਨਿਤਨੇਮ ਵੀ ਐਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਣੀਆਂ ਵੀ ਐਨੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਸੇਵਾ ਵੀ ਐਨੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਮਨ ਫੇਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਸ 'ਚ ਆਉਂਦਾ?

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਚੰਗਾ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚਾਰ ਵਿਆਹ? ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਇਕ ਹੀ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਕਰਦੈ ਕਈ ਵਾਰੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ - ਕਰੁਣਾ, ਮੁੱਦਤਾ, ਮੈਤਰੀ, ਅਪੇਖਿਆ. ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੋ, ਉਹ ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੂ। ਜੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਬਰਾਬਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਾਕਤਾਂ ਹੋ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮਿਤਰਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਈਰਖਾ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਦੋਨੋਂ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਕਾ ਈਰਖਾ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਾਂਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਅਕਾਰਨ ਈਰਖਾ ਕਰਦੈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਮਨ ਕਰਕੇ ਉਦਾਸ ਹੋਵੋ, ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹਨੂੰ ਸੁਖਮਤ ਬਖਸ਼ੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚੌਥਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਜਾਓ-

**ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਵਾਇ ॥
ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥**

ਅੰਗ- 1382

ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਤੀ ਇਹੀ ਹੈ -

**ਫਰੀਦਾ ਜੋ ਤੈ ਮਾਰਨਿ ਮੁਕੀਆਂ ਤਿਨ੍ਹਾ ਨ ਮਾਰੇ ਘੁੰਮਿ ॥
ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਜਾਈਐ ਪੈਰ ਤਿਨ੍ਹਾ ਦੇ ਢੁੰਮਿ ॥**

ਅੰਗ- 1378

ਘੁੰਮ ਹੁੰਦੈ ਰੂ ਦਾ ਗੋਲਾ, ਚਰਖਾ ਜਿਹੜਾ ਮਾਈਆਂ ਕੱਤਦੀਆਂ, ਰੂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਗੋਲਾ ਹੁੰਦਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਉਹ ਮਾਰਦੀਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੱਟ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਨਾ ਕੁ ਵੀ ਨਾ ਤੂੰ ਮਾਰ।

ਪਰ ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਨਹਿਲੇ ਤੇ ਦਹਿਲਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇੱਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਦਿਓ। ਪਰ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਤੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਉਂਦੀ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਵਾਬ ਪਰ ਮੌਕਾ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਅਵਸਰ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਇਸ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਆਪਸੀ ਰੌਲੇ ਨੇ, ਧਰਮ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤਾਂ ਰੌਲਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਆ ਲੈ, ਆਹ ਰੱਬ ਦੇ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਵੀ ਲੜੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। 'ਨਾਮ' ਹੈ ਅੰਦਰ, ਫੇਰ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਚਲੋ ਆਓ ਫਲਾਣੇ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦਿਵਾਈਏ। ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਏਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- 293

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਪਿਆ ਹੈ।

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ- 293

ਇਕ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੰਪਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਕ 'ਅਨਹਤ ਤਹਿ ਨਾਦ' -

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਬਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥

ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ- 186

ਅਸਥਿਰੁ ਬਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥ ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਅੰਗ- 1033

ਉਹ ਐਸੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਉਤੇ -

ਸਤ ਕੈ ਆਸਣਿ ਪੁਰਖੁ ਰਹੈ ॥

ਅੰਗ - 877

ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ -

ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਇਕੁ ਜੋਗੀ ਬੈਸੇ ॥

ਨਾਰਿ ਨ ਪੁਰਖੁ ਕਹਹੁ ਕੋਊ ਕੈਸੇ ॥

ਅੰਗ- 685

ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਨੌਂ ਦੁਆਰੇ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਕੈਸੀ ਸੋਭਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਪਾਂ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਬਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਜੇ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਚੱਲੀਏ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ

ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਜੇ ਕਿਹਾ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਤਾਂ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਦਵੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥

ਜੇ ਮੈ ਕੀਆ ਸੇ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥

ਅੰਗ- 433

ਜੇ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੇ ਸੇ ਰੋਗੀ ॥

ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥ ਅੰਗ- 1140

ਕਿਉਂ ਰੋਗੀ ਹੋਏ? -

ਕਤਿਕਿ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ ਦੋਸੁ ਨ ਕਾਹੁ ਜੋਗੁ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ- 135

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਓ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰੋਗ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਵੇਮੁਖ ਹੋਏ ਰਾਮ ਤੇ ਲਗਨਿ ਜਨਮ ਵਿਜੋਗ ॥

ਖਿਨ ਮਹਿ ਕਉੜੇ ਹੋਇ ਗਏ ਜਿਤੜੇ ਮਾਇਆ ਭੋਗ ॥ ਅੰਗ-

135

ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰੋਗ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੋ -

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮੜਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥ ਵਡਾ

ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- 464

ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਇਨਸਾਨ ਸਦਾ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਦੂਸਰੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ
ਹੈ। ਔਗੂਣ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅਉਗਣ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ। ਜੇ
ਧਰਮ ਨੀਤੀ ਵਲ ਚੱਲੀਏ ਉਹ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਤੂੰ ਦੋਸ਼ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇ -

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥

ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੁਲਾ ਜਿਨਿ ਸਗਲੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥

ਅੰਗ- 610

ਇਥੇ ਦੂਸਰਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਜੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ 'ਚੋਂ
ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕੀ
ਕਹਿਣਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ
ਅਸੀਂ ਬੁਰੇ ਹਾਂ।

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ- 1364

ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹ ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਇਸ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ। ਮਾਇਆ ਹੈ ਹੀ ਭੁੱਲ। ਮਾਇਆ ਨਾਮ ਹੀ ਭੁੱਲ ਦਾ ਹੈ -

ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ

ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 921

ਮੋਹ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ, ਦੂਜੇ ਭਾਉ 'ਚ ਆ ਕੇ ਦੂਤ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਲੇਸ਼ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਲਏ। ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ ਕਲੇਸ਼ ਕਦੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣਗੇ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

ਅੰਗ- 262

ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿੰਨੇ ਕਲਾ-ਕਲੇਸ਼ ਗਲ ਪਏ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀ। ਮੀਰੀ ਨੂੰ ਥੱਲੇ ਰੱਖਿਆ, ਪੀਰੀ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਰੱਖਿਆ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਰੱਖਿਆ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਥੱਲੇ ਰੱਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਓਗੇ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਭੈ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ -

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਛੁਟੈ ॥

ਅੰਗ- 293

ਫੇਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਹ ਰਾਜ ਵਾਸਤੇ ਲੜਦੇ ਨੇ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ -

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥

ਅੰਗ- 707

ਉਸ ਨਾਮ 'ਚ ਜਦੋਂ ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਰਾਜਾ ਹੈ।

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੈ ਹੈ ਖ਼ਾਲਸ ਦੇਵ।

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋਹ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ।

ਉਹ ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ -

ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਈ ਏਕ ਹੈ, ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ॥

ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ ਜਲ ਹੀ ਬਿਖੈ ਸਮਾਹਿ ॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਆਹ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਰਾਜੇ ਆਪਸ 'ਚ ਲੜਦੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਚਖੰਡ ਜਾ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ, ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਭਰਾ-ਭਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ। ਲੜਾਈਆਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਨਰ ਅਚੇਤ ਪਾਪ ਤੇ ਡਰੁ ਰੇ ॥ ਅੰਗ- 220

ਇਕ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਪਾਪ ਕਰੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਹੀ ਮਿਲਣੀ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਜਾਨੈ ਸਭ ਬਾਤ ਜਾਨਤ ਹੀ ਅਉਗਨੁ ਕਰੈ ॥ ਕਾਰੋ
ਕੀ ਕੁਸਲਾਤ ਹਾਥਿ ਦੀਪੁ ਕੂਟੈ ਪਰੈ ॥**

ਅੰਗ- 1376

ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਜਣਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਮਨ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮਨ ਫੇਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਖੂਹ 'ਚ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਆਪਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮਨ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਵਰਗਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਮਨ ਵਰਗਾ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਜੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਖ਼ਤ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸੇਲੀ ਟੋਪੀ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂਆਂ ਤਕ ਚੱਲੀ ਆਈ ਤਾਂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ -

ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਾ ਭੇਟਿਆ ਜਿਨਿ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਦੀਆ ਏਕਾ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥

ਅੰਗ- 819

ਜੇ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਰੱਖਾਂਗੇ, ਧਰਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖਾਂਗੇ, ਔਗੁਣ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੌ ਰੁਮਕ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਹੀ ਅਰਦਾਸ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਸਭ ਲਈ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਜਿਗ੍ਹਾ ਕਲਗੀ ਲਗਾਈ ਦਸਤਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸੇਲੀ ਟੋਪੀ ਤਾਂ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਦਿਓ। ਜਿਗ੍ਹਾ ਕਲਗੀ ਲਗਾਈ, ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ। ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਉਣੀ ਹੈ, ਧਰਮ ਦਾ

ਰਾਜ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਿਖਿਆ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹੀ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਹਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਅਹਿਤ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ, ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਵੋਟ ਨਾਲ ਸਪੋਰਟ ਕਰਕੇ ਰਾਜ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲਈ ਸ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, 10 ਸਾਲ ਰਾਜ ਕਰ ਗਿਆ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰੋਗੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ। ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਆਪਾਂ ਕਿਉਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਚਾਨਣ ਪੱਖ, ਕਿ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਆਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ, ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ -

**ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥
ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖੁ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ ॥**

ਅੰਗ- 538

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

**ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ ॥
ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਫੈਲੁ ॥**

ਅੰਗ- 289

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ -

**ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ
ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥**

ਅੰਗ- 611

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ

ਸੰਤੁ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਧਰਮ

ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭ ਆਗਮੁ ਸੁਣਿਆ ॥
 ਹਰਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਉ ਸਖੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਮੰਦਰੁ ਬਣਿਆ ॥
 ਹਰਿ ਗਾਉ ਮੰਗਲੁ ਨਿਤ ਸਖੀਏ ਸੋਗੁ ਦੁਖੁ ਨ ਵਿਆਪਏ ॥
 ਗੁਰ ਚਰਨ ਲਾਗੇ ਦਿਨ ਸਭਾਗੇ ਆਪਣਾ ਪਿਰੁ ਜਾਪਏ ॥
 ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਜਾਣੀ
 ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਦੁਖ ਭੋਗੋ ॥
 ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ਮਿਲਿਆ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਜੋਗੋ ॥

ਅੰਗ- 922

ਧਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲ
 ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ। ਰਸਨਾ
 ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ
 ਦੇ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਦੀਵਾਨ ਸਜੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਲ ਬੜੇ
 ਪਿਆਰੇ ਪਲ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ
 ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਹੋਏ। ਉਹ ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ, ਉਹ ਪਿਆਰੀ ਬਹੁਪੱਖੀ
 ਸਖਸ਼ੀਅਤ, ਕੋਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈ ਲਓ, ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੂਰੇ -

ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜੁ ਜੋਗ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ॥
 ਤਪ ਮਹਿ ਤਪੀਸਰੁ ਕ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਭੋਗੀ ॥
 ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
 ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 284

ਐਸੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਬਾਬਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਾਰ-ਵਾਰ
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕੋਲ ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਇਸ਼ਟ
 ਹਨ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ-
 ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥ ਗੁਰੂ
 ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- 982

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਹੀ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਫੇਰ ਹੋਰ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿਤਾ ਜਾ
 ਸਕਦੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਿੱਥੇ ਚਰਨ ਪੈ ਜਾਣ। ਉਹ ਧਰਤੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ
 ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-

ਜਿਥੈ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ ॥ ਅੰਗ - 319

ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਨਹੀਂ ਪਏ ਉਹ ਧਰਤੀ ਕੀ ਉਹ ਤਾਂ ਮਸਾਣ ਵਾਂਗੂੰ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਿੰਨ ਭੂਤ ਵਸਦੇ ਹਨ-

**ਕਬੀਰ ਜਾ ਘਰ ਸਾਧ ਨ ਸੇਵੀਅਹਿ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਹਿ ॥ ਤੇ
ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ ਭੂਤ ਬਸਹਿ ਤਿਨ ਮਾਹਿ ॥**

ਅੰਗ - 1374

**ਕਲੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਅਉਤਾਰੁ ॥
ਪੁਤੁ ਜਿਨੁਰਾ ਧੀਅ ਜਿੰਨੁਰੀ ਜੋਰੁ ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥**

ਅੰਗ- 556

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੀਨਾਰ, ਮਹਿਲ, ਕੋਠੀਆਂ, ਉਹ ਕਿਸ ਕੰਮ ਹਨ। ਉਹ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਉਹ ਤਾਂ ਸੱਖਣੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨਾਂ ਵਲ ਨਾ ਵੇਖ।

**ਭਲੀ ਸੁਹਾਵੀ ਛਾਪਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਗੁਨ ਗਾਏ ॥
ਕਿਤ ਹੀ ਕਾਮਿ ਨ ਧਉਲਹਰ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਬਿਸਰਾਏ ॥**

ਅੰਗ- 745

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਅੰਗ- 520

ਕਿਉਂਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣੇ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 17 ਜੂਨ ਦਾ ਦਿਨ ਹਰ ਸਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਹੀ ਮਨਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ।

**ਸਾਧ ਪਠਾਏ ਆਪਿ ਹਰਿ ਹਮ ਤੁਮ ਤੇ ਨਾਹੀ ਦੂਰਿ ॥
ਨਾਨਕ ਝੁਮ ਭੈ ਮਿਟਿ ਗਏ ਰਮਣ ਰਾਮ ਭਰਪੂਰਿ ॥**

ਅੰਗ- 929

17 ਜੂਨ 1918, ਨਗਰ ਧਮੋਟ ਦੀ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਘਰ, ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲੱਗੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਗਮਨ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਜੰਮਦੇ-ਮਰਦੇ ਅਸੀਂ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬੰਨ੍ਹੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਧੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਭੇਜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ?

**ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥**

ਅੰਗ- 1373

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਹੀ ਧਿਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਠੀਕ ਹੈ ਜਨਮ ਹੁੰਦੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੁੰਦੈ -

ਜੁੜਿ ਜੁੜਿ ਵਿਛੁੜੇ ਵਿਛੁੜਿ ਜੁੜੇ ॥

ਜੀਵਿ ਜੀਵਿ ਮੁਏ ਮੁਏ ਜੀਵੇ ॥

ਕੇਤਿਆ ਕੇ ਬਾਪ ਕੇਤਿਆ ਕੇ ਬੇਟੇ ਕੇਤੇ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਹੁਏ ॥

ਅੰਗ- 1238

ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਕਦੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਣ ਕੇ ਇਥੇ ਆਏ, ਕਦੇ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਣ ਕੇ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਗਏ। ਕਦੇ ਆਹ ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਆਪ ਜੀ ਬੈਠੇ। ਕਿੱਡੇ ਵਿਰੱਕਤ ਸਾਧੂ, ਧੂਣਾਂ ਲੱਗਿਆ ਹੋਣਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ।

ਮੁਗਲ ਮਾਜਰੀ ਵਾਲੇ ਉਦਾਸੀਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਬਲਦੇਵ ਦਾਸ ਜੀ ਆਏ ਇਕ ਦਿਨ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਹੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੋ। ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ -

ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥

ਅੰਗ- 265

ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇੰਨਾ ਤਪ ਕੀਤਾ। ਸਾਡੇ 'ਚੋਂ ਹੀ ਹੋ। ਉਦਾਸੀਨ ਸੰਪਰਦਾ। ਫੇਰ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲੱਗੇ। ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਰਤ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਇਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਨਗਰ, ਉਹ ਕੁਲ, ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਪੂਰਵਜ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ -

ਕਬੀਰ ਸੋਈ ਕੁਲ ਭਲੀ ਜਾ ਕੁਲ ਹਰਿ ਕੋ ਦਾਸੁ ॥

ਜਿਹ ਕੁਲ ਦਾਸੁ ਨ ਉਪਜੈ ਸੋ ਕੁਲ ਢਾਕੁ ਪਲਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- 1370

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਟਿ ਉਪਾਰਦਾ ਭਾਈ ਦੇ ਨਾਵੈ ਏਕ ਕਣੀ ॥

ਅੰਗ- 608

ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ। ਫੇਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਘਰ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੇ ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਚੁਰਸਤੇ 'ਤੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕੋਈ ਅਤਿੱਥੀ ਮਿਲੇ, ਭੋਜਨ ਛਕਾਈਏ। ਫੇਰ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਛਕਦੇ ਸੀ। ਨੇਮ ਸੀ, ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ। ਜਿਹੜੇ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 150 ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 138 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਈ। ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ। ਆਪ ਹੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਦਭਲਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ। ਫੇਰ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਖੂਹ ਹੁੰਦਾ, ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਕੋਠਾ ਪਾਇਆ

ਹੁੰਦਾ, ਉਥੇ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਰਖਿਆ ਕਰਦੇ। ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਇਆ ਕਰਦੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਸੇਧ, ਜੇ ਕਹੀਏ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਜੇ ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਸੰਤ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾਉਦਪੁਰੀਏ। ਪੁਸਤਕ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਅੱਠ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਘਰ ਇਕ ਬੱਚੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਹਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਰਿਸ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੱਕੇ ਕਰ ਗਏ। ਜਿਸ ਕੁਲ 'ਚ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਫੇਰ ਪੰਜਵੀਂ ਤੱਕ ਪਾਇਲ ਦੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਧਮੋਟ। ਦਸਵੀਂ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਪਾਇਲ ਕੀਤੀ। ਫੇਰ ਟੈਲੀਗਰਾਫੀ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਕਾਲਜ 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ। ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਰ ਜੁਆਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਹੁਣ ਉਸ ਦਰ 'ਤੇ ਚਲ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਨਕਾ ਨਗਰ ਮਨਸੂਰਾਂ ਜਿੱਥੇ ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਕੁਲਭੂਸ਼ਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗਿਆਰਵੀਂ ਅੰਸ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੁਣ 17ਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸਰਬਜੋਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਉਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਮਨਸੂਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਉਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ। ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ। ਸਿਆਣੀਆਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਭਾਅ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਦੱਸ ਪੈਂਦੀ, ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ। ਪਰ ਮਾਤਾ ਸਿਆਣੀ, ਮਾਤਾ ਨੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕਿ ਦਰ-ਦਰ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਛੱਡ ਦੇ, ਇਕ ਦਾ ਹੋ ਜਾ। ਮਾਤਾ ਇਹ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ। 16 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਆਪ ਜੀ ਦੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏ।

ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਸੌਂਦੇ, ਜਿਹੜੀ ਵਸਤੂ ਕਿਤੇ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਵਸਤੂ ਤਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਮਿਲਦੀ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? -

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥

ਅੰਗ - 283

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧੂ ਨਾਲ ਇਹ ਸੌਂਦਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਤੋਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਿਰਦਾ ਵਲਵਲੇ ਦਾ ਦੇਸ਼

ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦਿਲ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਲਾਇ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥

ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲ ॥ ਅੰਗ- 283

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਿਖਿਆ ਪਰਹਰੈ ॥

ਮਨ ਕੀ ਬਾਸਨਾ ਮਨ ਤੇ ਟਰੈ ॥

ਇੰਦ੍ਰੀ ਜਿਤ ਪੰਚ ਦੋਖ ਤੇ ਰਹਤ ॥

ਨਾਨਕ ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੇ ਐਸਾ ਅਪਰਸ ॥

ਅੰਗ- 274

ਮਾਤਾ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕਰ ਇਥੇ ਨਮਸਕਾਰ -

ਕਰਿ ਡੰਡਉਤ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੇ ॥

ਅੰਗ- 13

ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- 204

ਹੁਣ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਸੌਂਦੇ ਹੋ ਗਏ। ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਐਸਾ ਆਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਜਿਵੇਂ ਬੁੱਲ੍ਹੇਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਜਾਣਾ ਮੈਂ ਕੌਣ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣਾ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥ ਅੰਗ- 441

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ- 999

ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਵਾਬ? ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਹਨ। ਹੁਣ ਸੰਗਤ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਾਕਾ? ਤੂੰ ਦੱਸ ਤੈਨੂੰ ਐਨਾ ਹੀ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ? ਕਿਥੋਂ ਤੂੰ ਆਇਐਂ?

ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ, ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸੰਗਤ ਹੱਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਖਾਮੋਸ਼।

ਸ਼ਾਂਤ ਵਰਤ ਗਈ। ਤੀਸਰੇ ਬਚਨ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਬੋਲੇ 45 ਮਿੰਟ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ।

ਹੁਣ ਦੇ ਸਮਾਧੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਤਾਂ ਸਾਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ ਜਿਥੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਕ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ ਹੈ। ਇਥੇ ਨਾ ਦੇਸ਼ ਨਾ ਕਾਲ, ਨਾ ਵਸਤੂ। ਬਾਲਮੀਕ ਦੀ 14 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਉਲਟ ਮੰਤਰ, ਮਰਾ-ਮਰਾ ਮੰਤਰ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਰਾਮ-ਰਾਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਐਨਾ ਤਪ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਉਂਕ ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਗਿਆ।

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮ੍ਰਿਤ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਾਸੀ, ਸਾਕਾਰ 'ਚ ਫਸੇ ਹੋਏ। ਇਸ 'ਚੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਸਕਦੇ। ਧੰਨ ਨੇ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਸੌਂਦੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੈਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ ॥ ਅੰਗ- 520

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿੱਥੇ ਜੁੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਹੁਣ ਵਾਯੂਮੰਡਲ 'ਚ ਦੇਖੀਏ, ਸੂਰਜ ਨਾਲੋਂ ਧਰਤੀ ਅਲੱਗ ਹੋ ਕੇ ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਚੰਦਰਮਾ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਇਆ, ਧਰਤੀ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਧਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਆਪਣੇ ਧੁਰੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਬਣਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੋਈ ਸੈਂਟਰ ਪੁਆਇੰਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਭਟਕਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਿਤੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਮਿਸਾਲ ਦਿਆ ਕਰਦੇ, ਕੰਧ ਸਿੱਧੀ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ, ਕਿਲ੍ਹੀ ਹੋਵੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕੱਪੜਾ ਟੰਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆ ਜਾਵੇ।

'ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਐਸੀ ਮਨਮੋਹਮਣੀ ਮੂਰਤ। ਧਿਆਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਨਾਮ ਆਪੇ ਹੀ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ, ਆਹ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਜਿਸਦੇ ਅਸੀਂ ਵਾਸੀ ਹਾਂ -

ਮ੍ਰਿਤ ਮੰਡਲ ਜਗੁ ਸਾਜਿਆ ਜਿਉ ਬਾਲੁ ਘਰ ਬਾਰ ॥

ਅੰਗ- 808

ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਆਹੀ ਵੇਖਾਂਗੇ, ਜਿਥੇ ਜਾਨੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਸੋਹਣੀ ਕੋਠੀ ਹੈ -

ਉਚੇ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- 659

ਅਸਲ 'ਚ ਸਾਧੂ ਕੋਲ ਜਾਓ, ਸਾਧੂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਤਾ

ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਚਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- 864

'ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦ ਹੈ' ਇਹ ਹੈ ਆਖਰੀ ਸਟੇਜ, ਸਬਦ ਧੁਨ ਹੈ ਉਹਦਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਹੋਊ।

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ॥

ਅੰਗ- 879

ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਨਾ ਕਥੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਸੁਰਤਿ ਤੇ ਸਬਦਿ ਦਾ ਮਾਰਗ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਕੂੜ ਹੈ -

ਕੂੜੁ ਰਾਜਾ ਕੂੜੁ ਪਰਜਾ ਕੂੜੁ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਕੂੜੁ ਮੰਡਪੁ ਕੂੜੁ ਮਾੜੀ ਕੂੜੁ ਬੈਸਣਹਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - 468

ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਕੂੜ ਹੀ ਕੂੜ ਹੈ -

ਕੂੜਿ ਕੂੜੈ ਨੇਹੁ ਲਗਾ ਵਿਸਰਿਆ ਕਰਤਾਰੁ ॥

ਕਿਸੁ ਨਾਲਿ ਕੀਚੈ ਦੋਸਤੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਚਲਣਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 468

ਜੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨੇਹੁੰ ਪਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਸਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੀ ਦੋਸਤੀ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ-

ਮਨਮੁਖ ਸੇਤੀ ਦੋਸਤੀ ਥੋੜੜਿਆ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- 587

ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਦੋਸਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਦੋਸਤੀ ਟੁੱਟਦੇ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ -

ਇਸੁ ਪਰੀਤੀ ਤੁਟਈ ਵਿਲਮੁ ਨ ਹੋਵਈ

ਇਤੁ ਦੋਸਤੀ ਚਲਨਿ ਵਿਕਾਰ ॥

ਅੰਗ- 587

ਸੁਖ ਮੈ ਆਨਿ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿ

ਬੈਠਤ ਰਹਤ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਘੇਰੈ ॥

ਬਿਪਤਿ ਪਰੀ ਸਭ ਹੀ ਸੰਗੁ ਛਾਡਿਤ

ਕੇਊ ਨ ਆਵਤ ਨੇਰੈ ॥

ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਬਹੁਤੁ ਹਿਤੁ ਜਾ ਸਿਉ

ਸਦਾ ਰਹਤ ਸੰਗੁ ਲਾਗੀ ॥

ਜਬ ਹੀ ਹੰਸ ਤਜੀ ਇਹ ਕਾਇਆ

ਪ੍ਰੇਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਰਿ ਭਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- 634

ਫੇਰ ਐਸਾ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੁਖ ਦੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਵੇ।

**ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੇ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ ॥
ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥ ਅੰਗ - 729**

ਐਸਾ ਸੱਜਣ -

**ਇਕੁ ਸਜਣੁ ਸਭਿ ਸਜਣਾ ਇਕੁ ਵੈਰੀ ਸਭਿ ਵਾਦਿ ॥
ਗੁਰਿ ਪੁਰੈ ਦੇਖਾਲਿਆ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਸਭ ਬਾਦਿ ॥**

ਅੰਗ- 957

ਐਸੇ ਸੱਜਣ ਮਿੱਤਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਾਂ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ -

**ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥ ਹਰਿ
ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥**

ਅੰਗ- 293

ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਾਂ, ਸਾਕਾਰ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਨੇਹੁੰ ਲੱਗਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਧੀਆਂ ਨਾਲ, ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲ, ਕੋਠੀਆਂ, ਕਾਰਾਂ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾਲ, ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ। ਸੁਪਨੇ ਵੀ ਇਹਦੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ -

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੁਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- 707

ਜਿਹਨਾ ਨੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾ ਲਿਆ, ਮੋਹ ਲਾ ਲਿਆ, ਪਿਆਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਮੋਹ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਲਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਿਆ, ਕੀ ਇਸ 'ਚੋਂ ਸੁੱਖ ਨਿਕਲਿਆ? ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਾਸੀ, ਮ੍ਰਿਤ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਾਸੀ, ਮ੍ਰਿਤੂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਾਂ। ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ? ਉਹ ਹਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ-

ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤਿਨ ਕਉ ਕਾਲ ਨ ਖਾਤੇ ॥

ਅੰਗ- 529

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ- 273

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਧਿਆਨ ਕਰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਐਸੀ ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ, ਹੁਣ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਗੁਣ ਆਉਣੇ ਹੀ ਹਨ -

**ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥
ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥**

ਅੰਗ- 1365

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਰਹੇ, ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੁਗੰਧੀ ਭਰ ਦਿਤੀ। ਕਿੰਨੇ ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ ਤਨ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਵੀ ਸੁਣ ਕੇ

ਵੇਖ ਲਓ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਸੁਣ ਕੇ ਵੇਖ ਲਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਰਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਅਵਸਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ - 'ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦ ਹੈ' ਸਬਦ ਹੈ ਧੁਨਕਾਰ। ਸੁਰਤਿ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਏਗੀ ਜਿਧਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਏਗੀ ਤੇ ਉਥੇ ਫੇਰ -

**ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥**

ਅੰਗ - 879

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਅਹੰਗੂਹਿ ਧਿਆਨ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ-

**ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 272

ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ। ਫੇਰ ਇਥੇ ਦੂਸਰਾ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰਹੇ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਉਹ ਭੇਜਦੇ, ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ। ਜੇ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਗਏ, ਜੇ ਸਿੰਧ 'ਚ ਗਏ ਤਾਂ, ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ 1942 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1954 ਤੱਕ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਫੌਜ 'ਚ ਲਾਏ। ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 12 ਸਾਲ ਸਿਵਲ 'ਚ ਲਾ ਦਿਤੇ। 12 ਸਾਲ ਯੂ.ਪੀ ਲਾਏ। ਆਪ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਵੀ 12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਬਣਿਆ, ਉਥੇ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣੈ, ਮੇਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੀ -

**ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਨਿਰਲੇਪ ॥
ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲ ਅਲੇਪ ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਨਿਰਦੋਖ ॥
ਜੈਸੇ ਸੂਰੁ ਸਰਬ ਕਉ ਸੋਖ ॥**

ਅੰਗ- 272

ਇਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਸਦੀ ਹੈ -

**ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥
ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥
ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥
ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 265

ਉਹ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਸ 'ਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਤੀਰਥ ਜੋ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਪਉੜੀ ਦਰ ਪਉੜੀ, ਮੰਜਲ ਦਰ ਮੰਜਲ, ਮਜਲੇ ਮਕਸੂਦ ਦੇ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਹੈ ਔਖਾ।

ਸੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕੇ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਏ ॥ ਅੰਗ- 622

ਮਿਸਲ ਫਕੀਰਾਂ ਗਾਖੜੀ ਸੁ ਪਾਈਐ ਪੂਰ ਕਰੰਮਿ ॥

ਅੰਗ - 1384

ਉਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇਖ ਕੇ, ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬੜੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ -

ਇਕ ਫਕੀਰੀ ਭੇਖ ਦੀ,

ਇਕ ਫਕੀਰੀ ਰੇਖ ਦੀ।

ਇਕ ਫਕੀਰੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਦੇਖਦੀ।

ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਕੀਰੀ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਫਕੀਰੀ ਕਿਹੜੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਘਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸਾ ਵੈਰਾਗ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਗਧਾ ਵੈਰਾਗ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਉਂਦੈ, ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਵੈਰਾਗ ਹੀ ਗਧਾ ਵੈਰਾਗ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਪੈਸਾ ਹੈ। ਉਹ ਘਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਧਾ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘੁੰਮ ਕੇ ਰੂੜੀਆਂ 'ਤੇ ਫੇਰ ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਹੀ ਹਿਣਕਦਾ ਹੈ। ਧੋਬੀ ਫੇਰ ਭਾਰ ਲੱਦ ਕੇ ਤੋਰ ਲੈਂਦੈ ਉਹਨੂੰ। ਨਾਲੇ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਸੁਖ ਹੈ। ਪਰ ਫੇਰ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਥਣੀ ਬਣਾ ਕੇ, ਘਾਹ ਫੂਸ ਪਾ ਕੇ ਉਪਰ, ਥੱਲੇ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਾਲਬੂਤ ਕੀ ਹਸਤਨੀ ਮਨ ਬਉਰਾ ਰੇ

ਚਲਤੁ ਰਚਿਓ ਜਗਦੀਸ ॥

ਕਾਮ ਸੁਆਇ ਗਜ ਬਸਿ ਪਰੇ

ਮਨ ਬਉਰਾ ਰੇ ਅੰਕਸੁ ਸਹਿਓ ਸੀਸ ॥

ਅੰਗ- 336

ਹਾਥੀ ਆਉਂਦੈ ਉਹ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਟੋਏ 'ਚ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦੈ। ਫੇਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਲਾਮੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫੇਰ ਘੋੜਾ ਵੈਰਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਘੋੜਾ ਵੈਰਾਗ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਬਹੁਤ ਅਸਥਾਨ ਹਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਦਿਨ ਛੋਟੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠੇ, ਚਾਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਚਾਬੀ ਨਾਲ ਨਾ ਲੈ ਜਾਈਂ। ਇਸ ਬਕਸੇ 'ਚ ਪਾ ਜਾਈਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ 'ਚ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਕਿ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਚਾਬੀ ਨਾਲ ਨਾ ਲੈ ਜਾਈਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਘਰ ਤੋਂ ਰੁੱਸ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨੂੰਹ ਨੇ ਵੇਲਣੇ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਓਹੀ ਨੂੰਹ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਲੋਕ ਮਿਹਣੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਘਰ ਚੱਲੇ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਔਖਾ ਹੈ ਇਥੇ ਰਹਿਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਚਾਬੀ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਘੋੜਾ ਵੈਰਾਗ।

ਇਕ ਹੈ ਤੀਬਰ-ਤਰ-ਤਮ ਬੈਰਾਗ। ਉਹ ਹੈ ਸ਼ੇਰ ਵੈਰਾਗ। 'ਇਕ ਫਕੀਰੀ ਰੇਖ ਦੀ।' ਉਹ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਵੈਰਾਗ ਐਨਾ ਲਗ ਜਾਣਾ -

ਬਿਨੁ ਬੈਰਾਗ ਨ ਛੁਟਸਿ ਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- 329

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮਾਇਆ ਮੰਡਲ ਹੈ ਇਸ 'ਚੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੀ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਦ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹਦਾਇਤ ਹੈ -

**ਆਪੁ ਸਵਾਰਹਿ ਮੈ ਮਿਲਹਿ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥ ਫਰੀਦਾ
ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਰਹਹਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 1382

ਫੇਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਕੋਈ ਬੇਗਾਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਆਈ, ਉਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੀ ਗਈ। ਆਪ ਨੇ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਦੀਨ ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀ। ਸੁਨਾਮੀ ਆਈ ਉਥੇ ਵੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹ ਬਿਰਦ ਹੈ -

**ਇਹ ਲੋਕ ਸੁਖੀਏ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਹਿ ਮੇਲੇ ॥**

ਅੰਗ- 293

ਇਹ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈ -

**ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥**

ਅੰਗ- 283

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਣਨ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ।

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥

ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੂਲਾ

ਜਿਨਿ ਸਗਲੇ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥

ਅੰਗ- 610

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ -

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੇਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- 1412

ਕਿੱਡੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖੇਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੇਡ ਕੇ ਵਿਖਾਈ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ। ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਵਾਰੀ ਆਈ, ਅਸਥਾਨ ਬਣੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਯਾਦ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਉਤੇ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾ ਦਿਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ 'ਚ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਪਿਆਰ 'ਚ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ, ਦੇਣਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਲੈਣਾ ਨਹੀਂ। ਚੱਲੇ ਚੱਲੀਏ ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡੀਏ।

'ਸੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ' ਇਹਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਲਓ, ਇਹ ਨਾ ਛੱਡਿਓ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਇਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ -

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਉਹ ਨਿਬਰੇ ਨਾਲੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਓੜ ਨਿਭ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦੁੱਧ ਤੇ ਬੁੱਧ ਕਦ ਫਿੱਟ ਜਾਵੇ। ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਦੋਂ ਮਾਇਆ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਭੁੱਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਇਸ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੜਾ ਔਖਾ ਪੈਂਡਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

38

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ

ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ ॥
 ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥
 ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ
 ਮੇ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥
 ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੇ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥ ਰਹਾਉ
 ॥
 ਮੋਨਿ ਭਇਓ ਕਰਪਾਤੀ ਰਹਿਓ ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ ਮਾਹੀ ॥
 ਤਟ ਤੀਰਥ ਸਭ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਮਿਓ ਦੁਬਿਧਾ ਛੁਟਕੈ ਨਾਹੀ ॥
 ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਬਸਿਓ ਸਿਰਿ ਕਰਵਤ ਧਰਾਏ ॥
 ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੇ ਲਖ ਜਤਨ ਕਰਾਏ ॥
 ਕਨਿਕ ਕਾਮਿਨੀ ਹੋਵਰ ਗੋਵਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦਾਨੁ ਦਾਤਾਰਾ ॥
 ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਮਿ ਬਹੁ ਅਰਪੇ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਦੁਆਰਾ ॥
 ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਡੰਡਉਤ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਰਤੁ ਰਹਤਾ ॥
 ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ
 ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥ 5 ॥
 ਜੋਗ ਸਿਧ ਆਸਣ ਚਉਰਾਸੀਹ
 ਏ ਭੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ॥
 ਵਡੀ ਆਰਜਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮੈ
 ਹਰਿ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਗਹਿਆ ॥ 6 ॥
 ਰਾਜ ਲੀਲਾ ਰਾਜਨ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰਿਆ ਹੁਕਮੁ ਅਫਾਰਾ ॥
 ਸੇਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ ॥
 ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
 ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ 8 ॥ ਅੰਗ- 641
 ਕਬੀਰ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀਐ ਸਾਧ ਕੀ ਅੰਤਿ ਕਰੈ ਨਿਰਬਾਹੁ ॥

ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਜਾ ਤੇ ਹੋਇ ਬਿਨਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- 1369

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ
 ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ
 ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ
 ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਨ ਜੋ ਦੂਰੋਂ-ਨੇੜਿਓਂ

ਚੱਲ ਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ। ਵਿਚਾਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਸਾਖੀ, ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ -

ਸੁਣਿ ਸਾਖੀ ਮਨ ਜਪਿ ਪਿਆਰ ॥

ਅਜਾਮਲੁ ਉਧਰਿਆ ਕਹਿ ਏਕ ਬਾਰ ॥ ਅੰਗ- 1192

ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਵਡਭਾਗੀ ਸਾਧਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤਿ ਤਿਨ ਭੇਟਤ ਦੁਰਮਤਿ ਖੋਈ ॥

ਤਿਨ ਕੀ ਧੁਰਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਬਾਛੈ

ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਪਰੋਈ ॥

ਅੰਗ- 618

ਇਕ ਸਤਿਸੰਗ ਮੰਡਲ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਰੂਹਾਨੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ -

ਜਿਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਕਿੰਨਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਸਮਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ-

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥

ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ- 265

ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜੁਗਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤਰ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੰਵਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤਪ ਦਾ ਫਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ।

ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤਰ ਜੀ ਬਹੁਤ ਤਪੀਏ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤਪ ਦਾ ਫਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ, ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਫਲ ਬਹੁਤਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕਿ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ, ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਜੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਕੋਲ ਗਏ-

ਓਹੁ ਵੇਖੇ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਭਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- 7

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਚਲੋ ਹੁਣ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। **‘ਯੋਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ**

ਕਾ ਪੂਤੁ ॥ ਧਰਤੀ ਉਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਤਮ ਦਿਓ, ਫੇਰ ਵਿਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤਰ ਜੀ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਤਪਸਿਆ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਦਿਤਾ ਪਰ ਧਰਤੀਆਂ ਡੋਲਣ ਤੋਂ ਨਾ ਰੁਕ ਸਕੀਆਂ ਤੇ ਵਸਿਸ਼ਟ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਘੜੀ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ, ਸਾਢੇ ਚੌਵੀ ਮਿੰਟ ਦਾ, ਐਨਾ ਫਲ ਦਿਤਾ ਕਿ ਧਰਤੀਆਂ ਅਡੋਲ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਸਥਿਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਤਾਂ ਹੁਣ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਪੇ ਹੀ ਨਿਸ਼ਤਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿੱਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਤਪ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਆਹ ਇਕ ਘੜੀ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ। ਕਿੰਨਾ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਏਕ ਘੜੀ ਆਧੀ ਘਰੀ ਆਧੀ ਹੂੰ ਤੇ ਆਧ ॥

ਭਗਤਨ ਸੇਤੀ ਗੋਸਟੇ ਜੋ ਕੀਨੇ ਸੋ ਲਾਭ ॥ ਅੰਗ- 1377

ਇਹਦਾ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗੀ ਜਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ -

ਕਲਿ ਮਹਿ ਏਹੋ ਪੁੰਨੁ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਹਿ ॥ ਅੰਗ- 962

'ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ
॥ ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਭੁਧਿ ਬਾਧੇ
॥' ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਟੀਕੇ ਪੜ੍ਹਨੇ, ਵਿਆਕਰਣ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਹੀ ਲਾ ਦਿੰਦੇ। ਪਰ ਜਿਹੜੀ-

ਵੇਦਾ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ ਸੋ ਸੁਣਹਿ ਨਾਹੀ

ਫਿਰਹਿ ਜਿਉ ਬੇਤਾਲਿਆ ॥ ਅੰਗ- 919

ਉਹ ਜੋ ਅਸਲ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ-

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ

ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥ ਅੰਗ- 797

ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਹਨ, ਜੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਹੀ ਰੁਕ ਜਾਓ। ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਲੱਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨੇ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਥੇ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਨੇ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਗੈਰਾ 'ਚ ਮੀਲ ਹਨ। ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੈ, ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਆਓ, ਸਫਰ ਤਹਿ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੇ ਉਸ ਮੀਲ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ, ਅੱਗੇ ਚੱਲੇ ਨਾ, ਫੇਰ ਸਫਰ ਕਿਵੇਂ ਤਹਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀ ਰਾਹ ਦਿਖਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਖਾ ਰਹੀ ਹੈ -

ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥

ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥ ਅੰਗ- 628

ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਦੀ ਦਸ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਚੱਲੋ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰੀ ਚੱਲੋ -

ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ

ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥

ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥

ਅੰਗ- 641

ਵਿਵੇਕ ਬੁੱਧ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਰਨ ਕੀ ਆਏ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਮਨੁੱਖੀ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੀ ਹੈ। ਅਸਲ 'ਚ ਜੋ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਮਾਨਸ ਤਨ ਦਾ, ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ -

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ- 1159

ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ 'ਚ ਖਚਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ 'ਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੰਘਾ ਦਿਤਾ, ਅਸਲ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - 12

ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਤੇ ਇਹ ਸਮਾਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਰੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਨਸਾਨ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ -

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥

ਹੀਰੈ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ- 156

ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰਾਤ ਸੌਂ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਦਿਨ ਖਾ ਪੀ ਕੇ, ਕਿੰਨਾਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਧਿ ॥

ਦੂਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥

ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੇਬ ॥

ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ ॥

ਪੰਜਵੈ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ ॥

ਛਿਵੈ ਕਾਮੁ ਨ ਪੁਛੈ ਜਾਤਿ ॥

ਸਤਵੈ ਸੰਜਿ ਕੀਆ ਘਰ ਵਾਸੁ ॥

ਅਠਵੈ ਕ੍ਰੋਧੁ ਹੋਆ ਤਨ ਨਾਸੁ ॥

ਨਾਵੈ ਧਉਲੇ ਉਭੇ ਸਾਹ ॥

ਦਸਵੈ ਦਧਾ ਹੋਆ ਸੁਆਹ ॥

ਗਣੇ ਸਿਗੀਤ ਪੁਕਾਰੀ ਧਾਹ ॥

ਉਡਿਆ ਹੰਸੁ ਦਸਾਏ ਰਾਹ ॥

ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਉ ॥

ਪਿਛੈ ਪਤਲਿ ਸਦਿਹੁ ਕਾਵ ॥

ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੁ ਪਿਆਰੁ ॥

ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਭੁਬਾ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 138

ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮਜ਼ੂਰੀ ਕਰਦੇ, ਦੌੜੇ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਦੌੜ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਯਤਨ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਉਦੋਂ-

ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਵੇਲਾ ਬਜਰ ਸਿਰਿ ਪਰੈ ॥

ਅੰਗ- 1143

ਇਹਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਭਾਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ-

ਕਲਜੁਗ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸੁਖਾਲਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਚਲਾਈ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦੈ, ਸਤਿਜੁਗ ਤੋਂ ਹੀ।

ਤਾਰਾ ਰਾਣੀ, ਰਾਜਾ ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਪਤਨੀ -

ਰਾਤੀ ਜਾਇ ਸੁਣਹਿ ਗੁਰਬਾਣੀ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਹੋਣਗੇ -

ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦੁਸਟ ਦੂਤ ਪਰਮੇਸਰਿ ਮਾਰੇ ॥

ਜਨ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖੀ ਕਰਤਾਰੇ ॥ ਅੰਗ- 201

ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਿੰਨਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਸਰੀਰ ਵੀ ਪੂਜਣਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਚਰਨ ਪਾ ਦੇਵੇ -

ਜਿਥੈ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੈ ਥਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ ॥

ਓਇ ਸੇਵਨਿ ਸੰਮ੍ਰਿਥੁ ਆਪਣਾ ਬਿਨਸੈ ਸਭੁ ਮੰਦਾ ॥

ਅੰਗ- 319

ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੂਰਬਲਾ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਵੀ ਜੇ ਕਰਮ ਨਾ ਬਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗੱਲ ਬਾਤ ਚਲਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਉਠ ਕੇ ਫੇਰ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਜਦੋਂ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- 204

ਰਸੀਏ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲੀ, ਖੁਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਗਿਆਨਵਾਨ ਦੀ।
ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ, ਰਸੀਏ ਪੁਰਸ਼ ਫੇਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ
ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਹੰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ
ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ -

**ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਭੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥**

ਅੰਗ- 1428

ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ

ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥

ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥

ਰਹਾਉ ॥

ਮੋਨਿ ਭਇਓ ਕਰਪਾਤੀ ਰਹਿਓ ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ ਮਾਹੀ ॥

ਤਟ ਤੀਰਥ ਸਭ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਮਿਓ ਦੁਬਿਧਾ ਫੁਟਕੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ- 641

ਹੁਣ ਮੋਨੀ ਕਿਵੇਂ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਦੇ। ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ
ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ -

ਬੋਲੈ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਮੋਨੀ ॥

ਅੰਤਰਿ ਕਲਪ ਭਵਾਈਐ ਜੋਨੀ ॥

ਅੰਗ- 1348

ਕਲਪਣਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਨਿਕਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਇਸ ਮੰਡਲ
'ਚੋਂ। ਠੀਕ ਹੈ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਤਾਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ -

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖਵਾਰ ॥

ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ ॥ ਅੰਗ- 1

ਚਾਹੇ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੋ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ
ਹਨ। ਅਸਲ 'ਚ ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਮੋਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਮਾੜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ -

ਮੋਨਿ ਭਇਓ ਕਰਪਾਤੀ ਰਹਿਓ

ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ ਮਾਹੀ ॥

ਅੰਗ- 641

'ਕਰਪਾਤੀ' ਜਿਵੇਂ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਛਕਦੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਜੈਨ
ਮੁਨੀ 24 ਘੰਟੇ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕੋ ਵਾਰ ਛਕਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ
ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ।

ਜੈਨ ਮਾਰਗ ਸੰਜਮ ਅਤਿ ਸਾਧਨ ॥

ਅੰਗ- 265

ਬਹੁਤ ਅੱਖੇ ਸਾਧਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਦਿਗੰਬਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਵਸਤਰ ਨਹੀਂ
ਪਹਿਨਦੇ। ਕਿੱਡਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੱਠ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਅਸਲ ਨਾਮ ਤਕ
ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਐਸੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ
ਰੁਕਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ

ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ -

**ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਬਸਿਓ ਸਿਰਿ ਕਰਵਤ ਧਰਾਏ ॥
ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੇ ਲਖ ਜਤਨ ਕਰਾਏ ॥**

ਅੰਗ- 642

ਅੰਦਰੋਂ ਜੇ ਨਹੀਂ ਮੈਲ ਗਈ, ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਨਾਹੁੰਦਾ ਫਿਰੀ ਜਾਹ, ਉਹਦਾ ਐਨਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਮਿਲਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਜੇ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨੀ ਵਾਰ ਗਿਆ, ਐਨਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਕੀ ਹੋਇਆ -

ਪਾਪ ਕਰਹਿ ਪੰਚਾ ਕੇ ਬਸਿ ਰੇ ॥

ਤੀਰਥਿ ਨਾਇ ਕਹਹਿ ਸਭਿ ਉਤਰੇ ॥ ਅੰਗ- 1348

ਪੰਜ ਇਹਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੀ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਸਾਧੂ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕੁੰਭ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ।

ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ॥ ਅੰਗ- 687

ਅਸਲ ਤੀਰਥ ਤਾਂ ਨਾਮੁ ਹੈ। ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ-

ਨਾਵਣ ਚਲੇ ਤੀਰਥੀ ਮਨਿ ਖੋਟੈ ਤਨਿ ਚੋਰ ॥

ਇਕੁ ਭਾਉ ਲਥੀ ਨਾਤਿਆ ਦੁਇ ਭਾ ਚੜੀਅਸੁ ਹੋਰ ॥ ਬਾਹਰਿ

ਧੋਤੀ ਤੁਮੜੀ ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ ਨਿਕੋਰ ॥

ਸਾਧ ਭਲੇ ਅਣਨਾਤਿਆ ਚੋਰ ਸਿ ਚੋਰਾ ਚੋਰ ॥

ਅੰਗ- 789

ਮਨ ਖੁਟਹਰ ਤੇਰਾ ਨਹੀ ਬਿਸਾਸੁ ਤੂ ਮਹਾ ਉਦਮਾਦਾ ॥

ਅੰਗ- 815

ਮਨ ਤਾਂ ਵਸ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ -

ਮਨੁ ਬਸਿ ਆਵੈ ਨਾਨਕਾ ਜੇ ਪੁਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 298

ਜੇ ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਿਖਿਆ ਐਸੀ ਦੇਣਗੇ, ਦੀਖਸ਼ਾ ਐਸੀ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- 342

ਜੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਬਣਦੀ। ਅਸਲ 'ਚ ਮਿਸਾਲ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਲਈ ਚੱਲੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਪਰ -

ਕਬੀਰ ਹਜ ਕਾਬੇ ਹਉ ਜਾਇ ਥਾ ਆਗੈ ਮਿਲਿਆ ਖੁਦਾਇ ॥

**ਸਾਂਈ ਮੁਤ ਸਿਉ ਲਰਿ ਪਰਿਆ
ਤੁਝੈ ਕਿਨਿ ਫੁਰਮਾਈ ਗਾਇ ॥**

ਅੰਗ- 1375

ਤੈਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚਲੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਹੋ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਕੌੜ ਤੁੰਬੇ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਲਉਕੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਲੈ ਜਾਓ। ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਲੈ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਲਿਆਏ।

ਲਉਕੀ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨ੍ਹਾਈ ॥

ਕਉਰਾਪਨੁ ਤਉ ਨ ਜਾਈ ॥ 2 ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੀਚਾਰੀ ॥ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਾਰਿ ਮੁਰਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- 656

ਸੁਭਾਅ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਬਦਲਿਆ। ਕਉੜ ਤੁੰਬੇ ਦੀ ਬਣੀ ਤੁੰਬੀ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾ ਵੀ ਲਿਆਏ ਉਸ ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਉਹਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੰਡਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਰੇ ਬੁ-ਬੁ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੌੜੀ ਦੀ ਕੌੜੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਭਾਵ ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ - 'ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਬਸਿਓ ਸਿਰਿ ਕਰਵਤ ਧਰਾਏ ॥ ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੇ ਲਖ ਜਤਨ ਕਰਾਏ ॥ ' ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਯਤਨ ਕਰ ਲਓ ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰ ਮਨ ਨੂੰ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੈ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ

ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- 651

ਹੁਣ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਵੀ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਹੈ, ਮਨ 'ਚ ਤਾਂ ਵਿਕਾਰ ਨੇ। ਮਨ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਨਾਮ 'ਚ ਨਿਵਾਸ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਜਾਵੇ? ਹੋਰ ਵੀ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ -

ਕਨਿਕ ਕਾਮਿਨੀ ਹੋਵਰ ਗੋਵਰ

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦਾਨੁ ਦਾਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- 642

ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿੰਗਾਰ ਲਾ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਪਰ ਇਹ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਫਲਦਾਇਕ ਹਨ।

ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਮਿ ਬਹੁ ਅਰਧੇ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਦੁਆਰਾ ॥

ਅੰਗ - 642

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਫਲਦਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਇਹ ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ।

ਇਹ ਤਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਉਹ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ ਜੇ ਤੂੰ ਦਾਨ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਕੀਤਾ

ਦਾਨ, ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਤਕ ਨਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਦਰਖਤ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਦੂਜੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲਾਉਣਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦਰਖਤ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਹਵਾ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਹਵਾ ਲੱਗ ਗਈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਦਰਖਤ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਫਲੀਭੂਤ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਦੇ ਦੇ ਮੰਗਹਿ ਸਹਸਾ ਗੁਣਾ ਸੋਭ ਕਰੇ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- 466

ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਮਿਲੇ ਵੀ ਤੇ ਸੋਭਾ ਵੀ ਹੋਵੇ।

ਇਕ ਮਾਈ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਇਆ, ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀ ਵੇਖਦੀ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਵੇਖਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਬਾਨ ਲੈਣ ਆਉਂਣਗੇ?

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿੱਥੇ ਮਾਈ -

ਅਹਿਰਣ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰੇ, ਸੁਈ ਕਰ ਦੀ ਦਾਨ।

ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖਦੀ ਕਿੱਥੇ ਆਣ ਬਿਬਾਨ।

ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ ॥

ਹੰਢੈ ਉੰਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੇਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ ॥

ਅੰਗ- 1379

ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ ਅੰਗ- 134

ਹੁਣ ਹੋਰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਦਸਿਆ ਹੈ -

ਪੁਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਡੰਡਉਤ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਰਤੁ ਰਹਤਾ ॥

ਅੰਗ- 642

ਛੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਟ ਕਰਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਪੰਡਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ, ਯੱਗ ਕਰਨਾ, ਯੱਗ ਕਰਾਉਣਾ, ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਦਾਨ ਲੈਣਾ। ਇਹ ਖਟ ਕਰਮ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜੇ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇਕ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਹੀ ਬਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ 'ਚ ਤਾਂ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ, ਫੇਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਹੀ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਿਆਰੇ -

ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ

ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥ ਅੰਗ - 642

ਹਉ ਹਉ ਮੈ ਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੇਵੈ ॥ ਦੂਜਾ ਮੇਟੈ ਏਕੋ ਹੋਵੈ ॥ ਅੰਗ- 943

ਗੱਲ ਨੁਕਤੇ ਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਸਾਧੂ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਂ ਨੂੰ 'ਤੂੰ' ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇ। 'ਮੈਂ' 'ਤੂੰ' ਹੋ ਜਾ-

ਕਬੀਰ ਮੇਰਾ ਮੁਝ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ॥

ਤੁਝ ਕਉ ਸਉਪਤੇ ਕਿਆ ਲਾਗੈ ਮੇਰਾ ॥ ਅੰਗ- 1375

ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਤੂੰ ਓਸ ਦਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰ। ਇਕ ਡਿਉਟੀ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੂੰ ਨਾ ਭੱਜ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ, ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਕਰ -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਹਉਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ 'ਮੈਂ' 'ਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਹਉਂ 'ਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ

ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥ 5 ॥

ਜੋਗ ਸਿਧ ਆਸਣ ਚਉਰਾਸੀਹ ਏ ਭੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ॥

ਵਡੀ ਆਰਜਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮੈ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਗਹਿਆ ॥

ਅੰਗ- 642

ਜੋਗੀ ਲੰਮੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਨਾਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਾਲ ਆਉਂਦੈ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਸਮ ਦੁਆਰ 'ਚ ਸਵਾਸ ਚੜ੍ਹਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। 'ਜਮ ਆਵਤ ਹੈ ਪਰ ਪਾਵਤ ਨਾਹੀ।' ਉਹ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਸਵਾਸ ਰੋਕ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਉਮਰਾਂ ਲੰਮੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਅੱਜ ਵੀ ਹਿਮਾਲਿਆ ਤੋਂ ਉਪਰ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਨੇਹੀ, ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਲੇਖ ਛਪਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਸਾਧੂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਪਰ ਉਡੀਕ ਤਾਂ ਲੰਮੀ ਹੋ ਗਈ। ਆਉਣ ਜਾਣ ਦਾ ਚੱਕਰ ਨਹੀਂ ਖਤਮ ਹੋਇਆ।

ਰਾਜ ਲੀਲਾ ਰਾਜਨ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰਿਆ ਹੁਕਮੁ ਅਫਾਰਾ ॥ ਸੋਜ

ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ ॥

ਅੰਗ- 642

ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥

ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੋਤੀ ਹੀਰੇ ॥

ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥

ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

ਅੰਗ- 707

ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਜੇ ਨਾਮ 'ਚ ਨਹੀਂ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਵਿਧੀ ਪੁੱਛੀਏ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਵੇ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਸਤਿਸੰਗ ਉਸੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇ।

ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

**ਜਤੀ ਸਦਾਵਹਿ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਣਹਿ
ਛਡਿ ਬਹਹਿ ਘਰ ਬਾਰੁ ॥
ਸਭੁ ਕੋ ਪੂਰਾ ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਘਟਿ ਨ ਕੋਈ ਆਖੇ ॥
ਪਤਿ ਪਰਵਾਣਾ ਪਿਛੈ ਪਾਈਐ ਤਾ ਨਾਨਕ ਤੋਲਿਆ ਜਾਪੈ ॥ ਮਃ
1 ॥ ਵਦੀ ਸੁ ਵਜਗਿ ਨਾਨਕਾ ਸਚਾ ਵੇਖੇ ਸੋਇ ॥ ਸਭਨੀ ਛਾਲਾ
ਮਾਰੀਆ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ ॥
ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰੁ ਹੈ ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੇ ॥
ਜਿਨ ਕੀ ਲੇਖੇ ਪਤਿ ਪਵੈ ਚੰਗੇ ਸੇਈ ਕੇਇ ॥**

ਅੰਗ- 469

ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸਲ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਆਵਾਗਣ ਦਾ ਚੱਕਰ, ਦੁਖ-ਸੁਖ ਸਾਡੇ ਗਲ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ 'ਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸਤਿ, ਚਿੱਤ, ਅਨੰਦ ਦਾ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਪ੍ਰਿਅ ਹੈ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ ਤੇ ਇਸੇ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ।

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- 695

ਜਿਹੜਾ ਇਹਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਜਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇ, ਉਹ ਅਸਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ। ਉਹ ਹੈ -

**ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਕਹੁ
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ ਅੰਗ- 642**

ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੋਈ ਪੂਰਬਲਾ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਹੀਂ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

39

ਨਹੀ ਮਰਤਾ

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥
ਸਿਮਰਉ ਜਾਸੁ ਬਿਸੁੰਭਰ ਏਕੈ ॥
ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਅਗਨਤ ਅਨੇਕੈ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖਰ ॥
ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖਰ ॥
ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥
ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥
ਕਾਂਖੀ ਏਕੈ ਦਰਸ ਤੁਹਾਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਉਨ ਸੰਗਿ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰੇ ॥ 1 ॥
ਸੁਖਮਨੀ ਸੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ॥
ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਮਨਿ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- 262

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੋ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ -
ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ- 749

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਟਰੱਸਟ ਬਣਾ ਕੇ ਕੌਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਰਾਹ ਦਿਖਾਇਆ, ਗੁਰਮੁਖ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਚਲਾਇਆ। ਉਹ ਵੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਨਾਮ ਜਪਦੇ, ਵੰਡ ਛਕਦੇ ਪਰ ਜੋ ਅੰਤਮ ਮੰਤਵ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਾਣੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਦਸਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ-

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰੰਜੀ ॥ ਸੰਤਨ ਹਥਿ ਰਾਖੀ ਕ੍ਰੰਜੀ ॥

ਅੰਗ- 894

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ 'ਸੁਖਮਨੀ

ਸਾਹਿਬ' ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਭ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਈਆਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟੇ। ਵੱਡੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਐਸੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮਿਲਾਪ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ -

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥ ਅੰਗ- 999

ਕਿੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਸੁਨਹੁ' ਕੀ ਸੁਣੋ? ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ, ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਜਵਾਬ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - 999

ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆ ਦਾ ਇਹ ਸਵਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਐਸਾ ਹੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਵਾਬ, ਪਹਿਲੇ ਬਚਨ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਕੁਰਸੀ ਲੱਗੀ ਸੀ।

ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਕਾ, ਤੂੰ ਦਸਦਾ ਨਹੀਂ?

ਤੈਨੂੰ ਐਨਾ ਹੀ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?

ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਸਾਰੇ ਹੱਸਦੇ ਕਿ ਐਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਆਉਂਦਾ? ਨਾਂ ਹੀ ਪੁੱਛਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ?

ਪਰ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਬਚਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰਦੇ।

ਤੀਜੇ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਗ ਗਈਆਂ, 45 ਮਿੰਟ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਅਕਹਿ ਰਸ ਐਸਾ ਛਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਅਵਸਥਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤੇ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਆਹ ਬਚਨ ਆਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਇਕ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿੱਡੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਫੇਰ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲਾਈ। ਜੇ ਸਰਵਿਸ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕੀਤੀ, ਫੌਜ 'ਚ, ਸਿਵਲ 'ਚ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਗਏ।

ਯੂ.ਪੀ 'ਚ ਗਏ, ਫਾਰਮ ਵੀ ਚਲਾਇਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਇਕ ਮੈਨੇਜਰ ਬਣ ਕੇ ਮੈਨਿੰਜ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣੀ

-

**ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜੁ ਜੋਗ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ॥
ਤਪ ਮਹਿ ਤਪੀਸਰੁ ਕ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਭੋਗੀ ॥
ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥**

ਅੰਗ- 284

ਜੋ ਐਸੀ ਇਹ ਸੰਗਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਸਮੋਇਆ ਹੈ। ਵਤਨਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਦਰ ਹੈ।

**ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ
ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥**

ਅੰਗ- 797

ਕਿਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਵਿਚਾਰ ਲਓ ਪਰ ਬਾਣੀ -

ਬਾਣੀ ਬਿਰਲਉ ਬੀਚਾਰਸੀ ਜੇ ਕੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 935

ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਬਾਣ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਅਸਟਪਦੀ ਹੀ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰੋ ਜੋ ਕੰਮ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹੋ -

**ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥ ਅੰਗ- 263**

ਕਿਵੇਂ ਸਿਮਰਨਾ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਹੈ ਕੀ? ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੈਠਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਧਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਧਿਆਵੈ। ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਯਾਦ ਹੀ ਇਬਾਦਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਉਤੇ ਰਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬੈਠੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਨਾਮੁ ਕਹਤ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਸੁਚੀ ਭਈ ਰਸਨਾ ॥ ਅੰਗ- 811

ਜੁਠੀ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਐਨਾ ਕੱਚ ਪਿੱਚ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਆਹੀ ਜੀਭ ਹੈ -

ਰੇ ਜਿਹਥਾ ਕਰਉ ਸਤ ਖੰਡ ॥

ਜਾਮਿ ਨ ਉਚਰਸਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਅੰਗ- 1163

ਸੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦੇਈਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੀ।

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਅਗਲੀ ਅਸਟਪਦੀ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਕੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਣਾਓ। ਸੁਭਾਅ ਬਣ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ-

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੋ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥

ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ- 7

ਸਾਰੇ ਜਦੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ 'ਚ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਐਸੀ ਜੁਗਤ ਜਿਹੜੀ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਚਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 283

ਉਹ ਵਸਤੂ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਉਹ ਹੈ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋਣਾ। ਨਾਮ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਏਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- 293

ਮਤਾ ਭੁੱਲੇ ਨਾ ਕਿ ਨਾਮ ਕੋਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਧਾਰਨ ਵੀ ਸਭ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ- 284

'ਨਾਮ' ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਹੀ ਭੁਲੇਖੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਿਲੇਗਾ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਈਏ ਕਿ ਉਥੇ ਮਿਲੇਗਾ। ਪਰ ਉਥੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਤਾਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ 'ਨਾਮ' ਤਕ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋਣੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ -

ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੇ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 491

ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਹਨ ਸਾਰੇ ਹੀ। ਪਰ 'ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ' ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਐਸਾ ਕੋਈ ਸੱਜਣ, ਸਾਧੂ ਗੁਰਮੁਖ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਗਣਕਾ ਸੀ -

ਗਨਿਕਾ ਪਾਪਣਿ ਹੋਇਕੈ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਗਲਿ ਹਾਰੁ ਪਰੋਤਾ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/21

ਹੁਣ ਉਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਐਨੀ ਉੱਚੀ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸਵਾਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਦਸਦੇ। ਜੁਗਤੀ ਦੱਸੀ। ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਚਾਣਚਕ ਗਨਿਕਾ ਵਾੜੇ ਆਇ ਖਲੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/21

ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਮਾੜਾ ਹੀ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਮਾੜੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ਐਸੀ ਬੀਬੀ, ਕੌਣ ਚੰਗਾ ਕਹੁ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ -

**ਦੁਰਮਤਿ ਦੇਖਿ ਦਇਆਲ ਹੋਇ
ਹਥਹੁੰ ਉਸਨੇ ਦਿਤੇਨੁ ਤੋਤਾ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/21

ਉਹਦੀ ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਦਇਆਲ ਹੋ ਗਏ। ਗਣਕਾ ਦੀ ਮਨੋ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਤੋਤਾ ਦਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੂੰ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਿਹਾ ਕਰ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਗਤੀ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ, ਸਾਧੂ ਜੁਗਤੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰ, ਬੋਲ ਕੇ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰ ਜੇ ਤੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬੱਚੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਮੁਹਾਰਨੀ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰ।

ਸਾਧੂਆਂ ਕੋਲ ਇਹ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਚੱਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਮਨੋਅਵਸਥਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਐਡੇ-ਐਡੇ ਪਾਪੀ-

ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- 632

ਉਹ ਤਾਂ ਐਨਾ ਪਾਪੀ ਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਦਾ ਲੜਕਾ, ਫੇਰ ਪੰਡਤ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜ ਸਭਾ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਸਸ਼ੋਭਤ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੁਸੰਗ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਮਾਇਆ ਪੈ ਗਈ, ਭੁੱਲ ਪੈ ਗਈ -

ਫਿਅ ਪੁਤ ਜਾਏ ਵੇਸੁਆ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਫਲ ਇਛੇ ਲਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/20

ਵੇਸਵਾ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਉਸ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਛੇ ਪੁੱਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ। ਸੱਤਵੇਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖ ਦੇਵੀਂ ਨਾਰਾਇਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਸਾਧੂ ਦਾ ਪ੍ਰੀਤਕ ਧਿਆਨ ਆ ਗਿਆ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਹ ਮੂਰਤ ਆ ਗਈ -

ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਪਰਸਉ ਸੰਤਨ ਕੀ ਇਹੈ ਧਿਆਨਾ ਧਰਨਾ ॥

ਅੰਗ- 531

ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ ਸੋ ਗਤਿ ਫਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - 902

ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ -

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਫਿਨ ਧਿਆਇਓ

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਸੋ ਐਸਾ ਸਾਨੂੰ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ - 'ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ' ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਬਚਨ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਤਾਂ ਯਾਦ ਕਰ ਲਓ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਗਏ -

ਭਜਹੁ ਗੁੰਬੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- 1159

ਭੁੱਲੇ ਨਾ। ਯਾਦ ਕਰੋ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਇਥੇ ਆਏ, ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ। ਸੰਗਤ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 72

ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਸਟਪਦੀ, ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਤੁਕ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ, ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੈ -

ਏਕ ਅਖਰੁ ਹਰਿ ਮਨਿ ਬਸਤ ਨਾਨਕ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ- 261

ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ੁੱਧ ਅੱਖਰ ਨੇ। ਪਰ ਇਕ ਅੱਖਰ ਵੀ ਮਨ 'ਚ ਵਸਾ ਲਿਆ, ਕੋਈ ਰਾਮ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਅੱਲਾਹ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 283

ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਉਂਕਿ -

ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ

ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ

ਭ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 644

ਬਾਹਰੋਂ ਬਾਹਰ ਦੌੜ ਸਾਡੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਬਾਹਰਿ ਢੂਢਨ ਤੇ ਢੂਟਿ ਪਰੇ

ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥

ਅੰਗ- 1002

ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਘਰ ਦਿਖਾਵੇ ਉਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹੈ।

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- 1291

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- 982

ਸੋ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਨਾਮ ਵਲ ਨੂੰ ਕਿ ਜਾਓ ਸੰਗਤ ਜੀ। ਆਓ ਸੰਗਤ 'ਚ।

ਊਠਤ ਬੈਠਤ ਸੇਵਤ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ- 286

ਜਦੋਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਉਠਦੇ ਵੀ, ਬੈਠਦੇ ਵੀ, ਸੌਂਦੇ ਵੀ, ਇਹ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ- 1375

ਇਹ ਨੀਸਾਣੀ ਸਾਧ ਕੀ ਜਿਸੁ ਭੇਟਤ ਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- 320

ਕਿੱਡੀ ਅਵਸਥਾ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੈਂ ਤੂੰ 'ਚ ਬਦਲ ਗਈ -

.....ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ
ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

ਅੰਗ- 407

ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਓਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਘਟ-ਘਟ 'ਚ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਵੀ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ, ਖੇਡਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਾਧੂ ਛੁਡਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਜਾਮਲ ਨੂੰ ਇਹੀ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸੱਤਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਰਾਇਣ ਰੱਖ ਲੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡਦਾ ਹੈ, ਹੱਸਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੁਗਤ ਪੂਰੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਤੁੰਜਲਾਹਟ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਖੇਡਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅੰਦਰ-

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- 2

ਫੇਰ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਬੈਖਰੀ ਤੋਂ ਮਧਮਾ, ਮਧਮਾ ਤੋਂ ਫੇਰ ਪਸੰਤੀ, ਜਿਥੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸੇ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹਭਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਓ ਤੇ ਉਥੋਂ ਹੀ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਾਓ। ਫੇਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ

ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀ ਹੋਰ ॥ ਅੰਗ- 1265

ਹਰਹਟ ਭੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਬੋਲਹਿ ਭਲੀ ਬਾਣਿ ॥

ਅੰਗ- 1420

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 941

ਇਹ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਸੰਗਤ ਮਿਲੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦਰਸਾਈਆਂ ਹਨ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਫੇਰ ਐਨਰਜੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਂਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ, ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਸੌਣ ਲੱਗੇ ਹੋਂ ਸ਼ਵ ਆਸਣ ਦੇ ਵਿਚ, ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਵਾਲੇ, ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੋਗੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਤਜਰਬਾ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ

ਰਸਤਾ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' 'ਚ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨੇ ਛਪਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਿਟਰੇਚਰ ਤਾਂ ਇੰਗਲਿਸ਼ 'ਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ, ਪਰ ਉਹਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਕਿਨਾਰਾ ਹੀ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ, ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੀਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ - ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਐਸਾ ਕਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨੂੰ, ਉਸ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਲੱਛਮਣ ਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ ਸੀ। ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਸੀ। ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਨਹੀਂ ਉਹ ਘੁੰਮਿਆ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਮਯੋਗੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਵੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੀ। ਸੰਗਤ ਮਿਲੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਬਣੇ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲਿਖੀਆਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹਦੀਆਂ ਨੇ।

ਸੋ ਬਾਣੀ -

ਸੁਖਮਨੀ ਸੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ॥

ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਮਨਿ ਬਿਸ੍ਵਾਮ ॥

ਅੰਗ -262

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਸਬੰਧ ਇਸ ਮਨ ਨਾਲ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲਓ -

ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨ ਪੰਖੇਰੁ ਬਨ ਕਾ ॥

ਅੰਗ- 1253

ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਓ। ਦਸ ਵਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਚੀ ਬੋਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਲਓ, ਦਸ ਮਿੰਟ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਕਰੋ। ਮਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

40

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ

ਅਬ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ ॥ ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ ॥
ਅਨ ਰੁਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ॥ ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਹੁ ਭੁਲਹੁ ॥

ਅੰਗ- 1185

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਸਵਾਸ ਰਾਹੀਂ ਅਭਿਆਸ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਥੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿ -

ਜਿਥੈ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ ॥

ਅੰਗ- 319

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਚਰਨ ਪਏ, ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀ ਖੁਸ਼ੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਰਹਿਮਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਿਛਲਾ ਪੂਰਬਲਾ ਕਰਮ-

**ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥**

ਅੰਗ- 204

ਰਸੀਏ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦੱਸੀ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜੁਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਤਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਅਭੇਦਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਭੇਦ ਪੁਰਸ਼ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਸੁਰਤ ਜਾਗੀ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਣ ਕੇ ਉਹ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਥੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਫਲ ਲੱਗਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਮੌਜ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੁਰਤ ਕਿਵੇਂ ਜਾਗਦੀ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਘਰ ਦਾ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪਿ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 13/2

ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 36 ਜੁਗ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਇਹੀ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ

ਕਰੇ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰੁੱਤ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਆਗੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚ ਚਾਹੇ ਤਿੰਨ ਮੰਤਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਵਸਥਾ ਵੇਖ ਕੇ, ਜਗਿਆਸਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਲਾ ਮੰਤਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 25 ਪਾਠ ਰੋਜ਼ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕਰ ਲਓ। ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਆਦਿ ਮੰਤਰ ਚੱਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਓਅੰ' ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਵੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਆਖੀਰ 'ਤੇ 'ਨਮਹ'। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਧੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਰੈਕਟ ਵਿਚ ਰੱਖ 1 ਅੱਗੇ ਲਾ ਦਿਤਾ। ੴ, ਪਹਿਲੀਆਂ-ਪਹਿਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ 'ਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਪਾਠ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਕਿ 25 ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਇਕ ਮਹਾਂ ਮੰਤਰ ਜਿਵੇਂ ਮੂਲਮੰਤਰ ਹੈ- ੴ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 'ਨਾਨਕੁ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਤੱਕ ਕਰੋ।

ਚਲੇ ਅੱਜ ਦਾ ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਕਿ 'ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਇਹ ਕਰ ਲਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ। ਜਿਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ 45 ਮਿੰਟ ਇਕ ਅਕਹਿ ਰਸਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਉਸ ਰਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਨਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਿਹੜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰ ਹਫਤੇ ਇਸ ਪਰਪਾਟੀ ਨੂੰ, ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੇ ਰਹੋ। ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਤੇ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ ਬੋਲ ਕੇ ਕੀਤਾ, ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿ ਅੰਦਰ ਸੁਣੋ। ਸੁਣਨ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਆਪਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿੱਡੀਆਂ-ਕਿੱਡੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਸੁਣਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਫੇਰ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕਾਂਤ ਚੁੱਪ, ਜਦੋਂ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਨਰਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮ, ਦਮ, ਯਮ ਨਿਯਮ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦਸ-ਦਸ ਅੰਗ ਹਨ

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 4

ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਫੇਰ ਆਸਣ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਸਣ 'ਚ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੁਖੈਨ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਹੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ, ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ, ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਇਹਨੂੰ ਸੁਖ ਆਸਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ 'ਚ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਰੱਖੇ ਕੇ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਸਵਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਅਣਜਾਣ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕਿੱਡੀ ਸੁਖੈਨ

ਜੁਗਤ ਕਿਉਂਕਿ 'ਕਲਜੁਗ ਨਾਨਕੁ ਨਾਮੁ ਸੁਖਾਲਾ।' ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫੇਰ ਪੂਰਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਵੇ, ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ, ਆਕਸੀਜਨ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਦਰ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ -

ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਭਨ ਪੰਖੇਰੁ ਬਨ ਕਾ ॥

ਅੰਗ- 1253

ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰਾ ਹੈ, ਤਨ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਹੁਣ ਮਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੀਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਮਨ ਦਾ ਹੈ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- 342

ਮਨ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਦੌੜਦਾ ਹੈ। ਤਨ ਇਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਮਨ ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਕਿ ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। 45 ਮਿੰਟ ਜੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਨਾ ਹਿੱਲੇ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਫੇਰ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਜੁਗਤ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਦਸਦੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ- 295

ਫੇਰ ਦੇਖ ਲਓ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਡੂੰਘਾ ਸਵਾਸ ਲਵੋ, ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 15 ਸੈਕਿੰਡ ਲੱਗਣ, ਵੱਧ ਇਕ ਮਿੰਟ ਤੱਕ, ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ। 'ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ 'ਵਾਹਿ....' ਤੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੇ 'ਗੁਰੂ....' ਕਰੋ।

'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ' ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਯੋਗ ਸਮਝਾਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਤਾਂ ਪੁਸਤਕ ਬਣ ਗਈ। ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਨਿਧਿਆਸਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ ਬਾਰ-ਬਾਰ। ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਹ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਕਰੀ ਚੱਲੋ -

ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਪੀਐ ॥

ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਧ੍ਰੁਪੀਐ ॥ ਅੰਗ- 286

ਕਰਦੇ ਜਾਓ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਮਨ ਲੋਚੈ ਬੁਰਿਆਈਆ। ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਇਹ ਮਨ ਹੋੜੀਐ।

ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਧੁਨ। ਧੁਨ ਬਣਾ ਲਓ। ਅੰਦਰਲੀ ਧੁਨ ਇਕ ਐਸੀ ਧੁਨ ਹੈ -

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਥਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥

ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ- 186

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥

ਅੰਗ- 879

ਨਾਭੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ, ਸਵਾਸ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ, ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਓ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਧੁਨ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਧੁਨ। ਇਹ ਹੈ ਰਸਤਾ ਇਸ ਘਰ ਦਾ।

**ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ ॥ ਸੁਰਤਿ
ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥**

ਅੰਗ- 938

ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁਕਿਆ। ਸਬਦਿ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ- 304

ਜਿਵੇਂ ਚਾਟਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਵੰਗ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਇਕ ਧੁਨ (vibration) ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਓਰਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੁਰਤ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ -

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 305

ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਇਸਨਾਨ ਕਰੇ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- 293

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੇ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 305

ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਗੁਪਤ ਰਸਤਾ ਇਸ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਜਾਓ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਧਰਮ ਦੀ ਪਉੜੀ, ਕਦਮ-ਦਰ-ਕਦਮ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸੰਗਤ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਕੇ ਕਰ ਲਿਆ ਫੇਰ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਇਹ ਕਰੀ ਚੱਲੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ।

ਸੋ ਆਓ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਹੈ ਇਹ ਤਰੀਕਾ, ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾਰਗ ਸਮਝਾਇਆ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਚਲਾਇਆ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅੰਦਰ, ਅੰਦਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੋਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਚਾਰੋ। ਫੇਰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਿਧਿਆਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਧਾਰਨਾ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਹੈ, ਸਮਾਧੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ, ਇਕ ਸਾ-ਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ-ਵਿਕਲਪ ਹਨ। ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ 45 ਮਿੰਟ ਸਵਾਸ ਰਾਹੀਂ ਅਭਿਆਸ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ। ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੈਠ ਕੇ ਐਸੇ ਵਾਤਾਵਰਣ 'ਚ ਨਿਤਨੇਮ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਿੱਖ ਦੀ ਜੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥

ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ

ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੁੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਕੀ

ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 306

ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਅਭੇਦਤਾ ਦਾ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਾਵੇ।

ਸੋ ਅਮਰੀਕਾ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਏ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ

ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਗਤ ਉਪਰ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ। ਸੋ ਲੱਗੇ ਰਹੇ

-

ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਘਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਡੜਾ ॥

ਅੰਗ- 1096

ਕਹਿੰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਫੇਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਘੁੰਮ ਕੇ ਨਾ ਦੇਖੋ -

ਨਾਨਕ ਸਿਭਿ ਇਵੇਹਾ ਵਾਰ ਬਹੁੜਿ ਨ ਹੋਵੀ ਜਨਮੜਾ ॥

ਅੰਗ- 1096

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਫੇਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਦਾ ਰਸ ਫੇਰ-

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ

ਸੋ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- 106

ਸੋ ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪ ਝੋਲੀ ਲੈ ਕੇ ਜੋ ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਦਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਜਾਵੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ, ਰਹਿਮਤ ਕਰਨਗੇ ਫੇਰ ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਉਸ ਅਨੰਦ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ ਫੇਰ -

ਘਰਿ ਸੁਖਿ ਵਸਿਆ ਬਾਹਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 1136

ਜਿਸ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ ਆਵਾਂਗੇ ਫੇਰ ਕੋਈ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਦੁਖ ਆਏਗਾ ਵੀ ਫੇਰ ਦਾਰੂ ਬਣੇਗਾ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੋਰ ਜੋੜੇਗਾ। ਸੋ ਆਓ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਰਦੇ ਜਾਓ। ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜੇ ਮੰਤਰ ਹੋਵੇਗਾ -

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਨਾਰਾਇਣੁ ਸਿਮਰੈ

ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥

ਬਦਤਿ ਤਿਲੋਚਨੁ ਤੇ ਨਰ ਮੁਕਤਾ

ਪੀਤੰਬਰੁ ਵਾ ਕੇ ਰਿਦੈ ਬਸੈ ॥

ਅੰਗ- 526

ਫੇਰ ਆਪੇ ਹੀ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੋਕ 'ਚ। ਸੋ ਇਸ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਅਪਣਾਓ। ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ। ਸੋ ਐਨੀਆ ਬੇਨਤੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੋ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

41

ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਦੁਆਬੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਵਾਰ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਇਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥

ਅੰਗ - 467

ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਲੇਖੇ 'ਚ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ-

ਏਕ ਅਖਰੁ ਹਰਿ ਮਨਿ ਬਸਤ ਨਾਨਕ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 261

ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਅੱਖਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਜੇ ਕਰੀਏ ਤਾਂ - 'ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥' ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥ ਅੰਗ - 262

ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ। ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇ ਸੁੱਖ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ -

ਜਉ ਸੁਖ ਕਉ ਚਾਹੈ ਸਦਾ ਸਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ ਲੇਹ ॥

ਅੰਗ - 1427

ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਇਹ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ -

ਬਾਹਰਿ ਫੂਢਨ ਤੇ ਫੂਟਿ ਪਰੇ

ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥ ਅੰਗ- 1002

ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਘਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਹੈ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- 1291

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਇਕ ਮੀਡੀਆ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਬਚਨ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ

ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੋ ॥

ਅੰਗ - 1309

ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਜੋ ਹਨ ਇਹ ਕੋਈ ਵੀ ਕਮਾ ਲਓ, ਇਕ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਓ ਉਹੀ ਪਾਰ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- 747

ਜਿਹੜਾ ਪਾਰ ਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਣਾ ਹੈ ਤੇ ਬਚਨ ਕਮਾ ਕੇ ਪਾਰ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਬਚਨ ਕਮਾ ਕੇ ਪਾਰ ਲਗਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਇਕ ਬਚਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਕ ਅੱਖਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਮੁੱਕਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਨ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨੇ ਸਾਡੇ ਦੁਖ ਹਨ, ਰੋਗ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ, ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਜੁੜਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦਸਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 72

ਉਹ ਇਹਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਵਿਆਖਿਆ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ, ਫੇਰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਹੀ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਸਤੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਬੈਠੋ, ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਉਹਦੀ ਯਾਦ 'ਚ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤੀ-

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦੁ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਣੀ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦੁ ॥ ਅੰਗ- 293

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ

ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥

ਅੰਗ- 649

ਉਹ ਨਾਮ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਬੋਲਿਆ, ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਅਵਸਥਾ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ -

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੁੰਜੀ ॥ ਸੰਤਨ ਹਥਿ ਰਾਖੀ ਕੁੰਜੀ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 894

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਸੰਤਨ ਮੇ ਕਉ ਪੁੰਜੀ ਸਉਪੀ

ਤਉ ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ ॥

ਧਰਮ ਰਾਇ ਅਬ ਕਹਾ ਕਰੈਗੇ

ਜਉ ਫਾਟਿਓ ਸਗਲੇ ਲੇਖਾ ॥3 ॥

ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਭਏ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੰਤਨ ਕੈ ਪਰਸਾਦੇ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ

ਰੰਗਿ ਰਤੇ ਬਿਸਮਾਦੇ ॥

ਅੰਗ- 614

ਉਹ ਵਿਸਮਾਦ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪੁੰਜੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਤੇ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੁੰਜੀ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਬਾਤ ਹੈ ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇਹਦੀ ਚਾਬੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਚਾਬੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਅਮੋਲਕ ਨਾਮ ਦੀ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 81

ਉਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ, ਇਹਨੇ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਵਿਗਿਆਨ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਐਨੇ ਦਿਆਲੂ, ਐਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ, ਸਾਧੂ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ। ਪਰ ਕਿੱਡੀ ਦਿਆਲਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਭੰਡਾਰੇ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ-

ਪੀਉ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ ॥

ਤਾ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਇਆ ਨਿਧਾਨਾ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 186

ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਭੰਡਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਸੱਤਵਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਸੀ, ਉਥੇ ਸਵਾਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ, ਇਹ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਕਰਵਾਇਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਮੀ ਜਨ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਾਂ-ਮੰਡਲੇਸਵਰ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ, ਪੁੱਜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਇਹ ਤਾਂ ਗੋਪਨੀਯ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕੋਈ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਭੰਡਾਰਾ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਭੰਡਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ -

ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥ ਅੰਗ- 827

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹੈ ਹੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਉਹਦਾ ਹੀ ਹੈ-

**ਕਬੀਰ ਮੇਰਾ ਮੁਖ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ॥ ਤੇਰਾ
ਤੁਝ ਕਉ ਸਉਪਤੇ ਕਿਆ ਲਾਗੈ ਮੇਰਾ ॥**

ਅੰਗ - 1375

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਵਸਥਾਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਭੰਡਾਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ। ਬੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਲੱਭਣ ਜਾਓਗੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛੀਏ, ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਿਲੇ। ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਓ, ਉਹ ਬਚਨ ਕਹਿੰਦੇ ਆਪ ਹੀ ਪਾਰ ਲਾ ਦਉ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਜੋ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ

ਸੋ ਗੁਰ ਪਰਸਾਈ ਤਰੀਐ ॥1॥

ਅੰਗ- 747

ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀਹ-ਵੀਹ ਸਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ, ਕਰਮ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ, ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ, ਹੁਣ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਆ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ- 295

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਜਲ-ਦਰ-ਮੰਜਲ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਉਣ ਲਈ, ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ -

ਭਾਗਠੜੇ ਹਰਿ ਸੰਤ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਜਿਨ੍ ਘਰਿ ਧਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਪਰਵਾਣੁ ਗਈ ਸੇਈ ਇਹ ਆਏ ਸਫਲ ਤਿਨਾ ਕੇ ਕਾਮਾ॥1॥

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਹਰਿ ਜਨ ਕੈ ਹਉ ਬਲਿ ਜਾਈ ॥

ਕੇਸਾ ਕਾ ਕਰਿ ਚਵਰੁ ਢੁਲਾਵਾ ਚਰਣ ਧੁੜਿ ਮੁਖਿ ਲਾਈ ॥ 1॥

ਰਹਾਉ ॥

**ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥ ਜੀਅ
ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ**

ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 749

ਉਹ ਜੀਵਨ ਦਾਨ, ਜਿਹਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾਨ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਆਮ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ 'ਨਾਮ' ਮਿਲ ਗਿਆ। ਫਲਾਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਲੈ ਆਓ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅੰਦਰ ਹੈ ਪਰ ਸਾਧੂ ਜਨ ਨਾਮ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹਨ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਭੇਦ ਹਨ, ਉਹ -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ - 293

ਉਹ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥

ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ 8 ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 265

ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋੜਦੇ ਹਨ -

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥'

ਸਚਾ ਅਮਰੁ ਸਾਚੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਾਤੇ ॥

ਸਚਾ ਸੁਖੁ ਸਚੀ ਵਡਿਆਈ ਜਿਸ ਕੇ ਸੇ ਤਿਨਿ ਜਾਤੇ ॥ 3 ॥

ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪਾਣੀ ਵੇਵਾ ਹਰਿ ਜਨ ਕੈ ਪੀਸਣੁ ਪੀਸਿ ਕਮਾਵਾ ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਸਿ ਬੇਨੰਤੀ ਤੇਰੇ ਜਨ ਦੇਖਣੁ ਪਾਵਾ ॥ 4 ॥

ਅੰਗ- 749

ਐਸੇ ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਜੁਗਤੀਆਂ ਦਸ ਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਵਿਛੜਿਆ ਉਥੇ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥
ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥
ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆਲੂ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥
ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ 2 ॥ ਅੰਗ- 305

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼, ਦਇਆਲੂ ਹੋ ਕੇ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਦੂਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਉਤੇ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦਿੰਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ, ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ? ਇਕ ਵੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਿਆ, ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ -

ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਈ ਵੂਢੀਐ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 465

ਸਾਧੂ ਸਹਿਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਭੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਅੰਦਰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਓਹੀ ਜਿਹੜਾ 'ਨਾਮ' ਹੈ ਫੇਰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ -

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਦਿਆਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਉਰਾ ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ ॥

ਸਾਕਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨੈਨਹੁ ਭੀਠੀ ॥

ਅੰਗ- 892

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੀ। ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਮਿੱਠੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਚੜ੍ਹੀ ਹੈ ਸਭ ਨੂੰ ਪਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ -

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ ॥

ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਫੈਲੁ ॥

ਅੰਗ- 289

ਜਿਹੜੀ ਹਉਮੈ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦਿਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਲਓ। ਬੈਖਰੀ ਬੋਲ ਕੇ, ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ,

ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਵਧਦਾ ਹੈ ਅੰਦਰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਇਲਾਜ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਦਿਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ -

**ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ ਸੁਨਤ ਏਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥
ਭਾਂਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੁਰਾਇਓ ॥ 3 ॥**

ਅੰਗ- 624

ਪੜਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਹਉਮੈ ਦਾ, ਇਹ ਦਿਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਹੈ ਤਾਂ ਵਾਸਾ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ।

**ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥
ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥**

ਅੰਗ-466

ਹਉ ਹਉ ਮੇ ਮੇ ਵਿਚਹੁ ਖੇਵੈ ॥ ਦੁਜਾ ਮੇਟੈ ਏਕੋ ਹੋਵੈ ॥

ਅੰਗ- 943

ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ ਹੈ..... ॥ ਅੰਗ- 466

ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਹੈ। ਪਰ ਦਾਰੂ ਵੀ ਹੈ ਇਸ ਦਾ-

ਦਾਰੂ ਭੀ ਇਸੁ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- 466

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਅੰਗ - 259

ਪਰ ਪਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਦਸਦਾ ਹੈ? ਸੰਜਮ, ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ, ਇਹ ਸਰੀਰਕ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਰੱਖ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 4

ਫੇਰ ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਕਰ, ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧ। ਫੇਰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ, ਮਨ ਲੋਚਦਾ ਹੈ, ਹੁਣੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਹ ਜਿਹੜਾ - 'ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਬੁਰਿਆਈਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਇਹ ਮਨੁ ਹੋਤੀਐ।' ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ-

ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨ ਪੰਖੇਰੁ ਬਨ ਕਾ ॥

ਅੰਗ- 1253

ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਵਰਗਾ ਜੇ ਦੇਖੀਏ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਕੋਈ ਨੀਂ, ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਰਗਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। 'ਮਨਿ ਜੀਤੈ, ਜਗੁ ਜੀਤੁ।'

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥ 32 ॥

ਅੰਗ- 342

ਉਹ ਦਵਾਈ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ- 259

ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਦੀ ਉਹ ਅਵਸਥਾ, ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥ ਧੰਨੁ

ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 319

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 306

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

ਊਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਨਾਮ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੈ ਸਦ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ- 286

ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਉਹ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਦੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ -

ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਪੀਐ ॥

ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਧ੍ਰਪੀਐ ॥

ਅੰਗ - 286

ਬਾਰ-ਬਾਰ, ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਬਕ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਇਹਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਹੈ ਹੁਣ।

ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਭਾਵੇਂ ਬਾਜੀ ਜਿੱਤ ਜਾਹ, ਭਾਵੇਂ ਹਾਰ ਜਾਹ, ਇਹ ਤੇਰੇ ਵਸ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਤਾਂ

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥ 5 ॥ 1 ॥ 9 ॥

ਅੰਗ- 1159

ਐਨੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਤਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਉਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਪਰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਜੋ ਸਾਡਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਉਹ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਖੂਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ੂਗਰ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਖੋਜ

ਹੋਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੀਨੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਚਿੱਟਾ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਗੁੜ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁੜ ਖਾ ਲਓ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਹਜ਼ਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਚੀਨੀ, ਰਸਗੁੱਲੇ ਵਗੈਰਾ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਚੀਨੀ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਈ, ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ, ਆਈਸਕਰੀਮ ਵਗੈਰਾ ਸਭ 'ਚ ਚੀਨੀ ਹੈ, ਕੈਮੀਕਲ ਅੰਦਰ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ। ਦੁਸ਼-ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦੇ, ਅਮਲ ਤੱਤ ਵਧਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਉਹ ਜੁਗਤੀ ਅਪਣਾਈ-

ਪਰਮੇਸਰਿ ਇਤਾ ਬੰਨਾ ॥ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

ਅੰਗ- 627

'ਬੰਨਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਗਈ। ਉਥੇ ਹੀ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਕਿਡੇ-ਕਿਡੇ ਕੈਂਸਰ ਵਰਗੇ ਰੋਗ ਠੀਕ ਹੋ ਗਏ। ਆਪਾਂ ਵੀ ਏਸ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਈਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਸਟਪਦੀ ਵਿਚ ਬਚਨ ਆਏ ਹਨ ਜੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾ ਲਓ।

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥ ਅੰਗ- 262

ਐਨਾ ਕੁ ਹੀ ਕਮਾ ਲਓ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁੱਖ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਉਹ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁਖ ਮੁਕ ਜਾਣ, ਉਹ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ -

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - 295

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

42

ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

ਸਿਮਰਉ ਜਾਸੁ ਬਿਸੁੰਭਰ ਏਕੈ ॥

ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਅਗਨਤ ਅਨੇਕੈ ॥

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖੁਰ ॥

ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖੁਰ ॥

ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥

ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥

ਕਾਂਖੀ ਏਕੈ ਦਰਸ ਤੁਹਾਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਉਨ ਸੰਗਿ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰੈ ॥ 1 ॥

ਸੁਖਮਨੀ ਸੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ॥

ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਮਨਿ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- 263

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ, ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਸੋਭਤ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ।

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 26

ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ 'ਸਤਿ' ਨਾਲ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਣ, ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਇਸ ਦਿਨ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਇਕ 'ਗੋਤਮ' ਖਾਨਦਾਨ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਚੱਲਿਆ। ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਰਥ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਆਪ ਦਾ ਪਿਤਾ ਰਾਜਾ ਯਸ਼ੋਧਨ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦੇ, ਉਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੱਚਾ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਸੀ। ਜਨਮ

ਕੁੰਡਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੁਖ-ਦਰਦ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਐਸਾ ਮਾਹੌਲ, ਐਸੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ।

ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਬੱਚੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਜਿਹਦਾ ਨਾਉਂ ਰਾਹੁਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਕ ਦਿਨ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚੋਂ' ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਵੇਖਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਰਥਵਾਹੀ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਚੱਲ ਪਿਆ।

ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸਨੂੰ ਇਕ ਐਸਾ ਰੋਗੀ ਦਿਖਿਆ ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਸੀ ਤੇ ਸਹਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚੰਨੇ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀ, ਇਹ ਰੋਗੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਰੋਗ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਚੰਨਾ ਸਤਿਸੰਗੀ ਸੀ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਸਿਧਾਰਥ! ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਰੋਗ ਤੇ ਸੋਗ ਦਾ ਘਰ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵੀ ਹੈ ਰੋਗੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥

ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥

ਅੰਗ - 1140

ਇਥੇ ਤਾਂ ਜੋ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਰੋਗੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਪੁੱਛੇ ਨੇ ਕਿ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਵੀ ਕੋਈ ਹੈ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਦਸਦੀ ਹੈ।

ਰਥਵਾਹੀ ਸਿਆਣਾ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੰਸਾਰ ਰੋਗਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਰੋਗ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਕੁਮਾਰ, ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ।

ਰੋਗ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਆਣੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ? ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ 'ਨਾਮ' ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਯੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੁਰੇ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ - 259

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਦਵਾਈ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਏਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਵਾਤਾਵਰਣ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੱਥੇ ਬੈਠਾਂ ਜਾ ਕੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿੱਥੇ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਦਰਖਤ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਕਸੀਜਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤਾਂ ਚਲੋ ਸਾਇੰਸ ਸਿੱਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਸੀ, ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨੀ।

ਜਦ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚੱਲਿਆ ਸਿਧਾਰਥ, ਫੇਰ ਰੱਥ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਕੋਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿਰੁ ਕੰਪਿਓ ਪਗ ਡਗਮਗੇ ਨੈਨ ਜੋਤਿ ਤੇ ਹੀਨ ॥

ਅੰਗ- 1428

ਪੈਰ ਰੱਖਦਾ ਕਿਤੇ ਹੈ, ਜਾਂਦਾ ਕਿਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਹੈ ਜਰਾ ਰੋਗ -

ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਕ੍ਰੁਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥

ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੈ, ਜਰਾ ਰੋਗ ਆ ਗਿਆ, ਬੁਢੇਪਾ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਆਉਣੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਵੱਸ਼ ਆਉਣੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਰਥਵਾਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਆਸ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਮੌਤ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਦੋਂ ਕਾਲ ਦਾ ਗੁਲੇਲਾ ਲਗ ਜਾਵੇ।

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥

ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥

ਅੰਗ - 254

ਹੁਣ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਚੱਲਿਆ, ਅਰਥੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰੁਕ ਗਿਆ।
ਪੁੱਛਿਆ ਇਹ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ -

ਦੇਖੋ ਬੰਦਾ ਚੱਲਿਆ, ਚਹੁੰ ਜਣਿਆ ਦੇ ਕੰਨੂ।

ਫਰੀਦਾ ਦਰੀਆਵੇ ਕੰਨੈ ਬਗੁਲਾ ਬੈਠਾ ਕੇਲ ਕਰੇ ॥

ਕੇਲ ਕਰੇਦੇ ਹੰਝ ਨੈ ਅਚਿੰਤੇ ਬਾਜ ਪਏ ॥

ਬਾਜ ਪਏ ਤਿਸੁ ਰਬ ਦੇ ਕੇਲਾਂ ਵਿਸਰੀਆਂ ॥

ਜੋ ਮਨਿ ਚਿਤਿ ਨ ਚੇਤੇ ਸਨਿ ਸੋ ਗਾਲੀ ਰਬ ਕੀਆਂ ॥

ਅੰਗ- 1383

ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੀ ਕਿੰਨੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਮਨ
ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦੇ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ -

ਮੈ ਨ ਮਰਉ ਮਰਿਬੋ ਸੰਸਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- 325

ਹੈ ਵੀ ਠੀਕ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। 'ਮੈਂ' ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਜੰਮਦੀ
ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - 466

ਹਉ ਹਉ ਮੈ ਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਵੈ ॥ ਦੂਜਾ ਮੇਟੈ ਏਕੋ ਹੋਵੈ ॥

ਅੰਗ - 943

ਆਹ ਦੂਜਾਇਗੀ, ਦ੍ਰੈਤ ਇਹ ਸਾਡੀ ਮਿਟਦੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ
ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ-ਮੇਰੀ 'ਚ, ਹੰਗਤਾ-ਮਮਤਾ 'ਚ, ਇਸ ਕਰਕੇ - 'ਜਹਾਂ
ਆਸਾ ਤਹਾਂ ਵਾਸਾ।' ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੀ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼
ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੀ ਹੈ? ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਹੈ, ਇਕ ਲੋਹੇ ਦੀ
ਜੰਜੀਰ ਹੈ, ਬੰਨ੍ਹ ਤਾਂ ਲੈਂਦੀ ਹੈ -

ਕਰਮ ਕਰਤ ਹੋਵੈ ਨਿਹਕਰਮ ॥

ਤਿਸੁ ਬੈਸਨੋ ਕਾ ਨਿਰਮਲ ਧਰਮ ॥

ਅੰਗ - 274

ਕਰਮ ਕਰਦਾ, ਕੰਮ ਕਰਦਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਕਦੇ ਇਹ 'ਮੈਂ-ਮੈਂ' ਨਾ
ਕਰੇ -

ਕਬੀਰ ਨਾ ਹਮ ਕੀਆ ਨ ਕਰਹਿਗੇ ਨਾ ਕਰਿ ਸਕੈ ਸਰੀਰੁ ॥

ਅੰਗ- 1367

ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਕੰਮ
ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੇ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥

ਅੰਗ- 273

ਸਿਧਾਰਥ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦਾ ਬੰਧਨ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਗਿਰਸਤ ਕਾ ਫਾਸਾ ॥

ਹੋਨੁ ਨ ਪਾਈਐ ਰਾਮ ਕੇ ਦਾਸਾ ॥

ਅੰਗ - 180

ਬੰਧਨ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੰਸਾਰਿ ॥

ਬੰਧਨ ਸੁਤ ਕੰਨਿਆ ਅਰੁ ਨਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - 416

ਬੰਧਨ ਬੰਧਿ ਭਵਾਏ ਸੋਇ ॥

ਪਇਐ ਕਿਰਤਿ ਨਚੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਨਚਿ ਨਚਿ ਹਸਹਿ ਚਲਹਿ ਸੇ ਰੋਇ ॥

ਉਡਿ ਨ ਜਾਹੀ ਸਿਧ ਨ ਹੋਹਿ ॥

ਨਚਣੁ ਕੁਦਣੁ ਮਨ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਨ੍ ਮਨਿ ਭਉ ਤਿਨ੍ ਮਨਿ ਭਾਉ ॥

ਨਾਉ ਤੇਰਾ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੈ ਨਾਇ ਲਇਐ ਨਰਕਿ ਨ ਜਾਈਐ ॥

ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਿਸ ਦਾ ਦੇ ਖਾਜੇ ਆਖਿ ਗਵਾਈਐ ॥

ਜੇ ਲੋੜਹਿ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਕਰਿ ਪੁੰਨਹੁ ਨੀਚੁ ਸਦਾਈਐ ॥

ਜੇ ਜਰਵਾਣਾ ਪਰਹਰੈ ਜਰੁ ਵੇਸ ਕਰੇਈ ਆਈਐ ॥

ਕੋ ਰਹੈ ਨ ਭਰੀਐ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- 465

ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਚੰਗਾ ਬਣੇ। ਪੁੰਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਨੇ ਗਏ ਕਿ ਆਹ ਮੈਂ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜ਼ੀਰੋ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ -

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - 1102

ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹਦੀ 28 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ। ਰਾਤ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਘਰਵਾਲੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਸਾਲ ਕੁ ਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਪਰਕਰਮਾ ਕੀਤੀ, ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰੇ ਤੇ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮੁਸਾਫਰ ਬਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ, ਜੀਉਂਦੇ ਜੀਅ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਿਧਾਰਥ ਚੱਲ ਪਿਆ, ਹੁਣ ਇਹ ਨਹੀਂ

ਪਤਾ ਕਿ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਮਨ 'ਚ ਵੈਰਾਗ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵੈਰਾਗ ਤੋਂ ਬਗੈਰ -

ਨਾ ਮੈ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥

ਬਿਨੁ ਬੈਰਾਗ ਨ ਛੂਟਸਿ ਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- 329

ਭਾਵੇਂ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਕਰੀ ਜਾਈਏ-

ਕਰਤੂਤਿ ਪਸੁ ਕੀ ਮਾਨਸ ਜਾਤਿ ॥

ਲੋਕ ਪਚਾਰਾ ਕਰੈ ਇਨੁ ਰਾਤਿ ॥

ਬਾਹਰਿ ਭੇਖ ਅੰਤਰਿ ਮਲੁ ਮਾਇਆ ॥

ਛਪਸਿ ਨਾਹਿ ਕਛੁ ਕਰੈ ਛਪਾਇਆ ॥

ਬਾਹਰਿ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਇਸਨਾਨ ॥

ਅੰਤਰਿ ਬਿਆਪੇ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥ ਅੰਗ- 267

ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਲੋਭ ਰੂਪ ਕੁੱਤਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਹੁਣ ਵੈਰਾਗ ਜੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾਂ ਕੁਛ ਕਰ ਲਵੇ-

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਬਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ- 253

ਅਤਿ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇ, ਕੁਲੀਨ ਹੋਵੇ, ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਹੈ ਪਰ ਨਹੀਂ -

ਬੰਦੇ ਸੇ ਜਿ ਪਵਹਿ ਵਿਚਿ ਬੰਦੀ ਵੇਖਣ ਕਉ ਦੀਦਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 465

ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਸਨ ਕੈ ਤਾਈ ਦੁਖ ਭੁਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ ॥

ਅੰਗ- 358

ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਦੁਖ-ਭੁੱਖ ਸਹਾਰੀਆਂ, ਤਪ ਕੀਤੇ। ਉਹ ਸਾਧਨ ਪੱਖ ਹੈ, ਕਰਮ ਆਪਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਾਸਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਬਾਬਾ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਢਾਈ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਆਏ ਸੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਾਸਤੇ। ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਪੈ ਗਈ, ਇਥੇ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹੀਨਾ ਕੁ ਰਹਿਣੈ। ਜਗ੍ਹਾ ਨੇ ਖਿੱਚ ਪਾਈ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਉਪਾਸਨਾ ਦੀ ਗੱਲ, ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ 'ਚ। ਰਾਤ

ਦੇ ਇਕ ਵਜੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। 1.00 ਵਜੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ। ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸਫਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ-

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਗਤਾ ਹੈ ਦੇਉ ॥

ਅੰਗ- 479

ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਸਫਾਈ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਓ, ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਵੋ। ਕਿੱਡੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਸਵੇਰ ਦੇ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ। ਕਿੰਨੇ ਘੰਟੇ ਹੋ ਗਏ ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਲਓ। ਲਗਾਤਾਰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤ ਸਮਝ ਕੇ -

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੇ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ

ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ ॥

ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ

ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ।

ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ,

ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ ॥

ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੇ

ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ ॥

ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਸਨਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਸੰਥਿਆ ਲੈ ਰਹੇ ਸੀ, ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹੋ -

ਜੋ ਦੀਸੈ ਗੁਰਸਿਖੜਾ

ਤਿਸੁ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਾਗਉ ਪਾਇ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - 763

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਚਰਨ ਫੜੋ। ਉਹਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਝੁੱਕੋ। ਚਰਨ ਧੂੜ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਵਿਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਉਹ ਨਿਰਾਕਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਸਿਧਾਰਥ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਐਨੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਆਸਨ ਲਾ ਲਿਆ। ਐਨੀ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਬੀਆ ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ ॥ ਅਜੈ
ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁੜਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ ॥**

ਅੰਗ - 1382

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਸਾਧਨ ਪੱਖ ਦੇ, ਜਦੋਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਢੱਕੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਰੀਰ ਸੁੱਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਲਾਈਟਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਵਗਦਾ-ਵਗਦਾ, ਚਰਨਾਂ ਤੱਕ ਆ ਜਾਂਦਾ, ਸਾਰੇ ਵਸਤਰ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦੇ। ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ ਸੀ, ਸਰੀਰ ਸਾਧਨ ਪੱਖ 'ਚ ਐਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਇਆ। ਕਿੰਨਾ ਤੇਜ ਵਧਿਆ।

ਇਕ ਵਾਰ ਬੀਬੀਆਂ ਵਿਆਹ 'ਚ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੈਦਲ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਉਹ ਬੀਬੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਗੀਤ ਗਾਇਆ। ਜੋ ਇਹਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਇਆ। ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਸੀ - ਕਿ ਫਕੀਰਾ, ਇਉਂ ਨਾ ਕਰ। ਤਨ ਨਾ ਸੁੱਕਾ ਇਹ ਤਾਰ ਹੈ ਜੀਵਨ ਦੀ। ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗੀ -

ਨਾਨਕ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰੀਐ ਤਿਸੁ ਦੇਹੀ ਕਉ ਪਾਲਿ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 554

ਇਹਦੀ ਪਾਲਣਾ ਪੋਸਣਾ ਕਰ, ਜੋ ਇਹਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ਤਾਰ ਐਨੀ ਵੀ ਢਿੱਲੀ ਨਾ ਛੱਡ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਮੰਜ਼ਲ ਤਕ ਤੈਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਨਾ ਸਕੇ। ਭਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਐਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੁਕਾ ਹੀ ਲਵੇ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਇਸ ਤਾਰ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਐਨੀ ਕੱਸ ਕਿ ਤਾਰ ਟੁੱਟ ਹੀ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਹੀ ਗਿਆ ਇਹ, ਭੌਰ ਉਡਾਰੀ ਹੀ ਮਾਰ ਗਿਆ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਐਨਾ ਨਾ ਦੁੱਖ ਦੇਹ। ਸਾਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਉਸ ਗੀਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਸ ਰਾਤ, ਜੋ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ 'ਚੋਂ, ਚੰਦਰਮਾ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਇਸਦੇ ਤਨ 'ਤੇ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਰਤ ਗਈ, ਫੇਰ ਹੱਠ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਅਨੰਦ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਖੇੜੇ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਹਨੂੰ ਬੋਧ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੂਝ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਬੋਧੀ ਤੋਂ ਅਰਥ ਹੈ, ਅਹਿੰਸਾਵਾਦੀ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਬੋਧ ਹੋ ਜਾਣਾ - ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦੇਣਾ। ਅਹਿੰਸਾ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਤਾਲਮੇਲ ਬਿਠਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ

ਇਹਨੇ ਸਾਰੇ ਤਿੱਬਤ 'ਚ, ਚੀਨ, ਜਪਾਨ 'ਚ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਸਤ ਵਿਚਾਰ ਦਿਤੇ। 80 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਬਣ ਗਏ। ਬੜਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, 80 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕੀਤਾ।

ਸੋ ਆਪਾਂ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਸਨਮੁਖ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੇ ਕਿ-

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ ॥

ਅੰਗ- 1428

ਸੋ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਾਂ ਇਕ ਸਬਕ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਐਨਰਜੀ ਹੈ। ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੀ ਹੈ - 'ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ'। ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਉਸ ਨੂੰ ਜਪਦਾ ਹੈ - 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ-

ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਇਕੁ ਜੋਗੀ ਬੈਸੇ ॥

ਨਾਰਿ ਨ ਪੁਰਖੁ ਕਹਹੁ ਕੋਊ ਕੈਸੇ ॥

ਅੰਗ - 685

ਇਹ ਹੈ ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਆਵਾਜ਼। ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਜੀ ਨੂੰ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ। ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ'। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ। ਇਕ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਪੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਵਿਚਾਰ 'ਚ ਲਿਆਇਓ ਉਸਨੂੰ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਮਾ ਲਿਆ, ਕਿੱਡੇ ਵੱਡੇ ਫੇਰ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਸਿੱਧ ਹੋਏ। ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ, ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਹ ਸਮਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ। ਇਹ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਤਹਿ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਸ ਨਾਂ ਦਿਤੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹਦਾ ਟਾਈਟਲ ਲੈਣ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਂ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਇਹਦਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਦਸ ਨਾਂ ਸੀ, ਉਥੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖੇ, ਉਹਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕ ਮਾਰਕ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਏਧਰੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਸੀ,

ਉਹ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਉਸ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਹੋਈ। ਇਹਦਾ ਨਾਮ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਪਹੁੰਚਣਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ 'ਏਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਦੁਤੀਆ ਨਾਸਤਿ।' -

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 846

ਉਸ ਅਵਸਥਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਟਾਈਟਲ ਪੇਜ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਹੈ ਇਸਦਾ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਹਰ ਕੋਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਇਹ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਟਾਈਟਲ 'ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੁੰਦੈ ਤੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਹ ਅਨੁਭਵ 'ਚੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੋ ਬੜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। 21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੀਏ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੰਵਾਰ ਹੁੰਦਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਸੰਵਾਰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਸਮਝਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ, ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਇਹ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਾਧੂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਦਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣੀ -

ਪ੍ਰਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮੁ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ- 496

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੀ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਦਵਾਈ ਦਿਤੀ।

ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਮੇ ਕਉ ਸਾਧੁ ਦੀਆ ॥

ਅੰਗ- 101

ਸੰਤਨ ਮੇ ਕਉ ਪੁੰਜੀ ਸਉਪੀ ਤਉ ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ ॥

ਧਰਮ ਰਾਇ ਅਬ ਕਹਾ ਕਰੈਗੋ ਜਉ ਫਾਟਿਓ ਸਗਲੇ ਲੇਖਾ ॥

ਅੰਗ - 614

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।

ਤਬ ਹਮ ਜਨਮ ਕਲੁ ਮਹਿ ਲੀਆ॥

ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭ ਆਗਮੁ ਸੁਣਿਆ ॥
 ਹਰਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਉ ਸਖੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਮੰਦਰੁ ਬਣਿਆ ॥
 ਹਰਿ ਗਾਉ ਮੰਗਲੁ ਨਿਤ ਸਖੀਏ ਸੋਗੁ ਦੂਖੁ ਨ ਵਿਆਪਏ ॥
 ਗੁਰ ਚਰਨ ਲਾਗੇ ਇਨ ਸਭਾਗੇ ਆਪਣਾ ਪਿਰੁ ਜਾਪਏ ॥
 ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਜਾਣੀ
 ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭੋਗੇ ॥
 ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ਮਿਲਿਆ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਜੋਗੇ ॥

ਅੰਗ - 922

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੋ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਸੋ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜੋ 350 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੋਹ ਸੁਦੀ ਸਤਵੀਂ ਨੂੰ 1666 ਈ. ਦੇ ਵਿਚ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਦਸੀ ਹੈ।

ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੇ ॥
 ਤਪ ਸਾਧਤ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਮੋਹਿ ਆਨੇ ॥
 ਸਪਤ ਸ੍ਰਿੰਗ ਤਿਹ ਨਾਮੁ ਕਹਾਵਾ ॥
 ਪੰਡੁ ਰਾਜ ਜਹ ਜੋਗ ਕਮਾਵਾ ॥
 ਤਹ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪੱਸਿਆ ਸਾਧੀ ॥
 ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਿਕਾ ਅਰਾਧੀ ॥
 ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਤਪੱਸਿਆ ਭਯੋ ॥
 ਦ੍ਰੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਗਯੋ ॥

ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਤਪੱਸਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦ੍ਰੈਤ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਅਦ੍ਰੈਤ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਦੋ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਕ 'ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਏਕ ਹੈ ਅਨੇਕ ਹੈ ਫਿਰ ਏਕ ਹੈ।

ਐਸੇ ਤਪ ਸਾਧਨ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ- 1375

ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ -

ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਈ ਏਕ ਹੈ ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ॥

ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ ਜਲ ਹੀ ਬਿਖੈ ਸਮਾਹਿ ॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੇ ਵਿਚ -

ਤਾਤ ਮਾਤ ਮੂਰ ਅਲਖ ਅਰਾਧਾ

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਾ।

ਤਿਨ ਜੋ ਕਰੀ ਅਲਖ ਕੀ ਸੇਵਾ

ਤਾ ਤਾਂ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰਦੇਵਾ।

ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਵਤਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਐਸੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਵਿਖੇ, 26 ਸਾਲ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਐਨਾ ਭੌਰੇ 'ਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਾਡੇ ਮਾਤਾ ਤੇ ਪਿਤਾ ਨੇ, ਕਿੱਡੀ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਧਨਾ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਆਪ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡਾ ਦਿਲ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ -

ਚਿਤ ਨ ਭਯੋ ਹਮਰੇ ਆਵਨ ਕਹ ॥

ਚੁਭੀ ਰਹੀ ਸੁਰਤਿ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨਨ ਮਹ ॥

ਜਦੋਂ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੀਏ, ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੇ ਦਿਨ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਦਿਨ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਸੀ ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬਣਨ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ -

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੀ

ਠਾਹਰ ਨੀਕੀ ਧਿਆਨ ਕਉ ॥

ਅੰਗ- 1208

ਕਿਉਂਕਿ ਧਿਆਨ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ 'ਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਪੈਂਦੇ -

ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਪਰਸਉ ਸੰਤਨ ਕੀ ਇਹੈ ਧਿਆਨਾ ਧਰਨਾ ॥

ਅੰਗ- 531

ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 1990 'ਚ ਆਏ।
ਬਾਬਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ
ਨੇ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਾ ਦੇਣਾ, ਨਾਨਕਸਰ ਸੰਪਰਦਾ ਨੂੰ ਕਿ

ਗੁਰ ਕੀ ਮੁਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- 864

ਕਿ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਉਹ ਧੁਨ ਹੈ। ਹੈ ਤਾਂ ਆਖਰ ਦੇ
ਵਿਚ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਕ 'ਚੋਂ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ 'ਚ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ। ਸਾਕਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਾਕਾਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਸਾਰਾ ਮਾਧਿਅਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਮੰਤਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 'ਦਵੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਇ ਗਯੋ' ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ
ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਧਿਆਨ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਕ, ਧਿਆਨ
ਤੋਂ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਕੇ, ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਹਾਂ
ਉਹਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੁ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ- 1375

ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੇ ਉਹਦੇ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ
ਜਾਂਦੇ ਨੇ-

ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥

ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- 1365

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਿਹੜਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ
ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਮਨਿ ਸਾਰਾ ਮੁਖਿ ਸਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਫਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- 272

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ
ਨਿਰਾਕਾਰ 'ਚ, ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਧੁਨ -

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥

ਅੰਗ- 879

ਐਸੀ ਅਕਥ ਕਥਾ ਹੈ ਇਹ।

ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੋਇ ॥

ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ ॥

ਸੁਨਿ ਮੀਤਾ ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੰਤਾ ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਅਚਰਜ ਕਥਾ ॥

ਅੰਗ- 271

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ ॥

ਆਵਹਿ ਨ ਜਾਹਿ ਨ ਕਬਹੂ ਮਰਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੰਗਾਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ- 855

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਸਾਮੁਣੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਗੁਲਜ਼ਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿੱਥੇ ਉਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਘਾਉ ਪੈ ਸਕਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਹੈ ਸਭ ਕੁਛ।

ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਘਾਉ।

ਖੇਤੁ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੁਰਮਾ ਅਬ ਜੁਝਨ ਕੋ ਦਾਉ।

ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਗਗਨ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਗੁੰਜਦੀ ਹੈ ਧੁਨਕਾਰ। 'ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ।' (ਅੰਗ-879) ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਖਸ਼ਮ ਲਹਿਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਓਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਰੰਗਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠਦੇ ਨੇ, ਤਪ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ -

ਜਿਥੈ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ ॥ ਅੰਗ- 319

ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ। ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਹੀ। ਸਾਡੇ ਪੁਤਰਾਂ ਨਾਲ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾਲ, ਧਨ, ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਮੋਹ ਹੈ। ਮੋਹ ਦਾ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰ।

ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਨਾਮ ਕੋਈ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸੋ ਇਹ ਇਕ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਸੋ ਨਾਨਕਸਰ ਸੰਪਰਦਾ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਉਂਦੇ, ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬੋਲਦੇ, ਬੜਾ ਖੋਲ੍ਹ-ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਸਦੇ।

ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ 1998 ਦੇ ਵਿਚ ਇਥੇ ਸਨਹੋਜ਼ੇ ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਆਏ। ਸਨੀਵਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹਾਲ ਸੀ, ਉਥੇ 10,000 ਦਾ ਇਕੱਠ, ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਹੁੰਦਾ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਵੀ, ਸਿੰਧੀ ਵੀ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸਜਣਾ। ਸਜੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਖਬਾਰਾਂ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੋਈ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਜੁਗਤੀ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਰਸਾਈ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਕਰੋ -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ

ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦੈ। ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ, ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ, ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥ ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ- 1256

ਸੱਤਵੇਂ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਧੂ ਆਉਂਦੇ। ਉਥੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਵੀ ਸੁਰਤ

ਚੁਭੀ ਰਹੀ ਸ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨਨ ਮਹ ॥

ਸਾਡਾ ਆਉਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਨਾ ਅਨੰਦ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ-

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ- 293

ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਸੱਤਾਂ ਚੋਟੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਝੁਲਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਐਨੀ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ।

ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਜਬ ਆਇਸ ਮੁਹਿ ਦੀਆ ॥

ਤਬ ਹਮ ਜਨਮ ਕਲੁ ਮਹਿ ਲੀਆ ॥

ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ ਫੇਰ -

ਠਾਢ ਭਯੋ ਮੈ ਜੋਰਿ ਕਰ, ਬਚਨ ਕਹਾ ਸਿਰ ਨਿਆਇ ॥

ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮੈ ਜਬ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ ॥

ਕਬਿ ਬਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ।

ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਪੰਡਤ ਸੀ ਉਥੇ, ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਾਲ ਲੀਲਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ ਉਥੇ ਪੰਜ ਸਾਲ। ਧੰਨ ਹੈ ਉਹ ਨਗਰੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਉਥੇ ਚਰਨ ਪੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਲਸਰਾਇ ਨੇ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸ ਲਾਲ ਦੀ ਤੇ ਉਥੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਘਰ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਧਰਮਸਾਲ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਸਾਮ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਥੇ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਜੀ, ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

**ਜਿਉ ਤਿਉ ਪ੍ਰਭ ਹਮ ਕੇ ਸਮਝਾਯੋ ॥
ਇਮ ਕਹਿਕੈ ਇਹ ਲੋਕ ਪਠਾਯੋ ॥**

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਬਚਨ
ਮੰਨ ਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਨਿਵਾਜ ਕੇ ਭੇਜਿਆ -

**ਮੇ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ ॥
ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ ॥**

ਪੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ। ਧਰਮ ਤਾਂ ਕਦੇ ਦੋ ਹੋਏ ਨੂੰ। ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ
ਘੜਾਮ, ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਹੈ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ
ਉਹਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ
ਕਰਦੇ। ਈਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ
ਨੇ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ 'ਚ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਦਸਤਾਰ
ਸਿਰਾ, ਬਾਜ ਹੈ, ਤਾਜ ਹੈ, ਘੋੜਾ ਹੈ, ਸ਼ਸਤਰ ਸਜਾਏ ਹਨ। ਇਸ਼ਾਰਾ
ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੁਛਦੇ ਕਿ ਕਦੋਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਸਮਾਂ ਦਸ
ਦੇਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਹੋਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਭੇਤੁ ਨ ਕਿਸੈ ਦੇਨਿ ॥

ਅੰਗ- 1384

ਇਧਰ ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਪੱਛਮ ਵਲ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ ਸੀ।
ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਪੂਰਬ ਵਲ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ
ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਪਰਖ ਲਈ ਦੋ ਥਾਲ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਧੰਨ
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ।
ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਲੰਘ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਕੱਢ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਥਾਲਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ
ਨੇ। ਇਕ ਰਮਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ। ਬੜੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦਿਤੀ। ਉਹ
ਖੁਸ਼ੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੇ ਕਿ ਰਮਜ਼ 'ਚ
ਕੀ ਰਾਜ਼ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ
ਜਾਂ ਮੁਸਲਿਮ ਧਰਮ ਦੇ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਹੋਇਆ
ਕਰਦੇ ਨੇ। ਚਾਰ ਕਿਸਮਾਂ 'ਚ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਟਲ
ਟਾਈਪ, ਵੈਜੀਟੇਬਲ ਟਾਈਪ, ਐਨੀਮਲ ਟਾਈਪ, ਇਕ ਹੁੰਦਾ ਮੂਨ ਟਾਈਪ।
ਮੂਨ ਟਾਈਪ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ
ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਖੋਜ (universal approach) ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ
ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ
ਗੁਰੂ ਨੇ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਤਾ। ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾਨਿਆਸ ਰਖਵਾਇਆ। ਅੱਜ ਕਲੂ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਸੰਪਰਦਾ ਜਿਹੜੀ ਚੱਲੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੰਪਰਦਾ ਚਲਦੀ-ਚਲਦੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਚੱਲੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣੇ ਤੇ ਛਕਾਉਣੇ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਜਪਾਉਣਾ ਇਹੀ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ -

**ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥**

ਅੰਗ- 1373

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਲੋਕ ਦੇ ਵਿਚ ਆਏ, ਜੋਰ ਜੁਲਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੁੱਟਣ ਵਾਸਤੇ।

**ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਸੰਤ ਉਬਾਰਨ ॥
ਦੁਸਟ ਸਭਨ ਕੋ ਮੁਲ ਉਪਾਰਨ ॥**

ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁੱਕਣਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਗੁਲੇਲੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਘੜੇ ਭੰਨ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਗਾਗਰਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ। ਚੋਜ ਹਨ। ਫੇਰ ਤੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮੋਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਘੜੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਧੋ ਰਹੇ ਸੀ, ਚੋਜ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਬਾਲ ਲੀਲਾਵਾਂ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਿੱਤ ਦੇ ਉਲੂਮਿਆਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਖੂਹ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਹੀ ਖਾਰਾ ਹੋ ਜਾ। ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ, ਉਥੇ ਉਹ ਖੂਹ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਿੰਨੀਆਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਪੰਡਤ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਜੀ, ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਗੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠਦੇ ਸਨ। ਬਰੇਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਖਟ ਕਰਮ ਸਨ।

**ਪੁਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਡੰਡਉਤ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਰਤੁ ਰਹਤਾ ॥
ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ
ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥**

ਅੰਗ- 642

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਰੂਪ ਨਾ ਆਵੇ, ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- 442

ਉਹ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਵਿਚ ਕਦੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ, ਕਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਹੁੰਦੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਪੰਡਤ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਗਏ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸੀਸ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਧਿਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਨੇਤਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਬਿਅੰਨ ਅੱਖੜੀਆਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖੜੀਆਂ ਬਿਅੰਨਿ ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੋ ਮਾ ਪਿਰੀ ॥

ਅੰਗ- 577

ਹੁਣ ਐਸੇ ਦਿੱਬਯ ਨੇਤਰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਹੀ ਸੁਗੰਧਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਧਰ ਫਤਹਿ ਚੰਦ ਰਾਜਾ, ਰਾਣੀ ਮੈਣੀ, ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਲਸਾ 'ਚ ਕਿੰਨੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਯੱਗ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਖੱਟ ਕਰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪੰਡਤ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੋਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ 'ਚ ਆਓ। ਪਿਆਰ ਕਥਾਵਾਂ, ਬਾਲ ਲੀਲਾਵਾਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਸੁਣੀਆਂ ਤੇ ਰਾਣੀ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਖੇਡਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਇਹ ਲਾਲ, ਐਸਾ ਪੁੱਤਰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਧਿਆਨ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-

ਉਡੇ ਉਡਿ ਆਵੈ ਸੈ ਕੋਸਾ

ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਫਰਿਆ ॥

ਤਿਨ ਕਵਣੁ ਖਲਾਵੈ ਕਵਣੁ ਚੁਗਾਵੈ

ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - 10

ਠੰਢ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਇਬੇਰੀਆ ਤੋਂ ਕੂੰਜਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਪੰਜਾਬ ਵਲ। ਦੂਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੀਆਂ ਨੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਯਾਦ ਦੇ ਨਾਲ। ਸਿਮਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ 'ਚ ਕੱਛੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਂਡੇ ਬਾਹਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਆਂਡਿਆਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਪਾਣੀ ਵਲ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੇਂਦਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਧਿਆਨ ਕਿਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋਵੇ ਉਹ ਧਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਰਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਜੈਸਾ ਪੁੱਤਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ
ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਨਾ ਕੋਈ ਇਸ ਜਗ ਉਤੇ ਆਇਆ।

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਦੀ ਜ਼ਾਹਰਾ ਮੂਰਤ,

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਅਖਵਾਇਆ।

ਧਿਆਨ 'ਚ ਮਗਨ ਬੈਠੀ ਹੈ ਰਾਣੀ ਮੈਣੀ। ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਜਾ
ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੋਦ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਬਿਰਾਜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਤਾ!
ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੋ। ਕੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਗੋਦ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਗੋਦ
ਵਿਚ ਐਸਾ ਚੋਜੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਈਆਂ।
ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖ਼ੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਰਾਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਕਿਧਰ ਲਾਲ ਜੀ ਅੱਜ ਲੀਲਾ ਰਚਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਜੀ
ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਉਹ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਨੀ
ਦੇਰ ਕਿਉਂ ਲਾਈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਂ ਮਿਲ ਗਈ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵੇਖੋ, ਚੋਜ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਦੇ।

ਸਾਮ੍ਰਾਟ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਣੀ ਲਿਆਓ ਦੋ
ਬਰਤਨਾਂ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਦੇਖੋ, ਉਪਰ ਦੇਖੋ ਚੰਦਰਮਾ ਹੈ ਇਕ
ਹੈ। ਥੱਲੇ ਦੇਖੋ, ਜਿੰਨੇ ਸਾਰੇ ਬਰਤਨ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ
ਸਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਹੋਇਆ
ਕਰਦੇ ਨੇ। ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਫਲ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਵੀ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਤੋੜ ਕੇ ਆਤਮ
ਦਰਸ਼ੀ ਬਣਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਧਿਆਨ 'ਚ ਲਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ
ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਧੁਨ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਧੁਨਕਾਰ ਗੁੰਜਦੀ ਹੈ -

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਬਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥

ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੇਰੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ- 186

ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰਾਜਾ ਰਾਣੀ ਹੁਣ ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੀ ਜੀਵਨ ਬਸਰ
ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾਖ਼ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਕੀਮ, ਖਾਨ, ਪਠਾਣ, ਜਿਹੜੇ
ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੀਰ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਦਾ
ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ,
ਉਸ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ -

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥

ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥ ਅੰਗ- 83

ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੇਰੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੀ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠੇਂਗਾ ਤੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ।

ਰਾਣੀ ਮੈਣੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਆਪ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਦ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਮਾਤਾ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਨ, ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ? ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਹੀ ਖੇ ਬੈਠਦੀ ਹੈ, ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਜਲ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁਧ 'ਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਦੇਖ ਮਾਤਾ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਰੋਜ਼ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਛਕਾਵੇਂਗੀ, ਆਪੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਹਸਤ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਗੁਟਕਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਪੁਸ਼ਾਕ ਦਿਤੀ, ਕਟਾਰ ਦਿਤੀ, ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਉਥੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵਿਛੋੜਾ।

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

ਅੰਗ- 327

ਜਿਸਨੂੰ ਲਗਦੇ ਨੇ ਉਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਬਚਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿਓ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਚੌਦਾ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਉਥੋਂ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਡਤ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਜੀ ਬਿਰਧ ਹਨ। ਪਾਲਕੀ 'ਚ ਬਿਠਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰਸਤਾ ਤਹਿ ਕਰਦੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਿੱਡਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਆਪ ਉਥੇ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ, ਸਾਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵੈਰਾਗ 'ਚ ਹੈ ਕਿ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੀ ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਸੀ, ਅੰਤਮ ਇੱਛਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਅੰਤਮ ਸਵਾਸ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਕਲੇ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਅੱਜ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦਾ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਜੇ ਆਵੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਹੈ।

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਆਪਣੀ ਗੋਦ 'ਚ ਰਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 'ਗੁਰੂ'। ਲੰਮਾ ਸਵਾਸ ਲਿਆ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗੁਰ ਮੂਰਤ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਡੂੰਘਾ ਸਵਾਸ ਲੈ

ਕਿ ਆਇਆ, 'ਗੁਰੂ' ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਲੋਕ ਸੁਖੀਏ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ।

ਨਾਨਕ ਹਰ ਪ੍ਰਭ ਆਪੇ ਮੇਲੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ

45

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥
ਸਿਮਰਉ ਜਾਸੁ ਬਿਸੁੰਭਰ ਏਕੈ ॥
ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਅਗਨਤ ਅਨੇਕੈ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖਰ ॥
ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖਰ ॥
ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥
ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥
ਕਾਂਖੀ ਏਕੈ ਦਰਸ ਤੁਹਾਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਉਨ ਸੰਗਿ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰੇ ॥ 1 ॥
ਸੁਖਮਨੀ ਸੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ॥
ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਮਨਿ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- 262

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੋ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ- 749

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵੀ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੀ, ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਬਣਾ ਕੇ ਕੰਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਗੁਰਮੁਖ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਚਲਾਇਆ। ਉਹ ਵੀ ਕਿਰਤੀ ਸਨ, ਨਾਮ ਜਪਦੇ, ਵੰਡ ਛਕਦੇ ਪਰ ਅੰਤਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਕਿ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਾਣੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਦਸਦੇ ਕਿ -

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੁੰਜੀ ॥ ਸੰਤਨ ਹਥਿ ਰਾਖੀ ਕੁੰਜੀ ॥

ਅੰਗ- 894

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ

ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਈਆਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟੇ। ਪਰ ਐਸੀ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮਿਲਾਪ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿ ਅੱਜ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਸੀ -

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥ ਅੰਗ- 999

ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਸੁਨਹੁ'! ਕੀ ਸੁਣੇ? ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ, ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ? ਫੇਰ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ -

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ- 999

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਐਸਾ ਹੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਵਾਬ। ਪਹਿਲੇ ਬਚਨ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਕਾਕਾ, ਤੂੰ ਦਸਦਾ ਨਹੀਂ? ਤੈਨੂੰ ਐਨਾ ਹੀ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ? ਸਾਰੇ ਹਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਆਉਂਦਾ। ਨਾਂ ਹੀ ਪੁਛਦੇ ਨੇ?

ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਬਚਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 45 ਮਿੰਟ ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਜਦੋਂ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਆਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਇਕ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿੱਡੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲਾਈ। ਸਰਵਿਸ ਵੀ ਜੇ ਕਿਤੇ ਕੀਤੀ, ਸਿਵਲ 'ਚ, ਫੌਜ 'ਚ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਗਏ। ਯੂ.ਪੀ ਗਏ ਫਾਰਮ ਚਲਾਇਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸੇਵਕ ਬਣ ਕੇ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰੇ-

ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜੁ ਜੋਗ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ॥

ਤਪ ਮਹਿ ਤਪੀਸਰੁ ਕ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਭੋਗੀ ॥

ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਰ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 284

ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ

ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਅੰਗ- 797

ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਬਾਣੀ, ਪਰ -

ਬਾਣੀ ਬਿਰਲਉ ਬੀਚਾਰਸੀ ਜੇ ਕੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 935

ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਬਾਣ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਅਸਟਪਦੀ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰੋ ਜੋ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹੋ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

ਅੰਗ- 262

ਕਿਵੇਂ ਸਿਮਰਨਾ ਹੈ? ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ 'ਚ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਬੈਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੈਠਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਯਾਦ ਹੀ ਇਬਾਦਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਆਪੇ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਮਰਨ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਉਤੇ ਰਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਨਾਮੁ ਕਹਤ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਸੂਚੀ ਭਈ ਰਸਨਾ ॥ ਅੰਗ- 811

ਜੂਠੀ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਕਚ ਪਿੱਚ ਬੋਲਦੀ ਹੈ -

ਰੇ ਜਿਹਬਾ ਕਰਉ ਸਤ ਖੰਡ ॥

ਜਾਮਿ ਨ ਉਚਰਸਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਅੰਗ- 1163

ਸੌ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦੇਈਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਇਹ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੀ।

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਅਗਲੀ ਅਸਟਪਦੀ 'ਚ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਸੁਭਾਉ ਬਣਾਓ। ਸੁਭਾਅ ਬਣ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ -

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੋ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥

ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ- 7

ਸਾਰੇ ਜਦੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ 'ਚ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ

ਹਾਂ। ਉਹ ਫੇਰ ਐਸੀ ਜੁਗਤ ਜਿਹੜੀ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਚਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅੱਗੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

**ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥
 ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥
 ਲਾਇ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥
 ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲ ॥
 ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
 ਮੁਖ ਊਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥
 ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥
 ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥**

ਅੰਗ - 283

ਉਹ ਵਸਤੂ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਉਹ ਹੈ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਿਥਿਤ ਹੋਣਾ। ਨਾਮ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ -

**ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
 ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥**

ਅੰਗ- 293

ਇਹ ਨਾ ਸੋਚੋ ਕਿ ਨਾਮ ਕੋਈ ਦੇਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਧਾਰਨ ਸਭ ਨੇ ਕੀਤਾ -

**ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥
 ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥**

ਅੰਗ- 284

ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੀ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਮਿਲੇਗਾ। ਕਈ ਜਗ੍ਹਾਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਿ ਉਥੋਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਤਾਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਤੱਕ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋਣੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ -

**ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੋ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥
 ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਰਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 491

ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਹਨ ਸਾਰੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਐਸਾ ਕੋਈ ਸੱਜਣ, ਸਾਧੂ, ਗੁਰਮੁਖ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜੋ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਊ।

ਗਨਕਾ ਪਾਪਣਿ ਹੋਇਕੈ ਪਾਪਾ ਦਾ ਗਲ ਹਾਰ ਪਰੋਤਾ।

ਹੁਣ ਉਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਐਨੀ ਉਚੀ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਦਸਦੇ। ਜੁਗਤੀ ਦਸੀ। ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਹੈ -

ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਆਚਾਣਚਕ ਗਨਿਕਾ ਵਾੜੇ ਆਇ ਖਲੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/21

ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਮਾੜਾ ਹੀ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕੌਣ ਚੰਗਾ ਕਹੂ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਖੋਟੀ ਮੱਤ ਦੇਖ ਦਇਆਲ ਹੋ ਗਏ।

ਦੁਰਮਤਿ ਦੇਖਿ ਦਇਆਲੁ ਹੋਇ ਹਥਹੁ ਉਸ ਨੇ ਦਿਤੋਨੁ ਤੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/21

ਗਨਕਾ ਦੀ ਮਨੋ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਤੋਤਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਿਹਾ ਕਰ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੁਗਤੀ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਦਸਿਆ ਹੈ? ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ। ਸਾਧੂ ਜੁਗਤੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰ। ਬੋਲ ਕੇ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰ, ਅਜੇ ਤੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਸੁਰੂਆਤ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬੱਚੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਸਾਧੂਆਂ ਕੋਲ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸੀਨੇ-ਬ-ਸੀਨੇ ਚਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਮਨੋ ਅਵਸਥਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਪਾਪੀ ਤਰ ਗਏ।

ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- 632

ਉਹ ਤਾਂ ਐਨਾ ਪਾਪੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁਹਬਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਸਸ਼ੋਭਤ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੁਸੰਗ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਮਾਇਆ ਪੈ ਗਈ ਉਸ ਉਪਰ, ਭੁੱਲ ਪੈ ਗਈ।

ਫਿਅ ਪੁਤ ਜਾਏ ਵੇਸੁਆ ਪਾਪਾ ਦੇ ਫਲ ਇਛੇ ਲਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/21

ਕੁਸੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਵੇਸਵਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੁੜਿਆ, ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਸੁਰੂ ਕਰ

ਦਿਤਾ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੈ, ਪੰਛੀ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਛੇ ਪੁੱਤ ਹੋਏ। ਸੱਤਵੇਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਰੱਖੀਂ 'ਨਾਰਾਇਣ'। ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਆ ਗਿਆ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਹ ਮੂਰਤ ਆ ਗਈ -

ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਪਰਸਉ ਸੰਤਨ ਕੀ ਇਹੈ ਧਿਆਨਾ ਧਰਨਾ ॥
ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ -

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ
ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ। ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਸੋ ਐਸੀ ਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥ ਅੰਗ- 262

ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਬਚਨ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਤਾਂ ਯਾਦ ਕਰ ਲਓ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਭੁੱਲ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰ।

ਭਜਹੁ ਗੁੰਬੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ ਅੰਗ- 1159

ਭੁੱਲੋ ਨਾ, ਯਾਦ ਕਰੋ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਅਮਰੀਕਾ ਆਏ, ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 72

ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਅਸਟਪਦੀ, ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਤੁਕ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ, ਇਕ-ਇਕ ਅੱਖਰ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੈ -

ਏਕ ਅਖਰੁ ਹਰਿ ਮਨਿ ਬਸਤ ਨਾਨਕ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ- 261

ਇਕ ਅੱਖਰ ਵੀ ਵਸਾ ਲਿਆ ਮਨ 'ਚ। ਕੋਈ ਰਾਮ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਅੱਲਾਹ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਦਿਓ, God ਕਹਿ ਦਿਓ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿੰਦੇ। ਫੇਰ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? **'ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥'** ਉਹ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ -

ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ

ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ ਭ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 644

ਬਾਹਰੋਂ ਬਾਹਰ ਦੌੜ ਸਾਡੀ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਬਾਹਰਿ ਫੂਢਨ ਤੇ ਫੂਟਿ ਪਰੇ

ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥ ਅੰਗ- 1002

ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਘਰ ਦਿਖਾਵੇ ਓਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹੈ -
ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- 1291

ਬਾਣੀ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- 982

ਬਾਣੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ 'ਨਾਮ' ਵਲ ਨੂੰ। ਕਿ ਜਾਓ ਸੰਗਤ 'ਚ,
ਆਓ ਸੰਗਤ 'ਚ। ਕਰੋ ਕੀ? -

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ- 286

ਜਦੋਂ ਉਠਦੇ ਵੀ, ਬੈਠਦੇ ਵੀ, ਸੌਂਦੇ ਵੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ
ਗਿਆ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ- 1375

ਇਹ ਨੀਸਾਣੀ ਸਾਧ ਕੀ ਜਿਸੁ ਭੇਟਤ ਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- 320

ਕਿੱਡੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਉਥੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੈਂ ਤੂੰ 'ਚ ਬਦਲ
ਗਈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ-
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਘਟ-ਘਟ 'ਚ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ
ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵੀ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਖੇੜਾ ਮਿਲਦਾ
ਹੈ। ਅਸੀਂ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਧੂ ਛੁਡਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।
ਹੁਣ ਅਜਾਮਲ ਨੂੰ ਇਹੀ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸੱਤਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾਰਾਇਣ
ਰਖ ਲੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹਸਦਾ ਹੈ, ਖੇਡਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੁਗਤ ਪੂਰੀ ਹੈ। ਉਸੇ
ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ, ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਫੇਰ ਤੁੰਜਲਾਹਟ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਗੁੱਸਾ
ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਖੁਸ਼ੀ ਖੇੜਾ ਆਉਂਦੈ -

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- 2

ਫੇਰ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਆਹ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ
ਕਰ ਲੈਂਦੈ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਬੈਖਰੀ ਤੋਂ ਮਧਮਾ,
ਮਧਮਾ ਤੋਂ ਫੇਰ ਪਸੰਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਭਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫੇਰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਜਾਓ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਾਓ।

ਇਹ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਸੰਗਤ ਮਿਲੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦਰਸਾਈਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀ ਫੇਰ ਗਰੰਟੀ ਵੀ ਲਈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਐਵੇਂ ਤੋਤਾ ਰਟਨ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਗਨਕਾ ਵਰਗੀ ਪਾਪਣ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਐਨਰਜੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਂਦੇ ਸਮੇਂ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੌਣ ਲੱਗੇ, ਸ਼ਵ ਆਸਣ ਦੇ ਵਿਚ ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਆ ਰਿਹੈ-ਜਾ ਰਿਹੈ। ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ, ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੋਗੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣਾ ਅਨੁਭਵ ਦਸਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' 'ਚ ਇਹ ਜੁਗਤੀਆਂ ਛਪਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਿਟਰੇਚਰ ਤਾਂ ਇੰਗਲਿਸ਼ 'ਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ। ਪਰ ਉਹਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਤਾਂ ਇਕ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ, ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੀਤੇ। ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਐਸਾ ਕਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨੂੰ, ਉਸ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ ਸੀ। ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਸੀ। ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਨਹੀਂ ਉਹ ਘੁੰਮਿਆ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸਨ। ਸੰਗਤ ਮਿਲੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਬਣੇ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਖੋਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਾਣੀ ਅਗਾਧ ਬੋਧ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਚਾਰ ਲਓ ਪਰ -

ਬਾਣੀ ਬਿਰਲਉ ਬੀਚਾਰਸੀ ਜੇ ਕੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 935

ਕਿਉਂਕਿ -

**ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਡੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁ ਭਉ ਕਰੇ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ॥**

ਅੰਗ - 647

ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ ਕਰਦੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਰੂਰ ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਕਰੋ। ਬਹਿਰੰਗ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਰਹੇ ਨੇ,

ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਭੁੱਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਸਲ 'ਚ ਜੋ ਪੂਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ-

ਪੂਰੇ ਕਾ ਕੀਆ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪੂਰਾ ਘਟਿ ਵਧਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ- 1412

ਪੂਰਾ ਕੀ ਹੈ? -

**ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਿਆ ਪੂਰਾ ਜਾ ਕਾ ਨਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ਪੂਰੇ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਉ ॥**

ਅੰਗ- 295

ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ -

**ਸੁਖਮਨੀ ਸੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ॥
ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਮਨਿ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮ ॥**

ਅੰਗ - 262

ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਮਨ ਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲਓ -

.....ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨ ਪੰਖੇਰੁ ਬਨ ਕਾ ॥ ਅੰਗ- 1253

ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਓ -

ਦਸ ਵਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲ ਕੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਲਓ, 10 ਮਿੰਟ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਕਰ ਲਓ। ਕੈਸੇਟ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ 'ਚ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਉਚੀਆਂ ਨੇ। ਸੰਗਤ ਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ -

ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਸੈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ- 94

ਪ੍ਰਤੀਕ ਤੋਂ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ 'ਚ ਜਾਓ, ਸੰਪਤ ਤੋਂ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ 'ਚ ਜਾਓ। ਜਿਥੇ ਸ਼ਬਦ ਧੁਨ ਹੈ, ਧੁਨਕਾਰ ਹੈ। ਧੁਨ ਅੰਦਰ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਣਾ ਕੇ ਦਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਰੋ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਸੁਣੋ। ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਅੱਗੇ ਦਾ ਕੰਮ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਰੋਂਗੇ ਤਾਂ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੇ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੂਸਟੁ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥

ਅੰਗ- 38

ਉਹ ਤਾਂ -

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ ॥

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੋਭਾ ਸੁਰਦੇਵਾ ॥

ਅੰਗ- 271

ਫੇਰ ਤਾਂ -

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੇਉ ॥

ਆਉ ਬੈਠ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਉ ॥

ਅੰਗ- 252

ਆਓ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਅੰਗ- 262

ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰੇ।

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

ਸਿਮਰਉ ਜਾਸੁ ਬਿਸੁੰਭਰ ਏਕੈ ॥

ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਅਗਨਤ ਅਨੇਕੈ ॥

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖੁਰ ॥

ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖੁਰ ॥

ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥

ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥

ਕਾਂਖੀ ਏਕੈ ਦਰਸ ਤੁਹਾਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਉਨ ਸੰਗਿ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰੈ ॥

ਅੰਗ- 262

'ਕਾਂਖੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇੱਛਾ ਨੂੰ। ਜੇ ਇੱਛਾ ਸਾਡੀ ਜਾਗ ਪਵੇ ਫੇਰ ਆਪੇ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਨੇ, ਆਪੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

46

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ....॥

ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥
 ਜਾ ਕੀ ਸਰਣਿ ਪਇਆਂ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ
 ਬਾਹੁੜਿ ਦੁਖੁ ਨ ਹੋਈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਵਡਭਾਗੀ ਸਾਧਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤਿ ਤਿਨ ਭੇਟਤ ਦੁਰਮਤਿ ਖੋਈ ॥
 ਤਿਨ ਕੀ ਧੁਰਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਬਾਛੈ
 ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਪਰੋਈ ॥ 2 ॥ 5 ॥ 33 ॥

ਅੰਗ - 617

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹੋਂ

-

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥
 ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 72

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ
 ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- 95

ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੈਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ। ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿੰਨੀ ਮੈਲ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
 ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥
 ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- 651

ਆਹ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ -

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ ॥
 ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਫੈਲੁ ॥

ਅੰਗ - 289

ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆ ਕੇ ਹੀ ਇਹ ਮੈਲ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਂ, ਜਿਹੜੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਰਾਤਰੀ ਦੇ ਆਲਸ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ ਹੋਂ। ਬਹੁਤ ਹੀ

ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਵਡਭਾਗੀ ਸਾਧਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤਿ ਤਿਨ ਭੇਟਤ ਦੁਰਮਤਿ ਖੋਈ ॥

ਤਿਨ ਕੀ ਧੁਰਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਬਾਛੈ

ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਪਰੋਈ ॥

ਅੰਗ- 618

ਜਦੋਂ ਦੁਰਮਤਿ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ, ਦੋਸ਼ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ, ਸੁਭ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਣ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਂ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ ਹੋਂ। ਦੋ ਹੀ ਪੱਖ ਨੇ। ਇਕ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ ਇਕ ਕੁਸੰਗ ਹੈ। ਕੁਸੰਗ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਨਿਵਾਣ ਵਲ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਵਹਿ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਉਚਾਣ ਵਲ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਲਿਜਾਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀਆਂ ਸੁਭਾਗ ਘੜੀਆਂ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਏਕ ਘੜੀ ਆਧੀ ਘਰੀ ਆਧੀ ਹੂੰ ਤੇ ਆਧ ॥

ਭਗਤਨ ਸੇਤੀ ਗੋਸਟੇ ਜੋ ਕੀਨੇ ਸੋ ਲਾਭ ॥ ਅੰਗ- 1377

ਇਕ ਘੜੀ ਸਾਢੇ 24 ਮਿੰਟ ਦੀ, ਓਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਧੀ, ਅੱਧੀ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਧੀ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਭੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਜੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਉਰਾ ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ ॥

ਸਾਕਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨੈਨਹੁ ਭੀਠੀ ॥

ਅੰਗ- 892

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁਸੰਗ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀਐ ਸਾਧ ਕੀ ਅੰਤਿ ਕਰੈ ਨਿਰਬਾਹੁ ॥ ਸਾਕਤ

ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਜਾ ਤੇ ਹੋਇ ਬਿਨਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- 1369

ਇਹ ਦੋ ਹੀ ਪੱਖ ਨੇ, ਇਕ ਹੈ ਕੁਸੰਗ, ਦੂਜਾ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ -

ਮੇਰੇ ਮਾਧਉ ਜੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੇ ਸੁ ਤਰਿਆ ॥ ਅੰਗ- 10

ਜੇ ਇਕ ਘੜੀ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਸਤਿਸੰਗ ਮਿਲ ਗਿਆ -

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ-

ਕਬੀਰ ਚਾਵਲ ਕਾਰਨੇ ਤੁਖ ਕਉ ਮੁਹਲੀ ਲਾਇ ॥

ਸੰਗਿ ਕੁਸੰਗੀ ਬੈਸਤੇ ਤਬ ਪੁਛੈ ਧਰਮ ਰਾਇ ॥ ਅੰਗ- 1375

ਕੁਸੰਗ ਵਿਚ ਬੈਠੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਚਾਵਲ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤੁਖ ਨੂੰ ਮੋਹਲੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੈ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- 38

ਉਹ ਲੇਖਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਪਾਪੀਆਂ-ਪੁੰਨੀਆਂ ਤੋਂ। ਪੁੰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਨਰਕ ਵਿਚ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ-

ਕਵਨੁ ਨਰਕੁ ਕਿਆ ਸੁਰਗੁ ਬਿਚਾਰਾ ਸੰਤਨ ਵੇਊ ਰਾਏ ॥

ਅੰਗ- 969

ਬੋਝੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕੀਤੇ ਦਾ ਫਲ ਕਿੰਨੇ ਤਪਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ।

ਵਸਿਸ਼ਟ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਫਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿੱਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਤਪ ਦਾ ਫਲ ਬਹੁਤਾ ਹੈ। ਵਿਵਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੰਵਾਦ ਵਲ ਵਧਦੇ ਨੇ। ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮਹੇਸ਼ ਤਿੰਨੋਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅਖੀਰ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਕੋਲ ਆਏ ਕਿ ਫਲ ਦਸੇ ਕਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਫਲ ਦਿਓ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੁਤੁ ॥

ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੁਤਿ ॥ ਅੰਗ- 3

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ- 284

ਫੇਰ ਇਹ ਧਰਤੀਆਂ ਡੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਰੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਓ ਫਲ। ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤਰ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਕੀਤੇ ਤਪ ਦਾ ਫਲ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਧਰਤੀਆਂ ਡੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਨਾ ਹਟੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਇਕ ਘੜੀ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਧਰਤੀਆਂ ਸਥਿਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਆਪੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸਦਾ ਫਲ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਤਪ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਕ ਘੜੀ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ। ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਡੋਲਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ- 295

ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਚਿੱਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਕਿੰਨੀ ਫਲਦਾਇਕ ਹੈ, ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਕੇ ਰਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁਸੰਗ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰਕੇ ਰਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥

ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- 265

ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਭਟਕਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਕੇ ਦਸਦੇ ਨੇ -

ਸੁਣਿ ਸਾਖੀ ਮਨ ਜਪਿ ਪਿਆਰ ॥

ਅਜਾਮਲੁ ਉਧਰਿਆ ਕਹਿ ਏਕ ਬਾਰ ॥ ਅੰਗ- 1192

ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- 632

ਇਕ ਨਿਮਖ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਗਨਕਾ ਪਾਪਣ ਜਿਹਨੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਹੀ ਮਾਨੋਂ ਗਲ 'ਚ ਹਾਰ ਪਰੇ ਲਿਆ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕਤ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 295

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਕੁਸੰਗ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਭਾਈ ਮੇਹਰੂ ਜੀ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹ ਕੁਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਮੰਦ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਡੰਗਰ ਚੋਰੀ ਕਰਨੇ, ਹੋਰ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ। ਪਰ ਪੂਰਬਲਾ ਕਰਮ ਜਾਗਿਆ, ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਾਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈਂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ -

ਕਰਿ ਡੰਡਉਤ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੇ ॥ ਅੰਗ- 13

ਕਰਮ ਜਾਗ ਗਿਆ ਕੋਈ ਪਿਛਲਾ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਅੱਗੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਐਸੀ ਨਸੀਅਤ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ।

ਚੋਰ ਕੀ ਹਾਮਾ ਭਰੇ ਨ ਕੋਇ ॥

ਚੋਰੁ ਕੀਆ ਚੰਗਾ ਕਿਉ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - 662

ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੋਰ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਚੋਰ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸਲੀ ਚੋਰ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ।

ਤੇ ਤਸਕਰ ਜੋ ਨਾਮੁ ਨ ਲੇਵਹਿ ਵਾਸਹਿ ਕੋਟ ਪੰਚਾਸਾ ॥

ਅੰਗ- 1328

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਆ ਰਹੇ ਨੇ -

ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਡੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ ॥

ਅੰਗ- 647

ਬਚਨ ਜਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਬਾਣ ਹਨ, ਅਣੀਆਲੇ ਤੀਰ ਹਨ। ਭਰੇ ਹੋਏ ਜਿਵੇਂ ਕਾਰਤੂਸ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਐਸੇ ਇਹ ਬਾਣ ਵਜਦੇ ਨੇ।

ਇਸ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਸੀਸ ਚੁੱਕਿਆ। ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਅਵਾਜ਼ ਪਈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਚੋਰ ਹੈਂ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਦਸ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਦੋਂ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਬਾਣ ਵੱਜ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਐਸੇ ਬਚਨ ਵੀ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ। ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਚੋਰ ਬੈਠੇ। ਇਸ ਦੇਹੀ ਨਗਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਨੇ -

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੂਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ

ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪੁਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- 600

ਅੰਦਰ ਪੰਜ ਚੋਰ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਾਮ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਓ-

ਹੇ ਕਾਮੰ ਨਰਕ ਬਿਸ੍ਵਾਮੰ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਭ੍ਰਮਾਵਣਹ ॥

ਅੰਗ- 1358

ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਇਨਸਾਨ। ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੈ। 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੂਟਹਿ' ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਥੇ ਕਾਮ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ। ਜਿਥੇ ਨਾਮ ਆ ਗਿਆ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਫੇਰ ਆਪੇ ਹੀ ਚਿੱਤ ਵਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ। ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਦੋਂ ਆ ਜਾਏ। ਕ੍ਰੋਧ

ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਕਾਮੂ ਫ਼ੌਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥

ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ ॥

ਅੰਗ- 932

ਇਨਸਾਨ ਕਿੰਨਾ ਕਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੀਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਲੋਭ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਜੇ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਆਏਗਾ। ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਜਾਗਦੀਆਂ ਨੇ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਫਤਹਿ ਵੀ ਪਾ ਲਓ। ਫੇਰ ਅਹੰਕਾਰ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਮੋਹ 'ਚ ਫਸ ਜਾਏਗਾ।

ਪੁੜ ਕਲੜ ਗਿਰਸਤ ਕਾ ਫਾਸਾ ॥

ਹੋਰੁ ਨ ਪਾਈਐ ਰਾਮ ਕੇ ਦਾਸਾ ॥

ਅੰਗ- 180

ਔਖਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਨਾਮ ਮਾਰਗ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਚੋਰ ਨੇ, ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਵਲ, ਜੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨ ਵਰਗਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

.....ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ॥

ਅੰਗ- 6

ਮਨ ਵਰਗਾ ਜੇ ਦੇਖੀਏ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮਨ ਸਾਥ ਦਿੰਦੈ ਤਾਂ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- 342

ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਠੱਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਉਹ ਵੀ ਪੰਜ ਨੇ। ਠੱਗ ਕਿੰਨੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਇਹ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ।

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥

ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥

ਅੰਗ- 1288

ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਠੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਇਨਸਾਨ ਉੱਠ ਕਿਵੇਂ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਮੇਹਰੂ ਉਠਿਆ, ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਪਈਆਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਹੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਈ ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਬਚਨ ਐਸੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਦਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੁਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੈਠ ਗਿਆ, ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਜਦੋਂ ਤਕ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 4

ਸਮ ਤੇ ਦਮ। ਸਮ ਹੁੰਦੈ ਤਨ ਤੇ ਦਮ ਹੁੰਦੈ ਮਨ। ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਨੇ। ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਹਾਂ। ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ, ਅੰਦਰਲੇ ਸਾਧਨ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਭਾਈ ਮੇਹਰੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਹੀ ਲੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਮੈਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਾਪ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਬਚਨ ਆ ਗਏ ਕਿ ਜਿਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਾ ਦਿਤੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ -

**ਅਹਿ ਕਰੁ ਕਰੇ ਸੁ ਅਹਿ ਕਰੁ ਪਾਏ
ਕੋਈ ਨ ਪਕੜੀਐ ਕਿਸੈ ਥਾਇ ॥**

ਅੰਗ- 406

ਕਲਜੁਗ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ-

**ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ ॥
ਮਨ ਉਹਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ॥ ਅੰਗ- 264**

ਨਾਮ ਵਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚੱਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਆ ਕੇ ਵੱਜਿਆ -

**ਕਬੀਰ ਦੀਨੁ ਗਵਾਇਆ ਦੁਨੀ ਸਿਉ ਦੁਨੀ ਨ ਚਾਲੀ ਸਾਥਿ ॥
ਪਾਇ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਿਆ ਗਾਫਲਿ ਅਪੁਨੈ ਹਾਥਿ ॥**

ਅੰਗ- 1365

ਹੁਣ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਐਸੇ ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਵਜਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਜਿਹਨਾਂ ਲਈ ਤੂੰ ਇਹ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣਗੇ? ਨਹੀਂ, ਕੀਤੇ ਕਰਮ, ਕੀਤੇ ਪਾਪ, ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹੈ।

**ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥
ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ 1 ॥
ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੁਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਛਿਨੁ
ਛਿਨੁ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ਜਰਾ ਜਨਾਵੈ ॥
ਤਬ ਤੇਰੀ ਓਕ ਕੋਈ ਪਾਨੀਓ ਨ ਪਾਵੈ ॥ 2 ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀ ਤੇਰਾ ॥
ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਜਪਹਿ ਸਵੇਰਾ ॥ ਅੰਗ- 656**

ਹੁਣ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਗਲ 'ਚ ਪਰਨਾ ਪਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬਹੁਤ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਦੁਖਦਾਇਕ ਹੈ। ਤੋਬਾ ਕਰ ਲੈਂਦੈ, ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰ ਲੈਂਦੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਤੂੰ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਤੂੰ ਧਨ ਵਾਪਸ ਕਰ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਡੰਗਰ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਉਹ ਵੀ ਵਾਪਸ ਕਰ।

ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਦਾ, ਘਰ ਆ ਗਿਆ। ਬਦਲ ਗਿਆ ਸਾਰਾ ਕੁਛ। ਜਿੰਨੇ ਡੰਗਰ ਸੀ ਘਰ 'ਚ ਸਭ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਬਾਬਾ

ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਡੰਗਰ ਬਾਹਰ ਚਰਨ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਲਵੇਰੀਆਂ, ਕੱਟਰੂ, ਬੱਛਰੂ ਸਭ ਕਿਲਿਆਂ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਕੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਭੁੱਲਿਆ ਸੀ ਮੈਂ, ਬਖਸ਼ ਦਿਓ ਹੁਣ। ਤੁਹਾਡੀ ਮੱਝ ਮੈਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ, ਕੱਟਰੂ, ਬੱਛਰੂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਹੋ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ ਤੇ ਮੈਂ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਟਰੂ, ਬਛਰੂ ਸਭ ਤੁਹਾਡੇ ਨੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਲੇ ਤੂੰ, ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ? ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਚੱਲ ਆਪਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਹੀ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਮੇਹਰੂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਲੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ।

ਤੂ ਚਉ ਸਜਣ ਮੈਡਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ ॥

ਨੈਣ ਮਹਿੰਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- 1094

ਵੈਰਾਗਮਈ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਵਜਦ 'ਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਲ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ -

**ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੂ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਕਬਿੱਤ

ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਸੰਗਤਾਂ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਉਤੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ -

ਤਨੁ ਮਨੁ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲੁ ਜਾ ਗੁਰੁ ਦੇਖਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ॥

ਅੰਗ- 758

ਤਨ ਮਨ ਠੰਢਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਕੀ ਸਾਡੇ ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ? ਜਾਗਤ ਜੋਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਬੈਠ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਦੇ ਨੇ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਰੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਹੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਪਿਛਲੇ ਅਉਗੁਣ ਬਖਸਿ ਲਏ ਪ੍ਰਭੁ ਆਗੇ ਮਾਰਗਿ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 624

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਡੇ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਜੇ ਔਗੁਣ ਦੇਖਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ -
**ਲੇਖੇ ਕਤਹਿ ਨ ਛੁਟੀਐ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਝੁਲਨਹਾਰ ॥ ਬਖਸਨਹਾਰ
ਬਖਸਿ ਲੈ ਨਾਨਕ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰ ॥ ਅੰਗ- 261**

ਇਹ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਦਰ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਦੋ ਦਿਨ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਜਾਂਦੇ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਕੋਈ ਬੈਠ ਕੇ ਦਿਖਾਓ। ਦੋ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦਸਵੰਧ ਜ਼ਰੂਰ ਕੱਢੋ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦੇ। ਇਥੇ ਇਕ ਚਾਟਸਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਹੈ। ਸੁਭਾਅ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਓ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ, ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ। ਐਨੀਆਂ ਕੁ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੋ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ

46

ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥
ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ- 295

ਰਹਿਣੀ ਰਹੈ ਸੋਈ ਸਿਖ ਮੇਰਾ ॥
ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਮੈ ਉਸ ਕਾ ਚੇਰਾ ॥

ਰਹਿਤ ਪਿਆਰੀ ਮੁਝ ਕੋ
ਸਿਖ ਪਿਆਰਾ ਨਾਹਿ ।

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ ।
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ ।

ਜਬ ਲਗ ਰਹੇ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ ॥
ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਓ ਮੈ ਸਾਰਾ ॥
ਜਬ ਇਹ ਗਰੇ ਬਿਪਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ॥
ਮੇਂ ਨ ਕਰੇਂ ਇਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ॥ (ਸਰਬ ਲੋਹ ਕ੍ਰੰਬ 'ਚੋਂ)

ਬਾਹਰਿ ਭੇਖ ਅੰਤਰਿ ਮਲੁ ਮਾਇਆ ॥
ਛਪਸਿ ਨਾਹਿ ਕਛੁ ਕਰੇ ਛਪਾਇਆ ॥
ਬਾਹਰਿ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਇਸਨਾਨ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਿਆਪੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥ ਅੰਗ- 267

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥ ਧੰਨੁ
ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ ॥
ਅੰਗ- 319

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥
ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- 305

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲ
ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੋ ਇਕਾਗਰ। ਰਸਨਾ
ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 72

ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ?

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 72

ਨਾਮ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮਿਲਦਾ। ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਨਾਮ ਫਲਾਣੇ ਤੋਂ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਆਚਾਰੀਆ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਮੰਤਰ ਹੈ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। 'ਨਾਮ' ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਬਾਹਰਿ ਚੂਢਨ ਤੇ ਫੂਟਿ ਪਰੇ

ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਬਾ ॥ ਅੰਗ- 1002

ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ, ਘਰਿ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ -
ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- 1291

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- 982

ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਸਰੀਰ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਆਈ -

ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਤਿਨ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ।

ਇਹ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਜੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਵਿਚਰੇ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਉੱਨਤੀ ਸਾਲ ਇਥੇ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ। ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਵੀ। ਸੋ ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋੜਦੇ ਨੇ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ

ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੈ ॥

ਅੰਗ - 1309

ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਵੀ ਕੀਤੇ, ਗੁਰੂ, ਪੀਰਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ।

ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ।
ਸਤਿਸੰਗ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਕੁਸੰਗ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ

ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- 95

ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਮੈਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭੁੱਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ, ਆਪਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ- 295

ਬੇੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਚਿੱਤ ਦਾ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ 36 ਯੁੱਗ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆਏ -

ਕਲਜੁਗ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸੁਖਾਲਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਹੋਰ ਮੰਤਰ ਐਨੇ ਸੁਖਾਲੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਆਸ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦੈ 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੈ 'ਗੁਰੂ'। ਜਿੰਨਾਂ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲੈ ਸਕੇ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਇਹਦਾ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਹੈ। ਡੂੰਘਾ ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਜਿਵੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

ਅੰਗ- 627

ਅੰਦਰੋਂ ਰੋਗ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਪੂਰਾ ਭਰ ਕੇ ਲਓ।

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ- 305

ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਜੇ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਬਾਣਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦੈ। ਪਰ ਅਸਲ ਦੇ ਵਿਚ-

ਰਹਿਤ ਪਿਆਰੀ ਮੁਝ ਕੋ ਸਿਖ ਪਿਆਰਾ ਨਾਹੀ।

ਜਿਹੜੀ ਅਸਲ 'ਚ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਉਹ ਰਹਿਤ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਪੰਜ ਰਹਿਤਾਂ ਨੇ, ਚਾਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਦਸਦੀ ਹੈ -

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇੜੁ ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਟਹਲ ਸੰਤਸੰਗਿ ਹੇਤ ॥
 ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ॥
 ਸਭ ਤੇ ਜਾਨੈ ਆਪਸ ਕਉ ਮੰਦਾ ॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਿਖਿਆ ਪਰਹਰੈ ॥
 ਮਨ ਕੀ ਬਾਸਨਾ ਮਨ ਤੇ ਟਰੈ ॥
 ਇੰਦ੍ਰੀ ਜਿਤ ਪੰਚ ਦੇਖ ਤੇ ਰਹਤ ॥
 ਨਾਨਕ ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੇ ਐਸਾ ਅਪਰਸ ॥

ਅੰਗ- 274

ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕਰੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 1411

ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੋ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਸੁੱਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥

ਅੰਗ- 920

ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਈ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ। ਪਿਆਰਿਆ! ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਕਾਲ ਦਾ ਗੁਲੇਲਾ ਵੱਜ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਵੇ। ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੌਰਾਸੀ ਦਾ ਗੇੜ ਜਿਹੜਾ ਗਲੇਂ ਉਤਰਿਆ-

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਸਬਾਈ ॥
 ਮਾਣਸ ਕਉ ਪ੍ਰਭਿ ਦੀਈ ਵਡਿਆਈ ॥
 ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ
 ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ- 1075

ਮਨਮੁਖਿ ਆਵੈ ਮਨਮੁਖਿ ਜਾਵੈ ॥
 ਮਨਮੁਖਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥
 ਜਿਤਨੇ ਨਰਕ ਸੇ ਮਨਮੁਖਿ ਭੋਗੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲੇਖੁ ਨ ਮਾਸਾ ਹੇ ॥

ਅੰਗ- 1073

ਜਿਹਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਗਈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਇਸ ਨੀਂਦ 'ਚ ਸੌਂਦਾ। ਸਰੀਰਕ ਅਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਨੀਂਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਨੀਂਦ 'ਚੋਂ ਜਾਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜੁਗਤੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ, ਫੇਰ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਫੇਰ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ। ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ, ਕੋਈ ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ 'ਚ, ਕੋਈ ਪਸੰਤੀ 'ਚ, ਕੋਈ ਪਰਾ 'ਚ, ਕੋਈ ਬੋਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਅੰਦਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥

ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ- 1256

ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤਾਂ ਦਰਸਾਈਆਂ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਸਦਾ ਨਹੀਂ -

ਹੋਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਭੇਤੁ ਨ ਕਿਸੈ ਦੇਨਿ ॥

ਅੰਗ- 1384

ਪਰ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਕਿੱਡੇ ਦਿਆਲੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਨੇ।

ਨਾਮੁ ਕਹਤੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਸੂਚੀ ਭਈ ਰਸਨਾ ॥ ਅੰਗ- 811

ਇਹ ਰਸਨਾ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਕੰਠ 'ਚ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਫਲ ਵਧ ਗਿਆ ਦਸ ਗੁਣਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਹੋਰ। ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ, ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਹੈ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ'। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ, ਇਹ ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ 'ਚ ਇਹ ਬਾਤ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਇਕ-ਇਕ ਬਚਨ ਸੂਤਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ? ਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੈ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਚਲੋ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ 'ਚ ਬਾਣੀ ਹੀ ਦਸਦੀ ਹੈ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗਾ ॥

ਅੰਗ- 611

ਕੈਸਾ ਉਹ ਭਲਾ ਸੰਜੋਗ, ਸੁਭ ਸਮਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਹ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਸਿਮਰਨ, ਉਹਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਬੈਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- 305

ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ। ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਿੰਨਾ ਫਲਦਾਇਕ ਹੈ -

ਰਾਮਦਾਸਿ ਸਰੋਵਰ ਨਾਤੇ ॥

ਸਭ ਲਾਭੇ ਪਾਪ ਕਮਾਤੇ ॥

ਅੰਗ- 624

ਪਾਣੀ 'ਚ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਬਦਲ ਗਈ। ਉਹਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਕੋਹੜੀਆਂ ਦੇ ਕੋਹੜ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ, ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਅੰਦਰਲਾ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰੋਵਰ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਦਸ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਅਨੁਭਵ ਰਾਹੀਂ ਦਸਦੇ ਨੇ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਵਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ- 293

ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਪਿਆ ਹੈ-

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 695

ਜੋ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਾਹਰ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਅੰਦਰ ਵੀ ਨੇ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦੈ - 'ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ'। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਇਸ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' 'ਤੇ ਚੱਲ ਤੇ ਖੋਜ ਕਰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਚੱਲ।

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 305

ਉਪਦੇਸ਼ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ -

ਅਵਰ ਉਪਦੇਸੈ ਆਪਿ ਨ ਕਰੈ ॥

ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਜਨਮੈ ਮਰੈ ॥

ਅੰਗ- 269

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕੱਲਾ ਭੇਖ ਹੈ, ਬਾਣਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ? -

ਭੇਖ ਦਿਖਾਏ ਜਗਤ ਕੋ ਲੋਗਨ ਕੋ ਬਸਿ ਕੀਨ ॥

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਕਾਤੀ ਕਟਿਯੋ

ਬਾਸੁ ਨਰਕ ਮੇ ਲੀਨ ॥56॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਅ. 6-56 (2)

ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਅੰਦਰ ਚੱਲ, ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਮਾ। ਇਹ ਜਪ ਅਜਪਾ-ਜਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ - ਜਦੋਂ ਮਧਮਾ

'ਚੋਂ ਅੱਗੇ ਚੱਲਿਆ ਪਸੰਤੀ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਫਲ ਵਧਦਾ-ਵਧਦਾ ਅੱਗੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ, ਜਿਹੜੀ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ, ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਭੁਜ ਇਹ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਆਂਡਿਆਂ ਤੋਂ, ਜੇਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਪਸੀਨੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਉਤਭੁਜ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਅਵਸਥਾ ਕਿੰਨੀ ਉੱਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ -

**ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੋ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥
ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥**

ਅੰਗ- 7

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ- 295

'ਸਿਮਰਨ' ਸਿਮਰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ। ਅਰ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕਿੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ -

ਉਡੈ ਉਡਿ ਆਵੈ ਸੈ ਕੋਸਾ ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਛਰਿਆ ॥

ਉਨ ਕਵਨੁ ਖਲਾਵੈ ਕਵਨੁ ਚੁਗਾਵੈ

ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿਆ ॥

ਅੰਗ- 495

ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਕੁੰਜਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਬਰਫਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚੋਂ, ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛੋਂ ਬੱਚੇ ਆਂਡਿਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੇ, ਪਾਲੇ-ਪਲੋਸੇ, ਕਿਸ ਨੇ? ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ, ਧਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲੇ। ਕੱਛੂ ਪਾਣੀ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਆਂਡੇ ਬਾਹਰ ਦਿੰਦੈ ਧਿਆਨ ਨਾਲ, ਧਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਆਂਡਿਆਂ 'ਚੋਂ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਵਲ, ਮਤਲਬ ਪਾਣੀ ਵਲ ਖਿਚਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ, ਪਾਣੀ ਵਲ ਨੂੰ ਭੱਜਦੇ ਨੇ। ਕਿੱਡੀ ਧਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਦਾ, ਰੋਗ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ-

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਕਲਿਆਣ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਗੁਣ ਗਾਮ ॥

ਅੰਗ- 274

ਦਵਾਈ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਪਤਾ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਆਹ ਤਾਂ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਲਿਖਤ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਗਏ। ਹੁਣ

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥

ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥

ਅੰਗ- 1140

ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿਰੋਗੀ ਹਾਂ।
'ਕੋਈ ਤਨ, ਕੋਈ ਮਨ ਦੁਖੀ, ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਉਦਾਸ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਬਹੁਤੇ
ਸਭ ਦੁਖੀ, ਸੁਖੀ ਹਰਿ ਕੇ ਦਾਸ।'

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥

ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੇ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ- 954

ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੁਰੇ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੂਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ- 259

ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦਵਾਈ ਵਰਤਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨ
ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੁਬਾਰਕ ਹੈ ਕਰੋ ਵੀ। ਗੁਰੂ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰੋ ਵੀ।

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ- 305

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਨਿਤਨੇਮ ਕਰੋ, ਜੋ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਲਾਇਆ
ਹੈ, ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ, ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ, ਬਿਰਾਜਣ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ
ਸੋਹਿਲਾ।

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ

ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਅੰਗ- 797

ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਵੇਗੀ -

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - 306

ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਨਾਭੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ ਸੁਰਤ
ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਵਲ ਲੈ ਕੇ। ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਧੁਨ -

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥

ਅੰਗ- 879

ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਸੁਰਤ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਾਰਗ। ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ
ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ ਦਾ
ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ'

ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਿਓ, ਵਿਚਾਰਿਓ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ 7 ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਨੇ।

**ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ ॥ ਸੁਰਤਿ
ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥**

ਅੰਗ- 938

ਮੁਰਗਾਬੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਨਾਭੀ 'ਤੇ ਸਵਾਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਐਨਾ ਚੁਕੋ ਕਿ ਸਬਦਿ ਦੀ ਧੁਨਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧੁਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਇਹਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਸਬਦਿ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 941

ਕਿੱਡੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ-

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਬਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥

ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ- 186

ਕਿੱਡਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ -

ਪੀਊ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ ॥ ਅੰਗ- 186

ਸੋ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਜੇ ਬੋਲ ਲਓ, ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਦੇਹੀ ਕਿਸ ਕੀ ਬਾਪੁਰੀ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋਇਗੋ ਗ੍ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- 1370

ਜਿਹੜੀ ਰਸਨਾ ਨਹੀਂ ਵੀ ਬੋਲੀ ਉਹ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਬੋਲ ਕੇ ਤਾਂ ਦੇਖੋ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮਨ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਥੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੱਗਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਜ਼ਰੀ ਤਾਂ ਮਨ ਦੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ ਪਉਣ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਕੇ, ਸਵਾਸ 'ਤੇ। ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲਓ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ-

ਖਾਲਸਾ ਸੈ ਜੋ ਚੜ੍ਹੇ ਤਰੰਗ।

ਖਾਲਸਾ ਸੈ ਜੋ ਕਰੇ ਨਿਤ ਜੰਗ।

ਤਰੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ, ਸਵਾਸ ਰੂਪੀ ਘੋੜਾ। ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਫੌਜਾਂ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਪੁਰਾਤਨ ਰਵਾਇਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ, ਪੰਜ ਉਪਾਨ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੇ, ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁਧ, ਅਹੰਭਾਵ,

ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ-ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ। ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤਾਂਗੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਤੈਨੂੰ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ

-

ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥ 1 ॥
ਰਹਾਉ ॥
ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੁਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
ਝੂਠੈ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥ 1 ॥
ਅਜਹੁ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 726

ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਸੀਂ 'ਨਾਮ ਮਾਰਗ' 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਤਾਂ ਇਹੀ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਇਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਸਾਨੂੰ -

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ ॥
ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- 550

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ ॥
ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ ਨਿਤ ਦਾੜਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥ ਅੰਗ-

66

ਅਸੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਆਤਮ ਸਹਿਜਾਏ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿੱਡੀ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂ ਪਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ-

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥ ਅੰਗ- 284

ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ, ਉਹ ਜੂਨੀਆਂ ਨੇ, ਐਸੀਆਂ ਜੂਨੀਆਂ ਨੇ ਕਰਮ ਭੋਗ ਰਹੇ ਨੇ। ਪਰ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ। ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਪੈ ਗਏ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

47

ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਬੀਰਾ

ਕਬੀਰ ਏਕ ਘੜੀ ਆਧੀ ਘਰੀ ਆਧੀ ਹੂੰ ਤੇ ਆਧ ॥
ਭਗਤਨ ਸੇਤੀ ਗੋਸਟੇ ਜੋ ਕੀਨੇ ਸੋ ਲਾਭ ॥ ਅੰਗ- 1377

ਕਬੀਰ ਸਾਕਤੁ ਐਸਾ ਹੈ ਜੈਸੀ ਲਸਨ ਕੀ ਖਾਨਿ ॥
ਕੋਨੇ ਬੈਠੇ ਖਾਈਐ ਪਰਗਟ ਹੋਇ ਨਿਦਾਨਿ ॥

ਅੰਗ- 1365

ਕਬੀਰ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਦੂਰਹਿ ਜਾਈਐ ਭਾਗਿ ॥
ਬਾਸਨੁ ਕਾਰੋ ਪਰਸੀਐ ਤਉ ਕਛੁ ਲਾਗੈ ਦਾਗੁ ॥

ਅੰਗ- 1371

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥
ਉਹ ਝੁਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੇਰਿ ॥

ਅੰਗ- 1369

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੋ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ - ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਦਾ ਇਹ ਇਲਾਕਾ, ਸੰਤ ਬੇਲਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹ, ਸਤਿਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ, ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੀ ਰਾਤ, ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਜੈਂਤੀ ਹੈ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਫਲ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਿੰਨੀ ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪ ਝੋਲੀ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਉਸ ਝੋਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬਰਕਤਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ -

ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥ ਅੰਗ- 1136

ਆਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਅੱਜ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ, ਪੀਰਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਇਹ ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਜਨਮ ਪਵਿੱਤਰ ਬਨਾਰਸ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੋਇਆ। ਬਹੁਤ ਅਦਭੁੱਤ ਕਥਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ -

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ ਤਿਨ੍ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ- 855

ਬਹੁਤ ਹੀ ਇਕ ਗਰੀਬ ਜੁਲਾਹਾ ਭਾਈ ਨੀਰਾ ਤੇ ਬੀਬੀ ਨੀਮਾ

ਓਲਾਦ ਵਾਸਤੇ ਤਰਸਦੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ-

ਪੁਤ੍ਰੀ ਗੰਢੁ ਪਵੈ ਸੰਸਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- 143

ਪਰ ਝੋਲੀ 'ਚ ਖੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ ਤੇ ਅੱਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਐਸਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਨਾਮ ਕਬੀਰ ਰੱਖਿਆ। ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ ਜੇਠ ਦੀ 15 ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ, ਉਸ ਰਾਤ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਇਹ ਮਨਮੋਹਣਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। 1455 ਸੰਮਤ ਦਾ ਉਹ ਦਿਨ, 1398 ਈਸਵੀ ਦੇ ਵਿਚ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ -

**ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥**

ਅੰਗ - 749

ਉਹ ਸਾਡੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵੀ ਇਕ ਐਸੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ -

ਜਿਸੁ ਨੀਚ ਕਉ ਕੋਈ ਨ ਜਾਨੈ ॥

ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਉਹੁ ਚਹੁ ਕੁੰਟ ਮਾਨੈ ॥

ਅੰਗ- 386

ਜਿਹਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ, ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਐਸਾ ਆਉਣਾ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ -

ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭ ਆਗਮੁ ਸੁਣਿਆ ॥ ਅੰਗ- 921

ਖੁਸ਼ੀ-ਖੇੜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਈਏ।

ਉਸ ਬਨਾਰਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਮਾਨੰਦ ਗੁਸਾਈਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬੀਤਰਾਗ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਵਸਤੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੁਗਤੀ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਅਚਾਰੀਆ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਮੰਤਰ ਹੈ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮਾਨੰਦ ਦਾ ਅਸੂਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੌਖੇ ਜਿਹੇ ਤਾਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁੰਨਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸੁੰਨਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਔਰਤ ਦਾ ਕੀ ਕਰੀਏ -

ਸੁੰਨਤਿ ਕੀਏ ਤੁਰਭੁ ਜੇ ਹੋਇਗਾ

ਅਉਰਤ ਕਾ ਕਿਆ ਕਰੀਐ ॥

ਅਰਧ ਸਰੀਰੀ ਨਾਰਿ ਨ ਛੋਡੈ ਤਾ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਰਹੀਐ ॥

ਅੰਗ- 477

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਉਹ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਨੇਊ ਪਾਇਆ, ਨਾ ਸੁੰਨਤ ਕਰਾਈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਹਿ ਦਿਤਾ -

ਹਿੰਦੂ ਅੰਨਾ ਤੁਰਕੂ ਕਾਣਾ ॥

ਦੁਹਾਂ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਸਿਆਣਾ ॥

ਅੰਗ- 875

ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਕਿਹੜਾ ਸੌਖਾ ਸੀ। ਐਨਾ ਜਲਾਲ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ। ਫੇਰ ਆਪ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਮੰਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ। ਗੰਗਾ 'ਤੇ ਨਾਹੁੰਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਵਿਚ ਨਾਮ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜੁੜੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਰਾਤ ਦੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਰੈਣ ਸਬਾਈਆਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਚੰਦਰਮਾ ਜਦੋਂ ਚਮਕਦਾ ਹੈ ਤਾਰੇ ਚਮਕਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਗੁਸਾਈਂ ਗੰਗਾ ਨਾਹੁੰਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਜਿਥੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਹੈ। ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਵੱਜੀ ਤਾਂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਠ ਰਾਮ ਕੇ ਕਹੁ ਰਾਮ। ਸੋ ਮੰਤਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਆਪ ਨੂੰ, ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਆਪ ਨੇ -

ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੇ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਈ ਰਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- 491

ਹੁਣ ਐਸਾ ਮੰਤਰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਵਸਤੂ ਜਿਹੜੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਤਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਸਾਰੇ ਦੁਖ, ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਕਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਮੰਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨ ਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪਰਪੱਕ ਹੋਇਆ।

ਸਵਾਮੀ ਰਾਮਾਨੰਦ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਕਾਰ ਧਿਆਨ ਆਪ ਧਰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਕਾਰ ਦੇ ਪੂਜਕ ਬਣ ਗਏ। ਇਹ ਤਾਂ -

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੀ

ਠਾਹਰ ਨੀਕੀ ਧਿਆਨ ਕਉ ॥

ਅੰਗ- 1208

ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨਿਆ।

ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਪਰਸਉ ਸੰਤਨ ਕੀ

ਇਹੈ ਧਿਆਨਾ ਧਰਨਾ ॥

ਅੰਗ- 531

ਐਨਾ ਧਿਆਨ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਗਿਆ -

ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥

ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - 1365

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ, ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਨ ਦੇ ਗੁਣ; ਬਾਵਨ ਚੰਦਨ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ, ਦੂਜੀ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕਈ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

**ਕਬੀਰ ਬਾਂਸੁ ਬਡਾਈ ਬੁਝਿਆ ਇਉ ਮਤ ਡੁਬਹੁ ਕੋਇ ॥ ਚੰਦਨ
ਕੈ ਨਿਕਟੇ ਬਸੈ ਬਾਂਸੁ ਸੁਗੰਧੁ ਨ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 1365

**ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ ॥
ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਡੁਕ ॥**

ਅੰਗ - 1372

ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਦੀ ਝੋਲੀ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਐਨਾ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਮੁਕਟ ਪਹਿਨਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਾਲਾ ਪਹਿਨਾਉਣੀਆਂ ਭੁੱਲ ਗਏ, ਹੁਣ ਜੇ ਮੁਕਟ ਉਤਾਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਮਾਲਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਪਾਸਨਾ ਅਧੂਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਮਾਲਾ ਦੇ ਧਾਗੇ ਦੀ ਗੰਢ ਖੋਲ੍ਹ ਲਓ ਤੇ ਮੁਕਟ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪਹਿਨਾ ਦਿਓ। ਕਿੱਡੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ

**ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਭਇਆ ਜੈਸਾ ਗੰਗਾ ਨੀਰੁ ॥
ਪਾਣੈ ਲਾਗੈ ਹਰਿ ਫਿਰੈ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਕਬੀਰ ॥**

ਅੰਗ- 1367

ਗੰਗਾ ਦੇ ਨੀਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਗੰਗਾ ਦਾ ਜਲ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮਨ ਉਨਮਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦਾ, ਅੱਗੇ ਧਿਆਨ, ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਜਿੱਥੇ -

**ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥
ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥ ਅੰਗ- 273**

**ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਜੋਇ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- 272**

ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੋਤਰੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠਾ; ਹੁਣ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਕਿ -
ਜਬ ਲਗੁ ਤਾਗਾ ਬਾਹਉ ਬੇਹੀ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਬਿਸਰੈ ਰਾਮੁ ਸਨੇਹੀ ॥

ਅੰਗ- 524

ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ, ਗੁਰੂ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਤਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ -

ਗੁਰਿ ਕਹਿਆ ਸਾ ਕਾਰ ਕਮਾਵਹੁ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਕਰਣੀ ਕਾਹੇ ਧਾਵਹੁ ॥

ਅੰਗ- 933

ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦੈ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦੈ, ਉਸ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਰਸਤੇ 'ਚ ਚਲਣਾ ਹੁੰਦੈ।

ਭਗਤ ਜੀ, ਸਾਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਿੱਧਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਦਸਤਖਤ ਕਰਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੇ। ਇਕ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ-

ਪੜਿਆ ਅਣਪੜਿਆ ਪਰਮ ਗਤਿ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - 197

ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਰ -

ਆਢ ਦਾਮ ਕੇ ਫੀਪਰੇ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ ॥

ਬੁਨਨਾ ਤਨਨਾ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਬੀਰਾ ॥

ਨੀਚ ਕੁਲਾ ਜੋਲਾਹਰਾ ਭਇਓ ਗੁਨੀਯ ਗਰੀਰਾ ॥

ਅੰਗ- 487

ਤਨਨਾ ਬੁਨਨਾ ਸਭੁ ਤਜਿਓ ਹੈ ਕਬੀਰ ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲਿਖਿ ਲੀਓ ਸਰੀਰ ॥ ਅੰਗ- 524

ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ। ਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਕੰਮ ਕਰਨ। ਕਬੀਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮਾਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ ਲਗ ਗਈ ਕਿ -

ਜਬ ਕੀ ਮਾਲਾ ਲਈ ਨਿਪੂਤੇ ਤਬ ਤੇ ਸੁਖੁ ਨ ਭਇਓ ॥ ਅੰਗ- 856

ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਨਿਪੂਤਾ ਕਹਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਸਾਰਾ ਹੀ ਕਾਰਜ ਵਿਗਾੜ ਦਿਤਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਚਲੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਬੀਰ ਕੀ ਮਾਈ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਮੁਸਿ ਮੁਸਿ ਰੇਵੈ ਕਬੀਰ ਕੀ ਮਾਈ ॥

ਏ ਬਾਰਿਕ ਕੈਸੇ ਜੀਵਹਿ ਰਘੁਰਾਈ ॥ ਅੰਗ- 524

ਹੁਣ ਕਬੀਰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛਕਦੇ। ਫੇਰ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵੈਰਾਗਮਈ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਬੈਰਾਗ ਨ ਛੁਟਸਿ ਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 329

ਕਿਉਂਕਿ ਵੈਰਾਗ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹ ਮਾਇਆ, ਜਿਹੜੀ ਭੁੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਚਲੋ

ਵੈਦ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈਏ। ਵੈਦ ਨਬਜ਼ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਹਸਦੇ ਨੇ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਓ ਵੈਦ! ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ -

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

ਅੰਗ- 327

ਇਹ ਤਾਂ ਅਣੀਆਲੇ ਤੀਰ ਲੱਗੇ ਨੇ। ਜੇ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਾਣ
ਬਾਣੀ ਦੇ -

ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥

ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਫੇਕੁ ॥

ਅੰਗ- 1374

ਐਸਾ ਬਾਣੀ ਦਾ ਬਾਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅਣੀਆਲੇ ਤੀਰ ਵਾਂਗੂੰ ਕੰਮ
ਕਰ ਗਿਆ।

ਵੈਦ ਜੀ ਵੀ ਨਬਜ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਇਹਦਾ
ਵਿਗੜਿਆ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਜੇ ਵਿਗੜਿਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਕਿਉਂ ਹੈ?

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਹਸਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਸ ਤਨ ਲਗਦੀ
ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜੋ ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁਲਾਣੇ, ਪੁਜਾਰੀ ਜਮਾਤ ਸਾਰੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ
ਵਿਰੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਈ
ਸੀ। ਉਹ ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ।

ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਵੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਯੱਗ
ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਉਤਾ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ। ਭਗਤ ਜੀ ਜਾ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ।

ਕਬੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਯੱਗ ਦੇ ਕਾਰਜ
ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕੀਤੇ। ਨਿੰਦਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮੂੰਹ
ਦੀ ਖਾਣੀ ਪਈ। ਕੁਦਰਤੀ ਐਸੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਸੁਲਤਾਨ ਲੋਧੀ ਬੜਾ ਕੱਟੜ
ਵਾਦੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੰਨ ਕੱਚੇ ਸੀ, ਨਿੰਦਕਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਕੰਨ ਭਰ
ਦਿਤੇ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ
ਉਡਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਤੈਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪਹਿਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸੰਦੂਰ ਲਾ ਕੇ ਨਾਰੀਅਲ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜਾ ਦਿੰਦੇ, ਉਹ ਸਿੱਧੀ
ਪਤੀ ਦੀ ਚਿਖਾ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ, ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਆਪ
ਦਾਹ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਰਨ ਤੋਂ ਕੀ ਡਰਨਾ -

**ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥
ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੁਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥**

ਅੰਗ- 1365

ਸੁਲਤਾਨ ਲੋਧੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਬੀਰ ਨੂੰ ਸੰਗਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਗੰਗਾ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਓ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ, ਸੁੱਟ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦੇ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਸੁਲਤਾਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਹਾਥੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟ ਦਿਓ। ਕੁੰਚਰ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਉਸ ਨੇ ਵੀ।

ਕਿਆ ਅਪਰਾਧੁ ਸੰਤ ਹੈ ਕੀਨਾ ॥

ਬਾਧਿ ਪੋਟ ਕੁੰਚਰ ਕਉ ਦੀਨਾ ॥

ਅੰਗ- 870

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਭਗਤਾ ਤੈ ਸੈਸਾਰੀਆ ਜੋੜੁ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ- 145

ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੋਚ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅਪਰੋਚ ਆਪਣੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਹੈ। ਤੰਗ ਦਿਲੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹਦਿਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਚਾਲੀ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ -

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰੁ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥ ਏਕ

ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ ॥1॥

ਲੋਗਾ ਭਰਮਿ ਨ ਭੂਲਹੁ ਭਾਈ ॥

ਖਾਲਿਕੁ ਖਲਕ ਖਲਕ ਮਹਿ ਖਾਲਿਕੁ

ਪੁਰਿ ਰਹਿਓ ਸੁਖ ਠਾਈ ॥

ਅੰਗ - 1350

ਸਾਰੀ ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ, ਉਹਨਾਂ 'ਚ ਸਭ ਇਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਭਰਮਾਂ 'ਚ ਭੁੱਲ ਕੇ ਆਪਾਂ ਐਵੇਂ ਬਖੇੜੇ ਸੁਰੂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ -

ਭ੍ਰਮ ਕੇ ਪਰਦੇ ਸਤਿਗੁਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ॥

ਅੰਗ- 385

ਭਗਤ ਜੀ ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਐਵੇਂ ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ 'ਚ, ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ 'ਚ, ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰੋ। ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ? -

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ 1 ॥

ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥
 ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਕ੍ਰੁਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥
 ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ 2 ॥
 ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ ॥
 ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥
 ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥
 ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 1159

ਇਹ ਦੇਹੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਜੋੜਦੇ, ਐਸਾ ਤੱਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਇਰਾਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ -

ਸੋ ਦਿਨੁ ਆਵਨ ਲਾਗਾ ॥ ਅੰਗ- 692

ਅਸੀਂ ਹਰ ਵਕਤ ਭੁੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ -
 ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੂਲੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪ ਨ ਪਾਈ ॥
 ਕਹਤੁ ਕਬੀਰ ਨਵੈ ਘਰ ਮੁਸੈ ਦਸਵੈ ਤਤੁ ਸਮਾਈ 3 ॥

ਅੰਗ- 339

ਦਸਵੀਂ ਜਿਹੜੀ ਅਨੂਪ ਵਸਤੂ ਹੈ ਉਥੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਚਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਕ੍ਰੁਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥
 ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ 2 ॥
 ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ ॥
 ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥
 ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥
 ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 1159

ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕਰ ਲੈ। ਨਾਮ ਜਪ, ਬਾਅਦ 'ਚ ਤਾਂ ਪਛੁਤਾਵਾ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਸੇਵਕ ਕੌਣ ਹੈ? ਆਪ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ -
 ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਲਾਇਆ ਸੇਵ ॥
 ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਏ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥
 ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਤਾ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਕਪਾਟ ॥
 ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ਜੋਨੀ ਬਾਟ ॥ 4 ॥
 ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥
 ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥

**ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥
ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥**

ਅੰਗ- 1159

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰ-ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲ 'ਚ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ -

ਜਰਾ ਜੀਵਨ ਜੋਬਨੁ ਗਇਆ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਨ ਨੀਕਾ ॥

ਅੰਗ- 856

ਜਰਾ ਰੋਗ ਬੁਢੇਪੇ ਰੋਗ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਰੋਗੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨੇ ਤੇ ਰੋਗ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਬੀਰ ਜੈਂਤੀ 'ਤੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਰਸਾਇਆ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਭਗਤ ਜੀ ਘਰ ਨਹੀਂ, ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਘਰ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕੋਹੜ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ਕੋਹੜ? -

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥

ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ- 1256

ਉਹ ਭੁੱਲ ਗਏ ਨਾਮ ਨੂੰ। ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਣੀਦੈ। ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਰਾਜਾ। ਮਾਤਾ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਨਰਮ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਬੋਲ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਹਾ ਦਿਤਾ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਧੰਨ ਕਬੀਰ-ਧੰਨ ਕਬੀਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅੱਜ ਲੋਈ ਜੀ ਦੀ ਵੀ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੋਈ ਨੇ ਐਸਾ ਕੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਬਹੁਤ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਏ ਕਿ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾ ਕੇ ਰੋਗੀ ਦਾ ਰੋਗ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਤੂੰ ਐਨਾ ਸਸਤਾ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਲਗਾ ਦਿਤਾ -

ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਠਿ ਨ ਖੋਲ੍ਹ ॥

ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥

ਅੰਗ- 1365

ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਆ ਕੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਲੋਈ ਜੀ ਨੂੰ ਚਿੱਪੀ ਵੀ ਫੜਾਉਂਦੇ, ਖੂੰਡੀ ਵੀ ਫੜਾਉਂਦੇ ਅੱਜ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲਈ। ਭਗਤਣੀ ਲੋਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ-

ਕਰਵਤੁ ਭਲਾ ਨ ਕਰਵਟ ਤੇਰੀ ॥

ਲਾਗੁ ਗਲੇ ਸੁਨੁ ਬਿਨਤੀ ਮੇਰੀ ॥

ਅੰਗ- 484

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਤਾਂ ਸੁਣੋ।

ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥

ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - 484

ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਈ ਤੈਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾਉਣ ਦੀ

ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਕੋਹੜੀ ਸੀ, ਕਰਮ ਰੋਗ ਲਗ ਗਿਆ ਉਸਨੂੰ। ਰੋਗ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਾਉਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ ਪਹਿਲੀ ਰਾਮ। ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ?

ਦੇਖਿਆ ਦਿੱਬਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਰੋਗ ਲੱਗਿਆ? ਉਸ ਕਰਮ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਗ ਲੱਗਿਆ।

ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ?

ਇਨਸਾਨ ਭੁੱਲਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਵੇ ਫੇਰ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਵੀ ਇਹ ਰਾਮ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲੇ। ਇਹ ਨਿਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹਨੇ ਉਹਨਾਂ ਕਰਮਾਂ 'ਚ, ਭੋਗਾਂ 'ਚ ਪੈ ਜਾਣੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖੇ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਰਹੇ। ਇਸ ਲਈ ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾਇਆ।

ਕਿੰਨੀ ਸਿਆਣੀ ਸੀ ਮਾਤਾ ਲੋਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਜ ਦੀ ਕਬੀਰ ਜੈਂਤੀ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੀਏ, ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 120 ਸਾਲ ਦੀ ਐਨੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ, ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ 100 ਸਾਲ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਹੀ ਜਪਾਇਆ। ਤਪ ਵੀ ਕੀਤੇ।

ਅਮਰਕੰਟਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਿਲੇ। ਉਥੇ ਕਬੀਰ ਚੌਂਤਰਾ ਹੈ। ਚਬੂਤਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਏ। ਉਸ ਜੰਗਲ 'ਚ ਤਪਸਿਆ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਥੋਂ ਜਬਲਪੁਰ ਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੌਡੇ ਰਾਕਸ਼ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਕੇ, ਉਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜਿਥੋਂ ਨਰਬਦਾ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨੇ, ਧਰਤੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੋ ਅੱਜ ਦਾ ਇਨਸਾਨ ਜੋ ਰੋਗੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿੱਡਾ ਤਾਕਤਵਰ ਮੰਤਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਉਹਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ ਤਕ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਇਹ ਲੋਕ ਵੀ ਸੁਖੀ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵੀ ਸੁਹੇਲੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

49

ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - 26

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥
ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥
ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥ ਅੰਗ- 286

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥
ਜੇ ਕੋ ਆਪੁਨਾ ਦੂਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥
ਜੇ ਕੋ ਆਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੋਰੈ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ ॥
ਜੇ ਕੋ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥

ਅੰਗ- 266

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਵਲ ਇਕ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਵੀ -

ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੂ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੀ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਓ ਫੇਰ ਇਹ ਨਾ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖੋ।

ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਘਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਭੜਾ ॥

ਅੰਗ- 1096

ਹੁਣ ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਹਦੇ ਘਰ 'ਚ ਬੜੀ ਗਰੀਬੀ ਸੀ, ਨਮਸਕਾਰ

ਕਰਕੇ ਇਕ ਦਮ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਂ। ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਐਡਾ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਕਥਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ। ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

**ਉਚ ਅਪਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ॥ ਗਾਵਤੇ
ਉਧਰਹਿ ਸੁਣਤੇ ਉਧਰਹਿ ਬਿਨਸਹਿ ਪਾਪ ਘਨੇਰੇ ॥**

ਅੰਗ - 802

ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਪ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਰ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

**ਪਸੁ ਪਰੇਤ ਮੁਗਧ ਕਉ ਤਾਰੇ ਪਾਹਨ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੈ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਈ ਸਦਾ ਸਦਾ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥**

ਅੰਗ - 802

ਇਸ ਦਰ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਈਏ ਤੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਐਨੀ ਕਾਹਲਪੁਣ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਬੈਠਦਾ ਨਹੀਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਆਰਿਆ! ਕੰਮ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਆਪੇ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ -

**ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥**

ਅੰਗ- 201

ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸੰਵਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ।

ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਇਕ ਸੁਨੇਹਾ ਇਸ ਪੱਤਰ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾ। ਇਧਰ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਭਾਈ ਡੱਲੇ ਕੋਲ ਕਿ ਉਹ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ! ਚਲੋ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੇਵਾ

ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ ਡੱਲੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹਸਤ ਲਿਖਤ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਕਥਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲ 'ਚ ਕਥਾ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ ਇਸ ਉਪਰ ਪਹਿਰਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਚਲਾ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮਾਲਕ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ।

ਮਨ 'ਚ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਕਰ ਲਏ, ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਕੈਦ 'ਚ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਬਣੂੰ। ਦੂਸਰਾ ਮਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

**ਤੂੰ ਕਾਹੇ ਡੋਲਹਿ ਪ੍ਰਾਣੀਆ ਤੁਧੁ ਰਾਖੇਗਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥ ਜਿਨਿ
ਪੈਦਾਇਸਿ ਤੂੰ ਕੀਆ ਸੋਈ ਦੇਇ ਆਧਾਰੁ ॥**

ਅੰਗ- 724

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਆਪ ਫਿਕਰ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਹੈ ਉਹ ਲਿਖਾ ਕੇ ਲਿਆਏ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਕਾਹਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਪਹਿਰਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਜਾ ਵੀ ਕਿੱਤੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਵਜਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦਿਨ ਲੰਘਦੇ ਗਏ, ਏਧਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸੇਵਾ 'ਚ ਲਾ ਲਿਆ। ਘਰਵਾਲੀ ਤੇ ਬੱਚੀ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਆਪਾਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰੀਏ। ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਣਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ, ਰਸਦ ਪਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ।

ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਜਿੱਥੇ ਵਿਆਹ 'ਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਚਲੋ ਜੋ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਜ਼ੂਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ- 1195

ਸੇਵਾ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ। ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਫਲ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - 265

ਜੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸੇਵਾ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਨ ਦੇਹੀ ਨਾਲ, ਦਿਲ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੋ ਇਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੈ, ਇਕ ਸਾਕਾਮ ਸੇਵਾ ਹੈ।

ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ, ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਭਰਮਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਖੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਚੌਮਾਸਾ ਕੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ, ਉਹ ਬੜਾ ਸ਼ੰਕਾਵਾਦੀ ਸੀ। ਪੈਰ-ਪੈਰ ਤੇ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਵੀ ਵਿਚ ਹੀ ਟੋਕ ਦਿੰਦਾ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਨਾ ਕੋ ਮੁਰਖੁ ਨਾ ਕੋ ਸਿਆਣਾ ॥

ਵਰਤੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥

ਅੰਗ- 98

ਪਰ ਇਹਨੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵਧ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਬਿਰਾਜਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਉਪਰਲੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਗਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਵਸਤਰ ਵੀ ਧੋਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਖੇੜਾ, ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਤੁਸੀਂ -

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥ ਅੰਗ- 275

ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸ਼ਿਕਵਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਹ ਸੋਚ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ, ਮੁਸ਼ਕਤ ਤੂੰ ਵੱਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਪਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੰਕੇ ਨੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਮਤਿ ਥੋੜੀ ਸੇਵ ਗਵਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- 468

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਕੁਟੀਆਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆਈ, ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਛੱਪਰ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿਤੇ ਮਾਰਿਆ। ਰਾਤ ਸੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਚੱਲ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਹੁਣ ਇਥੇ ਹੀ ਬਿਰਾਜਦੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਚੰਦਰਮਾ ਲਿਸ਼ਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੱਦਲੀਆਂ ਹਟ ਗਈਆਂ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਹਟ ਗਈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹੀ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੇ ਦੀ ਲੰਘੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਓ ਰੱਬਾ! ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਹੀ ਛੱਪਰ ਉਡਾਉਣਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਿਲ, ਕੋਠੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਸਾਡਾ ਹੀ ਛੱਪਰ ਉਡਾ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਰਾਤ ਪਏ-ਪਏ ਅਕਾਸ਼ ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਵਲ ਵੇਖਦੇ ਨੇ। ਚੰਦਰਮਾ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਚਮਕ ਰਿਹੈ, ਠੰਡੀ-ਠੰਡੀ ਪਉਣ ਵਗ ਰਹੀ

ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਉਚਾਰਨ ਹੋਈ - ਸੁਕਰ ਦੀ। ਤੇ ਇਧਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੇ। ਸਵੇਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਕੀਤਾ, ਅਨੰਦ ਲਿਆ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ 'ਚ ਤੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ 'ਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਲਾਂਭੇ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਿਵੇਂ ਸਧਨਾ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਘਰ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਦਰਖਤ ਲੱਗਿਆ, ਉਥੇ ਚੌਂਤਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ। ਉਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਮਹੱਲ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਇਸ ਵਲ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਹ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਭਜਨ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਹ ਬੀਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਮਨ 'ਚ ਰਖਦੀ ਹੋਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਈ ਤੇ ਉਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਘੁੰਮਾਉਣ ਲਗ ਗਈ, ਅਚਾਨਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਡਿੱਗ ਗਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਦੀ ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਜਾ ਲੱਗੀ। ਉਹ ਫੇਰ ਸਧਨਾ ਜੀ ਕੋਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਮੈਂ ਗਹਿਣੇ ਗੱਟੇ ਵੀ ਲੈ ਆਈ ਹਾਂ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਚਰਿੱਤਰ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਡਿੱਗ ਜਾਵੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਮੌਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੇਖਿ ਪਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ, ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 6/8

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਘੁੰਮਾਉਂਦੀ ਨੇ ਲਿਆ ਕੇ ਗਰਦਨ ਹੀ ਕੱਟ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਅੱਗੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਦੇਖ ਇਹੀ ਰੁਕਾਵਟ ਸੀ ਨਾ, ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਕਰਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਲਿਜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸੀ, ਹੁਣ ਸਧਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਧਨਾ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਸਾਈ ਸੀ, ਮੌਜਾਂ ਮਾਣਦਾ ਸੀ, ਬੱਕਰਿਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵੱਢਦਾ ਸੀ, ਕਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਿਪਤਾ ਆਈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ, ਆਹ ਕਿੱਡੀ ਬਿਪਤਾ ਆ ਗਈ ਮੇਰੇ ਉਪਰ।

ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਹੱਥ ਵੱਢ ਦਿਓ। ਕਦੇ ਕਹਿਣ ਇਹਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ 'ਚ ਚਿਣ ਦਿਓ। ਬਲੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਫੇਰ ਸਧਨਾ 'ਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਨਿਆ ਕੇ ਕਾਰਨੈ ਇਕੁ ਭਇਆ ਭੇਖਧਾਰੀ ॥ ਕਾਮਾਰਥੀ
ਸੁਆਰਥੀ ਵਾ ਕੀ ਪੈਜ ਸਵਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - 858**

ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੇਖਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਪੈਜ ਰੱਖ ਲਈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕੀ

ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਸਧਨਿਆਂ! ਇਹ ਤੇਰਾ ਕਰਮ ਹੈ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰਮ?-

**ਤਵ ਗੁਨ ਕਹਾ ਜਗਤ ਗੁਰਾ ਜਉ ਕਰਮੁ ਨ ਨਾਸੈ ॥
ਸਿੰਘ ਸਰਨ ਕਤ ਜਾਈਐ ਜਉ ਜੰਬੂਕੁ ਕ੍ਰਾਸੈ ॥**

ਅੰਗ- 858

ਜੇ ਕਰਮ ਮਿਟਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ
ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਧਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੈਂ। ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ
ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਿਗਰਾ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਦਰਖਤਾਂ ਵਰਗਾ।

ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਲੋੜੀਐ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦਿ ॥ ਅੰਗ - 1381

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਧੀਰਜ ਰੱਖ, ਇਥੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿਤੇ
ਜਾਣ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਕਹਿੰਦਾ, ਧੀਰਜ? ਇਧਰੋਂ ਤਾਂ ਹੁਕਮ
ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੰਧ 'ਚ ਚਿਣ ਦਿਓ, ਬਲੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਦੂਜੇ
ਪਾਸੇ ਇਹ ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਧੀਰਜ ਰੱਖ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਬੁੰਦ ਵਾਸਤੇ ਤਰਸਦਾ ਪਪੀਹਾ ਮਰ ਗਿਆ -

**ਏਕ ਬੁੰਦ ਜਲ ਕਾਰਨੇ ਚਾੜ੍ਹਕੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥
ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਸਾਗਰੁ ਮਿਲੈ ਫੁਨਿ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ॥**

ਅੰਗ- 858

ਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਸਾਗਰ ਦਿਤਾ ਕੀ ਕੰਮ ਆਉਣੈ।

**ਪ੍ਰਾਨ ਜੁ ਥਾਕੇ ਥਿਰੁ ਨਹੀ ਕੈਸੇ ਬਿਰਮਾਵਉ ॥
ਬੁਝਿ ਮੁਏ ਨਉਕਾ ਮਿਲੈ ਕਹੁ ਕਾਹਿ ਚਵਾਵਉ ॥**

ਅੰਗ - 858

ਭੁੱਬ ਗਿਆ ਫੇਰ ਨਉਕਾ ਭੇਜੀ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਹੁਣ
ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਧੀਰਜ ਰੱਖ ਤੂੰ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੈਂ। ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਹੁਕਮ
ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਅਰਦਾਸ ਚਲਦੀ ਹੈ -

**ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਨ ਚਲਈ ਨਾਲਿ ਖਸਮ ਚਲੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਅੰਗ-
474**

ਫਿਰ ਸਧਨਾ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ -
**ਮੈ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਹਉ ਨਹੀ ਕਿਛੁ ਆਹਿ ਨ ਮੇਰਾ ॥
ਅਉਸਰ ਲਜਾ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਸਧਨਾ ਜਨੁ ਤੋਰਾ ॥**

ਅੰਗ- 858

ਫੇਰ ਉਸ ਬੀਬਾ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰੇਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਨੂੰ ਸਜਾ
ਦਿਵਾਉਣੀ ਹੈ। ਕਰਮ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਦੋੜੀ ਆਉਂਦੀ
ਹੈ। ਏਧਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ ਢਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥ ਅੰਗ- 265

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਧੀਰਜ, ਧਰਵਾਸ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਉਹ ਤੇਰੇ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪੇ ਹੀ ਠੀਕ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਤੂੰ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਏਧਰ ਇਸ ਦੀ ਬੱਚੀ ਤੇ ਘਰਵਾਲੀ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਅੱਜ ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟਣ ਗਈਆਂ, ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਲਿਪਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਇਕ ਗਾਗਰ ਮਿਲ ਗਈ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ। ਸਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤੀ, ਪਿਤਾ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

**ਲਖ ਖੁਸ਼ੀਆ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥
ਨਿਮਖ ਏਕ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੇਇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 44

ਹੁਣ ਕਿੰਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਤ ਗਈਆਂ। ਪਿੱਛੇ ਲਹਿਰਾਂ ਬਹਿਰਾਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਦੋਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਨਦਰ ਸਵੱਲੀ ਹੋਵੇ -

**ਨਦਰਿ ਉਪਠੀ ਜੇ ਕਰੇ ਸੁਲਤਾਨਾ ਘਾਹੁ ਕਰਾਇਦਾ ॥
ਦਰਿ ਮੰਗਨਿ ਭਿਖ ਨ ਪਾਇਦਾ ॥**

ਅੰਗ - 472

ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ -

**ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥
ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਾਇਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥**

ਅੰਗ- 864

ਅੰਗ - 136

**ਆਪੁ ਸਵਾਰਹਿ ਮੈ ਮਿਲਹਿ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥ ਫਰੀਦਾ
ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਰਹਹਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 1382

ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੋ ਗਏ, ਆਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਘਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਕੋਠੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧਿਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲੀ ਲੰਘਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹਦੀ ਸੇਵਾ ਰੰਗ ਲਿਆਈ, ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ। ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸੋਹਣੇ ਮਹੱਲ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ-ਬਾਰ ਵਿਕ ਗਿਆ ਹੋਣੈ। ਕਿਸੇ ਅਮੀਰ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ ਹੋਣਾ, ਘਰ ਤਾਂ ਉਜੜ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ

ਪਿੱਛੇ ਕਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਮਾ ਕੇ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੀ ਪਰ ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਜਿਹੜਾ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਉਹ ਖੇਡਦਾ ਹੈ। ਮਕਾਨ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਹਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੌੜ ਕੇ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦਾ, ਉਪਰ ਚੁਬਾਰੇ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੱਚਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ਬੇਬੇ ਬਾਪੂ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ, ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਫੇਰ ਭੁੱਖੇ ਮਰਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਿਆ ਸੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਕਿੰਨੇ ਫਲ ਮਿਲੇ। ਹੁਣ ਇਹਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੇਰਾ ਅਧਿਆਸ ਪੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਗੈਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁੱਖੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਟੁੱਟ ਗਈ -

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕੈਰਉ ਕਰਤੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਸੇ ਭਾਈ ॥

ਬਾਰਹ ਜੋਜਨ ਫੜੂ ਚਲੈ ਥਾ ਦੇਹੀ ਗਿਰਝਨ ਖਾਈ ॥

**ਅੰਗ-
693**

ਇਕ ਜੋਜਨ, 12 ਕੋਹ 'ਚ, 48 ਮੀਲ 'ਚ ਰਾਜੇ ਛੱਤਰ ਲੈ ਖੜ੍ਹਦੇ। ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਵਣ ਵਰਗੇ -

ਸਰਬ ਸੁੰਇਨ ਕੀ ਲੰਕਾ ਹੋਤੀ ਰਾਵਨ ਸੇ ਅਧਿਕਾਈ ॥

ਕਹਾ ਭਇਓ ਦਰਿ ਬਾਂਧੇ ਹਾਥੀ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਈ ਪਰਾਈ ॥

ਅੰਗ- 693

ਸੋ ਇਸਦਾ ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੀ ਹੰਗਤਾ-ਮਮਤਾ, ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਫਲ ਹੋਏ ਉਹ ਤਾਂ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਹਸਦੇ ਵਸਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਤਿ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਸੋਚ ਛੋਟੀ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਸੋਚ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਆਹ ਵੀ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਰਜ਼ਾ 'ਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਪੇਪਰ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ 100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਡੋਲਦੇ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕਦੇ ਸ਼ਿਕਵਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਆਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਸੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਸ਼ਕ ਹੀ ਨਹੀਂ? ਫੇਰ ਆਸ਼ਕ ਕੌਣ ਹੋਇਆ -

ਰਤੇ ਇਸਕ ਖੁਦਾਇ ਰੰਗਿ ਦੀਦਾਰ ਕੇ ॥

ਵਿਸਰਿਆ ਜਿਨ੍ਹ ਨਾਮੁ ਤੇ ਭੁਇ ਭਾਰੁ ਥੀਏ ॥

ਅੰਗ- 488

ਉਹ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦੇ, ਇਹ ਹੈ ਪਿਆਰ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਕੱਚੇ ਨੇ। ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਤਾਂ ਦਿਲੋਂ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਰਜ਼ਾ 'ਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੋਹ 'ਚ ਫਸੇ ਉਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਭਾਰ ਹੀ ਨੇ।

ਆਪਿ ਲੀਏ ਲੜਿ ਲਾਇ ਦਰਿ ਦਰਵੇਸ ਸੇ ॥

ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜਣੇਈ ਮਾਉ ਆਏ ਸਫਲੁ ਸੇ ॥ 2 ॥ ਪਰਵਦਗਾਰ

ਅਪਾਰ ਅਗਮ ਬੇਅੰਤ ਤੂ ॥

ਜਿਨਾ ਪਛਾਤਾ ਸਚੁ ਚੁੰਮਾ ਪੈਰ ਮੂੰ ॥ 3 ॥

ਤੇਰੀ ਪਨਹ ਖੁਦਾਇ ਤੂ ਬਖਸੰਦਗੀ ॥

ਸੇਖ ਫਰੀਦੈ ਖੈਰੁ ਦੀਜੈ ਬੰਦਗੀ ॥

ਅੰਗ- 488

ਐਸਾ ਹੈ ਪਿਆਰ। ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਚੰਗੇ ਚੰਗਾ ਕਰਿ ਮੰਨੇ ਮੰਦੇ ਮੰਦਾ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- 464

ਉਹਦੀ ਰਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ ਇਹ ਸਬਕ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਉਸੇ ਕੀਤਾ ਸਭ ਕੁਝ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ -

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥ ਅੰਗ- 1

ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਚਤੁਰ ਤਾਂ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਭੋਲੇ ਉਹ ਭੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਭੋਲੇ ਭਾਇ ਮਿਲੇ ਰਖੁਰਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 324

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਆਹ ਦਾਤ ਮੰਗੀਏ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ, ਇਹ ਦੋ ਮਿਲ ਗਏ ਸਮਝੋ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ 1 ॥

ਭਜਹੁ ਗੁੰਬੰਦ ਭੁਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਆਹ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਮਾਗਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭੁੱਲਿਆਂ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਜਾਵੇ -

ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ॥

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ ॥ ਅੰਗ- 726

ਉਹਦੀ ਰਜ਼ਾ 'ਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ -

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥

ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥

ਅੰਗ- 3

ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਹੈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ, ਭਰੋਸੇ ਦੀ, ਭਾਵਨਾ ਦੀ। ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਰਨ, ਘਾਟ ਸਾਡੇ 'ਚ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ ॥

ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੂਕ ॥

ਅੰਗ - 1372

ਬਾਂਸ 'ਚ ਫੂਕ ਮਾਰੋ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੰਸਰੀ 'ਚ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ, ਭਰੋਸੇ 'ਚ, ਭਰੋਸਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੀ ਬੇੜੇ ਪਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਾਸੁ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ॥

ਤਤੁ ਗਿਆਨੁ ਤਿਸੁ ਮਨਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - 285

ਫੇਰ ਤੱਤੁ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖ਼ੈ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਖੈਰ ਪਵੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ ਗਫਲਤ ਦੀ ਨੀਂਦ 'ਚ, ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜੇ। ਸੋ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਧੰਨਵਾਦ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

50

ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ

ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਸੁਆਮੀ ਸੇ ਦੁਖੁ ਕੇਸਾ ਪਾਵੈ ॥
 ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਮਾਇਆ ਮਦਿ ਮਾਤਾ
 ਮਰਣਾ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥ 1 ॥
 ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕਾ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ॥
 ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਭਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ
 ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੇਰੇ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜੋ ਤੇਰੈ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਸੁਆਮੀ
 ਤਿਨੁ ਕਾ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖੁ ਨਾਸਾ ॥
 ਤੇਰੀ ਬਖਸ ਨ ਮੇਟੈ ਕੋਈ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਦਿਲਾਸਾ ॥ 2 ॥
 ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਨਿ ਸੁਖ ਫਲ ਪਾਇਨਿ
 ਆਠ ਪਹਰ ਆਰਾਧਹਿ ॥
 ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ਤੇਰੈ ਭਰਵਾਸੈ ਪੰਚ ਦੁਸਟ ਲੈ ਸਾਧਹਿ ॥ 3 ॥
 ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਿਛੁ ਕਰਮੁ ਨ ਜਾਣਾ
 ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਾ ਤੇਰੀ ॥
 ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਾਖੀ ਮੇਰੀ ॥
 4 ॥ 10 ॥ 57 ॥

ਅੰਗ- 749

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਖਿਆਲ
 ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੋ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ
 ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਰਹਿਮਤ ਕੀਤੀ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
 ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਗੁਰ ਪੁਰਬ ਪ੍ਰਥਾਇ ਸਤਿਸੰਗ
 ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਂ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ
 ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ, ਆਲਸ ਨੀਂਦ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ
 ਦੀ ਪਾਵਨ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹੋਂ। ਬਾਕੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ
 ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ ਤੇ
 ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਭੀਠਾ ॥
 ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੋ 1469 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਰਾਇ ਭੋਇੰ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ, ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਭੱਗ ਲਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ, ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ ਦਿੱਬਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਪਾਰਖੂ ਅੱਖ, ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਰੂਪ 'ਚ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ -

**ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥ ਅੰਗ-
1395**

ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ -

ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਕੋਈ ਐਨੀ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ -

**ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਾਖੀ ਮੇਰੀ ॥
ਅੰਗ- 750**

ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦੈ, ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਵੀ ਹੋਈ, ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਦੀ ਵੀ। ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਧਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ, ਅਪਰੰਪਰ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ।

**ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ
ਨਾਨਕੁ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ- 599**

ਗੁਰੂ ਫੇਰ ਮੰਤਰ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਬਣਦੈ।

**ਕਬੀਰ ਬਾਮਨੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਜਗਤ ਕਾ ਭਗਤਨ ਕਾ ਗੁਰੁ ਨਾਹਿ ॥
ਅੰਗ- 1377**

ਜਦੋਂ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕਰਦੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਸ ਪ੍ਰਥਾਇ, ਰੋਜ਼ ਜੋ ਅਸੀਂ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ -

**ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥
ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥ ਅੰਗ - 471**

ਇਹ ਕਾਹਦਾ ਜਨੇਊ ਹੈ। ਦਇਆ ਦੀ ਕਪਾਹ, ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੂਤ, ਜਤੁ ਦੀ ਗੰਢ ਹੋਵੇ -

ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ ॥
ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੇ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - 471

ਉਹ ਜਨੇਊ ਕਾਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਾਈਂ ਫਿਰਦੇ ਨੇ।
ਚਉਕੜਿ ਮੁਲਿ ਅਣਾਇਆ ਬਹਿ ਚਉਕੈ ਪਾਇਆ ॥
ਸਿਖਾ ਕੰਨਿ ਚੜਾਈਆ ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਥਿਆ ॥
ਓਹੁ ਮੁਆ ਓਹੁ ਝੜਿ ਪਇਆ ਵੇਤਗਾ ਗਇਆ ॥ 1 ॥
ਮਃ 1 ॥

ਲਖ ਚੋਰੀਆ ਲਖ ਜਾਰੀਆ ਲਖ ਕੂੜੀਆ ਲਖ ਗਾਲਿ ॥
ਲਖ ਠਗੀਆ ਪਹਿਨਾਮੀਆ ਰਾਤਿ ਦਿਨਸੁ ਜੀਅ ਨਾਲਿ ॥ ਤਗੁ
ਕਪਾਹਹੁ ਕਤੀਐ ਬਾਮਣੁ ਵਟੇ ਆਇ ॥
ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿੰਨਿ ਖਾਇਆ ਸਭੁ ਕੇ ਆਖੇ ਪਾਇ ॥
ਹੋਇ ਪੁਰਾਣਾ ਸੁਟੀਐ ਭੀ ਫਿਰਿ ਪਾਈਐ ਹੋਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਤਗ ਨ ਤੁਟਈ ਜੇ ਤਗਿ ਹੋਵੈ ਜੋਰੁ ॥ ਅੰਗ- 471

ਪੰਡਤ ਲਾ ਜਵਾਬ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ।

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਜੇ ਪੜ੍ਹਨ ਭੇਜਿਆ, ਪਾਂਧੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾ ਆਏ। ਜੇ ਹੁਣ ਬੱਚਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਡੰਗਰ ਚਾਰਨ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਡੰਗਰ ਕੀ ਚਾਰਨੇ ਸਨ, ਪੈਲੀਆਂ 'ਚ ਡੰਗਰ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖੇਤ ਜਦ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ, ਖੇਤ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹਨ। ਫੇਰ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਣਜ-ਵਪਾਰ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। 20 ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਆਪ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾ ਕੇ ਖਰਾ ਸੌਦਾ ਕਰ ਆਏ।

ਫੇਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਐਸੀ ਵਿਰੱਕਤ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੰਗਲ ਬੇਲਿਆਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਧੂ ਮਿਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਘਰੇ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੂੰ, ਆਪ ਦਾ ਚਾਚਾ ਲਾਲੂ ਜੀ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਨਾਨਕ ਇਸ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੇ। ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਫੇਰ ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖੋ ਆਪ ਨੂੰ

ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ ॥

ਭੋਲਾ ਵੈਦ ਨ ਜਾਣਈ ਕਰਕ ਕਲੇਜੇ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- 1279

ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਨਬਜ਼ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ? ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਵੈਦ!

ਵੈਦ ਵੈਦ ਸੁਵੈਦ ਤੂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਗੁ ਪਛਾਣੁ ॥ ਅੰਗ- 1279

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਵੈਦ ਨਬਜ਼ ਫੜ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਯੂਰਵੇਦ ਬੈ, ਕਫ, ਪਿੱਤ ਤਿੰਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵੈਦ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਚਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ।

ਆਯੂਰਵੇਦ ਨੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰ ਲਈਏ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਰੋਗ ਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਵੇਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਜਠਰ ਅਗਨ ਹੈ, ਇਹ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ 'ਚ ਤਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ। ਹੁਣ ਬਰੇਕ ਫਾਸਟ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਆਪਣੇ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰੀ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਛਕ ਲਓ ਹਜ਼ਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ 'ਚ ਮਿੱਸੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਮਾਈਆਂ ਪਕਾਉਂਦੀਆਂ। ਦਹੀਂ, ਲੱਸੀ, ਮੱਖਣ ਰੱਜ ਕੇ ਛਕਦੇ ਸੀ। ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅੱਜ ਬੈਡ ਟੀ, ਉਠਦੇ ਹੀ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਉਠਦੇ ਨੇ। ਬਰਗਰ, ਪੀਜ਼ਾ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਫਾਸਟ ਫੂਡ ਆ ਗਿਆ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਬਣ ਗਿਆ।

ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਯੂਰਵੇਦ ਦਾ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਤੁਸੀਂ ਫਰੂਟ, ਜੂਸ ਛਕ ਲਓ, ਪਾਣੀ ਪੀਓ, ਪਿਆਸ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰੋ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੀ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦੇ ਹਨ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਲਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ, ਵਾਹਿ.....ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਗੁਰੂ.....। ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਸਵੇਰੇ ਬੈਠ ਜਾਓ, ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਪੀਓ।

ਅੱਜ ਜਪਾਨ ਵਰਗਾ ਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਦੀ 84 ਸਾਲ ਐਵਰੇਜ ਉਮਰ ਹੈ। ਉਥੇ ਸੌ-ਸੌ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਰਬਲ ਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਫਰੀ ਤੇ ਅਸੀਂ

ਇਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਏ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਫਰੂਟ-ਜੂਸ ਪੀ ਲਓ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਘੁੱਟ ਪੀ ਲਓ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਪਾਓ ਹੋਰ ਭੜਕਦੀ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ, ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਜਠਰ ਅਗਨ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੁਪਹਿਰ ਹੋ ਗਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਹੀਂ ਛਕ ਲਓ। ਲੱਸੀ ਪੀ ਲਓ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਰਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਹਲਕਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁੱਧ ਪੀ ਲਓ। ਇਹ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੁਆਮੀ ਆਤਮਾ ਗਿਆਨਾ ਅਨੰਦ ਜੀ, ਹੱਠ ਯੋਗੀ ਹਨ, ਦਹੀਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਹੀ ਛਕਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਫਰੂਟ, ਕੋਈ ਜੂਸ, ਕੋਈ ਕੋਲਡ ਡਰਿੰਕ, ਕੋਈ ਚਾਹ, ਕੋਈ ਦੁੱਧ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਸਰੀਰ ਕਿੰਨਾ ਚੁਸਤ ਫੁਰਤ ਹੈ। ਸੁਨਾਮੀ ਆਈ, ਉਥੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਵਿਚ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜੋ ਲੰਗਰ ਲਾਏ, ਹੋਰ ਰਿਲੀਫ ਭੇਜੀ, ਸਾਰੀ ਕਮਾਂਡ ਸੰਭਾਲੀ। ਬੜੇ ਫਿਟ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੂਰਾ ਪਰਹੇਜ਼ ਰਖਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੋ ਅਬਲਾ-ਸਬਲਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜੋ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਭੱਖ-ਅਭੱਖ ਸਭ ਖਾ ਲਿਆ। ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਲਗਾਮ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਉਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੈਦ ਪ੍ਰਥਾਇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਓ ਵੈਦਾ! ਤੂੰ ਦੱਸ, ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਗ ਪਛਾਣ। ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਰੋਗ ਦਾ ਹੀ ਪਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੈਅ, ਪਿੱਤ, ਕਫ ਕਿਹੜੀ ਵਧੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਸ ਦੂੰ, ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਹੈ? -

ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ ॥

ਭੋਲਾ ਵੈਦੁ ਨ ਜਾਣਈ ਕਰਕ ਕਲੇਜੇ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- 1279

ਭੋਲੇ ਵੈਦਾ! ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਰੋਗ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਰੋਗੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਨਿਰੋਗੀ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਭੋਗ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ, ਭੋਗ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ

-

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥

ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ- 1256

ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ 'ਚ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਦੋ ਹੀ ਵਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ

ਜੀ ਤੋਂ ਮੰਗੇ ਕਿ ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਰਹੇ। ਜੀਭ ਦੇ ਸੁਆਦ ਵਿਚ ਹੀ ਅੱਜ ਇਨਸਾਨ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰੋਗੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੱਥ ਨਾਲੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਭੋਗੀ ਨੇ, ਭੋਗ ਨੇ ਫੇਰ ਰੋਗ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਓ ਵੈਦਾ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਨਿਰੋਗੀ ਹਾਂ।

ਵੈਦ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਹੁਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵਾਹ-ਵਾਸਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਾਂਧੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਆਏ ਸੀ, ਨਮੋ ਸਿਧੰ ਅੱਖਰ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਅਰਥ ਪੁੱਛ ਲਏ ਸੀ ਆਪ ਨੇ। ਉਹਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ। ਫੇਰ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਜਨੇਊ ਦਾ ਅਰਥ ਪੁੱਛ ਲਿਆ। ਨਾ ਦਸ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਜਨੇਊ। ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਨਿਰਉੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸ਼ੰਕੇ ਨਿਵਿਰਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਅੱਜ ਵੈਦ ਜੀ ਵੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ

ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੇ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁ ਭਉ ਕਰੇ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ॥

ਅੰਗ- 647

ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੁਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਉਧਰੈ ਸੋ ਕਲਿ ਮਹਿ

ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਨਕ ਮਾਝਾ ॥

ਅੰਗ- 748

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। 25 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਇਹ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ-ਘੱਤ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ, ਵਿਸ਼ਵ-ਵਾਦੀ ਉਪਦੇਸ਼, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵੀ ਇਹੋ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ, ਉਸ ਉਤੇ ਆਪ ਨੇ ਪੂਰਾ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਅਸਥਾਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਉਥੇ ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਚਲਾਏ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦੇ ਨੇ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ

ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥

ਅੰਗ- 1140

ਫੇਰ ਅਰੋਗੀ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਵਾਤਾਵਰਣ 'ਚ ਆਪਾਂ ਸਾਹ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਰੁੱਖ ਕੱਟਣ ਦੀ ਹੀ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਧਰਤੀ 'ਤੇ 33% ਰੁੱਖ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਤਾਂ 3% ਰੁੱਖ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਡੂੰਘੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਆਹ ਦਰਖਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪ ਲਵਾਏ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਐਸੀ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ, ਜਿੱਥੇ ਨਹੀਂ ਦਰਖਤ। ਅੱਜ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾਂ ਮੋਰ ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਲੋਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੰਛੀ।

ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ ॥

ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਈ ਲਖਿਆ ॥

ਅੰਗ- 469

ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਈਏ ਐਸੀ ਕੁਦਰਤਿ ਤੋਂ, ਵਿਸਮਾਦ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਆਕਸੀਜਨ, ਕਾਰਬਨ ਮਿਲ ਗਈ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਉਹ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਹਨ-

ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥

ਅੰਗ- 1140

ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਗੀ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਸ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਐਸਾ ਠੋਸ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਛੱਤੀ ਜੁਗ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ, ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਮੁਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਕੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਇ ॥

ਦੂਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਇ ॥

ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੇਬ ॥

ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ ॥

ਪੰਜਵੈ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ ॥

ਛਿਵੈ ਕਾਮੁ ਨ ਪੁਛੈ ਜਾਤਿ ॥

ਸਤਵੈ ਸੰਜਿ ਕੀਆ ਘਰ ਵਾਸੁ ॥

ਅਠਵੈ ਕ੍ਰੋਧੁ ਹੋਆ ਤਨ ਨਾਸੁ ॥

ਨਾਵੈ ਧਉਲੇ ਉਭੇ ਸਾਹ ॥

ਦਸਵੈ ਦਧਾ ਹੋਆ ਸੁਆਹ ॥

ਗਏ ਸਿਗੀਤ ਪੁਕਾਰੀ ਧਾਹ ॥

ਉਡਿਆ ਹੰਸੁ ਦਸਾਏ ਰਾਹ ॥

ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਉ ॥

ਪਿਛੈ ਪਤਲਿ ਸਦਿਹੁ ਕਾਵ ॥

**ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੁ ਪਿਆਰੁ ॥
ਬਾਣੁ ਗੁਰੂ ਫੁਬਾ ਸੰਸਾਰੁ ॥**

ਅੰਗ- 137

ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ -

ਸਾਰਾ ਨਕਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖਿੱਚ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਲੰਘ ਗਈ।

**ਬਾਰਹ ਬਰਸ ਬਾਲਪਨ ਬੀਤੇ
ਬੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਤਪੁ ਨ ਕੀਓ ॥
ਤੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਦੇਵ ਨ ਪੂਜਾ
ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਨਾ ਬਿਰਧਿ ਭਇਓ ॥**

ਅੰਗ- 479

ਬੁਢੇਪੇ ਨੂੰ ਜਰਾ ਰੋਗ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਜਰਾ ਜੀਵਨ ਜੋਬਨੁ ਗਇਆ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਨ ਨੀਕਾ ॥

ਅੰਗ - 856

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਸਰਗੁਨ ਸਰੂਪ 'ਚ ਆਏ, ਇਹ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਮੰਤਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁਖ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਮੰਤਰ। ਜੇ ਲੈ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ -

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- 954

ਸ਼ਬਦ ਹੈ 'ਧੁਨ'। ਹੁਣ ਇਕ 'ਅਲੀ ਬਾਬਾ ਚਾਲੀ ਚੋਰ' ਫਿਲਮ ਆਈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਕਿਸੇ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਖੁਲ੍ਹ ਜਾ ਸਿਮ-ਸਿਮ, ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਲਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ 'ਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧੂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਦਵਾਈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਮਿਲਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਵਾਈ। ਆਹ ਦਵਾਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ -

**ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥**

ਅੰਗ- 259

ਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਨਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਂਗੇ। ਗੁਰਮੰਤਰ ਨੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕੋਈ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

**ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥**

ਅੰਗ- 293

ਬਾਹਰੋਂ ਫੇਰ ਕੀ ਮਿਲਿਆ? ਬਾਹਰੋਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਮੰਤ੍ਰ, ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਮੰਤਰ ਹੈ - 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵੇਲੇ 'ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ' ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਨਾਮ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੇ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 72

ਉਹ ਜੁਗਤੀ ਸਾਧੂ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੇ। ਕੀ ਜੁਗਤੀ ਹੈ?

ਹੁਣ ਦਵਾਈ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਪਾਈ ਗਏ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤੀ ਦਸੀ, ਸੱਤਵੇਂ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ। ਕਿੰਨਿਆਂ ਕੁ ਨੇ ਅਪਣਾਈ? ਚਾਬੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਲਾਈ ਨਾ। ਫੇਰ ਦਵਾਈ ਤੱਕ, ਨਾਮ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚੇਂਗਾ -

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ- 259

ਪੁਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਿਆ ਪੁਰਾ ਜਾ ਕਾ ਨਾਉ ॥

ਨਾਨਕ ਪੁਰਾ ਪਾਇਆ ਪੂਰੇ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਉ ॥

ਅੰਗ- 295

ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੈਦ ਪ੍ਰਥਾਇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਦਵਾਈ ਲੱਭ। ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ, ਸਾਰੇ ਦੁਖ, ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਇਸ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋਣਗੇ।

ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਮੰਤਰ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ। ਉਠਦੇ ਹੀ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿਚ ਨਾ ਲਗ ਜਾਓ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੇਗਾ ॥

ਅੰਗ- 611

ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਿੱਥੇ ਰਾਤ ਠਹਿਰਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ -

ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ- 146

ਹੁਣ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਏ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਵੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਵੀ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਪਾਲਪੁਰ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਕੋਹੜੀ ਦੇ ਕੋਲ, ਉਹਦੇ ਖੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਂਦੇ। ਨਿਰੋਗ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੰਤ੍ਰ ਬਲ ਨਾਲ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ, ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ, ਇਲਾਜ ਹੈ। ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਵੈਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਦੋ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾਨਿਆਸ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਰੱਖਿਆ, ਦੂਸਰੀ ਮਿਸਾਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਜੌਲੀ ਗਰਾਂਟ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾਨਿਆਸ ਰੱਖਿਆ।

ਉਹ ਤਾਂ ਬਣ ਗਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ। ਇਹ ਬਣ

ਗਈ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ। ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਫਿਲਾਸਫਰ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਡਿਗਰੀਆਂ ਲਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ combination Therapy ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਦਵਾਈ ਵੀ ਰਸ ਆ ਜਾਏ -

ਅਉਖਦ ਆਏ ਰਾਸਿ ਵਿਚਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ ॥

ਅੰਗ- 1363

ਦਵਾਈ ਕਿਵੇਂ ਰਾਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਐਲੋਪੈਥੀ, ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ, ਨੈਚਰੋਪੈਥੀ ਨਾਲ ਵਰਤ ਲਓ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਆਯੂਰਵੇਦ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਰਤਦੇ ਹੋ, ਕੋਈ ਵੀ ਪੈਥੀ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ। ਬੜੀ ਖੋਜ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦਵਾਈਆਂ। ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹੈ, ਇਹ ਨਾਮ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵੈਦ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਦਿਤਾ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਬਾਣੀ ਹੈ-

ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਭੁ ਕੇ ਬੋਲੈ ॥

ਆਪਿ ਅਡੋਲੁ ਨ ਕਬਹੁ ਡੋਲੈ ॥

ਅੰਗ- 294

ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਭੁੱਲ ਗਏ। ਸਾਧੂ ਦੁਹਾਈ ਪਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਵੇਦ-ਸ਼ਾਸਤਰ, ਸਾਰੇ ਦਸ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੂੜ ਹੀ ਹੈ -

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ ਪੁਕਾਰਨਿ ਪੋਥੀਆ ॥

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਕੂੜੁ ਗਾਲੀ ਹੋਛੀਆ ॥

ਅੰਗ- 761

ਅੱਜ ਇਸ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ। ਅੱਗੇ ਵਧੋ। ਵੈਦ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਫੜ ਲਿਆ। ਆਪ ਵੀ ਸੁਖੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਖੀ ਕੀਤਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

51

ਖਾਲਸ ਦੇਵ

ਤੂ ਚਉ ਸਜਣ ਮੇਡਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ ॥
ਨੈਣ ਮਹਿੰਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- 1094

ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀ ਲੇ ਉਸਾਸਾ ॥
ਉਰ ਨਾ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥ 1 ॥
ਉਡਹੁ ਨ ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ ॥ ਬੇਗਿ ਮਿਲੀਜੈ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥
1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਜੀਵਨ ਪਦ ਕਾਰਨਿ ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੀਜੈ ॥
ਏਕੁ ਆਧਾਰੁ ਨਾਮੁ ਨਾਰਾਇਨ ਰਸਨਾ ਰਾਮੁ ਰਵੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- 338

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰੇ ਆਇ ਮਿਲੁ
ਮੈ ਚਿਰੀ ਵਿਛੁੰਨੇ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਬਹੁਤੁ ਬੈਰਾਗਿਆ ਹਰਿ ਨੈਣ ਰਸਿ ਭਿੰਨੇ ॥
ਮੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਆਰਾ ਦਸਿ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਮਨੁ ਮੰਨੇ ॥ ਹਉ
ਮੁਰਖੁ ਕਾਰੈ ਲਾਈਆ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੰਮੇ ॥

ਅੰਗ - 449

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਬੇਲਾ, ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਇਲਾਕਾ, ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ 19 ਜੂਨ 1665 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਅੰਸ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਸਿਲਾ ਨਿਆਸ ਰਖਾਇਆ, ਮੋਹੜੀ ਗੱਡੀ। 350 ਸਾਲ 19 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਅੱਜ 6 ਜੂਨ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 1984 ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਇਸ ਦਿਨ ਹੋਇਆ। ਕਿੰਨਿਆਂ ਰੂਹਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੈਰਾਗਮਈ ਦਿਨ ਹੈ ਇਹ ਤੇ ਇਸ ਦਿਨ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਰੂਹ ਫੂਕੀ ਜਦ ਕਿ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਸੀ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਬਹੁਤ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਸੀ। ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ

ਰਾਜ ਸੀ, ਜੁਲਮ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪਿਲਾਇਆ। ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਥੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦਿੱਲੀ ਵਲ ਤੋਰਿਆ। ਸੋ ਇਥੇ ਕਿੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਆਹ ਦਿਨ ਜਿਹੜੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ 350 ਸਾਲਾ ਅਵਸਰ ਸੰਗਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਸੇ ਸਬੰਧ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 72

ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਨਾਮ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ, ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੈ।

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਏਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- 293

ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦੈ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ, ਸਤਿਸੰਗ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਮੰਤਰ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਸਬੰਧ ਜੋੜ ਦਿਤਾ -

ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ 41/1

ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਾਂ ਸੀ ਮਸੰਦਾਂ ਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖੀ ਬੜੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ, ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਤੱਕ, ਓਧਰ ਲੰਕਾ, ਸੰਗਲਾਦੀਪ, ਇਧਰ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਕਿੱਡੀ-ਕਿੱਡੀ ਦੂਰ ਤੱਕ, ਚੀਨ ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਗਏ। ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਉਤੇ ਭਾਗ ਲੱਗੇ ਤੇ ਉਹ ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਜਿਹੜੀ ਚੱਲੀ ਸੀ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕਿ 22 ਮੰਜੀਆਂ ਸਥਾਪਨ ਕੀਤੀਆਂ, 52 ਪੀੜ੍ਹੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਕ ਆਉਂਦੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਦੀਨ ਦਸ਼ਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੇਸੋਦਾਸ ਪੰਡਤ ਨੈਣਾਦੇਵੀ ਆਏ, ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕੀ, ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸਲ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਜੀ ਨੇ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ -

ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੋਤੀ ਸਿਮਰਿ ਕੈ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਲਈਂ ਧਿਆਇ ॥

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਭ ਥਾਈਂ ਹੋਇ ਸਹਾਇ। ਐਸੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ ਉਹ ਦਸਵੰਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਿੱਖੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਦਸਵੰਧ ਹੁੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਐਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕਾਂਤ ਵਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਹੋਏ ਤੇ ਕਿੱਡੀਆਂ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਇਥੇ ਹੋਈਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਸੰਦ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾਣ ਕਾਰਨ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਐਸੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਵਰਤਾਅ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਹੀ-

ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗੁ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ, ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਸਮਰਪਣ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਖੇਡ ਹੀ ਐਸੀ ਹੈ।

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- 1412

ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਘੇਰੀਂ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ -

ਰਤੇ ਸੇਈ ਜਿ ਮੁਖੁ ਨ ਮੋੜੰਨਿ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਿਵਾਤਾ ਸਾਈ ॥

ਭੜਿ ਭੜਿ ਪਵਦੇ ਕਚੇ ਬਿਰਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਾਰਿ ਨ ਆਈ ॥

ਅੰਗ - 1425

ਕੱਚੇ, ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਕਵੇ ਨੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ 'ਚ ਪੜਤਾਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਸੰਦ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਮਿਤ ਦਿਤੀ ਭੇਟਾ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅਮੀਰ ਸਿੱਖ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ, ਦਸਵੰਧ ਹੁਣ ਐਨਾ ਕੁ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਖੰਡ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋਂ?

ਦੀਨ ਡੋਲ ਗਏ। ਕੇਸੇਦਾਸ ਨੈਣਾਂਦੇਵੀ ਦੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹਵਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸਲ ਇਹ ਚੰਡੀ, ਇਹ ਭਗਉਤੀ, ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਇਹੀ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ। ਇਹਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਉਤੇ ਪੰਜ ਉਤਰੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਇੱਕ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪੰਜ ਐਸੇ ਪਿਆਰੇ ਮਿਲ ਗਏ -

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ॥

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋਂ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ॥ (ਸਰਬ ਲੋਅ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕਿੱਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਸੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਖੇਡ ਵਰਤਾ ਦਿਤੀ-

ਹਰਿ ਸਚੇ ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾ।

ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚਿ ਸਿਧਾਂ ਖੇਲਾ।

ਗੁਰ ਸਿਮਰਿ ਮਨਾਈ ਕਾਲਕਾ ਖੰਡੇ ਕੀ ਵੇਲਾ।

ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ ਹੁਇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।

ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 41/1

ਕਿ ਹੁਣ ਕੋਈ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਸਬੰਧ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ, ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਸੁਹੇਲਾ ਬਣਾਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਫੇਰ ਆਪ

ਛਕਿਆ। ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਹਟਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੋੜ ਦਿਤਾ। ਜਿਹੜੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਥਰ-ਥਰ ਕੰਬਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਅਮਰ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਅ-ਮ੍ਰਿਤ, ਮ੍ਰਿਤੂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੈਂ ਹੈ ਖਾਲਸਾ ਦੇਵ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੇਂ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋ')

ਜੇ ਘੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਐ ਹੈ ਲੱਗਭੱਗ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ, ਮੁਲਖਈਆ ਬੈਠਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤਾਂ ਡਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਖਾਲਸ ਬਣ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਕੀ ਡਰਨਾ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੁਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥

ਅੰਗ - 1365

ਕੀੜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਾਥੀ ਤੱਕ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇ। ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ, ਨਾਮ ਦਾ ਤਦ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਚਾਅ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਦਾ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਮਰਨ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਡਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਰਨ-ਮਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਉਸ ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸੀ ਹੈ -

ਸੂਰਾ ਸੈਂ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥

ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - 1105

ਉਹ ਵੀ ਸਮਾਂ ਜਦੋਂ ਨਗਾਰੇ 'ਤੇ ਚੋਟ ਪਈ, ਯੁੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਘੇਰੇ 'ਚ ਬੈਠੇ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ 1704 ਈ. ਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ 10 ਲੱਖ ਫੌਜ ਨੇ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਸਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਲੜਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਧਰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਲੜਦੈ, ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖ੍ਰੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਅ ਹੈ-

ਕਬੀਰ ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ ਮਰਉ ਤ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਆਰ॥

ਮਤ ਹਰਿ ਪੁਛੈ ਕਉਨੁ ਹੈ ਪਰਾ ਹਮਾਰੈ ਬਾਰ ॥

ਚਾਅ ਕਿੰਨਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਮਰਨ ਦਾ ਚਾਅ ਹੈ। ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਰ ਦਿਤੀ ਜਿਹੜੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਦੇ, ਅੱਜ -

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਛੁਟੈ ॥

ਅੰਗ- 293

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਐਸਾ ਅਨੰਦ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ, ਰਹਿਮਤਾਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ।

ਹੁਣ ਐਨਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਘੇਰਾ ਪਏ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕਦੇ। ਧੋਖਾ, ਫਰੋਬ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਸਾਮ, ਦਾਮ, ਦੰਡ ਭੇਦ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਅੰਗ ਵਰਤੇ। ਆਟੇ ਦੀ ਗਊ ਬਣਾ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਗੀਤਾ ਰੱਖ ਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਭਰਿਆ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਆਪ ਇਸ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਚਰੋ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 6 ਤੇ 7 ਪੈਰ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਥੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਗਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਦਾਸ ਜੀ ਸਾਧੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਸੰਭਾਲੀ। ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੌਂਹਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਸੀ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਗਏ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਸਭ ਕੁਛ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਆਹ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਉਹੀ ਹੋਇਆ, ਅਜੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਹੀ ਗਏ, ਪਿਛੋਂ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਨੇਮ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪਣੇ ਵੱਡਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੇਜਿਆ। ਨਾਲ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਭੇਜੇ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਖੀਏ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਰੋਕੋ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਸਰਸਾ 'ਤੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਲਈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ, ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਕਿੱਡਾ ਭਿਆਨਕ ਸਮਾਂ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਫੇਰ ਉਥੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ-

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਆਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - 305

ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਨਿੱਜ ਅਨੰਦ 'ਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਸਰਸਾ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਐਸੀ ਠਰਦੀ ਰਾਤ, ਠੰਢ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਬਰਸਾਤ; ਉਥੇ ਵੀ ਇਹ ਨੇਮ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ, ਸਰਸਾ ਨਦੀ 'ਤੇ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ? ਆਹ ਜਿੱਥੇ ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਇਥੇ ਚਰਨ ਪਏ। ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਹਨ। ਆਪ ਅੱਗੇ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਵੀ ਕਿੱਡੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਰੂਹ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਫੌਜ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਿਛੋਂ, ਮੁਗਲ ਸਿਪਾਹੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਉਥੇ ਬੀਬਾ ਮੁਮਤਾਜ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਕਮਰੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੰਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਮੇਰੀ ਆਬਰੂ, ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ, ਮੇਰੀ ਅਣਖ, ਮੇਰੀ ਗੈਰਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਦਾਮਾਦ ਤੇ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਮਰੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਲੈਣ ਦੇਣੀ। ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਬੀਬੀ ਮੁਮਤਾਜ ਸੀ, 138 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਰਹੀ। ਜਿਥੇ ਆਹ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ, ਬੜੀ ਸਾਹਿਬ, ਭੈਰੋਂ ਮਾਜਰੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਾਰਸੇਵਾ ਕਰਾਈ ਇਥੇ, ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਟੀਸੀ 'ਤੇ ਖੂਹ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਆਹ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਨਗਰ ਹੈ, ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਬੜਾ ਹੀ ਰਮਣੀਕ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਫੇਰ ਐਨੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ, ਬੀਬੀ ਮੁਮਤਾਜ ਨੇ ਉਥੇ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਹੈ ਪਿਆਰ। ਪਿਆਰ 'ਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਸ ਬੀਬਾ ਨੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ। ਆਪਣੇ ਅੱਬਾ ਜਾਨ ਦੇ ਬਚਨਾਂ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅੰਦਰ ਮੇਰਾ ਦਾਮਾਦ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਮੁਮਤਾਜ ਨੇ ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ। ਆਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ।

ਸੋ ਐਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਿਸਦੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅੱਜ ਤਕ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਸੰਕਟ ਆ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦਾ ਇਸ ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਨੇ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕੀਤਾ, ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਹੋਏ, ਨਹੀਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜਿਆ। ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਮੁੱਲ ਪਏ, ਆਪਾਂ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ, ਬੀਬੀਆਂ, ਭੁਜੰਗੀਆਂ ਧਰਮ ਹੇਤ ਸੀਸ ਦਿਤੇ, ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ, ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕਟਵਾਏ, ਜਿਉਂਦੇ ਅੱਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾੜੇ ਗਏ। ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਸਹਿ ਤੇ ਅਕਹਿ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ। ਕਿੰਨੇ ਔਖੇ ਸਮੇਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘੇ। ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਵੀ ਆਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਿੱਤ ਮਹਿੰਮਾ। ਏਧਰੋਂ ਹੀ ਇਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦੇ, ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨੀ ਵਰਗੇ, ਸਿਕੰਦਰ ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਆਏ। ਜੇ ਟੱਕਰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਟਕੇ-ਟਕੇ 'ਤੇ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਸਾਡੀ ਆਬਰੂ, ਇੱਜ਼ਤ ਉਡਦੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੌਣ ਸੀ, ਖਾਲਸਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਐਸੀ ਰੂਹ ਭਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਸੋ ਡਰੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ ॥

ਅੰਗ- 84

'ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟਹਿ' ਉਹਦੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਚ ਵਾਸਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿਤੀ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਦਾ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ। ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੀ ਹੈ?

ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੁ ਰਹਿਓ ਰਹਿਓ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤ ਮੈ ਕਿਨ ਜਪਿਓ ਗੁਰ ਮੰਤੁ ॥

ਅੰਗ- 1429

ਅਸਲ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਤੱਕ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਇਹ ਚਲੇ ਚਲੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਨਾਮ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ -

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- 695

ਅੰਦਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਪਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ ਲੱਭਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਨਾਮ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਆਓ, ਜੋ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਕੰਮ ਆਉਣੀ ਹੈ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ- 12

ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਥੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਰਾਤ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਨੀਂਦ 'ਚੋਂ ਜਾਗਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਾਂ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਈਏ, ਉਹਨੂੰ ਮੂਰਖਤਾਈ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਰਾਜੇ ਬਣ ਗਏ, ਰਾਜੇ ਤਾਂ ਨਾ ਬਣ ਸਕੇ। ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਪਏ ਉਸੇ 'ਤੇ ਹੀ ਪਏ ਹਾਂ -

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੂਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- 707

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਿ ਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ॥ ਅੰਗ- 808

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਣਾ, ਉਹ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸਲ ਤੱਤ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨੀਏ। ਠੀਕ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਭਾਣਾ ਹੈ -

ਨਾ ਕੋ ਮੂਰਖੁ ਨਾ ਕੋ ਸਿਆਣਾ ॥

ਵਰਤੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥ ਅੰਗ - 98

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਾਣ-ਜਾਣ 'ਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਆਓ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅੰਤਰਆਤਮੇ, ਜੋ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰੀਏ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਕਹਿ ਲਓ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜੁਗਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੈ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 491

ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਕਹੋ ਫੇਰ ਮੁਕਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੜ੍ਹ ਭਰਤ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਤੱਤ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹਨ। ਜੁਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸੀ। ਨਾਂ ਭਰਤ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਐਨੇ ਸਥਿਰ ਹੁੰਦੇ ਕਿ 'ਜੜ੍ਹ' ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਲਗ ਗਿਆ।

ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਸਤਿ ਬਚਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜੀਵਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੇਤਰ ਲਾਏ, ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਬਣਾਈ, ਸਾਧੂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦੇ। ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਥੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਠਹਿਰੋ। ਸਤਿ ਬਚਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੂਸਰਾ ਬਚਨ ਹੁੰਦਾ, ਕਿ ਹੱਠ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਹਨਾਂ 'ਚ। ਸਤਿ ਬਚਨ ਕਹਿ ਦੇਣਾ। ਫੇਰ ਦਰਖਤ ਸੀ, ਨਿੰਮ ਦੀ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਇਸ ਦਾ ਛਕ ਕੇ ਜਾਣਾ। ਤਰਕ ਆ ਜਾਣੀ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਕਦੇ ਹੋਇਆ ਹੈ?

ਇਕ ਸਵਾਲ ਸੀ ਤੋਤੇ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਿਖਿਆ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਸ ਪਿੰਜਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੁਡਾ ਸਕਿਆ। ਕਈ ਮਹਾਤਮਾ ਆਉਂਦੇ, ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ।

ਅੱਜ ਜੜ੍ਹ ਭਰਤ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਸਤਿ ਬਚਨ ਕਿਹਾ। ਦੂਸਰੇ ਬਚਨ 'ਚ ਵੀ ਸਤਿ ਕਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਤੀਜਾ ਤੋਤੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਸੀ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਣੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ। ਸਿਆਣਾ ਸੀ। ਪਿੰਜਰੇ 'ਚ ਜਿਵੇਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੁੰਦੈ, ਉਵੇਂ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕਿ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮੌਕਾ ਦੇਖ ਕੇ ਤੋਤਾ ਉਡ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਤਾੜੀ ਮਾਰੀ, ਤੋਤੇ ਨੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰੀ, ਟਾਹਣੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖਿਆ, ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਤਿ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕੁੰਜੀ ਸੰਤਾਂ ਹੱਥ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਜੁਗਤੀ ਨੇ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਕਰਾ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜਿਹੜੀ -

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰੰਜੀ ॥ ਸੰਤਨ ਹਥਿ ਰਾਖੀ ਕੁੰਜੀ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 894

ਇਹ ਜੁਗਤ ਸਤਿਸੰਗਤ 'ਚੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਿਆਸ ਜੀ ਰਾਜੇ ਜਨਮੇਜੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਦੇ ਮਤੀ ਬਰਜਿ ਬਿਆਸਿ ਪੜਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 1344

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਮਤ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਹੈ ਸੁਚੇਤ ਰਹੀਂ। ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ -

ਭੋਗਹਿ ਬਿਨ ਭਾਗਹਿ ਨਹੀਂ ਕਰਮ ਗਤੀ ਬਲਵਾਨ।

ਉਹ ਤਾਂ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ -

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- 937

ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ, ਭਾਵਨਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ -

ਸੁਣਿ ਸਾਖੀ ਮਨ ਜਪਿ ਪਿਆਰ ॥

ਅਜਾਮਲੁ ਉਧਰਿਆ ਕਹਿ ਏਕ ਬਾਰ ॥

ਬਾਲਮੀਕੀ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗੁ ॥

ਧੂ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਿਸੰਗ ॥

ਅੰਗ- 1192

ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- 632

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤੀ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਰਾਇਣ ਰਖ ਦੇਵੀਂ। ਸੱਤਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਸੀ, ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ 'ਨਰਾਇਣ' ਨਾਮ ਰੱਖ ਦੇਵੀਂ ਤੇ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ 'ਚ ਆ ਗਿਆ।

**ਗਨਕਾ ਪਾਪਣ ਹੋਇਕੈ ਪਾਪਾ ਦਾ ਗਲਿ ਹਾਰ ਪਰੋਤਾ।
ਮਹਾਪੁਰਖ ਅਚਾਨਚਕ ਗਨਿਕਾ ਵਾੜੇ ਆਇ ਖਲੋਤਾ।
ਦੁਰਮਤਿ ਦੇਖਿ ਦਇਆਲ ਹੋਇ ਹਥਹੁੰ ਦਿਤੋਨੁ ਤੋਤਾ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/21

ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਦੁਰਮਤਿ, ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦਇਆਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਤੋਤਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਜਪੀ ਜਾਈਂ, ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ -

ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - 2

ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ- 1195

ਰਾਜੇ ਜਨਮੇਜੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਰਕ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜੋ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤ ਗਿਆ -

**ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਫੁੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ-
133**

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦਣੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਪਰ ਇਕ ਘੋੜੀ ਪਸੰਦ ਆ ਗਈ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸੇਭਾ ਬਣੇਗੀ ਕਿ ਚਲੋ ਇਸ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੋ ਨਾ।

ਫੇਰ ਇਕ ਦਿਨ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘੋੜੀ ਖੜ੍ਹੀ-ਖੜ੍ਹੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਕਿਤੇ ਘੁਮਾ ਲਿਆਇਓ, ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ ਜਾਣਾ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ, ਓਧਰ ਨਾ ਜਾਇਓ।

ਰਾਜੇ ਲੈ ਗਿਆ ਘੋੜੀ। ਦਿਸ਼ਾ ਭਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਥੋਂ ਇਕ ਅਨੁਭਵੀ ਬੀਬੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਬਦਨਾਮੀ ਹੋ ਗਈ ਸਾਰੇ ਕਿ ਰਾਜੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕੁਕਰਮ ਕਰਿਆ ਕਿ ਪਰਾਈ ਇਸੜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਬਦਨਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ ਯੱਗ ਕੀਤਾ। ਪੰਡਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਯੱਗ ਵਿਚ। ਇਸ ਨੇ

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਉਹ ਬੱਚੇ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਵੇਲੇ ਹਸਦੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਰਾਣੀ ਸੀ ਉਹ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਵਾਰ ਵਸਤਰ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਤੇ ਇਹ ਬੱਚੇ ਸਨ ਐਨੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਰਹੀਦੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਵਾਰ ਨਵੀਂ ਰਾਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਕੋ ਰਾਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਚੌਲ ਨਹੁੰ ਤੇ ਮਾਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਫੇਰ ਵਸਤਰ ਬਦਲ ਕੇ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਚੌਲ ਉਸ ਦੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਬੁੱਲਾ ਆਇਆ ਤੇ ਰਾਣੀ ਦੀ ਸਾੜੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਹਵਾ 'ਚ ਉੱਡ ਗਿਆ। ਇਹ ਬੱਚੇ ਹਸਦੇ ਤਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਗਲ 'ਤੇ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹਸਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ, ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ -

ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ॥

ਸਬਦੁ ਨ ਸੁਣਈ ਬਹੁ ਰੋਲ ਘਰੋਲਾ ॥ ਅੰਗ- 313

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੜਾਹਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਗੋਤਾਂ ਦੇ, ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੱਚੇ ਦੇਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਬਾਲੇ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਕੜਾਹਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤੇ। ਹੁਣ ਦੋਸ਼ ਲਗ ਗਿਆ, ਕੋਹੜ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਯਾਦ ਆਉਂਦੈ ਕਿਉਂਕਿ-

ਸੁਖ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਸਭ ਕਰੈ ਦੁਖ ਮਹਿ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ।

ਸੁਖ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਜੇ ਕਰੈ ਦੁਖ ਕਾਹੇ ਕੁ ਹੋਇ।

ਫੇਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ, ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਗਵਤ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣ। ਤਰਕ ਨਾ ਕਰੀਂ, ਸ਼ਰਧਾ 'ਚ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ, ਭਰੋਸੇ 'ਚ ਰਹੀਂ। ਕੋਹੜ ਦਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਆਖੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਭੀਮ ਦੇ ਵਿਚ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਹਾਥੀਆਂ ਜਿੰਨਾਂ ਬਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹਾਥੀ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚੋਂ ਅਸਮਾਨ ਤੱਕ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਾਰੇ। ਉਹ ਉਪਰ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਹਨੇ ਨੱਕ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਨੱਕ 'ਤੇ ਕੋਹੜ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਮੰਤਰ ਬਲ ਨਾਲ ਸਪੇਸ ਵਿਚ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਜਰ ਘੁੰਮਦੇ ਦਿਖਾ ਦਿਤੇ। ਫੇਰ ਇਹ ਰੋਇਆ-

ਰੋਵੈ ਜਨਮੇਜਾ ਖੁਇ ਗਇਆ ॥

ਏਕੀ ਕਾਰਣਿ ਪਾਪੀ ਭਇਆ ॥

ਅੰਗ- 954

ਇਸ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਤਿ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥

ਅੰਗ- 628

ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ। ਇਕ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮਤ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸ਼ਰਧਾ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਿਉਂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? -

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ- 135

ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਦੋਂ? ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ-

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥

ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ- 1256

ਇਹ ਰੋਗ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਆਏ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਹੇੜ ਲਏ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਮਨ ਦਾ ਹੈ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- 342

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਐਨਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮੰਤਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ, ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ'।

ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਆਪ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹਨ। ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਹੈ ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੇ ਵਿਚ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ -

ਬੀਜਉ ਸੁਝੈ ਕੋ ਨਹੀ ਬਹੈ ਦੁਲੀਚਾ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ- 936

ਜਿਹੜਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਚੇ ਆਸਣ 'ਤੇ ਟਿਕ ਸਕੇ, ਬੈਠ ਸਕੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਤਪ ਤੇਜ਼ ਹੀ ਐਨਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਬਾਰੇ ਦਸਦੇ ਹਨ -

ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ

ਨਾਨਕੁ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ- 599

ਆਇ ਅੰਤੁ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ।

ਸੈਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਹੁ ਹਮਾਰਾ।

ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ

ਜਦੋਂ ਵੇਈ ਨਦੀ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਾਹਰ ਨਾ ਆਏ। ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਉਹ ਕੰਮ ਜਿਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਸਾਰਾ ਉਥੋਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ੴ ਨੂੰ ਬਰੈਕਟ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਏਕਾ ਅੱਗੇ ਲਾ ਦਿਤਾ। 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ। 'ਜਪੁ' ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿਤੀ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ।

ਆਇ ਸਚੁ ਜੁਗਾਇ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

1 ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ, ਆਚਾਰੀਆ, ਪੈਗੰਬਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- 982

ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਐਨਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ। ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਲਓ, ਸਾਰੇ ਕਾਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਪੁੱਛੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਕਿੰਨਾਂ ਸਫਰ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਸੇਗਾ ਕਿ ਐਨੇ ਮੀਲ....। ਐਨੇ ਘੰਟੇ, ਐਨੇ ਮਿੰਟ ਦੀ ਡਰਾਈਵ ਸੀ ਇਹ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਸਾਰੇ।

ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤਿਨ ਕਉ ਕਾਲ ਨ ਖਾਤੇ ॥

ਅੰਗ- 529

ਸਮਾਂ ਨਾਮ ਹੈ ਕਾਲ ਦਾ।

**ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਚ ਨ ਜਾਣਦਾ
ਲੰਘ ਗਿਆ ਨ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ।**

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਹੁਣ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਮਰਾਂ

ਕਿੰਨੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਮਰਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਦਿਲ, ਦਿਮਾਗ
ਐਨੇ ਤਾਕਤਵਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ -

ਮਨਹਠਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ..... ॥

ਅੰਗ- 40

ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਧਨ ਸਨ ਉਹ ਕਸ਼ਟ ਯੋਗ, ਹੱਠ
ਯੋਗ ਕਰਨੇ ਬੜੇ ਔਖੇ ਨੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੁਰਤਿ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਾਰਗ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ
ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਜਿਹਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ, ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ਲੋੜ ਹੈ ਕਰਨ ਦੀ -

ਗਲੀ ਹਉ ਸੋਹਾਗਣਿ ਭੈਣੇ ਕੰਤੁ ਨ ਕਬਹੂੰ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ॥

ਅੰਗ- 433

ਗੱਲੀ ਬਾਤੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰੀ ਜਾਨੇ ਹਾਂ-

ਅਵਰ ਉਪਦੇਸੈ ਆਪਿ ਨ ਕਰੈ ॥

ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਜਨਮੈ ਮਰੈ ॥

ਅੰਗ- 269

ਬਾਹਰੋਂ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ। ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ
ਜੀਵਨ। ਜੀਵਨ ਹੀ ਦੂਜੇ ਵਾਸਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਦੀ
ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ- 749

ਸੋ ਐਸੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜੋ ਲੋੜ ਸੀ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੰਤਰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਿਹੜੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਪ
ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ। ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ
ਲੰਬੇ ਮੰਤਰ ਸਨ 'ਓਅੰ' ਕਹਿ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ, 'ਨਮਹ' 'ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ
ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਇਹ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਹੈ
ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ
ਸਵਾਸ ਆਉਂਦੇ, ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ, ਬਰਾਬਰ ਸਮਤੋਲ ਬਣਾ ਕੇ, 'ਵਾਹਿ'
ਅੰਦਰ, 'ਗੁਰੂ' ਬਾਹਰ ਆਉਣ 'ਤੇ, ਇਹ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸਵਾਸ ਆਵੇ।
ਕਿਉਂਕਿ ਸਵਾਸ ਉਤੇ ਹੀ ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਨੇ ਤਰਕ ਵਿਤਰਕ
ਕਰਨੀ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਨੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ, ਅਹੰਭਾਵ 'ਚ
ਆ ਕੇ ਇਨਸਾਨ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਤਰਕ ਕਰ ਬੈਠਿਆ। ਤਰਕ
ਵਿਤਰਕ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ, ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ
ਵੈਰਾਗ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਿਆਰ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ
ਵਿਚ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਆਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿੰਨੀ ਸਾਡੀ
ਸ਼ਰਧਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਬੱਚੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸ਼ਰਧਾ 'ਚ ਪਿਆਰ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਜਿਹੜੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇਣ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਭਾਵਨਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ। ਸ਼ਰਧਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ। ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪ ਝੋਲੀ ਭਰਨੀ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।

ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।

ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।

ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ।

ਬਾਣੀ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 34/1

ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸਾਡੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਏਗੀ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਪੂਰੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਵਾਂਗੇ, ਰਹਿਮਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ ਸਤਿਗੁਰ ਭਰ ਦੇਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੈ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਉਹਦੇ 'ਚ ਮੂੰਹ ਦੇਖੋ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਉਤੇ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ

ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਅੰਗ - 797

ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਕਹੋ ਕਿ ਦੇਹਧਾਰੀ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਜੇ ਦੇਹ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਣੀ ਆਈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ।

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥ ਗੁਰੂ

ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ

ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- 982

ਸੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸਤਿਸੰਗੀ ਜਨ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੋ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪ ਝੋਲੀ 'ਚ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬਚਨ ਪਾਓਗੇ। ਜੀਵਨ 'ਚ ਕਮਾਓਗੇ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲੋਕ ਵੀ ਸੁਖੀ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵੀ ਸੁਖੀ ਬਣ ਜਾਣਗੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।

ਜੀਵਨ ਪਦ ਕਾਰਨਿ

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੀਏ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੇ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥
ਕਹਿਬੇ ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ॥**

ਅੰਗ- 1370

1455 ਸੰਮਤ, 1398 ਈ. ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਸਰੀਰ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਜਨਮ ਤੇ ਮਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੱਦ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ, ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਨੇ, ਪਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਵਿਧੀ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਆਪ ਨੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਦੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਤੋਬਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੈ, 'ਗੁਰ ਬਿਨ ਗਤਿ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਾਹ ਬਿਨ ਪਤ ਨਹੀਂ।' ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਵਿਚ ਬੜੇ ਵਿਰੱਕਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ। ਕੀ ਕਰਦੇ ਸਨ? ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਗੰਗਾ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੇਮ ਸੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੇ ਬੜੀ ਖੋਜ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਇੰਸ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਹਾਈਡਰੋਜਨ ਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਦੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ, H₂O ਪਾਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਵੀ ਮੰਦ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਇਕ ਐਸਾ ਸੰਧ ਹੈ ਦੋ ਸਮਿਆਂ ਦਾ, ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਵੇਲੇ ਹਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਵੇਦ ਦੇਖ ਲਓ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇਖ ਲਓ, ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਸੁਣ ਲਓ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਿਆ -

**ਫਰੀਦਾ ਪਿਛਲ ਰਾਤਿ ਨ ਜਾਗਿਓਹਿ ਜੀਵਦੜੇ ਮੁਇਓਹਿ ॥ ਜੇ
ਤੈ ਰਬੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਤ ਰਬਿ ਨ ਵਿਸਰਿਓਹਿ ॥**

ਅੰਗ- 1383

ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਕਿੰਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਕ ਵਾਰ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕਲਜੁਗ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੋਢਿਆਂ ਉਪਰ ਵੱਡਾ ਜੁੱਲੜ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਕੌਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆਓ।

ਆਇਆ ਤੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਿਸੁ ਸਿਕਦਾਰੀ ਤਿਸਹਿ ਖੁਆਰੀ ਚਾਕਰ ਕੇਹੇ ਡਰਣਾ ॥

ਅੰਗ -902

ਤੈਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਗਤ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ।

ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸੀ।

ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤੂੰ ਜੁੱਲੜ ਕਿਉਂ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ?

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਅੱਧੀ-ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤਕ ਜਾਗਦੇ ਨੇ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦਿਨੇ ਧੰਦਿਆਂ 'ਚ ਗ਼ੁਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਜੁੱਲੜ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮੋਰੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਮੋਰੀਆਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਭਾਵ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਆਲਸ ਦਾ, ਇਹ ਕਲਜੁਗ, ਇਹ ਮਾਇਆ, ਜੁੱਲ, ਉਹ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਗੰਗਾ ਦੇ ਪੌੜ ਜਿਥੇ ਉਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਉਤਰਦੇ, ਉਥੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ। ਉਥੇ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਜਦੋਂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਠੋਕਰ ਲੱਗੀ। ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ

ਤੋਂ ਉਹ ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਉਠ ਰਾਮ ਕੇ ਰਾਮ ਜਪ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਐਸਾ ਬਾਣ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਲੱਗਿਆ।

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

ਅੰਗ- 327

ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ

ਅਣੀਆਲੇ ਅਣੀਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਜਿਸੁ ਲਾਗੀ ਪੀਰ ਪਿਰੰਮ ਕੀ ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਰੀਆ ॥

ਅੰਗ- 449

ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਬਾਣ ਐਸਾ ਅਣੀਆਲਾ ਤੀਰ, ਅਣੀਆਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਤੀਰ ਅੰਦਰੋਂ ਆਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਾਣ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥

ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕੁ ॥

ਅੰਗ - 1374

ਠੀਕ ਹੈ ਆਮ ਇਹ ਤੀਰ ਲੱਗ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੇ ਫੱਟ ਹੋਣ, ਹੋਰ ਜ਼ਖਮ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਾ ਐਨਾ ਦਰਦ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਾਣ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਚੋਟ ਸੁਹੇਲੀ ਸੇਲ ਕੀ ਲਾਗਤ ਲੇਇ ਉਸਾਸ ॥

ਚੋਟ ਸਹਾਰੈ ਸਬਦ ਕੀ ਤਾਸੁ ਗੁਰੂ ਮੈ ਦਾਸ ॥ 183 ॥

ਅੰਗ- 1374

ਬੜੀ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਆਪ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਬਨਾਰਸ ਕਾਸ਼ੀ ਸ਼ਹਿਰ ਉਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ। ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ, ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਵੀ ਆਇਆ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਜੋ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਨੂੰ ਉਹ ਪੂਰਾ ਸਜਾਉਂਦੇ, ਮੁਕਟ ਪਹਿਨਾਉਂਦੇ, ਮਾਲਾ ਪਾਉਂਦੇ, ਫੇਰ ਭੋਗ ਲਵਾਉਂਦੇ, ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ। ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਪਹਿਨਾਉਣੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੁਕਟ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਸ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਦੋ-ਚਿਤੀ 'ਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਮੁਕਟ ਉਤਾਰਿਆ ਤਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਲਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਾਈ ਤਾਂ ਉਪਾਸਨਾ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਸੀ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨ ॥

ਅੰਗ- 864

ਉਹ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਉਥੋਂ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਕਿਹੜਾ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਇਉਂ ਕਰੋ, ਜਿਹੜੀ ਮਾਲਾ ਹੈ ਇਹਦੀ ਗੰਢ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਗੰਢ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮਾਲਾ ਗਲੇ 'ਚ ਪਾ ਦਿਓ, ਮੁਕਟ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਬੜੇ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਇਹਦਾ ਧਿਆਨ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਸੁਲਤਾਨ ਲੋਧੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ, ਬਨਾਰਸ 'ਤੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤੇ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਥੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ, ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ। ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਲਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਡਬੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ -

ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ

ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੇ ॥

ਸਤ੍ਰੁ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ ॥

ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰੁ ਦੇ ਕਰਿ, ਪਾਪ ਸਮੁੰਹ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੈ ॥

ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੋ ਸੋ,

ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੈ ॥ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ 'ਚ ਡੋਬਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮ੍ਰਿਗਸ਼ਾਲਾ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਨੇ, ਉਹ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਖਿਰ ਉਹ ਵੀ ਕਾਇਲ ਹੋ ਗਏ। ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਈ।

ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥

ਅੰਗ- 265

ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਐਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਪਰ ਸੰਤ ਸੇਵੀ ਹਨ, ਜੇ ਵਿਆਹ ਵੀ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਘਰ 'ਚ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਆਈ ਉਹ ਵੀ ਭਗਤਣੀ। ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਆਪ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਛੋਲੇ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲਓ। ਜੇ ਮੰਜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਵਿਛਾ ਦੇਣੇ। ਆਪਣਾ ਆਸਣ ਥੱਲੇ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਆਏ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ, ਅਤਿਥੀਆਂ ਦਾ,

ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕਮਾਲਾ ਰੱਖਿਆ।
ਪੁੱਤਰੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਨਾਮ ਕਮਾਲੀ ਰੱਖਿਆ। ਸੋ ਐਸੀ ਕਥਾ ਸੀ
ਆਪ ਜੀ ਦੀ -

ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੋਇ ॥

ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ ॥

ਸੁਨਿ ਮੀਤਾ ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੰਤਾ ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਅਚਰਜ ਕਥਾ ॥

ਅੰਗ- 271

ਐਸੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਸੁਣਨ 'ਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਇਥੋਂ ਤਕ
ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਮਾਲਾ-

ਬੁਭਾ ਬੰਸੁ ਕਬੀਰ ਕਾ ਉਪਜਿਓ ਪੁਤੁ ਕਮਾਲੁ ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਛਾਡਿ ਕੈ ਘਰਿ ਲੇ ਆਯਾ ਮਾਲੁ ॥

ਅੰਗ- 1370

ਆਪ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਪਸੱਵੀ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਕਬੀਰ ਚਉਤਰਾ
ਜੰਗਲ 'ਚ ਹੈ ਜਗ੍ਹਾ। ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਨਰਮਦਾ ਨਦੀ
ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। 1398 ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਾ ਲਓ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ
ਵੀ ਜੰਗਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਪਰ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਭਗਤ ਜੀ ਤਪੱਸਿਆ
ਕੀਤੀ, ਨਰਬਦਾ 'ਤੇ। ਬਹੁਤ ਰਮਣੀਕ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੋਇਆ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਮਰ
120 ਸਾਲ ਦੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੋਈ। ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ
ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੜੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ
ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਹੀ
ਬਾਣੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜ ਹੈ
ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਰਹਿਣਾ
ਹੀ ਜੀਵਨ ਲਕਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਸਤੂ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਉਹ
ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੋ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥ ਕਹਿਬੇ
ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ॥**

ਅੰਗ- 1370

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਬੁੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥

ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੇਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

**ਭਵਰੁ ਲੇਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥
ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ- 708

ਇਹ ਹੈ ਪ੍ਰੀਤ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ। ਇਕ ਦਿਨ ਈਰਖਾਵਾਦੀ ਪੰਡਤ, ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਅਫਵਾਹ ਫੈਲਾ ਦਿਤੀ, ਇਹ ਉਹ ਅਫਵਾਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਸਿਰ ਪੈਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਨੇ ਭੰਡਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀਆਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਪਹੁੰਚੋ। ਹੁਣ ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਭਗਤੀ 'ਚ ਲੀਨ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਤਨਨਾ ਬੁਨਨਾ ਸਭੁ ਤਜਿਓ ਹੈ ਕਬੀਰ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲਿਖਿ ਲੀਓ ਸਰੀਰ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਤਾਗਾ ਬਾਹਉ ਬੇਹੀ ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਬਿਸਰੈ ਰਾਮੁ ਸਨੇਹੀ ॥**

ਅੰਗ - 524

ਇਥੋਂ ਤਕ ਕੇ ਬੁਣਨਾ ਤਣਨਾ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕਬੀਰ ਵਿਗੜ ਗਿਆ -

**ਮੁਸਿ ਮੁਸਿ ਰੋਵੈ ਕਬੀਰ ਕੀ ਮਾਈ ॥
ਏ ਬਾਰਿਕ ਕੈਸੇ ਜੀਵਹਿ ਰਘੁਰਾਈ ॥**

ਅੰਗ- 524

ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਨਪੁੱਤੇ ਨੇ। ਜਦ ਦੀ ਮਾਲਾ ਫੜੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੁੱਖ ਦਾ ਦਿਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕੱਪੜਾ ਬੁਣਦੇ ਸੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਸਾਰਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਭਗਤੀ 'ਚ ਹੀ ਲੀਨ ਹਨ। ਬਾਹਰੋਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਭਗਤੀ 'ਚ ਲੀਨ ਹਨ। ਕਬੀਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਐਨੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਗਤ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਕਬੀਰ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਕਬੀਰ ਨਾ ਹਮ ਕੀਆ ਨ ਕਰਹਿਗੇ ਨਾ ਕਰਿ ਸਕੈ ਸਰੀਰੁ ॥
ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਕਿਛੁ ਹਰਿ ਕੀਆ ਭਇਓ ਕਬੀਰੁ ਕਬੀਰੁ ॥**

ਅੰਗ- 1367

ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨੇ।

ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਦਾ ਪਿਆਰ -

ਸੁਤੁ ਅਪਰਾਧ ਕਰਤ ਹੈ ਜੇਤੇ ॥

ਜਨਨੀ ਚੀਤਿ ਨ ਰਾਖਸਿ ਤੇਤੇ ॥ 1 ॥

ਰਾਮਈਆ ਹਉ ਬਾਰਿਕੁ ਤੇਰਾ ॥

ਕਾਰੇ ਨ ਖੰਡਸਿ ਅਵਗਨੁ ਮੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - 428

ਭਗਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਭਗਤੀ - ਭਗਤੀ ਦੇ ਤੋਂ ਸੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਭਗਤ ਜੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪੁੱਤਰਾਂ-ਧੀਆਂ ਦੇ ਮੋਹ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਭਗਤ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰਖਦੇ ਨੇ -

ਸਭੁ ਕੇ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰਾ ॥

ਤੁ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ ॥ 10 ॥

ਅੰਗ - 962

ਹੁਣ ਐਨਾ ਵਸ ਕੀਤਾ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਛੱਪਰੀ ਬੰਨ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧੰਨੇ ਦੀਆਂ ਗਊਆਂ ਚਾਰੀਆਂ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਉਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰ 'ਚ ਆ ਕੇ। ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਐਨੀ ਸੋਹਣੀ ਛੱਪਰੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਗੁਆਂਢਣ ਵੀ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਬਣਵਾਈ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ -

ਰੀ ਬਾਈ ਬੇਢੀ ਦੇਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- 657

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਬੇਢੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਬੇਢੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਜੁਰੀ ਮਾਂਗੈ ਜਉ ਕੋਊ ਫਾਨਿ ਫਵਾਵੈ ਹੋ ॥ ਅੰਗ- 657

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਯੱਗ ਆਪ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਭਗਤ ਦੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਘਰੋਂ ਭਗਤਣੀ ਬੀਬੀ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਧਨ ਪਿਰੁ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਬਹਨਿ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ॥

ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰੁ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥ 3 ॥

ਅੰਗ - 788

ਜੇ ਇਕ ਸੁਭਾਅ ਹੋਵੇ -

ਆਸਾ ਇਸਟ ਉਪਾਸਨਾ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਪਹਿਰਾਨ।

ਫੇਰ ਤਾਂ ਆਹੀ ਸਵਰਗ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਵਰਗ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?

ਜਿਵੇਂ -

ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸੁਤ, ਮਿਠ ਬੋਲਣੀ ਨਾਰ।

ਸੰਪਤ ਸੁਖ, ਸੰਪਤ ਧਨ, ਇਹ ਚਾਰ ਸਵਰਗ ਸੰਸਾਰ।

ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਘਰ 'ਚ ਹੋਣ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਐਨੀ ਭਗਤਣੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਤਾਂ ਭਗਤੀ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਬੂਤਰਾ ਜੰਗਲ 'ਚ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਜੰਗਲ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਅਮਰਕੰਟਕ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼।

ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਲੀਨ ਨੇ, ਘਰ 'ਚ ਭਗਤਣੀ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਲੋਈ। ਕੀ ਹੋਇਆ? ਇਕ ਕੋਹੜੀ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਸੀ। ਰੋਂਦਾ, ਕੁਰਲਾਉਂਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਗ ਆ ਗਿਆ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਭੋਗ ਕੀਤੇ, ਭੋਗ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਰੋਗ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਭੋਗਾਂ 'ਚੋਂ ਅਨੰਦ ਮਿਲੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁੱਤਾ ਹੱਡੀ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਕੁੱਤਾ ਹੱਡ 'ਤੇ ਚੱਕ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਖੂਨ ਦੰਦਾਂ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਹੱਡ ਦਾ ਰਸ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਕੋਹੜੀ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ? ਕੋਹੜੀ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਭੋਗਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਕ੍ਰਿਸ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦੱਸ ਪਈ ਕਿ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾਹ। ਭਗਤ ਜੀ ਕੋਲ, ਉਹ ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦੇਣਗੇ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੁਰੇ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ - 259

ਉਹ ਸਾਧੂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸੰਤਨ ਮੇ ਕਉ ਪੁੰਜੀ ਸਉਪੀ

ਤਉ ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ ॥

ਅੰਗ- 614

ਸਾਧੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ, ਨਾਮ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਤਰੰਗਾਂ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ, ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ, ਕਾਮ ਦੀ, ਮੋਹ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ। ਇਕੋ ਹੀ ਲਹਿਰ ਸਭ ਕੁਝ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਹ ਕੋਹੜੀ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ, ਦੁਖੀ, ਦੀਨ ਹੈ।

**ਦੀਨ ਦਰਦ ਦੁਖ ਭੰਜਨਾ ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ॥
ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਇਓ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਸਾਥ ॥**

ਅੰਗ - 264

ਹੁਣ ਉਹ ਕੋਹੜੀ ਰਾਜਾ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਇਆ। ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਰੋਗ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਰਾਜਾ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ-ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋਈ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸੁਣੀ ਕਿ ਐਸਾ ਕੀ ਲੋਈ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰੋਗੀ ਦਾ ਰੋਗ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਹੋ ਗਈ। ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਆਪ, ਹੱਥ 'ਚ ਚਿਪੀ ਹੈ, ਖੁੰਡੀ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਲੋਈ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੰਦੇ, ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਫੜਾਉਂਦੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁੱਖ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਕਰਵਤੁ ਭਲਾ ਨ ਕਰਵਟ ਤੇਰੀ ॥

ਲਾਗੁ ਗਲੇ ਸੁਨੁ ਬਿਨਤੀ ਮੇਰੀ ॥ 1 ॥

ਹਉ ਵਾਰੀ ਮੁਖੁ ਫੇਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥

ਕਰਵਟੁ ਦੇ ਮੋ ਕਉ ਕਾਹੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- 484

ਐਸੀਆਂ ਅਰਜੋਈਆਂ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਉਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ - 'ਕਰਵਤੁ ਭਲਾ' ਕਰਵਤੁ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਆਰੇ ਨੂੰ। ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰ ਦਿਓ ਮੇਰਾ ਤਨ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਵਟ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਕਿਹੜੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਮੇਰੇ ਤੋਂ-

ਜਉ ਤਨੁ ਚੀਰਹਿ ਅੰਗੁ ਨ ਮੋਰਉ ॥

ਪਿੰਡੁ ਪਰੈ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੋਰਉ ॥ 2 ॥

ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥

ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - 484

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਐਨਾ ਸਸਤਾ ਕਿਉਂ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਰੋਗ ਕਿਉਂ ਹਟਾ ਦਿਤਾ?

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ ॥

ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ- 484

ਲੋਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਤਾਂ ਕਹਾਇਆ
ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ
ਦਿਤਾ।

ਜਿਵੇਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ, ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ
ਨੇ। ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ! ਮੈਂ
ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਰੋਗੀ ਹੈ, ਹਾਏ-ਹਾਏ ਵਿਚਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਉਹਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਹਾਏ-ਹਾਏ ਨਾ ਕਰ, ਰਾਮ-ਰਾਮ
ਕਹਿ। ਰੋਗ ਹਟ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹਦਾ ਕਾਰਨ
ਕੀ ਹੈ? -

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ- 135

ਕੋਈ ਐਸਾ ਕਰਮ ਰੋਗ ਆ ਗਿਆ। ਕਰਮ ਰੋਗ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਇਹ ਤਨ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਅਸਾਧ ਰੋਗੁ ਉਪਜਿਓ ਤਨ ਭੀਤਰਿ

ਟਰਤ ਨ ਕਾਹੁ ਟਾਰਿਓ ॥

ਅੰਗ - 1001

ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ
ਵੈਦ, ਡਾਕਟਰ ਦੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਰੋਗ ਕਿੱਥੋਂ
ਲੱਗਿਆ, ਕਿਹੜਾ ਇਹਦਾ ਅਸਾਧ ਰੋਗ ਦਾ ਕਰਮ ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਆ।
ਮੰਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕਰਮ ਹਟਾ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਨਿਰੋਗ ਹੋ
ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨਿਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਇਹਨੇ
ਭੋਗ 'ਚ ਪੈ ਜਾਣੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਾਇਆ,
ਰੋਕ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਜਿਵੇਂ -

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਭੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

ਅੰਗ- 627

ਬੰਨਾ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਰੋਕ ਲਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਰੋਗ ਆਵੇ ਹੀ
ਨਾ। ਇਹ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਰਹੇ। ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਿੰਨ
ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾਇਆ। ਭਗਤ ਜੀ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਕਿ ਲੋਈ ਕੋਲ ਤਾਂ
ਬੜੀ ਜੁਗਤੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ
ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਦੁਖੀ, ਰੋਗੀ ਆਉਂਦੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼
ਉਸ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲੈ, ਤੇਰਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ

ਜਾਏਗਾ। ਹੋ ਵੀ ਗਏ। ਬੀਜੀ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਵਾਂਗੂੰ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖ ਸਕਦੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਇਕ ਵਾਰ ਆਈ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਉਹਦੀ ਅਰਜ਼ੋਈ ਸੁਣੀ। ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਲਾਈਫ ਕਰੰਟ ਉਪਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਰੈਕ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਦਰਦ ਨਾਲ ਕਰਰਹਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਦੁਖੀ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ, ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਤਾ -

ਪੁਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮ੍ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ - 496

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਡਾਕਟਰ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਝੱਟ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣੈ ਤੂੰ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਕਰ। ਹੋਇਆ ਕੀ? ਉਹ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ। ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਦਰਦ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਕਸ਼ਟ। ਕਿੱਡਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਗਰਾ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਜੋ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਓਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਅੰਗ- 263

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਓਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਰਦ। ਐਸਾ ਮਾਤਾ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਨਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 12 ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦੇ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ, ਫੇਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਗਏ।

ਜੇ ਐਸਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ 120 ਸਾਲ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਆਖਰੀ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਕਹਾਵਤ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਾਸ਼ੀ 'ਚ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਬੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬੈਕੁੰਠਪਤੀ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਮਗਹਰ 'ਚ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਉਥੇ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਜੇ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਏਗਾ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਮਿੱਥ ਤੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਲੋੜ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਦੀ ਹੈ। ਕਿੱਥੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ,

ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਈ ਦੁਨੀਆਂ। ਗੋਰਖਪੁਰ ਤੋਂ 15 ਕੁ ਮੀਲ 'ਤੇ ਮਗਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕੀਤਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ

ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ
 ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ ॥
 ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ
 ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥ 1 ॥
 ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ
 ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥
 ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੇ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥ ਰਹਾਉ
 ॥
 ਮੋਨਿ ਭਇਓ ਕਰਪਾਤੀ ਰਹਿਓ ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ ਮਾਹੀ ॥ ਤਟ
 ਤੀਰਥ ਸਭ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਮਿਓ ਦੁਬਿਧਾ ਛੁਟਕੈ ਨਾਹੀ ॥ 2 ॥ ਮਨ
 ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਬਸਿਓ ਸਿਰਿ ਕਰਵਤ ਧਰਾਏ ॥ ਮਨ ਕੀ
 ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੇ ਲਖ ਜਤਨ ਕਰਾਏ ॥ 3 ॥
 ਕਨਿਕ ਕਾਮਿਨੀ ਹੇਵਰ ਗੈਵਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦਾਨੁ ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਅੰਨ
 ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਮਿ ਬਹੁ ਅਰਧੇ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਦੁਆਰਾ ॥ 4 ॥
 ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਭੰਡਉਤ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਰਤੁ ਰਹਤਾ ॥
 ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ
 ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥ 5 ॥
 ਜੋਗ ਸਿਧ ਆਸਣ ਚਉਰਾਸੀਹ
 ਏ ਭੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ॥
 ਵਡੀ ਆਰਜਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮੈ
 ਹਰਿ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਗਹਿਆ ॥ 6 ॥
 ਰਾਜ ਲੀਲਾ ਰਾਜਨ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰਿਆ ਹੁਕਮੁ ਅਫਾਰਾ ॥ ਸੇਜ
 ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ ॥ 7 ॥ ਹਰਿ
 ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ
 ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
 ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ 8 ॥
 ਤੇਰੇ ਸੇਵਕੁ ਇਹ ਰੰਗਿ ਮਾਤਾ ॥
 ਭਇਓ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਦੀਨ ਦੁਖ ਭੰਜਨੁ
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ॥ ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ ॥

ਅੰਗ - 642

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲ
 ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ
 ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥ ਅੰਗ- 72

ਜਿੱਥੇ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਸਤਿਸੰਗਤ ਹੈ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਐਨੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ-

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ

ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥ 3 ॥ ਅੰਗ- 95

ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੈਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਲ ਤਾਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਲੱਗੀ ਹੈ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ

ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- 651

ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਮਨ, ਚਿਤ, ਬੁੱਧ, ਅਹੰਭਾਵ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਪਰਮ ਆਪੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ ॥

ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਫੈਲੁ ॥ ਅੰਗ- 289

ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਕਰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹੋਂ, ਐਨਾ ਫਲ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨਾ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਫਲ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਏਕ ਘੜੀ ਆਧੀ ਘਰੀ ਆਧੀ ਹੁੰ ਤੇ ਆਧ ॥ ਭਗਤਨ

ਸੇਤੀ ਗੋਸਟੇ ਜੋ ਕੀਨੇ ਸੋ ਲਾਭ ॥ ਅੰਗ- 1377

ਇਹਦਾ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਘੜੀ ਸਾਢੇ ਚੌਵੀ ਮਿੰਟ ਦੀ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ-

ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਭੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥ ਅੰਗ- 293

ਉਹ ਨਾਮ ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਨਾ ਕੋਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ

ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਅੰਗ- 797

ਇਹ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਦੇਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਉਹ ਧੁਰ ਤੋਂ ਆਈ -

ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥

ਅੰਗ- 628

ਸੋ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਜੋ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- 1291

ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਮੰਤਰ ਹੈ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਇਸ ਮੰਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਜਦੋਂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਤਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੂਲਮੰਤਰ, ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੀ ਕਿਵੇਂ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਸ ਦਿਤੀ।

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਆਮੁ ॥

ਅੰਗ - 293

ਉਥੋਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ -

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ - 293

ਐਸਾ ਅਨੰਦ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਨੂੰ ਸੋ ਘਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਥਿਰੁ ਘਰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਕਹੁ

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ 8 ॥ ਅੰਗ - 642

ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਲਾਭ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਾਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ। ਆਓ, ਇਹਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ। ਜੇ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅਮੋਲ ਹੈ-

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੋ ॥

ਅੰਗ- 81

ਐਸਾ ਸਾਡਾ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁਖ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਰੋਗ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇਖੋ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੈ

**ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥
ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥ 1 ॥**

ਅੰਗ- 1140

ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਐਨਾ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਵੀ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਵਾ ਵੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਰੋਗੀ ਹੋ ਗਏ, ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ ਜਿਹੜਾ ਨਿਰੋਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਦੁੱਖ ਦੇਖੋ -

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ।

ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ -

**ਫਰੀਦਾ ਮੈ ਜਾਨਿਆ ਦੁਖੁ ਮੁਝ ਕੁ ਦੁਖੁ ਸਬਾਇਐ ਜਗਿ ॥ ਉਚੇ
ਚੜਿ ਕੈ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਘਰਿ ਘਰਿ ਏਹਾ ਅਗਿ ॥**

ਅੰਗ- 1382

ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਸੁਖ ਦੇ ਸਾਧਨ ਸਭ ਹਨ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਸੁਖ ਅਸੀਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਸਾਰੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਅਸੀਂ ਸੁਖੀ ਹਾਂ। ਸੁਖ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਹਿੱਲਜੁਲ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਚੇਤਨ ਕਲਾ ਵਰਤਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ -

**ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥
ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥**

ਅੰਗ- 290

ਇਸ ਖੇਡ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਹਉਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ -

**ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ ॥
ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੇਉ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ ॥**

ਅੰਗ- 278

ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹੀ ਸੋਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ -

**ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ
ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥ 1 ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀਨੋ ਸੋ ਭਲ ਮਾਨਿਓ**

ਏਹ ਸੁਮਤਿ ਸਾਧੁ ਤੇ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - 1299

ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਉਹਨੂੰ ਦੇਖ-
ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ ॥

ਅੰਗ- 294

ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਓਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ
ਬਾਰੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ
ਅਗਿਆਨ ਵਸ ਭੁੱਲੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸੁੱਤੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਗਿਆਨ
ਦੀ ਨੀਂਦ ਐਸੀ ਹੈ -

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥

ਅੰਗ- 920

ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਰਜੋ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ ਤੇ ਸਤੋ
ਗੁਣ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਢੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥ ਹਰਿ

ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੇਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ - 292

ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੇ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ
ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਪਰ ਕੀ ਹੋਇਆ?

ਵਿਚਹੁ ਗਰਭੈ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ ॥

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਦੁਨੀ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- 1007

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅੰਤਰੰਗ
ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਫੇਰ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਨਹੀਂ,
ਦਿਨ 'ਚ ਤਾਂ ਸੌ ਉਲਾਂਭਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਸਉ ਓਲਾਮ੍ਹੇ ਦਿਨੈ ਕੇ ਰਾਤੀ ਮਿਲਨਿ ਸਹੰਸ ॥

ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਣੁ ਛਡਿ ਕੈ ਕਰੰਗੀ ਲਗਾ ਹੰਸੁ ॥

ਅੰਗ - 790

ਰਾਤ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਉਲਾਂਭੇ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਾਨੁਖ ਤਨ
ਐਵੇਂ ਹੀ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਲੰਘ ਗਿਆ ਸਮਾਂ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਆਉਣ

ਵਾਲੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਹੁਣੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇ -

ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਇਨਿ ਮੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥
ਫਿਨੁ ਫਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੁਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥ 1 ॥
ਰਹਾਉ ॥
ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੁਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
ਤੂਠੈ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥ 1 ॥
ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥ 2 ॥ 1 ॥

ਅੰਗ - 726

ਬਾਣੀ ਯਾਦ ਕਰਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਪ ਕਰ। ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਜਪ। ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ-

ਇਨ ਤੇ ਪਹਰ ਪਹਰ ਤੇ ਘਰੀਆਂ ਆਵ ਘਟੈ ਤਨੁ ਡੀਜੈ ॥ ਕਾਲੁ
ਅਹੇਰੀ ਫਿਰੈ ਬਧਿਕ ਜਿਉ
ਕਹਹੁ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਕੀਜੈ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 692

ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਉਡੀਕਦਾ ਇਹ ਤਾਂ -

ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਂਚ ਨਾ ਜਾਣਦਾ,
ਲੰਘ ਗਿਆ ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਦਦਾ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣੇ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਫੁਟੈ ॥

ਅੰਗ- 293

ਸਮੇਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਡੀਕਣਾ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਦੇਖ ਲੈ ਫੇਰ ਬਾਣੀ ਕਿੰਨੇ ਉਲਾਂਭੇ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ -

ਸਾਰੇ ਇਨਸੂ ਮਜੂਰੀ ਕਰੈ ॥
ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਵੇਲਾ ਬਜਰ ਸਿਰਿ ਪਰੈ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 1143

ਚੰਗਿਆਈ ਆਲਕੁ ਕਰੇ ਬੁਰਿਆਈ ਹੋਇ ਸੇਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਅਜੁ ਕਲਿ ਆਵਸੀ ਗਾਫਲ ਫਾਹੀ ਪੇਰੁ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ - 518

ਫੇਰ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਪਛਤਾਵਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਉ ਓਲਾਮੈ ਦਿਨੈ ਕੇ ਰਾਤੀ ਮਿਲਨਿ ਸਹੰਸ ॥
ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਣੁ ਛਡਿ ਕੈ ਕਰੰਗੀ ਲਗਾ ਹੰਸੁ ॥
ਫਿਟੁ ਇਵੇਹਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਤੁ ਖਾਇ ਵਧਾਇਆ ਪੇਟੁ ॥ ਨਾਨਕ
ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣੁ ਸਭੇ ਦੁਸਮਨੁ ਹੇਤੁ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 790

ਪੇਟੁ ਭਰਿਓ ਪਸੁਆ ਜਿਉ ਸੋਇਓ ਮਨੁਖੁ ਜਨਮੁ ਹੈ ਹਾਰਿਓ ॥

ਅੰਗ- 1105

ਭਾਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਟਕਾਰ ਬਾਣੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ

-

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਧ ਸੀ ਨਿੰਦਾ।

ਦਇਆ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤ।

ਜੈਸਾ ਅੰਨ, ਤੈਸਾ ਮਨ। ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਆਹਾਰ, ਭੋਜਨ ਛਕੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਫਿਟਕਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਿਰਕਾਰਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਸਾਡਾ ਐਵੇਂ ਹੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥

ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 156

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੀਏ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

56

ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੰਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਦੌਲਤ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਬਣੇ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਮੋਰਿੰਡਾ ਵਿਖੇ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਆਪਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਬੀਰ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਬੀਰ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਜੋ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਵੀਰ-ਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਸ਼ਹੀਦ ਜਿਵੇਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਸਰੀਰਕ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1563 ਈ. ਦੇ ਵਿਚ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਘਰ, ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਹੋਇਆ। 1 ਸਤੰਬਰ 1581 ਈ. ਨੂੰ, ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਕਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਸਰੋਵਰ, ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਈ। 1601 ਈ. ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਤੰਬਰ 1604 ਈ. ਤੱਕ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਦੇਣ, ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਵਾ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾ ਕੇ, ਜੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਾਇਆ -

ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਥਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 1226

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - 982

ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰਕ ਦੇਹਧਾਰੀ ਸਦੀਵੀ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇਹ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਬਾਣੀ ਆਈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ

ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੋ ॥

ਅੰਗ- 1309

ਸਾਰੀ ਹੀ ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ

ਉਹ ਬਚਨ 'ਦੋਹਿਤਾ ਬਾਣੀ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ।' ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾਇਆ ਬਾਣੀ ਦਾ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਇਹ ਸੁਖੈਨ ਰਸਤਾ ਦਰਸਾਇਆ। ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲੀ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਕਬਰ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। 1605 ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਇਹ ਹਿੰਦ ਦੇ ਤਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁਲਾਣੇ ਕੱਟੜ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਅਧੀਨ ਇਸ ਨੇ ਰਾਜ ਚਲਾਇਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਬੜਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਸਤ ਰਾਜਾ ਬਣਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਹਾਥੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਠੰਢ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਹਰਾਮ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਤ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਆਦੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜੋ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ, ਮੀਆਂਮੀਰ ਜੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਨੁਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਇਹ ਸਹਿਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਿਆਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਿਆ, ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੱਟੜ ਪ੍ਰਸਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਸ ਦਾ ਰਾਜ ਆ ਗਿਆ। ਅਹਿਮਦ ਬੁਖਾਰੀ ਵਰਗੇ ਸਰਹੰਦੀ ਐਸੇ ਜਿਹੜੇ ਪੀਰ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਬੀਰਬਲ ਵੇਲੇ ਦੇ ਲਤੀਫੇ ਬੜੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜੈਨ ਖਾਂ ਅਕਬਰ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਉਹ ਤਕਰੀਬਨ ਹਾਰ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬੀਰਬਲ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਉਹਦੀ ਮਦਦ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚ। ਇਸ ਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੋਂ ਅਖਤਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਡਤਾਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪੂਜਨੀਕਾਂ ਤੋਂ ਟੈਕਸ ਦੱਛਣਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾਤਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਹਨੇ ਤੈਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਬੰਦੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ, ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ 'ਚੋਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੱਛਣਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੇਣਦਾਰ ਨਹੀਂ। ਬੀਰਬਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਲੈਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਜੈਨ ਖਾਂ ਹਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਲ ਇਹ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਏ ਤੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਅਪਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬੀਰਬਲ ਬੜਾ ਖਤਰਨਾਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਗੱਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਕਿ ਮੈਂ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਅਖਤਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਇਹ ਮਾਣ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਮਾਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਇਆ ਨਹੀਂ-

**ਕਬੀਰ ਮਾਇਆ ਤਜੀ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ
ਜਉ ਮਾਨੁ ਤਜਿਆ ਨਹੀ ਜਾਇ ॥
ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ ਮਾਨੁ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ ॥**

ਅੰਗ - 1372

ਜਿਹੜਾ ਮਾਣ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਭਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ। ਬੀਰਬਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਦੰਡ ਦੇ ਕੇ ਦੱਫਣਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੰਕਾਰਿਆ ਸੋ ਮਾਰਿਆ।

ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ ॥

ਅੰਗ- 470

ਮਾਣ ਤਾਂ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬੋਲ -
ਉਚਾ ਨਹੀ ਕਹਣਾ ਮਨ ਮਹਿ ਰਹਣਾ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਜਾਣੈ ॥

ਅੰਗ- 580

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਡਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿੰਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਗਿੱਦੜਚਿੱਠੀ ਜਿਹੜੀ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੰਕਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

**ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕੁਕਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ॥ ਅੰਗ-
1089**

ਇਹਦੇ ਲਤੀਫੇ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਮਾਗ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹਉਂ ਦੇ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਉਮੈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਹੈ, ਇਹ 'ਨਾਮ' ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ -

**ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥
ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈ ਹਮਾਰੈ ॥ 4 ॥ 7 ॥**

ਅੰਗ- 325

ਇਹ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ, ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਦੂਰ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਡਰਦੇ ਹੋਂ।

**ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਫੁਟੈ ॥**

ਅੰਗ- 293

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਡਰਾ ਕੇ ਹੀ, ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਜੇ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੈ।

**ਕਬੀਰ ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਰੰਕੁ ਨ ਹਸੀਐ ਕੋਇ ॥
ਅਜਹੁ ਸੁ ਨਾਉ ਸਮੁੰਦੁ ਮਹਿ ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਕਿਆ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 1366

ਹੋਇਆ ਕੀ? ਬੀਰਬਲ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਾ, ਖੁਸਰੋ ਇਧਰ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਆਇਆ, ਬਿਆਸ ਪਾਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਤੁਜ਼ਕੇ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ ਲਿਖਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਝੂਠ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਫਤਵਾ ਵੀ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਾਲ ਜਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਯਾਸਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਕਿ ਜੋ ਦੀਵਾਨ ਸੀ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਸੀ ਚੰਦੂ ਦੀਵਾਨ। ਜਿਸ ਦੀ ਬੱਚੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ, ਉਸ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਈਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਆਇਆ ਕਰਦੇ। ਦੇਖ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪੱਕੇ ਕਰ ਜਾਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਸਭ ਕੁਛ ਵੇਖ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਦਿੱਲੀ, ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਇੱਟ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਲਾ ਆਏ ਤੁਸੀਂ।

ਐਸੇ ਇਸ ਦੇ ਅਪਸ਼ਬਦ ਸਨ, ਸੰਗਤਾਂ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕੀਆਂ। ਸੰਗਤ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤੀ। ਕਿ ਮੂਰਖ ਚੰਦੂ ਐਨਾ ਹੰਕਾਰੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੁਬਾਰਾ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਮੋਰੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਲੜਕੀ ਹੈ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾ-ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਬੇਨਤੀ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਆਪਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਉਤੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਤੋਂ ਇਹ ਕਰਦੇ ਆਏ ਨੇ -

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛੁਡਾਵੈ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੁਟੈ ਮੇਰਿ ॥

ਏਕ ਸਮੇ ਮੇ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ

ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੇ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਮੈ ਗੁਨ ਬੰਧ ਸਗਲ ਕੀ ਜੀਵਨਿ ਮੇਰੀ ਜੀਵਨਿ ਮੇਰੇ ਦਾਸ ॥

ਅੰਗ- 1253

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਸ ਚੰਦੂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਤੀਜਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੋ ਕਿ ਉਮਰ 'ਚ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਸਮਝਦਾ ਸੀ, ਈਰਖਾ ਵਸ, ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਜੁੰਡਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲਿਆ। ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਜਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਮਾਲੀਆ ਉਗਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਚੰਦੂ ਨਾਲ ਰਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਘਬਰਾਓ ਨਾ, ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੱਥ ਉਹ ਕੀ ਦੁੱਖ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਸੁਆਮੀ ਸੋ ਦੁਖੁ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ ॥

ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਮਾਇਆ ਮਇ ਮਾਤਾ

ਮਰਣਾ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕਾ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ॥

ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਭਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੇਰੇ ॥

ਅੰਗ - 749

ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ। ਅਸਥਿਤ ਹੋਵੇ ਨਾਮ 'ਚ।

ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦੁਸਟ ਦੂਤ ਪਰਮੇਸਰਿ ਮਾਰੇ ॥

ਜਨ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖੀ ਕਰਤਾਰੇ ॥ 1 ॥

ਬਾਇਸਾਹ ਸਾਹ ਸਭ ਵਸਿ ਕਰਿ ਦੀਨੇ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਮਹਾ ਰਸ ਪੀਨੇ ॥ 2 ॥

ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਭਜਹੁ ਭਗਵਾਨ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਕੀਨੇ ਦਾਨੁ ॥ 3 ॥

ਸਰਣਿ ਪਰੇ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥

ਨਾਨਕ ਓਟ ਪਕਰੀ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ॥

ਅੰਗ - 201

ਸੁਲਭੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਪਠਾਣ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਤਨਖਾਹ ਮੰਗਦਾ ਸੀ ਇਹ ਦਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰਾਜ ਅਭਿਮਾਨ 'ਚ ਹੰਕਾਰਿਆ। ਇਹਦਾ ਚਾਚਾ ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਇਹ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਇਹਦੇ ਕੰਨ ਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਾ ਭਤੀਜਾ ਸਾਜਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨੇ ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਕਰਾਮਾਤ ਵੀ ਹੈ, ਜਾਦੂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਉਹਨੂੰ ਆਵੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਇੱਟਾਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਇੱਟਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਭੱਠੇ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਸ ਦਾ ਕੁਛ ਤਾਂ ਉਪਾਅ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਸਭ।

ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਭੱਠੇ ਵਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ, ਸੁਲਹੀ ਦਾ ਘੋੜਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਬਕ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਆਵੇ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਨਾਪਾਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਮਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨੂੰ ਦੇਜ਼ਕ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੜਨਾ ਪਿਆ।

ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੁੱਦਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚਲਿਆ, ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੱਕੇ ਵਲ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕ ਖੰਡਾ ਦੇ ਧਾਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ -

ਗਰੀਬੀ ਗਦਾ ਹਮਾਰੀ ॥

ਖੰਨਾ ਸਗਲ ਰੇਨੁ ਛਾਰੀ ॥

ਇਸੁ ਆਗੈ ਕੇ ਨ ਟਿਕੈ ਵੇਕਾਰੀ ॥

ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਏਹ ਗਲ ਸਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- 628

ਇਹਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਕਾਰੀ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹੀ ਹਥਿਆਰ ਹੈ।

ਹੁਣ ਲਾਹੌਰ ਵਲ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਚਾਲੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ 15 ਮਈ ਦੇ ਦਿਨ, 1606 ਈ. ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਲੇਖੇ ਦੇ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਈ ਲੰਘਾਹਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ, ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਪੈੜਾ ਜੀ ਨਾਲ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਲਕੀਰ ਕੱਢ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਲਕੀਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ -

ਨਦੀਆ ਵਾਹ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - 439

ਹੁਣ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇਹ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਜਾਣਗੇ, ਬਾਕੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਜਾਣ। ਐਸਾ ਬਚਨ ਸਹਿਣਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਬਿਰਹੁੰ ਦੇ ਵਿਚ ਹਨ।

**ਵਿਛੋੜਾ ਸੁਣੇ ਡੁਖੁ ਵਿਣੁ ਡਿਠੇ ਮਰਿਓਇ ॥
ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਹੀ ਨਾ ਧੀਰੋਇ ॥**

ਅੰਗ- 1100

ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਅਰਜੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

**ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥
ਪ੍ਰਿਯੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥**

ਅੰਗ- 83

ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਬਾਝੋਂ ਜੀਵਣਾ ਵੀ ਫੇਰ ਕਾਹਦਾ ਜੀਵਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਬਿਰਹੁ ਭੁਯੰਗਮੁ ਮਨਿ ਬਸੈ ਮੰਤੁ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ ॥ ਰਾਮ
ਬਿਓਗੀ ਨਾ ਜੀਐ ਜੀਐ ਤ ਬਉਰਾ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ - 1368

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਨੌਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।

**ਆਸ਼ਕਾਰਾ ਨਵ ਨੀਸ਼ਾਨੀ ਐ ਪਿਸਰ,
ਆਹ ਸਰਦੇ, ਰੰਗ ਸ਼ਰਦੇ ਚਸਮਤਰ।
ਕਮਗੁਫਤਨੇ, ਕਮ ਖੁਰਦਨੇ,
ਖੁਆਬਸ਼ ਹਰਾਮ, ਇੰਤਜ਼ਾਰੀ, ਬੇਕਰਾਰੀ, ਦਸਤਸਰ।**

ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਸੰਗਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਭਾਈ ਅਰਥਮੱਲ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜੋ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਲੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾ ਜਾਓ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸਿੱਧਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲੋ, ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਅੱਜ ਤੋਂ 40 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਤੂੰ ਵੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਕੁ ਦਿਨ ਤਾਂ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣ ਨੂੰ ਲੱਗਣੇ ਨੇ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਣੇ ਨੇ, ਤੂੰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਯਾਸਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਚੰਦੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੋ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਦੂ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੜਕਦੀ ਧੁੱਪ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੇਗ 'ਚ ਉਬਾਲੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ

ਹੈ ਕਿ ਗੋਰਖਨਾਥ ਵੀ ਅਦਿਸ਼ ਰੂਪ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਓ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਖੇਡ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਾਈਂ ਮੀਆਂਮੀਰ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਈਂ ਮੀਆਂਮੀਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏ-

**ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥
ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥
ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥**

ਅੰਗ- 275

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਈਂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਅਰਥ ਪੁੱਛੇ ਸੀ, ਅੱਜ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵੇਖ ਲਵੋ। ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ 'ਤੇ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਕੀ ਆਖਦੇ ਨੇ?-

**ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਨਕੁ ਮਾਂਗੈ ॥** **ਅੰਗ - 394**

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਭਾਣਾ, ਸਾਈਂ ਮੀਆਂਮੀਰ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ।

ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਛੈਣੇ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆਈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਅਜਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਨਾ ਸਿੱਖ। ਦੇਖ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਨੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ - **'ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ'**

ਬਿਓਗੁ ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥ '

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦਸਮ ਦੁਆਰ 'ਚ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਤੱਤੀ ਰੇਤ ਸੀਸ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਡੋਲ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਚੰਦੂ ਦੀ ਨੂੰਹ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਲੜਕੀ, ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਹਿਣੇ ਦੇ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਸ਼ਰਬਤ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਚੁਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੋ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ ਬੇਟਾ! ਅਸੀਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਕੁਛ ਵੀ, ਦੁਸ਼ਟ ਪਾਪੀ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਅੰਨ ਜਲ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਛਬੀਲਾਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦਰਦ ਹੈ, ਤੂੰ ਵੀ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲ, ਇਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ -

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - 278

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਬੱਚੀ ਵੀ, ਜਿਹੜੀ ਚੰਦੂ ਦੀ ਨੂੰਹ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥

ਅੰਗ - 932

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 30 ਮਈ, 1606 ਈਸਵੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਿਨ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਕਾ ਵਰਤਾਇਆ। ਸ਼ਹਾਦਤ ਕੀ ਹੈ? ਸੱਚ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਕਦੀ ਸੰਕਟ ਨਹੀਂ ਮੰਡਰਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸੰਕਟਾਂ ਦੇ ਬੱਦਲ ਛਾਏ ਹਨ, ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਜਪੁਉ ਜਿਨ੍ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ

ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ ॥

ਅੰਗ- 1409

ਇਸ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਵੈਰਾਗ। ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਨਾਮ 'ਭੁੱਲ' ਹੈ। ਇਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਨਾ ਮੇ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥

ਬਿਨੁ ਬੈਰਾਗ ਨ ਫੂਟਸਿ ਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 329

ਵੈਰਾਗ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਉਦਾਸੀਨ। ਆਤਮਾ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਉਦਾਸੀਨ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜੋ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸਭ ਸੁਪਨਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਰੀਰ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਵਾਹਨ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅਮੋਲ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਸਵਾਸ -

**ਸਲੋਕੁ ॥ ਫਣਿ ਘਾਲੇ ਸਭ ਦਿਵਸ ਸਾਸ
ਨਹ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲੁ ਸਾਰ ॥
ਜੀਵਨ ਲੋਰਹਿ ਭਰਮ ਮੋਹ ਨਾਨਕ ਤੇਉ ਗਵਾਰ ॥**

ਅੰਗ- 254

ਪਿੱਛੇ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ-ਸਮ, ਦਮ, ਯਮ, ਆਸਣ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਨਿਧਿਆਸਣ ਇਹ ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ ਧਾਰਨਾ, ਧਿਆਨ, ਸਮਾਧੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਦੇਖੋ, ਧਿਆਨ ਦਿਓ, ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਸੀਸ 'ਚ ਰੇਤ ਪੁਆ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋਏ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਾ-ਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ ਤੋਂ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ, ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ। ਐਸੀ ਸਥਿਤੀ, ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਆਵੇਗਾ, ਵੈਰਾਗ ਆਵੇਗਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਵੇਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ -

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੁਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥ ਅੰਗ-
133

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਦਿਨ ਮਨਾਏ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸਫਲੇ ਹਨ ਜੇ ਆਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲੀਏ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਬਿਹੰਗਮ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਹੈ ਅਸਲੀਅਤ ਜੋ ਹੈ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਪਾਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੈਰਾਗ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਵੈਰਾਗ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ -

**ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥
ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਊਪਜੈ** ਸੋ ਤਨੁ
ਜਾਣੁ ਮਸਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - 1379

ਸੋ ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੋ ਰੁਮਕੇ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਪਿਆਰ, ਐਸਾ ਵੈਰਾਗ ਆਵੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਾਨੂੰ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ - 'ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ ॥' ਫੇਰ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਕਟ ਆਉਂਦੈ, ਨਾ ਗਰਭ 'ਚ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦੈ, ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਲਾ-ਕਲੇਸ਼ ਹੀ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਐਨੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨੀਆਂ। ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣ ਜਾਓ। ਸੋ ਘਰਾਂ 'ਚ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲਿਜਾਓ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।

56

ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ

ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਸੁਆਮੀ ਸੋ ਦੁਖੁ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ ॥
 ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਮਾਇਆ ਮਦਿ ਮਾਤਾ
 ਮਰਣਾ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥ 1 ॥
 ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕਾ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ॥
 ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਭਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ
 ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੇਰੇ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜੋ ਤੇਰੈ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਸੁਆਮੀ ਤਿਨੁ ਕਾ
 ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖੁ ਨਾਸਾ ॥
 ਤੇਰੀ ਬਖਸ ਨ ਮੇਟੈ ਕੋਈ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਦਿਲਾਸਾ ॥ 2 ॥ ਨਾਮੁ
 ਧਿਆਇਨਿ ਸੁਖ ਫਲ ਪਾਇਨਿ
 ਆਠ ਪਹਰ ਆਰਾਧਹਿ ॥
 ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ਤੇਰੈ ਭਰਵਾਸੈ ਪੰਚ ਦੁਸਟ ਲੈ ਸਾਧਹਿ ॥ 3 ॥
 ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਿਛੁ ਕਰਮੁ ਨ ਜਾਣਾ
 ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਾ ਤੇਰੀ ॥
 ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ
 ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਾਖੀ ਮੇਰੀ ॥ 4 ॥ 10 ॥ 57 ॥

ਅੰਗ - 749

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥
 ਕਲਿਆਣ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਗੁਣ ਗਾਮ ॥ ਅੰਗ- 274
 ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ -
 ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥
 ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- 1140

ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਐਨਾ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਸੀ ਹੈ -

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ
 ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- 797

ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੁ ਮੇਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ ॥

ਅੰਗ- 687

ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦਵਾਈ ਰੱਖ ਦਿਤੀ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥ 45 ॥

ਅੰਗ- 259

ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਮੈ ਕਉ ਸਾਧੁ ਦੀਆ ॥ ਅੰਗ - 101

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸ 'ਨਾਮ' ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੋਗ-

ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਦੀਨਾ ॥

ਕਾਮ ਰੋਗਿ ਮੈਗਲੁ ਬਸਿ ਲੀਨਾ ॥

ਅੰਗ - 1140

ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਾਮ ਦਾ ਰੋਗ ਮੈਂਗਲ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ।

ਗੋਤਮੁ ਤਪਾ ਅਹਿਲਿਆ ਇਸਤ੍ਰੀ

ਤਿਸੁ ਦੇਖਿ ਇੰਦ੍ਰੁ ਲੁਭਾਇਆ ॥

ਸਹਸ ਸਰੀਰ ਚਿਹਨ ਭਗ ਹੁਏ ਤਾ ਮਨਿ ਪਛੋਤਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 1140

ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਗੋਤਮ ਤਪੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ -

ਰੂਪੇ ਕਾਮੇ ਦੋਸਤੀ ਭੁਖੇ ਸਾਦੇ ਗੰਢੁ ॥ ਅੰਗ- 1288

ਉਹ ਰੋਗੀ ਹੋ ਗਿਆ -

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥

ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ- 1256

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਵੇਮੁਖ ਹੋਏ ਰਾਮ ਤੇ ਲਗਨਿ ਜਨਮ ਵਿਜੋਗ ॥

ਖਿਨ ਮਹਿ ਕਉੜੇ ਹੋਇ ਗਏ ਜਿਤੜੇ ਮਾਇਆ ਭੋਗ ॥

ਵਿਚ ਨ ਕੋਈ ਕਰਿ ਸਕੈ ਕਿਸ ਥੈ ਰੋਵਹਿ ਰੋਜ ॥

ਕੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਵਈ ਲਿਖਿਆ ਧੁਰਿ ਸੰਜੋਗ ॥

ਅੰਗ- 135

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੇ ॥

ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੇ ॥

ਅੰਗ- 932

ਚਲਦਾ ਇਨਸਾਨ ਅਠਾਰਹ ਸਾਹ ਲੈਂਦੈ, ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ। ਬੈਠਾ ਬਾਰਾਂ, ਸੌਂਦਾ ਚੌਢੀ, ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ 32 ਤੇ ਕਾਮ ਦੇ ਅਧੀਨ 64 ਸਵਾਸ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ
ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ -

**ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ- 305

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰ। ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰਾ
ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦੇ ਉਥੇ। ਉਸ ਨਾਲ
ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਬਦਲ ਗਈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਹੈ -

**ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਏਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਆਮੁ ॥
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥**

ਅੰਗ- 293

ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਰੋਗ ਦਾ ਫੇਰ
ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ -

**ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥
ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ- 305

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ
ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਧਮਾ
ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਫਲ -

**ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥
ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥ 2 ॥**

ਅੰਗ- 1256

ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਦੀ ਮਦਦ
ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁਕਿਆ, ਮੰਤਰ ਬਲ ਨਾਲ, ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜ
ਦਿਤਾ -

**ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥ 3 ॥**

ਅੰਗ- 879

ਇਹ ਫੇਰ ਨਾ ਕਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ - 295

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ॥ ਧੰਨੁ
ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ - 319

ਕੋਈ ਸਵਾਸ ਖਾਲੀ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੇ। ਪੇਟ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਖਾਲੀ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਭਾਰ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ, 90 ਡਿਗਰੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ 'ਗੁਰੂ' ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ। ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਸਾਹ ਡੂੰਘਾ ਲਿਆ, ਆਕਾਸੀਜਨ ਅੰਦਰ ਗਈ, ਰੋਗ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਵੇਗੀ-

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥

ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

ਅਨਦ ਕਰਹਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥ 1 ॥

ਸੰਤਹੁ ਸੁਖੁ ਹੋਆ ਸਭ ਥਾਈ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪੁਰਨ ਪਰਮੇਸਰੁ

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਭਨੀ ਜਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥

ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ॥

ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਸਾਚੁ ਵਖਾਨਾ ॥ 2 ॥ 13 ॥ 77 ॥

ਅੰਗ- 628

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - 306

ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਦੁਖੀ ਹੈ -

ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰੁ ਰੋਆਇਆ ॥

ਪਰਸ ਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - 953

ਪਰਸਰਾਮ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜਮਦੰਗਨ ਰਿਸ਼ੀ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਸਹੰਸਬਾਹੂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਕਾਮਧੇਨੁ ਮੰਗੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਬੱਧ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹਦੀ ਮਾਂ ਰੇਣੁਕਾ ਰੋਈ। ਇਹ ਮਹਾਨ ਤਪੀ ਸੀ, ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਸੀ, ਕੁਹਾੜਾ ਚੁਕ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਰਾਜੇ ਸੀ, ਸਭ ਮਾਰ ਦਿਤੇ, ਕਸ਼ਤਰੀਹੀਣ ਕਰ ਦਿਤੀ ਧਰਤੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕਰਨ ਬਿਠਾਇਆ। ਪਰ ਫੇਰ ਉਹੀ ਮੰਗਤ ਬਿਰਤੀ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੀਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸੁਅੰਬਰ ਸਮੇਂ ਧਨੁਸ਼ ਬਾਣ ਜਿਹੜਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ

ਤੋੜਿਆ। ਇਹ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆਇਆ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਿੱਚ ਲਈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰੋਇਆ। ਅੱਗੇ ਫੇਰ -

ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - 953

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਦਾਦਾ ਜੀ, ਅਜ ਰਾਜਾ, ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਆਉਂਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

ਸਾਧੂ ਅਭਿਆਗਤ ਆਉਂਦੇ। ਅੱਜ ਲੇਟ ਹੋ ਗਿਆ ਇਕ ਸਾਧੂ, ਬੀਤਰਾਗ ਅਵਸਥਾ ਦਾ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਆਇਆ, ਅਜ ਰਾਜਾ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਤਬੇਲੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਲਿੱਦ ਦੀ ਉੱਜਲ ਭਰ ਉਸਦੀ ਝੋਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਸਾਧੂ ਤਥਾਅਸਤੂ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਇਹ ਇਕ ਦਿਨ ਜੰਗਲ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਹੀ ਸਾਧੂ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਿਆ, ਵੱਡਾ ਢੇਰ ਲੱਗਿਆ ਦੇਖਿਆ ਇਸ ਨੇ ਲਿੱਦ ਦਾ। ਇਸ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੈ? ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤੇਰਾ ਦਾਨ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਾਉਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੇਰ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਲਿੱਦ ਤੈਨੂੰ ਖਾਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਤੇ ਇਕ ਵੈਸ਼ਅ ਨੂੰ ਬੱਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੀਆਂ ਨੇ, ਲੈ ਕੇ ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਲਿੱਦ ਦਾ ਸਾਰਾ ਢੇਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਕ ਉੱਜਲ ਬਚ ਗਿਆ।

ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਰਾਜਾ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਲੁਹਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾਤੀਆਂ ਦੇ ਦੰਦੇ ਕੱਢਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਭੇਸ ਵਟਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਗੱਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖੋ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮਾੜਾ ਕੁਕਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੁੱਕ ਆਪਣੀਆਂ ਦਾਤੀਆਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ, ਆਪਣੀ ਲਿੱਦ ਆਪੇ ਖਾਹ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ ਅੰਗ- 134

ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਲਿੱਦ ਬਚੀ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਲਖ ਜਗਾ ਕੇ, ਝੋਲੀ 'ਚ ਪਵਾਈ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਚੂਰਣ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲੇ ਰੋਂਦਾ ਸੀ।

ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ ॥

ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥

ਅੰਗ- 953

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਅਟੱਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਜਿਹਾ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹਾਂ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਤ੍ਰੇਤਾ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਚਲਦੀ ਹੈ -

ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ ॥

ਸੀਤਾ ਲਖਮਣੁ ਵਿਛੁੜਿ ਗਇਆ ॥

ਅੰਗ- 954

ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਕਥਾ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਰਾਮਾਇਣ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਨੇ। 'ਸਰੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰੁ ਰੋਆਇਆ ॥ ਪਰਸ ਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥ ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ ॥ ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥ ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ ॥ ਸੀਤਾ ਲਖਮਣੁ ਵਿਛੁੜਿ ਗਇਆ ॥ ਰੋਵੈ ਦਹਸਿਰੁ ਲੰਕ ਗਵਾਇ ॥ ਜਿਨਿ ਸੀਤਾ ਆਈ ਡਉਰੁ ਵਾਇ ॥ ਰੋਵਹਿ ਪਾਂਡਹ ਭਏ ਮਜੁਰ ॥ ਜਿਨ ਕੈ ਸੁਆਮੀ ਰਹਤ ਹਦੁਰਿ ॥ ਰੋਵੈ ਜਨਮੇਜਾ ਖੁਇ ਗਇਆ ॥ ਏਕੀ ਕਾਰਣਿ ਪਾਪੀ ਭਇਆ ॥ ਰੋਵਹਿ ਸੇਖ ਮਸਾਇਕ ਪੀਰ ॥ ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਮਤੁ ਲਾਗੈ ਭੀੜ ॥ ਰੋਵਹਿ ਰਾਜੇ ਕੰਨ ਪੜਾਇ ॥ ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਗਹਿ ਭੀਖਿਆ ਜਾਇ ॥ ਰੋਵਹਿ ਕਿਰਪਨ ਸੰਚਹਿ ਧਨੁ ਜਾਇ ॥ ਪੰਡਿਤ ਰੋਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਗਵਾਇ ॥ ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥ ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ॥ ੧ ॥ (ਅੰਗ-੯੫੩-੫੪)

ਉਹ ਬਾਜ਼ੀ ਜਿੱਤ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ 'ਨਾਮ' ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਗਦੇ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਕਹੁ

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ 8 ॥ ਅੰਗ- 642

ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥

ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- 1140

ਧੰਨ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਦਿਤਾ। ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਏ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸਰਹੰਦ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਚਿਣਵਾਏ। ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਿੱਡੀ ਲਾਸਾਨੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਐਸੇ ਗੁਰੂ -

**ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜੁ ਜੋਗ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ॥
ਤਪ ਮਹਿ ਤਪੀਸਰੁ ਕ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਭੋਗੀ ॥
ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥ 2 ॥**

ਅੰਗ- 284

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ, ਸੁਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਰੋਏ ਨਹੀਂ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੈ, ਰੋਗੀ ਹੈ

**ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥
ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥**

ਅੰਗ- 1140

ਜੇ ਉਸ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਪਣਾਅ ਲਈਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਢਾਲ ਲਈਏ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ।

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥ ਅੰਗ- 274

ਸੋ ਆਪਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਦੁਖ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਿਆ। ਦੁਖ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ ॥ ਅੰਗ- 463

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਉਹਦੀ ਰਚਨਾ ਜਿਹੜੀ ਰਚੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਇੰਸ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਵੱਡੇ ਧਮਾਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਛ ਬਣ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਸ ਰਹੇ ਨੇ -

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥ ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 537

**ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ॥
ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥
ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਛਾਣੁ ॥**

ਅੰਗ- 7

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਹੈ। ਵੇਦਾਂਤ

ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਇਹ ਅਨਾਦੀ ਹੈ। 99% ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਖਰਾਪਣ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪ ਬਣਾਈ ਹੈ -

**ਦੁਖੁ ਦਾਰੁ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ ਜਾ ਸੁਖੁ ਤਾਮਿ ਨ ਹੋਈ ॥
ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਕਰਣਾ ਮੈ ਨਾਹੀ ਜਾ ਹਉ ਕਰੀ ਨ ਹੋਈ ॥ 1 ॥
ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ ॥
ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਈ ਲਖਿਆ ॥** ਅੰਗ- 469

**ਕੁਦਰਤਿ ਦਿਸੈ ਕੁਦਰਤਿ ਸੁਣੀਐ
ਕੁਦਰਤਿ ਭਉ ਸੁਖ ਸਾਰੁ ॥
ਕੁਦਰਤਿ ਪਾਤਾਲੀ ਆਕਾਸੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਰਬ ਆਕਾਰੁ ॥ ਕੁਦਰਤਿ
ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ ਕਤੇਬਾ ਕੁਦਰਤਿ ਸਰਬ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਕੁਦਰਤਿ ਖਾਣਾ
ਪੀਣਾ ਪੈਨ੍ਹਣੁ ਕੁਦਰਤਿ ਸਰਬ ਪਿਆਰੁ ॥ ਕੁਦਰਤਿ ਜਾਤੀ ਜਿਨਸੀ
ਰੰਗੀ ਕੁਦਰਤਿ ਜੀਅ ਜਹਾਨ ॥ ਕੁਦਰਤਿ ਨੇਕੀਆ ਕੁਦਰਤਿ
ਬਦੀਆ
ਕੁਦਰਤਿ ਮਾਨੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਕੁਦਰਤਿ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਕੁਦਰਤਿ ਧਰਤੀ ਖਾਕੁ ॥ ਸਭ
ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਤੂੰ ਕਾਇਰੁ ਕਰਤਾ
ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕੁ ॥
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਵੇਖੇ ਵਰਤੈ ਤਾਕੇ ਤਾਕੁ ॥ 2 ॥** ਅੰਗ-
464

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਇਥੇ ਸਿਖਦੇ ਹਾਂ -

ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥ ਅੰਗ- 641

ਬਿਬੇਕ ਬੁਧ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੀਏ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਕਿਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਤਾਂ 'ਨਾਮ' ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

**ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥
ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੰਤੀ ਹੀਰੇ ॥
ਮਨ ਇਛੈ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥
ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥** ਅੰਗ- 707

ਆਓ, ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ।

**ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।**

57

ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥

ਅੰਗ - 467

ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਲੇਖੇ 'ਚ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ-

ਏਕ ਅਖਰੁ ਹਰਿ ਮਨਿ ਬਸਤ ਨਾਨਕ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ ॥ 1॥

ਅੰਗ- 261

ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਧ ਅੱਖਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਜੇ ਕਰੀਏ ਤਾਂ - 'ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥' ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥ ਅੰਗ - 262

ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ। ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਖ ਲਓ -

ਕੋਈ ਤਨ ਦੁਖੀ, ਕੋਈ ਮਨ ਦੁਖੀ

ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਉਦਾਸ, ਥੋੜੇ ਬਹੁਤੇ ਸਭ ਦੁਖੀ

ਸੁਖੀ ਹਰਿ ਕੇ ਦਾਸ।

ਜੇ ਸੁੱਖ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ -

ਜਉ ਸੁਖ ਕਉ ਚਾਹੈ ਸਦਾ ਸਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ ਲੇਹ ॥

ਅੰਗ - 1427

ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਇਹ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ -

ਬਾਹਰਿ ਢੁਢਨ ਤੇ ਛੁਟਿ ਪਰੇ

ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥ ਅੰਗ- 1002

ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਘਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਹੈ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- 1291

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ॥

ਅੰਗ- 982

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਇਕ ਮੀਡੀਆ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਬਚਨ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ

ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੋ ॥

ਅੰਗ - 1309

ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਜੋ ਹਨ, ਇਹ ਕੋਈ ਵੀ ਕਮਾ ਲਓ, ਇਕ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਓ ਉਹੀ ਪਾਰ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- 747

ਜਿਹੜਾ ਪਾਰ ਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਣਾ ਹੈ ਤੇ ਬਚਨ ਕਮਾ ਕੇ ਪਾਰ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਬਚਨ ਕਮਾ ਕੇ ਪਾਰ ਲਗਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਇਕ ਬਚਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਕ ਅੱਖਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਮੁੱਕਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਨ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨੇ ਸਾਡੇ ਦੁਖ ਹਨ, ਰੋਗ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ, ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਜੁੜਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦਸਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- 72

ਉਹ ਇਹਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਵਿਆਖਿਆ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ, ਫੇਰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਹੀ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਸਤੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਬੈਠੋ, ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਉਹਦੀ ਯਾਦ 'ਚ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤੀ-

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਏਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਆਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦੁ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਣੀ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦੁ ॥ ਅੰਗ- 293

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ

ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥

ਅੰਗ- 649

ਉਹ ਨਾਮ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਬੋਲਿਆ, ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਅਵਸਥਾ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ -

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੁੰਜੀ ॥ ਸੰਤਨ ਹਥਿ ਰਾਖੀ ਕੁੰਜੀ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 894

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਸੰਤਨ ਮੇ ਕਉ ਪੁੰਜੀ ਸਉਪੀ

ਤਉ ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ ॥

ਧਰਮ ਰਾਇ ਅਬ ਕਹਾ ਕਰੈਗੇ

ਜਉ ਫਾਟਿਓ ਸਗਲੇ ਲੇਖਾ ॥3 ॥

ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਭਏ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੰਤਨ ਕੈ ਪਰਸਾਦੇ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ

ਰੰਗਿ ਰਤੇ ਬਿਸਮਾਦੇ ॥

ਅੰਗ- 614

ਉਹ ਵਿਸਮਾਦ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪੁੰਜੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਤੇ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੁੰਜੀ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਬਾਤ ਹੈ ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇਹਦੀ ਚਾਬੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਚਾਬੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਅਮੋਲਕ ਨਾਮ ਦੀ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 81

ਉਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ, ਇਹਨੇ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਵਿਗਿਆਨ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਐਨੇ ਦਿਆਲੂ, ਐਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ। ਪਰ ਕਿੱਡੀ ਦਿਆਲਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਭੰਡਾਰੇ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ-

ਪੀਉ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ ॥

ਤਾ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਇਆ ਨਿਧਾਨਾ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 186

ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਭੰਡਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਸੱਤਵਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਸੀ, ਉਥੇ ਸਵਾਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ, ਇਹ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਮੀ ਜਨ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਾਂ-ਮੰਡਲੇਸਵਰ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ, ਪੁੰਜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੇ! ਇਹ ਤਾਂ ਗੋਪਨੀਯ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕੋਈ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਭੰਡਾਰਾ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ

ਜੇ ਭੰਡਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ -

ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥ ਅੰਗ- 827

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹੈ ਹੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਉਹਦਾ ਹੀ ਹੈ-

**ਕਬੀਰ ਮੇਰਾ ਮੁਝ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ॥ ਤੇਰਾ
ਤੁਝ ਕਉ ਸਉਪਤੇ ਕਿਆ ਲਾਗੈ ਮੇਰਾ ॥**

ਅੰਗ - 1375

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਵਸਥਾਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਭੰਡਾਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ। ਬੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਲੱਭਣ ਜਾਓਗੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛੀਏ, ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਿਲੇ। ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਓ, ਉਹ ਬਚਨ ਕਹਿੰਦੇ ਆਪ ਹੀ ਪਾਰ ਲਾ ਦਉ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਜੇ ਕੈ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ

ਸੋ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥1॥

ਅੰਗ- 747

ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀਹ-ਵੀਹ ਸਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ, ਕਰਮ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ, ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ, ਹੁਣ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਆ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ- 295

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਜਲ-ਦਰ-ਮੰਜਲ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਉਣ ਲਈ, ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ -

ਭਾਗਠੜੇ ਹਰਿ ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਜਿਨ੍ ਘਰਿ ਧਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਪਰਵਾਣੁ ਗਈ ਸੇਈ ਇਹ ਆਏ ਸਫਲ ਤਿਨਾ ਕੇ ਕਾਮਾ॥1॥

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਹਰਿ ਜਨ ਕੈ ਹਉ ਬਲਿ ਜਾਈ ॥

ਕੇਸਾ ਕਾ ਕਰਿ ਚਵਰੁ ਢੁਲਾਵਾ ਚਰਣ ਧੁੜਿ ਮੁਖਿ ਲਾਈ ॥ 1॥

ਰਹਾਉ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥ ਜੀਅ

ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥2॥

ਅੰਗ- 749

ਉਹ ਜੀਵਨ ਦਾਨ, ਜਿਹਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾਨ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ

ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਆਮ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ 'ਨਾਮ' ਮਿਲ ਗਿਆ। ਫਲਾਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਲੈ ਆਓ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅੰਦਰ ਹੈ ਪਰ ਸਾਧੂ ਜਨ ਨਾਮ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਹਨ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਭੇਦ ਹਨ, ਉਹ -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ - 293

ਉਹ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥

ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ 8 ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 265

ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋੜਦੇ ਹਨ -

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥'

ਸਚਾ ਅਮਰੁ ਸਾਚੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਾਤੇ ॥

ਸਚਾ ਸੁਖੁ ਸਚੀ ਵਡਿਆਈ ਜਿਸ ਕੇ ਸੇ ਤਿਨਿ ਜਾਤੇ ॥ 3 ॥

ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪਾਣੀ ਢੋਵਾ

ਹਰਿ ਜਨ ਕੈ ਪੀਸਣੁ ਪੀਸਿ ਕਮਾਵਾ ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਸਿ ਬੇਨੰਤੀ ਤੇਰੇ ਜਨ ਦੇਖਣੁ ਪਾਵਾ ॥ 4 ॥

ਅੰਗ- 749

ਐਸੇ ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਜੁਗਤੀਆਂ ਦਸ ਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਵਿਛੜਿਆ ਉਥੇ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥
 ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
 ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥
 ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
 ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 305

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼, ਦਇਆਲ ਹੋ ਕੇ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਦੂਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਸਮਾਗਮ ਉਤੇ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦਿੰਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ, ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ? ਇਕ ਵੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਿਆ, ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ -

ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਈ ਢੂਢੀਐ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- 465

ਸਾਧੂ ਸਹਿਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਭੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਅੰਦਰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਓਹੀ ਜਿਹੜਾ 'ਨਾਮ' ਹੈ ਫੇਰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ -

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- 293

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਦਿਆਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਉਰਾ ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ ॥

ਸਾਕਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨੈਨਹੁ ਭੀਠੀ ॥

ਅੰਗ- 892

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੀ। ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਮਿੱਠੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਚੜ੍ਹੀ ਹੈ ਸਭ ਨੂੰ ਪਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ -

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ ॥

ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਫੈਲੁ ॥

ਅੰਗ- 289

ਜਿਹੜੀ ਹਉਮੈ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦਿਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਲਓ। ਬੈਖਰੀ ਬੋਲ ਕੇ, ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਵਧਦਾ ਹੈ ਅੰਦਰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਇਲਾਜ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਦਿਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ -

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥
ਭਾਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ ॥ 3 ॥

ਅੰਗ- 624

ਪੜਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਹਉਮੈ ਦਾ, ਇਹ ਦਿਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਹੈ ਤਾਂ ਵਾਸਾ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ।

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥
ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ-466

ਹਉ ਹਉ ਮੇ ਮੇ ਵਿਚਹੁ ਖੇਵੈ ॥ ਦੂਜਾ ਮੇਟੈ ਏਕੋ ਹੋਵੈ ॥

ਅੰਗ- 943

ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ ਹੈ..... ॥ ਅੰਗ- 466

ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਹੈ।

ਦਾਰੂ ਭੀ ਇਸੁ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- 466

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਅੰਗ - 259

ਪਰ ਪਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਦਸਦਾ ਹੈ? ਸੰਜਮ, ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ, ਇਹ ਸਰੀਰਕ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਰੱਖ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 4

ਫੇਰ ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਕਰ, ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧ। ਫੇਰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ, ਮਨ ਲੋਚਦਾ ਹੈ, ਹੁਣੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਹ ਜਿਹੜਾ - 'ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਬੁਰਿਆਈਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਇਹ ਮਨ ਹੋੜੀਐ।' ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ-

ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨ ਪੰਖੇਰੁ ਬਨ ਕਾ ॥

ਅੰਗ- 1253

ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਵਰਗਾ ਜੇ ਦੇਖੀਏ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਕੋਈ ਨੀਂ, ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਰਗਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। 'ਮਨਿ ਜੀਤੇ, ਜਗੁ ਜੀਤੁ।'

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥ 32 ॥

ਅੰਗ- 342

ਉਹ ਦਵਾਈ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੁਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੂਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ- 259

ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਦੀ ਉਹ ਅਵਸਥਾ, ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ -
ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥ ਧੰਨੁ
ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥ 1 ॥

ਅੰਗ- 319

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- 306

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਇਹ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਨਾਮ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੈ ਸਦ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ- 286

ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਉਹ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਦੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ -

ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਪੀਐ ॥

ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਧ੍ਰੁਪੀਐ ॥

ਅੰਗ - 286

ਬਾਰ-ਬਾਰ, ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਇਹਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਹੈ ਹੁਣ।

ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - 1159

ਭਾਵੇਂ ਬਾਜੀ ਜਿੱਤ ਜਾਹ, ਭਾਵੇਂ ਹਾਰ ਜਾਹ, ਇਹ ਤੇਰੇ ਵਸ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਤਾਂ

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥ 5 ॥ 1 ॥ 9 ॥

ਅੰਗ- 1159

ਐਨੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਤਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਉਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਜਾਵੋ।

ਪਰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਜੋ ਸਾਡਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਉਹ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਖੂਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ੂਗਰ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਖੋਜ ਹੋਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੀਨੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਚਿੱਟਾ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਗੁੜ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁੜ ਖਾ ਲਓ, ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਹਜ਼ਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਚੀਨੀ, ਰਸਗੁੱਲੇ ਵਗੈਰਾ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਚੀਨੀ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਈ, ਆਈਸਕਰੀਮ ਵਗੈਰਾ ਸਭ 'ਚ ਚੀਨੀ ਹੈ, ਕੈਮੀਕਲ ਅੰਦਰ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ।

ਦੁਸ਼-ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦੇ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਉਹ ਜੁਗਤੀ ਅਪਣਾਈ -

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

ਅੰਗ- 627

'ਬੰਨਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਗਈ। ਉਥੇ ਹੀ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਕੈਂਸਰ ਵਰਗੇ ਰੋਗ ਠੀਕ ਹੋ ਗਏ। ਆਪਾਂ ਵੀ ਏਸ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਈਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਸਟਪਦੀ ਵਿਚ ਬਚਨ ਆਏ ਹਨ ਜੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾ ਲਓ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥ ਅੰਗ- 262

ਐਨਾ ਕੁ ਹੀ ਕਮਾ ਲਓ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁੱਖ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਉਹ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁਖ ਮੁਕ ਜਾਣ, ਉਹ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ -

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - 295

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

58

ਦੀਰਘ ਰੋਗ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥'(ਅੰਗ-274) ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਜੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਅੱਜ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਰੋਗੀ ਹੀ ਪਰ ਦਵਾਈ ਵੀ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ -

ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੁ ਮੈਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ ॥

ਅੰਗ- 687

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਮੈਲ ਉਤਰਦੀ ਹੈ -

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ ॥

ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਫੈਲੁ ॥

ਅੰਗ - 289

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜਿਹੜਾ ਹਉਮੈ ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਸਾਰੇ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਹੈ -

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ ਓਹਾ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - 999

ਉਹਦਾ ਆਉਣਾ ਤੇ ਜਾਣਾ, ਜੰਮਣਾ ਤੇ ਮਰਣਾ ਇਹ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਦਵਾਈ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ ਹੈ ਦਾਰੁ ਭੀ ਇਸੁ ਮਾਹਿ ॥

ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜੇ ਆਪਣੀ ਤਾ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਹਿ ॥ ਨਾਨਕੁ

ਕਹੈ ਸੁਣਹੁ ਜਨਹੁ ਇਤੁ ਸੰਜਮਿ ਦੁਖ ਜਾਹਿ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ - 466

ਤੇ ਇਹ ਦਵਾਈ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੁਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥ ਅੰਗ - 259

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਕਲਿਆਣ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਗੁਣ ਗਾਮ ॥ ਅੰਗ- 259

ਜਦੋਂ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਵਿਹੁ ਫੈਲੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਾਂ ਸੰਗਤ 'ਚ ਮਿਲ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - 546

ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਰੋਗੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦਾ ਇਲਾਜ ਨਾਮ ਹੈ। ਉਸ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਮੰਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਨਾਮ 'ਚ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਦੁਖ ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਨੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹੀ-

ਲਿਵ ਫੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ

ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- 921

ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਹੋਈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੀ ਨਿਕਲਿਆ -

ਦੁਖ ਕੀਆ ਪੰਡਾ ਖੁਲੀਆ ਸੁਖੁ ਨ ਨਿਕਲਿਓ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ- 1240

ਦੁਖ ਦੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਗਏ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਅੱਜ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਡੁੱਬਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮਾਤਾ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੁਧ ਆ ਗਈ। ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਮੋਹ ਪੈ ਗਿਆ ਭਰਾਵਾਂ, ਭਰਜਾਈਆਂ ਨਾਲ, ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਣਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦਿਆਂ ਬਚਪਨ ਬਤੀਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਾਰਹ ਬਰਸ ਬਾਲਪਨ ਬੀਤੇ ਬੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਤਪੁ ਨ ਕੀਓ ॥

ਅੰਗ- 479

ਹੁਣ ਜਵਾਨੀ ਆਈ, ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਿਆ।

ਪਹਿਲੇ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਧਿ ॥

ਦੂਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥

ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਭੀ ਬੇਬ ॥

ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ ॥

ਪੰਜਵੈ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ ॥

ਫਿਵੈ ਕਾਮੁ ਨ ਪੁਛੈ ਜਾਤਿ ॥

ਅੰਗ - 137

ਫੇਰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪਥ ਪਰਹੇਜ਼ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਭੱਖ-ਅਭੱਖ ਸਭ ਖਾਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, 'ਜੈਸਾ ਅੰਨ ਤੈਸਾ ਮਨ' ਇਸ ਉਪਰ ਉਹੀ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ -

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥

ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ ॥ ਅੰਗ - 932
 ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥
 ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥
 ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਥਾਇ ਸਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥
 ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥
 ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - 315

ਹੁਣ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ। ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 'ਨਾਮ' ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ। ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਦੁਖ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਸੀ -

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੇ ਨੇੜੁ ॥
 ਸਾਧ ਕੀ ਟਹਲ ਸੰਤਸੰਗਿ ਹੇਤ ॥
 ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ॥
 ਸਭ ਤੇ ਜਾਨੈ ਆਪਸ ਕਉ ਮੰਦਾ ॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਿਖਿਆ ਪਰਹਰੈ ॥
 ਮਨ ਕੀ ਬਾਸਨਾ ਮਨ ਤੇ ਟਰੈ ॥

ਅੰਗ - 274

ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ। ਹੁਣ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ, ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੋਇਆ-

ਸਤਵੈ ਸੰਜਿ ਕੀਆ ਘਰ ਵਾਸੁ ॥
 ਅਠਵੈ ਕ੍ਰੋਧੁ ਹੋਆ ਤਨ ਨਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - 137

ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਰ ਬਾਰ ਬਣਾਉਣ 'ਚ, ਧੰਦੇ ਧੰਦਾਰ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਵਾਸਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾ ਹੋਈ, ਫੇਰ ਕ੍ਰੋਧ ਨੇ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਲਈ, ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ।

ਨੈਨਹੁ ਨੀਰੁ ਬਹੈ ਤਨੁ ਖੀਨਾ ਭਏ ਕੇਸ ਦੁਧ ਵਾਨੀ ॥
 ਰੂਪਾ ਕੰਠੁ ਸਬਦੁ ਨਹੀ ਉਚਰੈ
 ਅਬ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਪਰਾਨੀ ॥

ਅੰਗ- 659

ਨਾਲ ਆਏ ਸਾਥੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਏ।

ਚਬਣ ਚਲਣ ਰਤੰਨ ਸੇ ਸੁਣੀਅਰ ਬਹਿ ਗਏ ॥
 ਹੇੜੇ ਮੁਤੀ ਧਾਹ ਸੇ ਜਾਨੀ ਚਲਿ ਗਏ ॥

ਅੰਗ- 1381

ਨਾਵੈ ਧਉਲੇ ਉਭੇ ਸਾਹ ॥
 ਦਸਵੈ ਦਧਾ ਹੋਆ ਸੁਆਹ ॥
 ਗਏ ਸਿਗੀਤ ਪੁਕਾਰੀ ਧਾਹ ॥
 ਉਡਿਆ ਹੰਸੁ ਦਸਾਏ ਰਾਹ ॥
 ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਉ ॥
 ਪਿਛੈ ਪਤਲਿ ਸਦਿਹੁ ਕਾਵ ॥
 ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੁ ਪਿਆਰੁ ॥
 ਬਾਝੁ ਗੁਰੁ ਭੁਬਾ ਸੰਸਾਰੁ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ- 137

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁਖੀ ਨੇ, ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਿਰੋਗੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤਾ -

ਸੁਖੁ ਮਾਂਗਤ ਦੁਖੁ ਆਗਲ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- 222

ਮੰਗਦੇ ਸੁਖ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦੁਖ ਹੈ। ਦੁਖ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਨਾ ਕੋ ਮੁਰਖੁ ਨਾ ਕੋ ਸਿਆਣਾ ॥ ਅੰਗ- 98
ਵਰਤੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥

ਭਾਣੇ ਵਿਚਿ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ- 1063

ਦੁਖ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਰੋਹੁ ਰਖਵਾਲਾ ॥ ਅੰਗ- 877
ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਦੁਇ ਪਟ ਜੜੇ ॥

ਜਿਵੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਜੋ ਬੈਠਾ ਹੈ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਉਹ ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ ਤੇ ਦੁਖ ਦਾ ਇਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਮਾਇਆ ਜਲੁ ਖਾਈ ਪਾਣੀ ਘਰੁ ਬਾਧਿਆ ॥ ਅੰਗ- 877
ਸਤ ਕੈ ਆਸਣਿ ਪੁਰਖੁ ਰਹੈ ॥ 2 ॥

ਤੇ ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੀ ਖਾਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਦੁਆਲੇ ਪਾਣੀ ਛੱਡਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਸਕੇ। ਅੱਗੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ। ਇਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਦੁਖ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸੁਖ ਦੀ ਉਪਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੋਵੇ ਅੰਦਰ ਉਸਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ (aim of life) ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਹ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿੰਨੇ ਪੇਪਰ ਪਾਸ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਡਿਗਰੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਦੇਖੀਏ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਸੁਖ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸੁਖ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੁਖ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋਏ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੋਈ, ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਦੇ ਪਾਣੀ ਹਾਰ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਸੁਖ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਮ

ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਰੋਗੀ ਹੈ।

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥

ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥ ਅੰਗ- 1140

ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦੁ ਰੋਆਇਆ ॥

ਪਰਸ ਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥

ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ ॥

ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥

ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ ॥

ਸੀਤਾ ਲਖਮਣੁ ਵਿਛੁੜਿ ਗਇਆ ॥

ਰੋਵੈ ਦਹਸਿਰੁ ਲੰਕ ਗਵਾਇ ॥

ਜਿਨਿ ਸੀਤਾ ਆਈ ਡਉਰੁ ਵਾਇ ॥ ਅੰਗ- 954

ਸਰਬ ਸੁੱਇਨ ਕੀ ਲੰਕਾ ਹੋਤੀ ਰਾਵਨ ਸੇ ਅਧਿਕਾਈ ॥ ਕਹਾ

ਭਇਓ ਦਰਿ ਬਾਂਧੇ ਹਾਥੀ

ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਈ ਪਰਾਈ ॥

ਅੰਗ- 693

ਜਦੋਂ ਰਾਵਣ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ। ਰਾਮ ਜੀ ਵੀ ਰੋਏ, ਰਾਵਣ ਵੀ ਰੋਇਆ। ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਸੀ ਰਾਵਣ, ਦਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਦਿਮਾਗ ਸੀ ਉਸਦਾ। ਜਿਹਨੇ ਕਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਵਸ ਕਰ ਲਿਆ। ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਹਿਸਾਬ ਲਾਇਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਹੋਣੀ ਹੈ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਸੰਦੂਕ ਦੀ ਚਾਬੀ ਆਪਣੇ ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਤੇ ਕਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ -

ਚੰਦੁ ਸੁਰਜੁ ਜਾ ਕੇ ਤਪਤ ਰਸੋਈ ॥

ਬੈਸੰਤਰੁ ਜਾ ਕੇ ਕਪਰੇ ਧੋਈ ॥

ਅੰਗ- 481

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਿਸਚਿੰਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੇਰਾ ਹੁਣ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ।

ਅੱਜ ਦੀ ਸਾਇੰਸ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਡੌਲਫਿਨ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਇਕ ਮੱਛੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕ (smell) ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। 18-18 ਕੁਇੰਟਲ ਤਕ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਮੱਛੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਸੰਦੂਕ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਮਛੇਰਿਆਂ ਨੇ ਤਾਲਾ ਤੋੜਿਆ ਤਾਂ ਦਸਰਥ ਜਿਉਂਦਾ ਫੇਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਕਾਲ ਕੂਕਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰੋਵੈ ਦਹਸਿਰੁ ਲੰਕ ਗਵਾਇ ॥

ਜਿਨਿ ਸੀਤਾ ਆਈ ਡਉਰੁ ਵਾਇ ॥

ਅੰਗ- 954

ਹੁਣ ਪਾਂਡਵ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਸਖਾ ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ

ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਸਨ। ਐਸੀ ਇਕ ਕਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ -

ਰਾਜਨ ਕਉਨੁ ਤੁਮਾਰੈ ਆਵੈ ॥

ਐਸੇ ਭਾਉ ਬਿਦਰ ਕੇ ਦੇਖਿਓ

ਓਹੁ ਗਰੀਬੁ ਮੋਹਿ ਭਾਵੈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਸਤੀ ਦੇਖਿ ਭਰਮ ਤੇ ਭੁਲਾ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ॥

ਅੰਗ- 1105

ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਕੌਰਵਾਂ ਤੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਯੁੱਧ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਉਹ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਜੂਆ ਖੇਡਿਆ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਸ਼ਰਾਬ 'ਚ ਮਦਹੋਸ਼ ਹੋਈ, ਜੂਏ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਕੁਲ ਦਾ ਹੀ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਦਰਵਾਸਾ ਸਿਉ ਕਰਤ ਠਗਉਚੀ

ਜਾਦਵ ਇਹ ਫਲ ਪਾਇਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਪਾਂਡਵ ਵੀ ਰੋਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਜੂਏ ਵਿਚ ਦਰੋਪਤੀ ਤਕ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿਤਾ।

ਅੰਦਰਿ ਸਭਾ ਦੁਸਾਸਣੈ ਮਥੇਵਾਲ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਆਂਦੀ।

ਦੂਤਾ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਨੰਗੀ ਕਰਹੁ ਪੰਚਾਲੀ ਬਾਂਧੀ।

ਪੰਜੇ ਪਾਂਡੇ ਵੇਖਦੇ ਅਉਘਰਿ ਰੁਧੀ ਨਾਰਿ ਜਿਨਾਂ ਈ।

ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ

ਹਾਹਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਰੇ ਬਿਲਲਾਂਦੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/8

ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਤਮ ਕਥਾ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਿ ਸੱਤ ਰਾਤਾਂ ਸੱਤ ਦਿਨ, ਦਰੋਪਤੀ ਦੇ ਵਸਤਰ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ

-

ਕਪੜ ਕੋਟਿ ਉਸਾਰਿਓਨੁ ਥਕੇ ਦੂਤ ਨ ਪਾਰਿ ਵਸਾਂਦੀ।

ਹਥ ਮਰੋੜਨਿ ਸਿਰੁ ਧੁਣਨਿ

ਪਛੋਤਾਨਿ ਕਰਨਿ ਜਹ ਜਾਂਦੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/9

ਸਾਰੇ ਥੱਕ ਕੇ, ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਦਰੋਪਤੀ ਘਰ ਆਈ -

ਘਰ ਆਈ ਠਾਕੁਰ ਮਿਲੇ ਪੇਜ ਰਹੀ ਬੋਲਹਿ ਸ਼ਰਮਾਂਦੀ।

ਨਾਥ ਅਨਾਥਾਂ ਬਾਣਿ ਧੁਰਾਂਦੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/9

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ -

ਰੋਵਹਿ ਪਾਂਡਹ ਭਏ ਮਜੂਰ ॥
 ਜਿਨ ਕੈ ਸੁਆਮੀ ਰਹਤ ਹਦੂਰਿ ॥
 ਰੋਵੈ ਜਨਮੇਜਾ ਖੁਇ ਗਇਆ ॥
 ਏਕੀ ਕਾਰਣਿ ਪਾਪੀ ਭਇਆ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਸੇਖ ਮਸਾਇਕ ਪੀਰ ॥
 ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਮਤੁ ਲਾਗੈ ਭੀੜ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਰਾਜੇ ਕੰਨ ਪੜਾਇ ॥
 ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਗਹਿ ਭੀਖਿਆ ਜਾਇ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਕਿਰਪਨ ਸੰਚਹਿ ਧਨੁ ਜਾਇ ॥
 ਪੰਡਿਤ ਰੋਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਗਵਾਇ ॥
 ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
 ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥
 ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੇ ਲਾਇ ॥ 1 ॥ ਅੰਗ - 954

ਅਸਲ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਬਾਜੀ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਬਾਜੀ ਹਾਰ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ਆ ਕੇ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੂਝ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ।

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਕਹੁ
 ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
 ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ ਅੰਗ- 642

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ, 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - 72

ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸੁਨਿਹਰੀ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਭਾਗ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ

ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - 95

ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਾਕੀ ਠੀਕ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧੰਦੇ-ਧੰਦਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ- 12

ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਭਗਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - 4

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਪਹੁੰਚੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਜੀ ਮਾਲਵੇ ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਰਾਮੇ ਜੀ, ਡਰੌਲੀ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਮਕਾਨ ਬਣਾਇਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਉਣ ਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ, ਰਹਿ ਸਕਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ -

ਲੋਗ ਕੁਟੰਬ ਸਭਹੁ ਤੇ ਤੇਰੈ ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਢੀ ਆਵੈ ਹੇ ॥

ਅੰਗ- 657

ਐਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਣ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਨੇ
 ੀ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ। ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ
 ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਓ। ਡੱਲਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀ, ਇਲਾਕਾ ਭਾਈ ਡੱਲ ਕੇ ਤੋਂ ਆਪ
 ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਲਿਆਈ। ਭਾਈ ਕੀ ਡਰੋਲੀ ਕੇ ਇਥੇ
 ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਓ। ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ-ਵੱਡੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ
 ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਜੀ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਈ
 ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਜਾਣ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ
 ਉਚੇਰੇ ਕਾਰਜ, ਜੋ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ
 ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਤੇ ਭਾਈ ਕੀ ਡਰੋਲੀ ਆ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਦਾਸ
 ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਇਆ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਤ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ
 ਸੋਹਣਾ ਮਕਾਨ ਬਣਾਇਆ।

ਮਕਾਨ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਦੋ ਨੰਬਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ
 ਬਣਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਮਕਾਨ ਸੋਹਣੇ ਤਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਪਰਾਲਬਧ
 ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਪਿੱਛੋਂ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਜਿਵੇਂ
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਇਹ
 ਇਲਾਕਾ ਪਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ, ਅੱਜ ਝੁੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਗ ਲਗ
 ਗਏ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਚੁਬਾਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ। ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ
 ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਡਰਦੇ ਸਨ, ਜਾਨੀ-ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ
 ਹੈ। ਕਈ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਐਸਾ ਸੀ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋੜਨ ਦਾ ਵੰਗ, ਜੁਗਤੀ ਹੁੰਦੀ
 ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਸੋਹਣਾ ਬਣਾ ਲਓ, ਆਪੇ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਸੋਹਣੇ ਬਣ
 ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ। ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ
 ਸੇਵਾ, ਕਾਰਸੇਵਾ ਨਾਲ ਚੱਲੀ। ਮਕਾਨ ਵੀ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ
 ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬੜੀਆਂ ਸਸਤੀਆਂ ਸੀ। ਆਹ
 ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਇਥੇ ਕਰੋੜਾਂ 'ਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ
 ਚਲੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸੋ ਪਰਾਲਬਧ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਈ। ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਕਰੋੜਾਂ
 'ਚ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਸੋਹਣੇ ਮਕਾਨ ਬਣ ਗਏ। ਇਹ ਪਰਾਲਬਧ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਿੱਛੇ ਪੈਲੀ ਸੀ,
 ਭਰਾ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਣ
 ਹੋ ਗਏ, ਸੇਵਾ 'ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਸਾਰਾ ਪੈਲੀ ਦਾ ਪੈਸਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ
 ਪੈਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਗਏ। ਉਸ ਕਮਾਈ 'ਚੋਂ ਫੇਰ ਆਪ ਨੇ
 ਸੋਹਣਾ ਮਕਾਨ ਬਣਾਇਆ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ (ਬੀਜੀ) ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਘਰ 'ਚ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਭਿਆਗਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ -

ਏਕੁ ਕਬੀਰਾ ਨਾ ਮੁਸੈ ਜਿਨਿ ਕੀਨੀ ਬਾਰਹ ਬਾਟ ॥

ਅੰਗ - 1365

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੂਜਾ ਦੇ ਧਾਨ ਦੀ ਝਾਕ ਰੱਖਣੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਹਿਰ ਕੈਪਸੂਲ 'ਚ ਹੋਵੇ, ਬਾਹਰੋਂ ਸੋਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ -

ਤਿਉ ਧਰਮਸਾਲ ਦੀ ਝਾਕ ਹੈ ਵਿਹੁ ਖੰਡੁ ਪਾਜੁ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 35/12

ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿੰਨੇ ਕੰਮ ਕਰੇਨ।

ਮੱਤ ਮਾਰਨ, ਹੱਡ ਗਾਲਨ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਨ ਵੇਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਹੋਣੀ ਉਹ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੇ ਆਉਣੀ। ਫੇਰ ਇਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵੀ ਬਣੀ, ਉਹ ਯੂ.ਪੀ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਕੇ ਆਏ, ਇਥੇ ਬਣਾਈ।

ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਧਰਮਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸੋਝੀਵਾਨ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮਿਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਧਾਈ ਜਾਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੰਮ ਵਧਾਈ ਜਾਣਾ। ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਰਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜੋ ਘਰ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪੈਸਾ ਆਇਆ, ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਮਕਾਨ ਉਸ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਮਕਾਨ ਬਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪੈਣ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿੱਡੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ, ਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਆਪ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਮਕਾਨ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ

ਆਉਣ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਣ, ਇਥੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚੱਲੇ।
ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- 982

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਰੀਰ ਵੀ ਜੇ ਧਾਰਨ
ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਬਾਣੀ ਆਈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ

ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੇ ॥

ਅੰਗ- 1309

'ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਧੁਰ ਤੋਂ ਹੀ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਜੁਗ 'ਚ
ਤਾਰਾ ਰਾਣੀ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ 'ਰਾਤੀ ਜਾਇ ਸੁਣੇ ਗੁਰਬਾਣੀ' ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਸੋ
ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਹੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚੱਲਿਆ। ਗ੍ਰਹਿ
ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਜੀ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ
ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀਓ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਨਿੱਤ ਰਸਤੇ ਉਡੀਕਦੇ
ਨੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿ ਕਦੋਂ ਗੁਰੂ ਆਉਣ ਇਸ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ
ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ। ਬੀਬੀ ਰਾਮੋ, ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਵਲ
ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜੋ। ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ
ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ
ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਭੇਜੀ ਸੀ -

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥

ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾੜ੍ਹਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥

ੜਿਖਾ ਨ ਉਤਰੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ

ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ

ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ

ਕਿੱਡੀਆਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀਆਂ ਵੈਰਾਗ ਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਭਾਈ ਸਾਂਈ
ਦਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਬੇਨਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ
ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਦਿਲ ਦੀ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ -

ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀ ਲੇ ਉਸਾਸਾ ॥

ਉਰ ਨਾ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥ 1 ॥

ਉਡਹੁ ਨ ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ ॥

ਬੇਗਿ ਮਿਲੀਜੈ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਜੀਵਨ ਪਦ ਕਾਰਨਿ

ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੀਜੈ ॥

ਏਕੁ ਆਧਾਰੁ ਨਾਮੁ ਨਾਰਾਇਨੁ ਰਸਨਾ ਰਾਮੁ ਰਵੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- 338

ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਲ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਇਹ ਦੁਆ, ਇਹ ਅਰਦਾਸ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਹੁਣ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਘਰ ਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮੁਬਾਰਕ ਚਰਨ ਪਾਓ। ਇਸ ਘਰ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹਨ। ਉਥੇ ਅਰਦਾਸ-

ਵਿਣੁ ਬੋਲਿਆ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ

ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਕੀਚੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- 1420

ਹੁਣ ਅਰਦਾਸ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਦਿਲ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਉਹ ਖੁਦਾ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ, ਰੱਬ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਭਾਈ ਕੀ ਡਰੋਲੀ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਪਰ ਜੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਦੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਾਇਆਨੇ ਰਖਦੀਆਂ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਅਰਦਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਦ੍ਰੋਮਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਭੈਣ, ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਪਤੀ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਖਿੱਚ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਮਕਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮਕਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਆਉਣ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਅਲਮਸਤ ਫਕੀਰ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਜਿੱਥੇ ਰੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਉਸ ਜਗ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਤੇ ਫਕੀਰ ਇਕ ਕੁੱਟੀਆ ਪਾ ਕੇ ਲੁੱਕ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੋ। ਉਹਦੀ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਦ੍ਰੋਮਤੀ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ! ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਪੈਜ ਰੱਖ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਚ ਦੇਰੀ ਕਦੇ ਤੱਕ ਲੱਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ। ਪਾਂਡਵਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਚਾਰੀਆ, ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰੀਆਂ ਗੁਰੂਆਂ, ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਵਲ ਵੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਐਨੀ ਕੁ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ -

ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ ਹਾਹਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੈ ਬਿਲਲਾਂਦੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, 10/8

ਉਸੇ ਸਮੇਂ -

ਕਪੜ ਕੋਟੁ ਉਸਾਰਿਓਨੁ ਥਕੇ ਦੂਤ ਨ ਪਾਰਿ ਵਸਾਂਦੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, 10/8

ਉਹ ਸੱਤ ਦਿਨ ਤੇ ਸੱਤ ਰਾਤਾਂ ਕੱਪੜਾ ਉਤਾਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਕਿਲੇ ਉਸਰ ਗਏ, ਪੈਜ ਰਹਿ ਗਈ।

ਘਰਿ ਆਈ ਠਾਕੁਰ ਮਿਲੇ ਪੈਜ ਰਹੀ ਬੋਲੇ ਸ਼ਰਮਾਂਦੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, 10/8

ਕਹਿੰਦੀ, ਪੈਜ ਤਾਂ ਰਹਿ ਗਈ ਪਰ ਭਗਵਾਨ! ਤੂੰ ਦੇਰ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਰ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਵਲੋਂ ਲੱਗੀ, ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਆਪ ਜੀ ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਲਮਸਤ ਫਕੀਰ ਕੋਲ ਯੂ.ਪੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਧਰ ਇਹ ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਦਾ ਤੇ ਬੀਬੀ ਰਾਮੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ।

ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਵੀ ਫੇਰ ਐਸਾ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਘੋੜੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦੇ ਨੇ ਜਿਧਰੋਂ ਫਕੀਰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਦਲਭੰਜਨ ਗੁਰੂ ਸੁਰਮਾ ਵਡ ਜੋਧਾ ਬਹੁ ਪਰਉਪਕਾਰੀ॥

ਹੁਣ ਕੌਣ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਸਿੱਧ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਗੋੜੇ, ਈਰਖਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜੇ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਰੀਠਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਆਪ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਹੈ ਛਕ ਲੈ। ਉਹ ਰੀਠਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮਿਠਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾੜ ਦਿਤਾ। ਇਧਰ ਜਿੱਥੇ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਮਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੱਤ ਪਾ ਕੇ, ਘਾਹ ਫੂਸ ਉਪਰ ਪਾ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਦਿਤੀ, ਥੱਲੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਾਲਕਾ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ, ਬੜਾ ਪਾਖੰਡ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਪਰਤੀ 'ਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਏਗੀ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਏਗੀ। ਹੁਣ ਉਥੋਂ

ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਥੱਲੇ ਜਿਹੜਾ ਬਿਠਾਇਆ ਸੀ ਬਾਲਕਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਧਰਤੀ ਕੀਹਦੀ? ਕਹਿੰਦਾ ਗੋਰਖ ਮਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਿੱਥੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਮੋਰੀ ਰੱਖੀ ਸੀ ਉਥੇ ਚਰਨ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਆਵਾਜ਼ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਣੀ ਸੀ। ਧਰਤੀ ਪਾੜ ਕੇ, ਉਥੇ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਗੁੰਜਾਰ ਉਠੀ, ਨਾਨਕ ਮਤਾ, ਨਾਨਕ ਮਤਾ।

ਪਰ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਫਕੀਰ ਅਲਮਸਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਧਾਂ ਹੀ ਉਥੋਂ ਹੀ ਭਜਾ ਦਿਤਾ। ਐਸੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ।

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ। ਪਿੱਛੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸੰਗਤ ਭੇਜੀ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ 25 ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਸਰਪਰ ਘੋੜੇ ਉਪਰ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਦੌੜਾਏ, ਸਿੱਧ ਦੌੜ ਗਏ ਤੇ ਆਖਰ 'ਚ ਐਨੇ ਡਰ ਗਏ ਤੇ ਦੌੜ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਵੀ ਕਿੱਥੇ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆਏ। ਐਨਾ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਆਪ ਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿੱਧੀਆ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ, ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਾਂਗੇ।

ਰੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਜਦੋਂ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਯੂ.ਪੀ 'ਚ ਗਏ ਦਸਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਥੱਲੇ ਪਾਣੀ ਛੱਡ ਦੇਣਾ। ਫੇਰ ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ 'ਚੋਂ 32 ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉਥੇ ਲਈ। ਰੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਰਵਾਈ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕੇਸਰ ਛਿੜਕਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪੱਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੇ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਕੇਸਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਕੇਸਰ ਛਿੜਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਸੂਕੇ ਕਾਸਟ ਹਰਿਆ' ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ।

ਏਧਰ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਮਾਤਾ ਦ੍ਰੋਮਤੀ ਜੀ ਨਾਲ, ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਏਧਰ ਵਲ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮੇਵੜੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਰਿਵਾਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਨਾ ਰਹੀ। ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਸੁੱਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਐਨੀ ਖੁਸ਼ੀ

ਹੈ ਅੰਦਰ।

ਇਕ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਚਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਰਿਵਾਰ, ਇਹ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਦੋੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅੱਗੋਂ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਧੀਰਜ ਰੱਖੋ, ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸੰਵਾਰਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਉਹ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਰੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ

ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ ॥

ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕੁ ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ- 403

ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੇਵਕ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਉਸ ਫਕੀਰ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਹੁਣ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸੰਵਾਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਏਧਰ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਡਰੌਲੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਧੀਰਜ ਰੱਖੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਰਜ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਪ ਸੰਵਾਰਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦੁਸਟ ਦੂਤ ਪਰਮੇਸਰਿ ਮਾਰੇ ॥ ਜਨ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖੀ ਕਰਤਾਰੇ ॥

ਬਾਦਿਸਾਹ ਸਾਹ ਸਭ ਵਸਿ ਕਰਿ ਦੀਨੇ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਮਹਾ ਰਸ ਪੀਨੇ ॥ 2 ॥

ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਭਜਹੁ ਭਗਵਾਨ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਕੀਨੋ ਦਾਨੁ ॥ 3 ॥

ਸਰਣਿ ਪਰੇ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥

ਨਾਨਕ ਓਟ ਪਕਰੀ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ॥

ਅੰਗ - 201

ਐਸਾ ਧਰਵਾਸ ਮਾਤਾ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਸੀਸਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਤਾ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵੰਡਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਆਸਰੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਪੰਛੀ ਵੀ ਚਹਿ-ਚਹਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਦਰਖਤ ਵੀ ਝੁੰਮਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਉਸ ਵਾਤਾਵਰਣ 'ਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਐਸੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮੁ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ- 496

ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਕਰੋ ਗੁਰੂ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਓਧਰ ਵੀ ਖਿੱਚ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਇਸਨੇ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਭਾਗ ਲਗ ਗਏ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰਿ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਲਖ ਖੁਸ਼ੀਆ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ

ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥

ਨਿਮਖ ਏਕ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੇਇ

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 44

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਆਏ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਤ ਗਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਘਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੋਹਣੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਉਣ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪੈਣ। ਕਿੰਨਾਂ ਸੁਹਾਵਣਾ ਘਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਸੁਣਿ ਸਾਖੀ ਮਨ ਜਪਿ ਪਿਆਰ ॥

ਅਜਾਮਲੁ ਉਧਰਿਆ ਕਹਿ ਏਕ ਬਾਰ ॥

ਅੰਗ - 1192

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਘਰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਹੁਣ ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਏਧਰ ਵਿਸਾਖੀ ਆ ਗਈ ਤੇ ਏਧਰੋਂ ਵੀ ਅਰਦਾਸਾਂ ਜਾ

ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਆਪਣੇ ਹਰਿਮੰਦਰ 'ਚ ਆਓ। ਏਧਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਤਾਓ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਫਿਰ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਭਾਗ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਗੁਰੂ ਸੰਵਾਰਦੇ ਨੇ।

**ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।**

60

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ

ਰਾਣਾ ਰਾਉ ਨ ਕੋ ਰਹੈ ਰੰਗੁ ਨ ਤੁੰਗੁ ਫਕੀਰੁ ॥
ਵਾਰੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੋਇ ਨ ਬੰਧੈ ਧੀਰ ॥

ਅੰਗ- 936

ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,
ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ,
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੂਹਨ ਕੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈਂ॥
ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ
ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ॥
ਪੀਰ ਔ ਪਿਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ
ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇਕੈ ਫੇਰੇ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਥਿਤ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੀਏ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅੱਜ ਬਾਬਾ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੱਠੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ, ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਸ਼ੋਭਤ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਬਾਬਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਠਾਂ ਵਾਲੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਬਾਬਾ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਉਹ ਯਾਦਾਂ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਵੀ ਜੋ ਬਾਠਾਂ ਹੈ, ਬਉਲੀ ਸਾਹਿਬ, ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਅੱਜ ਵੀ ਉਥੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਕਤਾਂ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਵਰਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਨਿਨ ਸੇਵਕ, ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੇਵਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਜੋ ਕਿ ਪਿੱਪਲ ਮਾਜਰਾ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ 1951 ਦੇ ਵਿਚ

ਹੋਇਆ। ਦਸਵੀਂ ਤਕ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸਨ। ਫਸਟ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੋਟੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗਜ਼ਟਿਡ ਪੋਸਟ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਹੀ ਲਗਨ ਸੀ।
ਕਿਉਂਕਿ-

**ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੂੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ। ਡਾ.
ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ**

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ, ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਆਹ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸੰਸਕਾਰ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਰੀ ਤਿਆਰੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਬਰਾਤ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਘਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ? ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਚਲੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ ਇਹ ਵੀ, ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਲਿਆਉਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਤਕਰੀਬਨ ਦਸਵੀਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਧਰ ਆਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੁਦਰਤੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 1978 ਦੇ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਬਾਰਕ ਚਰਨ ਵੀ, ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪਏ। ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸਨ। ਭੱਠੇ 'ਤੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਸਾਰੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਆਪ ਨੇ ਰੱਖਣਾ। ਇੱਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਲੇਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਠੀਕ ਰੱਖਣਾ। ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੱਘਾ ਸੁਭਾਅ ਰਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਖਿਐ ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਭੜੋਜੀਆਂ, ਬਾਬਾ ਬਸਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਬਸਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਢੋਲਕ ਵਜਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ। ਪਰ ਬਾਬਾ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਇਕ ਕੋਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ। ਆਪਣਾ ਭਜਨ ਕਰੀ ਜਾਣਾ। ਸੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਖਿਐ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਸੀ ਉਹ ਕੰਮ ਕਾਰ-ਵਿਾਹਰ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪੂਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੀ ਕਮਾਉਂਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਥਾ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਐਸੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰ

ਦੇ ਉਤੇ ਜੋ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਵੀ ਨਿਰਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ

ਤਿਨ੍ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ ॥

ਆਵਹਿ ਨ ਜਾਹਿ ਨ ਕਬਹੂ ਮਰਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੰਗਾਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ- 855

ਕਿਉਂਕਿ 1978 ਦੇ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਜੰਗਮ ਤੀਰਥ ਵਾਂਗੂੰ ਇਹ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ। ਆਪ ਨੇ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੇ ਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਲਗਨ ਲਗ ਗਈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਭੱਠੇ ਦਾ ਜੋ ਮਾਲਕ ਸੀ, ਉਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਘਰ ਦੁੱਧ ਜਾਣਾ। ਮੱਝ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਦੁੱਧ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਉਹਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੰਘਾ ਦੇਣਾ ਤੇ ਮੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਜਿਹੜੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਣੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੁੱਧ ਮੁੱਲ ਲੈਣਾ ਤੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜਣਾ। ਕਿੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਸੀ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨੀ -

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ ॥ ਅੰਗ-

136

ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਮਿਲਣ ਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਸੀ। ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਨਾਲ ਘੁਲ-ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਦਿਲੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ, ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਖਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਈ ਦਿਨ ਭੱਠੇ 'ਤੇ ਹੀ ਪਏ ਰਹੇ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਹੀ ਨਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚੰਮ ਨਹੀਂ, ਕੰਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਰ ਰੋਜ਼, ਹਰ ਰਾਤ ਦੀਵਾਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ, ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਮੇਨ ਸੜਕ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਵਾਲੀ, ਕੁਰਾਲੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਉਪਰ ਗੇਟ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਭੱਠੇ ਵਾਲਾ ਹੁਣ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਹਨੇ ਦੁਧ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ, ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲਾਲਟੈਨ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ। ਅੱਧੀ-ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕਣਾ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ, ਗਰਮ-ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਛਕਾਉਣਾ, ਉਥੇ ਹੀ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਾਲਿਆ ਹੋਣਾ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਕੁਛ ਨਾ ਕੁਛ ਛਕਾਉਣ

ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮੰਦਰ 'ਚ ਗਿਆ, 'ਉਥੇ ਵਜਦੇ ਟੱਲ ਹਜ਼ਾਰ, ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਨਵੀਂ-ਓਂ ਨਵੀਂ ਬਹਾਰ।' ਫੇਰ ਮਸਜਿਦ 'ਚ ਆਇਆ, ਉਥੇ ਵੀ ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਨਾ ਦਿਤਾ ਆਪ ਨੂੰ, ਬਬੇਰਾ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਚੁੱਕ ਨਾ ਮਸੀਤ ਲਿਜਾਣੀ, ਰਾਹੀਂਆਂ ਨੇ ਰਾਤ ਕੱਟਣੀ।' ਜਦੋਂ ਅਖੀਰ 'ਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਥੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ

-

ਭਿਠੇ ਸਭੇ ਥਾਵ ਨਹੀ ਤੁਧੁ ਜੇਹਿਆ ॥ ਅੰਗ- 1362

'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰ' ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰ੍ਹਾਵਾਂ ਹਨ। ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਲੰਗਰ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੋ ਬੋਲ ਬੋਲੇ ਅੱਜ ਤਕ ਅਟੱਲ ਹਨ ਕਿ -

**ਇੱਟ ਖੜੱਕਾ ਦੁਕੜ ਵਜਹਿ,
ਨਾਲੇ ਤਪੇ ਚੁੱਲ੍ਹਾ।
ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਰੱਬ ਵੀ ਰਾਜ਼ੀ,
ਨਾਲੇ ਰਾਜ਼ੀ ਬੁੱਲਾ।**

'ਇੱਟ ਖੜੱਕਾ' ਮਤਲਬ ਕਿ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵੀ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਸਰ੍ਹਾਵਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਦੁਕੜ ਵਜਹਿ' ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਨਾਲੇ ਤਪੇ ਚੁੱਲ੍ਹਾ', ਲੋਹ ਲੰਗਰ ਤਪਹਿ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਛਕੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਛਕਾਉਣ ਦਾ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਚਲੇ ਉਹ ਜੇ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ, ਆਪਾਂ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਗਏ। ਭੱਠੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੜਾ ਦਲਿੰਦਰ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਹੇ ਜਿਹੀਆਂ ਉਥੇ ਲੇਬਰ ਦੀਆਂ ਝੁੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੋਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਮਾਰ ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੀਜੀ ਗਏ ਤੇ ਭੱਠੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਬਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਉਥੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੈਕਟਰ 34, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। 1293 ਨੰਬਰ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਭੱਠੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੱਠੇ ਤੋਂ ਆਪ ਬੀਜੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹ ਬਿਰਦ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥ ਓਇ

ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਫੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ- 1102

ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਮਤਲਬ ਦੀ ਹੈ -

ਸੁਖ ਮੇ ਆਨਿ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿ ਬੈਠਤ

ਰਹਤ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਘੇਰੈ ॥

ਬਿਪਤਿ ਪਰੀ ਸਭ ਹੀ ਸੰਗੁ ਛਾਡਿਤ

ਕੋਉ ਨ ਆਵਤ ਨੇਰੈ ॥ 1 ॥

ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਬਹੁਤੁ ਹਿਤੁ ਜਾ ਸਿਉ

ਸਦਾ ਰਹਤ ਸੰਗ ਲਾਗੀ ॥

ਜਬ ਹੀ ਹੰਸ ਤਜੀ ਇਹ ਕਾਂਇਆ

ਪ੍ਰੇਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਰਿ ਭਾਗੀ ॥ 2 ॥

ਅੰਗ - 634

ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਰ ਲਈ। ਬਿਮਾਰ ਸੀ। ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ, ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹੀ ਭੱਠੇ ਵਾਲਾ ਮਾਲਕ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮੁਨਸ਼ੀ ਹੈ। ਚਲੋ, ਸਾਨੂੰ ਦਿਓ, ਕੰਮ ਕਰੋ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਐਨਾ ਬਿਮਾਰ ਸੀ ਇਹ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਲੈਣ ਆ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਜਾਣਾ। ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ, ਡਿਊਟੀ ਮਿਲੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ 'ਤਪਾਂ ਸਿਰ ਤਪ ਸਾਰ' ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ 52 ਬਚਨ ਹਨ, ਉਥੇ ਸੰਤ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ ਕਥਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ, ਬੜਾ ਖੋਲ੍ਹ-ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਲੰਗਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ, ਕਿ ਲੰਗਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਰੌਲਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੰਗਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਬਾਹਰੋਂ ਪੈਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਮੱਤ ਦੀ ਬੀਬੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਇਹ ਪੈਸਾ ਆ ਰਿਹੈ। ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਉਹ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਥੋਂ ਆਉਂਦੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਭੇਜਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਇਆ, ਉਹਦੀ ਫਿਕਸ ਡਪਾਜ਼ਿਟ ਕਰਾ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਅੱਜ ਤਕ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ 'ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਗਤ ਪਾਛੇ ਸੰਗਤਿ।' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ 52 ਬਚਨ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ 'ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਗਰ ਪਾਛੇ ਮੰਦਰ।' ਕਿਉਂਕਿ ਲੰਗਰ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਹਰ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ, ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਨਿਯਤ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਥੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ 'ਭੱਠੇ ਵਾਲਾ' ਨਾਮ ਇਸ ਦਾ ਪਿੱਛੇ ਭੱਠੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਆਸਣ ਜਿਥੇ ਲੰਗਰ ਚੱਲਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ, ਲਗਾਤਾਰ ਲੰਗਰ 'ਚ ਹੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਦੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਿਆ। 1983 ਤੋਂ ਲੰਗਰ ਚੱਲੇ, ਕੋਠੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ। ਜਥਾ ਵੀ ਉਥੇ ਠਹਿਰਦਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਥੇ ਠਹਿਰਦੇ, ਯੂ.ਪੀ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਸਿੰਘ ਠਹਿਰਦੇ। 19 ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਪੱਕੇ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਸੀ। ਲੰਗਰ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲੀ ਨੇ ਆਉਣਾ, ਲੰਗਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੇਣਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਭੱਠੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ, ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਕਹਿਣਾ, ਹਾਂ ਜੀ, ਤਿਆਰ ਹੈ, ਭੇਜ ਦਿਓ। ਲੰਗਰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਜਾਣਾ, ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੇ, ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਬਚਨ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਜਾਣੇ। ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਕਿ ਲੰਗਰ ਅਜੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਂ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਕੇ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਂਦੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੱਠੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ 'ਚ ਪਾਉਣਾ। ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਛਕਾਉਣਾ। ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਭੱਠੇ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਛਕਾਂਗੇ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਤਾੜਨਾ ਵੀ ਕਰਨੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹੋਂ। ਚਲੋ ਬਾਹਰ। ਬਾਹਰ ਭੇਜ ਦੇਣੇ। ਜਦੋਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਫੇਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਪਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਆ ਗਏ? ਅਸੀਂ ਕਹਿਣਾ, ਜੀ ਬਚਨ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿਤੇ। ਫੇਰ ਅੰਦਰੋਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਮੱਖਣੀ ਲਿਆਉਣੀ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਛਕਾਉਣਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰੂਆਂ ਪੀਰਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਿਭਾਈ। ਭੱਠੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਇਹ ਕਮਾਈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਇਹਨੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕਦੇ ਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਲਈ। ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸੀ,

ਕਹਿੰਦਾ, 40 ਪੈਸੇ ਜਾਣ ਦੇ ਲੱਗੇ, 40 ਪੈਸੇ ਆਉਣ ਦੇ ਲੱਗੇ। 20 ਕੁ ਪੈਸੇ ਬਚੇ ਸਨ। ਉਹਦਾ ਬੱਤਾ ਜਿਹਾ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦੇ ਗੋਲੇ ਵਾਲਾ, ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪੀ ਲਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਇਹ ਪੈਸਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਬਾਕੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਰਖਣਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਰਖੀ। ਬਰਕਤ ਹੀ ਐਨੀ ਸੀ। ਜਿੰਨੇ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ, ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਘਾਟ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਵਧਦੇ ਜਾਈ ॥ 3 ॥

ਅੰਗ- 186

(-----)

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਅੰਦਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਹਨ। ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਹੰਢਾਏ, ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਅਨੁਭਵ ਜੋ ਇਕ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠੀ ਵਾਸਤੇ ਜਰੂਰੀ ਨੁਕਤੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅੰਦਰ ਭੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਰਾਮ ਬਾਣ ਸਿਧ ਹੋਣਗੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਨਿਜ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ 'ਬ੍ਰਹਮੁ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਜੁਗਤਾ॥' ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਾਮ 'ਨਿਰਮਲ ਜੁਗਤਾ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੂੜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਲਾਭ ਉਠਾਅ ਸਕਣਗੇ।

ਇਹ ਕਿਤਾਬ, ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹਨ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿ ਕੇ "ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ" ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ "ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ" ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਢੋਲਕ ਵਜਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਹਰ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਸੈਟਲ ਕਰਨਾ, ਡਰਾਵਿੰਗ ਕਰਨੀ, ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਵੈਬਸਾਈਟ www.ratwarasahib.com ਤੇ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਣ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀ.ਡੀ.ਐਫ. ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ 103ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਹਤੇ ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ,
ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸੇਵਦਾਰ,
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

